

**Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu
1918-1919.**

Izabrani dokumenti

Priredili:
Marina Štambuk-Škalić
Zlatko Matijević

I. Pripreme za osnivanje, zapisnici sjednica, akti i proglesi Narodnog vijeća SHS

1.

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Prijedlog statuta "Osnova organizacionog statuta Narodnoga vijeća SHS".

NV SHS, Pripremni radovi oko stvaranja NV SHS, 1.1.

Osnova

organizacionog statuta "Narodnog Vijeća za Slovence, Hrvate i Srbe".

I.

Sjedište: Zagreb.

II.

Djelokrug:

1. N. V. pripada auktoritativno tumačenje temeljnih načela zagrebačkog programa;¹
2. Pravo inicijative pripada koli N. V. toli sastavnim dijelovima istoga;
3. N. V. pripada pravo nadzora nad djelovanjem sastavnih dijelova, okupljenih oko N. V., u koliko se to djelovanje tiče provedbe ili ostvarenja zagrebačkog programa;
4. Svako pitanje, koje se u smislu temeljnih načela programa tiče bilo čitavog naroda, bilo pojedinih njegovih dijelova, spada u djelokrug N. V. – N. V. u ovim pitanjima pregovara bilo izravno bilo neizravno putem svojih opunomoćenika.

III.

Sastav N. V.:

1. Temeljna načela: a). teritorijalni princip zastupstva prema broju pučanstva pojedinog teritorija, tako da² na 50.000 stanovnika dolazi jedan odaslanik; b). moraju biti po mogućnosti razmjerno zastupane sve narodne stranke, frakcije i grupe; c). mogu biti u N. V. izabrani (ili kooptirani) i pojedinci, koji ne predstavljaju nikakovu političku sku-

¹ U Zagrebu je 2. i 3. ožujka 1918. održan sastanak hrvatskih, slovenskih i srpskih političara iz banske Hrvatske (Hrvatska i Slavonija), Međimurja, Dalmacije, Istre, Bosne i Hercegovine te slovenskih zemalja. Sastanak je okončan rezolucijom u kojoj se ističe "nužna koncentracija svih stranaka i grupa, koje, stojeći na stanovištu narodnoga jedinstva, te oslanjajući se na načelo narodnoga samoodređenja, traže svoju narodnu nezavisnost i na demokratskim temeljima uređenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba". Sastanku nisu prisustvovali predstavnici Hrvatsko-srpske koalicije.

² Slovenska ljudska (pučka) stranka.

pinu, ali su po svojim individualnim sposobnostima neophodno nužni ili jer predstavljaju kakovu opće narodnu, kulturnu ili socijalnu instituciju; d). prisutni konferenciji 3. i 4. ožujka³ predmjeva se da pripadaju konstituirajućem vijeću J. N. V.⁴

Organizacija J. N. V.:

a). konstituirajuća skupština:
(prema službenoj statistici)

<u>Koruška:</u> (oko 100 Slovenaca)	<u>2</u> odaslanika (zast[tupnik] <u>Grafenauer</u> + 1)
<u>Štajerska:</u> (oko 500 ")	<u>10</u> odaslanika (6-7 S. L. S. = <u>Dr Korošec</u> + 5-6) (3-4 J. D. S.) ⁵
<u>Kranjska:</u> (oko 600 ")	<u>12</u> odaslanika (7-8 S. L. S. (3-4 J. D. S. = <u>Dr Ravnikar</u> + 2-3 (1 ? soc.[ijalni] demokrat
<u>Gorica:</u> (oko 150 ")	<u>3</u> odaslanika (2 S. L. S. = 2 zast.[upnika] na car.[evinskom] vijeću ⁶ (1 J. D. S.)
<u>Trst:</u> (oko 100 ")	<u>2</u> odaslanika (<u>Dr Ribar</u> ⁷ + 1)
<u>Istra:</u> (223.277 Hrv.[ata] i Sl.[ovenaca]) 168.143 + 55.134	<u>4</u> odaslanika (ili 5 ?) ? (<u>Dr Laginja</u> , <u>prof. Spinčić</u> , <u>Dr Červar</u> ? + 1 Sl.[ovenac] = <u>zast.prof. Ribarić</u> ⁸ ? <u>Mandić</u> ?)
<u>Dalmacija:</u> (634.855 stanov.[nika]) (610.669 Hrv.[ata] i Sr.[ba]) (505.334 + 105.334)	<u>13</u> odaslanika 2 Srbi: <u>Dr. Baljak</u> i <u>Dr Vukotić</u> 2 H.P.A.S.: ⁹ <u>Dr Smodlaka</u> i Ivo de <u>Grisogono</u> 2 Pr[avaški] disidenti: <u>Dr Drinković</u> i <u>Dr Krstelj</u> 3-4 H.S.: ¹⁰ <u>Dr Čingrija</u> , <u>Dr Trumbić</u> +1-2 3-4 S.P.: ¹¹ <u>Don I. Prodan</u> , <u>Dr Sesardić</u> , <u>Dr Angjelinović</u> ? + event.[ualno] 1. ¹²

³ Pogrešan datum. Treba stajati "2. i 3. ožujka".

⁴ Misli se na Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu, a ne na Jugoslavensko narodno vijeće koje je istodobno djelovalo u Sjedinjenim Američkim Državama.

⁵ Jugoslovanska demokratska stranka.

⁶ Riječ je državnom parlamentu za austrijski (cislajtanski) dio Monarhije sa sjedištem u Beču.

⁷ Vjerojatno se radi o Otokaru Ryibaču.

⁸ Precrtano u izvorniku.

⁹ Treba stajati kratica: HPNS (Hrvatska pučka narodna stranka).

¹⁰ Hrvatska stranka.

¹¹ Stranka prava.

¹² U izvorniku su olovkom nečitko nadopisana još četiri imena.

Rijeka: 49.806 stanov.[nika]

15.687 H.[rvata] Sl.[ovenaca i] S.[rba]

(12.926 13.874 + 2336+425)

1 odaslanik

Ugarska: 1. Megjumurje

90.357 stanov.

82.829 Hrv.

Bunjevci i Šokci (i Dalmati[neci]) = 2 iz ostale Ugarske =

93.083 (Bačka i Baranja)

nepopunjeno!

Ostali Hrvati (Iliri, Krešovani, i.t.d.)

= ~~492.499~~ 110.670

Hrvati! 285.582

2. Srbi (Bačka, Baranja, Banat i ost.[alo]) 10 odaslanika

oko 500.000

(6-8 popuniti!)

3. Slovenci: oko 100.000

2 odaslanika

(nepopunjeni!)

Ugarska: 18 odaslanika

(10-12 popuniti)

Hrvatska i Slavonija:

(stanovnika: 2.621.954

(H.[rvata] i S.[rba] (bez Sl.[ovenaca]) 2.283.309

(H.[rvata] = 1.638.354 + S.[rba] 644.955 = 24.60% 52 odaslanika

(prema %: Hrvati: 33

: Srbi: 13

6, koji opadaju na tudjinski [?] i slav.[enski]

elemenat prema ključu 3:1=4-5 H.[rvata] - 1-2

Srb.[a] = dakle = ~~37~~¹³ 38 Hrv.[ata] - 14 Srb.[a])

14 Srba: 1 šoc.[ijalni] Demokrat: Korač

4 "disidenti": Dr Budisavljević, V. Pribičević

+ 2 (J. Miodrag.[ović])

4 radikali ?!

5 nepopunjeno (ili privremeno popunjeno).

38 Hrvata:

2 šoc.[ijalna] dem.[okrata]: Antolić i Brudnjak

2-3 "Novine": Dr Šimrak, Dr Deželić?,

+ event. prof. Rožić?!¹⁴

1 "divljak":¹⁵ Dr Barac;

¹³ Precrtano u izvorniku.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Parlamentarni zastupnik izvan stranačkih klubova.

5-6 "disidenti":
18 - 20 St.[arčevićeva] str.[anka] pr.[ava]:
10 zastupnika+Dr Rittig, Dr Winterhalter
+Dr Car, Dr Bratuška [?]
+ Stepinac+prof.Šegvić+Dr Angjelinović?
+ prof. Rožić+Dr Jurišić: a kad?! + 1.
7¹⁶ 5-9 nepopunjenih

Bosna i Hercegovina:

(ukupno stanov.[nika]: 1,898.044)
H.[rvata] i S.[rba] 1.822.564
Srba: 825.418 = 43.49%
Hrvata: 385.009 = 19.28%
Musl.[imana] 612.137 = 32.25%

38 odaslanika

(prema postotcima = 17 Srba –
8 Hrvata – 12 Musl.[imana] – 1 strani
(pripada katolicima)
17-18 Srba = V. Šola, Đ. Dimović,¹⁷ K.
Majkić + 14-15., (1 soc.[ijalni] dem.[okrat]?)
8-9 Hrvata = Dr Sunarić, Gj. Džamonja + 6-7.
12 Musl.[imana]: 3-4 Srba + 6-7 Hrv.[ata]
= S.[rba]: S. Čemalović + 2-3;
H.[rvata]: Dr Spaho + 5-6. = većina
nepopunjena (6-8).

Ukupno konstituirajuće vijeće J.N.V.: 155

b). centralni odbor: 21 član

predsjednik: Zagreb (Hrvat)

I. podpr.[edsjednik]: predsjednik Jug.[oslavenski] Kl.[ub]:¹⁸ Dr Korošec

II. podpr.[edsjednik]: Đ. Dimović¹⁹ ili V. Šola

III. podpr. [edsjednik]: Zagreb (Dr Krstelj)

I. tajnik: Zagreb

II. " Zagreb

III. " Zagreb

blagajnik: Zagreb

12 članova nastanjenih u Zagrebu (predsjednik, ~~IV-~~ III podpr.[edsjednik];, 3 tajnika,
blagajnik + 6 članova)

9 članova nastanjenih van Zagreba

Sjednice pravovaljane sa 12 članova.

Konstituirajuće vijeće ima prava izbora centralnog odbora i nadzor, centralni odbor
auktoritativnu vlast i svu organizaciju.

¹⁶ Precrtano u izvorniku.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Jugoslavenski je klub bio parlamentarna reprezentacija Slovenaca, Hrvata i Srba iz slovenskih zemalja, Istre i
Dalmacije u Carevinskom vijeću u Beču.

¹⁹ Precrtano u izvorniku.

~~K.[onstituirajuća] S.[kupština] Kooptira do 25 novih članova sa 2/3 glasova, a C.[entralni] O.[dbor] kooptira u K.[onstituirajuću] S.[kupštinu] sa 2/3 glasova do 20 članova. Konst.[ituirajuća] SK.[upština] ne može imati preko 200 članova. C.[entralni] O.[dbor] može kooptirati sa 2/3 glasova do 4 člana. Cent.[ralni] Odb.[or] ne može imati preko 25 članova...~~²⁰

Cilj: Zagr.[ebački] Program!²¹

Dr. Angjelinović [v. r.]

Kooptirati: do 155

Nacrt organizacionih statuta za "Narodno Vijeće" S.H.S. u Zagrebu

Prema dogovoru 2. i 3. ožujka o. g. povjereno je jednom odboru ad hoc da pripremi sve nužno za organizaciju "Narodnog Vijeća" S.H.S. u Zagrebu.

Na predhodnom sastanku pripremnog odbora prihvaćena su jednoglasno temeljna načela statuta "Narodnog Vijeća", kao i svi detalji organizacije istoga.

Prema jednoglasno prihvaćenom statutu, organizacija "Narodnoga Vijeća" bazira se na principu teritorijalnom t.j. svaka od naših narodnih pokrajina šalje u "Narodno Vijeće" po jednoga odaslanika na svako 50.000 stanovnika.

Kranjskoj, slovenskim djelovima Štajerske, Gorice i Koruške, te Trstu, pripada skupa 30 odaslanika; Istri 5; Dalmaciji 13; Hrvatskoj-Slavoniji 52; Bosni-Hercegovini 33. Ukupno - bez Jugoslavena u Ugarskoj, na koje će se uzeti naknadno u obzir - 133 odaslanika.

Na konstituirajućoj skupštini izabrao bi se Središnji odbor, koji bi vodio poslove "Narodnoga Vijeća".

Svaka pokrajina mogla bi opet osnovati svoje pokrajinsko "Narodno Vijeće" dotično "Narodnu Organizaciju", a više "Narodnih organizacija" skupa, n. pr. hrvatsko-slavonska, i dalmatinska ili ljubljanska /Narodni svet/, istarska /"Političko društvo za H.[rvate] i S.[lovence] u Istri"/ i dalmatinska, mogli bi eventualno imati i jedan zajednički radni odbor za eventualno zajedničke poslove izviruće iz sadašnje zajedničke državne pripadnosti.

Na temelju ovoga nacrt organizacionih statuta, te ovlasti dane pripremnom odboru na sastanku dne 2. i 3. ožujka t. g. pozivlje se Vaša pokrajinska organizacija, dotično organizacija Vaše stranke ili reprezentacija Vaše grupe, da nam označi Vaše odaslanike za prvu konstituirajuću skupštinu "Narodnog Vijeća" za S.H.S. u Zagrebu.

Skupština će se održavati drugom polovicom kolovoza t. g. u Zagrebu.

Datum i dnevni red biti će Vam naknadno objavljen.

Zagreb, 22./VII. 1918.

Sa štovanjem,

Za "pripremi odbor":

Dr. Angjelinović [v. r.]

Dr. Šimrak [v. r.]

Dr. Budisavljević [v. r.]

²⁰ Isto.

²¹ Vidi bilj 1.

2.

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Pozivi Pripremnog odbora za konstituirajuću sjednicu Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Pripremni radovi oko stvaranja NV SHS, 1.2.

Štovani gospodine!

Prilažemo Vam nacrt organizacionog statuta "Narodnog Vijeća" te Vas prema jednoglasnom zaključku pripremnog odbora pozivljemo ad personam na konstituirajuću sjednicu "Narodnoga Vijeća".

Sa štovanjem

Za pripremni odbor:

Nacrt organizacionih statuta za "Narodno Vijeće za Slavonce,²² Hrvate i Srbe" u Zagrebu

Prema dogovoru 2. i 3. ožujka t. g. povjerena je jednom odboru od lire, da pripremi sve nužno za organizaciju "Narodnog Vijeća za S.H. i S." u Zagrebu.

Odbor je kooptirao odaslanike raznih stranaka, grupa i organizacija, te privlastio temeljna načela statuta "Narodnog Vijeća" kao i nužne detalje organizacije istoga.

Prema jednoglasnom prihvaćenom statutu organizacije "Narodnog Vijeća" bazira se na teritorijalnom principu t.j. svaka od naših narodnih pokrajina šalje u "Narodno Vijeće" po jednog odaslanika na svako 100.000 stanovnika.

Kranjskoj, slavenskim dijelovima Štajerske, Gorice i Koruške te Trstu, pripada skupa 14 odaslanika, Istri 3, Dalmaciji 7, Hrvatskoj i Slavoniji 27, Bosni i Hercegovini 18. Ukupno bez Jugoslavena u Ugarskoj, na koje ćemo naknadno uzeti u obzir – 69 odaslanika.

Zastupnici u carevinskom vijeću /putem dopisnika g. Dr Kraus/ i Hrvatskom saboru,²³ u koliko nijesu već delegirani od svojih pokrajinskih organizacija, pozivaju se osobno na konstituirajuću skupštinu N. V.

Bivši zastupnici bos.[ansko] her.[cegovačkog] sabora u koliko stoje na stanovištu na jedinstvenoj i samoodjel,²⁴ pozivaju se putem g. V. Šole i Dr. Sunarića.

Odaslanike za N. V. šalje pojedinim pokrajinama kao cjelina, dotično pojedina pokrajinska narodna organizacija n. pr. "Narodni Svet" za Kranjsku, slavenske djelove Štajerske, Gorice i Koruške, te Trst; "Političko društvo za Hrvate i Slovence u Istri" za Istru; "Narodna organizacija" za Dalmaciju; predstavništvo narodnih stranaka i grupa u Hrvatskoj kao jedna cjelina u Hrvatskoj i Slavoniji; za Bosnu i Hercegovinu, radi iznimnih prilika stupilo se je glede izbora odaslanika za N. V. u dodir sa prvacima bos.[ansko]-her.[cegovačkih] Srba i Hrvata.

Na konstituirajućoj skupštini ima se obrazovati "Središnji Odbor Narodnog Vijeća" od 36 lica, koji bi vodio poslove "Nar.[odnog] Vijeća".

²² Treba stajati "Slovence".

²³ Službeno ime hrvatskog Sabora glasilo je: "Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije".

²⁴ Nejasno u izvorniku.

Izbor odbornika za S.[redišnji] O.[dbor] obavlja se tako, da na svaku pokrajinu od pada proporcionalni broj odbornika. Odbornike će birati izaslanici svake pokrajine između sebe ili će predložiti po nalogu svoje pokrajinske organizacije. Odaslanici pojedinih pokrajina moraju stoga da budu za obje eventualnosti opunomoćeni.

Na Kranjsku[,] slavonske djelove Štajerske, Gorice i Koruške te Trst od pada 7 odbornika u S.[redišnji] O.[dbor]; na Istru 2; Dalmaciju 4; Hrvatsku i Slavoniju 14; Bosnu i Hercegovinu 9.

Središnji odbor morao bi se odmah konstituirati.

Na konstituirajućoj sjednici N. V. predložiti će se na prihvatanje statut N. V. kao i statut S.[redišnjeg] O.[dbora] Nar.[odnog] V.[ijeha], koji će odrediti djelokrug jednoga i drugoga organa, a nacrti statuta pravodobno će se dostaviti svakoj od pokrajinskih organizacija.

Konstituirajuća skupština N. V. kao jedini izvor vlasti, kompetentan je u ostalom da odluči prihvatiti one zaključke, koji joj se budu činili najzgodnijim obzirom na pravac narodne politike, kao i obzirom na opću narodnu organizaciju.

Na temelju ovoga nacrt organizovanih statuta za N. V., te ovlasti da se pripremnom odboru [date] na sastanku dne 2. i 3. ožujka 1918., pozivlje se Vaša pokrajinska organizacija, da označi Vaše odaslanike za prvu konstituirajuću skupštinu N. V. u Zagrebu, te da ih ujedno ili opunovlasti na izbor odbornika u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeha], ili im označi imena koja imaju za S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeha] predložiti.

Skupština će se održavati početkom rujna 1918 u Zagrebu.

Datum i dnevni red bit će Vam naknadno objavljen.

Zagreb, 1918.

Sa štovanjem

za "Pripremní odbor":

Štovani gospodine!

Prema priloženom molimo Vas, da se stavite u sporazum sa svojim istomišljenicima, te izaberete odaslanike za konstituirajuću skupštinu "Narodnoga Vijeća S.H.S." u Zagrebu.

Hrvatima, Srbima pripada odaslanika.

Muslimane nijesmo uvrstili u nijednu grupu. U tom pogledu neka se Hrvati Srbi sporazume s njima između sebe.

Socijal demokratima u Bosni momentalno smo odredili jednoga odaslanika.

Bosni-Hercegovini pripada ukupno 38 odaslanika /17 Srba[,] 8 Hrvata, 12 Muslimana, 1 socijal demokrat/ radi Vašega ravnjanja javljamo Vam, da smo pismo istoga sadržaja pisali gosp.

Molimo Vas da obavijestite o ovom i gosp. Džamiju.²⁵

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremní odbor":

²⁵ Treba stajati "Džamonju".

Štovani gospodine!

Kako iz priloženoga proizlazi, mi bi se morali obratiti u Kranjsku, Štajersku, Korušku i Trst, dotično "Sveslovenskoj pučkoj stranci",²⁶ Jugoslavenskoj demokratskoj stranci, "Jugoslavenskoj soc.[ijalno] demokratskoj stranci" i "Organizaciji trščanskih Slovenaca" "Edinost". Ali pošto znamo da za sve te zemlje već postoji jedna jedinstvena organizacija, u kojoj su sve spomenute stranke zastupane, pod imenom "Narodni Svet" u Ljubljani, a kojemu ste Vi predsjednikom, to se obraćamo na Vas, da bi se Vi stavili u sporazum sa "Narodnim Svetom", dotično sa svim pokrajinama i strankama koje su u njemu zastupane, da izašalje svoje odaslanike na konstituirajuću skupštinu "Narodnoga Vijeća" S.H.S. u Zagrebu.

Svim tim zemljama t.j. Kranjskoj, slovenskim djelovima Štajerske, Koruške, Gorice, te Trsta, pripada 30 odaslanika.

Štovanjem

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremni odbor":

Gosp. Dr. Krasojević

za Upravni odbor "Srpske narodno-radikalne stranke"

Srijemski Karlovci

Štovani gospodine!

Molimo Vas, da prema priloženom izvolite odabrati 2 odaslanika za konstituirajuću skupštinu "Narodnoga Vijeća" S.H.S. dotično za "Narodnu Organizaciju za Hrvatsku i Slavoniju" te nam imena odaslanika čim prije javite na adresu dra. G. B. Angjelinovića, uredništvo "Hrvatske Države", Zagreb, Gundulićeva ul. br. 29.

sa štovanjem

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremni odbor":

Dr. Budisavljević [v. r.]

Dr. Angjelinović [v. r.]

Dr. Šimrak [v. r.]

²⁶ Misli se na Slovensku ljudsku (pučku) stranku.

Gosp. Dr Šimrak
za grupu oko "Novina"

Zagreb

Molim Vas, da prema priloženom izvolite odabrati 2 odaslanika za konstituirajuću skupštinu "Narodnog Vijeća S.H.S." dotično za "Narodnu Organizaciju za Hrvatsku i Slavoniju" te nam imena odaslanika čim prije javite na adresu dra. B. G. Angjelinovića, uredništvo "Hrvatske Države" Zagreb, Gundulićeva ul. br. 29.

Štovanjem

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremi odbor":
Dr. Budisavljević [v. r.]

Dr. Angjelinović [v. r.]
Dr. Šimrak Janko [v. r.]

Gosp. Dr Lorković
za grupu oko "Malih Novina"

Zagreb

Molim Vas, da prema priloženom izvolite odabrati 4 odaslanika za konstituirajuću skupštinu "Narodnog Vijeća S.H.S." dotično za "Narodnu Organizaciju za Hrvatsku i Slavoniju" te nam imena odaslanika čim prije javite na adresu dra. B. G. Angjelinovića, uredništvo "Hrvatske Države" Zagreb, Gundulićeva ul. br. 29.

Štovanjem

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremi odbor":
Dr. Budisavljević [v. r.]

Dr. Angjelinović [v. r.]
Dr. Šimrak Janko [v. r.]

Gosp. Dr Budisavljević
za grupu oko "Glasa S. H. i S"

Zagreb

Molim Vas, da prema priloženom izvolite odabrati 6 odaslanika za konstituirajuću skupštinu "Narodnog Vijeća S.H.S." dotično za "Narodnu Organizaciju za Hrvatsku i Slavoniju" te nam imena odaslanika čim prije javite na adresu dra. B. G. Angjelinovića, uredništvo "Hrvatske Države" Zagreb, Gundulićeva ul. br. 29.

Štovanjem

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremi odbor":
Dr. Budisavljević [v. r.]

Dr. Angjelinović [v. r.]
Dr. Šimrak Janko [v. r.]

Središnji Odbor

Starčevićeve stranke prava

Zagreb

Molim Vas, da prema priloženom izvolite odabrati 16 odaslanika za konstituirajuću skupštinu "Narodnog Vijeća S.H.S." dotično za "Narodnu Organizaciju za Hrvatsku i Slavoniju" te nam imena odaslanika čim prije javite na adresu dra. B. G. Angjelinovića, uredništvo "Hrvatske Države" Zagreb, Gundulićeva ul. br. 29.

Štovanjem

Zagreb, 22. srpnja 1918.

Za "pripremni odbor":

Dr. Budisavljević [v. r.]

Dr. Angjelinović [v. r.]

Dr. Šimrak [v. r.]

Gosp. Dr. Š. Kurelić

za "Političko Društvo za Hrvate i Slovence u Istri"

Pazin

Štovani gospodine!

Na temelju priloženoga molimo – preko Vas kao predsjednika – "Političko društvo za H.[rvate] i S.[lovence] u Istri", da izabere svoja 4 odaslanika za "Narodno Vijeće". ~~To nam je tim lakše, što znamo da ste Vi svoje odaslanike već izabrali. Ako ste ih slučajno izabrali više od pet, to nesmeta da jedan ili dva više sudjeluju konstituirajuć[oj] skupštini. U ostalom možete u Zagrebu izždrijebati one, koji eventualno otpadaju. Bez obveze s naše strane obavješćujemo Vas da su sastanku 2. i 3. ožujka o. g. u Zagrebu sudjelovali iz Istre g. g. dr. Laginja, prof. Spinčić, dr. Červar i Mandić.~~²⁷

Istri pripadaju 4 odaslanika u Nar.[odno] Vijeće, dotično 2 u Sred.[išnji] odbor Nar.[odnog] Vijeća.

Vaše odaslanike izvolite javiti na adresu g. nar.[odnog] zast.[upnika] Dr Živka Petričića²⁸ Gajeva ul. 20.

sa štovanjem

Zagreb, 22/7 1918.

Za "pripremni odbor":

Dr Angjelinović [v. r.]

Dr Šimrak [v. r.]

²⁷ Precrtano u izvorniku.

²⁸ U izvorniku je precrtano ranije napisano ime "Dr B. G. Angjelinović" i adresa "uredništvu 'Hrvatske Države', Gundulićeva ul. 29".

3.

Zagreb, 23. kolovoza 1918.

Zapisnik sastanka predstavnika opozicijskih stranaka i skupina održan 23. kolovoza 1918.

NV SHS, Pripremni radovi oko stvaranja NV SHS, 1.3.

Zapisnik

o sastanku pre[d]stavnika opozicionalnih stranaka i grupa obzirom na organizaciju zajedničkog predstavništva neodvisnih narodnih elemenata u Hrvatskoj i Slavoniji:

Prisutni:

1. za Starčevićevu stranku prava Dr Ž. Petričić, C. Akačić, I. Peršić, K. Šegvić i Dr B. G. Angjelinović;
2. za grupu disidenata Hrvatsko-srpske koalicije oko "Glasa S. H. i S.":
Dr S. Budisavljević.
3. za grupu disidenata Hrvatske samostalne stranke oko "Malih Novina": Dr I. Lorković i Dr Gj. Šurmin.
4. za grupu oko "Novina": Dr J. Šimrak.

Pošto je jednoglasno na predhodnim sastancima prihvaćen projekt statuta za "Narodno Vijeće za Slovence, Hrvate i Srbe" u Zagrebu (prilog a.),²⁹ te pošto je osnova razaslanana na pretresanje "Narodnom Svetu" u Ljubljani, "Narodnoj Organizaciji" za Dalmaciju u Splitu, "Političkom Društvu za Hrvate i Slovence u Istri" u Pazinu i predstavnicima Hrvata i Srba u Bosni i Hercegovini, to se – prama prethodnom zaključku pristupa ustanovljenju zajedničkog predstavništva neodvisnih narodnih elemenata u Hrvatskoj i Slavoniji, koji bi kao cjelina šiljalo svoje odaslanike u "Narodno Vijeće".

Dnevni red:

1. Odnosaj kooperirajućih stranaka i grupa u Hrvatskoj i Slavoniji prama "Nar.[odnom] Vijeću";
3. Narodna Organizacija u Hrvatskoj i Slavoniji;
2. Izbor odaslanika u Narodno Vijeće;
4. Poziv opozicionalnim strankama, koje do sada nijesu akciji sudjelovale.

ad 1). Jednoglasno se zaključuje da se u "Narodno Vijeće" pristupa kao cjelina tj. sve stranke u Hrvatskoj i Slavoniji koje kooperiraju stupaju ne kao stranke nego kao cjelina u "Narodno Vijeće".

ad 3). U načelu se prihvaća stanovništvo, da se ima izabrati jedinstveno predstavništvo opozicionalnih stranaka i grupa, koje će preuzeti vodstvo narodne politike u Hrvatskoj i

²⁹ Prilog nije priložen zapisniku.

Slavoniji u svim pitanjima, koja su zajednička svim narodnim strankama i grupama u Hrvatskoj.

ad 2). Prama projektu statuta za Nar.[odno] Vijeće pripada Hrvatskoj i Slavoniji 27 odaslanika u Nar.[odno] Vijeće, dotično 14 članova u Središnji Odbor Nar.[odnog] Vijeća. Svakoj stranci i grupi u Hrvatskoj i Slavoniji pripasti će, prama sporazumu, proporcionalni broj odaslanika u. Nar.[odnom] V.[vijeću], dotično članova u Sred.[išnji] Odbor Nar.[odnog] V.[vijeća].

Star.[čevičevoj] Str.[anci] Pr.[ava] pripada 9 odaslanika u N. V. (dotično 5 članova u Središnji Odbor N. V.); grupi oko "M.[alih] Novina" 4 odaslanika (dotično 2 člana u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeća]); grupi oko "Glasa S. H. i S." 4 odaslanika (dotično 2 članova u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeća]); grupi oko "Novina" 2 odaslanika (dotično 1 člana u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeća]); – Za "Hrv.[atsku] Puč.[ku] Selj.[ačku] Str.[anku]", ako se zaključi da bude pozvana u kooperaciju, ostavljaju se 4 mjesta odaslanika u Nar.[odno] V.[ijeće] (dotično 2 člana u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeća]); – Srbskoj narodno-radikalnoj stranci, ako se pozivu odazove, ostavljaju se 2 mjesta odaslanika u Nar.[odno] V.[ijeće] (dotično 1 člana u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeća]); a tako isto "Socijal-demokratskoj stranci za Hrv.[atsku] i Slav.[oniju]" 2 mjesta odaslanika u Nar.[odno] V.[ijeće] (dotično 1 člana u S.[redišnji] O.[dbor] Nar.[odnog] V.[ijeća]).– U ostalom definitivna razrada uslijedila bi nakon sporazuma sa dotičnim strankama.

ad 4). "Srbska nar.[odna] rad.[ikalna] str.[anka]" i "Soc.[ijal-] dem.[okratska] str.[anka]" ima čim prije pozvati u kooperaciju. – Glede "H.[rvatske] P.[učke] Selj.[ačke] Str.[anke]" ima se sačekati stranački sastanak iste stranke, koji se ima obdržavati dne 25/8 tg., te se onda o tome zaključivati. – Pošto je g. Korač izabran u uži odbor za pripremu organizacije Nar.[odnog] V.[ijeća], te ga se ima ad personam pozivati.

Zagreb, 23/8 1918.

4.

Popis članova Narodnog vijeća SHS, Popis članova Plenuma Narodnog vijeća SHS, Popis članova Središnjeg odbora.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.6.

Popis članova

Narodnoga Vijeća, koji su pristupili na prvi zbor

1. Ivan Hribar, JDS
2. Dr. Fran Smodej, SLS.
3. Lovro Petovar, SLS.

4. Dr Lovro Pogačnik SLS. zast.[upnik] car.[evinskog] vij.[eća] i pokr.[ajinskog] Sabora u Kranjskoj
5. Demšar, SLS. zast.[upnik] carev.[inskog] Vijeća
7. Dr Albert Kramer, JDS.
8. Dr Isidor Cankar, SLS.
9. Dr Anton Korošec SLS. zast.[upnik] carev.[inskog] vij.[eća] i korušk.[og] sabora.
10. Dr. Josip Jerić SLS.
11. Dr. Ivan M. Čok, Trst
12. Dr Brezigar JDS.
13. Dr Kukovec JDS. zast.[upnik] štajer.[skog] sabora.
14. Prof Vesenjajk. JDS.
15. Valečić Juro HSPS.³⁰
16. Stjepan Radić, predsjed. HSPS.³¹ zast.[upnik] hrv.[atskog] sabora.
17. Vinko Lovreković, podpredsj. [ednik] HSPS.³² zast.[upnik] hrv.[atskog] sabora.
18. Bukšek Vilim SDS.³³
19. Vitomir Korač id.
20. Delić Svetozar id.
21. Dr Ivan Lorković zast.[upnik] hrvat.[skog] i ugarsk.[og] sabora.
22. Dr Gjuro Šurmin id. prof.[esor] sveuč.[ilišta]
23. Dr Zvonimir Španić. odv. [etnik]
24. Gjuro Matić.
25. Dr Srgjan Budisavljević, zast.[upnik] Hrvat[skog] sab.[ora]
26. Dr Hinko Krizman,
27. Viktor Ružić
29. Fr Ljubo Galić.
30. Dr Jozo Sunarić, biv. [ši] podpredsjedn. [ik] bosan. [skog] sabora
31. Dr Vladimir Čorović
32. Dr Tugomir Alaupović
33. Dr Janko Šimrak, ured. [nik] N o v i n a
34. Dr Josip Reberski za Suboticu i Šoprunj.
35. Dr Iv. N. Novak za Medjumurje
36. Dr Rudolf³⁴ Lenac za Rijeku
37. Dr Ivan Krstelj N. [arodna] Org. [anizacija za] Dalm. [aciju]
38. Dr Mate Drinković id. nar. [odni] zast.[upnik] na dalm. [atinskom] saboru
39. Dr Božo Vukotić, zast.[upnik] na car.[evinkom] vij.[eću]
40. Ivo pl. Grisogono. id.
41. Dr Gjuro Červar zast.[upnik] ist. [arskog] Sabora, delegat Polit. [ičkog] Dr. [uštva] za Hrv. [ate] i Sl. [ovence] u Istri
42. Dr Matko Laginja. zast.[upnik] na car.[evinskom] vij.[eću] i istar. [skom] saboru

³⁰ Treba stajati kratica "HPSS".

³¹ Isto.

³² Isto.

³³ Socijaldemokratska stranka Hrvatske i Slavonije.

³⁴ Treba stajati "Rikard".

43. Vjekoslav Spinčić, zast.[upnik] carev.[inškog] vij.[jjeća] i istar.[škog] sabora.
44. Dr Poščić, zast.[upnik] istars.[kog] sabora.
45. Prof Milan Nedjeljković SRS.³⁵
46. Dr. Žarko Miladinović SRS
47. Vlado Savić id.
48. Dr. Ante Pavelić predsjedj.[ednik] ssp.³⁶ zast.[upnik] hrv.[atskog] sabora
49. Dr. Živko Petričić, podpr.[edsjednik] SSP. zast.[upnik] hrv.[atskog] sabora.
50. Ivan Peršić zast.[upnik] na hrv.[atskom] sab.[oru] SSP.
51. Ivan Kovačević id.
52. Dr. Ivan Krnic, id.
53. Dr Petar Majer, id.
54. Vojislav Kempf. id.
55. Svetozar Ritig, SSP.
56. Prof Ferdo Rožić. id
57. Prof. Kerubin Šegvić. id.
58. Dr Nikola Winterhalter, id.
59. Dr. G. B. Angjelinović SSP.
60. Dr Lazar Car, id.
61. Luka Starčević, id.
62. Etbin Kristan, J.S.D.S.³⁷
63. Dr Fran Barac³⁸

P L E N U M

B a n o v i n a

HRVATSKO SRPSKA KOALICIJA.

Dr. Ivan Paleček,
Dr. Živko Bertić,
Dr. Edmund Lukinić,
Dr. Bogdan Medaković,
Većeslav Wilder,
Dr. Dušan Popović,
Svetozar Pribičević,
Dr. Milutin Mažuranić,
Dr. Ivan Ribar
Dr. Dušan Peleš
Dr. Stevan Simeonović-Čokić.
Dr. Makso Rošić.

³⁵ Misli se na Srpsku narodnu radikalnu stranku.

³⁶ Starčevićeva stranka prava (milinovci).

³⁷ Jugoslavanska socijaldemokratska stranka.

³⁸ Posljednja su trojica nadopisana rukom.

STARČEVIĆEVA STRANKA PRAVA:

Dr. Ante Pavelić,
Dr. Živko Petričić,
Cezar Akačić,
Dr. Nikola Winterhalter,
Dr. Svetozar Rittig,
Dr. B. G. Angjelinović,

HRVATSKA PUČKA SELJAČKA STRANKA

Stjepan Radić
Dragutin Kovačević.

SRPSKA NARODNA RADIKALNA STRANKA

Dr. Žarko Miladinović.
Prof. Milan Nedjeljković.

SOCIJALNO DEMOKRATSKA STRANKA

Vitimir Korač.
Vilim Bukšeg.

SKUPINA OKO GLASA "S H S "

Dr. Srgjan Budisavljević.

SKUPINA OKO "MALIH NOVINA"

Dr. Ivan Lorković.

SKUPINA OKO "NARODNE POLITIKE"³⁹

Dr. Janko Šimrak.

R I J E K A

Dr. Rudolf⁴⁰ Lenac.

M E D J U M U R J E

Dr. Ivan N. Novak

D A L M A C I J A

NARODNA ORGANIZACIJA ZA DALMACIJU

Dr. Mato Drinković
Dr. Gajo Bulat.
Dr. Ivo Krstelj.
Dr. Prvislav Grisogono.
Don Stanko Banić
Dr. Uroš Desnica
Dr. Milan Marušić.

³⁹ Raniji naziv "Novine".

⁴⁰ Treba stajati "Rikard".

ISTRA

POLITIČKO DRUŠTVO ZA HRVATE I SLOVENCE U ISTRI

Dr. Gjuro Červar.

Josip Grašić.

Dr. Šime Kurelić.

BOSNA I HERCEGOVINA

Kosta Kujundžić.

Gligorije M. Jeftanović.

Dr. Jozo Sunarić.

Vojislav Šola.

Fra. Ljubomir Galić.

Šćepan Grgjić.

Dr. Luka Čabrajić.

Dr. Savo Ljubibratić.

Vjekoslav Jelavić.

Dr. Milan Jojkić.

Dr. Tugomir Alaupović,

Dr. Vlado Čorović.

Hamid Svrzo

Fra Didak Buntić.

Maksim Gjurković.

Dr. Mehmed Spaho.

Proto Dušan Kecmanović.

Dr. Vojislav Besarović.

SLOVENIJA

SVESLOVENSKA PUČKA STRANKA

Dr. Antun Korošec,

Dr. Lovro Pogačnik,

Dr. Ivan Benković,

Bogumil Remec,

Dr. Izidor Cankar,

Dr. Antun Kobal,⁴¹

Dr. Josip Jerić,

Fran Smodej

JUGOSLAVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA

Dr. Vjekoslav Kukovec,

Ivan Hribar,

Dr. Vladimir Ravnikar.

Dr. Adalbert Kramer.

⁴¹ Vjerojatno je riječ o Antonu Koblaru.

JUGOSLAVENSKA SOCIJALNO DEMOKRATSKA STRANKA

T R S T

Političko društvo "EDINOST"

Dr. Ivan M. Čok,

DELEGATI BOSANSKOG SABORA

Pero Stokanović,
Danilo Dimović,
Dr. Halid-beg Hrasnica,
Dimo Eraković,
Gjuro Džamonja.

KOOPTIRANI ČLANOVI SREDIŠNJEG ODBORA
SA PRAVOM GLASA U PLENUMU

Iz Dalmacije: Dr. Božo Vukotić,
Dr. Josip Smodlaka,
Dr. Ante Tresić-Pavičić,
Iz Istre: Dr. Matko Laginja,
Iz Banovine:⁴² Dr. Fran Barac,
Dr. Stjepan Srkulj,
Iz Bosne: Danilo Dimović,
Dr. Halid-beg Hrasnica.

ZAMJENICI ČLANOVA SREDIŠNJEG ODBORA.
SA PRAVOM SUDJELOVANJA

Dr. Hinko Krizman,
Dr. Gjuro Šurmin,
Dr. Pero Rogulja.

DELEGATI ZAMJENICI IZ DALMACIJE

u slučaju odsustva, kojeg člana sa pravom glasa po ovom redu.
prof. Vjekoslav Stefanini i Dr. Miloš Martić

Središnji odbori:⁴³

Banovina:

HRVATSKO SRPSKA KOALICIJA:

Dr. Ivan Paleček,
Dr. Edmund Lukinić,
Većeslav Wilder,
Dr. Dušan Popović,
Svetožar Pribičević,

⁴² Radi se o teritoriju Kraljevine Hrvatske i Slavonije.

⁴³ U gornjem desnom uglu otisak pečata: "Središnja kancelarija Narodnog Vijeća S.H.S."; u gornjem lijevom uglu rukom je dopisano: "Gosp. Dru Martiću.".

z a m j e n i c i :

Dr. Makso Rošić,
Dr. Dušan Peleš,
Dr. Živko Bertić,
Dr. Stjepan Simeonović-Čokić,
Dr. Ivan Ribar,

STARČEVIĆEVA STRANKA PRAVA.

Dr. Ante Pavelić,
Dr. Živko Petričić.

Z a m j e n i c i :

Cezar Akačić,
Dr. Nikola Winterhalter,

HRVATSKA PUČKA SELJAČKA STRANKA.

Stjepan Radić.

Z a m j e n i k :

Dragutin Kovačević,

SRPSKA NARODNA RADIKALNA STRANKA:

Dr. Žarko Miladinović,

Z a m j e n i k :

Prof. Milan Nedeljković.

SOCIJALNO DEMOKRATSKA STRANKA:

Vilim Bukšeg.

SKUPINA OKO GLASA SHS

Dr. Srgjan Budisavljević,

Z a m j e n i k .

Dr. Hinko Krizman.

SKUPINA OKO "MALIH NOVINA"

Dr. Ivan Lorković,

Z a m j e n i k .

Dr. Gjuro Šurmin.

SKUPINA OKO "NARODNE POLITIKE"

Dr. Janko Šimrak.

Međumurje..
Dr. Ivan N. Novak.

DALMACIJA
NARODNA ORGANIZACIJA ZA DALMACIJU

Dr. Mate Drinković,
Dr. Prvislav Grisogono,
Dr. Ivo Krstelj,

Zamjenici.

Dr. Uroš Desnica,
Milan Marušić.

Istra.

Dr. Gjuro Červar,

Zamjenik:

Josip Grašić.

BOSNA I HERCEGOVINA

Dr. Jozo Sunarić,
Vojislav Šola,
Dr. Milan Jojkić,
Šćepan Grgjić.
Dr. Savo Ljubibratić,
Dr. Luka Čabrajić,

Zamjenici.

Proto Dušan Kecmanović.
Vjekoslav Jelavić.
Dr. Vlado Ćorović,
Dr. Tugomir Alaupović,
Hamid Svrzo
Đuro Džamonja.

SLOVENIJA
SLOVENSKA PUČKA STRANKA

Dr. Antun Korošec.
Dr. Lovro Pogačnik,
Dr. Izidor Cankar,

Zamjenici

Dr. Ivan Benković,
Prof. Bogumil Remec,
Dr. Josip Jerić,

JUGOSLAVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA.

Ivan Hribar,
Dr. Albert Kramer,

Z a m j e n i c i .

Dr. Vjekoslav Kukovec,
Dr. Slavko Fonazarić.⁴⁴

JUGOSLAVENSKA SOCIJALNO DEMOKRATSKA STRANKA

TRST.
POLITIČKO DRUŠTVO "EDINOST"

Dr. Ivan M. Čok.

Z a m j e n i k .

Dr. Josip Vilfan.

PREDSJEDNIŠTVO NARODNOG VIJEĆA I SREDIŠNJEG ODBORA:

Predsjednik Dr. Anton Korošec, Podpredsjednici, Svetozar Pribičević, Dr. Ante Pavelić. Tajnici, Dr. Mato Drinković, Dr. Srgjan Budisavljević, Dr. Ivan Lorković.

KOOPTIRANI ČLANOVI SREDIŠNJEG ODBORA IZ DALMACIJE.

Dr. Božo Vukotić,
Dr. Josip Smodlaka,
Dr. Tresić Pavičić.

KOOPTIRANI ČLANOVI SREDIŠNJEG ODBORA IZ ISTRE.

Dr. Matko Laginja.

KOOPTIRANI ČLANOVI SREDIŠNJEGA ODBORA IZ BANOVINJE

Dr. Fran Barac,
Dr. Stjepan Srkulj, gradonačelnik grada Zagreba,
Vitomir Korač, član socijal.[no] demokrat.[ske] stranke,
zamjenik mu Svetozar Delić.

KOOPTIRANI ČLANOVI SREDIŠNJEG ODBORA IZ BOSNE

Danilo Dimović
Fra Ljubomir Galić

⁴⁴ Vjerojatno je riječ o Slavku Frnazariću.

5.

Zagreb, 5-6. listopada 1918.

Zapisnik osnivačke skupštine NV SHS održane 5. i 6. listopada.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.1.-2.7.2.

ZAPISNIK

o vijećanjima dana 5. i 6. listopada 1918. o osnutku "Narodnog Vijeća za Slovence, Hrvate i Srbe" u Zagrebu.

Sjednicu otvara Dr. Ante Pavelić. Pozdravlja prisutne i moli da se izabere predsjedatelja.

Na predlog Dra. Korošca, predsjedateljem je izabran jednoglasno Dr. Pavelić.

Dr. Pavelić pozdravlja prisutne; naglasuje da ovime dovezuje na vijećanje 2. i 3. ožujka 1918, i najavlja pristup nacionalnoj koncentraciji: Srpsko-narodno radikalne stranke, Hrvatske pučke seljačke stranke i grupe oko "Malih Novina".

Na to Srpsko-narodno radikalna stranka, Hrvatska pučka seljačka stranka i grupa oko "Malih Novina" daju odnosne izjave kao što daje posebnu izjavu Socijalno demokratska stranka za Hrvatsku i Slavoniju.

Dotične izjave predložene su pod A) B) i C) u originalu zapisniku.

A). Izjava. U ime Srpske narodne radikalne stranke izjavljuje predsjedništvo iste stranke, da pristupa organizaciji Narodnog Veća Slovenaca, Hrvata i Srba sa sedištem u Zagrebu na načelima jedinstva troimenog naroda i samoodređenja u smislu zagrebačkog programa od 3. ožujka 1918, a za izaslanike svoje imenuje Dr. Žarka Miladinovića iz Rume, Vladu Savića iz Kamenice i Milana Nedjeljkovića, profesora iz Karlovaca.

U Karlovcima, 29. septembra 1918.

Tajnik:

Prof. M. Nedjeljković.⁴⁵ vr.

Predsednik:

Dr. Gjorgje Krasojević. vr.

B). Gospodinu Dr. Anti Paveliću, predsjedniku S.S.P. u Zagrebu.

U skladu s programom Hrvatsko Pučke Seljačke stranke od 22. prosinca 1905., a temeljem posebnoga zaključka glavnoga odbora H.P.S.S. od 25. kolovoza 1918., čast mi je obavijestiti Vas, da Hrvatska pučka seljačka stranka prihvaća sve zaključke narodnoga sastanka od 2. i 3. ožujka 1918. kao osnov skupne narodne organizacije sveukupnoga

⁴⁵ Prezime glasi "Nedeljković".

jedinstvenoga našega naroda S.H.S. u svrhu, da se stvori Narodno Vijeće kao vrhovni predstavnik svega našega naroda Slovenaca, Hrvata i Srba. U Zagrebu, dne 5. listopada 1918.

Stjepan Radić. vr., predsjednik H.P.S.S.

Vinko Lovreković. vr.,
podpredsjednik

C) Gospodin Dr. A. Pavelić
u
Zagrebu.

Čast nam je saopćiti Vam, da je t. zv. skupina oko "Malih Novina" usvojila zaključak, da usvaja potpuno zaključke zagrebačkog sastanka od 2. i 3. ožujka o. g. u pitanju narodnoga ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba.

U Zagrebu, dne 4. listopada 1918.

Dr. Lorković. vr.
Dr. Šurmin. vr.

Zagreb, dne 4. listopada 1918.

Gospodin Dr. Ante Pavelić
Zagreb.

Glavni odbor socijalno-demokratske stranke H.[rvatske] i S.[lavonije] izjavljuje, da je stranka uvijek stajala i stoji u nacionalnom pitanju na stanovištu, koje je izraženo u zagrebačkoj rezoluciji od 3. ožujka o. g.

Potpisani izaslanici ovog glavnog odbora sudjelovati će na sastanku dne 5. o. mj. lih u informativne svrhe, jer će se glede pristupa N. V. konačno zaključiti na konferenciji jugoslavenskih soc.[ijalno-demokratskih] stranaka, koja će biti dne 6. o. mj. pa će glavni odbor odnosni zaključak priopćiti predsjedništvu N. V.

Glavni odbor socijalno-demokratske stranke u Hrvatskoj i Slavoniji.

Svetozar Delić. vr. Vitomir Korač. vr. V. Bukšeg. vr.

Dr. Srgjan Budisavljević nakon toga izlaže historijat rada oko "Narodnog Vijeća".
Dr. Lorković referira o zadaći i svrsi "Narodnog Vijeća".

Vijećanje, koje je počelo u ½ 11, nakon toga završava se u ½ 1 poslije podne.

Nastavak sjednice u ½ 4 poslije podne.

V. Korač predlaže, da se provede debata o referatu Dra. Lorkovića.

Nakon veoma opsežne debate, kod koje su sudjelovali mnogi od učestnika, predlaže Dr. Mate Drinković slijedeće predloge:

1) Sakupljeni da utemeljimo "Narodno Vijeće" S.H.S. složni smo u misli i u radu za oživotvorenje potpuno samostalne suverene i nezavisne slobodne države svega naroda S.H.S. na cijelom neprekinutom etničkom teritoriju toga naroda.

U tu svrhu već danas se zalažemo, da ni kao pojedine osobe, ni kao pojedine stranke, ni kao pojedine pokrajine, ni kao pojedine parlamentarne korporacije ne ćemo stupiti u nikakove obvezatne dogovore sa nikakovim faktorima izvan našega naroda, nego izjavljujemo da ćemo – čim se "Narodno Vijeće" konstituira – skupno raditi prema uputama i zaključcima "Narodnog Vijeća" S.H.S. i delegaciji od "Narodnog Vijeća" za to opuno-moćenoj.

2) Izabire se odbor od 7 lica, koji će odmah još danas ili najdalje sutra stupiti u dogovore sa Hrvatsko-srpskom koalicijom u svrhu da pod gornjim uslovima stupi i ona u "Narodno Vijeće S.H.S."

Ob ovim se predlozima debatira. Nakon toga stavljeni su na glasovanje i jednoglasno prihvaćeni.

U odbor birani su jednoglasno: Dr. Laginja, Dr. Korošec, Dr. Sunarić, Dr. Petričić, Dr. Drinković i Dr. Budisavljević. Korac⁴⁶

Nakon toga odgodjeno je vijećanje za sutradan.

Završetak vijećanja u 7 sati na večer.

Nastavak vijećanja dne 6. listopada 1918. u 10 sati prije podne.

Dr. Drinković čita izvješće Sabora koji je pregovarao s koalicijom. Izvještaj se prilže u originalu, pod E).

E)

Izvještaj odbora od 7 lica, koji je sa koalicijom stupio prema zaključku od 5/10. u pregovore.

Cijeli je odbor pošao odmah nakon izbora da pregovara. - Prema telefonskoj obznani u saborskoj predsjedničkoj sobi su se našli od strane koalicije gg. Hreljanović, Vilder, Pribičević.

Gosp. Korošec je u kratko razložio svrhu odborovog dolazka.

Gosp. Hreljanović je izrazio shodnost zajedničkoga djelovanja jer da je postulat sadašnjih časova.

Gosp. Drinković je na to pročitao predloge i predao ih u prepisu gosp. Pribičeviću.

Gosp. Pribičević je naglasio ozbiljnost političkog položaja te istaknuo, kako nijedna stranka ne može u današnjim prilikama samo da predstavlja narod i na sebe preuzimlje odgovornost; kako on misli da se hrvatsko srpska koalicija u principu slaže sa predlogom da sve stranke narodne zajednički rade; da se oni nadaju najboljemu, ali već radi same stvari – a i radi formalnih razloga – nemogu dati obvezatnih odgovora u ime koalicije prije nego to ona zaključi. Ona će to učiniti u najkraćem roku.

⁴⁶ Ime sedmoga odbornika je nadopisano olovkom.

Gosp. Petričić opaža da se sa strane već sudjelujućih stranaka uzela u obzir mogućnost pristupa koalicije u narodno vijeće, i za to do odgovora njezinoga da bi mjesta njezinih delegata ostala nepopunjena, međutim da bi se rad nastavio.

Gosp. Pribičević veli, da će oni već sutra (nedelju) brzojaviti svojim zastupnicima, a utorak ili najdulje srijedu da će vijećati te zaključke odmah odboru saopćiti, tako da bi eventualno moglo se odmah pristupiti pregovorima. Gospoda mogu da nastave međutim sa svojim radom.

Gosp. Laginja izjavljuje, da se sve te formalnosti dadu lako urediti.

Na to se potpuno sporazumno po svima prisutnima prihvatilo slijedeće:

1) H.[rvatsko-] S.[rpska] koalicija će imati sjednicu svojih zastupnika utorak ili srijedu da vijeća uz ostale važne stvari vrhu predanog joj predloga.

2) U srijedu ili najdulje četvrtak stupiti će se zajedničkom dogovoru ili eventualno predati odgovor.

3) Radi slabih prometnih prilika i prema zaključku – sakupljeni će nastaviti vijećanje, pretresti štatut, odabrati odbornike.

4) Dok koalicija ne preda odgovora neće se odbor konstituirati nego se može imenovati privremeni poslovodja, koji će voditi poslove dok se ne pristupi zajedničkom konstituiranju – što će se odmah učiniti čim koalicija pristupi.

5) Ako koalicija ne pristupi – koje mnijenje nijedan prisutni ne dijeli – sudjelujući će se konstituirati odmah nakon odgovora koalicije.

6) Do tada sve što se uredi ostaje provizorno i pro foro interno. U novinama ne dolazi za sada ništa drugo nego općeniti komunike, u kojemu se prema predlogu Laginje ima javiti da se "razpravlja" – a da će se konačne zaključke javiti.

7) Dr. Korošec još nadodaje da – u slučaju da koalicija ne pristupi narodnom vijeću – ipak bi bilo poželjno da odnošaji među strankama i njezinim organima ostaju prijateljski. –

Opaža se, da su ovaj sporazum svi složno prihvatili kao obvezatan za sve prisutne i sudjelujuće stranke.

Dr. M. Drinković. vr.

Laginja. vr.

Dr. Petričić. vr.

Dr. Budisavljević. vr.

V. Korać. vr.

Dr. Korošec. vr.

Referat se nakon nekih razjašnjenja bez debate prima jednoglasno.

Dr. Angjelinović čita pravilnik i referira o njemu.

Pravilnik nakon generalne debate bi primljen kao podloga za specijalne debate.

U specijalnoj debati prihvaćene su § 1) 2) 3) pravilnika.

Na rješenje nekih spornih pitanja izabran je pododbor, u kom su Dr. Drinković, Dr. Angjelinović, Dr. Kukovec i Dr. Smodej.

Sjednica se zaključuje u 1 sat poslije podne.

Nastavak sjednice u 4 sata poslije podne.

Pododbor za pravilnik daje svoj referat. Nakon oduže debate svih 7 točaka pravilnika prihvaćeno je prema predloženom pravilniku pod F).

Gosp. Kristan izjavljuje, da su Jugoslavenska demokratska stranka i socijal demokratska stranka u Hrvatskoj i Slavoniji zaključile na konferenciji dne 6. listopada o. g. prije podne pristupiti u "Narodno Vijeće S.H.S." i da on taj pristup u ime obijuh socijalističkih organizacija (Ljubljana i Zagreb) najavljuje.

Predsjedatelj pozdravlja pristup i priopćuje brzopjavni pozdrav Češkoga Svaza.

Predsjedatelj Dr. Pavelić predlaže da se na temelju prihvaćenog pravilnika pristupi izboru članova "Narodnog Vijeća".

Slovenija (Kranjska, Štajerska, Koruška, Gorica i Trst) predlaže slijedeću gospodu: Dra. Ante Korošec, Dr. Lovre Pogačnik, Dr. Ivan Benković, Bogumil Remec, Dr. Izidor Cankar, Dr. Antun Kobal, Dr. Josip Jerić, i Fran Smodej (Koruška) za Sveslovensku pučku stranku; Dr. Kukovec Vjekoslav, Ivan Hribar, Dr. Vladimir Ravnikar, Dr. Albert Kramer za Jugoslavensku demokratsku stranku; Dr. Ivan Marija Čok za Slovensko političko društvo Edinost u Trstu. Jedno mjesto, koje se rezervira Jugoslavenskoj socijalno demokratskoj stranci biti će naknadno popunjeno (na predlog gospodina Kristana). ~~Predlažu da im se radi iznimnih putnih prilika dozvoli imenovati kao zamjenike: Dra. Slavka Frnazarčića (J.D.S.), Dra. Josipa Vilfana ("Edinost") i još jednoga (Soc. Dem.) i ako nije u pravilniku predviđeno. O predlogu ima da odluči "Središnji odbor", dotično poslovni odbor.~~⁴⁷

Istra. Izaslanik Dr. Gjuro Červar javlja, da su od Političkog društva za Hrvate i Slovence u Istri delegirani: Dra. Gjuro Červar, Josip Grašić i Dr. Šime Kurelić.

Dalmacija delegira Dra. Matu Drinkovića, Dra. Gaju Bulata, Dra. Ivu Krstelja, Dr. Prvislava Grisogono i rezervira se naknadno delegirati još trojicu, jer Dalmaciji pripada 7 odaslanika (Narodna organizacija za Dalmaciju).

Bosna-Hercegovina. Za sada (sa pravom promjene) izabire slijedeću gospodu: Vojislav Šola, Dr. Jozo Sunarić, Fra Ljubomir Galić, Dr. Milan Jojkić, Dr. Luka Čabrajić, Šćepan Grgjić, Vjekoslav Jelavić, Dr. Sava Ljubibratić, a ostalu desetoricu rezervira se naknadno predložiti.

Hrvatska-Slavonija s Rijekom. Mjesta (27), koja pripadaju Hrvatskoj-Slavoniji (Rijeci pripada napose 1 mjesto) imaju se popuniti. Izbor postaje perfektan, ako odgovor Hrvatsko-Srpske koalicije bude negativan t.j. ako ona izjavi, da ne pristupa "Narodnom Vijeću". Ako pristupi, ima se razmjer u sporazumku s njima restringirati i proporcionalno razdijeliti.⁴⁸

⁴⁷ Tekst je precrtan u izvorniku.

⁴⁸ Nastavak rečenice od "ima se..." nadopisan je rukom.

Birani su: Dr. Ante Pavelić, Dr. Živko Petričić, Cezar Akačić, Dr. B. G. Angjelino-
vić, Dr. Nikica Winterhalter,⁴⁹ Dr. Svetozar Rittig,⁵⁰ za Starčeviću stranku prava; Stje-
pan Radić, Dragutin Kovačević,⁵¹ Toma Jalžabetić za hrvatsku pučku seljačku stranku;
Vilim Bukšeg, Vitomir Korač,⁵² za Socijalno demokratsku stranku; Dr. Žarko Miladino-
vić, Prof. Milan Nedjeljković,⁵³ za Srpsku narodnu radikalnu stranku; Dr. Srgjan
Budisavljević,⁵⁴ za grupu oko "Glasa S.H.S."; Dr. Ivan Lorković,⁵⁵ za grupu oko "Malih
Novina"; Dr. Janko Šimrak za grupu oko "Novina".

Rijeka. Kao odaslanik Rijeke priznaje se Dr. Rudolf⁵⁶ Lenac.

Medjumurje. Kao odaslanik iz Medjumurja priznaje se gospodin Dr. I. N. Novak.

Bačka, Banat, Baranja kao i ostala jugozapadna Ugarska birati će naknadno svoje
odaslanike.

Tako isto birati će se naknadno odaslanici hrvatskog sabora, bosanskog sabora i ju-
goslavenskog kluba u Beču.

Na to je od "Središnjeg odbora" u skupnoj sjednici "Narodnog Vijeća" u suglasju sa
zastupanim organizacijama, strankama i grupama jednoglasno biran slijedeći "Središnji
odbor":

Za Sloveniju: Dr. Antun Korošec (zamjenik: Dr. Ivan Benković), Dr. Lovro Pogač-
nik (Prof. Bogomil Remec) Dr. Izidor Cankar, (Dr. Josip Jerić) za S.P.S.; Ivan Hribar
(Dr. Vjekoslav Kukovec) Dr. Albert Kramer, (Dr. Slavko Frnazarić) za J.D.S.; Dr. Ivan
M. Čok (Dr. Josip Wilfan) za "Edinost". Izaslanik (i zamjenik) J.S.D.S. delegirati će se
naknadno.

Predlažu, da zamjenici odaslanika budu imali pravo biti i zamjenicima članova "Sre-
dišnjeg odbora".

Prepušta se "Središnjem odboru" dotično poslovnom odboru da odredi.

Istra. Najavljuje da će naknadno predložiti 1) odaslanika i 1) zamjenika.

Dalmacija. Izabrani Dr. Mate Drinković, a sporazumno sa "Narodnom Organizaci-
jom" izabrat će se ostala dvojica izaslanika i 3 zamjenika.

Bosna-Hercegovina. Biraju se uz iste uvjete kao što su izabrani izaslanici u "Naro-
dno Vijeće" gospoda: Vojislav Šola, Dr. Jozo Sunarić, Fra. Ljubo Galić, Dr. Milan Joj-
kić, Dr. Luka Čabrajić, Šćepan Grgjić (Jelavić Vjekoslav). Ostalih 5 zamjenika izabrati
će se naknadno.

Hrvatska-Slavonija. Odbornici se biraju uz istu pretpostavu i uvjete kao gore. Izab-
rani su: Dr. Ante Pavelić, Dr. Živko Petričić, Cezar Akačić, Dr. B. G. Angjelino-
vić,

⁴⁹ Precrtano je ime: "Ivan Peršić".

⁵⁰ Precrtana su imena: "prof. Cherubin Šegvić" i "dr. Ladislav Hanžek".

⁵¹ Precrtana su imena: "Martin Crnčić" i "Juraj Valečić".

⁵² Precrtano je ime: "Svetozar Delić".

⁵³ Precrtano je ime: "Vlado Savić".

⁵⁴ Precrtana su imena; "Dr. Hinko Krizman, Viktor Ružić".

⁵⁵ Precrtana su imena: "Dr. Gjuro Šurmin i Dr. Zvonimir Španić".

⁵⁶ Treba stajati "Rikard".

(Ivan Peršić), prof. Cherubin Šegvić, Dr. Svetozar Rittig, (Dr. Nikola Winterhalter) za S.S.P.; Stjepan Radić, Dragutin Kovačević, (Juraj Valečić, Martin Crnčić), za H.P.S.S.; Vilim Bukšeg, Vitomir Korač (Svetozar Delić) za S.D.S.; Dr. Žarko Miladinović, (prof. Milan Nedjeljković) za S.N.R.S.; Dr. Srgjan Budisavljević (Dr. Hinko Krizman) za grupu "Glas S.H.S."; Dr. Ivan Lorković (Dr. Gjuro Šurmin) za grupu "M.[ale] N.[ovine]"; Dr. Janko Šimrak za grupu "Novine".

Medjumurje. Bira se g. Dra. I. N. Novak. U slučaju da nepristupi koalicija njegov izbor postaje perfektan, kao i kod izabranih članova za Hrvatsku i Slavoniju. U slučaju da pristupi, radi općeg razmjera, odlučiti će se hoće li Medjumurje biti posebno zastupano i po ovom odaslaniku.⁵⁷

Radi toga što svi članovi "Središnjeg odbora" nijesu izabrani i radi toga što se očekuje odgovor Hrvatsko-srpske koalicije, "Središnji se odbor" ne konstituira. Bira se poslovni odbor, koji će voditi poslove predsjedništva do konstituiranja "Središnjeg odbora".

U poslovni odbor birana su slijedeća gospoda: Dr. A. Pavelić, Dr. S. Budisavljević, Dr. I. Lorković, St. Radić, V. Korać, Dr. J. Šimrak, Dr. M. Drinković i Dr. Ž. Petričić.

Predsjedatelj Dr. Pavelić predlaže, da za onu eventualnost da koalicija "Narodnom Vijeću" ne pristupi bude ovlašten Poslovni odbor da proglasi predsjedništvo "Nar.[odnog] V.[ijeća]" i "Sred.[išnjeg] Odb.[bora]".⁵⁸ ~~Taj bi izbor postao perfektan jedino u slučaju da koalicija ne pristupi, inače je nepravaoaljan. U ostalom taj presidium ne stupa u djelovanje dok se dobije definitivni odgovor od koalicije.~~⁵⁹

Jednoglasno se prihvaća taj predlog i za tu eventualnost složno se prihvaća slijedeća kandidacijona listina:

Predsjednici: Dr. Matko Laginja, (izaslanik Jugoslavenskog kluba), Dr. Ante Korošec i Vojislav Šola.

Podpredsjednici: Dr. Ante Pavelić, Dr. Ivo Krstelj i treći, koji će se naknadno sporazumno odrediti.

U istom smislu predlaže u tajnički bureau:⁶⁰

Tajnici: Glavni tajnik Dr. Ivan Lorković, Dr. Mate Drinković, Dr. Srgjan Budisavljević, Dr. B. G. Angelinović i Dr. Janko Šimrak u Zagrebu. Eventualno birati će se još dva tajnika iz Ljubljane i jedan iz Sarajeva.

Na predlog V. Bukšega prepušta se Sred.[išnjem] Odb.[oru], da on u svom djelokrugu tu stvar uredi.⁶¹

Bira se redakcioni odbor, koji će sastaviti komunike i brzozjavne pozdrave Česima i Poljacima: Dr. Drinković, Dr. Budisavljević, Dr. Angelinović, Dr. Cankar i Dr. Kramer.

⁵⁷ Dio rečenice od riječi "odlučiti..." nadopisan je rukom.

⁵⁸ Posljednji dio rečenice dopisan je rukom.

⁵⁹ Tekst je precrtan u izvorniku.

⁶⁰ Rečenica je nadopisana rukom.

⁶¹ Isto.

Nakon referata redakcionog odbora prihvaćen je jednoglasno slijedeći komunikat:

"Dne 5. i 6. o. mjeseca održan je u Zagrebu sastanak odaslanika Slovenaca, Hrvata i Srba iz Slovenije, Istre, Trsta, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Dalmacije i Ugarske radi osnutka Narodnoga Vijeća S.H.S.

Na tom sastanku postignuta je potpuna jednodušnost glede cilja kao i glede osnutka Narodnoga vijeća. Stvoreni će se zaključci kasnije objaviti."

Brojavi pozdrav "Českog Svaza", koji se prilaže u originalu pod G) u prevodu glasi: Prag, 5. listopada 1918. (Dru. Anti Paveliću – Zagreb): Sjećamo se Vas, Srba, Hrvata i Slovenaca, danas povodom velikog slavlja vašega, kada polažete tvrd temelj velikoj Jugoslaviji, utemeljenjem zajedničkoga Narodnoga Vijeća. Radujemo se vašem jedinstvu, te smo svijesni, da u našem boju za českoslovačku državu vi stojite uz bok nama tako, kako ćemo mi s vama izvojsiti vašu državu. Za "Česki Svaz": Predsjednik Stanjek.

Prihvaćeni pozdravi Česima i Poljacima glase: Zagreb, 6. listopada 1918. ("Českom Svazu" – Praha). Zastupnici složnoga i jedinstvenoga naroda Slovenaca, Hrvata i Srba, sabrani pri osnutku Narodnog Vijeća u Zagrebu, šalju bratskome čeho slovačkome narodu iskrene pozdrave, te obnavljaju u historičkom momentu, kad se riješava sudbina naših naroda, neslomive solidarnosti i nepokolebive vjernosti u zajedničkoj borbi za slobodu i državnu samostalnost naših naroda. – Predsjedatelj: Dr. Pavelić.

Zagreb, 6. listopada 1918. (Zastupnici Glombinski, Vitos,⁶² Tetmajer – Krakov.) Zastupnici jedinstvenog naroda Slovenaca, Hrvata i Srba, osnivajuć Narodno Vijeće, na svojoj sjednici obdržavanoj dana 5. i 6. listopada, bratskim se osjećajima sjećaju u zajedničkoj borbi savezničkog poljskog naroda, s kojim će nas složna borba za narodnu i državnu samostalnost dovesti do pobjede. – Predsjedatelj: Dr. Pavelić.

Vodjenje pregovora s koalicijom povjerava se prvi dan izabranom odboru ad hoc.

Nakon toga predsjedatelj Dr. Pavelić zahvaljuje učesnicima i zaključuje sjednicu, najavivši Poslovnom odboru, da će ga sazvati prama dogovoru na daljnja vijećanja.

Zaključak u 8. sati na večer.

Zagreb, 6 listopada, 1918.

Dr. Angjelinović, [v. r.]
zapisničar.

Ovjerovljeno po Poslovnom Odboru "Narodnog Vijeća SHS u Zagrebu", te vrijedi kao originalni zapisnik:

Zagreb, 8 listopada 1918.⁶³

Dr. Mate Drinković [v. r.]

za Koraća:

V. Bukšeg [v. r.]

Dr. A. Pavelić [v. r.]

Dr. I. Lorković [v. r.]

⁶² Treba stajati "Witoš".

⁶³ Dio teksta od riječi "Zagreb, 6 listopada...." nadopisan je rukom.

IZJAVA

Ovim izjavljujemo, da pristajemo uz načela zagrebačke rezolucije od marta 1918. u kojoj je sadržano načelo bezuvjetnog narodnog samoodređenja i ujedinjenja svega naroda Srba, Hrvata i Slovenaca u nezavisnu na demokratskim temeljima izgrađenu narodnu državu. -

Držeći se ovih temeljnih načela obvezujemo se, da ne ćemo ni kao pojedinac ni kao ma kakva bilo skupina istupati u javnom životu i kakve izjave davati bez prethodnog odobrenja narodnoga vijeća Srba, Hrvata i Slovenaca. -

Dr. Halidbeg H r a s n i c a, v. r.

Dr. Mehmedbeg ZEČEVIĆ, v. r.

Zija R i z a e f e n d i ć, v. r.

Dr. Mehmed S p a h o, v. r.

Dr. Mustafa D e n i š l i ć, v. r.

Hifzi M u f t i ć, v. r.

6.

Zagreb, 5. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Odbora za pregovaranje s Hrvatsko-srpskom koalicijom.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.3.

Sjednica odbora za pregovaranje

Prisutni:	s jedne strane:	Dr. Budisavljević " Drinković V. Korač " Laginja " Petričić " Šimrak za Korošca
	sa strane Koalicije:	Dr. Ribar Dr. D. Popović Sv. Pribičević " V. Vilder

Pošto je u načelnim pitanjima postignut potpuni sporazum prihvatom i nadopunom pročitano predloga od 5/10 i pravilnika narodnoga vijeća, prelazi se u raspravu o broju delegata u nar.[odno] Vijeće i u središnji odbor. Pristaje se glede Banovine, da u narodno Vijeće

Hrvatsko Srpskoj koaliciji pripadaju:	12	mandata
Starčevićevoj stranci	6	"
Seljačkoj stranci	2	"
Srpskoj radikalnoj	2	"
<u>Novinam:</u>		
Glasu [SHS]	1	"
Novinam ⁶⁴	1	"
Mal. [im Novinama]	1	"
U središnji odbor	Koaliciji	5
	star. [čevićevoj] stranci	2
	Seljačkoj,	
	socijalističkoj,	
	srp. [skoj] rad. [ikalnoj]	po 1
	grupam gori imenovanih novina	po 1

Glede predsjedništva se ustanovljuje da će u najkraćem roku biti sazvan središnji odbor koji ima da bira predsjedništvo – određuje se predložiti posl. [ovnom] odboru da sazove sjednicu središnjeg odbora za 17 ov. mj.

U toj sjednici će se odrediti sve potrebito, te se ustanovljuje dnevni red:

- 1) biranje predsjedništva
- 2) akcija koja se ima poduzeti.

Do toga treba da bi vodio potrebite posle poslovni odbor, koji se ima još popuniti sa 2-3 člana od Hrv. [atsko] srp. [ske] koalicije.

Prihvaća se komunike.

Sv. Pribičević [v. r.]

V. Korać [v. r.]

Dr. Ribar [v. r.]

Šimrak [v. r.]

Dr. Petričić [v. r.]

Budisavljević [v. r.]

Dr. Laginja [v. r.]

Dr. M. Drinković [v. r.]

⁶⁴ Riječ je o zagrebačkom dnevniku "Novine", kasnije preimenovanom u "Narodna Politika".

7.

Zagreb, 8. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Poslovnog odbora Narodnog vijeća SHS na kojoj je ovjeren zapisnik od 5. i 6. listopada o osnutku Narodnog vijeća i ovjeren Pravilnik Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.4.

Broj: 87/ Pres. sred.

Zapisnik sjednice

Poslovnog odbora "Narodnog Vijeća SHS. u Zagrebu", držane dne 8 listopada 1918. u 6 s. pos. p.

Prisutni: Dr Pavelić, Dr Drinković, Dr Lorković, Bukšeg u zamjeni za Koraća, te Dr Angelinović, komu se povjerava da vodi tajničke poslove Poslovnog odbora.

Čita se zapisnik ustanovne skupštine "Narodnog Vijeća za HSS⁶⁵ u Zagrebu", držane dne 5 i 6 listopada u Zagrebu, te ovjerovljava skupa sa priloženim priložima. Ovjerovljava se posebice pravilnik "Nar.[odnog] Vijeća SHS".

Zagreb, 8 listopada 1918.

Bukšeg [v. r.]

Dr Lorković [v. r.]

Dr Angelinović [v. r.]

Dr A. Pavelić [v. r.]

Dr M. Drinković [v. r.]

8.

Zagreb, 15-16. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednica Poslovnog odbora Narodnog vijeća SHS održanih 15. i 16. listopada 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.5.

Zapisnici sjednice poslovnoga odbora "Narodnoga Vijeća"

I.

Prva se sjednica održavala dana 15. listopada 1918.

Prisutni: dr. Petričić, dr. Barac, dr. Lorković, Svetozar Pribičević, dr. Drinković, Stjepan Radić, dr. Pavelić, Vitomir Korać, dr. Šimrak i dr. Vilder.

⁶⁵ Uobičajeno se pisalo "SHS".

Druga se sjednica držala dana 16. listopada 1918.

Prisutni: dr. Pavelić, dr. Barac, V. Korać, dr. Vilder, dr. Petričić, dr. Lorković, dr. Drinković, dr. Šimrak.

II.

Na sjednicama stvoreni su ovi zaključci: ili bolje reći prijedlozi, koji se imadu podastrijeti "Središnjem odboru" na raspravljanje:

1. Dnevni red je ustanovljen ovako:

I. Nakon izbora i pozdrava predsjednika izvješćuje dr. Mato Drinković o pregovorima između hrvatsko-srpske koalicije i odbora, koji je u tu svrhu izabran od "Narodnoga Vijeća".

II. Ovjerovljenje pojedinih članova odbora.

III. Konstitucija "Narodnoga Vijeća" i "Središnjega Odbora". Što se tiče same konstitucije "Središnjega Odbora", to su u poslovnom odboru gledom na predsjedništvo na površinu iskrsla tri mišljenja. Prvo se sastojalo u tomu, da se izaberu tri predsjednika, od kojih bi jedan bio Slovenac, drugi Srbin, a treći Hrvat. Proti tomu se mišljenju naglasilo, da niti prema vani, niti prema unutra ne bi dobro djelovala ova rascjepkanost po plemenima, koja bi se mogla tumačiti, da je uperena protiv narodnoga jedinstva, za koje se svi upravo u ovaj čas borimo. Drugo se mišljenje sastojalo u tome, da se nadje jedan sposoban i agiln muš, koji bi čitavu akciju preuzeo u svoje ruke i bio u glavnome odgovoran za čitavu našu politiku. Proti tome mišljenju se istaknulo, da mi danas na Jugu naprosto takova čovjeka nemamo. Radi toga je dr. Drinković⁶⁶ i predložio treće mišljenje, prema kojemu bi se imao osnovati direktorij od sedam i više osoba, od kojih bi većina morala stanovati u Zagrebu.

Tajništva

Za unutarnji rad središnjega odbora predložena su posebna tajništva. Svakome će tajništvu na čelu stajati jedan član direktorija ili uopće koji drugi član središnjega odbora, koji bi oko sebe okupio stručnjake ovoga resorta i bio odgovoran direktoriju za čitavi svoj rad.

Za sada se pomišljalo na ova tajništva:

1. Tajništvo za narodnu zaštitu.
2. Tajništvo za narodno gospodarstvo i financije.
3. Tajništvo za rješavanje agrarnog pitanja.
4. tajništvo za radničke organizacije.
5. tajništvo za poštu brzog i željeznice.
6. tajništvo za ustav države Hrvata, Slovenaca i Srba.
7. Tajništvo za propagiranje ideje narodnoga vijeća u širokim masama naroda, kao i u inteligenciji.

⁶⁶ Slijedi precrtano ime "Svetozar Pribičević".

Kooptiranje

Poslovni je odbor zaključio, da se iz veoma važnih razloga imadu kooptirati dr. Barac i dr. Matko Laginja i V. Korać.⁶⁷ O tome se stavlja prijedlog središnjemu odboru na raspravljanje.

Rad središnjega odbora

Duga je bila debata u poslovnome odboru o tome što bi imalo narodno vijeće u ovaj čas poduzeti. U glavnome su izbila dva mišljenja na površinu. Jedni su predlagali, da se u hrvatskome saboru u koji bi ušli predstavnici Bosne i Hercegovine, Dalmacije, Istre i slovenskih zemalja izda jedna proklamacija na jugoslavenski narod u kojoj bi se naglasila načela sadašnje naše narodne politike. To bi imalo probuditi iza sna široke mase naroda i utrti put čitavome našem radu. Drugo je mišljenje bilo u tome, da iz današnje sjednice središnjega odbora izadje jedan manifest, u kojem će se to isto proglasiti. Ovo se utvrdjivalo time, što smo mi još sada nepripravni za čine, što ne bi mogli vlast preuzeti u svoje ruke, budući da nemamo sile, koja bi je mogla zaštititi i prema tome bi čitava stvar izgledala kao kakova demonstracija nedostojna jakosti našega naroda i ozbiljnosti ovoga časa. Naši narodni protivnici naprosto bi rastjerali sabor, narod bi izgubio povjerenje u ozbiljnost svojih vodja, a pred vanjskim bi se svijetom dokumentiralo, da narod od sedam milijuna još nije sposoban za slobodu i samostalnost. Osim toga se akcentuiralo, da bi se u samom saboru pojavili elementi, koji bi pomutili jednodušnu volju narodnih poslanika i služili našim narodnim neprijateljima kao putokaz, kojim imadu poći.

Na koncu se poslovni odbor složio da stavi središnjemu odboru ovaj prijedlog na raspravljanje:

Središnji odbor mora izdati što prije proklamaciju na narod, u kojoj će biti čitavome narodu jasno i bistro označena načela narodne politike. Istaknut će se narodno jedinstvo čitavoga našega naroda i rješenje njegova problema neparcijelno nego u svojoj cjelokupnosti. Zatim će se istaknuti suverena južnoslavenska država osnovana na narodnom samoodredjenju.

Nakon toga imade se akcija upraviti prema razvitku događaja i prema momentanoj političkoj situaciji. Tako će središnji odbor zaključiti imade li se sazvati sabor, kako će on stanovište zauzeti u sadanje doba itd.

U Zagrebu dne 17. listopada 1918.

Dr. Pavelić [v. r.]

Dr. Šimrak, [v. r.]
izvjestitelj.-

⁶⁷ Ime "V. Korać" dopisano je rukom.

9.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjega odbora održane 26. listopada 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.6.

Broj: 33 N.V.

1918.

ZAPISNIK

središnjeg odbora Narodnog Vijeća od 26. listopada 1918.

1./ Tihomiru Ostoiću valja odgovoriti, da mislimo na njih kao i na se, pa da treba da se sami dogovore i uredi medju se, te da dodju na dogovor s Narodnim Vijećem.

2./ Načelniku Ljubljane treba odgovoriti, da gospoda Pribičević i Pavelić ne mogu u utorak u Ljubljani radi sabora, a što se tiče željezničkoga spoja, o tomu vodi računa Narodno Vijeće.

3./ Izvještaj gospodina Hreljanovića radi vojnika na Rijeci. Ne spadaju pod kompetenciju zapovjedništva u Zagrebu. Eskortirani su u Puli. Narodno Vijeće da se obrati brzojavno dvorskoj kancelariji za intervenciju.

4./ Izvještaj o događajima u Požegi, i Varaždinu. Izlazi carski manifest na trupe, da se umire, jerbo će biti brzo sklopljen mir. Isto tako manifest na Jugoslavene.

5./ Frankovci podupiru deserterstvo. Južnim Slavenima daje se pravo samo-odredjenja, a dotle ostaje poslovođa kralj.⁶⁸ Izvještaj se prima do znanja sa zahvalom.

6./ Hreljanović, Dr. Lukinić, Dr. Barac predlažu da ban⁶⁹ iz vlastite inicijative intervenira radi Jelačićevaca.⁷⁰ Dr. Petričić predlaže, da se direktno obratimo na kralja. Narodno Vijeće zaključuje, da se Narodno Vijeće obrati banu, da zaštiti te ljude, koji su radili iz patriotskih motiva.

7./ Dr. Lorković predlaže izvještaj o svojim utiscima u Beču. Raspravljao s Česima i Wilsonovoj noti,⁷¹ te se složili, da se pričekaju odgovor na nju, a prije toga da se još jednom sastanu oboji delegati. Radi Švajcarske govorilo se: 1./ da se stvori relacija između

⁶⁸ Karlo I. (IV.).

⁶⁹ Tada je bansku čast obnašao Antun pl. Mihalovich.

⁷⁰ Misli se na 79. domobransku pukovnicu čiji su se pripadnici 23. listopada 1918. pobunili i razoružali mađarske honvede i redare smještene u Rijeci.

⁷¹ Riječ je o noti državnog tajnika SAD-a Roberta Lansinga od 18. listopada 1918. koja je bila odgovor na austrougarsku mirovnu ponudu upućenu 4. listopada predsjedniku Wilsonu.

Narodnog Vijeća i Jugoslavenskog odbora.⁷² Odlučilo se, da se da izraza, da zajednički odbor ima prava govoriti u ime našeg naroda u vezi s Narodnim Vijećem.

8./ Dr. Prebeg preko Dra. Pavelića ponudio sporazum svoje stranke s Narodnim Vijećem i pripravnost da udje u Narodno Vijeće. Dr. Pavelić stavio kao uslov, da se imaju potpuno staviti na stanovište Narodnog Vijeća od 19. oktobra ove godine. Dr. Peleš je protiv toga, jer bi se to moglo tumačiti kao nepotrebna predusretljivost prema Frankovcima.⁷³ Dr. [sic!] Pribičević misli, da je bezuvjetno nužno, da se naše stanovište primi bezuslovno. To podupire Dr. Drinković.

9./ Dr. Laginja ovom prilikom predlaže, da se sa strane Narodnoga Vijeća autoritativno protumači ili promijeni izraz "jedinствена држава" porabljen u objavi narodu od 19. o. mj. u smijeru, kojim je Narodno Vijeće kako se iz prijašnjih rasprava vidi, jednodušnog nazora, da ujedinственост buduće naše државе ima razumijevati u odnošaju prema inozemstvu, dočim se u čitavoj nutarnjoj uredbi ima odlučivati tek kasnije prigodom konstituiranja iste државе. Tu korekturu izraza predlagatelj drži potrebnom, da se predusretne kojekakvim makinacijama, kao da tobože predstoji pogibelj za jedno, drugo ili treće naše pleme.

10./ Dr. Lorković nastavlja: 2./ Da se ne stupa u pregovore s Lam[m]aschem. Traži se prvo primirje. Naši bi uslovi bili: a./ kapitulacija potpuna, b./ naša vlada sa potpunom eksekutivom, c./ teritorij s narodnim granicama, d./ aprovizacija neopksrbljenih krajeva i nabava surovina, e./ da se ustanovi načina demobilizacije, f./ okupacija spornih predjela. Poslije da se s ententom raspravi pitanje valute i državnog duga. Čuje se, da su se Česi izjavili pripravnim preuzeti 22 milijarde duga, ali u tom dosad nema javnih nazora. Slovenci traže, da se Trst priključi našoj држави. Ne uspije li to, bolje bi bilo, da pripane Italiji, nego da bude corpus separatum u kom bi tudji uticaji dolazili do po nas nezgodnog izražaja, dok bi Italija garantovala za manjinu neka prava. Nijemci će se obratiti Narodnom Vijeću za sporazum, ali Slovenci traže, da se s njima ne pregovara, dok se [ne] priznaju prava Slovincima na izvjesne slovenske krajeve /:Maribor, Ptuj:/. Česi u Pragu za Bosnu preuzeli aprovizaciju u svoje ruke, a poslije i sve centrale.

11./ Pribičević javlja, da ga ban poziva. Narodno Vijeće tom prilikom zaključuje, da se ima opozvati banova naredba, kojom se za pivovarsku industriju dodijeljuje 60 vagona ječma, jer je ugrožena naša prehrana.

12./ Rikard Katalinić-Jeretov javlja, da će doći ovamo i staviti se na raspolaganje Narodnom Vijeću.

Zaključeno i potpisano.

Predsjedništvo N. V. S.H.S.:

Sv. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

⁷² Politička organizacija izbjeglica iz južnoslavenskih zemalja Austro-Ugarske Monarhije kojoj se na čelu nalazio A. Trumbić.

⁷³ Misli se na članove Stranke prava.

10.

Zagreb, 27. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora održane 27. listopada 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.7.

Broj: 145/Pres. Sred.

Z A P I S N I K

središnjega odbora Narodnoga vijeća S.H.S. od 27. listopada 1918.

U 11 sati prije podne. Prisutni: Dr. Laginja, Svetozar Pribičević, Dr. Dušan Popović, Dr. T. Alaupović, Dr. A. Tresić-Pavičić, Većeslav Wilder, Dr. Čorović, Dr. Angjelinović, Dr. Drinković, Dr. Krstelj, Bukšeg, Dr. Lorković, Dr. Čok, Dr. Peleš, Dr. Šimrak.

Došen javlja, da željeznički činovnici kane da ostave svoja mjesta radi nemira. Na to se čita dopis stranke prava na predsjedništvo, u kojem javlja da stoji bezuvjetno uz objavu Narodnoga Vijeća od 19. listopada 1918.

Tresić-Pavičić ističe, da se u ovom svečanom momentu imade računati sa svom narodnom snagom, pa da treba tu stvar ozbiljno pretresti. Teški su grijesi te stranke: Rad protiv ustava, denuncijacije i t.d. Prihvaćen je prijedlog Bukšega, da se o ovome predmetu raspravlja na sutrašnjoj sjednici t.j. 28. listopada.

Hreljanović izvješćuje, da je na pruži Zagreb-Sisak-Brod opljačkano 150 vagona. Pošta u Zagrebu je u opasnosti i direktor pošte traži pomoć od ministra trgovine.

Manifest kraljev da bi imao naskoro izaći. Kantina u Orahovici razvaljena. Straža se pridružila boljševicima. Huges telefonska škola odstraniti će se za kratko vrijeme iz zgrade realne gimnazije u Zagrebu. Časnicim i vojnicima, koji su bili kod manifestacija, ne će se ništa dogoditi. Progonit će se samo pljačkanje i razvaljivanje.

Popović drži, da se sa vojničkom upravom mora postići brzi sporazum. A Tresić preporuča, da se što prije organizira narodna vojska, kako bi se s jedne strane zapriječilo boljševičtvo, a s druge omogućio ulaz ententnim četama u naše zemlje.

Drinković izvješćuje, da vojska u priličnoj mjeri ostavlja kasarnu i to pod oružjem. Nered odatle dolazi, što su dvije vlade u zemlji. Sva vlast ima da prijedje na Narodno Vijeće i to se imade dosljedno provesti.

Dr. Angjelinović stavlja tri konkretna prijedloga:

- 1.) da se iz vojničkih spremišta dobavi oružje za Narodno Vijeće;
- 2.) da se naoruža za utorak akademska garda za očuvanje mira i reda prigodom manifestacione sjednice hrvatskoga sabora;
- 3.) da se hrvatski i srbski sokoli organizuju i oboružaju u istu svrhu.

Sva su tri prijedloga prihvaćena.

Sv. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

11.

Zagreb, 28. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora održane 28. listopada 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.8.

Broj: 143/Prs. sred.

Z A P I S N I K

sjednice središnjega odbora Narodnog Vijeća S.H.S. od 28. listopada 1918.

Prisutni: Dr. Pavelić, Pribičević, Dr. Šimrak, Dr. Manojlović, V. Spinčić, Dr. Angje-
linović, Dr. Čorović, Peršić, Šegvić, Dr. Tresić-Pavičić, Dr. Winterhalter, Dr. Novak,
Petean, Dr. Petričić, Došen, Dr. Peleš, Cerovac, Dr. Dušan Popović, J. Kovačević, Stje-
pan Radić, Hrvoj, Korač, Bukšeg, Dr. Alaupović, Dr. Krstelj, Nikolić, Gjalski, Dr. Lor-
ković, Dr. Kraus, Dr. Budisavljević, Dr. Laginja, Dr. Barac, Dr. Šurmin, Dr. Drinković,
Hreljanović, Akačić, Magdić, Dr. Krizman, Muačević, Janković,⁷⁴ Delić, Dr. Poljak.

Predsjedatelj Dr. Pavelić stavlja na dnevni red pitanje sjednice sutrašnjega sabora od
29. listopada 1918.

Dva su stanovišta:

- 1.) diktatorsku vlast imade u svoje ruke preuzeti Narodno Vijeće;
- 2.) da se polako bez diranja u krunska prava stvore preduvjeti široki za rad Narod-
noga Vijeća.

Svetozar Pribičević će podnijeti prešni predlog u saboru.

Stjepan Radić drži, da je prvi akt hrvatskoga sabora da se banska Hrvatska proglasi
suverenom državom i sastavnim dijelom države S.H.S. Hrvatski sabor ukida sve ugo-
vore i nagodbe stvorene s faktorima izvan našega naroda. Mora da bude potpuna likvi-
dacija sa monarkijom i dinastijom. Sve ratne naredbe i stege političkoga života imadu da
prestanu. Oko banske Hrvatske ima se okupiti svo područje, kojim sada možemo up-
ravljati. Nijedna vojska ni prijateljska "srpska, franceska, engleska, amerikanska" ni nep-
rijateljska ne smije ući u naše područje. Traži, da se u saboru dade izjava o hrvatskom
shvatanju pitanja jedinstvenosti.

Predlaže, gledom na vojsku ovaj prešni prijedlog:

Prešni prijedlog Stjepana Radića i drugova o vojnicima t. zv. zelenoga kadera i o
onima, koji su prekoračili svoj dopust podnesen u saborskoj sjednici 29. listopada 1918.

Hrvatski državni sabor zaključuje:

⁷⁴ Vjerojatno je riječ o I. Benkoviću.

1.) Svi vojnici t. zv. zelenoga kadera na teritoriju banske Hrvatske, riješavaju se svoje vojničke prisega, te se pozivlju, da se prema svojoj čovječjoj i narodnoj dužnosti odmah povrate svojim kućama, ili inače na svoj redoviti posao, da svojim poštenim radom i oni pripomognu urediti najprije našu slobodnu državu Hrvatsku, a zatim zajedničku nezavisnu državu svih Hrvata, Srba i Slovenaca.

Nikakova vojna ni građanska oblast ne smije tih vojnika smetati u njihovu povratku, niti u njihovu mirnu i poštenu radu.

Svi vojnici, koji su kod svoje kuće, a prekoračili su svoj vojni dopust, ili su bez ičije dozvole došli kući, takodjer se riješavaju svoje vojničke prisega i pozivlju, da svoj mirni i poštenu rad nastave i da u svim mjestima, gdje je to moguće, stupe u one čete za narodnu zaštitu, što ih osnivaju pojedini mjesni odbori Narodnoga Vijeća. Niti tih vojnika ne smije nijedna vojna ni građanska oblast nikada i ničim smetati i uznemiravati u njihovu miru, u poštenu životu i radu. U Zagrebu dana 28. listopada 1918.

Bukšeg ističe, da dvije vlade u Hrvatskoj ne mogu biti. On nije za jaki prelom, jer bi izvjesni faktori još mogli da nas dovedu do rdjavoga sukoba. Sabor ima primiti⁷⁵ eksekutivnu vlast na Narodno Vijeće.

Dr. Petričić ističe: mi smo na sudbonosnom raskršću. Prva je stvar da imademo vojsku. U zemlji se javljaju primjeri boljševizma i anarhije. Ovo naše vete⁷⁶ ima biti početak revolucije, ali u dogovoru sa vladom. Vojsku treba riješiti zakletve. Predlažem, 1.) Prelom odnošaja sa Ugarskom i Austrijom, 2) da se u sporazumu sa današnjom vladom preuzme diktatorska vlast 3.) da Narodno Vijeće preuzme vlast nad četama na teritoriju Hrvatske, 4.) dopust i amnestija za sve vojnike, koji su van fronte i kadera.

Delić javlja, da smo pred katastrofom prometa.

Dr. Budisavljević moli, da se raspravlja redom.

Dr. Tresić traži više odvažnosti. Trebamo energičnu vladu, koju treba odmah da stvorimo, ali da se ne dira u krunska prava.

Dr. Pavelić opominje, da se gubi iz vida kompetencija hrvatskoga sabora. Hrvatski sabor može prekinuti nagodbu, jer je to uža stvar Hrvatske, i jer je sam hrvatski sabor i primio. On traži da se preda kompetencija Narodnom Vijeću evolutivno. Ima mnogo pitanja, koja treba riješiti tek u sporazumu sa Bosnom, Hercegovinom, Dalmacijom, Istrom. Mi hoćemo da imademo u ruci vojsku i aprovizaciju, a za oba su pitanja u izgledu brze odluke.

Dr. Peleš traži više diplomacije s naše strane. On nije zato, da hrvatski sabor svoju kompetenciju prenese na Narodno Vijeće, jer bi to značilo njegov prestanak. On je samo zato, da se odgovornost vlade prepusti kompetenciji Narodnoga Vijeća.

Dr. Barac stavlja pitanje, da li se dovoljno distinguira odnos hrvatskoga sabora i ostalih naših sabora, kad se radi o tako važnoj odluci. Hrvatski sabor može se izjaviti za slobodnu državu.

⁷⁵ Treba stajati "prenijeti".

⁷⁶ Treba stajati "Vijeće".

Stavlja u tom pogledu, ovaj prijedlog:

Sabor kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije vršeći svoje drevno i danas svima narodima priznato pravo potpunoga samoodredjenja, predhodno i u prvi mah zaključuje:

1.) Razriješenje odnosa s Ugarskom i Austrijom, sa Hrvatskom, Slavonijom, Dalmacijom, razumijevajući i Rijeku i proglašuje ih potpuno slobodnom državom,

2.) sabor poziva bana, da preuzme u svoje ruke sve funkcije državne uprave u potpunom opsegu,

3.) sabor odobrava objavu Narodnoga Vijeća od 18.⁷⁷ o. mj. i priznaje ga komunikacionim, kontrolnim i idejnim organom za sve dojakošnje jugoslavenske zemlje monarkije. Narodno Vijeće zastupa u sporazumu sa jugoslavenskim odborima sve te zemlje prema inostranstvu; sabor kao predstavnik Hrvatske, Slavonije Dalmacije proglašuje ovu državu sastavnim dijelom buduće suverene države S.H.S.; o ustrojstvu ove države ima odlučiti buduća konstituanta kvalificiranom većinom, koja isključuje majoriziranje bilo kojega plemena.

Korač uzima riječ u debati i drži, da hrvatska vlada ostaje za Hrvatsku, a Narodno vijeće za svu Jugoslaviju,⁷⁸ Treba da se organizuje materijalna sila, da održi red. Možemo li mi to? treba raditi radikalno.

Dr. Dušan Popović izvještava: Nema državne vlasti, traži još noćas narodnu vladu. Vojska se stavlja pod vlast Narodnoga Vijeća.

Sjednica se prekida na neko vrijeme.

U nastavljenoj sjednici čita se dopis stranke prava, koji glasi:

Poslovni odbor stranke prava stvorio je na svojoj sjednici obdržavanoj u Zagrebu dne 26. X. 1918. uz sudjelovanje nar.[odnog] zastupnika Stjepana Zagorca slijedeće:

Z A K L J U Č K E:

1.) U ovim sudbonosnim časovima, gdje narodi sami imadu da odluče o svojoj sudbini, stranka prava u svrhu očuvanja interesa hrvatskog naroda i u svrhu jedinstvene manifestacije narodne volje, te radi koncentracije svih narodnih sila, stupa u Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba. Pristaje bezuvjetno na stanovište Narodnoga Vijeća izneseno u objavi od 18. X. 1918.⁷⁹ te priznaje pravilnik vijeća obvezatnim za svoje članove, te je ovlasila narodne zastupnike gospodina Dra. Vladimira Prebega i Stjepana Zagorca, da taj zaključak Narodnom Vijeću dojavu.

2.) Ujedno prima do znanja, da se narodni zastupnik gosp. Dr. Aleksander Horvat povukao iz političkog života, a očekuje to takodjer i od u ovaj čas iz Zagreba odsutnoga nar.[odnog] zastupnika gosp. Dra. Ive Franka, dočim je ustanovio, da gospodin Dr. Vladimir Sachs nije član stranke.

⁷⁷ Misli se na Deklaraciju NV od 19. listopada 1918.

⁷⁸ Misli se na Državu Slovenaca, Hrvata i Srba.

⁷⁹ Misli se na Deklaraciju NV od 19. listopada 1918.

Slavnom Narodnom Vijeću u Zagrebu, častimo se ove zaključke staviti do znanja. U ime poslovnoga odbora stranke prava.

U Zagrebu, dne 27. listopada 1918.

Dr. Vladimir Prebeg v. r.

Stjepan Zagorac v. r.

Gospodin Pejačević javlja, da ne može doći radi prometnih prilika. Teodor i Marko Pejačević ustupaju u Narodno Vijeće. Radić predlaže, da se bez odvlače stvori zaključak o pristupu stranke prava za Narodno vijeće analogno, kao i za grupu u Osijeku⁸⁰ Dra. Pinterovića.

Dr. Dušan Popović javlja dolazak vrhovnih vojnih zapovjednika u Zagrebu generala Šnjarića i Mihaljevića.

Hreljanović čita izjavu vojničke oblasti koja će biti sutra proglašena zajedničkoj vojsci i domobranstvu.

Radić veli: Zakonski poredak je samo za unutarnji red, treba razjasniti sve potanko, ne dirajući u ovaj čas u temelj da je vojska kraljeva.

U dvoranu ulaze zapovjednici vojnog zapovjedništva i izjavljuju, da su vezani na zakletvu kralju. Odošaji traže da se osigura mir i poredak u zemlji. Mi hoćemo da se u tom pravcu pokoravamo Narodnom vijeću u svim pitanjima, koji tu sigurnost štite. Na prijedlog Dra. Drinkovića povlače se vojnički zapovjednici sa predsjedništvom na posebnu konferenciju, da se dogovore, koliko se prisega može dovesti u sklad sa Narodnim Vijećem, i da formuliraju svoj glas na vojsku.

Nastavlja se debata o primanju stranke prava u Narodno Vijeće. Radić predlaže, da se stranka primi, jer je već zaključeno, da se primaju oni, koji bezuvjetno stoje na stanovištu Narodnoga Vijeća.

Dr. Angjelinović utvrđuje, da nije to zaključeno, nego im je samo javljeno, da je prvi preduvjet uopće bio pristajanje uz objavu Narodnoga Vijeća. Kad se to prihvati, onda će se istom raspravljati, pod kakovim će se uvjetima primati.

Zastupnik Hrvoj traži, da se stranka prava primi u Narodno Vijeće. Pojedinci su radili rastvorno, ali je među njima čestitih i valjanih ljudi.

Dr. Peleš: Ovo je tako velik čas, da treba sve zaboraviti. Treba imati pred očima dvoje: Da li primanje ove gospode diže njihov ugled toliko, da bi mogli tim više škoditi, drugo, ili bi možda mislili ljudi, da mi ne ćemo da se čuje potpuna hrvatska riječ. Prema izjavi stranke prava njihova je politika potpuno skrhalo. Ne primanje bi moglo škoditi. Predlaže, da se bez ikakove motivacije primi njihov pristup.

Dr. Novak konstatuje, da je raspoloženje u narodu takovo, koje se protivi njihovom pristupu. Stranka je davala placet zločinima sviju svojih vodja. Šafar i Kovačević su potkapali ugled Narodnoga Vijeća. Predlaže, da se javi stranci prava: neka vodstvo raspusti

⁸⁰ Misli se na političku skupinu "Hrvatsko kolo".

stranku, a članovi neka ili pristupe kojoj stranci ili neka se organizuju na bazi Narodnoga Vijeća.

Korač konstatira: Odlučno je jedno pitanje, koliko mogu biti pristupom ove stranke ugroženi naši ideali. S njima kao sa strankom ne možemo razgovarati. Stranka ne daje garancija. Ne osudjujemo članove nego stranku. Zato imadu raspustiti stranku, a pojedinci mogu da se priključe kojoj stranci.

Dr. Tresić Pavičić: Narod je bio zaveden od svojih vodja. Stanku ne možemo pobijati, vodjama bi trebalo suditi. Danas je drugo doba. Moramo prikazati čitavomu svijetu, da smo jedinstveni. Bilo bi pravedno, da se vrši odmazda, ali nije sada za to vrijeme. Neka im se poruči: Pošto su istupili iz stranke Dr. Frank i Dr. Horvat, neka stupe u Starčevićevu stranku prava.

Cezar Akačić ističe, ako se stranka prava proglasiti sutra neznam kojom strankom, ostat će isti. Imadu sa sobom puno naroda. Odbijati se nesmiju.

Bukšeg naglasuje, radi se o narodnoj stvari. Najlogičnije je, da se traži eliminiranje onih, koji su bili spiritus agens te ogavne politike.

Dr. Laginja: proti Frankovaca izneseni su mnogi razlozi i mnoge krivnje, a tako isto i protiv čitave stranke. U ovome momentu ne smije nas voditi nijedna druga misao, nego misao jedinstvenosti programa. Omjerena su oba momenta, da se stranka prava primi u Narodno Vijeće, ili da se ne primi. Jači je momenat, da se primi. Vodje te stranke osramotile su naš ponos i naše hrvatstvo, a bolji dio te čeljadi nije kriv, jer je pod sjajnim izlikama bio zaveden. Vodje zadnjih dana su sigurno uvidili, da im je sve propalo. Sada se obraćaju. Narodno Vijeće mora se zadovoljiti u ovom velikom momentu sa njihovom kapitulacijom.

Dr. Šimrak ističe, da su Frankovci proveli kapitulaciju samo radi toga, jer su svojom austrijskom i magjarskom politikom izgubili sve pristaše. Korupcija nije prodrla samo u pojedince, nego je prešla gotovo na sve članove stranke. Stavljajući prijedlog, da se stranka prava ni kao takova ni kao pojedinci ne može primiti u Narodno Vijeće.

Dr. Krstelj: Ističe, da je pitanje jednostavno. Ako je stranka prava učinila ovaj korak iz uvjerenja, onda se može primiti, ako je to učinila od nevolje, onda ih ne možemo primiti, jer bi nam okužili zrak. Predlaže raspust stranke i potpunu likvidaciju.

Dr. Alaupović se protivi odlučno primanju stranke u narodne redove. Neka saviju sramotni barjak. Zašto da se naši redovi kaljaju crnim obrazima. Dr. Petričić se protivi primanju, jer bi Frankovci došli u naše društvo, da opet rade protiv nas. Iz opreznosti ih ne smijemo primiti.

Na to se prešlo na glasovanje, kod kojega je osam glasova palo, da se stranka prava primi u Narodno Vijeće, kao stranka, a svi ostali, da se ne primi.

Na to se prekida debata.

Dolaze vojni zapovjednici i čita se njihova izjava, kojom se bezuvjetno pokoravaju vladi Narodnoga Vijeća S.H.S. Da se to manifestira sutra će pred saborsku zgradu izaći satnije 53. domobranske pukovnije sa muzikom.

General Šnjarić želi, da sve ovo sretno izadje. Pokazali smo da smo narod kulturnan i dostojan slobode, pa taki moramo i ostati.

Dr. Pavelić naglasuje, da se izjava vojnička imade sjutra pročitati u saboru, a onda oglasiti narodu.

Prekida se sjednica u osam i pol sati, a nastavlja u deset sati.

Nastavak sjednice u 10 sati navečer:

Zastupnik Pribičević drži, da bi sutrašnji sabor imao prihvatiti ove prijedloge:

- 1) imaju se prekinuti državo-pravni odnošaji s Ugarskom i Austrijom.
- 2) Hrvatski sabor imade prenijeti sve svoje agende na Narodno Vijeće.
- 3) Jugoslavenske zemlje, koje su danas ujedinjene pod vladom Narodnoga Vijeća, imadu se smatrati sastavnim dijelom buduće suverene države S.H.S.
- 4) Hrvatski sabor stavlja sve svoje prostorije Narodnom Vijeću S.H.S. na raspolaganje.

Nakon toga je govorio zastupnik Hreljanović o ratnoj floti i predložio je, da se radio-telegrafiše u Paris i druge centume ententinih vlasti, da država S.H.S. preuzima ratnu mornaricu u Puli, Kotoru i Šibeniku. Zatim se mora opozvati sva vojska iz teritorija države S.H.S. sa franceskoga ratišta. Sa ratnom mornaricom imade se zaposjesti Trst, Rijeka, a sa kopnenom vojskom svi važniji mostovi i željeznice.

Dr. Popović ističe, da je važno pitanje zeleni kader. Treba sastaviti proglaš, u kojem će se naglasiti, da su oni od sada vojnici države S.H.S. Koji se vrati kući, ne će mu se ništa dogoditi.

Dr. Laginja ističe, da se pri sastavu eksekutive čuvaju historička prava autoriteta naroda i banska čast. Vlada bi se imala konstituirati ovako: Ban i članovi današnje vlade imadu se kooptirati u Narodno Vijeće. Odjelni predstojnici neka se zovu ministri, a osim toga neka se osnuje ministarstvo trgovine, prometa, prehrane, financija i zemaljske obrane, te ministarstvo vanjskih poslova.

Mornarima u Puli imade se javiti, da je osnovana narodna vlada. Tamo se imadu izaslati delegati Narodnoga Vijeća.

Dr. Tresić-Pavičić: Nužno je, da se odmah konstituiru vlada, koja bi ovako izgledala: Ministarski predsjednik, ministar financija, narodne obrane, prehrane, vanjskih poslova.

Stjepan Radić: Ono, što mi imademo odrediti spada samo na bansku Hrvatsku. Ban ostaje i on je odgovoran samo hrvatskom saboru i Narodnom Vijeću.

Banova se vlast proširuje i na vladi se kreiraju nova mjesta iz Narodnoga Vijeća.

Nakon toga je još govorio Dr. Peleš, Dr. Barac, Dr. Červar, Dr. Drinković, Svetozar Pribičević, Dr. Lukinić, Dr. Poljak, Dr. Petričić.

Svetozar Pribičević ističe, da nijesmo dorasli zadaći. Danas je potrebno, da se centralna vlast sa diktatorskom moći preda sasvim Narodnom Vijeću. Dvije vrhovne vlasti

banska i vlast Narodnoga Vijeća, ne mogu zajednički postojati. Narodno Vijeće mora preuzeti čitavu vlast u svoje ruke.

Nakon toga je jednoglasno prihvaćen prijedlog: Do konačnoga sastava vlade imade kao vlada Narodnoga Vijeća funkirati njegov predsjedništvo.

Nakon toga su uzeti u pretres prešni prijedlozi, koji se imadu podnijeti sutrašnjoj sjednici hrvatskoga sabora. Prvi prešni prijedlog, zastupnika Svetozara Pribičevića i drugova glasi:

I.

Predlaže se visokom saboru, da zaključi: Hrvatski državni sabor na temelju potpunoga prava narodnoga samo-odredjenja, koje je danas već priznato od svih zaraćenih vlasti, stvara ovaj zaključak: Svi dosadašnji državno-pravni odnošaji i veze između kraljevine Hrvatske-Slavonije i Dalmacije s jedne strane, te kraljevine Ugarske i carevine Austrijske s druge strane razriješavaju se.

Ukida se dakle i ništetnim proglašuje napose hrvatsko-ugarska nagodba (zakonski članak I. god. 1868.), a isto se tako ukidaju i ništetnim proglašuju svi kasniji njeni dopunji ili revizije tako, da od danas Dalmacija, Hrvatska i Slavonija ne ima s kraljevinom Ugarskom ni pravno, ni faktično nikakvih zajedničkih državnih poslova.

II.

Dalmacija, Hrvatska, Slavonija sa Rijekom proglašuje se posve nezavisnom državom prema Ugarskoj i Austriji, te prema modernom načelu narodnosti, a na temelju narodnoga jedinstva Slovenaca, Hrvata i Srba pristupa u zajedničku narodnu suverenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba na cijelom etnografskom području toga naroda bez obzira na ma koje teritorijalne i državne granice u kojima narod Slovenaca, Hrvata i Srba danas živi. Sveopća narodna ustavotvorna skupština svega ujedinjenoga naroda Slovenaca, Hrvata i Srba odlučit će se unapred određenom kvalificiranom većinom, koja potpunoma zaštićuje od svakoga majoriziranja, konačno kako u formi vladavine, tako u unutrašnjem državnom ustrojstvu naše države utemeljene na potpunoj ravnopravnosti Slovenaca, Hrvata i Srba. U Zagrebu, 29. listopada 1918.

Prešni predlog Zastupnika Dra. Pavelića i drugova.

Predlaže se visokom saboru, da zaključi:

Sabor kao predstavnik kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije smatra objavu Narodnog Vijeća od 19. o. mj. za sebe obvezatno, te izjavljuje, da priznaje Narodnome Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba vrhovnu vlast.

U Zagrebu, 29. listopada 1918.

Sjednica se zaključuje dne 29 listopada 1918. u 5 sati u jutro.

Sv. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

12.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora održane 29. listopada 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.9.

Broj: 84/sred.

Sjednica od 29. listopada 1918.

Predsjednik: dr. Pavelić.

Dr. Novak predlaže da g. A. Schlegel može prisustvovati sjednicama Nar. Vijeća. Pošto su glede toga mnijenja podijeljena, predsjednik taj predlog odgadja.

Dr. Drinković izvještuje, da je ratno ministarstvo na telegram, da se mornaricu ima povući.[.]⁸¹ Nar. Vijeće odgovara, da u mornarici ima osim Slovenaca, Hrvata i Čeha i drugih narodnosti, pa se prema tome ne može Nar. Vijeće vindicirati cijelu flotu.

Dr. Budisavljević je za to, da najodlučnije ostanemo kod svoga zaključka. Ima se obrazložiti naš zahtjev.

Korač drži, da je potrebno, da se stupi u pregovore, sa svim mornarima, i ima im se obrazložiti, da se ne radi o ničem drugom, već da se mornarica povjeri našim mornarima, a ostali inonardni mogu se povratiti kući. Flota ima se izručiti budućim gospodarima Jadrana.

Dr. Čok drži da bi trebao ići u Polu po jedan Hrvat, Slovenac i Čeh.⁸²

Akačić preporuča da izaslanici obzirno postupaju radi toga, jer su mornari razno narodni.

Dr. Benković drži, da bi svakako trebalo nastojati, da se mornarica ne razidje.

Laginja je protiv toga, da se šalju delegati, već treba, da se pošalje pismena nota. Trebalo bi se povjeriti dru. Tresiću, da se u tom pogledu stavi u sporazum s talijanskom vladom.

Dr. Mažuranić izvještava, da je upravo sada primio telefonsku vijest, da je sušački odbor "Nar. Vijeća" preuzeo vlast /policajnu/ na Rijeci, a gouverner⁸³ je otputovao.

Zaključuje se, da u Polu idu kao delegati, Bukšeg, Čok, Tresić.

⁸¹ Vjerojatno treba stajati "predati".

⁸² U nastavku je precrtana riječ "Srbin".

⁸³ Riječ je o guverneru Zoltanu Jekelfalussyju.

Čita se brzojavka, koja bi se imala otpremiti francuskoj vladi, u kojoj bi joj se imalo javiti, da je Nar. Vijeće preuzelo vlast u svoje ruke, i da se ne nalazi u ratu s ententom. Prepušta se prezidiju.

Glede toga Tresić da stupi u dodir s talijanskom vladom predlaže Pribičević, da se pregovori o tome prepuste Jugoslavenskom odboru.

Sastav brzojavke na predsjedništvo ratne mornarice povjerava se Drinkoviću i Bukšegu.

Pavelić javlja da se u Brodu oko 15.100 Madžara ne pokorava izdanoj zapovijedi vrhovne komande. Predlaže, da vojna komanda odredi posebni vlak za Brod.

Dr. Kramer postaje tajnik Nar. Vijeća a Nar. svetu stavlja do znanja s primjetbom, da u tom pogledu ima on pravo, da konačno odluči.

Pribičević javlja, da [je] sporazumno sa banom odlučeno da on proglasi preki sud u ove županije: srijemskoj, virovitičkoj, bjelovarskoj i požeškoj proglašuje se amnestija svih političkih uapšenika.

Pribičević izvješćuje, da je prezidium sporazumno sa banom u ime Narodnog Vijeća: povjerit će se Banu, Badaju i Rojcu a u najkraće vrijeme imenovat će se povjerenik Narodnog Vijeća za resorte, koji su dosad bili zajedničkim.

Korač je predložio, da se ratni zarobljenici proglase zaposlenim slobodnim radnicima, da se digne ratno podavanje u tvornicama /Militerizovanja/ i da se uredi sekcija za socijalnu skrb koja bi preuzela nadzor nad provedbom socijalne politike.

Dr. Petričić predlaže, da se na čelu odsjeka vojničke obrane povjeri jednom generalu.

Dr. Tresić drži, da vlast nad vojskom treba da ostane civilnom povjereniku, pa da si on imenuje jednog generala /Plivelića/ kao predstojnika toga odjela.

Korač, predlaže, da se upravi brzojavka, na članove Narodnog Vijeća u Bosni, da preuzmu vladu.

Pribičević izvješćuje, da ovi sutra dolaze u Zagrebu.

Radić podnosi rezervatni nalog na sve oblasti.

Prima se predlog Hreljanovića da se uspostavi radiotelegrafska stanica.

Prima se telegram za Kriegsministerium po stilizaciji Bukšegovoj pod 1./⁸⁴.

Predsjednik zaključuje sjednicu.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

⁸⁴ Vidi dokument broj 216.

13.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora održane 30. listopada 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.10.

Broj: 84/Prs. sred.

Z A P I S N I K

sjednice središnjega odbora Narodnog Vijeća S.H.S. od dana 30. listopada 1918.

U 6 sati počinje sjednica. Prisutni: Pribičević, Petean, Hribar, Dr. Barac, Dr. Laginja, Dr. Čorović, Dr. Alaupović, Stjepan Korač,⁸⁵ Dr. Alaupović, Stjepan Radić, Vitomir Korač, Dr. Peleš, Dr. Martić, Dr. Winterhalter, Dr. Benković, Dr. Lorković, Valerijan Pribičević, Etinger, Dr. Medaković, Dr. Šimrak, Dr. Ravnikar, Dr. Kramer, Dr. Červar, Dr. Novak, Dr. Pavelić, grof Kulmer, Dr. Drinković, Dr. Manojlović.

Pribičević izjavljuje, da Šola iz Sarajeva javlja, da oni tamo čekaju na odluku Narodnoga Vijeća da preuzmu vladu.

Stjepan Radić nije zadovoljan sa načinom, kako je sastavljena vlada. Traži veću kontrolu javnosti o našem radu. Ne slaže se sa proglasom Dra. Drinkovića o mobilizaciji.

Dr. Laginja izjavljuje, da se središnjoj vladi imade bezuvjetno pokoravati svaki dio naše države S.H.S. Bosanska vlada može biti samo povjereništvo središnje vlade. Posebne vlade ne smiju postojati. Predlaže, da se u tom smislu stvori zaključak.

Dr. Pavelić javlja, da je general Schwartz umirovljen, a uprava oružništva, da je predana pukovniku Mizleru.

Korač se slaže s time tražeći, da centralna vlada imenuje vladu u Bosni.

Ivan Hribar želi, da se kao s Bosnom imade postupati i sa Slovenijom. Slovenci će u Narodnom Svetu predložiti svoje kandidate za vladu, a središnja će ih vlada imati potvrditi.

Dr. Alaupović traži, da se general Sarkotić potpuno pokori vladi Narodnog Vijeća u Bosni.

Na to je stvoren ovaj zaključak: Predsjedništvo vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu, imade se staviti u dodir sa Narodnim Svetom u Sloveniji i Narodnim Vijećem u Sarajevu glede imenovanja vlade u Ljubljani, dotično u Sarajevu.

Središnji odbor zaključuje, da u tim vladama budu zastupani predstavnici svih stranaka, koje su udružene u Narodnom Vijeću. Dalje je zaključeno, da Narodni Svet u Ljubljani i Narodno Vijeće u Sarajevu glede osoba, koje imadu ući u vladu, imade predsjedništvu vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu staviti prijedloge, o kojima će predsjedništvo stvoriti zaključke.

⁸⁵ Riječ je o Vitomiru Koraču.

Prijedlozi Stjepana Radića.

I.

Središnji odbor Narodnog Vijeća S.H.S. zaključuje, da se iz Hrvatske i Slavonije ne smije izvažati nikakav živež bez dozvole vlade Narodnog Vijeća. (Prima se jednoglasno ovaj prijedlog).

Prijedlog Dra. Poljaka i Stjepana Radića, radi dozvole pečenja rakije.

Središnji odbor Narodnoga Vijeća S.H.S. zaključuje, da se članovi središnjeg odbora Radić i Poljak stave u sporazum sa povjerenikom Narodnoga Vijeća S.H.S. za financije gospodinom Braumom glede dozvole o sadjenju duhana, pečenju rakije i poreza na vino.

Pribičević izvješćuje, da je vojni zapovjednik Šnjarić, koji se nije držao obveze, dane vladi Narodnoga Vijeća S.H.S., zamjenjen sa generalom Plivelićem, a Mihaljević da je imenovan operativnim zapovjednikom. Da se osigura zemlja, povesti će se opća mobilizacija. Ovaj izvještaj se prima do znanja, a ujedno se odobrava način obrazovanja vlade za Hrvatsku, Slavoniju, Dalmaciju i Istru na čelu sa banom kao ministarskim predsjednikom.

Zaključeno je, da se na ladje izvjesje hrvatske zastave.

Legitimacije, koje izdaje kancelarija Narodnoga Vijeća S.H.S. imaju pravo putovanja i uža ratna područja.

Prijedlog ratnoga ministarstva, da se pošalje iz sredine Narodnoga Vijeća S.H.S. organi u ratno ministarstvo radi prehrane zajedničke vojske, odbijen je.

Ako je vojnička komanda izdala odredbu, da se civilne osobe imaju podvrći vojničkim sudovima, to zaključuje središnji odbor, da se takova odredba smjesta ukine.

Nadalje je zaključeno, da se na pozdrav ministarskoga predsjednika magjarske republike N. Karoly-a⁸⁶ odgovori, sa željom, da mlada magjarska država napreduje u slobodi i samostalnosti. Svima je građanima u državi S.H.S. zajamčena potpuna sigurnost, pa se od Karoly[i]-a imaju zatražiti, da se naši ljudi zaštite u Magjarskoj.

Nadalje je zaključeno, da se uredjenje samostalne države S.H.S. dojadi svima državama, da-kako Magjarskoj i Austriji.

Državno općenje imaju se voditi na franceskom jeziku.

Budući da je general Kevös⁸⁷ izdao proglas, da će ustrijeliti svakoga, koji se ogriješ o vojsku, odgovoreno mu je telegrafski, da je sam on lično odgovoran za svaki nasilni čin na vojnicima države S.H.S.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

⁸⁶ Treba stajati "M. Károlyi".

⁸⁷ Treba stajati "Kövess".

14.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Zaključci usvojeni na sjednici Središnjeg odbora održanoj 3. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.11.

Broj: 11/Prs. Pr.

1918

ZAKLJUČCI⁸⁸

sjednice Središnjega Odbora Narodnoga Vijeća S.H.S. od 3. studena 1918.

I.

Prima se u cijelosti nota države S.H.S. upravljena na ententine vlasti.⁸⁹

II.

Uzima se do znanja i odobrenja imenovanje autonomnih vlasti u Slavoniji⁹⁰ i Bosni.

III.

Konstatira se, da je Dr. Ivo Krstelj imenovan povjerenikom za Dalmaciju kao član Središnje vlade u Zagrebu. Ujedno je zaključeno, da se imadu zatražiti razjašnjenja gledajući na Dalmatinsku vladu.

IV.

Glede pisanja štampe zaključeno je, da se novinarski ured Narodnoga Vijeća stavi u dodir s predsjedništvom Narodnog Vijeća.

V.

Primljeni su predlozi Alaupović – Čorović /:koji glase:/ Predlažemo, 1. Predsjedniku Sjedinjenih država Wilsonu, osloboditelju malih i potlačenih naroda i poborniku načela narodnoga samoodredjenja, da se pošalje u ime predsjedništva N.V. pozdrav, zahvalnost, i da uzme državu S.H.S. u svoju moćnu moralnu zaštitu. 2./ Da se pozdravi prilikom oslobodjenja Beograda bratska srpska vlada kao predstavnica kraljevine Srbije, koja je svojom snagom istrгла otačbinu iz tuđjih šaka, s kojom ćemo u skoro zajedno dijeliti vedriju i svjetliju budućnost. 3./ Da se u svim prilikama gdje dolazi do izražaja država S.H.S. o d s e l e v i j u zajedničke zastave S.H.S. kao simbol našega jedinstva.

⁸⁸ U fondu se ne nalazi zapisnik ove sjednice, samo zaključci i prilozi podnijeti na sjednici (priložena je nota Predsjedništva NV SHS upućena Antantinim vladama i podaci o stanju flote u Boki kotorskoj).

⁸⁹ Vidi dokument broj 39.

⁹⁰ Misli se na "Sloveniju".

VI.

Ima se odaslati Wilsonu pozdrav Narodnoga Vijeća S.H.S. Isto se tako ima pozdraviti oslobođena kraljevina Srbija.

VII.

Autonomne zakone Hrvatske-Slavonije-Dalmacije Istre može ukidati samo Narodno Vijeće. Dotučnu odredbu mora potpisati vlada Narodnog Vijeća, a ban kontrassegnirati.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

[Prilozi:]

PRIJEDLOG STJEPANA RADIĆA

Za umirenje naroda u banskoj Hrvatskoj i za sredjenje naših unutrašnjih prilika stavljam ovaj predlog:

1. Narodno Vijeće neka odmah izda po prilici ovaj proglas:

Hrvati i Srbi, seljaci i radnici!

Narodno Vijeće S.H.S. priznaje posebno seljačko pravo na zemlje, na slobodnu gospodarsku upravu, na temeljitu gospodarsku i općenitu školsku naobrazbu i na potpunu društvenu jednakost s ostalim staližima. Zato će Narodno Vijeće i samo i putem hrvatskoga državnoga sabora u najkraće vrijeme izdati sve potrebne odredbe i stvoriti sve potrebne zakone, da se ukine kmetstvo i polukmetstvo gdje postoji i da se seljačtvu pribavi zemlja, gdje god je treba za dostojni ljudski život. Napose će Narodno Vijeće putem hrvatskoga državnoga sabora tako zvane državne šume u banskoj Hrvatskoj spojiti s tako zvanim imovinskim šumama, te ih proglasiti narodnom imovinom i onda za te šume stvoriti takav zakon, po kojem će sam narod u istinu o tim šumama odlučivati sve na temelju naprednoga šumskoga gospodarstva i po kojem će se seljačtvu bez obzira na Krajišnike i Nekrajišnike osigurati drvarija i pašarija. Istodobno će Narodno Vijeće i samo i putem hrvatskoga sabora današnju političku za pravo policajnu upravu posvema preurediti u upravu gospodarsku i školsku, a ujedno će cijelo uredovanje udesiti po prilici tako, kako je to u Sjevernoj Američkoj slobodnoj Republici, da naš čovjek na svakom koraku vidi, da smo i pred zakonom i među sobom u društvu u istinu svi jednaki i ravnopravni i da pravo na posebno poštovanje imaju samo roditelji pred djecom, starci pred mladima, učitelji pred učenicima i svi činovnici i službenici računajući ovamo i sve vjerske službenike u izvršivanju svoje službe. Osim toga naravskoga i zakonitoga auktoriteta ne priznajemo nikomu nikakova prava na nekakvo gospodstvo i na nekakovu višu vlast.

Narodno Vijeće potpunoma priznaje i posebno radničko pravo na državnu skrb i zaštitu, te će u najskorije vrijeme i samo i putem hrvatskog državnog sabora stvoriti za-

kone i izdati naredbe za potpuno provedenje toga radničkoga prava, a sve to na temelju iskustva najdemokratskijih i najslobodnijih država europskih i američanskih.

Živilo seljačko i radničko pravo u banskoj Hrvatskoj i u svoj ostaloj ujedinjenoj i slobodnoj državi Slovenaca, Hrvata i Srba!

2. Tko god od članova Središnjega odbora Narodnog Vijeća, a eventualno i između članova plenuma imade u kojem kotaru ili kraju potpuno narodno povjerenje, neka odmah u ime Narodnog Vijeća podje u taj kotar dotično u taj kraj, da na temelju netom prihvaćenoga proglašenja narod potpuno umiri. To se ima učiniti već tečajem budućega tjedna, te svatko o svom uspjehu ima izvijestiti najkasnije utorak dne 12. studenoga 1918.

3. Hrvatski državni sabor imade od toga dana redovno zasjedati, da se pokaže potpuna naša ustavna unutrašnja sredjenost i da se narodu ulije vjera u istinsku slobodu i pravicu, što će nova vlada doći pod javnu kontrolu narodnoga zastupstva.

U Zagrebu dne 3. studenoga 1918.

Stjepan Radić [v. r.]

PRIJEDLOG DRA. BARCA

Iz sjednice Središnjeg odbora Narodnoga Vijeća

dne 3. studenoga 1918.

Povodom rasula bivše austro-ugarske vojske dogodile se i u našim nekim krajevima kažnjive neurednosti protiv vlasništva imetka. Neki razlog tim izgredima može da je i nezadovoljstvo pučanstva sa onima, koji su imućniji. Narodno Vijeće poziva svekoliko pučanstvo na red, pogotovo najstrože osuđuje svakoga, koji bi sebi protivu zakona na svoju ruku prisvajao tuđe. Ali Narodno Vijeće izjavljuje ponovno, što je već reklo u "Saopćenju" 19. listopada o. g., da će država S.H.S. biti uređena na demokratskom načelu što u sebi sadržava dokidanje svih socijalnih i ekonomskih nepravda i nejednakosti.

Prema tomu će se čim nastupi vrijeme normalnoga razvitka, svakako već u samom ustavu zajamčiti i zakonom provesti razgradjivanje /razdioba/ velikoga zemljišnoga posjeda tako, da se poljodjelskom pučanstvu, u prvom redu onom, koje se žrtvuje za izgradnju naše narodne demokratske države S.H.S. osiguraju osnovi za pravedan njegov ekonomski razvoj. Radničkoj pak klasi zajamčuje Narodno Vijeće, da će njegov odnošaj prema poslodavcu urediti tako, te se radnik bude mogao posvetiti i duševnoj kulturi, a svakako da bude mogao uz potpunu naknadu svoga rada učestvovati i na čistom dobitku svoga poslodavca. Uopće svim slojevima pučanstva države S.H.S. obvezuje se Narodno Vijeće sazdati takove društvene i gospodarske zakone, te će u svakom pogledu biti tereti i pogodnosti državljana pravedno i podjednako razdijeljeni.

Dr. Barac v. r.

PRIJEDLOG DRA. MATKA LAGINJE

PREDLOG Laginjev.

I.

Za eventualno podijeljenje medju seljane i radnike, koji ne imaju dostatno ili baš ništa zemlje, zabranjuje se svako odsvajanje /:prodaja bilo i sudbena prisilna zamjena, darivanje:/ i opterećivanje vlastelinskih, crkvenih, manastirskih zemalja u Hrvatskoj i Slavoniji, u koliko su ovi veći od 100 hektara, i u koliko to ne bi vlada dozvolila u pojedinom slučaju uz predhodno privolu većine svih punoljetnih stanovnika kotara u kojemu leži nekretnina, za koju odsvojenje ili sudbena dražba ili opterećenje.

II.

Podupire predlog Dra. Petričića.

Zagreb, 3. studena 1918.

Dr. Laginja v. r.

PRIJEDLOG TUGOMIRA ALAUPOVIĆA I VLADIMIRA ČOROVIĆA

Predlažemo:

1. Predsjedniku sjedinjenih država, Wilsonu, osloboditelju malih i potlačenih naroda i poborniku načela narodnoga samoodredjenja, da se pošalje u ime predsjedništva N. V. pozdrav, zahvalnost, i da uzme državu S-H-S pod svoju moćnu moralnu zaštitu.

2. Da se pozdravi prilikom oslobodjenja Beograda bratska Srpska vlada kao predstavnica Kraljevine Srbije, koja je svojom snagom istrгла otadžbinu iz tuđjih šaka, s kojom će mo uskoro zajedno dijeliti vedriju i svijetliju budućnost.

3. Da se na svim prilikama, gdje dolazi do izražaja država SHS odsele viju zajedničke zastave S.H.S. kao simbol našega jedinstva.

Tugomir Alaupović [v. r.]

Vladimir Čorović [v. r.]

PRIJEDLOG V. KORAČA I DRUGOVA

Prijedlozi V. Korača prihvaćeni na sjednici Središnjega odbora 4. studenoga⁹¹ 1918.

1. Poziva se predsjedništvo Narodnoga Vijeća, da pozove ententine čete u pomoć, koje bi odbranile naš teritorij od vojske bivše A. [ustro-] U. [garske Monarhije]što se u krajnjoj desorganizaciji povraća s bojišta robeći i paleći mirno pučanstvo.

2. Poziva se predsjedništvo Narodnoga Vijeća da pravo izdavanja svih odredba o pacifikaciji zemlje prenose isključivo na gradjansku vlast, pa da se saopći vojnom povjereniku, da oružanu pomoć dade samo na poziv civilne vlasti, i da vojna asistencija uređuje isključivo po odredbama gradjanske vlasti i nepoduzima ništa po vlastitoj uvidjavnosti i na vlastitu odgovornost.

⁹¹ Treba stajati "3. studenoga".

Dekret o zapljeni i ponarođenju državnih, crkvenih i vlastelinskih dobara, te dobara ratnih bogataša

Narode Slovenaca, Hrvata i Srba!

Narodno Vijeće jedinstvenoga naroda Slovenaca, Hrvata i Srba, preuzevši jednodušnim narodnim povjerenjem u ovim sudbonosnim časovima svu vrhovnu izvršnu vlast u ime naroda u svoje ruke, prožeto je dubokom željom i smatra jednom od prvih svojih dužnosti, da što prije dostojno naplati teške krvne žrtve i druge ratne tegobe napućenom seljaštvu i radništvu, uopće svim siromašnijim dijelovima svoga ljubljenoga naroda.

Narodni ljudi, koji povjerenjem naroda sastavljaju Narodno Vijeće, bili su od vajkada prožeti uvjerenjem, da svaki član našega naroda imade po načelima potpune demokracije jednako pravo na pristojan život, dakle naš ratarski svijet na zemlju, a industrijsko radništvo na proizvodna industrijska sredstva.

Samo ropški odnošaji, u kojima nas je dosele sputavala bivša tudjinska, feudalna i nedemokratska država, krivi su tome, da naše narodne, demokratske političke stranke nisu mogle toga svoga uvjerenja već prije provesti protiv krute tudjinske sile.

No čim su okovi ropstva popucali, te pristupismo slobodno uredjenju naše potpuno suverene države Slovenaca, Hrvata i Srba, Narodno je Vijeće već u prvoj svojoj objavi narodu proglasilo dana 19. listopada 1918., da naša država imade biti "uredjena na načelima političke i ekonomske demokracije, uz dokidanje svih socijalnih i ekonomskih nepravda i nejednakosti."

Ovu je objavu Narodnoga Vijeća i Sabor Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije jednoglasnim zaključkom veličanstvene svoje sjednice dana 29. listopada 1918. postavio za temelj slobodnoj demokratskoj državi Slovenaca, Hrvata i Srba.

Na našem je narodu sada samome, da braneći svom dušom i svom svojom snagom slobodu, dostojanstvo i sigurnost svoje nove suverene države, osigura sebi i sve plodove demokratskog njenog uredjenja po načelu potpune društvene ravnopravnosti.

Narodno Vijeće SHS želi već sada pružiti narodu jamstva, da će se potpunoma izravnati dosadanje socijalne nejednakosti, te da će se u prvom redu vojnike i njihove obitelji te uopće seljake /ratara, radnike, težake/, koji ili nemaju nikakove zemlje ili je imadu nerazmjerno malo, pravedno i razmjerno opskrbiti sa zemljištem u smislu zdrave agrarne narodne politike.

Da se provedba ove reforme odmah osigura, a u redu i brzinom, koja je iole moguća, izvrši, izriče, naredjuje i proglašuje zato Narodno Vijeće SHS na temelju zaključka Sabora Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 29. listopada 1918., krijepošću ovlasti, povjerene mu od naroda i sabora, kao vrhovna izvršna vlast u zemlji ovaj

dekret o zapljeni i ponarodjenju državnih,
crkvenih i vlastelinskih dobara te dobara ratnih
bogataša za Hrvatsku i Slavoniju.

Narodno Vijeće SHS zapljenjuje na području Hrvatske i Slavonije sa današnjim danom, te u ime naroda preuzima u posjed:

1./ sva imanja, državna i crkvena /svih vjeroispovjesti/, kao i sva imanja t. zv. mrtve ruke uopće, bez obzira na zemljišnu površinu;

2./ zemljišnu površinu svih imanja privatnih, fizičkih i pravnih osoba, te poduzeća, bez obzira na to, tko im je vlasnik, da li pojedinac ili više njih, u koliko ta površina nadilazi 200 kat. jutara;

3./ sva imanja privatnih osoba ili poduzeća, koja su stečena za vrijeme rata iz ratnih dobitaka, bez obzira na površinu posjeda.

Pod ovu zapljenu potpada na takvim imanjima takodjer sav pokretni i nepokretni inventar /zgrade, strojevi, orudje, zalihe stoke i hrane/.

Čim nastane opći mir i poredak u našoj domovini, koji će Narodnom Vijeću omogućiti, da preuzme takova imanja u nesmetani vlastiti posjed, pristupit će Narodno Vijeće razdiobi tih dobara prema gornjim načelima medju ratarski i težački narod, koji nema uopće ili barem nema razmjerno dosta zemlje, a bude se obvezao zemlju sam obradjivati. Dotle dužni su dosadani posjednici takovih dobara upravljati njima marom valjana i čestita gospodara, a pod nadzorom organa Narodnoga Vijeća.

Prema tome od dana svestranoga proglašenja ovoga dekreta dosadašnji posjednici /vlasnici/ ovakovih imanja nemaju više nikakova prava otudjivati kako imanje samo tako niti po ovom dekretu zaplijenjeni nepokretni i pokretni inventar, bez privole na to ovlaštenih organa Narodnog Vijeća. Protiv ove odluke učinjeni pravni poslovi nemaju nikakove pravne valjanosti.

Da se ove odredbe uzmognu provesti pravedno i podjednako po čitavoj zemlji, te da se spriječe nepotrebne zabune, ovlašteno je na provedbu ovog dekreta samo središnje Narodno Vijeće SHS u Zagrebu, kojemu je sveukupni narod povjerio svu eksekutivnu vlast u zemlji.

U tu svrhu ustraja Narodno Vijeće SHS u Zagrebu naročito povjerenstvo /"Narodno povjerenstvo za preuzeće i razdiobu zaplijenjenih zemljišnih dobara/, koje će po svojim organima, što brže bude moguće, pristupiti izvršenju ovog dekreta, držeći se pobližih ustanova koje će zaključiti za Hrvatsku i Slavoniju Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, kao i pobližih odredaba Narodnoga Vijeća.

Samo po ovom Povjerenstvu ovlaštenim organima imade se svako bezuslovno pokoravati kod provedbe odredaba ovoga dekreta – a najstrože se zabranjuje uplitanje kojoj mu drago drugoj osobi u eksekutivne čine, koji su s ovime u svezi.

Tko god se ogriješi o bilo koju ustanovu ovoga dekreta, kaznit će se u interesu općeg narodnog dobra i blagostanja najstrožom kaznom – a izim toga gubi pravo, da bude dionikom blagodatovog dekreta.

U Zagrebu, dne studenog 1918.

15.

Zagreb, 8. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS održane 8. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.12.

Broj: 88/Pres. Sred.

Sjednica središnjega odbora Narodnoga vijeća SHS dana 8. studena 1918.

Prisutni:

Profesor Remec, Dr. Lorković, Dr. Pavelić, Dr. Čorović, Hrvoj, Peičić,⁹² Dr. Winterhalter, Dr. Poljak, Dr. Stajić, Dr. Vukotić, profesor Spinčić, Dr. Červar, Većeslav Wilder, Dr. Dušan Popović, Vitomir Korač, Dr. Srkulj, Svetozar Pribičević, Dr. Peleš, Stjepan Radić, Dr. Cankar, Dr. Šimrak.

Izvještaj predsjedništva o dosadašnjem radu prima se do znanja.

Zaključuje se, da se predlog Stjepana Radića o kompetenciji Narodnog Vijeća i o sazivu hrvatskoga sabora prenesu na drugu sjednicu odbora N. V. SHS.

Prima se predlog Dr. Dušana Popovića, da predsjedništvo N. V. stupi u diplomatski dodir sa antantom, kako može i kako nadje najprikladnije.

Sv. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

16.

Zagreb, 11. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS održane 11. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.13.

Broj: 89/Pres. sred.

Sjednica središnjega odbora Narodnoga Vijeća
dana 11. studenoga 1918.

Čita se dopis predsjedništva odbora Narodnoga Vijeća Volosko-Opatija, u kojem se moli središnji odbor u Zagrebu, da raspravlja samo o aktuelnim pitanjima.

⁹² Vjerojatno je riječ o Živku Petričiću.

Čita se dopis izaslanika Narodnoga Vijeća SHS sa otoka Krfa.⁹³ Delegati potanko izvješćuju svoje djelovanje i nadaju se najboljemu riješenju našega nacionalnog problema.

Čita se nota dra. Antuna Tresića-Pavičića i drugova upravljena na ententine vlasti u ime države SHS.

Ovi izvještaji primaju se do znanja sa dometkom Ivana Hribara, da se delegatima Narodnoga Vijeća SHS na Krfu izrazi potpuno priznanje.

Radi jednog upita konstatira se, da se akcija delegata Narodnoga Vijeća SHS na Krfu nikako ne protivi akciji dra. Trumbića i drugova u ententinim zemljama, budući da obe akcije paralelno i sporazumno teku.

Debata o poštanskim markama

Na upit Ivana Hribara o zajedničkim markama za državu SHS razvila se debata, u kojoj na prvom mjestu uzima riječ povjerenik za poštu i brzozav Cezar Akačić i izvješćuje središnji odbor, da se on u pitanju poštanskih maraka obratio na Narodno Vijeće u Sloveniji i na organizaciju u Dalmaciji. Za sada je pošta hrvatsko-slavonsko-dalmatinska. Stare marke preštampirane ostaju do konca ove godine.

Na koncu debate prihvaćen je ovaj predlog: Nove marke imadu nositi napis: Pošta SHS.

Debata

o republikanskoj i monarhičnoj formi države S.H.S.

Prvi uzima riječ dr. Fran Barac. On predlaže, da se pitanje o republikanskoj i monarhičnoj formi države S.H.S. imade skinuti s dnevnoga reda u središnjem odboru. Uopće je pitanje, da li smo mi zreli za republiku. Radi nemira, koji su se pojavili na mnogim stranama u našoj zemlji, moglo bi doći čovjeku na um, da mi trebamo jaku ruku, diktaturu. Izvan toga imade u našim krajevima mnogo analfabeta, koji još nisu dozreli za republiku. Nadalje u manifestu smo mimoišli sva delikatna pitanja, a medju inim i ovo pitanje, budući da kao Jugoslaveni bivše Austro-Ugarske monarhije ne možemo sami rješavati ovakove teške probleme. Svojim rješenjem stvorili bi mi jedan prejudic. Za sada još ne znamo ni teritorija naše države, jer to ovisi o kompromisu, koji će se stvoriti na mirovnom kongresu. Treba izraditi kuću, onda istom urediti unutrašnje uređenje. Karagjorgjevićeva dinastija stekla je velikih zasluga za cjelokupni naš narod S.H.S. boreći se kroz pune četiri godine za njegovu slobodu i samostalnost.

Mi uopće nemamo mandata da rješavamo ovo pitanje, jer ono spada pred forum čitavoga jugoslavenskoga naroda od Soče do Soluna. Svakako Ententa želi da imade na jugu jednu jaku državu, koja će se moći postaviti kao obrambeni zid protiv njemačkih presizanja. Sve je ovisno o našem narodnome jedinstvu, koje je temeljni princip čitave naše politike.

⁹³ Izaslanik NV SHS na Krfu bio je A. Tresić-Pavičić.

Javna i privatna rasprava o monarhičkoj i republikanskoj formi države SHS ne može se interdicirati, ali kod toga se mora upotrebiti takova taktika, koja ne će dirati u načela narodnoga jedinstva.

Nakon dra. Barca govorili su još o istom predmetu Hribar, dr. Peleš, Vitomir Korač, dr. Dušan Popović, dr. Cankar, dr. Stajić i dr. Matko Laginja.

Na koncu je prihvaćen prijedlog dra. Lorkovića, koji glasi: Predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. imade da stupi u što uži kontakt sa dobro organiziranom novinarskom sekcijom, koja će u našem novinstvu djelovati u tom pravcu, da se iz naše javnosti odstrani rastrovana atmosfera, koja je uperena protiv narodnoga jedinstva Slovenaca, Hrvata i Srba.

Nadalje je o istoj stvari na prijedlog dra. Ante Pavelića prihvaćena ova rezolucija:

Rasprava o monarhičkoj i republikanskoj formi države S.H.S. imade se nastaviti na sjednici središnjega odbora u četvrtak dana 14. studenoga.

Ujedno je prihvaćen prijedlog, da se imadu pročitati pitanja načelne naravi, koja dijele pojedine grupe u Narodnome Vijeću i ispitati, da li se te razlike tiču temeljnih principa, na kojima je sazdana Narodno Vijeće.

Izveštaj financijalnoga odsjeka.

Dr. Ivan Lorković, pročelnik financijalnoga odsjeka, izvješćuje o sjednici financijalnih stručnjaka. Prihvaćen je prijedlog dra. Korošca o izaslanju financijalnih stručnjaka u Švicarsku, da se u svim financijalnim pitanjima stave u dodir sa ententnim vlastima.

Na sjednici financijalnog odsjeka je zaključeno, da se sa Austro-ugarskom bankom imade i nadalje sačuvati kontinuitet tako dugo, dok ne dodju naši delegati iz Švicarske i dok se prema njihovim informacijama ne stvori u financijalnom pitanju druga situacija.

Ovo je izvješće primljeno do znanja i prijedlozi su jednoglasno prihvaćeni.

Nadalje je dr. Ivan Lorković predložio, da se osnuje za sve naše zemlje bivše Austro-Ugarske monarhije središnji organ, koji bi imao vrhovni nadzor nad svim financijama zemalja S.H.S. To bi bio zajednički ministar za financije. Predsjedništvo Narodnoga Vijeća SHS imade o tom stvoriti zaključak.

Ovaj je prijedlog jednoglasno prihvaćen.

Ovom prigodom prihvaćeni su i ovi predlozi:

1./ Članovi Narodnoga Vijeća mogu prisustvovati stručnim sjednicama pojedinih odsjeka, da se o svim pitanjima potanko informiraju,

2./ U Švicarsku se imadu izaslati ne samo bankovni, nego i gospodarski stručnjaci.

Zaključci o pravilniku sjednica središnjega odbora.

Kao zamjenici članova središnjega odbora primaju se
dr. Vladimir Čorović za Bosnu,

Svetozar Delić za socijalno-demokratsku stranku Hrvatske i Slavonije,
dr. Petar Rogulja za grupu oko "Novina".

Nadalje je priznat kao zamjenik za Jugoslavene iz Ugarske Ante Bešlić, budući da obojica delegata i obojica zamjenika članova središnjega odbora za Ugarsku moraju otputovati iz Zagreba radi organizacionog rada među narodom.

Dalje je zaključeno, da sjednicama središnjega odbora smiju prisustvovati:

1./ Povjerenici svih narodnih vlada države SHS.

2./ Narodni zastupnici stranaka, koje su ušle u Narodno Vijeće. To vrijedi za sve sabore države SHS. Sudjelovati u debatama imaju pravo samo uz dozvolu središnjega odbora. Isto tako imaju pravo prisustvovati sjednicama i zamjenici članova središnjega odbora bez prava glasa.

U tom smislu imade se ispraviti pravilnik za sjednice središnjega odbora.

Zaključak pod točkom 2. imade se saopćiti svim narodnim zastupnicima.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

17.

Zagreb, 14. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS održane 14. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.14.

Broj - 128 Sred. Pres.

1918.

Z A P I S N I K

sjednice Središnjega odbora Narodnoga Vijeća S.H.S.

od 14. studenoga 1918.

Odnosaj pokrajinskih narodnih vlada prema vladi Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu.

Čita se dopis vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Dalmaciji o odnosaju dalmatinske narodne vlade prema vladi Narodnoga Vijeća u Zagrebu.

U ovome predmetu uzeli su riječ Dr. Pavelić, Dr. Kramer, Dr. Červar, Ivo de Grisono, Dr. Dušan Peleš, Radić Stjepan i Vitomir Korač.

Konačno je stvoren ovaj zaključak: Predsjedništvo vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu mora što prije stupiti u dodir sa srpskom vladom u Beogradu glede obrazovanja zajedničke vlade za čitavu suverenu državu S.H.S.

Medju zajedničke poslove spadat će: pitanje željeznica, vojske, financija i vanjskih poslova.

Prije nego li se započne ovom akcijom, mora se sačekati obavijest od jugoslavenskoga odbora u inozemstvu.

Odbori Narodnoga Vijeća S.H.S. i oblasti.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. traži ovlaštenje, da se na odbore Narodnoga vijeća u Pokrajini upravi jedan poziv, u kojem će se jasno označiti njihova kompetencija. Odbori se smatraju samo kao moralne organizacije i nemaju prava vršiti nikakve ekzekutive, da ne dodju tako u sukob sa autonomnim oblastima.

Nakon debate u kojoj je sudjelovao Vitomir Korač, ban Antun Mihalovich, i Dr. Červar, prihvaćen je ovaj prijedlog: Što prije imadu se provesti izbori u općinama i gradovima na temelju općeg prava glasa, a nakon toga imadu se ukinuti odbori Narodnoga Vijeća.

Što se tiče Istre, to se priznaje legalni postupak odbora Narodnoga Vijeća u pojedinim mjestima, koji su sami skinuli upravne organe, i na njihovo mjesto postavili povjerljive osobe.

Izvještaj povjerenika za zemaljsku obranu Dra. Drinkovića.

Maršal Borojević je izjavio preko svoga poslanika, majora Cvitkovića, da se pokorava Narodnom Vijeću S.H.S. On ujedno moli, da se smije stalno nastaniti u Zagrebu. Vlada Narodnog Vijeća S.H.S. mu je odgovorila, da se o ovoj stvari istom onda može s njime pregovarati, kada bude pročišćeno pitanje njegova postupka prema vladi u Sloveniji, koju on htio uapsiti i u tom smislu dao nalog svome generalu Wurm-u.

Nadalje izvješćuje Dr. Drinković, o akciji srpskoga pukovnika Švabića gledajući na obranu Ljubljane i okolice od talijanske okupacije. Opširno izvješćuje o organizaciji vojske i proglašenju mobilizacije.

Vitomir Korač primjećuje, da proglasi povjereništva za zemaljsku obranu dolaze iznebuha. Trebalo bi provesti najprije poštenu demobilizaciju, a onda istom patriotske ljude pozvati na obranu domovine. Ako se počne strijeljati, povećat će se samo dar mar. Sa silom se ne može ništa učiniti. Austrijske se metode moraju izbaciti. Ako će se ovako dalje raditi, onda će ugled Narodnoga Vijeća S.H.S. rapidno padati. Na poziv ne će se nitko odazvati. Ako se silom ljudi dovedu u vojarne, onda im se ne može u ruke dati oružje, jer će s njime pobjeći kući.

Konačno se prihvaća izvještaj povjerenika za zemaljsku obranu sa dodatkom, da se sve važnije stvari, koje se tiču obrane zemlje imadu iznijeti pred središnji odbor.

Odlučeno je, da se jednim ukazom ratnoga ministarstva odpuste iz vojske svi činovnici, koji su potrebiti u upravi zemlje.

Izvještaj povjerenika za zemaljsku obranu o generalu Sarkotiću primljen je do znanja. Sarkotiću je dan jednomjesečni dopust i on može odputovati u Beč, a odande se vratiti na svoje imanje u Slavoniju i onda nastaniti u Zagrebu do svršetka pregovora o miru.

Na koncu sjednice primjećuje Vitomir Korač, da se na eksponirana vojnička mjesta postavljaju ljudi staroga regima i staroga duha. Oni se sa javnoga poprišta imadu povući ili iz vlastite inicijative, ili moraju biti naprosto odpušteni, jer ugrožavaju javni red i poredak. Uopće se u ovome pogledu moraju naše prilike konsolidirati.

Predsjedništvo izjavljuje, da je gledom na imenovanja časnika na viša mjesta stupilo u dodir sa ratnim ministarstvom.

S. Pribićević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

18.

Zagreb, 20. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS održane 20. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.15.

Broj: 144/Prs. sred.

Z A P I S N I K

sjednice središnjega odbora od 20. studenoga 1918.

Dr. Pavelić predlaže, da se o prijedlogu dalmatinske vlade otvori rasprava u subotu na sjednici središnjega odbora u 4 sata poslije podne.

Prijedlog se prihvaća.

Predsjedništvo daje izvještaj o unutarnjem i vanjskom položaju države S.H.S. a osobito o akciji Talijana na našem teritoriju. Izvještaj predsjedništva prima se do znanja.

Prijedlog Stjepana Radića i dra. Živka Bertića.

Vlada Narodnoga Vijeća S.H.S. imade poslati jednoga delegata, koji će se staviti u dodir sa predsjednikom češke republike drom. Masarykom i ocrtati mu čitavi položaj u državi S.H.S., osobito gledom na okupaciju Talijana, da se zauzme kod ententinih vlasti, a osobito kod predsjednika sjedinjenih država Wilsona za slobodu države S.H.S. Isti delegat ima se staviti u dodir sa poljskom vladom u Varšavi. Uz delegata Narodnoga vijeća neka se pošalje u Češku i zastupnik Stjepan Radić. (Prijedlog se prihvaća).

Prijedlog o pozivu dra. Korošca i Dra. Trumbića iz inozemstva u Zagreb.

Prihvaća se prijedlog predsjedništva, da se brzojavnim putem pozovu iz inostranstva delegati Narodnoga Vijeća S.H.S. Dr. Korošec i Dr. Trumbić u Zagreb, da Narodno Vijeće informiraju o vanjskom položaju države S.H.S. Ako ne mogu sami doći, imadu

poslati svoje delegate (Brzojav otposan u 6 sati poslije podne u Genevu i Paris na ruke jugoslavenskoga odbora).

Prigodom ovoga prijedloga ističe zastupnik Svetozar Pribičević ovo: U objavi Narodnoga Vijeća od 19. listopada 1918. je kazano, da se učine što prije odlučni koraci. Slabost je čitave situacije u tom, što se do sada nijesmo stavili u uži dodir sa kraljevinom Srbijom i kraljevinom Crnom Gorom. Naši izaslanici u inostranstvu ne imaju prava sklapati na svoje ruke obvezatne ugovore sa ententnim vlastima u ime Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu. Oni se imaju samo informirati o izvanjem položaju.

Dr. Čorović javlja, da je dobio iz Bosne brzojavku, u kojoj javlja vlada Narodnoga Vijeća S.H.S. iz Sarajeva, da se u potpunom opsegu pridružuje prijedlogu dalmatinske vlade, koji se imade na sjednici središnjega odbora u subotu uzeti kao podloga za specijalnu debatu.

Na to se čita izvještaj izaslanika vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu na Krfu. (Vidi prilog).⁹⁴ Izvještaj se prima do znanja, a delegatima se na njihovu patriotskom radu izriče posebna zahvala i priznanje.

Prijedlozi Svetozara Delića.

I.

Budući, da smo mi prigodom preuzimanja ratne mornarice u Puli, Šibeniku i Kotoru pristali na to, da će država S.H.S. naknadno učiniti obračuna gledom na mornaricu i na mornaričke uredjaje sa drugim narodima bivše Austro-Ugarske monarkije, a budući, da su Talijani mnogo toga zaplijenili i počeli sa demontiranjem ratnih brodova, to vlada Narodnoga Vijeća S.H.S. mora tražiti, da čitavi materijal ratne mornarice i mornaričkih uredjaja ostane netaknut ili da Talijani vrate ono, što su ugrabili.

II.

Talijani su izdali zapovjed, da se iz Pule udalje svi oni pripadnici države S.H.S., koji nemaju nepokretnina. Osim toga otimaju privatnu imovinu. Protiv ovoga postupanja talijanske vlade i talijanske vrhovne vojničke komande, imade se uložiti protest kod ententinih vlasti.

III.

Država S.H.S. je poslala hrane u krajeve, koje su okupirali Talijani, na tamošnje centralne aprovizacije. Talijanska vojnička komanda rekvirirala je tu hranu i besplatno je izručuje stanovništvu, a ne će da je preda aprovizacionim centralama. To čini talijansko vojno zapovjedništvo iz agitacionih razloga, da stanovništvo glasuje za Italiju. Aprovizacija otoka iz Dalmacije je gotovo potpuno zapriječena. Stanje je zdvojno. Odredjeni kvantum hrane za mjesec kolovoz još danas nijesu primili. Vlada Narodnoga Vijeća u Zagrebu S.H.S. imade izraditi, da se živežne namirnice poslone u Istru predadu tamoš-

⁹⁴ Vidi dokument broj 65.

njim aprovizacionim centralama i da se preko Rijeke za Dalmaciju ne-smetano šalju pučanstvu (Prijedlog jednoglasno prihvaćen).

Prijedlog Akačić-Bukšeg.

Ententnim vlastima imade predsjedništvo vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu upraviti prosvjed protiv napredovanja Talijana u Hrvatskom Primorju, a osobito protiv prekoračenja demarkacione linije, koja je označena u ugovoru o primirju između generala Webera i talijanske vrhovne komande. U protestu treba naglasiti, da Talijani dolaze amo kao interesirana vlast, pa zato država S.H.S. moli ententne vlasti, da u predjele, koji se prema ugovoru o primirju imaju okupirati, pošalje čete franceske, engleske, američke i srpske. U istom protestu imaju se upozoriti ententne vlasti na nezakonite rekvizicije Talijana u okupiranom području.

Prijedlog o Medjumurju.

Gledom na prilike u Medjumurju prihvaćen je ovaj prijedlog Dra. Ivana N. Novaka, Dra. Frana Barca i Dra. Kramera.

S obzirom na to, što magjarska krvoprolića u Medjumurju još nisu prestala, što više upravo sada započelo je s potpunom evakuacijom pojedinih sela i prisilnim vojačenjem, s obzirom na to, što dr. [?] pod vidom kontribucije otimlje tamošnjem narodu sve do česa se dodje, predlažemo, da se Narodno Vijeće smjesta obrati na vrhovnog zapovjednika ententinih četa na Balkanu s molbom, da ententine čete zaposjednu barem onaj dio našeg narodnog teritorija u bivšoj Ugarskoj, koji se proteže od Drave do Rabe na sjever i od bivše austrijske granice do Krke.

O ovom prijedlogu povela se opširnija debata. Dr. Novak ističe, da je u Medjumurju povješano 180 ljudi. Budući da nije bilo redovite vojske, to je na molbu pučanstva iz Medjumurja major Tomašević pošao sa nekoliko oboružanih ljudi iz Varaždina da obrani Nedjeljišće od Magjara, koji su na njega navalili sa mašinskim puškama. Iz Zagreba nije od vojničke oblasti pružena nikakova pomoć. Dosadašnja situacija u Medjumurju je takova, da su Magjari proglasili prijeki sud i da vješaju svakoga, koji se izjavlja protiv integriteta ugarske države. Osim toga je mnogim selima nametnut visoki harač. Svi oni koji su se izjavili za državu S.H.S. biti će naprosto strijeljani.

Povjerenik za zemaljsku obranu Dr. Drinković odvrća, da je danas u Medjumurju mir. Od velikoga župana Franje Kulmera da je on primio vijesti, koje nas imaju umiriti. Sa vojničkom akcijom u Medjumurju u većem stilu nije se moglo započeti, jer nemamo vojske, a s druge strane su imale velike magjarske vojske prijeći kroz Medjumurje na željeznici Pragerhof-Čakovac. Kada bi mi poduprijeli ustanak u Medjumurju, onda bi magjarske čete uništile Medjumurje.

Prijedlog Dra. Novaka je primljen sa ogromnom većinom glasova.

Vitomir Korač ističe pogreške koje su učinjene gledom na mobilizaciju vojske. Sve se radi o staroj austrijskoj šabloni. Ponajprije je trebalo prevesti temeljito demobilizaciju, a onda se istom imalo započeti sa mobilizacijom. Imade se izdati stroga uputa vojničkim oblastima, da se ne mješaju u socijalno-politička pitanja.

Delić iznosi jedan slučaj, koji se dogodio na Rijeci. Tamošnji veliki tvorničari i industrijalci izjavili su, da se radništvo na Rijeci imade umirivati dotle, dok na Rijeci ne bude dostatno jaka posada, koja će ih znati držati u zaptu. O tome se imade provesti stroga istraga.

Stjepan Radić kaže, da su vojnički povjerenici postrijeljali stotinu ljudi a mnoge i ispod 20 godina. I o tome se imade provesti stroga istraga.

Prijedlog Dra. Barca i drugova.

Pošto je našem odjeljenju za narodnu obranu vrlo teško samom i sa svojim sredstvima organizirati Narodnu vojsku, koju je potrebno stvoriti u najkraćem vremenu, pogledom na talijansku oružanu akciju protiv nas predlažemo:

Da Predsjedništvo Narodnog Vijeća pozove bratsku vladu Srbije, da nas pomogne u tome, putem jedne naročite vojne misije, koju će staviti na raspoloženje našem povjereniku za narodnu obranu. Uz ovu komisiju trebalo bi u istu svrhu zatražiti našu braću dobrovoljce, koji se nalaze u srpskoj vojci u jugoslavenskim legijama. Ovoj novo kreiranoj vojsci trebalo bi odmah dati i novu odoru i nove znakove, da se dokine posljednji znak austrijanštine. U Zagrebu 20. studenoga 1918.

Dr. Fran Barac, Dr. Vladimir Čorović, Dr. Ivan Novak, Većeslav Wilder, Dr. Angjelinović, Dr. Šimrak, Dr. Čok, Dr. Srgjan Budisavljević, Ivo de Grisogono, Dr. Kramer, Vitomir Korač.

Prijedlog je prihvaćen jednoglasno.

Prijedlog o pritužbama pučanstva.

Središnji odbor zaključuje, da se imade u pojedine kotareve i pojedina veća mjesta izaslati posebne komisije, u kojima će biti i izaslanici Narodnoga Vijeća S.H.S. Ove će komisije uredovati ne u kotarskim oblastima, niti u općinskim uredima, nego na privatnom mjestu, da čuju sve pritužbe pučanstva, što se tiče uprave zemlje za vrijeme rata i aprovizacionih organa.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

Zaključuje se, da komandant mornarice u Kotoru⁹⁵ imade sa svim počastima predati podmornicu franceske mornarice "Madame Curier" koju je u Kotorskoj luci zarobila bivša Austro-Ugarska monarhija.

⁹⁵ Dužnost zapovjednika mornarice obnašao je kontraadmiral Arthur Catinelli-Obradić.

[Prilozi:]

**Kompromisni prijedlog Smodlake i Krstelja za privremeno jedinstveno uređenje
Države SHS**

Z E M A L J S K A V L A D A Z A D A L M A C I J U

Br: 289/Pred. N. V

Split, 16. Novembra 1918

ex 1918

Narodnom Vijeću SHS

Zagreb

priopćujemo Vam kompromisni predlog za privremeno jedinstveno uređenje države SHS s molbom da ga uzmete odmah u pretres te da što prije učinite brzi i odlučni korak u pravcu državnog ujedinjenja našega naroda, kako bi se, dok je još na vrijeme, odvratile štetne posljedice današnje razdvojenosti.

Sa bratskim osjećajima

ZEMALJSKA VLADA ZA DALMACIJU

Dr. Krstelj [v. r.]

Dr. Josip Smodlaka [v. r.]

Z E M A L J S K A V L A D A Z A D A L M A C I J U

Split, 16. Studenog 1918.

P r e d l o g

Z e m a l j s k e V l a d e z a D a l m a c i j u

u pogledu privremenog jedinstvenog uređenja države Srba, Hrvata i Slovenaca.

Životni interesi našega naroda zahtijevaju, osobito radi obrane protiv Italije i radi obezbijedjenja poretka u zemlji, da se bezodvlačno provede ujedinjenje Srbije, Crne Gore i cijelog ostaloga etnografskoga teritorija SHS u jednu državu, koja će se za sada zvati DRŽAVA SRBA HRVATA SLOVENACA, dotično da se obrazuje zajednička vlada, zajednički parlamenat i regentstvo za čitav naš narodni teritorij.

Stvar bi se dala ovako provesti:

I. Narodno Vijeće SHS i predstavništvo kraljevine Srbije i Crne Gore imali bi svako za sebe zaključiti sjedinjenje uz uvjete pod II.

II. 1) Izričito se pridržava budućoj konstituenti pravo, da odredi:

- a) oblik državne forme (monarhija ili republika) i osnovne zakone državne,
- b) ime države
- c) državnu zastavu
- d) glavni grad države.

2) Do sastanka konstituante vršiti će legislativu državno vijeće SHS, kojemu će pripadati:

- a) svi članovi Narodnog Vijeća SHS u Zagrebu
- b) 50 predstavnika Kraljevine Srbije, što će ih odabrati Narodna Skupština u dogovoru sa tamošnjim političkim partijama,
- c) 5 predstavnika Crne Gore, koje će odabrati onamošnja Narodna Skupština,
- d) 5 članova Jugoslavenskog Odbora u Londonu, koje će izabrati članovi plenuma tog odbora.

3) Vladarska vlast pripadat će do odluke konstituante srpskom prestolonaslijedniku Aleksandru, koji će se zvati Regent Države SHS. On će po načelima parlamentarne vladavine imenovati vladu iz krila Državnog Vijeća.

4) Državno Vijeće SHS odredit će na prvom svom sastanku provizornu državnu zastavu vojnu i pomorsku, a do priznanja te zastave, iz razloga shodnosti i radi sigurnije zaštite protiv tuđinskih presizanja vijat će se kao državna zastava Kraljevine Srbije.

5) Sjedište Vlade i Državnog Vijeća bit će Sarajevo i tamo će se imati da sastane konstituanta.

6) Čim se povrati mir i red u zemlji, vlada će biti dužna, da provede izbore za konstituantu i odmah zatim da ju sazove. Izborni red za konstituantu odredit će Državno Vijeće.

7) Vlada će biti ovako sastavljena: jedan ministar predsjednik, jedan ministar spoljašnjih posala, jedan ministar unutarnjih posala, jedan ministar vojni, jedan ministar pomorski, jedan ministar financija, jedan ministar za socijalnu skrb, jedan ministar za narodnu prosvjetu, jedan ministar za narodno zdravlje, jedan ministar za narodnu privredu i prehranu, jedan ministar za saobraćaj te 5 (eventualno 7) državnih tajnika, koji će imati pravo glasa u ministarskom vijeću i baš: jedan za Srbiju, jedan za Hrvatsku i Slavoniju, jedan za Bosnu i Hercegovinu, jedan za Sloveniju, jedan za Dalmaciju (te eventualno jedan za Crnu Goru i jedan za Vojvodinu).

8) Državni tajnici posrednici između Državne Vlade i Zemaljskih Vlada u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Splitu, te eventualno u Cetinju i u Novom Sadu. Na čelu tih Zemaljskih Vlada stoje guverneri (u Zagrebu ban), koje imenuje Regent. Privremeno se pridržava postojeće administrativno ustrojstvo i sadašnji organi Zemaljskih Vlada, koji će voditi upravu pojedinih zemalja držeći se općih direktiva, što će ih primati od državnih tajnika za dotične zemlje (u sporazumu sa dotičnim resortnim ministrom). Za djelovanje Zemaljskih Vlada odgovorna je Državnom Vijeću Državna Vlada, kojoj je osim davanja općih naputaka pridržan i nadzor nad zemaljskim vladama.

9) Poslovi spoljašni, vojni, pomorski i finansijski izuzeti su iz djelokruga zemaljskih vlada i pridržani isključivo Državnoj Vladi.

III. Čim predstavnništvo Kraljevine Srbije i Crne Gore te Narodno Vijeće SHS zaključče sjedinjenje i odobre uvjete pod II., Regent će sazvati na zasjedanje Državno Vijeće i obrazovat će Prvu Državnu Vladu.

ZEMALJSKA VLADA ZA DALMACIJU

Dr Ivo Krstelj

Dr Josip Smodlaka

19.

Zagreb, 23-24. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora održane 23. i 24. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.16.

Broj: 149/ Pres. sred.

Z a p i s n i k

sjednice središnjeg odbora Nar. Vijeća u Zagrebu od 23. XI. 1918.

Sjednica središnjega odbora N. Vijeća od 23. XI. u 5 sati po podne.

Predsjedatelj Svetozar Pribičević pozdravlja prisutne i upozoruje na kaotično stanje u našim zemljama. Do uredjenja položaja imade što prije doći, jer ćemo inače imati u zemlji nered.

Prisutni na sjednici.

Dr. Edo Lukinić, Većeslav Wilder, Dr. Dušan Popović, Svetozar Pribičević, Dr. Dušan Peleš, Dr. Živko Bertić, Dr. Ante Pavelić, Dr. Živko Petričić, Cezar Akačić, Dr. Nikola Winterhalter, Stje. Radić, Drag. Kovačević, Dr. Žarko Miladinović, Vilim Bukšeg, Dr. Srgjan Budisavljević,⁹⁶ Dr. Gjuro Šurmin, Dr. Jan. Šimrak, Dr. Pero Rogulja, Dr. Ivan Novak, dr. Mato Drinković, dr. Ivo Krstelj, Ivo de Grisogono, dr. Joso Sunarić, Vojislav Šola, Šćepan Grgjić, dr. Savo Ljubibratić, dr. Luka Čabrajić, Proto Dušan Kecmanović, dr. Vlado Čorović, dr. Tugomir Alaupović, Hamid Svrzo, Gjuro Džamonja, dr. Lovro Pogačnik, dr. Izidor Cankar, Bogumil Remec, dr. Albert Kramer, dr. Vjekoslav Kukovec, Kristan, dr. Ivan Čok, dr. Hribar, dr. Božo Vukotić, dr. Josip Smoldlaka, dr. Tresić Pavičić, dr. Fran Barac, dr. Stjepan Srkulj, Vitomir Korač, Svetozar Delić, Danilo Dimović, Fra Ljubomir Galić.

Konstatirano je, da u svemu imade 25 pravih članova središnjega odbora i osam zamjenika sa pravom glasa. Prema tomu je nazočna većina koja može stvarati pravovljane zaključke.

Na to zaključuje središnji odbor, da se kooptiraju za Bosnu dr. Halid-beg Hrasnica i dr. Hamid Svrzo, za Trst⁹⁷ dr. Ribař.

Predsjedatelj izvješćuje o našim izaslanicima u inostranstvu. Danas se nalaze u Parizu. U Ženevi je postignut sporazum jugoslavenskoga odbora sa srpskom vladom, da se osnuje zajednička vlada.

Srpski ministar dr. Ninčić poziva narodno Vijeće SHS u ime srpske vlade, da zajedničkim sporazumom obrazuju vladu.

⁹⁶ Slijedi ime "Dr. Ivan Lorković" koje je precrtano.

⁹⁷ Precrtana riječ "Istra".

Na to se čitaju razni prijedlozi (Gledaj priloge).

Dr. Lukinić obrazlaže svoj predlog i drugova. Dalje se ovako ne će izdržati, jer je situacija prekarna. Moramo što prije stupiti u savez sa Srbijom i Crnom Gorom. To je riješenje samo provizorno, a konačno riješenje nalazi se u rukama konstituante.

Iza toga objašnjuje svoj predlog dr. Angjelinović, Stj. Radić, dr. Cankar, koji nagla-suje, da se Slovenci ne boje majoriziranja Srba. Slovenci osnivaju svu svoju snagu na svojim organizacijama. Samo demokratska misao je naš temelj. Glavno je, da budemo slobodni i zadovoljni.

Dr. Tresić-Pavičić, razlagajući svoj predlog iztiče, da treba brzo raditi. Majoriziranja ne će biti. Vlada će biti izabrana prema broju stanovništva Slovenaca, Hrvata i Srba. Ne delegati, nego čitavi središnji odbor imade odputovati u Beograd, da se stavi u dodir sa srpskom vladom o obrazovanju zajedničke vlade za sve zemlje.

Vilim Bukšeg obrazlaže prijedlog jugoslavenske socijalne demokracije i traži jaku ruku. Područje SHS nije država. Naša snaga ne nalazi se u deklaracijama, u historijskim formulama, nego u fizičkim silama. Mi tražimo ujedinjenje sa svim zemljama uz garan-cije, da svatko radi po svojoj slobodnoj savjesti.

Hrvoj iztiče: On je protiv svih prijedloga, koji idu za tim da se obrazuje zajednička vlada. Toga ne traži niti unutrašnji, niti naš izvanji položaj. Gledom na unutrašnji polo-žaj izjavljuje da je potpuni mir i red, i da situacija biva svakim danom ljepša, a gledom na izvanji položaj naglasuje, da zajednička vlada ne će na nj ni malo uplivati, jer Talijani se ne će povući iz okupacionog područja, niti će ententa na prečac priznati nove države.

On ima subjektivni utisak, da prodiranje Talijana krije u sebi stanovitu zakulisnu politiku.

Dr. Kukovec: Zajednička vlada mora se stvoriti u interesu naših okupiranih krajeva i u interesu Slovenske, Štajerske i Kranjske. Neprijatelj je pred vratima i vrebna na naše narodne zemlje. Jugoslavenska ideja, koja živi kroz vijekove u srcima čitavoga našega naroda, mora danas zadobiti praktično izvršenje. Oni, koji su sposobni dobiti će hege-moniju u svoje ruke. U sadašnjem kritičnom momentu moramo govoriti samo o svo-jemu spasu, a ne o sitničavim interesima pojedinih plemena i o politici fraza. Danas je istinita poslovice Hanibal ante portas, i zato treba prešno uzeti u ruke kormilo.

Na to je govorio u ime jugoslavenske soc.[ijalne] demokracije Kristan. On je iz principa protiv monarhije, a za republiku. Davno smo očekivali kao ozebli sunca ujedi-njenje svih naših jugoslavenskih zemalja, a sada, kada smo se oslobodili od njemačkoga i mađarskoga iga, bojimo se ono izvršiti, što smo davno željeli.

Radićev prijedlog predstavlja krajnji separatizam. Prijedlog dra. Tresića Pavičića prima u djuture krfski pakt, koji se ne može čitavi prihvatiti. Angjelinovićev predlog ne može se prihvatiti, jer odgadja čitavu stvar. Narodno Vijeće treba reorganizirati, da bude u njemu zastupan istinski položaj, kao što su to učinili Česi. 50.000 hiljada⁹⁸ duša mora izaslati po jednoga delegata. Srbi moraju po tom razmjeru imati iz kraljevine 90

⁹⁸ Riječ "hiljada" je suvišna.

delegata, a Crna Gora razmjeran broj. Mjesto Regenta neka se ostavi direktorij. Sarajevo ne može da bude prestolnica nove države, jer je nezgodno po svom geografskom položaju. Konstituanta se mora raspisati jedan mjesec iza početka mirovnih konferencija. Ako konstituanta zaključi monarhiju, neka bude monarhija, ako zaključi republiku, neka bude republika. Danas čitavi svijet gleda na nas. Dajemo mu primjer sloge. Mi hoćemo veliku Jugoslaviju, mi ćemo je i stvoriti.

Dr. Žarko Miladinović, član srpske radikalne stranke, polemizira proti izvoda poslanika Hrvoja. Ako se sa Hrvatske strane bude ovako govorilo, onda će njegova stranka tražiti priključak Srijema, Bačke, Banata Srbiji. Veliča djela srpske vojske.

Dr. Ribař: Mi se ne bojimo srpskoga naroda, nego se bojimo Nijemaca i Talijana. Narod traži ujedinjenje. Moramo imati krov nad sobom, jer smo danas res nullius, a taj krov nad glavom jest zajednička naša vlada. Proglašenje države SHS. suverenom državom u Zagrebu dana 29. X. 1918. nazvao je talijanski komandant u Puli carnevalle ritar-dato. To je za njega jedna komična opereta. Talijani nas naprosto ne priznavaju.

Na to se sjednica prekida. U dvoranu ulazi franceski general Tranić, kojega pozdravlja u ime središnjega odbora dr. A. Tresić Pavičić i g. Radić.

Nastavak sjednice 24. XI. 1918. u 10 i po sati prije podne. Prisutni isti.

Dr. Ribař nastavlja svoj jučerašnji govor i naglasuje, da moramo biti za monarhiju, jer smo nezreli za republiku. Ne trebamo se bojati srpske hegemonije. Slavi srpsku vojsku i srpsko junaštvo, koje se pokazalo pred čitavim svijetom. Dr. Pavelić govori o početku organizacije Narodnoga Vijeća. Brza akcija bez sporazuma sa jugoslavenskim odborom nije potrebna,⁹⁹ jer to ne traži niti unutarnji, niti izvanji politički položaj. Ni unutarnji, ni vanjski položaj ne smije izvadjeti na nas teror, da mi ovakove akcije preko noći započimamo. Svakako se moramo staviti u sporazum sa našim izaslanicima u inostranstvu. Govornik kritizira govor g. Ž. Miladinovića, koji se stavio u opreku sa temeljnim stanovištem, na kojem je sagrađeno N. V. SHS. Danas su mnogi od onih, koji su prije tjeroali oportunističku politiku, postali grlati. On prosvjeduje u ime svoje stranke, protiv ovakova riješenja unutarnjega odnošaja, i izjavljuje, da će u tom smislu povući konsekvencije.

Dr. Dušan Peleš. Govori o neslozi u našim redovima i pobija separatizam. Dr. Kramer izvješćuje o napretku Talijana prema Ljubljani. Oni kane zauzeti čitavu Sloveniju i Štajersku. Talijani javno govore i pišu u svojim listovima, da ne će biti samo jedna nego više jugoslavenskih država. Karlo Habsburški još se nije prestao nadati, da će dobiti ove zemlje u svoje ruke. Najboljim je svjedočanstvom zato jučerašnja urota protiv N. V.¹⁰⁰

Na to uzima riječ Dr. Šimrak i govori o narodnom jedinstvu, o monarhiji, i republici, o federalizmu i centralizmu, o hegemoniji, o zajedničkoj vladi. Temelj naše narodne politike i aksiom našeg političkog rada jest narodno jedinstvo. Istočna i zapadna kultura je uvela nationalni separatizam u naše inteligentne krugove. Taj je posao kasnije nastavila njemačka i mađarska politika sa svojim principom: divide et impera.

⁹⁹ Početni dio rečenice dopisan je rukom.

¹⁰⁰ Riječ je o slučaju generala Lipoščaka.

Naš narod je medjutim ostao jedinstven i on danas želi jaku jedinstvenu državu. Dissonancu su unesle u naše narodne redove pojedine stranke, koje izdižu više svoje stranačke interese nego li narodne. Zato jedna grupa u nas određuje današnje naše časova sa ovim časovima, kad smo g. 1102. i 1868. sklapali nagodbe sa Madžarima. Zato druga grupa na usta g. Ž. Miladinovića izriče grožnje, koje su diametralno oprečne nar.[odnom] jedinstvu. Mi smo za potpuno nar.[odno] jedinstvo, a ne samo kooperaciju Hrvata, Slovenaca i Srba. Mi moramo konačno pobijediti i stvoriti na Jugu kroz dvije, tri generacije doista jedinstveni narod.

Pitanje monarhije i republike je samo formalne naravi. Glavno je pitanje, kakova će biti unutarnja izgradnja te države. Potpuna sloboda imade da vlada, narod sam mora stvarati zakone i sankcionirati, a kralj nije ništa drugo nego nasljedni predsjednik republike. Unutarnja srčika države mora biti izgradjena na demokratskim temeljima. Glavno je za nas pitanje agrarno, pitanje kolonizacije, pitanje banaka.

Naš narod mora uvidjeti, da radimo, a ne da politiziramo. Jedino ovakovim putem pobit će se ideja boljševicizma. Idealizam – teorija bez hljeba je čovjek bez trbuha sa samom glavom. U narodu treba stvarati organizacije, gospodarske, socijalne i kulturne.

Što se tiče federalizma i centralizma, to smo mi svi za federalizam, samo što je drugo pitanje, kakav treba da prihvatimo federalizam. Federalizam nacionalni sa državnim granicama apsolutno je nemoguć i može dovesti do gradjanskoga rata između naših jugoslavenskih plemena. Najbolje je unutarnje uredjenje ono, koje je pokojni dr. Krek zasnovao i koje bi se riješenje moglo nazvati ekonomsko kulturni federalizam.

Mi moramo da imademo jaku centralnu zajedničku vladu. To traži od nas unutrašnji položaj. Danas je u nas potpuni darmar. Mi ne možemo riješiti ni jednoga pitanja, koje malo dublje zasijeca u naš nacionalni život bez zajedničke centralne vlade. Bez te vlade ne možemo ni pomišljati na riješenje agrarnoga pitanja, financijskoga pitanja, pitanja obrane i prehrane. Čini se, da je današnja vlada N. V. samo zato tu, da daje mjesečne plaće birokratima i paragrafašima, dok je to moguće.

Dr. Barac brani jugoslavenski klub¹⁰¹ od prigovora. Na to uzima riječ dr. Smodlaka i prikazuje u potankim crtama naš unutrašnji i izvanji položaj, koji nužno traži, da se što prije organizuje zajednička vlada za sve naše zemlje, i da se naši krajevi pripoje Srbiji i Crnoj Gori u jednu jedinstvenu državu. Svoje delegate u inozemstvu ne smijemo desavuirati. Sve što mi zaključimo, na to će oni rado pristati, jer je to njihova ideja.

Na koncu se prihvaća prijedlog: Imade se izabrati odbor od 7¹⁰² lica, kojemu će se predati svi prijedlozi, da on izradi zajednički prijedlog, o kojemu će se glasovati tajno u središnjem odboru. U taj odbor su izabrani: Dr. Pavelić, Svetozar Pribičević, dr. Cankar, dr. Smodlaka, Vilim Bukšeg, Hamid Svrzo, dr. Drinković.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

¹⁰¹ Vjerojatno se misli na Jugoslavenski odbor.

¹⁰² Precrtana je brojka "5".

[Prilozi:]

P r e d l o g.
za ujedinenje sa Srbijom.

I.

Narodno Vijeće SHS prema svojim dosadašnjim zaključcima i prema svojem uvjerenju izjavljuje potpunu spremnost, da sa Srbijom i Crnom gorom sačini jednu jedinstvenu državu svih Srba, Hrvata i Slovenaca na cijelom njihovom etnografskom teritoriju.-

II.

Narodno Vijeće SHS. hoće da se za zajedničke poslove privremeno obrazuje zajednička vlada i stvori zajednička legislativa za cijeli naš narodni teritorij na načelu potpune ravnopravnosti svih Srba, Hrvata i Slovenaca.

III.

Narodno Vijeće SHS. ne smatra se ovlaštenim, da samo kao predstavništvo jednoga dijela cijeloga naroda obrazuje vladu za sva tri plemena u državi SHS, te u Srbiji i Crnoj Gori.

Za to prema načelu plemenske ravnopravnosti SHS. izabire delegate, koji će u svrhu obrazovanja zajedničke vlade bezodvlačno stupiti u pregovore sa opunomoćenim predstavnicima srpskoga naroda i pregovarati isključivši svako majoriziranje.

Posljedak svoga rada delegacija predložiti će plenumu Narodnoga Vijeća na odobrenje.

Zagreb, 23. studenoga 1918.

Dr. Angjelinović v. r.
Dr. Cankar v. r.
Dr. Barac v. r.
Dr. Pogačnik v. r.
Dr. Krnic v. r.

Remec v. r.
Dr. Winterhalter v. r.
Dr. Smodej v. r.
Spinčić v. r.
Dr. Šurmin v. r.

P R E D S J I E D N I Č T V O N A R O D N O G V I J E Ć A S H S.

Ker je potrebno, da se osnuje skupen vladni organ za skupne interese Slovencev, Hrvata in Srbov in ker je mogoče tak organ sestaviti le po medsebojnem dogovoru obeh vrhovnih oblasti na tem teritoriju predlagajo člani VLS:¹⁰³

¹⁰³ Riječ je o Slovenskoj ljudskoj (pučkoj) stranci.

Narodno Veće naj izvoli pooblašćence Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki se bodo, izključivši možnost majoriziranja, dogovarjali glede skupne vlade s pooblašćenci srbskega naroda iz kraljevine Srbije.¹⁰⁴

Dr. Pogačnik [v. r.]
Izidor Cankar [v. r.]
Bogumil Remec [v. r.]

Nacrt privremenoga uredjenja za zajedničku saveznu državu Slovenaca Hrvata i Srba.

Etnografsko jedinstveni a historijskim, kulturnim i političkim razvojem na tri plemena podijeljeni narod Slovenaca, Hrvata i Srba stvara na temelju narodnoga jedinstva i narodno plemenske ravnopravnosti zajedničku saveznu državu na cijelom svojem etnografski ne prekinutom području s ovim privremenim uredjenjem:

1.) Vrhovnu vlast u zajedničkoj saveznoj državi imaju tri regenta, a to su: Srpski nasljednik prijestolja, hrvatski ban i predsjednik slovenskoga narodnoga sveta.

2.) Regenti imenuju zajedničku saveznu vladu, koju sačinjavaju tri ministra: za vanjske poslove, za narodnu prehranu i za narodnu obranu.

3.) Ovo zajedničko savezno ministarstvo odgovorno je narodnomu ili državnomu vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba, u koje srpska narodna skupština, Hrvatski državni sabor i slovenski Narodni Svet biraju po 10 članova, bosanski sabor 5, Crnogorska skupština i Dalmatinski sabor po 2, Vojvodina i Istra po 2 člana.

4.) Za sve poslove koji nisu izričito pridržani zajedničkoj saveznoj vladi, postoje državne autonomne vlade za Sloveniju, za Hrvatsku, za Srbiju i za Crnu Goru, te pokrajinske autonomne vlade za Bosnu s Hercegovinom, Dalmaciju i za Vojvodinu.

5.) Državne dotično autonomne pokrajinske vlade odgovorne su dotičnim saborima, narodnim skupštinama i narodnim vijećima ovako: slovenska vlada, slovenskom narodnom svetu, Hrvatska vlada hrvatskom saboru, srpska vlada srpskoj narodnoj skupštini, bosanska vlada bosanskomu, dalmatinska dalmatinskomu saboru, a vojvodinska vlada narodnom vijeću za Vojvodinu.

Stjepan Radić.

¹⁰⁴ Tekst počinje sljedećom precrtanom rečenicom: "Zastopniki VLS v osrednjem odboru Narodnega veća predloga dalmatinske deželne vlade ne moreju sprejeti, ker nasprotuje demokratskim načelom njihove stranke."

Predlog

I. Odobrava se i usvaja krfska deklaracija.

II. Središnji odbor narodnog vieća S.H.S. polazi bezodvlačno u Beograd, da skupa sa srpskom vladom izabere zajedničku vladu, za cijeli etnografski teritorij naroda S.H.S. Tako izabrana vlada voditi će sve poslove, dok je ne zamieni vlada izabrana iz konstituante.

Dr. A. Tresić Pavičić

Prijedlog socijalista za uređenje Države SHS¹⁰⁵

U ime jugoslavenske, kao i socijaldemokratske stranke u Hrv.[atske] i Slav.[onije] te u sporazumu sa drugovima u Srbiji, slobodni smo dati ovu izjavu:

I mi uvidjamo, da vanjski i nutarnji politički položaj naroda SHS bezuvjetno zahtjeva jedinstveni privremeni parlamenat, jedinstvenu vrhovnu vlast i zajedničku vladu. Ali kao načelni pristaše republikanskog državnog oblika izjavljujemo, da ne možemo glasovati zato, da se vladarska vlast, makar i privremeno do odluke konstituante, povjeri članu bilo koje dinastije, nego da bi se vrhovna vlast do toga časa povjerila Direktoriju od 3 lica, koji će izabrati Državno Vijeće SHS.

Polazeći sa stanovišta, da jedina konstituanta ima odlučiti o državnom obliku države SHS te da konstituanta mora biti pravi i potpuni izražaj težnja svih slojeva i svih političkih stanja našega naroda, zahtjevamo, da se zajamči na čitavom teritoriju države SHS puna sloboda političkog djelovanja kako strankama tako i pojedincima za svoja politička, ekonomska i socijalna načela te da se izbori za konstituantu provedu na osnovu sveopćeg, jednakog, izravnog i tajnog prava glasa sa zaštitom manjina, za sve muške i ženske državljane sa navršenom 20. godinom.

Uz ovo ograničenje prihvaćamo predlog Zemaljske vlade za Dalmaciju kao podlogu specialne rasprave.

U Zagrebu, 23./XI. [19]18.

Vilim Bukšeg [v. r.]
Vitomir Korać [v. r.]
Svetozar Delić [v. r.]

Anton Kristan [v. r.]

¹⁰⁵ Dokument je u arhivskom fondu odložen uz sjednicu održanu 20. studenoga, *NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.15.*

Prijedlog socijaldemokrata za provedbu agrarne reforme¹⁰⁶

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Predlažemo da se odmah počne s provedbom:

I. Likvidacija svih feudalnih odnosa, koji još postoje u jugoslavenskim zemljama, a u prvom redu bezodvlačno ukidanje kmetstva, kao i bilo kojih inih podavanja, koje izvire ili bi izviralo iz feudalnog odnošaja.

II. Odsvojnju zabranu za sve veleposjede iznad 100 jutara s unatražnom moći od 19. listopada 1918. i to na čitavom teritoriju SHS, tako da se ništetnim proglaše svi privatno-pravni ugovori ili faktičke posjedovne zamjene. Svo zemljište stavljeno pod odsvojnju zabranu proglašuje se općom narodnom imovinom, pa će se izdavati samo u nasljedni zakup isključivo onima, koji će ga samo obradljivati.-

Naprotiv sve šume, u neprekinutim velikim kompleksima neće se dijeliti, već će ostati pod općom narodnom upravom, a njihov dohodak trošit će se u opće narodne svrhe.

III. Imaju se smjesta poduzeti sve shodne mjere, da se osigura obradivanje sveg zemljišta stavljenog pod odsvojnju zabranu, kako bi se osigurao narod naš u budućoj godini od gladi i stradanja, a ujedno osigurao višak potreban za izvoz u svrhu zamjene za drugu robu.

IV. Izrada načela za provedbu ovoga svega, kao eventualno i samu provedbu ima se povjeriti posebnom povjerenstvu u kojem bi bili zastupani svi interesenti tj. Državna vlada, producenti, konzumenti, a naročito organizacije radnika.

U Zagrebu 23. studena 1918.

Vilim Bukšeg
Svetozar Delić

Vitomir Korać
Anton Kristan

¹⁰⁶ Isto.

20.

Zagreb, 24. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora održane 24. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.17.

Broj: 152/Pres. sred.

Z A P I S N I K

Sjednice Središnjega Odbora Narodnoga Vijeća S.H.S.

od 24. studenoga 1918.

Sjednica se otvara u 7 i $\frac{3}{4}$ sati na večer. Predsjedatelj Svetozar Pribičević otvara sjednicu i na prvom mjestu se čita prijedlog odbora od 7 lica (vidi prilog).¹⁰⁷

Prvi uzima riječ Radić, koji mnogo čemu prigovara prijedlogu i zaključuje, da mora pobijediti misao prave demokracije, a ne misao socijalističko-buržoaske oligarhije, koja danas imade u Narodnome Vijeću prevlast.

Dr. Dušan Popović: Svaki legitimistički princip državnoga prava razara narodno jedinstvo. Državno-pravne teorije slovenačke, hrvatske, srpske države protive se nacionalnome principu i zajedno ne mogu opstajati. Jedan princip nužno uništava drugi. Mi poznamo samo jedan nacionalizam, a državno-pravne teorije puki su imperijalizam. Strani svijet nije ustao za naša državna prava, nego za slobodne Jugoslaveni i jugoslavenske države. Legitimističke teorije dovadjaju naš narod do rastvorbe, one se protive narodnom jedinstvu. Pod svakim legitimitetom sakriva se separatizam. Američke su države samo-upravne naravi, a Švicarska se ne može dovesti kao protuargumenat, jer su u Švicarskoj razne narodnosti. Švedska i Norvežka ne protivi se ovom, jer su se one razile samo zato, što su uvidjele da su razno-narodne. Federacija je nemoguća. Ovaj korak, što ga danas činimo, morali smo već odavno učiniti. Austrija nas je inficirala svojom ideologijom.

Govornik slavi junaštvo srpske vojske i njihovu samozataju i heroizam kroz čitavo vrijeme rata. Prosti srpski vojnik imade široku ideju narodnoga jedinstva.

Dr. Pogačnik izjavljuje u ime svoje stranke, da prihvaća potpuno doneseni prijedlog. Današnja nam ura veli, da možemo živjeti samo u jednoj slobodnoj i samostalnoj državi. Naš je čitavi narod od Soče do Soluna o tomu duboko uvjeren.

U ime socijalnih demokrata izjavljuje Bukšeg, da se ne slaže s onom točkom naputka, koja govori o regentstvu države S.H.S., jer se time stvara neki prejudic za mo-

¹⁰⁷ Vidi u prilogu sjednici "Naputak".

narkijsku buduću uredbu države. U ostalim točkama prihvaća prijedlog i predloženi naputak.

Dr. Petričić se pridružuje Bukšegu gledom na pitanje regenstva a ostali dio naputka prihvaća u ime svoje stranke sa veseljem.

Dr. Drinković: Tumači pobliže naputak dat delegatima i dokazuje, da se Hrvatima išlo dalje na ruku, nego li to dopušta nacionalni princip. Hrvatska-Slavonija-Dalmacija sa Bosnom i Istrom nastupaju ovdje kao samostalna jedinica prema zemljama kraljevine Srbije i Crne Gore. Jugoslavenske zemlje bivše Austro-Ugarske monarhije posve su koordinirane u pregovorima sa kraljevinom Srbijom i kraljevinom Crnom Gorom. Autonomija Hrvatske-Slavonije-Dalmacije ne samo da nije uništena, nego je kud i kamo proširena. Mi ne osnivamo ni Velike Srbije ni Velike Hrvatske ni Velike Slovenije, nego Veliku jaku i moćnu Jugoslavensku Državu. Moramo ipak konačno priznati, da je Srpska Kraljevina izišla u ovome ratu pobjednicom, a mi da smo pobijedjeni. Razum i poštenje nalaže od svakoga patriote, da u ovim velikim momentima istupi za narodno državno jedinstvo.

Dr. Živko Bertić: Razumije potpuno ideologiju Stjepana Radića i njegovu borbu za hrvatsko-državno pravo i hrvatski sabor. Sa kraljevinom Hrvatskom-Slavonijom i Dalmacijom imade se postupati kao sa samostalnom jedinicom, koja ulazi u jugoslavensku državu. I on je zato, da se sazove hrvatski sabor i da ratificira današnji zaključak središnjega odbora. To će istina biti samo formalnost, ali je potrebno da se ta formalnost učini.

Hrvoj uzima riječ i polemizira sa drom. Popovićem. Ortodoxni državopravci shvaćaju hrvatsko državno pravo ovako: Stari i nerazorljivi zahtjev hrvatskoga naroda, da živi u svojoj suverenoj i samostalnoj državi. Nasuprot si stoje dva neprijatelja: pristaše federacije i centralizacije. Njemački je narod ujedinjen pomoću federacije.

Dr. Žarko Miladinović u ime narodne srpske radikalne stranke prihvaća potpuno prijedlog.

Dr. Barac: Što se tiče hrvatskoga sabora drži, da je zastupan u Narodnom Vijeću, dok bi srpska skupština mogla izabrati svoje delegate.

Dr. Smodlaka misli, da se naprama kraljevini Srbiji postupalo kao i prema Hrvatskoj. Što se tiče bana, on je do sada bio biran po tudjem vladaru, dok bi za provizorna vladanja bio imenovan po jednom domaćem vladaru na prijedlog sabora kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Provizorna vlada ne će biti odobrena tako dugo, dok je ne odobri hrvatski sabor.

Na koncu sjednice prihvaća se prijedlog sedmorice članova i priloženi naputak u cijelosti sa dopunjom dra Budisavljevića da se delegatima priključi kao delegat dr. Šimrak.

S. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

Naputak

Narodno Vijeće S.H.S. u skladu sa svojim dosadašnjim zaključcima i prema izjavi vlade kraljevine Srbije, proglašuje ujedinjenje države Slovenaca, Hrvata i Srba, obrazovane na cijelom neprekinutom jugoslavenskom području bivše austro-ugarske monarhije, sa kraljevinom Srbijom i Crnomgorom u jedinstvenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba izabira odbor od 28 lica sa punom ovlašću, da, u sporazumu sa vladom kraljevine Srbije i predstavnicima sviju stranaka u Srbiji i Crnojgori bezodvlačno provede organizaciju jedinstvene države prema priloženim naputcima. Dotične zaključke ratificirat će na svom prvom sastanku Državno Vijeće, kojemu će pripadati uz predstavnike kraljevine Srbije i Crnegore svi članovi dosadašnjeg Narodnoga vijeća S.H.S. u Zagrebu, pojačani s predstavništvom jugoslavenskog odbora.

U odbor, koji će izvršivati gornje naloge biraju se:

Dr. Barac Frano	Dr. Paleček Ivan
Dr. Cankar Izidor	Dr. Pavelić Ante
Dr. Čabrajić Luka	Dr. Petričić Živko
Dr. Drinković Mate	Dr. Popović Dušan
Grđić Šćepan	Pribičević Svetozar
Dr. Hrasnica Halid	Radić Stjepan
Korač Vitomir	Dr. Smodlaka Joso
Dr. Korošec Anton	Stajić Vaso
Dr. Kramer Albert	Dr. Sunarić Joso
Dr. Kristan Anton	Svrzo Hamid
Dr. Laginja Matko	Dr. Šimrak Janko
Dr. Lorković Ivan	Šola Vojislav
Dr. Lukinić Edo	Dr. Tresić-Pavičić Ante
Dr. Ljubibratić Savo	Dr. Trumbić Ante.

Članovi odbora, ako su zapriječeni, ovlašteni su imenovati sebi zamjenika pismenom punomoći.

1.) Konačnu organizaciju nove države može odrediti samo sveopća narodna ustavotvorna skupština svega ujedinjenog naroda Srba, Hrvata i Slovenaca sa većinom od dvije trećine glasova. Konstituenta mora se sastati šest mjeseci najkasnije nakon sklopljena mira. Izrekom se pridržava konstituenti pravo da odredi:

a.) Ustav, razumijevajući ovdje naročito državnu formu (monarhija ili republika) unutrašnje državno ustrojstvo i osnovna prava državljana.

b.) Državnu zastavu.

c.) Sjedište vlade i drugih državnih vrhovnih organa.

2.) Do sastanka konstituante provizorno će vršiti zakonodavnu vlast Državno Vijeće.

Državnom vijeću pripadaju:

a.) Svi članovi Narodnog Vijeća u Zagrebu, koje će se nadopuniti sa 5 članova jugoslavenskog odbora u Londonu.

b.) Razmjerni broj predstavnika kraljevine Srbije, što će ih odabrati narodna skupština u dogovoru sa tamošnjim političkim strankama.

c.) Razmjerni broj predstavnika Crne Gore koje će odabrati onamošnja narodna skupština.

3.) Državno Vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca odredit će na prvom sastanku provizornu državnu zastavu i pomorsku.

4.) Vladarsku vlast vršit će do odluke konstituante kralj Srbije odnosno prijestolonasljednik Aleksandar, kao Regent države Srba, Hrvata i Slovenaca. Regent je neodgovoran Državnom Vijeću, i on polaže zakletvu pred Državnim Vijećem. On će po načelima parlamentarne vladavine imenovati vladu, koja uživa povjerenje Državnog Vijeća. On ima pravo zakonodavne inicijative i sankcije. Državno Vijeće se može odgoditi samo vlastitim zaključkom a ne može se raspustiti prije sastanka konstituante.

5.) Provizorno sjedište državne vlade i Državnog Vijeća odredit će se sporazumno.

6.) Državna će vlada biti dužna da provede izbore za konstituantu i odmah zatim da ju sazove. Izborni red za konstituantu odredit će Državno Vijeće na osnovi općeg izravnog proporcionalnog i tajnog prava glasa sa zastupstvom manjina.

7.) Državna vlada, odgovorna Državnom Vijeću upravljat će državnim poslovima, pa će biti sastavljena od ministra predsjednika i ministara za sve grane državne uprave, te od 7 državnih tajnika, koji će imati mjesto i glas u ministarskom vijeću i to: 1 za Srbiju, 1 za Hrvatsku i Slavoniju, 1 za Bosnu i Hercegovinu, 1 za Sloveniju, jedan za Dalmaciju, 1 za Crnogoru i 1 za Bačku, Banat i Baranju. Državni tajnici imaju zastupati interese svoje zemlje u državnoj vladi, pa, predlažući državnoj vladi predloge zemaljskih vlada, imaju paziti, da se tim predlozima ne vrijeđaju ni zakoni ni državni interesi.

8.) Poslovi spoljašnji, vojni, pomorski, državne financije, željeznice, pošte i brzojavi izuzeti su iz djelokruga zemaljskih, odnosno pokrajinskih vlada, i pridržani isključivo državnoj vladi. Druge poslove vode zemaljske odnosno pokrajinske vlade u autonomnom djelokrugu po uputama i pod nadzorom državne vlade.

9.) U autonomnim poslovima vrše nadzor nad zemaljskom vladom Zemaljski Sabori, odnosno Pokrajinska Vijeća. Zemaljski Sabori popunit će se, a Pokrajinska Vijeća sastavit će se po dogovoru stranaka dotične pokrajine. Ne postigne li se sporazum odlučit će državno vijeće.

Na čelu Pokrajinskih Vlada stoje predsjednici, a u Zagrebu na čelu zemaljske vlade ban, koje imenuje Vladar, odnosno Regent, na predlog Zemaljskih Sabora, odnosno Pokrajinskih Vijeća.

10.) Zemaljskim vladama doznačivat će potrebna financijska sredstva Državna vlada u okviru Državnog proračuna, prihvaćena od Državnog Vijeća.

11.) Na snazi ostaju svi dosadani zakoni i drugi propisi, tako isto i organizacija sudova, pa dosadašnje ustrojstvo administrativno i sadašnji organi Zemaljskih Vlada.

21.

Zagreb, 25. studenoga 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS održane 25. studenoga 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.18.

Broj: 160/Pres. sred.

ZAPISNIK

sjednice Središnjeg Odbora Narodnog Vijeća S.H.S. od
25. studenoga 1918.
u 11 sati prije podne.

Predsjedatelj Svetozar Pribičević javlja, da je česko-slovačka republika imenovala kod vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu svojim delegatom Engela Šimeka. Članovi Središnjega odbora pristaju, i predsjednik pozdravlja zastupnika bratskoga česko-slovačkoga naroda.

Profesor Vjekoslav Stefanini bira se u predsjedništvo vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. kao tajnik za Dalmaciju.

Nadalje moli predsjedništvo ovlaštenje, da se zastupnik Hrvoj pozove kao delegat za put u Beograd.

Prima se.

Dalje stavlja predsjedništvo prijedlog o uredjenju financija (Vidi prilog).¹⁰⁸

Šola predlaže, da se ovaj financijski prijedlog preda jednom odboru stručnjaka.

Dr. Tresić Pavičić je protiv svakoga prijedloga osim onoga, koji ide za tim, da se imadu u prvom redu saslušati beogradski financijski krugovi. U Srbiju sa delegacijom mogu poći i financijski stručnjaci.

Dr. Kukovec: Nama ne smije biti geslo, da se mi ne razumijemo u financijska pitanja, jer je naša dužnost, da se u njih uputimo. Interesi banaka i interesi naše narodne ekonomije nijesu identični. Ententa mora organizovati naše financijske prilike. Pitanje poštanskih štedionica je u uskom savezu sa pitanjem financija. O svemu se moramo sa Beogradom dogovoriti, a prije toga čitav materijal prostudirati.

Bešlić: Treba se staviti u dodir sa Česima, jer su naše financijske prilike slične financijskim prilikama u Češkoj. Informacije o današnjemu stanju financija bivše Austro-Ugarske monarhije mogu dati najizcrpivije Česi.

Cezar Akačić: U Švicarsku smo poslali svoje povjerenike radi uredjenja financijskih pitanja. Medjutim, dok oni ne dodju, treba stvoriti neki provizorij sa austro-ugarskom

¹⁰⁸ Vidi u nastavku "Prilog dr. Brezignara i dr. Lorkovića o uredjenju financija".

bankom i sačuvati s njom kontinuitet. U nas vlada potpuno pomanjkanje banknota, jer su one položene u bečkim, peštanskim i praškim bankama. Provizorij ima tako dugo ostati, dok se ne postigne sporazum sa srpskom vladom u Beogradu.

Dr. Dušan Peleš: Kod provizorija, koji bi se imao udesiti sa austro-ugarskom bankom, treba paziti, da se ne svali na nas svo zlo stanje te banke.

Budući da nije bilo referenata, to se sjednica odgodila na poslije podne.

N A S T A V A K S J E D N I C E

u 6 sati po podne.

Prije dnevnoga reda prihvaća se prijedlog Ive de Grisogono, da se protiv talijanske brutalnosti u okupiranim jugoslavenskim krajevima imade povesti živa akcija u štampi u inozemstvu. U tu svrhu sastat će se sutra odbor, koji će se sastojati od predstavnika iz okupiranih krajeva, koji će sabrati čitavi materijal, i vijećati, kako bi se mogla najuspješnije u novinstvu povesti akcija protiv talijanske okupacione vlasti.

Rasprava o financijama.

F. Braum: U nas je nastala nestašica novca, jer seljak drži, radi nesigurnosti položaja novac kod kuće. Količina novca, koja se danas nalazi u zemaljskim blagajnama, ne dostaje da se pokriju državne potrebe. O ovoj poteškoći u našem narodnom gospodarstvu raspravljao je u više navrata financijalni odsjek pod predsjedanjem Dra. Lorkovića. Vijećanja su se morala prekinuti, radi odlaska Dra. Lorkovića i drugova u Švicarsku. Austro-ugarska banka poslala je svoga delegata, sa kojim je utanačen ugovor, prema kojemu bi mi južni Slaveni bivše Austro-Ugarske monarkije izaslali u ravnateljstvo banke u Beču svoga povjerenika. U Zagrebu bi se imala stvoriti neke vrste centrala, za naše zemlje i osnovati ravnateljstvo.

Austro-ugarska banka je izdala nedavno nove banknote na mađarskom i njemačkom jeziku, koje nijesu mogle biti u nas proglašene kao zakonito platežno sredstvo. Mi moramo imati stari novac i samo ćemo stare banknote priznati kao platežno sredstvo. U istom smislu su i Česi načinili utanačenje sa austro-ugarskom bankom.

Novčanim se zavodima novčana situacija malo pomalo popravlja, jer su ljudi opet počeli ulagati novac. U državnim blagajnama nije se stanje popravilo, jer narod ne će plaćati poreza, čemu su krivi mnogo huškači.

Naše će se financijsko stanje time popraviti, što će se koncem mjeseca studenoga obustaviti ratne potpore svima onim, ženama, kojim su se muževi iz vojske kući povratili.

Drži, da bi bilo zgodno, kada bi mi uzeli kontokurentni zajam kod naših domaćih banaka. On je u tom smislu sa pročelnicima zagrebačkih novčanih zavoda razgovarao i dobio je dojam, da toj stvari ne stoje na putu velike poteškoće.

Medjutim zaključkom Središnjega Odbora Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu od 24. studenoga 1918., kojim se financije proglašuju zajedničkim poslom čitave ujedinjene države S.H.S., situacija se iz temelja promijenila. Mi danas ne smijemo nikako prejudicirati budućem stajalištu zajedničkog ministra za financije. Kontrakt o kontokurentnom

zajmu sa domaćim bankama ili sa austro-ugarskom bankom nema trajne vrijednosti, nego će samo tako dugo trajati, dok ne bude što trajnoga u Beogradu učinjeno.

Dr. Kukovec: U Sloveniji su iste prilike, kao što i u našim zemljama. Bolje bi bilo, da se što više ugibamo austro-ugarskoj banci, jer je naprosto ne trebamo.

Središnji odbor zaključuje, da se delegatima, koji imadu poći u Beograd, gledom na pregovore o stvaranju zajedničke vlade imadu pridružiti stručnjaci u gospodarskim i financijskim pitanjima.

Isto se tako uzima do znanja prijedlog predsjedništva, da država S.H.S. nikako ne sudjeluje kod razdiobe ili kod demobilizacije ratnoga materijala bivše Austro-Ugarske monarhije, da ne bi morali participirati kod plaćanja dugova, koji je učinjen u ime toga materijala.

Vitomir Korač: Primjećuje, nakon čitanja izvještaja Dra. Lorkovića o financijskom pitanju: Mi smo zemlja dužnika, a Česi su zemlja vjerovnika, bankira, industrijalaca. I stoga ne možemo ići s njima uporedu u financijskom pitanju. Financijsko pitanje ne smije se u opće promatrati jednostrano, sa gledišta interesa banaka, nego sa gledišta interesa narodnoga gospodarstva. Interesi banaka i interes naroda u tom pogledu nije identičan. Naš princip mora da bude, da valutu austro-ugarske banke što više devalviramo, a izvoz franaka i dinara strogo zabranimo. Svoje dugove moramo plaćati sa banknotama Austro-Ugarske monarhije.

Konačno je prihvaćen prijedlog, da povjerenik za financije provizorno može sklopiti konto-kurentni zajam sa domaćim novčanim zavodima ili sa Austro-ugarskom bankom u slučaju pomanjkanja novca.

Agrarno pitanje.

Vitomir Korač iznaša prijedlog socijalno-demokratske stranke o riješenju agrarnog problema. Mir je samo prividan. Mi sjedimo na pepelu, pod kojim se nalazi spret. Narod se još nije razočarao, ali kad se razočara, onda se više ne će dati umiriti. Potrebno je da što prije poduzmемо korake za socijalne i gospodarske reforme.

Dr. Poljak spominje, da je on već prije o tom iznio prijedlog, koji se dijelom zlo razumio, a dijelom zabacio.

Dr. Petričić kaže, da se o tom pitanju marljivo raspravlja u našem gospodarskom povjereništvu. Problem je težak i opsežan. U današnje vrijeme ratne su prilike samo povećale njegovu kompliciranost. Stvar se ne smije naprečac riješiti, nego istom nakon dugoga promišljanja i nakon temeljitih priprava.

Dr. Šimrak: Agrarno pitanje ili pitanje feudalnih velikih dobara crkvenih i svijet-skih¹⁰⁹ stoji u najužem savezu sa pitanjem kolonizacije. U našim zemljama žive stotine hiljada proletaraca, koji bi se rado sa znojem lica svoga zaslužili koricu hljeba, ali ne mogu, jer ne imaju zemljišta. Prva je briga naša, da izradimo, za sve naše jugoslavenske zemlje dobar plan za kolonizaciju. U tu svrhu treba osnovati i jedan novčani zavod, koji ne će biti kapitalistički uređen.

¹⁰⁹ Misli se na "svjetovne posjede".

Dr. Drinković: Gledom na riješenje agrarnoga pitanja on je odmah nakon objave od 19. listopada 1918. podnio predsjedništvu praktične prijedloge, koje ih je primilo do znanja i obećalo, da će se o njima što prije otvoriti rasprava. Prema tomu nikako ne stoji, kao da se predsjedništvo do sada u opće nije bavilo ovim problemom. Naprotiv, ono je shvatilo svu težinu i važnost agrarnoga pitanja i da do sada nije ništa u tom pogledu činilo, nije krivo samo predsjedništvo ni Narodno Vijeće, nego posve drugi razlozi.

Medjutim kod riješenja agrarnoga problema ne imadu se u račun uzeti samo feudalna dobra, nego i dobra, koja su ratni bogataši stekli za vrijeme rata. Ovdje je pravni titul vlasništva gotovo nikakav.

Dr. Drinković nadalje ističe, da je već davno stavio prijedlog, da se svi naslovi unište, koji ne proizlaze iz zvanja.

Nakon govora Bukšega i Djure Džamonje bira se odbor četvorice, koji će donijeti o riješenju agrarnoga pitanja prijedlog o sastavu povjerenstva za to pitanje. U odbor se biraju Dr. Petričić, Dr. Poljak, Korač i Dr. Barac.

Dr. Angjelinović stavlja na predsjedništvo Narodnoga Vijeća dva upita. Prvi upit glasi: Kakove će korake poduzeti Središnji Odbor Narodnoga Vijeća protiv gospodina Dra. Žarka Miladinovića, radi njegova prijedloga o pripojenju Sriema Srbiji, koji se protiv temeljnim principima narodnog jedinstva.

Drugi upit glasi: Kakove će korake poduzeti Središnji odbor Narodnoga Vijeća protiv Stjepana Radića radi njegova harangirajućega govora na skupštini od 25. studenoga 1918.?¹¹⁰

Zaključeno je da se imade i jedna i druga stvar potanko ispitati, i rezultat iznijeti na sutrašnjoj sjednici.

Dr. Angjelinović, Dr. Vladimir Čorović, Wilder, Dr. Kramer, Dr. Šimrak stavljaju prijedlog i novinarskoj cenzuri radi pisanja Malih Novina. O predlogu će se raspravljati u sjednici od 26. ovoga mjeseca.

Prijedlog dr. Brezigara i dr. Lorkovića o uređenju financija

SLOVENSKO TAJNIŠTVO NARODNOG VIJEĆA.

Narodni Svet v Ljubljani poroča:

20/XI. 1918. Dr. Brezigar

Dr. Lorković

ga u banko na Dunaju dogovorih sledeći

D o g o v o r.

1. Vse pravice a.u. banke preidejo na države na bivšem a.u. teritoriju.

¹¹⁰ Vidi "Obzor" (Zagreb), 26. XI. 1918.

- 2.) Centralno zastopstvo ima svoje zastopstvo u svaki državi.
- 3.) Posamezne države nominiraju urednike v svrhu kontrole.
- 4.) Razdeli se Bankcentrala na filiale, u svaki posamezni državi po 1. V resnici bodo to samostojne banke.
- 5.) Zveza s centralno banko.
(NB. Kako se pa to strinje s centralizacijo pri nas s srpsko centralno banko?).
- 6.) Mesečno izda a.u. banka za 750 milijonov bankovcev, ki se razdeli na posamezne države po % prebivalstva.
- 7.) Če jedna država ne digne celega njoj pripadajočega kontingenta, joj mora ta centrala vpisati v dobro.
- 8.) Določbe veljajo za nazaj do 1.XI.1918.

Vsi izdatki, bi jih he banka napravila do tega dne za katerokoli državo, se joj uračunaju. Filijale spadajo pod isključno kontrolo držav, v kateri se nahajajo. Države samostojno disponirajo. Isto velja za ekspozitive in menjalnice.

SLOVENSKO TAJNIŠTVO NARODNOG VIJEĆA.

Dr. Brezigarjevo poročilo v Dunaju, telef. 21. XI. 1918.
iz Ljubljane.

V a. u. banki Nemci predlagali naj vsaka država imenuje svoje zastopnike v komisijo za državne dolgove. Otklonjeno.

Postavljeno načelo, da se izplača plača vsem urednikom in časnikom, ki so na teritoriju bivše Austrije, še 1. XII. 1918. gotovo, ali tudi še 1. I. 1919. ni gotovo.

Glede izdajanja bankovcev, izplačevanja kuponov v državnih papirjih in drugih tekočih finančnih zadev se postavi v bivšem skupnem finančnem ministarstvu Komisija, v katero pošlje vsaka država jednog zastupnika i 1-2 zamjenika. Sve druge države, Česi, Poljaci i Madjari imenovali su već svaka svoje zastupnike, jedino mi još nemamo zastupnika.

Dr. Brezigar - Dr. Lorković izjaviše, da će ovu stvar javiti Narodnomu Vijeću u Zagrebu. Komisija će ovih dana početi svojim radom.

Ako N. V. primi predlog, da se imenuju naši financijski zastupnici predlaže Dr. Brezigar slijedeće:

- 1.) Bivšeg ministr. Tajnika Eler-a u Beču (da je dobar Jugoslaven?)
- 2.) Dvorskog savjetnika v bivšem zajed. financ. min. Čorović (Kerović?)-a in
- 3.) Dra. Tomašića v bivš. fin. min.

Ta likv. komisija imala bi urediti sva aktiva i pasiva a.u. banke.

Prihodna seja likv. komisije naj bila že v sredo.

II. Razen te Liquidierungskommission postoji v Beču još stalna "Gesandtenkonferenz", na kateri so zastopani Nemci, Čehi, Poljaki, Madjari, Rusini samo mi ne.

Dr. Brezigar savjetuje N. V., da se izašalje za srijedu na ovu sjednicu Gs. Konf. ta kodjer jedan naročiti izaslanik N. V., koji bi se najprvo imao zglasiti kod českog poslanika Tusara, od kojega bi dobio upute. Stvar je žurna.

III. Stanovište Čeha protiv potpune likvidacije u ovaj čas. Česi zahtjevaju podiobu čitavog materijala i natura detto i ratnog materijala. N. pr. Palaču bečkog ministarstva unutarnjih posala, koju su Česi već zaposjeli.

IV. Breg¹¹¹ ide sa financ. [ijalnom] komisijom u Švicu danas ili sutra.

Prema rezultatu dogovora sa tajnikom i članom posloводства Austro-Ugarske banke Mergenthallerom iz Beča predlaže se odrediti:

1.) Do dalnje odredbe može Austro-Ugarska banka nesmetano poslovati na području države SHS uz državni nadzor i u granicama određenim po postojećim zakonima i propisima.

2.) Banka imade sve nužno poduzeti, da se uzdrži redoviti tok poslovanja, a naročito dovoljno dotirati svoje filiale na području države SHS.

3.) Odredbe, kojima je bankovna imovina zapljenjena i stavljena pod zabranu, a naročito odnosne odredbe povjerenika za zemaljsku obranu imadu se staviti izvan krijeposti.

4.) U svrhu jedinstvenog provadjanja ovih odredba, koje se tiču banke, ustanovljuje se, da se te odredbe imadu provadjati po povjereniku za financije.

Imade se zatražiti od banke,

5.) Da pristane na to, da se dok traje ovaj odnošaj u poslovnu upravu banke delegira sa strane države SHS jedan povjerenik i zamjenik povjerenika.

6.) Da u Zagrebu kreira forum, koji će za ovo prelazno vrijeme na našem području zastupati ravnateljstvo banke.

7.) Da zagrebačka podružnica banke imade dobiti narav središta za filijale u državi SHS.

8.) Da se Zemunska podružnica odmah reaktivira na području države SHS.

9.) Banka ne smije svoje podružnice na području države SHS dotirati sa novim banknim notama po 200 i 25 kruna, dok se glede toga ne postigne sporazum.

10.) Obzirom na to, što su konti postojale c.[arske] i kr.[aljevske] uprave, c.[arske] i kr.[aljevske] uprave i kr.[aljevske] ug.[arske] uprave prešle u upravu ureda države Deutsch Oesterreich i u upravu Ugarske države, kao i obzirom na to, što od tih konta odpada jedan dio i na današnje područje države SHS. predlaže se, da se povedu pregovori, da se taj dio konta prenese na državnu upravu SHS. Do svršetka tih pregovora imala bi A.[ustro-]U.[garska] banka otvoriti državnoj upravi SHS. konto kod podružnice u Zagrebu, koje bi se visina dogovorno ustanovila.

¹¹¹ Treba stajati "Brezigar".

Prijedlog dr. Poljaka i drugih o agrarnoj reformi

Središnji odbor Narodnog Vijeća S.H.S. prihvatio je
u svojoj sjednici od 26. XI. 1918. ovaj

PRIJEDLOG

Dra. Poljaka i drugova o agrarnim reformama

Središnji odbor Narodnoga Vijeća S.H.S. zaključio je jednodušno u svojoj sjednici od 26. studenoga 1918. nakon iscrpivih rasprava, a na osnovu inicijative predsjedništva Narodnog Vijeća SHS kao i zaključka Narodnog Vijeća od 2. XI. 1918. da se imade odmah pristupiti provedbi demokratskih agrarno-političkih reforma, koje je Narodno Vijeće zajamčilo narodu svojom objavom od 19. X. 1918., prihvaćenom takodjer po saboru kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, dana 29. X. 1918.

Kao temeljna načela tih reforma usvaja Narodno Vijeće slijedeće:

1.) Likvidacija svih feudalnih odnosa, koji još postoje u zemljama S.H.S. u prvom redu ukinuće kmetstva uz pravednu odštetu kao i svih povlastica, koje izvire iz feudalnog odnošaja.

2.) Za opće narodne svrhe, posebice za parcelaciju i kolonizaciju medju najšire slojeve ratarskog pučanstva imadu se izvlastiti i upotrijebiti:

a) uz pravednu odštetu svi zemljišni posjedi, koji se prema napućenosti te gospodarskim i proizvodnim prilikama dotičnog kraja mogu smatrati velikim posjedima;

b) Sva imanja stečena za vrijeme rata iz ratnih dobitaka bez obzira na zemljišnu površinu.

Za osiguranje toga imadu nadležni povjerenici pojedinih vlada u zemljama SHS bezodvlačno izdati naredbe o odsvojnoj zabrani takovih zemljišta, po koje će biti ništetni svi privatno-pravni ugovori ili faktične posjedovne promjene sa unatražnom moći od 19. listopada 1918.

3.) U svezi s tim valja što skorije izraditi takodjer reformu seljač.[kog] nasljed.[nog] prava za sve seljačke posjede.

4.) Imadu se smjesta poduzeti sve shodne mjere, da se osigura obradivanje svega zemljišta stavljenog pod odsvojnu zabranu, kako bi se osigurao narod naš u budućoj godini od glada i stradanja, a ujedno osigurao eventualni višak potrebit za izvoz u svrhu zamjene za drugu robu.

5.) Da se što brže provedu gornja temeljna načela, izabire se naročito

"POVJERENSTVO ZA AGRARNE REFORME"

koje imade raspraviti i što prije sastaviti za Narodno Vijeće osnovu o detaljnoj provedbi gornjih načela.

Povjerenici za Hrvatsku i Sloveniju:¹¹²

Dr. Petričić

Dr. Barac

Vitomir Korač

Dragutin Hrvoj

Ivan Peršić

Miroslav Kulmer za gospodarsko društvo Zagreb.

Gjorgje Muačević za gospodarsko društvo Osijek.

Aćim Gjermanović, savez srpskih zemljorad.[ničkih] zadruga.

Antun Mahnik, za savez hrvatskih seljačkih zadruga.

Dr. Ljudevit Prohaska, gospodarski klub.

Edo Marković

Miko Maroslavac, seljak.

Mijo Kasanić, seljak Prečko, općina Vrapče.

Tomo Jalžabetić.

Dr. Poljak

Dr. Šimrak

Svetozar Delić

Cezar Akačić

Aurel Rauer

Dr. Milan Krištof

(Imadu se pozvati i ostale vlade)

22.

Beograd, 2-5. prosinca 1918.

Zapisnik sa sjednica delegacije Narodnog vijeća održanih od 2. do 3. prosinca 1918. u Beogradu.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.21.

Iz sjednice delegata Narodnoga Vjeća.

Delegati Narodnoga Vjeća u svojoj sjednici od 3. o. m. zaključili su sledeće:¹¹³

Za čitavi neprekinuti teritorij jedinstvene države Hrvata, Slovenaca i Srba¹¹⁴ imade se postaviti zajedničko ministarstvo za sve grane državne uprave.

Na istoj sjednici delegata Narodnoga Vjeća primljen je ovaj komuniké:

Prema zaključku Središnjega Odbora Narodnoga Vjeća od 24. novembra ove god. posebno je odaslanstvo Narodnoga Vjeća jučer 1. decembra u 8 sati na večer u svečanoj adresi na Prestolonaslednika Aleksandra proklamiralo ujedinjenje celokupnoga naroda S.H.S. u jedinstvenu jugoslavensku državu pod vladavinom Kralja Petra odnosno Prestolonaslednika Aleksandra kao Regenta. U novoj državi imade se odmah organizovati

¹¹² Vjerojatno se misli na Slavoniju.

¹¹³ Riječ je o sjednici održanoj u Beogradu.

¹¹⁴ Misli se na Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.

ministarstvo za sve grane javne uprave i sastaviti zajedničko narodno predstavništvo kao provizorna legislativa, koja ostaje na okupu sve do konstituante, do saziva koje ostaju i današnje zemaljske vlade, u koliko pojedini resorti ne prelaze u jedinstvenu kompetenciju. Prestolonaslednik je preuzeo u svom svečanom prestolnom odgovoru regentstvo i obrazovao jedinstvenu vladu. Ovim aktom prestala je funkcija Narodnoga Veća kao vrhovne suverene vlasti države S.H.S. na teritoriji bivše austro-ugarske monarhije. Sa konstruiranjem ministarstva pretaće i njegove administrativne funkcije, koje će sve dotle voditi predsedništvo Narodnoga Vjeća u sporazumu sa srpskom vladom. Sa danom 1. decembra tvori čitavi naš narod slovenačko-hrvatski-srpski jedinstvenu državu pod regencijom Njegova Kraljevskoga Visočanstva Prestolonaslednika Aleksandra.

Dr. Pavelić [v. r.]

Sv. Pribičević [v. r.]

Delegacija Središnjeg odbora Narodnoga Vijeća zaključila je na svojoj sjednici od 3. decembra u Beogradu ovo:

1) Imade se osnovati kasaciono vrhovno sudište za Slavoniju,¹¹⁵ Istru i Dalmaciju u Ljubljani.

2) Državna zajednička vladu imade se obrazovati prije sastava državnoga Vijeća. Ona će sazvati državno Vijeće najkasnije za mjesec dana.

3) Državni tajnici, koji bi imali biti posrednici između centralne vlade (ministarstva) i autonomnih vlada, neće se osnivati, jer su nepotrebni.-

Dr. Pavelić [v. r.]

Sv. Pribičević [v. r.]

Delegacija središnjega odbora Narodnoga Veća zaključila je na svojoj sednici dana 3. decembra slijedeći zaključak.

U resortima, čije agende provodjaju autonomne vlasti, u slučaju konflikata među autonomnom vlašću i resortnim ministrom odlučuje ministarsko Vijeće uz odgovornost prema državnom Vijeću.

U pitanju autonomne kompetencije izdaje resortni ministar samo opće upute i vrši generalnu kontrolu, a egzekutivu u svakom slučaju vrši autonomna vlast kao zadnja upravna instanca.

Imade se urediti centralno upravno sudište, koje imade pravo preispitati i dokinuti sve odluke autonomnih vlasti.

Dr. Pavelić [v. r.]

Sv. Pribičević [v. r.]

¹¹⁵ Vjerojatno se misli na "Sloveniju".

Broj 178 Pr. sred.

Izvještaj sjednice središnjeg odbora 3. XII. 1918.

Predsjedava dr. Anton Korošec, zapisnik vodi dr. V. Čorović.

Potpukovnik Kvaternik i potpukovnik M. Petrović referišu o raspoloženju u vojsci povodom proklamacije regentstva i jedinstvene države. M. Pribičević i dr. Winterhalter predlažu, da se ta stvar prepusti vojnom ministarstvu kao i čitavo pitanje reorganizacije vojske. Taj se predlog prima.

Dr. Korošec izvještava o svom djelovanju na strani. Prima se na znanje, te se na predlog dr. Srgjana Budisavljevića jednoglasno zaključuje, da mu se priznanje unese u zapisnik.

Većeslav Wilder izvještava o pregovorima središnjeg odbora u Beogradu i o predlogu adrese i Regentovu odgovoru. Taj se izvještaj prima na znanje.

Mihalovich [v. r.]

Dr. V. Čorović [v. r.]

Središnji odbor Narodnoga Vijeća S.H.S. kao delegacija u Beogradu prihvatilo je dana 5. decembra ovaj zaključak: jer je pitanje, je li delegacija kompetentna posvema suplirati Narodno Vijeće, jer se do sada zaključivalo samo putem sporazuma, a ne po majoritetnom principu, predlažem prije prelaza u specijalnu debatu ovaj prijedlog:¹¹⁶

Delegacija zaključuje, da je ona u svim pitanjima državne organizacije, prema nacima Narodnog Vijeća, koje interpretirati je delegacija samo ovlaštena, opunomoćena stvarati obvezatne zaključke po parlamentarnom načelu majoriteta. Dosadašnji zaključci delegacije ne mogu se promjeniti.

Sv. Pribičević [v. r.]

Dr. Korošec [v. r.]

23.

Zagreb, 5. prosinca 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća održane 5. prosinca 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.22.

¹¹⁶ Rukom je na posebnom listu papira dodan sljedeći tekst: "Predlog Koraćev i drugova o građanskim pravima i ustavnim slobodnostima, koje je u sjednici od 5. decembra prije podne prihvaćen u generalnoj raspravi za podlogu specialne rasprave".

Broj: 179/Pres. sred.

U Zagrebu, 6. prosinca 1918.

I Z V J E Š T A J

sjednice Središnjeg odbora Narodnog Vijeća S.H.S.
od 5. prosinca 1918.

Predsjedava ban A. Mihalovich. Zapisnik vodi Dr. V. Čorović.

Dr. Angjelinović referiše o vojničkim nemirima u gradu proizvedenim od odjela 53. i 25. pukovnije. Njegov izvještaj prima se do znanja, te mu se sa potpunim povjerenjem odobravaju sve poduzete mjere.¹¹⁷

V. Bukšeg predlaže, da se obustave sve parade u varoši i sve manifestacije i odpuste svi nepotrebni časnici. Predlog se prima.

Dr. Dušan Popović povodom tih događaja daje pregled sve situacije i predlaže, da se pri povratku naših delegata odmah uzme u pretres čitavo narodno pitanje i temeljita reorganizacija vojske. Prima se.

Dr. Srgjan Budisavljević predlaže:

a) da se uvede preventivna cenzura a u pogledu ovih događaja da se izda komunike, prema kome se obavezno imaju sastaviti novinski izvještaji.

b) Da se odmah još ove noći povede istraga svih zatvorenika.

c) Da se stavimo preko vojne komande u vezu sa ostalim komandama u zemlji. Prima se.

Milan Rojc: tuži se na samovoljno odalečivanje srednjoškolskih djaka povodom svih zadnjih događaja, inicirano pozivom sveučilištaraca. Traži remeduru od Narodnog Vijeća.

Prima se, da Dr. S. Budisavljević i Dr. G. Angjelinović saopće djacima sveučilišta, da tim savjetima smetaju obuku i prelaze svoju kompetenciju.

M. Pribičević saopćava, da je njemu i gospodinu Kvaterniku od Središnjega odbora iz Beograda naloženo strogo održanje reda i mira i da se lično čine odgovornim za to. Odredjuje, da se komandantom grada imenuje gospodin potpukovnik Antonijević,¹¹⁸ koji će raditi sporazumno sa gospodinom Drom. Angjelinovićem. Za red u ostaloj zemlji brinut će se on sa povjerenikom za unutrašnje poslove. Odobrava se.

Dr. Winterhalter izvještava, da su sve čete 25. i 53. pukovnije razoružane i kasernirane i da će se povodom događaja povesti najstroža istraga na osnovu uredovanja prijekog suda. Prima se do znanja.

Mihalovich [v. r.]

Dr. V. Čorović [v. r.]

¹¹⁷ Riječ je o krvavom sukobu koji se zbio 5. prosinca 1918. na Trgu bana Jelačića u Zagrebu.

¹¹⁸ Potpukovnik M. Antonijević je obnašao dužnost pomoćnika delegata srbijanske Vrhovne komande potpukovnika D. T. Simovića.

24.

Zagreb, 12. prosinca 1918.

Zapisnik sa sjednice Središnjeg odbora Narodnog vijeća održane 12. prosinca 1918.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.7.23.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 218

Ex 1919

Z A P I S N I K

sjednice središnjeg odbora Narodnoga Vijeća od dana 12. XII. 1918.

Na sjednici predsjedava gospodin ban Mihalović a zapisnik vodi dr. Miloš Martić.

Kao prva tačka dnevnoga reda dolazi na raspravljanje predlog demobiliziranih časnika, da im se kao otpremnina i odšteta te sredstva za povratak u prijašnje stanje, koje su imali u javnom životu prevrata¹¹⁹ doznači svakome po K 10.000.

U debati učestvuju zamjenik povjerenika za narodnu obranu dr. Winterhalter, povjerenik za socijalnu skrb Bukšeg, potpukovnik Kvaternik, povjerenik za financije Braum, te povjerenik za socijalnu skrb stavlja ovaj prijedlog:

da se ima odbaciti predlog onakav kakav je bio podnešen od odbora mobilizovanih časnika za načelnu i generalnu otpavninu i odštetu demobilizovanim časnicima.- Naprotiv da se na teret vojnog erara ne samo za demobilizirane časnike nego i za sve druge dobrovoljce na području S.H.S. bivše a.[ustro-] u.[garske] ima individualno prosudjivati svaki slučaj podnešen na riješenje, da li se on ima uvažiti, i na koji način ima mu se omogućiti povratak u stanje prije rata, i namještaj, bilo kakvom otpavninom, bilo brigom za postignuće namještenja, bilo udijeljenjem potrebite štipendije i. t. d., a naravno da uz to svaki pojedinac ima da opravda nemogućnost provadjanja kako inače tog svog zahtjeva; - da se u tu svrhu ima obrazovati kod povjerenika za socijalnu skrb jedno mješovito povjerenstvo, sastavljeno u razmjeru odredjenom prama njegovoj uvidjavnosti.

Predlog je bio poduprt od svih učestnika u debati. Stavljeno na glasanje bio je jednoglasno prihvaćen.

Kao druga tačka dnevnoga reda raspravlja se o sniženju vojničke mazde od K 5.

Iza debate i poduljeg izvještaja potpukovnika Kvaternika stvar se upućuje na riješenje samom predsjedništvu Narodnog Vijeća, da u zgodno vrijeme, u tom pogledu riješi za onu vojsku, koju će biti potreba zadržati, a svakako mazdu snizi i obzirom na obrazovanje nove zajedničke vojske, istu koliko moguće izjednači.

Mihalovich [v. r.]

MP¹²⁰

Vod. [itelj]
zapisnika Dr. Martić [v. r.]

¹¹⁹ Nejasno u izvorniku. Prema smislu bi trebalo stajati "prije rata".

¹²⁰ Okrugli pečat: "PREDSJEDNIŠTVO NARODNOG VIJEĆA SLOVENACA HRVATA I SRBA".

25.

Zagreb, 6. listopada 1918.

Pravilnik Narodnog vijeća SHS ovjeren 8. listopada.

NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.5.

Pravilnik "Narodnog Vijeća" za Slovence, Hrvate i Srbe
u Zagrebu.¹²¹

1) "Narodno Vijeće" za S.H.S. u Zagrebu je političko predstavništvo svih Slovenaca, Hrvata i Srba, koji žive u Hrvatskoj-Slavoniji sa Rijekom, Dalmaciji, Bosni-Hercegovini, Istri, Trstu, Kranjskoj, Gorici, Štajerskoj i Koruškoj, te Bačkoj, Banatu, Baranji, Medjumurju i ostalim krajevima jugo-zapadne Ugarske.

2) Temeljni zajednički program "Narodnog Vijeća" jest: ujedinjenje svih Slovenaca, Hrvata i Srba u narodnu, slobodnu i nezavisnu, na demokratskim temeljima uređenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba. Sva pitanja, koja su s tim temeljnim načelom u vezi, smatraju se bezuvjetno skupnim pitanjima "Narodnog Vijeća". Osim toga "Narodno Vijeće" odlučuje o svim pitanjima, koja u "Narodnom Vijeću" zastupani izaslanici priznaju za skupna.

3) Organizacija "Narodnoga Vijeća" temelji se na teritorijalnom principu t.j. svaka od naših narodnih pokrajina šalje u "Narodno Vijeće" po jednog odaslanika na svako 100.000 stanovnika. Kranjskoj, Slovenskim dijelovima Štajerske, Gorice i Koruške, te Trstu pripada skupa 14 odaslanika, Istri 3, Dalmaciji 7, Hrvatskoj-Slavoniji sa Rijekom 28, Bosni-Hercegovini 18, a Jugoslavenima u Ugarskoj 10 odaslanika.

Svi birani članovi hrvatskoga sabora u Zagrebu, bosanskoga u Sarajevu, carevinskog vijeća u Beču, te svih pokrajinskih sabora prenavedenih zemalja, koji prihvaćaju ustanove ovog pravilnika – u koliko nijesu izabrani članovi "Narodnoga Vijeća" – imaju pravo učestvovati skupnim sjednicama Vijeća, a povrh toga članovi hrvatskoga sabora u Zagrebu, bosanskoga u Sarajevu i carevinskog vijeća u Beču imaju u skupnim sjednicama po pet glasova, odnosno po pet odaslanika sa aktivnim i pasivnim pravom.

4) Organizacije, koje u "Narodno Vijeće" pristupaju, a koje zastupaju razne narodne stranke i grupe u pojedinoj pokrajini, dužne su prepustiti razmjerni broj odaslanika i onim narodnim strankama, koje eventualno sada "Narodnom Vijeću" ne pristupaju, a koje to naknadno zatraže. Naravski da se tu može raditi samo o strankama, koje stoje na stanovištu narodnog jedinstva Slovenaca, Hrvata i Srba i bezuvjetnog prava samoodređenja našega naroda, kako je označeno u zagrebačkoj rezoluciji od 3. ožujka 1918., ako ih "Središnji odbor" "Narodnoga Vijeća" u "Narodno Vijeće" primi.

¹²¹ "Pravilnik" se u Zapisniku od 5. i 6. listopada 1918. navodi kao prilog "F".

5) "Narodno Vijeće" djeluje: a) u skupnim sjednicama, koje se sastaju redovito svako 3 mjeseca, te ili na poziv "Središnjeg odbora" prema potrebi ili na predlog najmanje 15 članova "Narodnoga Vijeća". U ovom posljednjem slučaju sjednica ima da se sastane najdulje za 14 dana nakon što je predsjedništvo dobilo obavijest. Skupna sjednica bira "Središnji odbor" (članove i zamjenike) i određuje mu pravac rada. b) u "Središnjem odboru" koji broji najviše 30 biranih članova. Sa dvije trećine glasova može "Središnji odbor" kooptirati najviše još 10 članova s istim pravima. "Središnji odbor" saziva skupnu sjednicu "Narodnog Vijeća", vodi poslovanje "Narodnoga Vijeća", predstavlja ga prema vani, osniva poslovanicu i pododbore "Narodnog Vijeća", prima njihove izvještaje i vijeća o njima, imenuje pouzdanike, riješava sporove između raznih pokrajinskih organizacija te narodnih stranaka i grupa, daje u skladu sa zastupnicima odnosnih sabora pravac držanju parlamentarnih skupina u opće narodnim pitanjima, sabire novčana sredstva i upravlja s njima, te isključuje pojedine članove uz pravo priziva na "Narodno Vijeće" ali bez odgodne moći. Nakon izbora "Središnji odbor" se konstituira, te bira predsjedništvo, koje vodi poslove "Središnjeg odbora". Predsjedništvo "Središnjeg odbora" ujedno je i predsjedništvo "Narodnom Vijeću".

6) U skupnoj sjednici "Narodnog Vijeća" i "Središnjeg odbora" stvaraju se zaključci sa dvije trećine glasova prisutnih članova. Za "Središnji odbor" potrebno je da bude prisutna nadpolovična većina članova ili njihovi zamjenici. Za skupnu sjednicu "Narodnog Vijeća" dovoljno je, da bude prisutna jedna trećina članova sa pravom glasa, ali svi članovi treba da budu na vrijeme pozvani. U postupku na priziv, proti isključenju pojedinog člana "Središnjeg odbora" ne glasuju oni članovi "Središnjeg odbora" koji su učestvovali kod glasovanja o isključenju.

7) Ovaj pravilnik može se promijeniti samo u skupnoj sjednici "Narodnog Vijeća" u prisutnosti barem od polovice članova.

Zagreb, 6 listopada 1918.

Dr. Angjelinović [v. r.]
zapisničar

Ovjerovljeno od Poslovnog odbora "Narodnog Vijeća za SHS u Zagrebu", te vrijedi kao original.

Zagreb, 8 listopada 1918.

Dr. M. Drinković [v. r.]
Dr. Ante Pavelić [v. r.]
Vilim Bukšeg [v. r.]
Dr. Ivan Lorković [v. r.]

26.

*Koncept Poslovnika Središnjeg odbora Narodnog vijeća.
NV SHS, Središnji i Poslovni odbor, 2.4.*

Poslovnik središnjeg odbora
Narodnog Vijeća S.H.S.

1./ Sjednicama središnjega odbora imaju pravo prisustvovati članovi izabrani ili kooptirani središnjega odbora Narodnoga Vijeća i povjerenici svih narodnih vlada S.H.S. Povjerenici koji nisu članovi sred.[išnjeg] odbora, neimaju pravo glasa.

2.) Narodni zastupnici stranaka svih sabora države S.H.S. koje su ušle u Narodno Vijeće i zamjenici članova središnjega odbora, ako su prisutni pravi članovi imaju pravo prisustvovati sjednicama bez prava glasa. U debatama smiju sudjelovati samo uz dozvolu članova Središnjega Odbora.

3.) Predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. može na pojedine sjednice pozvati i članove iz plenuma, kao i stručnjake u sekcijama.

4.) Kad je predsjednik spriječen predsjedja jedan od podpredsjednika, a u slučaju ako su ovi spriječeni jedan od tajnika.

5.) Središnji odbor može stvarati pravovaljane zaključke, ako je prisutna trećina pravih članova.

6.) Svaki govornik govori u debati pet minuta i svaki imade pravo osim predlagatelja govoriti o istom predmetu samo jedan put.

27.

Zagreb, 19. listopada 1918.

Deklaracija Narodnog Vijeća SHS.¹²²

Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba objavljuje iz svoje sjednice držane 17, 18 i 19 listopada ov. g. narodu Slovenaca, Hrvata i Srba, da od ovoga časa, opunomoćeno od svih narodnih stranaka i grupa, preuzima u svoje ruke vođenje narodne politike. Odsada ne će u općim narodnim pitanjima nijedna stranka ni grupa ni parlamentarna skupina više voditi nikakove politike ni zasebno stupiti u pregovore sa faktorima izvan naroda,

¹²² U fondu Narodnog vijeća nije sačuvan zapisnik sjednice održane 17, 18, 19. listopada. Deklaraciju donosimo prema F. Šišić, *Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914.-1919.*, Zagreb 1920, 179-181.

nego će u svim pitanjima u buduće jedini predstavnik i odlučni činilac biti **N a r o d n o V i j e ć e**.

Narodno Vijeće vođeno velikim idejama narodnog samoodređenja i demokracije, koje su već i prije rata prožimale čitav naš narod, a koje su razvojem rata došle do pobjede u međunarodnoj politici, postavlja za rješenje narodnog našeg pitanja ove temeljne zahtjeve:

I. Tražimo ujedinjenje cjelokupnog našega naroda Slovenaca, Hrvata i Srba na čitavom njegovom etnografskom teritoriju, bez obzira na ma koje pokrajinske i državne granice, u kojima danas živi – u jednu jedinstveno potpuno suverenu državu uređenu na načelima političke, ekonomske demokracije, što u sebi sadržava dokidanje svih socijalnih i ekonomskih nepravda i nejednakosti.

II. Tražimo, da na budućoj mirovnoj međunarodnoj konferenciji bude naš narod jedinstveno zastupan po svojim naročitim izaslanicima.

III. Prama tome otklanja Narodno Vijeće osnovu rješenja našeg narodnog pitanja, sadržanu u austrijskom carskom manifestu od 16. ovog mjeseca, a isto tako i svaki budući prijedlog, koji bi išao za tim, da se naše narodno pitanje riješi djelomično i da mu se oduzme njegov međunarodni značaj.

IV. Narodno Vijeće drži, da će se jedino ostvarenjem ovih zahtjeva i načela zajamčiti trajni mir među narodima, a tim omogućiti savez naroda i opće razoružanje.

V. Narodno Vijeće izjavljuje, da će se prema općim načelima demokracije svim inim narodnim manjinama u državi Slovenaca, Hrvata i Srba osigurati slobodni razvoj, a susjednim državama u zaleđu omogućiti i osigurati trgovačko-prometni prilaz na more, a da to ne dira u našu teritorijalnu cjelokupnost i državnu suverenost.

Narodno Vijeće poziva cjelokupni naš narod jedne krvi i jezika, jedne duše i srca, da se za oživotvorenje ovih zahtjeva i načela založi s onom odanošću i samopregorom, koje ovo sudbonosno vrijeme traži.

Okupimo se dakle svi u jedno veliko, neslomivo narodno kolo, kojemu je pred očima samo veliki ideal narodnog ujedinjenja, slobode i nezavisnosti, da se tim pokažemo dostojni velikog vremena u kom živimo, i velikih zadaća, koje smo na sebe preuzeli!

U Zagrebu, dana 19. listopada 1918.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba

Dr. Antun Korošec

Dr. Antun Pavelić

Svetozar Pribičević

28.

Zagreb, studeni 1918.

Bilješka o naredbi Narodnog vijeća, kojom se nalaže upravnim vlastima da djeluju prema sporazumima s mjesnim odborima Narodnoga vijeća.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 38/1918.

Broj 38.

Da se razjasni i točno ustanovi sadašnji unutrašnji sastav nezavisne i samostalne države SHS i međusobni odnošaj pojedinih upravnih područja te države drži Narodno Vijeće SHS. nužnim da saopći slijedeće:

Na predsjedništvo Narodnog Vijeća SHS u Zagrebu kao na najvišu vlast u novoj državi prešla su do konačnoga uređenja državne forme sva ona prava, koja su dosad bila kruni pridržana i to glede cjelokupnoga područja države SHS. Od ovoga općega i osnovnoga pravila nikakova izuzetka ne može biti. Prema tomu narodnim vladama u (Sarajevu, Zagrebu i Ljubljani) ne pripada bez sporazuma sa predsjedništvom N. V. u Zagrebu primjerice pravo pomilovanja ili dokidanja zakona. Isto je tako i za imenovanja viših činovnih razreda.

Narodna obrana i spoljašnji poslovi za čitavu državu pridržani su isto predsjedništvu Narodnog Vijeća u Zagrebu. Sav je dakle saobraćaj s drugim državama (uređenje međunarodnih odnosa, pregovori, sklapanje utanačenja i ugovora) isključivo u rukama Narodnoga Vijeća u Zagrebu.

Tako je isto u svim pitanjima vojničke naravi za čitavu državu SHS najviša instancija povjerenik za narodnu obranu u Zagrebu.

U sveukupnim ostalim granama eksekutive pojedine su narodne vlade dakle narodna vlada za Hrvatsku, Slavoniju, Dalmaciju i Istru u Zagrebu, narodna vlada za Sloveniju u Ljubljani i narodna vlada za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu posvema autonomne s potpunim pravom da sva ta područja javne uprave samostalno uređuju i vode. Dakako da državni interes zahtijeva da spomenute tri vlade u svim pitanjima koja se čitave države tiču u najtjesnijem sporazumu postupaju.

Prema ovome što je rečeno Narodne su vlade u Sarajevu, Splitu i Ljubljani podređene u svome djelokrugu Narodnome Vijeću S.H.S. u Zagrebu.¹²³

¹²³ Posljednja rečenica je precrtana.

29.

Zagreb, prosinac 1918.

Plakat kojim se obavještava javnost da je 24. studenoga 1918. Narodno vijeće odlučilo da se svi južnoslavenski krajevi, koji su do sada bili pod Austro-Ugarskom, sjedine s Kraljevinom Srbijom i Kraljevinom Crnom Gorom i da je to sjedinjenje provedeno 1. prosinca 1918. U plakatu je naveden tekst adrese, koju su izaslanici Narodnog vijeća predali regentu Aleksandru, kao i njegov odgovor.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 48/1919.

NARODE!

Pred malo dana Ti si stresao sa sebe tudjinski jaram, no da budeš potpuno slobodan i jedini gospodar u svojoj kući, da budeš i neslomiv u borbi proti svih pokušaja, da opet pod tudjinski jaram ne dodješ, bilo je potrebno, da sjediniš svu svoju snagu, sve svoje sile, da se ujediniš s braćom iste krvi i jezika i tako ujedinen, velik i silan odoljevaš svim svojim neprijateljima. To je učinilo Tvoje Narodno Vijeće, u koje si do sada gledao s najvećim pouzdanjem. Narodno Vijeće ispunilo je san Tvojih velikih sinova, izvršilo djelo narodnog ujedinjenja, za kojim si težio. Dne 24. novembra ove godine, odlučilo je Narodno Vijeće u Zagrebu, da se svi krajevi u kojima živi naš troimeni narod, a koji su dosad stenjali pod tudjinskim jarmom, **sjedine u jednu državu** sa slavnom kraljevinom Srbijom i Crnom Gorom, a 1. decembra ove godine izvršili su to odaslanici Narodnog Vijeća predavši **Njegovom Visočanstvu prijestolonasljedniku Aleksandru** ovu adresu:

Vaše kraljevsko Visočanstvo!

Osjećamo se sretnima, što u ime Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba možemo da pozdravimo kraljevsko Visočanstvo i u prijestolnici oslobođene kraljevine Srbije, kao vrhovnog komandanta pobjedonosne narodne vojske, koja je u zajedničkoj borbi s vojskama moćnih saveznika stvorila uvjete za izvršenje velikog dijela našeg narodnog ujedinjenja. Slovenci, Hrvati i Srbi, koji su na teritoriju bivše Austro-Ugarske monarkije izveli prevrat i privremeno konstituirali nezavisnu narodnu državu, prožeti idejom narodnog jedinstva i oslanjajući se na veliko načelo demokracije, koje traži, da svaki narod sam ima da odluči o svojoj sudbini, izjavili su već u objavi Narodnog Vijeća od 19. oktobra, da žele i hoće, da se ujedine sa Srbijom i Crnom Gorom u jedinstvenu narodnu državu SHS, koja bi obuhvatala čitav neprekinuti etnografski teritorij Južnih Slavena. Da se ova misao provede u djelo zaključilo je Narodno Vijeće u svojoj sjednici od 24. novembra, da proglasi ujedinjenje države SHS sa Srbijom i Crnom Gorom u jednu jedinstvenu državu i izabralo je svoje odaslanstvo, koje stupa pred Vaše Kraljevsko Visočanstvo, da Vam ovaj zaključak Narodnog Vijeća zvanično i u svečanoj formi saopći. Zaključak je Narodnog Vijeća, da vladarsku vlast na čitavom teritoriju sada jedinstvene države SHS vrši **Njegovo Veličanstvo kralj Petar I.**, odnosno u njegovoj zamjeni kao regent **Vaše Kraljevsko Visočanstvo**, a ujedno bi se i sporazumno s vladom Vašeg Kra-

ljevskog Visočanstva i predstavnicima sviju narodnih stranaka u Srbiji i Crnoj Gori imala, da obrazuje jedinstvena parlamentarna vlada na području Jugoslavenske države uz jedinstveno narodno predstavništvo.

Vaše Kraljevsko Visočanstvo!

Želja bi Narodnog Vijeća bila, da se obzirom na provizorno stanje ovo privremeno narodno predstavništvo obrazuje sporazumom između Narodnog Vijeća i predstavnika naroda kraljevine Srbije i da se ustanovi odgovornost državne vlade prema modernim parlamentarnim načelima ovom narodnom predstavništvu, koje bi trebalo da ostane na okupu sve do konstituante, da princip ustavnosti i parlamentarne odgovornosti vlade dodje do potpunog izražaja. Iz ovog razloga ostali bi na snazi pod kontrolom državne vlade dosadnji autonomni administrativni organi, koji će za svoje uređivanje biti i odgovorni autonomnim predstavništvima.

U ovo prelazno doba trebalo bi po našem mišljenju stvoriti preduvjete za konačnu organizaciju naše jedinstvene države. Naša državna vlada trebala bi u tu svrhu posebice da pripravi konstituantu, koja bi prema iznešenom predlogu Narodnog Vijeća bila izabrana na temelju općeg, jednakog, izravnog, tajnog i proporcionalnog prava glasa, a sastala bi se najkasnije šest mjeseci poslije sklopljenog mira.

U ovom historijskom času, kad stupamo pred Vaše Kraljevsko Visočanstvo kao predstavnici naroda sa cijelog teritorija Južnih Slavena u bivšoj Austro-Ugarskoj monarkiji, duboko smo ožalošćeni što moramo konstatovati, da su veliki i dragocjeni dijelovi našeg narodnog područja okupirani od četa kraljevine Italije, koja je doduše saveznica sa silama sporazuma i s kojom želimo živjeti u prijateljskim odnosima, ali nismo pripravi priznati opravdanost bilo kakvih ugovora, pa ni londonskoga, po kojemu bi uz povredu nacionalnoga načela i principa samoodredjenja naroda bili prisiljeni, da dio naših naroda odstupimo u sastav tuđe države. Posebno upozoravamo Vaše Kraljevsko Visočanstvo, da talijanska okupaciona uprava prelazi granice i ovlasti određene i samim uvjetima primirja, sklopljenim sa glavnim zapovjedništvom bivše austro-ugarske vojske poslije, nego što se taj teritorij proglasio nezavisnim i integralnim dijelom države SHS, o čemu ćemo vladi Vašeg Kraljevskog Visočanstva podnijeti potrebite dokaze. A s punim uvjerenjem dajemo izraza svojoj nadi, da će se Vaše Kraljevsko Visočanstvo zajedno sa cijelim našim narodom zauzeti, da se definitivne granice naše države označe tako, da budu u skladu sa etnografskim našim granicama, a primjenom načela narodnoga samoodredjenja, proklamiranog od predsjednika sjedinjenih država Amerike, Wilsona i od sviju sila sporazumno.

Neka živi Njegovo Kraljevsko Veličanstvo kralj Petar!

Neka živi Vaše Kraljevsko Visočanstvo!

Neka živi cio naš sjedinjeni Srpsko-Hrvatsko-Slovenski narod!

Neka živi slobodna ujedinjena Jugoslavija!

Na ovu adresu odgovorio je prijestolonasljednik Aleksandar ovako:

Gospodo odaslanici!

Vaš dolazak u ime Narodnog Vijeća SHS dostojnog predstavnika široke naše narodne misli i Vaše saopćenje njegove historijske odluke od 24. novembra, kojom se proglašava državno ujedinjenje svega naroda i sve naše mile namučene, ali slavne otačbine, ispunilo me je dubokom radošću. Primajući to saopćenje, uvjeren sam, da ovim činom ispunjavam svoju vladarsku dužnost, jer njim samo privodim u konačno djelo ono, što su najbolji sinovi naše krvi sve tri vjere, sva tri imena s obje strane Dunava, Save i Drine počeli pripremati još za vlade blažene uspomene moga djeda kneza Aleksandra I. i kneza Mihajla ono što odgovara željama i pogledima moga naroda, te u ime Njegovoga Veličanstva kralja Petra I. **proglašavam ujedinjenje Srbije sa zemljama nezavisne države SHS u jedinstveno kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.**

Ovaj veliki historijski čin neka bude najbolja nagrada kako pregnuću Vašem i Vaših čestitih drugova u Narodnom Vijeću i svih Vaših suradnika, koji smjelim prevratom stresoste sa sebe tuđinski jaram, tako i visoko razvijenoj svijesti i podnesenim žrtvama svih dijelova naroda, koje vijeće predstavlja. Tako isto neka današnji veliki čin bude najljepši vijenac na slavnim grobovima mojih oficira i vojnika, palih za slobodu i najdivnija kita na grudima njihovih sretnih ratnih drugova, koji sa mnom doživješe, da izvojuju pobjedu nad silnim neprijateljem, uz veliku i plemenitu pomoć naših moćnih saveznika.

Slavu zadobivenih pobjeda dijele s mojim starim ratnicima dični vojnici jugoslovenskih jedinica u mojoj vojsci. Svi su oni k Vama pohitali, a Vi ste ih dočekali onako, kako se samo braća dočekuju. Hvala na takvom dočeku u ime moje vojske, hvala Vam na poletu, s kojim iskazujete povjerenje kraljevini Srbiji i njenom narodu, mome uzvišenom ocu Njegovom Veličanstvu kralju Petru I. i meni. Ja mogu uvjeriti Vas i Narodno Vijeće, čiji ste punomoćnici, mogu uvjeriti svu Vašu, svu moju braću, slovenačku, hrvatsku i srpsku, čiju volju i misli predstavljate, da ću se i ja, i moja vlada, sa svim onim, što predstavlja Srbiju i njen narod, uvijek i svuda rukovoditi samo dubokom nepomućenom ljubavlju bratskoga srca prema svakom interesu, prema svim svetinjama milim duši onih, u čije ste ime došli k meni. U smislu želja i pogleda, koje ste mi izvoljeli izložiti i koje ja i moja vlada potpuno prihvaćamo, vlada će odmah preduzeti, da se što prije ostvari ono, što ste izkazali, kako u pogledu prelazne i privremene periode do sastanka i kraja rada velike ustavotvorne skupštine, tako i za izbor i sastav ove. Vjieran primjeru i zavjetu, kojeg imam od svog uzvišenog roditelja, ja ću biti kralj samo **slobodnim građanima države Srba, Hrvata i Slovenaca**, ostati uvijek vjieran velikim ustavnim, parlamentarnim i širokodemokratskim načelima, zasnovanim na općem pravu glasanja. Toga radi ja ću potražiti Vašu suradnju za obrazovanje vlade, koja će predstavljati cijelu ujedinjenu otačbinu, pa će ta vlada biti u stalnoj vezi – najprije s Vama, po tom s narodnim predstavništvom, s njim raditi i njemu odgovarati.

S njim i cijelim narodom, ova će vlada imati kao prvi zadatak postarati se da se granice naše države podudaraju s etnografskim granicama cjelokupnog našeg naroda. Zajedno s Vama imam pravo nadati se i nadam se, da će naši veliki prijatelji i saveznici pravedno procijeniti naše gledište, jer ono odgovara načelima, koja su sami proglasili i za čiju su pobjedu prolili toliko skupe svoje krvi, te sam uvjeren, da se djelo oslobodjenja

svijeta ne će okrnjiti predavanjem pod tuđu vlast toliko naše čestite, napredne i prosvijećene braće. Isto se tako nadam, da će ti pogledi dobiti izraza i u odlukama same vlade kraljevine Italije, jer ova ima, za postanak svoga bića zahvali tim istim načelima, koja su onako sjajno tumačili perom i djelom njeni veliki sinovi prošloga stoljeća. Smijemo slobodno reći, da će u poštovanju tih načela i predanja, u osjećajima našeg prijateljstva i dobrog susjedstva talijanski narod naći više pravog dobra i bezbjednosti, nego u ostvarenju londonskoga ugovora, potpisanog bez nas i od nas nikad ne priznatog, a u prilikama kad se nije predvidjela propast Austro-Ugarske, te je od onda mnogi nekadašnji obzir postao bespredmetan.

U tome i svem ostalom radu ja se nadam, da će naš narod ostati do kraja složan i moćan, da će u nov život ući vedra i ponosita čela, dostojan postignute veličine i sreće, koja ga očekuje. Ja Vas, poštovana gospodo odaslanici, molim, da moju vladarsku riječ i pozdrav odnesete svoj mojoj miloj braći širom naše slobodne i ujedinjenje Jugoslavije.

Živio cio narod Srpski-Hrvatski-Slovenački!

Neka nam uvijek bude srećno i slavno naše kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca!

NARODE!

Ovaj iskreni odgovor junačkog sina Tvoje krvi i jezika, kome je povjerena vladarska vlast u Tvojim državi, daje Ti pouzdano jamstvo, da će država Srba, Hrvata i Slovenaca biti država najšire slobode, najveće pravde i potpune ravnopravnosti. Narode, pod jakim žezlom slavne loze **Karagjorgjevića**, s pravom gledaš s najvećim pouzdanjem u ljepšu svoju budućnost! Za to sa danom proglašenja narodnog ujedinjenja **započima za Te novo doba, doba sreće i slobode, doba kad narod Srba, Hrvata i Slovenaca s ponosom može da stupi u kolo drugih velikih i prosvjetljenih naroda.** Narode! Uvjereni, da ćeš iz dubine srca pozdraviti ovu veliku odluku Tvog Narodnog Vijeća, kličemo Ti:

Neka bude sretna i slavna velika naša država Srba, Hrvata i Slovenaca! Neka živi Njegovo Veličanstvo kralj Petar, neka živi Njegovo Visočanstvo prijestolonasljednik Aleksandar, živila lijepa nam ujedinjena Jugoslavija!

Predsjedništvo Narodnog Vijeća:

Svetozar Pribićević.

Dr. Ante Pavelić.

30.

Zagreb, 9. studenoga 1918.

Poslanica Narodnog vijeća upućena narodu s pozivom da prijateljski dočeka srbijanske i savezničke čete.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 111/1918.

Pres 111/18

Poslanica Narodnoga Vijeća narodu!

Srbijanski vojnici, koji dolaze medju nas, na ratnim su poljanama tko pet a tko i više godina neprestano i bez izmjene. Ima ih ranjenih, izmučenih, ostarjelih i ojadjenih. Pa ne ostaju ni sada kod svojih, od neprijatelja opustošenih i popaljenih domova, nego dodjoše medju nas, da nam pomognu otisnuti neprijatelja, koji s ratišta bježi i hoće na povratku, da uništi i naša sela, gradove, mostove i željeznice, kao što je sve uništio i u Srbiji.

Franceski vojnici, koji dolaze medju nas, jedinci su ojadjenih majka i otaca, čeka ih u Franceskoj bogat dom i veliki posao. I njih ima i ranjenih i bez brata ostavših, pa je i pleme i ime ostalo samo na jednom! Ni oni ne odoše kućama, nego ih eto medju nas, da nam pomognu srediti kuću, umiriti nemirne, pomiriti zavadjene, prepriječiti mržnju i osvetu, i ujediniti cio narod oko vlastite njegove sreće i slobode, oko teških briga sretnih dana u životu, što nas čeka.

Englezi i Američani, koji dolaze medju nas, nose nam poruku Vilsonovu, koji bi htio, da se mi s Madžarima i s Nijemcima razidjemo u miru i bez krvi, jer je zla i krvi već dosad i previše bilo.

Talijani, koji zadjoše u naše krajeve, hoće da vide jesmo li mi jedan i složan narod, jesmo li sposobni da budemo sami sebi gospodari; hoćemo li umijeti okoristiti se svojim morem i gradovima na moru, svojim poljima i livadama; pa ako smo ne složni, ako smo ludi i svoje uništavamo, ako ne umijemo graditi nego paliti i razarati, zatražit će od Amerike, od Engleza i Franceza, da vlast nad nama dade njima, Talijanima dok mi ne dodjemo do pameti.

To bi se moglo i da dogodi! – Jer Vilson i cijeli svijet hoće mir, slobodu, pravo, red, napredak i što bržu pomoć, za sve ove, koji postradaše u ratu, i popravak svega, što je uništeno i razoreno. Naši zaštitnici hoće, da stvore od nas jaku državu i zadovoljan narod, jer i njima to treba poradi njih samih. Ne ćemo li mi da budemo jaki i zadovoljni, oni će naći drugoga, koji će to htjeti.

A zbude li se to, propadne li naša sreća i sloboda, do koje nam pomogoše toliki plemeniti narodi, vodjeni mislima slobode i pravde, a za volju naše i njihove prolivene krvi, - zbude li se taj užas, pa nas vojske naših zaštitnika kod kuće nadju ne složne i njihovim nakanama neprijateljske, kao što su nas našle na svakoj bojnoj poljani medju najvećim njihovim i svojim neprijateljima, - recte - kuda će se i medju koga povratiti naši sinovi i naša braća iz Amerike, koji dolaze medju nas u južnoslavenskoj legiji! Ne će li nas prokleti onom krvi i mukama, što su ih podnijeli boreći se za našu slobodu!

Da se to ne dogodi, potrebno je, da dočekamo srbijanske čete i južnoslavenske legije kao svoju braću i sinove; Američane, Engleze, i Franceze kao dobroćince, a Talijane kao što mora svoje goste da dočeka zrio narod, dostojan njihova bratstva i dostojan slobode. Tako bi barem sad, u zadnjem času, oslobodiv sebe od stogodišnjega našega tlačitelja i neprijatelja – Nijemca i Madžara – koji nas je učio samo da se medju se mrzimo i progonimo, a da se borimo i radimo za njih.

Budimo mirni i složni, pa dokažimo svijetu, da smo prestali biti robovi, da smo postali razumni i slobode dostojni ljudi.

U Z a g r e b u , dne 9. studenoga 1918.

Za Narodno Vijeće S.H.S.

Svetozar Pribičević v. r. Dr. Ante Pavelić v. r. Prof. Jure Turić
povjerenik za štampu

31.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Poziv za prikupljanje prinosa za Narodno vijeće kao dragovoljni narodni porez.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 32/1918.

Br. 32/N.V.

POZIV na sabiranje prinosa za Narodno Vijeće.

U najsvjetlijim, ali i vrlo teškim vremenima u životu našeg naroda, kad se udaraju temelji slobodnoj jugoslavenskoj državi, stvorilo se narodnim povjerenjem Narodno Vijeće kao predstavnik ujedinjenog naroda Slovenaca, Hrvata i Srba, i otpočelo je ovih dana svoj značajni posao. Veliki zadaci, koje ono ima da izvrši za organizaciju narodnih snaga, veoma su obilni i raznovrsni i traže pun napon i umne i fizičke sposobnosti najboljih elemenata naše nacije. Došli su oni važni momenti u životu, kad se mora računati sa svakim pojedincem našeg plemena i kad svaki na sebi nosi jedan dio narodne historije.

Da uzmogne postići svoje ciljeve, Narodnom Vijeću potrebna su, uz sve drugo i velika novčana sredstva. Mnogi naši ljudi i mnoge ustanove, svjesni tih potreba, javiše se sami Narodnom vijeću i ne čekajući posebnih poziva, dadoše znatne priloge za opću narodnu stvar. Ali se natom ma koliko to inače bilo pohvalno, ne može ostati. Kad se zna, da se danas stvaraju osnove za našu zajedničku slobodnu državu, koja će razviti sposobnosti svih vrsta narodnih i obuhvatiti u ovom blagodatnom djelovanju svakog pojedinca, onda treba da za tu državu doprinese svak svoj prilog. Svak bez razlike jer je to naša opća narodna kuća, koju dižemo svi, i u kojoj svaki treba i mora da ima svoga udjela. U njene temelje uzidali smo toliku našu krv i snagu, pa je pravo, da i njene zidove oblijemo svojim znojem, da nam svaki kamen u njoj bude izrazom jednog narodnog djela. Svaki naš čovjek mora biti svjestan, da mu je dužnost za opću narodnu stvar dati svoj dio prinosa i da je ta svjestnost preduvjet njegova užeg pripadništva novoj državi, koja s pravom traži od njega da joj pomogne, da se organizira i ovo je dokaz jednog narodnog plebiscita. Za sad se taj prinos, ma koliki on bio, smatra kao dobrovoljni narodni porez.

S toga se Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba obraća na sve naše ljude i na sve ustanove, da ispune svoju dužnost prema narodu. Naročito upire prstom u one, koji su imali sreće, da ova teška vremena prebrode bez ličnih žrtava i da gomilaju kapitale, dok su drugi krvarili i stradavali za bolju budućnost svih nas. Jer ne treba pri tom gubiti iz očiju onaj veliki moralni imperativ, da će se jednog dana morati tražiti od svakog da pokaže, koliko je sam doprinio za opće narodno dobro u ova vremena, kad je svako dobro djelo bilo dva put više osjećano i kad je dvostruko pomagao, ko je brzo pomogao.

Na primanje prinosa za Narodno Vijeće ovlašteni su ovi novčani zavodi:

Banka i štediona za Primorje, Sušak, podružnice: Rijeka i Bakar.

Gradska štedionica općine slob. i kr. glavnog grada Zagreba.

Hrvatska centralna banka za Bosnu i Hercegovinu d.d. Sarajevo, podružnice: Mostar i Tuzla.

Hrvatska eskomptna banka, Zagreb, podružnice: Osijek, Petrinja i Vinkovci.

Hrvatska poljodjelska banka d.d., Zagreb, podružnice: Rijeka i Sarajevo, ispostave: Bribir, Čabar i Hreljin.

Hrvatska zemaljska banka d.d., Osijek, podružnice: Crikvenica, Karlovac, Novi i Zagreb.

Jadranska banka, Trst, podružnice: Dubrovnik, Kotor, Ljubljana, Metković, Opatija, Šibenik, Wien i Zadar.

Ljubljanska kreditna banka, Ljubljana, podružnice: Celje, Celovac, Gorica, Sarajevo, Split i Trst.

Ljudska posojilnica, Ljubljana.

Narodna banka d.d., Zagreb.

Prva hrvatska obrtna banka d.d., Zagreb.

Prva hrvatska štedionica, Zagreb, podružnica: Bjelovar, Brod na Savi, Crikvenica, Daruvar, Delnice, Djakovo, Gjurjjevac, Karlovac, Kraljevica, Novi, Osijek g.g., Požega, Rijeka, Senj, Sv. Ivan Zelina, Sisak, Varaždin, Vinica, Vel. Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun, ispostave: Osijek d. g., Vinica i mjenjačnica Zagreb.

Srpska banka d.d., Zagreb.

Srpska centralna banka d.d., Sarajevo, podružnice: Banja Luka, Doboj i Zvornik.

Srpska centralna banka za Primorje, Dubrovnik.

Sve dopise treba slati na adresu: Narodno Vijeće, financijski odsjek, Zagreb, Sabornica.

U Zagrebu, 26. listopada 1918.

Za Narodno vijeće:

Predsjedništvo:

Dr. Antun Korošec

Dr. Antun Pavelić,

Svetozar Pribičević

Povjerenik za financije:

Dr. Sergjan Budisavljević.

II. Uspostava diplomatskih odnosa i glavne vanjskopolitičke aktivnosti

32.

Budimpešta, 30. listopada 1918.

Predsjednik mađarskog Narodnog vijeća u Budimpešti, grof Michael Károlyi, pozdravlja Narodno vijeće SHS u Zagrebu i traži zaštitu svojih državljana.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 188/1918.

Br. 188

30. X. 1918.

Brzjav.

An den suedslawischen Nationalrat

Bpest 42 +9215 60 30 3/20-m

Der ungarische Nationalrat begreusst in bruederlicher Liebe die freien Voelker Kroatiens, Slawoniens und Dalmatiens und wendet sich mit flehendem Worte an den suedslawischen Nationalrat, er moege die im suedslawischen Gebiete gebliebenen unschuldigen Opfer einer unglueckseligen oligarchischen Politik unter seine schuetzende Obhut nehmen. Im Namen des ungarischen Nationalrates der Praesident = Graf Michael Karolyi

33.

Zagreb, 31. listopada 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS upućuje notu mađarskom predsjedniku grofu Károlyiju, kojom zabvaljuje mađarskom Narodnom vijeću na pozdravima i daje jamstva za slobodan život i rad svih mađarskih državljana koji žive na teritoriju Države SHS. Moli se mađarsko Narodno vijeće da isto tako postupi s "jugoslavenskim" građanima u Mađarskoj.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 2/1918.

31. X. 1918.

Conseil National Hongrois
par la person du president le
comte Michel Karolyi
Budapest

Le Conseil National des Slovenes-Croates-Serbes ce remerciert cordialment pour le salut du Conseil National-Hongrois, exprimant les memes desirse a la Nation hongro-

ise. Dans le pays Yougoslaves est garantie la liberté a tous les citoyens naturellement aussi aux Hongrois, principalement a les imployes des chemins – de fer. La propriété et la vie sont hors du danger. Nous prions le Conseil National Hongrois, du sauvegarder les citoyens Yougoslaves dans la Hongrie.

La Presidence du Conseil National de Slovenes-Croates-Serbes

34.

Zagreb, 31. listopada 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS moli mađarskog predsjednika Károlyija da omogući povratak "jugoslavenskih" četa u domovinu i da pozove sve mađarske čete iz "Jugoslavije", naročito one iz Srijema. Mađarske čete u Međimurju čine nasilja, pa Predsjedništvo moli da se tamošnji narod zaštititi.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 3/1918.

31. X. 1918.

"Magyar Nemzeti Tanács /Grof Karolyi/ Budapest.

Narodno Vijeće S.H.S. u Zagrebu moli, da se sve jugoslavenske čete smjesta povrate u domovinu; da smjesta pozovete sve mađarske čete iz naših krajeva naročito one iz Srijema, a mi ćemo učiniti sve da se mađarske čete mogu mirno povratiti kući. Javljen nam je, da mađarske čete čine nasilja u Međumurju /Muraköz/ pa molimo da se tamošnji narod zaštititi."

"Magyar Nemzeti Tanacs /grof Karolyi/ Budapest.

Le Conseil National des Slovenes-Croates-Serbes demandet l'imantinent retour dans la patrie des toutes les troupes Yougoslaves et la imantinente revocation des toutes les troupes hongroises hors des notres pays, principalement des quellesm hors de Sirmium. Nuos preterons pour le tranqille retour dans la leur patrie des tous les troupes hongroises. On nous notifiét, que les troupes hongroises font violence dans Murakoez et nous prions, de sauvegarder guelle notre population.

La Presidence du Conseil des
Slovenes-Croates-Serbes.

Dr. Antun Korošec
Svetozar Pribičević
Dr. Ante Pavelić

35.

Zagreb, 31. listopada 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS upućuje notu vladama u Londonu, Parizu, Rimu i Washingtonu kojom izjavljuje da se Država SHS, stvorena na teritoriju južnih Slavena, koji je bio u sastavu bivše Austro-Ugarske Monarhije, i koja je spremna stupiti u zajedničku državu sa Srbijom i Crnom Gorom, ne nalazi u ratnom stanju sa silama Antante. Također priopćava da se ratna mornarica bivše Austro-Ugarske Monarhije nalazi pod vlašću Narodnog vijeća SHS. Narodno vijeće SHS dostavilo je tekstove note srbijanskoj vladi i Jugoslavenskom odboru u Ženevi, koji je ovlašten zastupati interese Države SHS prema inozemstvu.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 1/1918.

31. X. 1918.

Jugoslavenskom odboru u Ženevi otposlalo je narodno Vijeće ovu obavijest:

Predsjedništvo Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba upravilo je vladama savezničkih država ovu službenu notu. (Dolazi tekst note.)

Narodno Vijeće ujedno izjavljuje, da ovlaštuje Jugoslavenski odbor za zastupanje interesa države Slovenaca, Hrvata i Srba prema inostranstvu.

Nota Narodnoga Vijeća S.H.S.

engleskoj, francuskoj, talijanskoj vladi, sjeveroameričkoj vladi kao i srpskoj vladi

Dne 31. o. mj. otposlalo je Narodno Vijeće engleskoj, francuskoj, talijanskoj i sjeveroameričkoj vladi ovu obavijest:

Država Slovenaca, Hrvata i Srba, koja se konstituirala na teritoriju južnih Slavena, koji je dosad spadao u sektor bivše austro-ugarske monarhije i koja je spremna spojiti u zajedničku državu sa Srbijom i Crnom gorom, izjavljuje formalno, da se ne nalazi u ratnom stanju sa aliiranim državama. Ona je sretna što može izjaviti, da aliirane države smatra prijateljskim državama i očekuje, da će one na međunarodnom kongresu u skladu sa proglašenim principima pružiti svoju moćnu potporu za zagarantovanje suverenosti sjedinjenih država svih Slovenaca, Hrvata i Srba. Ovu priliku upotrebljuje, da saveznicima saopći, da se ratna mornarica, koja se dosada nalazila u posjedu austro-ugarske monarhije, nalazi od danas u vlasti Narodnoga Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba. Ona je vjesila narodnu hrvatsku zastavu.

U francuskom tekstu glasi nota ovako:

L'etat des Slovènes, des Croates et des Serbes constitué sur le territoire des Jugoslaves ayant fait jusqu' a ce moment partie de la monarchie Austro-Hongroise, et pret a former un État commun avec la Serbie et le Montenegro, déclare formellement ne pas se trouver en état de guerre avec les Etats alliés. Il est heureux de pouvoir déclarer, qu'il voit dans les Etats alliés des Etats amis, et qu'il attend qu'au Congres international ils prêteront conformément aux principes proclamés par eux leur puissant concours pour garantir la souveraineté del' Etat uni des tous les Slovenes, Croates et Serbes. Il saisit cette occasion pour notifier aux Etats alliés que la flotte de guerre laquelle jusqu'a present s'est trouvée en possession de la monarchie Austro-Hongroise, est depuis au jourdhui aupouvoir du Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes. Elle battra le pavillon national Croate.

36.

Pariz, 2. studenoga 1918.

Tekst brzojava upućenog Tresić-Pavičiću, Bukšegu i admiralu Kochu, kojim se javlja da ih predsjednici vlada Engleske, Italije i Francuske pozivaju da dođu na Krf i stave se na raspolaganje glavnom zapovjedniku savezničkih snaga.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 33/1918.

2. XI. 1918.

Brzjav.

iz sam Pola 9 2/11 3 40 n
iz Paris

Messieurs Pavičić, Bukšek, Koch, commandants flotte Pola

Reponse a votre telegramm avec nos saluts d' amities. Nous vous invitons vous rendre imedia tement a Corfu sous le drapeau blanc, pour vous mettre a la disposition du comandant en chef des forces. Avertissez par telegrafhe sans fil votre depart et votre arrivee.

Loyd George, Orlando, Clemenceau
Colonel House

37.

Beč, 2. studenoga 1918.

Šef Glavnog stožera Vrhovnog vojnog zapovjedništva javlja Narodnom vijeću u Zagrebu da je 29. listopada 1918. Zapovjedništvo predložilo talijanskom vojnom zapovjedništvu primirje, temeljem uvjeta što su ih odredile članice Antante: određenje crte primirja na kopnu, slobodno kretanje Antantinih snaga na tom području, povlačenje njemačkih snaga s navedenog područja u roku od 15 dana, hitno puštanje ratnih zarobljenika kućama, obustava neprijateljstava na moru, davanje podataka o ratnim brodovima, sloboda kretanja Antantinih i neutralnih brodova na moru, predaja 15 podmornica izgrađenih 1910-1918. i dr.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 3.1/1918.

2. XI. 1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Zagreb, 2. XI. 1918.

Narodno Vijeće Zagreb.

Das AOK. ist am 29. November an das italienische Armeekommando mit dem Antrag auf sofortigen Abschluss eines Waffenstillstand herangetreten. Die von den feindlichen verbundenen Regierungen festgesetzten Waffenstillstandsbedingungen die unserer Kommission bekannt gegeben wurden, lauten a/ Bedingungen zu Land 1/ sofortige Einstellung der Feindselligkeiten zu Lande zu Wasser und in der Luft. 2/ Geenzliche Demobilisierung Oesterreich-Ungars und sofortiges Zurueckziehung aller Einheiten, die an der Front und von Nordsee bis zur Schweiz operieren. Auf dem Gebiete O.U. wird innerhalb der unten in § 3 angefuehrten Grenzen als O.U. Wermacht nur ein Maximum von 20 Divissionen auf den Friedenstand vor den Krieg herabgesetzt, aufrecht erhalten. Die Haelfte des Gesamtten Divisions-und Korps – Artilleriematerials so wie die entsprechende Ausruistung, von all dem beginnend, was ich auf dem vom Oe.U. Heere zu ewakuirenden Gebiete befindet, wird zwischen den von den Alierten und den Vereinigten Staaten zu bestimmenden Punkten angesammelt werden muessen, um ihnen ausgeliefert zu werden. 3/ Evakuirung jedes von Oe.U. seit Kriegsbeginn mit Waffengewalt besetzten Gebietes und Zurueckziehen der Oe. U. Kraefte innerhalb eines, von den oberkommandierenden der Alierten Kraefte an den verschiedenen Fronten zu bestimmenden Termins, jenseits einer wie folgt festgesetzten Linie. Von der Umbraitspitze bis noerdlich des Stiflerjoches wird diese Linie den Kamm der Raetischen Alpen verfolgt bis zu den Quellen der Etsch und des Eisack, ueber den Reschen – und Brennerberg und auf den Hoehen des Oetz und des Ziller lautend, die Linie wird sich gegen Sueden wenden, den Toblachberg ueberschreiten und die jetzige Grenze der karnischen Alpen erreichen. Sie wird die Grenze bis zum Tarvisberg verfolgen und nach dem Tarvisberg die Wasserscheide der Julischen Alpen ueber den Predilpass, den Mangart 1/ den Tricorno /Terglau/ und die Wasserscheide des Pobrdopasses

von Podlanischan und von Idria, von diesem Punkte ausgehend wird die Linie in suedostlicher Richtung gegen den Schneeberg erlaufen, das ganze Savebecken mit Zuflüssen ausgenommen. Vom Schneeberg wird die Linie gegen die Kueste herunter gehen, so das Castua, Matuglje und Volosca in den evakuierten Gebieten inbegriffen sind. Sie wird desgleichen den jetzigen administrativen Grenzen der Provinzen Dalmatiens folgen, im Norden Lissarica und Tribani und im Sueden eine Linie einschliessend, welche an der Kueste vom Capplanca ausgeht und gegen Osten die hoechsten Punkte der die Wasserscheide bildenden Hoehen verfolgt, so dass in die evakuierten Gebiete alle Täler und Wasserlaeuft inbegriffen werden, die gegen Sebenico abfallen, wie die Cikota, die Kerka, die Butisnicca und ihre Zuflüsse. Sie wird auch alle im Norden und im Westen Dalmatiens gelegenen Inseln umfassen, Premuda, Selve, Ulbo, Scarda, Maon, Pago und Punta Dura im Norden, bis zum Süden von Meteda mit Einschluss von s. Andrea, Busi, Lissa, Lesina, Torcola, Curzola, Cayza und Lagosta, sowie auch die umliegenden Eilande und Inselchen und Petagosa mit Ausnahme der Inseln Zirona Grande und Piccola, Bua, Solta und Brazza alle geräumten Gebiete werden von den Truppen der Alierten und der Vereinigten Staaten besetzt werden. Hibi haben das ganze Militärische Material und das Material der Eisenbahnen die sich auf dem zu evakuirenden Gebiet befinden an Ort und Stelle zu verbleiben. Auslieferung dieses ganzen Materials Versorgung an Kohle inbegriffen an die Alierten und die Vereinigten Staaten nach den von den Oberkommandante der Kräfte der verbindenten Mächte an den verschiedenen Fronten zu treffenden speziellen Weisungen. Es darf keine neue Zerstörung oder Plinderung oder neue Requisition von den feindlichen Truppen auf dem vom Feinde zu räumenden oder von der Kräfte der verbindenten Mächte zu besetzenden Gebiete geschehen. 4/ die Verbindeten werden absolute Recht haben: a/ einer freien Bewegung für ihre Truppen auf jeder Strasse oder Eisenbahn oder Wasserweg des Oe. U. Gebietes und des Gebrauches der nötigen Oe. Oder U. Transprotmittel. b/ Mit verbindeten Kräfte alle jene strategische Punkten in Oe. U. für die den Allierten nötig erscheinende Zeit zu besetzen, zum Zweck dort zu wohnen oder die Ordnung aufrecht zu erhalten. c/ zu Requisition gegen Bezahlung zu Gunsten der verbindeten Heere, wo immer sie sich befinden. 5/ die Vollständige Abziehung aller deutschen Truppen innerhalb 15 Tagen nicht nur von der Italienischen und Balkanfront sonder von ganzen Oe. U. Teritorium und Internierung aller deutschen Truppen welche Österreich-Ungarn an diesem Tage nicht verlassen haben. 6/. provizorische Verwaltung der von Oe. U. geräumten Gebiete wird dem Lokalen Behörden unter Kontrolle der Stationskommandos der verbündeten Okuppationstruppen anvertraut werden. 7/ Sofortigen Heimsendung ohne Gegenseitigkeit aller Kriegsgefangenen und Internierten Untertanen der Allierten auf der von ihren Wohnstätten entfernten Zivillbevölkerung nach Bedingungen welche von den Verbündeten Oberkommandanten an den verschiedenen Fronten festzusetzen sind. 8/ Die im evakuierten Gebiet verbliebenen Kranken und Verwundeten müssen von Oe. U. Personal gepflegt werden, welches sammt dem hiezu nötigen ärztlichen Material am Ort und Stelle zurück zu lassen ist. b/ Bedingungen zur See. 1/ sofortige Einstellung jeden Feindseligkeit zur See und genaue Angabe des Aufenthaltortes und der Bewegungen der Oe. U. Schiffe. Es wird den Neutralen Mitteilung gemacht werden über die der Schiffart der Kriegs- und Handelsmarine der Verbündeten und der vereinten Mächte gewährte Freicheit in den Territorialgewässern /Oe. Ungarns?/ ohne dass

dadurch Neutralitätsfragen aufgeworfen werden. 2/ Die Auslieferung an die Verbündeten und an den Vereinigten Staaten von 15. Oe. U. Unter-Booten erbaut zwischen 1910 und 1918. und von allen deutschen U-Booten welche sich in den Oe. U. Territorialgewässern befinden oder in dieselben eindringen können. Vollkommene Abrüstung und Unbeweglichmachung aller übrigen Oe. U. U-boote, welche unter der Aufsicht der Alliierten und der Vereinigten Staaten verbleiben werden müssen. 3/ Übergabe an die Verbündeten und die Vereinigten Staaten samt Ausrüstung und Vorräten von drei Schlachtschiffen, drei leichten Kreuzern, neun Torpedobooten, einem Minenleger, sechs Donaumonitoren, alle von den Alliierten und den Vereinigten Staaten bezeichnet. Alle anderen Oberwasserkriegsschiffe /einschliesslich der Flussfahrzeuge/ werden in jenen Oe. U. Basishäfen zu versammeln sein, die von den Vereinigten Staaten und den Verbündeten bezeichnet werden; sie werden auch abgerüstet und vollkommen entwaffnet und unter Aufsicht der Alliierten und der Vereinigten Staaten gestellt werden müssen. 4/ Freiheit der Schifffahrt für alle Fahrzeuge der Kriegs- und Handelsmarine der Verbündeten und Vereinten Mächte im Adriatischen Meer, die Territorialgewässer inbegriffen, so wie auf der Donau und ihren Nebenflüssen im Oe. U. Gebiet. Die Verbündeten und Vereinten Mächte werden das Recht erhalten, alle Minenfelder zu räumen und alle Hindernisse zu zerstören, deren Lage ihnen bekannt gegeben werden muss. Zur Sicherung der Schifffahrt auf der Donau werden die Verbündeten und die Vereinigten Staaten alle befestigten Werke und Verteidigungsanlagen besetzen oder zerstören dürfen. 5/ Aufrechterhaltung der Blockade seitens der Verbündeten und Vereinten Mächte in gegenwärtigen Zustände, wobei die etwa auf der Fahrt aufgegriffene Oe. U. Schiffe der Beschlagnahme unterliegen, jene Fälle ausgenommen, die von einer von den Alliierten und den Vereinigten Staaten zu bestimmenden Kommission werden zugestanden werden. 6/ Versammlung und Abrüstung in dem von dem Alliierten und den Vereinigten Staaten bestimmten Basishäfen sämtlicher Marine- und Luftstreitkräfte. 7/ Evakuierung der ganzen Küste und sämtlicher von Oe. U. ausserhalb der eigenen Territorijal¹²⁴ Gewässer besetzen Handelshäfen und Zurücklassung des gesamten schwimmenden Materials, Schiffsmaterials, Vorräte und jedweden Schifffahrtmaterials. 8/ Besetzung seitens der Alliierten und der Vereinigten Staaten der See- und Landbefestigungen und der Inseln, die die Verteidigung von Pola bilden /?/ sowie der Werften und des Arsenalen. 9/ Rückgabe sämtlicher von Oe. U. zurückbehaltenen Handelsschiffe aller Verbündeter und Vereinter Mächte. 10/ Verbot jedweder Zerstörung von Anlagen /?/ oder von Material vor der Räumung, der Übergabe oder Zurückstellung. 11/ Heimsendung ohne Gegenseitigkeit aller Gefangenen der Kriegs- und Handelsmarine der Alliierten Mächte, die sich in der Hand Oe. U. – s befinden. Narodno Vijeće wollte zu den Territorialen Fragen umgehendst telegraphisch Stellung zu nehmen. Geht nicht auch an Narodni Svet in Laibach weil dorthin keine Hughesverbindung.

AOK Chef d'glstbs op geh. Nr. 2098.

¹²⁴ Territorialgewässer.

38.

Zagreb, 2. studenoga 1918.

Predsjedništvo vlade u Krakovu pozdravlja Narodno vijeće SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 5/1918.

3. XI. 1918.

Ministru Predsjedniku
Swieczynski
Krakau

U ime Narodnog Vijeća Slovenaca Hrvata i Srba najsrdačnije zahvaljujemo na pozdravu poljske vlade. Sa naše strane pravim osjećajem oduševljenja radujemo se, što je poljski narod poslije tolikih patnja izliječio historijsku nepravdu na njem počinjenu i opet ujedinio raztrgane dijelove svoga tijela u svoju saveznu narodnu državu, kako sada može ponosan i cijelokupan stupiti ostvarenju svoje svijetle budućnosti na svoju sreću i napredak kao i svih slavenskih naroda.

Za Predsjedništvo N.V.

.....

39.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Nota Predsjedništva Narodnog vijeća SHS vladama u Washingtonu, Londonu, Parizu, Rimu kao i Jugoslavenskom odboru u Ženevi: Predsjedništvo obavještava vlade Antante da je Narodno vijeće u svom manifestu od 19. listopada izjavilo da proglašava neovisnu Državu SHS čime je prekinulo svaku vezu s Austro-Ugarskom Monarhijom, da je ovu izjavu usvojio 29. listopada i hrvatski Sabor, da su Antantine vlade već obaviještene da Država SHS stupa u zajedničku državu sa Srbijom i Crnom Gorom i da se ona ne nalazi u ratnom stanju s "aliiranim" (savezničkim) državama, te traži priznanje prava naroda Srba, Hrvata i Slovenaca na samoopredjeljenje, odustajanje od pregovora sa službenim predstavnicima Austro-Ugarske koja više ne postoji, i da se onemogući dalja okupacija "našeg narodnog teritorija". Priopćava da je flota bivše Austro-Ugarske službeno predana izaslanicima Narodnog vijeća i da je ono uputilo jugoslavenske čete "da idu u susret Antantinim četama i da polože oružje."

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 4/1918.

Zagreb, 3. XI. 1918.

Nota Predsjedništva Narodnog Vijeća SHS ententnim vladama bačena radiotelegrafski 3. XI. 1918. sa postaje Zagreba: - Narodno Vijeće jedinstvenog naroda Slovenaca, Hrvata i Srba, koji živi na teritoriju bivše Austro-Ugarske monarkije, izjavilo je u svom manifestu od 19. listopada o. g., da proglašava nezavisnu državu Slovenaca, Hrvata i Srba, na tom teritoriju i tim je prekinulo svaku vezu sa Austro-ugarskom monarhijom i Habsburškom dinastijom. – Ovu izjavu usvojio je u svojoj sjednici od 29. pr. mj. jedno-glasno i hrvatski parlamenat kao predstavništvo jednog dijela našega naroda, u bivšoj Austro-Ugarskoj monarhiji.- Toj je sjednici prisustvovao i Središnji odbor Narodnog Vijeća, koji je vrhovna ekzekutiva za sve Jugoslavenske krajeve bivše Austro Ugarske monarhije.- Nadalje je Narodno Vijeće saopćilo vladama sjedinjenih Američkih država, Francuskoj, Engleskoj, Talijanskoj i Srpskoj vladi i Jugoslavenskom odboru u Švicarskoj, da država Slovenaca Hrvata i Srba, /Jugoslavena/ stupa u jednu državu sa Srbijom i Crnom Gorom, koja se država prema načelu narodnom ima protezati na čitav etnog-rafski teritorij naroda Slovenaca Hrvata i Srba.- Istom notom saopćeno je i to, da se mi ne nalazimo u ratnom stanju sa aliiranim državama, nego da ih smatramo prijateljskim državama,- koje se prijateljstvo povećava činjenicom, da su od početka rata naše narodne države, Srbija i Crna Gora bile najvjernije saveznice entente.- Ove činjenice nisu još mogle biti poznate ententnim vlastima, kad su postavile uslove za primirje Austro-Ugarskoj vrhovnoj komandi,- kao što nije mogla biti poznata ni ta činjenica, da se bivša Austro-Ugarska monarhija rastvorila u nekoliko nezavisnih narodnih država.- Kao vrhovno predstavništvo naroda i države Slovenaca Hrvata i Srba, smatramo za dužnost, da na ove činjenice obratimo pažnju visokih ententinih vlasti, i da zamolimo, da se na njih uzme obzir u tom smislu, da se prizna pravo našeg narodnog samoodredjenja u potpunom opsegu,- da se odustane od pregovora sa službenim predstavnicima Austro-Ugarske koja više ne postoji i da se okupiranjem jednog dijela našeg narodnog teritorija ne stvara prejudic protiv potpunog našeg narodnog i državnog ujedinjenja.- Ujedno nam je čast saopćiti, da je flota bivše Austro-Ugarske monarhije, kao i sve obalne utvrde službeno predana opunomoćenim izaslanicima Narodnog Vijeća, i da prema tomu bivša Austro-Ugarska monarhija s tom flotom nemože više raspolagati.- Konačno saopćujemo, da smo još prije nego što smo saznali uvjete primirja stavljene Austro-Ugarskoj vojnoj komandi uputili Jugoslavenske čete, da idu u susret ententnim četama i da polože oružje.-

Z A G R E B, dne 3. studenoga 1918.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća:

Dr. Ante Pavelić

Svetozar Pribičević

40.

Beč, Zagreb, 4. studenoga 1918.

Diplomatski predstavnici neutralnih država u Beču upućuju Narodnom vijeću SHS u Zagrebu notu u kojoj mole pomoć za opskrbu grada Beča. Notu sličnog sadržaja uputio je 6. studenoga i papinski nuncij Valfré di Bonzo. Predsjedništvo Narodnog vijeća odgovorilo je da se tražena pomoć ne može pružiti, jer ni stanovništvo nove države nema najnužnije stvari.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 327/1918.

Prière de confirmer la réception de cette lettre à l'adresse suivante:

Präsidiabureau der Stadt WIEN, I., Rathaus.

BÜRGEMEISTER DER STADT WIEN

Vienne, le 6 novembre 1918.

A L'HONORABLE CONSEIL DE LA NATION YUGO-SLAVE

A G R A M.

La population de la ville de Vienne, au nombre de deux millions, souffre de la plus grande misère.

Toute communication avec les pays neutres ainsi que le transport des marchandises entre Vienne et les nouveaux Etats, nés des débris de l'Autriche étant coupés, la situation de l'approvisionnement est désespérée. Les vivres ne suffisent que pour les plus prochains jours et il faut craindre une débâcle complète de la population tourmentée des souffrances inhumaines si les populations déjà à bout de résistance par suite de la faim doivent encore pourvoir à l'approvisionnement des troupes en train de se disperser.

Il faut un secours immédiat et suffisant pour que la ville de Vienne, depuis des siècles le rempart d'une vieille culture, ne soit pas livrée sans défense à la fureur des masses.

C'est pourquoi le bourgemesre et le Conseil municipal de Vienne prient en dernière heure les représentants légaux du nouvel Etat Yugo-slave de venir au secours de Vienne, d'autant plus que notre ville héberge depuis longtemps dans ses murs des sujets des différentes nations de l'ancienne monarchie.

Le nouvel Etat libre yugo-slave a prouvé de tout temps de la sympathie pour l'Autriche allemande et surtout pour Vienne. Par suite de la séparation du nouvel Etat d'avec la Hongrie, ces sentiments se sont sûrement fortifiés.

C'est pourquoi dans sa misère, la ville de Vienne pleine de confiance prie le jeune Etat de contribuer à adoucir les besoins de la population de Vienne en lui cédant une petite partie du riche superflu en produits du pays.

Le bétail et les provisions de graisse de la Croatie offrent, d'après des informations certaines, la possibilité de secourir promptement et suffisamment les deux millions d'habitants de la ville dont la tranquillité et la sûreté sont menacées par la famine et de désespoir.

C'est pourquoi le Conseil national de l'Etat yugo-slave est prié instamment d'ouvrir de suite ses frontières pour l'exportation de bétail, de viande et de graisse en Autriche allemande par la voie de la Styrie. Peut-être, est-il aussi possible de céder une partie de maïs en rapport à la riche moisson de cette année pour soulager la misère de Vienne.

Le bourgmestre et le Conseil municipal, accablés de graves soucis pour assurer le bien-être de la population et l'existence de la ville, osent espérer que le Conseil national, mû par la conscience de sa haute charge politique et culturelle, et non moins par les sentiments de noble humanité, aura égard à l'appel des représentants de deux millions d'hommes dûment éprouvés et brisés et viendra à leur secours en leur fournissant des vivres en quantité suffisante.

Le Conseil national pourra être assuré à tout jamais de la reconnaissance de la population viennoise si cruellement éprouvée.

Richard Weiskirchener [v. r.]

Son Eminence Monseigneur Valfré di Bonzo
Nonce Apostolique etc. Etc. Etc.
W i e n.

En réponse a la depeche en date du 12 novembre dernier le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes a l'honneur de communiquer a Votre Eminence qu'il m'a pas reçu jusqu a present la note que les representants des Puissances neutres a Vienne ent bien voulu lui adresser au sujet de l'approvisionnement de ladite ville. Le Conseil National tient cependant a declarer des a present qu'a son profond regret il se trouve dans l'impossibilité de faciliter, en quoi que se soit l'approvisionnement de la population de Wienne etant donne que les ressources de notre Etat suffisent a peine pour subvenir aux besoins de notre population surtout dans les provinces du Sud les quelles, grace a la negligence et a l'exploitation pratiquées sous l'ancien regime, se trouvent depourvus du plus nécessaire.

Veuillez agreer, Monseigneur l'assurance de notre haute consideration.

Pour la Prsidence du Conseil des S des C et des S.

Pavelić

Pribičević

Njegova Uzoritost Monseigneur Valfre di Bonzo
Apostolski Nuncij i t.d. i t.d.

Odgovarajući na brzojav od 12. novembra Narodno Vijeće Hrvata, Slovenaca i Srba imade čast saopćiti Vašoj Uzoritosti da nije do sada primilo notu, koju su mu neutralne vlasti u Beču upravile radi aprovizacije spomenutog grada. Medjutim Narodno Vijeće već sad izjavljuje, da mu je, na žalost nemoguće olakšati bilo u čemu aprovizaciju bečkog pučanstva, budući da sredstva naše države jedva dostaju potrebama našega pučanstva, osobito u južnim provincijama, koje su, hvala nemarnosti i izrabljivanju pod starim režimom, lišene najpotrebnijega.

Izvolite primiti, monsignore, uvjerenje našeg osobitog štovanja
Za predsjedništvo Narodnog Vijeća SHS
Pavelić, Pribičević

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. Br. 327

Ex 1918.

Zagreb, le 26. novembre 1918.

Monseigneur,

nous avons l'honneur d'accuser réception de la note du 4 novembre dernier par laquelle messieurs les Représentants Diplomatiques des Etats Neutres à Vienne ont bien voulu nous transmettre et nous recommander le Memorandum du Bourgmestre de Vienne concernant les difficultés de l'alimentation publique dans ladite ville.

Au Conseil National n'est pas inconnue la situation excessivement difficile dans laquelle se trouve, sous ce rapport, la ville de Vienne. Comme nous avons eu, cependant, déjà l'honneur de communiquer à Votre Eminence par notre dépêche en date du 18. novembre dernier, nous trouvons a notre profond regret, dans l'impossibilité de venir au secours de la population viennoise.

Nos propres ressources sont très limitées et il est douteux si elles suffiront pour subvenir aux besoins de notre population.

Nos provinces méridionales ont été en partie négligées et en partie exploitées d'une telle façon sous l'ancien régime austro-hongrois, qu'elles se trouvent dénuées, a présent, du plus nécessaire. Les troupes de l'ancienne monarchie austro-hongroise ont, en outre, lors de leur démobilisation et leur retour par nos contrées, achevé les réserves très restreintes qui se trouvaient encore sur notre territoire.

A Son Eminence
Monseigneur Theodose Valfré de Bonzo
Archevêque de Trebisonde
Nonce Apostolique
etc. etc. etc.

41.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Zahvala Narodnog vijeća upućena ministru unutarnjih poslova Poljske.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 30/1918.

4. XI. 1918

Dr. Glombinski poljski ministar
Krakov.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba srdačno se zahvaljuje na Vašem pozdravu prilikom konstituiranja naše slobodne države, te se veseli, što može pozdravljajući Vas u novom položaju od srca poželiti, da se naše veze sa bratskom slobodnom Poljskom što više ojačaju i prodube i da u sporazumnom radu i toploj ljubavi izgradimo osnove za bolju budućnost naših naroda, čiji cilj prirodno leži u savezu država svjesnog slovenstva i u zajednici općih interesa.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća

Sv. Pribičević

Dr. Pavelić

42.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Nota Predsjedništva Narodnog vijeća SHS upućena predsjedniku Wilsonu, kojom ga pozdravlja "kao zastupnika prava i slobode malih i ugnjetenih naroda, kao propovjednika načela narodnog samoodređenja, demokracije i trajnog mira" te moli pomoć i zaštitu od talijanskog zaposjedanja "jugoslavenske obale" i napominje "da takvi podhvati" ne bi smjeli biti prejudic za rješenje našeg narodnog pitanja u duhu načela narodnog samoodređenja.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 6/1918.

5. XI. 1918.

Predsjedniku sjedinjenih Država Wilsonu
Washington

Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, kao vrhovna vlast države Slovenaca, Hrvata i Srba (Jugoslavena) pozdravlja najoduševljenije predsjednika Wilsona, kao zastupnika prava i slobode malih i ugnjetenih naroda, kao propovjednika načela narodnog

samoodregjenja, demokracije i trajnog mira meju narodima, udruženim u ligu naroda.- Pošto je, u opreci sa ovim velikim načelima, Italija, sa svojim četama, počela zaposjedati naše čisto narodne teritorije, i svojim ratnim brodovljem ulazi u naše luke, Narodno Vijeće, tumačeći osjećaje i želje cijelog našeg naroda, umoljava predsjednika velike američke republike, da nam svojom moćnom zaštitom pripomogne, da država Slovenaca, Hrvata i Srba nesmetano provede zajedno i u suglasju sa Srbijom i Crnom-Gorom državno ujedinjenje cjelokupnog našeg naroda. Molimo gosp. predsjednika, da bi, u svojoj pravednosti, spriječio, da takovi pothvati budu prepreke za riješenje našeg narodnog pitanja u duhu načela narodnog samoodregjenja.

Za Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba

Svetozar Pribičević [v. r.]

Dr. Ante Pavelić [v. r.]

President des Etats-Unis Mr. Wilson
W a s h i n g t o n.

Le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes, en sa quvalite de pouvoir supreme dans l'Etat des Slovenes, des Croates et des Serbes /Yougslaves/ envoie les saluts les plus enthousiastes au President Wilson, defenseur des droits et de la liberte des nations petites et opprimees, Apotre du principe de droit des nations de disposer elles – memes de leur sort, de la democratie et de la paix durable assuree par la ligue des nations. Etant donne que contrairement a ces grands principes l'Italie a commence a faire occuper par ses troupes des territoires constituant notr patrimoine national et qu'elle fait entrer ses vaisseaux de guerre dans nos ports, le Conseil National, se faisant l'interprete des sentiments et des desirs de toute notre nation, prie le President de la grande Republique Americaine de nous accorder sa puissante protection afin que l'Etat des Slovenes, des Croates et des Serbes puisse accomplir sans entraves et d'accord avec la Serbie et le Montenegro la reunion dans un Etat de notre nation entiere. Nous prions Monsieur le president d'empecher, dans sa justice, que de pareille les entreprises portent prejudice a la solution de notre question nationale dans le sens du principe de droit des nations de determiner librement leur sort.-

Le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes.

Svetozar Pribičević. [v. r.]

Dr. Ante Pavelić. [v. r.]

43.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća javlja maršalu Fochu da se bivša austrougarska vojska povlači u potpunom rasulu, uništavajući sva dobra, koja su narodu preostala u ratu. Traži da Antantine čete što prije dođu na "jugoslavenski teritorij".

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 5/1918.

5. XI. 1918.

Generalissimus marechal Foch.
Glavni stan aliiranih armija

Pod pritiskom pobjedonosnih antantinih četa raspršena, izglednjela i sasvim raspuštena, valja se sada u potpunom rasulu sa balkanskog i talijanskog ratišta bivša Austro Ugarska vojska preko jugoslavenskoga teritorija nekadašnje austro-ugarske monarkije.

Narodno Vijeće S.H.S., kome je povjerena vrhovna vlast jugoslavenskoga naroda na ovome teritoriju, gleda s najvećom zabrinutošću na velike opasnosti, koje prijete mladoj slobodi i opstanku nezavisne države S.H.S. sa strane raspuštenih masa od više stotina tisuća, koje u svom očajnom položaju, razriješene od svake discipline, bezobzirno uništavaju pred sobom sva dobra, koja su dugo potlačivanom jugoslavenskom narodu preostala u ovom ratu.

Za to se Narodno Vijeće S.H.S. u najvećem pouzdanju obraća na vrhovnoga zapovjednika antantinih četa, koje bi mogle svojim izravnim sudjelovanjem spriječiti kobne učinke ove dezorganizacije, s molbom, da izvoli poduzeti sve potrebne korake, da antantnine čete što prije udju u naš teritorij, kako bi omogućile, da se povratak raspršenih četa provede sa što manje štete za našu slobodu i dobra civilizacije.-

Za Narodno Vijeće S.H.S.

Svetozar Pribićević [v. r.]

Dr. Ante Pavelić [v. r.]

Generalissime Maréchal Foch,
Quartier général des Armées Alliées.

Dispersée sous la pression des troupes victorieuses de l'Entente, affamée et complètement décomposée l'ancienne armée austro-hongroise, venant des théâtres de guerre balcanique et italienne, se repand maintenant, en pleine dissolution a travers le territoire yougoslave de l'ancienne monarchie austro-hongroise.-

Le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes, auquel le pouvoir supreme de la nation yougoslave est confié dans le susdit territoire, envisage avec le plus

grand souci les dangers imminants qui menacent la jeune liberté et l'existence même de l'Etat indépendant des Slovenes, des Croates et des Serbes du côté de ces hordes se chiffrant à plusieurs centaines de milliers et lesquelles, ne trouvant dans une situation désespérée et déliées de toute discipline, démolisent sur leur parcours sans égard tous les biens que la nation yougoslave opprimée si longtemps, a pu sauver de cette guerre.

Le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes s'adresse par conséquent avec la plus grande confiance au commandant suprême des troupes de l'Entente lesquelles, par une intervention directe, pourraient empêcher les conséquences fatales de cette invasion.

Il prie de faire prendre toutes les dispositions nécessaires pour que les troupes de l'Entente entrent le plus tôt possible dans notre territoire, afin de pouvoir effectuer la rentrée des troupes dispersées sans atteinte pour notre liberté et les biens de la civilisation.

Pour le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes.

Svetozar Pribičević.

Dr. Ante Pavelić.

44.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća dostavlja Jugoslavenskom odboru u Ženevi tekst brzopjava upućenog maršalu Fochu, s molbom da poduzme mjere da ne dođe do slanja talijanskih četa u "naše krajeve" i da "jugoslavenske legije" dođu što prije u domovinu. Napominje da nema vijesti o Žerjavu i Korošecu.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 9/1918.

Comite Jugoslave

5. XI. 1918.

Geneve

Nous avons l'honneur de vous communiquer que nous avons adressé au généralissime Foch la dépêche suivante:

Nous vous prions d'intervenir afin qu'il soit satisfait le plutôt possible à notre demande sans que des troupes italiennes soient, cependant, envoyées dans nos provinces. Nous vous prions, en outre, de vous entretenir pour que les légions yougoslaves soient dirigées à présent dans leur patrie. Nous n'avons aucune nouvelle de Horochets et Jeryarw.

Presidence du Conseil National des Slovenes
des Croates et des Serbes.
Pavelić, Pribičević

45.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Čestitka upućena srbijanskoj vladi povodom oslobođenja Beograda.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 7/1918.

5. XI. 1918.

Srpskoj kraljevskoj vladi
u/

NIŠ.

Povodom oslobođenja Beograda Narodno Vijeće Slovenaca Hrvata i Srba srdačno čestita srpskoj vladi i vojsci, što je divnim pregalaštvom, poslije toliko ljute junačke muke ponosno podigla stijeg slobode i iskupila od nevolje bratsku nam Srbiju, kojom ćemo doskora zajedno ići u svjetliju budućnost.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća
Slovenaca Hrvata i Srba

Dr. Pavelić Ante
Pribičević Svetozar

46.

Ženeva, 6-9. studenoga 1918.

Zapisnik konferencije održane 6-9. studenoga 1918. u Ženevi. Konferenciji su prisustvovali predsjednik Narodnog vijeća SHS u Zagrebu dr. Korošec, predsjednik Jugoslavenskog odbora u Londonu dr. Ante Trumbić i predsjednik srbijanske vlade Nikola Pašić, te predstavnici parlamentarnih skupina srbijanske Narodne skupštine. Na dnevnom redu konferencije bilo je: 1. Priznanje Narodnog vijeća kao predstavnika "jugoslavenskih naroda" s teritorija bivše Austro-Ugarske Monarhije, 2. Stvaranje zajedničkih tijela Države SHS, 3. Protest protiv okupacije "našeg područja" od strane talijanske vojske, 4. Odnos prema Crnoj Gori.

Zaključeno je da Kraljevina Srbija priznaje "Narodno vijeće kao vladu i predstavnika naroda SHS" u smislu rezolucije od 3. studenoga 1918. (prilog 1). To priznanje je odmah provedeno notom koju je Pašić uputio vladama Engleske, Francuske, Italije i SAD-a, te Antonu Korošecu (prilog 2 i 3).

Osnovano je zajedničko ministarstvo za Kraljevinu Srbiju i "područje SHS", koje je imalo zadaću organizirati zajedničku državu SHS. O stvaranju zajedničkog ministarstva donijeta je deklaracija (prilog 4).

Kao prilog 5 među spisima je protest savezničkih vlada protiv talijanske okupacije "naših krajeva". U istom smislu uputit će protest i Kraljevina Srbija. Zaključeno je da će novoosnovano zajedničko ministarstvo voditi pregovore radi pristupanja Crne Gore zajedničkoj državi.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 10/1918.

ZAPISNIK

Konferencije održane 6.-9. 1918. u Genevi, Hotel National.

Prisutni

1) u ime kralj.[evske] vlade srpske g. ministar preds.[jednik] i ministar inostranih djela NIKOLA PAŠIĆ,

2) predstavnici parlamentarnih grupa Srpske Narodne Skupštine gg. DRAŠKOVIĆ, MARINKOVIĆ, TRIFKOVIĆ,

3) u zastupstvu "Narodnoga Vijeća u Zagrebu" predsjednik Dr. KOROŠEC i s njim gg. Dr. MELKO ČINGRIJA i Dr. ŽERJAV,

4) u zastupstvu "Jugoslavenskog Komiteta u Londonu"¹²⁵ predsjednik g. Dr. Ante Trumbić i gg. Dr. GREGORIN, VASILJEVIĆ (6. i 7.), NIKOLA STOJANOVIĆ (pop., 8. i 9. XI.), BANJANIN 9. XI. 1918.

Debata u kojoj učestvuju svi prisutni, tiče se ovih pitanja

- I. priznanja "Narodnoga Vijeća u Zagrebu" kao reprezentanta i vlada SHS. u bivšoj monarhiji,
- II. ostvarenje zajedničkih organa države SHS,
- III. protest protiv okupacije našeg područja sa strane italijanske vojske,
- IV. odnosi prema Crnojgori.

ad I.

Zaključuje se da kraljevina Srbija priznaje "Narodno Vijeće" kao reprezentanta i vladu i to sve u smislu rezolucije "Narodnoga Vijeća" pod ./1 od 3. XI. 1918. Ovo priznanje odmah je provedeno notom ./2 ./3 koju je g. Pašić kao predsjednik ministarstva i ministar inostranih djela kraljevine Srbije upravio g. Dr. Korošcu, predsjedniku "N.[arodnog] Vijeća" u Zagrebu i vladama Engleska, Francuska, Italija i Sjedinjenih Država.

Čitava konferencija obavezuje se raditi svom snagom oko toga, da se postigne efektivno priznanje "Narodnoga Vijeća" u smislu rezolucije pod ./1.

II.

Osniva se zajedničko ministarstvo za kraljevinu Srbiju i područje "Narodnog Vijeća u Zagrebu", komu je zadatak, da organiz[ira] zajedničku državu SHS. kojoj će konstituenta donijeti ustav.

U tu svrhu vlada kraljevine Srbije i "Narodno Vijeće u Zagrebu" – ne dirajući u opstojeci upravni sistem – povjeravaju već danas sve poslove "zajedničkom ministarstvu države Srba, Hrvata i Slovenaca"

¹²⁵ Misli se na Jugoslavenski odbor u Londonu.

1) čitavu spoljnu politiku i organe za njezino provadjanje sve priprave za mirovnu konferenciju i propagandu,

2) vojne poslove, u koliko se odnose na obranu i besbjednost državna teritorija kao cjelina vojne poslove, na koje će se odnositi pregovori o miru. Dislokacija trupa ostaje u kompetenciji narodnih vlada u dotičnim zemljama, kao i administracija vojničkih poslova tih zemalja.

3) rukovodjenje ratne mornarice,

4) rukovodjenje pomorstva, pomorske trgovine i pomorskog saniteta.

5) poslove pripremanja konstituenta i one mjere, koje će služiti za prijelaz iz prividnog državnog života u redovni državni život, koje će se obrazovati na temelju budućeg zajedničkog ustava.

Postepeno bratske vlade moći će povjeriti prema potrebi i sporazumu i druge poslove zajedničkom ministarstvu.

Nadalje povjeravaju se zajedničkom ministarstvu staranje oko Koordiniranja i oko jednoobraznog rješenja državnih poslova koji ostaju u kompetenciji narodnih vlada u dotičnim zemljama. Ti poslovi su ovi.

6) promet i saobraćajna sredstva kao što su: željeznice, plovidba po rijekama, pošta i telegrafija u cilju, da saobraćajni život u cjelokupnoj državi uzmagu harmonično funkcionirati i udovoljiti neodloživim potrebama naroda i države.

7) ishrana pučanstva i rekonstrukcija narodne ekonomije poremećene ratom,

8) povraćaj i obskrbljenje zarobljenika, sirotinje i udovica poginulih i onesposobljenih vojnika, invalida, izbjeglica, ekspatriiranih, utamničenih i iseljenika,

9) Zajedničke financije, u koliko se odnose na potrebe čitavog djelokruga zajedničkog ministarstva, udešavanje odnosa, raznih valuta i raznih bankarstva na državnoj teritoriji zatečenih.

Zajedničko ministarstvo ima, da se samo konstituiše i da ishode podjelu poslova i da dade sebi poslovni red.

Sve će te poslove kao i one svog redovnog funkcionisanja zajedničko ministarstvo obavljati autonomno u granicama gore označenog djelokruga.

Zajedničko ministarstvo stajati će u vezi sa vladom kraljevine Srbije i sa "Narodnim Vijećem u Zagrebu".

Organi, koji su do sada kod Narodnih vlada obavljali poslove, koji od sada prelaze u djelokrug zajedničkog ministarstva, preći će odmah na potpuno raspoloženje zajedničkog ministarstva.

Ovaj poredak može se promijeniti samo medjusobnim sporazumom vlade kraljevine Srbije i "Narodnoga Vijeća", a prestati će onda po sebi, kada nova državna organizacija bude stvorena na osnovu ustava, što će ga konstituenta donijeti za cijelu državu.

Za sada bez prejudica za budućnost imenuje zajedničko ministarstvo polovicu vlada kraljevine Srbije, a drugu polovicu "Narodno Vijeće u Zagrebu".

Broj ministara je za sada 12. Odmah se imenuje samo 6, a ostalih 6 docnije nakon odnosnih zaključaka kr.[aljevske] vlade i "Nar.[arodnoga] Vijeća".

Kad pristupi Crna Gora, pregovarati će s njom glede sudjelovanja zajedničkom ministarstvu.

Imenuju se članovima zajedničkog ministarstva:

Sa strane vlade kraljevine Srbije:

gg. Davidović Ljuba,
Gavrilović Mika,
Pavlović Draže.

2.) Sa strane "Narodnoga Vijeća"

gg. Dr. Brejc Janko,
Dr. Čingrija Milko,¹²⁶
Vasiljević Dušan.

Dok ne dodje gospodin dr. Brejc iz domovine, ima pro foro interno njegove poslove vršiti gospodin dr. Gregorin sa svim pravima i dužnostima što njemu pristaju.

Ministri imenovani od strane kraljevine Srbije položiti će zakletvu po srpskom ustavu svome vladaru, a ministri imenovani od Narodnoga Vijeća položiti će zakletvu Nar.[arodnom] Vijeću u Zagrebu pred njegovim predsjednikom drom. Korošcem.

O stvaranju zajedničkog ministarstva stvorena je deklaracija pod ./4 koja će se objaviti u novinama.

III.

Zaključuje se prosvjed pod ./5, koji će se upraviti sa strane predsjednika Narodnoga Vijeća vladama Engleske, Francuske, Italije, Sjedinjenih Država i nakon toga će se objaviti u novinama; ministar spoljnih poslova kraljevine Srbije podnjeti će protest u istom smislu.

IV.

Glede odnosa prema Crnoj Gori zaključuje se stajati na ovome stajalištu:

1.) narod Crne Gore je sastavni dio naroda S.H.S.,

2.) naš program je, da se u državi SHS. ujedini takodjer današnja kraljevina Crna Gora ovako, da na konstituenti bude stvoren ustav za čitavu zemlju SHS uključiv Crnu Goru,

3.) Mi želimo pregovarati radi pristupa Crne Gore u našu zajedničku državnu organizaciju, i to tako, da se pregovori vode u isto vrijeme sa predstavnicima cijeloga crnogorskoga naroda.

¹²⁶ Treba stajati "Melko".

G.g. dr. Korošec, dr. Čingrija i dr. Žerjav izvješćuju, da su 8. XI. 1918. u tom smislu razgovarali sa gospodinom ministrom crnogorskim Vujovićem, koji se njima predstavio kao službeni izaslanik kr.[aljevske] crnogorske vlade, te da je on njima odgovorio, da će takova konferencija biti moguća kroz 14 dana od prilike u Parizu.

Zaključuje se, da će ove pregovore voditi već izabrano zajedničko ministarstvo.

Geneve, 9. novembra 1918.

Predsjednik Narodnoga Vijeća u Zagrebu: Predsjednik ministarskog savjeta i
Dr. Antun Korošec v. r. ministar In.[ostranih] Dela:
Nik. P. Pašić s. r.

Predsjednik Jugoslavenskog odbora u Londonu:
Dr. Ante Trumbić s. r.

Predstavnici sporazumnih skupšt.[inskih] grupa
Marko Trifković s.r. narodni poslanik, biv.[ši] predsjednik
ministarstva.
N.¹²⁷ Drašković s. r. n.[arodni] poslanik.
Dr. Marinković s. r. nar.[odni] poslanik

Dr. Veljko¹²⁸ Čingrija s.r. član narodnog Vijeća u Zagrebu.
Dr. Gregor Žerjav s. r. novinar.

Članovi jugoslavenskog odbora:
Dr. Gustav Gregorin s. r.
Jovan Banjanin s. r.
Dr. Nikola Stojanović s. r. nar.[odni] poslanik
Dušan Vasiljević s. r.

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOG VIJEĆA SHS

Prilog 1.

Broj.....Pr. sred

RESOLUTION.

Le docteur Anton Korošec présidente du Conseil National Yougoslave de Zagreb, comme représentend reconnu de tous les Slovènes, Croates et Serbes de l'ancienne monarchie Austro-Hongroise, a l'honneur de communiquer aux Gouvernement de la France, de la Grande-Bretagne, de l'Italie et des Etats-Unie que le dit Conseil se consi-

¹²⁷ Treba stajati "M.[ilorad]".

¹²⁸ Treba stajati "Melko".

dere comme gouvernement suprême des pays Yougo-Slaves qu'il administre déjà et qui possède sa propre armée et sa propre flotte.

Au nom du peuple Yougo-Slave habitant les territoires qui formaient la Monarchie Austro-Hongroise, nous prions le Gouvernement Alliés et le Gouvernement des Etats-Unie de vouloir bien reconnaître le Conseil National de Zagreb comme le gouvernement regulier du dit peuple, de reconnaître, en meme temps ce peupl comme une nation alliée et de reconnaitre enfin aux troupes des Volontaires yoslaves combattant dans l'armée serbe, en Serbie, au Monténégro, en Mourmanie, en Russie et an Sibérie, le caractér de beligérants.

Nous déclarons que le gouvernement de Zagreb considère comme son but la libération des Yougoslaves d'Autriche-Hongries de toute domination étranger et leur Union avec leur frères de Serbie et du Monténégro en un Etat indépendant sur la base du principe des nationalités et du droit des peuples des disposer d'eux meme.

Conformément a cela, nos offerts tendat a constituer pour la nation Yougoslave tout entière un organ commun et unique chargé de l'action diplomatique. C'est dans ce but que nous nous sommes rendue a l'étranger. Jusqu'a el que cet organ soit constitue, nous donnons mandat auc docteur Ante Trumbić, en sa qualité de President du Comit-Yougoslave de Londres, de représenter le Conseil National Yougoslave de Zagreb auprès de Gouvernement Alliés et du Gouvernement des Etat-Unis et, en praticulier aux conferences pour l'armistice.

Nous faisons part de cela au Dr. Trumbić an meme temps qu'au gouvernement de nos frères Serbes.

Geneve, le trois novembre 1918.

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOG VIJEĆA SHS

Prilog br. 2.

Gospodinu Dru. ANTONU KOROŠECU, predsjedniku
Narodnog Veća u
ZAGREBU.

Gospodine Predsedniče,

Čast mi je izvestiti Vas, da sam primio rezoluciju, koju ste mi dostavili pismom od 3. novembra 1918. i kojom mi saopštavate, da se Narodno Veće u Zagrebu smatra kao vlada Srba, Hrvata i Slovenaca, koji stanuju na teritoriji, koja je pripadala bivšoj austro-ugarskoj monarhiji, moleći da i Kraljevska Srbska Vlada, kao i savezničke vlade priznadu Narodno Veće kao legitimnu vladu rečenog naroda s dobrovoljačkim jugoslavenskim trupama karakter ratujuće strane.

U ime Kraljevske srbske Vlade čast mi je izvestiti Vas, da ona priznaje Narodno Veće u Zagrebu kao legitimnu vladu Srba, Hrvata i Slovenaca na teritoriji bivše austro-ugarske monarhije i da sam pod današnjim datumom uputio notu vladama Francuske,

Engleske, Italije i Sjedinjenih američkih Država s molbom, da i one priznaju Narodno Veće u Zagrebu kao legitimnu vladu jugo-slavenskih zemalja u bivšoj austro-ugarskoj monarhiji, a njihovim dobrovoljačkim trupama karakter ratujuće strane. Prepis te note prilažem.

U isto vreme Kraljevska Vlada prima k znanju, da je Narodno Veće u Zagrebu dalo mandat Dru. Trumbiću, predsjedniku jugoslavenskog odbora u Londonu, da ga zastupa kod saveznika sve do obrazovanja jednog zajedničkog organa za diplomatsku akciju.

Kraljevska Srbska Vlada prima s osobitim zadovoljstvom k znanju, da Narodno Veće smatra kao svoj cilj oslobodjenje Srba, Hrvata i Slovenaca u bivšoj austro-ugarskoj monarhiji od svakog stranog gospodarstva kao i ujedinjenje sa njihovom braćom iz Kraljevine Srbije i Crne Gore u jednu jedinu i nezavisnu državu.

U ime Kraljevske vlade i Kraljevine Srbije ja Vas molim, da isporučite svoj našoj braći pozdrave i najbolje želje za budućnost.

Izvolite primiti, gospodine predsedniče uverenje moga odličnog poštovanja.

Nik. P. Pašić m. p.

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOG VIJEĆA SHS

Prilog br. 3.

Légation serbe
Paris, Londres, Washington, Rome.

Molim saopštiti vladi kod koje ste akreditovani da je Kraljevska Vlada priznala Narodno Veće u Zagrebu kao legitimnog predstavnika Srba, Hrvata i Slovenaca, koji staju na teritoriji bivše austro-ugarske monarhije. Narodno Veće, koje je izabrano od nadležnih narodnih predstavništava, smatrat će se kao vlada Jugoslavena na teritoriji bivše austro-ugarske monarhije sve do definitivnog konstituisanja jedne države svih Srba, Hrvata i Slovenaca.

U saopštenju prednjeg molim učiniti kod dotične vlade u isto vreme korak, da i ona prizna Narodno Veće u Zagrebu kao legitimnu vladu rečenog naroda i da prizna taj narod kao saveznički narod. Tako isto da dobrovoljačkim jugoslavenskim trupama prizna karakter ratujuće strane. Shodno tome Srpska Vlada i Narodno Veće obrazovaće zajedničko Ministarstvo koje će štiti interese i prava celog naroda Srba, Hrvata i Slovenaca.

Do obrazovanja zajedničke vlade dat je mandat Dr. Trumbiću kao predsedniku Jugoslavenskog odbora u Londonu, da zastupa Narodno Veće u Zagrebu kod savezničkih vlada.

Pašić s. r.

Ženeva, 23. okt. 1918.

8 nov.

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOG VIJEĆA SHS

Prilog broj 4.

DEKLARACIJA.

Zajedničkim naporom savezničkih vlada i Sjedinjenih Država Severne Amerike, slomljene su i na bojnim poljanama i na moru sve nasilne prepreke njegovom ujedinjenju. Predstavnici vlade kraljevine Srbije i skupštinskih političkih grupa, predstavnici Narodnog Veća u Zagrebu i predstavnici Jugoslavenskog odbora u Londonu, sakupljeni u Ženevi, varoši slobode, sretni su što mogu jednodušno, svečano i pred celim svetom konstatovati svoje ujedinjenje u državu Srba, Hrvata i Slovenaca. Narod Crne Gore kome je otvoren naš bratski zagrljaj nesumnjivo će pohitati, da pozdravi i pridruži se ovom delu, koje je oduvek bilo njegov najviši ideal.

Današnjim danom i ovim aktom nova država se pojavljuje i prikazuje kao jedna neodoljiva državna celina i član društva slobodnih naroda. Nema više granica, koje su nas razdvajale.

U svima spoljnim manifestacijama prava, snage i volje, tu državnu zajednicu predstavljaju zajedničko Ministarstvo Srba, Hrvata i Slovenaca preko redovnih organa zato stvoreno kad i ovaj akt i u duhu istom. Sastav te vlade objavljen je. Naknadno će se objaviti, dalji krug njegovog rada, jer su potpunim međusobnim priznanjem svih nacionalnih faktora i organa, konstatovanom jednodušnošću u pogledu njihovih ciljeva i metoda rada uravnati putevi, kojima će se kretati javni, opšti, zajednički poslovi nove države.

Vlada Kraljevine Srbije i Narodno Veće u Zagrebu produžiće opravljati poslove svako u svom unutrašnjem pravnom i teritorijalnom delokrugu, na redovan način kakav gde postoji, dok Velika Skupština ujedinjenih Srba, Hrvata i Slovenaca (Konstituanta), izabrana opštim, jednakim, neposrednim i tajnim glasanjem svih gradjana, ustavom ne propiše definitivno ustrojstvo države. Taj ustav će biti osnova celom državnom životu, izvor i uteka svih vlasti i prava i po njemu će se u demokratskom duhu uređivati ceo državni život.

Granice državne prema susednim državama povući će se po načelu narodnosti i prava samoopredeljenja svakog naroda. U neslomljivom pouzdanju i veri našeg naroda u svoje pravo u principima pravde proklamovanim od naših saveznika primljenim javnom svešću celog prosvetljenog sveta, leži jamstvo zato.

Srbi, Hrvati i Slovenci! Naš vekovni san je java. Mi smo ujedinjeni u slobodi. Slavimo ove velike dane najviše narodne sreće i radosti i održavamo red. Bez reda nema snažne države. Samo snažna država može na vreme obezbediti blagostanje gradjana i ispuniti svoje socijalne dužnosti i svoju misiju, brinući se o opštem razvoju društva, o zaštiti slabih, o porodicama postradalih i o invalidima.

Poštujemo uspomenu svih boraca, koji su pali za ostvarenje našeg narodnog i ljudskog ideala. Poklonimo se svi sa poštovanjem pred historijskim podvizima naše vojske i prenosimo na buduće naraštaje naše osećaje zahvalnosti, koje imamo za plemenite narode Saveza, u kojima smo izvojevali pobjedu u svetu.

JUGOSLAVENI!

Neka večito živi u časti i slavi među narodima naša lepa, draga mlada otadžbina.

Ženeva, dne 9. novembra 1918.

Predsjednik Narodnoga Vijeća u Zagrebu:
Dr. Antun Korošec s. r.

Predsjednik minist. savjeta i
Ministar unutarnjih dela:
Nikola P. Pašić s. r.

Predsjednik Jugoslavenskog odbora
u Londonu:
Dr. Ante Trumbić s. r.

Predstavnici sporazumnih skupštinskih grupa:

Marko Trifković s. r., narodni poslanik i bivši predsjednik ministarstva,
M. Drašković s. r., narodni poslanik, Dr. V. Marinković s. r. narodni poslanik,
Dr. Melko Čingrija s. r. član Narodnog Veća u Zagrebu,
Dr. Gregor Žerjav s. r. novinar.

Članovi jugoslavenskog odbora:

Dr. Gustav Gregorin, Jovan Banjanin s. r.
Nikola Stojanović s. r. narodni poslanik, Dušan Vasiljević s. r.

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOG VIJEĆA SHS

Prilog 5.

Prema pogodbama o primirju između Saveznih Sila i Sjedinjenih Američkih država s jedne i bivše Austro-Ugarske monarhije s druge strane, kako su redigovane na konferenciji u Versaillesu, utvrđena je na zapadnim granicama bivše dvojne monarhije jedna zona, koju su imale posesti trupe Saveznih Sila i S.A.D. Istovremeno je utvrđeno da ta okupacija ne sme konstituirati prejudicium za definitivno utvrđenje granica na toj strani.

Već samo te odredbe primirja utvrđene očevidno u momentu kada se još nije znalo da se na tim stranama već konstituisala jedna nacionalna vlast saveznog naroda SHS, bile su vrlo nepovoljne za buduće pravilno razpravljanje pitanja na toj strani Europe.

Granice određene okupacione zone nespretnim slučajem poklapale su se sa granicama predviđenim u Londonskom sporazumu od 25. aprila 1915. god. načinjenim bez znanja i protiv volje samoopredjeljivanja naroda nije bio zvanično usvojen od Savezničkih sila kao princip koji čini dio međunarodnog javnog prava civilizovanih naroda. Pošto u tom sporazumu nije vodjeno računa o nesumnjivim pravima našeg naroda, to je izazvalo i moralo izazvati opravdano uznemirenje kod zainteresovanog stanovništva i u cijelom SHS. narodu i bojazan, da pred definitivno, regulisanju gran.[ičnih] pitanja na toj strani obziri u suprotnosti sa pravom slobodnog samoopredjeljenja ne će nadvladati usprkos klauzuli, kojom se utvrđuje, da ova okupacija ne konstituira prejudicijum za definitivno utvrđenje granica.

No, način na koji se gornje odredbe pogodaba primirja izvršuju prijeti da taj prvi utisak pogorša u najopasnijoj mjeri. Prema izvještajima, koji stižu iz tih krajeva predviđeno okupaciju ne izvršuju trupe savezničke zajednički kako se s razlogom očekivalo, no samo i izključivo kr.[aljevske] italijanske trupe. I ako je prelazkom efektivne vlasti na onim teritorijama u ruke narodnog Vijeća u Zagrebu koje raspolaže i svom vojnom i svom navalnom silom na tim teritorijama prestala svaka strateška potreba okupacija, ta se okupacija izvršuje u cjelosti, pa se čak počinju okupirati i mjesta van određene zone kao što je n. pr. Rijeka bez sjenke strateg.[ijskog] opravdanja, pošto je ova bila već vojnički okupirana od trupa Narodnog Vijeća SHS. naroda.

U okupiranim mjestima ističu se samo talijanske, mjesto svih savezničkih zastava; vojne vlasti upućuju stanovništvu proklamacije u kojima protivno odredbama primirja nagovijestaju definitivno prisajedinjenje Italiji, i najposlije postavljaju se gradjanski gouverneri i lokalne vlade, usprkos izričnom engadžmanu i odredbama primirja, da se lokalne gradjanske narodne vlasti ne će dirati, no da će voj.[ni] kom.[andanti] imati samo pravo nadzora nad njihovim radom.

Takvi postupci pretvaraju uznemirenost kod tamošnjeg stanovništva i cijelog SHS naroda u opravdano nezadovoljstvo. S.H.S. narod koji je svojom upornom borbom protiv centralnih sila na svim stranama svijeta i u samoj Austro Ug.[arskoj] znatno doprinjeo općoj stvari ne osjeća se kao pobijedjen, no kao saveznički narod. Vjerujući u lojalnost i časnost Savezničkih sila, on ne može da vjeruje, da se opravdana indignacija civilizovanog svijeta protivu prakse teritorije "krpe papira" odnose samo na pisane ugovore, i oslanjajući se na svečano dato i izjave o slobodi i pravu samoopredjeljenja, on se u borbi založio bez rezerve i podnio najteže žrtve. On danas ne može mirno podnijeti da se protivu njega uskrsavaju stare žigosane teorije zaloga i ispoljavaju zavojevačke težnje.

Predstavnici SHS naroda na konferenciji u Genevi odlučili su, da skrenu pažnju savezničkih sila i S.A.D. na opasnost situacije, koja se ovim postupkom stvara, i ulažući najsvježaniji protest protiv takvog kršenja priznatih narodnih prava, traže da se u najkraćem roku preduzmu mjere e da bi se izbjegle žalosne posljedice, koje inače mogu nastupiti. Za te pak posljedice predstavnici SHS. naroda skidaju unapred svaku odgovornost pred savješću civilizovanog svijeta.

47.

Rijeka, 6. studenoga 1918.

General Franchet d'Espéray, glavni zapovjednik savezničkih snaga na istoku, upućuje preko Rijeke Narodnom vijeću u Zagrebu i Ljubljani brzojave, kojima pozdravlja Narodno vijeće SHS i novoosnovanu "jugoslavensku vojsku" na kopnu i moru.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 11/1918.

RIJEKA – RADIO. 6. 11. 1918. 2 H 30 prije podne.

General Franchet d'Esperey zapovjednik glavnih aliiranih armeja na istoku Narodnome Vijeću u Zagrebu i Ljubljani.

Savezničke armeje na istoku sa entuziazmom pozdravljaju Narodno Vijeće jugoslavensko u Zagrebu i u Ljubljani, kao i novu armeju jugoslavensku na kopnu i na moru, koje stupaju pod stijeg savezničkih armeja za pobjedu slobode i prava. Savezničke armeje računaju, da će jugoslavenske čete u Zagrebu i u Ljubljani neodvlačno stupiti u tijesnu vezu sa zapovjednikom savezničkih armeja u Beogradu i ta veza bit će simbolom jedinstva na krvi osnovana protiv zajedničkom neprijatelju svih Slavena izbavljenih od Habsburgovaca.

Potpis
Franchet d'Espérey

48.

Zagreb, 7. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća zahvaljuje generalu Franchet d'Espérayu na pozdravima i obavještava ga da Država SHS namjerava stupiti u državnu zajednicu s Kraljevinom Srbijom i Kraljevinom Crnom Gorom, da je upućen brzojav maršalu Fochu s molbom da se na "jugoslavenski teritorij" što prije pošalju Antantne snage, da je "aliiranim" (savezničkim) snagama upućen brzojav o stvaranju Države SHS i da je zamoljen predsjednik Wilson da poduzme mjere kako bi bio očuvan integritet mlade Države SHS te da se onemoguću daljnja okupacija "jugoslavenskog teritorija" od strane Italije.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 12/1918.

7. XI. 1918.

Brzojav.

Général Franchet d'Espérey
Commandant en chef les armées alliées en Orient

C'est avec le sentiment de la plus vive joie et de profonde reconnaissance que le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes a reçu le telegramme lui portant les salutes fraternels des armées alliées d'Orient. Il n'a pas manqué d'envoyer déjà des délégués spéciaux à Belgrade pour se mettre en relation étroite avec le gouvernement serbe et le Commandement des armées alliées. Afin d'assurer la liberté et l'existence même du jeune Etat des Slovenes des Croates et des Serbes qui est prêt à former un état commun avec la Serbie et Montenegro contre les débris de l'ancienne armée austro-hongroise rentrant des fronts italien et balcanique. Ce Conseil National s'est adressé aussi dernièrement au Généralissime maréchal Foch avec la prière de faire entrer le plus tôt possible les troupes de l'Entente dans le territoire Yougoslave.

Le Conseil National saisit cette occasion pour informer le Commandement des Armées alliées d'Orient que par des dépêches, dont la transmission et la réception par les destinataires est incertaine jusqu'à présent pour des raisons techniques, il a notifié à tous les Etats alliés que le 29 octobre dernier l'Etat indépendant et souverain des Slovenes, des Croates et des Serbes s'est constitué sur tout le territoire Yougoslave de l'ancienne monarchie austro-hongroise. Le Conseil National a en outre invoqué la puissante protection du Président Wilson pour garantir l'intégrité et l'indépendance de ce jeune Etat et il s'est adressé en même temps à toutes les Puissances de l'Entente afin qu'il ne soit pas créé de préjudice à l'union en un Etat des Slovenes des Croates et des Serbes par les conditions d'armistice conclues le 3 novembre courant entre le haut Commandement italien et celui de l'ancienne monarchie austro-hongroise. Par une autre dépêche il a été notifié que le Comité yougoslave à Genève est autorisé à représenter les intérêts du nouvel état des Slovenes, des Croates et des Serbes.

Le Conseil National prie en même temps le Gouvernement Royal serbe de transmettre, pour plus de sûreté, une seconde fois les dépêches ci-dessus à leur destination.

Pour le Présidence du Conseil National des
Slovenes des Croates et des Serbes

Pribičević

Pavelić

49.

Split, 7. studenoga 1918.

Prva strana brzojava iz Splita kojim, vjerojatno, tamošnje Narodno vijeće javlja da je obustavljena djelatnost filijale Austrougarske banke i da je potreban jedan novčani zavod za cijelu pokrajinu. Predlaže se da se isto tako postupi sa svim filijalama Austrougarske banke.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 13/1918.

BRZOJAVKA

Split 1 951 79 6/10 s

Obustavili djelatnost filijalke austro ugarske banke. Trebamo novčani zavod za centraliziranje cijelog novčanog prometa pokrajine pa bi za to mi preuzeli tu banku i predlažemo da odredite da se isto postupa sa svim filijalkama austrougarske banke u jugoslaviji, da uzmognemo odmah uspostaviti novčnu cirkulaciju između naših zemalja kao što je to prije obavljala austrougarska banka. Odredite naziv takove banke.

50.

Bern, 7. studenoga 1918.

Brzojavna vijest o poruci predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Wilsona, kojom on pozdravlja oslobođene narode s područja bivše Austro-Ugarske Monarhije, te im poručuje da spriječe svaku zloupotrebu sile "koja bi mogla da otegne ili diskreditira dolazak slobode".

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 32/1918.

7. XI. 1918.

/N. S./ Preko Berna stigao je danas slijedeći brzojav:

Predsjednik Sjedinjenih Država Vilson upravio je na narode koji su sačinjavali carevinu Austro-Ugarsku, a sada su oslobođeni od njenog jarma, ovaj apel: Kao tumaču najvećeg broja Vaših najžarkijih prijatelja nek mi bude dopušteno izjaviti, da se nadaju i očekuju svi prijatelji slobode, bilo gdje se oni nalazili, a osobito oni čija je sadanja i neposredna dužnost, da istinito pomognu slobodnim narodima svijeta, kako bi se očvrstili u istinitoj slobodi, da upravnici i narodi novo oslobođenih krajeva čine sve moguće, da kritične promjene, koje se imadu izvršiti, budu obavljene uredno, umjereno, blago isto tako kao i odlučno, tako, da se ukloni i spriječi svako nasilje i svaka okrutnost; tako, da nikakva nedolična djela ne okaljaju anale ove nove periode reorganizacije, znajući da bi takva djela samo usporila nastup velikih događaja za koje se mi svi borimo. I oni /Vaši prijatelji/ apeliraju dakle s povjerenjem na Vas, da ćete spriječiti svaku zlorabu sile, koja bi mogla da otegne ili diskreditira dolazak slobode. Vilson.

51.

Zagreb, 7. studenoga 1918.

Narodno vijeće SHS dostavlja Ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Srbije tekstove nota, s molbom da njihov sadržaj uzme na znanje i da ih brzojavnim putem dostavi naslovnici.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 13/1918.

7. XI. 1918.

Kraljevskom Ministarstvu spoljnih Dela
u

Beogradu

Tekom zadnjih dana Narodno Vijeće S.H.S. otposlalo je bezžičnim telegrafom depeše, kojih su prepisi ovde priloženi.

Pošto Narodno Vijeće nije stalno, da su ove depeše bile otposlane te i primljene od naslovnika, to ima čast da ovde priloži njihov tekst u banskom Kraljevskom Ministarstvu spoljnih Dela, i da ga zamoli, da uzme na znanje sadržaj depeša na njeg upućenih, a da poduzme potrebno, da ostale depeše budu bezodvlačno otpremljene bezžičnim telegrafom kamo su odregjene.

Narodno Vijeće se unaprijed najtoplije i najsrdačnije zahvaljuje Ministarstvu spoljnih dela na bratskom i ljubeznom posredstvu u našoj zajedničkoj nam stvari.

52.

Zagreb, 8. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS dostavlja Jugoslavenskom odboru u Ženevi tekst note, kojom je savezničkim vladama objavljeno stvaranje Države SHS. Napominje kako ne zna je li Odbor primio notu kojom ga Narodno vijeće ovlašćuje da zastupa interese Države SHS u inozemstvu i kojom je zamoljen da pošalje delegaciju u Zagreb radi obavještavanja o situaciji.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 17/1918.

8. XI. 1918.

Brzjav.

Comité Yougoslave, Génève.

En vous donant connaissance du texte de la note par laquelle le Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes a notifié aux Etats alliés la constitution de l'Etat

indépendant et souverain des Slovènes, des Croates et des Serbes nous vous avone prié par la dépêche du 1 novembre de vous charger jusqu'a nouvel ordre de la représentation a l'Etranger des inerets de notre jeune Etat.

N'étant pas sûres si la dépêche en question vous a été récllement transmise nous avons l'honneur de renouveler notre demande et de vous prier en même temps d'envoyer sans retard des délégués a Zagreb pour nous mettre an courant de la situation et de toutes les questions conseinant l'avenir le plus proche de notre Etat.

Pour la Présidence du Conseil National des Slovènes, des Croates, et des Serbes:

Dr. Pavelić.

S. Pribičević.

53.

Zagreb, 8. studenoga 1918.

Protestna nota koju je Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS uputilo Ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Italije protiv zaposjedanja "jugoslavenskog teritorija" od strane talijanskih četa. U noti se ističe da je Država SHS spremna sva sporna pitanja raspraviti na Mirovnoj konferenciji, poštujući načelo narodnog suvereniteta. Traži se izmjena odredbi talijanskog vojnog komandanta u Trstu, koji je zabranio svaki brzojavni i telefonski promet s Trstom i čitavim područjem koje leži s ovu stranu demarkacijske crte, te obustavio svaki promet od Divače prema unutrašnjosti i od Pule prema sjeveru.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 14/1918.

8. XI. 1918.

Kraljevsko ministarstvo spoljašnjih djela¹²⁹

Rim

Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba proglasilo je sa svojim manifestom od 19. listopada o. g., a Hrvatski Sabor sa svojom odlukom od 29. listopada o. g. nezavisnost države Slovenaca, Hrvata i Srba kao slobodne i suverene države, nezavisne od bilo koje vlasti austro-ugarske, kao i od habsburške kuće. Ta proklamacija izvršena je prije, nego li što bijaše zaključeno primirje među kraljevinom Italijom i austro-ugarskim vrhovnim zapovjedništvom, koje, dosljedno tome, nije u času zaključka primirja imalo nikakvog prava, da raspolaže s našim nacionalnim područjem.

Već pri svom postanku, naša se država proglasila prijateljskom i savezničkom s ententom, a napose je izrazila odluku da stvori jedinstvenu državu sa Srbijom i Crnom Gorom. Svaki postupak kraljevine Italije, kojem je svrha, da zaposjedne naše pokrajine, i naše luke,

¹²⁹ U prilogu se nalazi francuski tekst poslan naslovniku.

može dakle biti samo posljedica nesporazumka, pošto bi zaposjednuće područja prijateljskih nacija i država zaista značilo akciju, koja je diametralno oprečna ideji prijateljstva.

Država Slovenaca, Hrvata i Srba ne može da se silom opre tim nastojanjima, ali ona ipak prosvjeduje protiv tom postupku i moli prijatelje naše nacije, da uzmu u obzir načelo narodnosti, koje bijaše temelj ujedinjenju Italije.

Država Slovenaca, Hrvata i Srba spremna je da raspravlja i uredi na mirovnom kongresu sporazumno sa Srbijom i Crnom Gorom sva pitanja granica, koja bi bila prijeporna među njome i kraljevinom Italijom, uzevši za podlogu pravedno načelo narodnosti i prava naroda, da sami odluče o svojoj sudbini, dakle jedino načelo, na temelju kojeg je Italija proglasila, da će postupati kod ujedinjenja talijanske nacije.

Obzirom na ove činjenice traži država Slovenaca, Hrvata i Srba od vlade Kraljevine Italije, da odustane od zaposjednuća naših područja. Ona se nada, da će se kraljevska talijanska vlada staviti na naše stanovište i prinuždena je da traži također iz humanitarnih razloga modifikaciju zapovijedi koje je izdao kraljevski talijanski zapovjednik u Trstu. Ovaj nam je zabranio svaki brzojavni i telefonski saobraćaj s Trstom i s čitavim područjem, koje leži s onu stranu demarkacijone linije. Ova nam mjera po svojoj prirodi onemogućuje, da upravljamo povlačenjem četa nekadašnje austro-ugarske vojske, što bi moglo imati za posljedicu najveće opasnosti za naše pokrajine, tim više, što je i promet vlakova od Divače prema unutrašnjosti zemlje isto tako obustavljen po nalogu kraljevskog talijanskog zapovjednika rečenog mjesta. Ovaj je, među ostalim zabranio sav promet vlakova od Pule prema sjeveru. Svi se vlakovi iz Divače moraju vraćati u spomenutu luku. Mornari su prinuždeni, da se pješke vraćaju u svoje sabiralište i postoji velika opasnost, da bi se mogli bacati na pljačkanje.

Kraljevski talijanski zapovjednik konačno je odredio, da se sva prometna sredstva, a naročito sve lokomotive i svi vagoni, koji se nalaze u zaposjednutom području, imadu zadržati: da ne smiju preći u naše područje.

Primjena ovih mjera bila bi katastrofalna za naš narod, koji bi se na taj način vidjeli izvrgnutom užasnom pljačkanju izgladnjenih i iznemoglih vojnika.

Molimo, da se prometna sredstva podrže, da se osigura redovit povratak četa naše narodnosti u naše krajeve. To bi isto iz humanitarnih razloga moralo biti dopušteno kako četama drugih narodnosti, tim više, što mnogo hiljada Talijana imalo bi preći našim područjem, da se preko našeg područja vrata u svoju domovinu.

54.

Zagreb, 8. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS dostavlja Jugoslavenskom odboru u Ženevi tekst protestne note, koju je uputilo talijanskoj vladi s molbom da ono svojim autoritetom pomogne rješavanje nastalog problema.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 16/1918.

8. XI. 1918.

Brzovjav.

Comité yougoslave Gèneve.

Nous envoyons an date d'aujourd'hui la note de protestation suivante au Gouvernement italien:

(.....)¹³⁰

Nous avone l'honneur de vous prier de bien vouloir faire valoir toute votre influence en lien compétent pour qu'il soit satisfait a notre demande exposée dans la note ádessus.

Nous nous adressons en meme temps an Gouvernement serbe avec la priere d'appenyer entierement notre point de vue.

Pour la Présidence du Conseil National des S des C et des S.

Pavelić.

Pribičević.

55.

Zagreb, 8. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS upućuje notu predsjedniku srbijanske vlade Pašiću, kojom ga obavještava da je talijanskoj vladi uputilo brzovjavni protest protiv zaposjedanja "jugoslavenskog teritorija" od strane talijanskih četa. Moli se srpska vlada da i sa svoje strane poduzme korake, kako bi se spriječila talijanska okupacija "naših krajeva".

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 15/1918.

8. XI. 1918.

Gospodin Nikola Pašić
Ministar predsjednik kraljevine Srbije i t.d.

B e o g r a d.

Gospodine ministre,

Oslanjajući se o primirje što ga je Italija sklopila s bivšim austro-ugarskim glavnim zapovjedništvom, u času, kad ovo uopće nije imalo više prava, da raspolaže s našim narodnim teritorijem, počele su talijanske čete zadnjih dana zaposjedati naše čisto narodne krajeve i ulaziti svojim ratnim brodovima u naše luke.

Obzirom na taj postupak kraljevine Italije Narodno se je Vijeće S.H.S. našlo prinudjeno, da pošalje talijanskoj vladi brzovjavni protest, kojega je tekst ovdje u prepisu priložen.

¹³⁰ Slijedi tekst note, vidi dokument broj 53.

Država je S.H.S. od prvoga početka svoga postanka izjavila, da želi s kraljevinom Srbijom i Crnom Gorom stupiti u jednu zajedničku državu. Krajevi i luke, što ih talijanske čete sada okupiraju ulaze u sastav te države, i talijanska su presizanja uperena upravo tako protiv naših interesa, kao isto protiv interesa kraljevine Srbije.

Narodno se Vijeće S.H.S. obraća s toga razloga brackim pouzdanjem na srpsku vladu, moleći je usrdno, da i ona, sa svoje strane, podupre odlučno naš zahtjev i da poduzme što prije sve nužne korake, kako bi se sa strane Talijana odustalo od okupacije naših krajeva.

Uvjereni, da ćete se za ovo naše zajedničko stanovište, iz svih sila, zauzeti, zahvaljujemo Vam od srca unaprijed, gospodine ministre, za sva Vaša nastojanja u tom smjeru, moleći Vas, da primite izraz našega najiskrenijega poštovanja i bracke odanosti.

Za Narodno Vijeće S.H.S. u Zagrebu

U Z a g r e b u, 8. novembra 1918.

56.

Zagreb, 9. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS dostavlja Ministarstvu vanjskih poslova u Beogradu tekst note upućene predsjedniku Orlandu u Rim, s molbom da je priopći adresatu i podupre svojim autoritetom. U spomenutoj noti Narodno vijeće odlučno protestira protiv zahtjeva zapovjednika talijanske ratne mornarice u Rijeci, da ratni brodovi nose na kermi umjesto "jugoslavenske" austrougarsku zastavu.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 18/1918.

9. XI. 1918.

Ministru inostranih dela

u

B e o g r a d u.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu moli kr.[aljevsko] srpsko ministarstvo inostranih dela, da priloženu notu u francuskom tekstu priopći adresatu, te da je svim svojim autoritetom podupre.

U Z a g r e b u, dne 9. studenoga 1918.

Za predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S.

Svetozar Pribičević,

Dr. Ante Pavelić.

NOTA

Ministar predsjednik Orlando

R I M.

Zapovjednik talijanskog ratnog brodovlja na Rijeci saopćio je našim oblastima, da vrhovno zapovjedništvo talijanske flote zahtijeva, budući da jugoslavenska zastava po saveznicima nije priznata, da ratni brodovi moraju na krmi nositi austro-ugarsku zastavu. Ovaj zahtjev dolazi u momentu, kada je već predsjednik Wilson pozdravio od austro-ugarskog jarma oslobođene narode monarkije i kada je vrhovni zapovjednik savezničkih armija na Balkanu general Franchet d'Esperey sa oduševljenjem pozdravio jugoslavensko Narodno Vijeće u Zagrebu kao i novu Jugoslavensku kopnenu i pomorsku bojnu silu. Ne upuštaju se u ocjenu neobičnog zahtjeva, da naši brodovi moraju nositi boje države, koja više ne postoji i koju je talijanski narod uvijek smatrao svojim neprijateljem, čast nam je izjaviti, da Narodno Vijeće S.H.S. protiv takvog zahtjeva odlučno protestuje i izjavljuje, da ga ni pod kojim uvjetima ne može prihvatiti.

U Z a g r e b u, dne 9. novembra 1918.

Za predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S.:
Svetozar Pribičević, Dr. Ante Pavelić

57.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Potpredsjednik Narodnog vijeća Pribičević pozdravlja dolazak izaslanika mađarske vlade u Zagreb, te izražava uvjerenje da će njegov dolazak osigurati prijateljske veze između Države SHS i Mađarske i da će "jugoslavenski" i mađarski narod na mirovnoj konferenciji pokazati kako visoko poštuju "načela demokracije, slobode i ravnopravnosti sviju naroda".

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 20/1918.

10. XI. 1918.

Sa srdačnom dobrodošlicom pozdravljamo u ime Narodnog Vijeća suverene države S.H.S. dolazak gospodina izaslanika mađarskog Narodnog Vijeća i pučke vlade,¹³¹ koji se dolazak, prema njegovoj izjavi, vrši pod egidom Wilsonovih načela, pa će nas radovati, ako Karolyi-eva vlada, na temelju tih načela, uzmogne da doprinese uspostavi i osiguranju najiskrenijih prijateljskih susjednih odnošaja s državom Slovenaca, Hrvata i

¹³¹ A. pl. Balla.

Srba, koja prema našim narodnim težnjama i načelima narodnog samoodredjenja treba da obuhvati čitavo etnografsko područje našega naroda. Služeći velikoj Wilsonovoj ideji o svjetskom miru nadamo se, da ćemo sudjelovanjem na međunarodnoj konferenciji imati prilike, da pokažemo, kako visoko poštujemo načela demokracije, slobode i ravnopravnosti sviju naroda.

58.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Poslanik Mađarske u Zagrebu, Aladár Balla, pozdravlja Narodno vijeće SHS i izražava nadu da će na mirovnim pregovorima suvereni "jugoslavenski" i mađarski narod u potpunom sporazumu sudjelovati u raspravi "služeći velikoj Wilsonovoj ideji i svjetskom miru".

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 19/1918.

10. XI. 1918.

Slavno Narodno Vijeće!¹³²

Počašćen povjerenjem ugarskog Narodnoga Vijeća i ugarske pučke vlade, ovlašten sam, da kao poslanik Ugarske pozdravim Narodno Vijeće potpuno slobodno postale suverene jugoslavenske države, te već sada utirem put bratskom odnošaju i sporazumu između dviju susjednih država, i to Jugoslavenske i Ugarske države, ne samo za to, jer je Wilson, taj veliki stvoritelj svjetskog mira, u svom odgovoru na bivšu Austro-ugarsku monarhiju na to uputio, nego i za to, što je također posve suverenim postao i ugarski narod i na čelu istog stojeća Karolyi-eva vlada nastoje uspostaviti i osigurati najiskreniju bratsku vezu sa državom Slovenaca, Hrvata i Srba.

Osvjedočen sam o tome, da će, kao što su prije stoljeća ugarski i hrvatsko-srpski narodi svoju domovinu branili zajedničkom borbom protiv turskom jarmu, tako i sada sa jednakim osjećajem, kojim su jedan na drugoga upućeni, s kupa biti na braniku u ostvarenju moćnog djela, omogućenog velikom idejom, što ju je Wilson na korist svjetskog mira izneo, da tako kod mirovnog stola dva posve nezavisnim postala suverena naroda, po mogućnosti, u potpunom sporazumu sudjeluju raspravi, služeći velikoj Wilsonovoj ideji i svjetskom miru.

¹³² U zaglavlju rukom nadopisano "Aladár pl. Balla".

59.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Zapisnik konferencije poslanika mađarskog Narodnog vijeća i mađarske pučke vlade s jedne i Predsjedništva Narodnog vijeća SHS s druge strane.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 23/1918.

10. XI. 1918.

Z a p i s n i k.

Sastavljen dne 10. studenoga 1918. u prostorijama Nar.[odnog] Vijeća S.H.S. u Zagrebu na konferenciji poslanika mađarskog nar.[odnog] Vijeća i mađarske pučke vlade s jedne i predsjedništva Nar.[odnog] Vijeća S.H.S. s druge strane.

Uzima se u raspravu odnosno zaključuje se:

1.) Ne prejudicirajući svome stanovištu u pitanju zaštite naroda na temelju samoodredjenja i ističući, da mađarske poslanike ne smatra poslanicima historičke Ugarske države, nego ih smatra samo kao izaslanike Mađarskoga naroda, predsjedništvo N. V. SHS. upušta se u raspravu, da se omogući dvim susjednim suverenim državama medjusobno saobraćaj.

2.) Mađarsko se poslanstvo želi sporazumiti o načinu, kako da se omogući uspostava posvema slobodne željezničke, parobrodarske, poštanske, telefonske i brzojavne veze između susjednih država. Predsjedništvo Nar.[odnog] Vijeća SHS. nametnuto pitanje prihvaća, no svoj odgovor predbježno odgađa za to, jer je to pitanje, koje se mora prije raspraviti sa povjerenikom za Narodnu Obranu.

3.) Poslanici mađarskog N. V. s time u savezu saopćuju, da se kod Dalja nalazi usidreno nekoliko stotine šlepova i teretnih parobroda, mađarskoga privatnoga društva, koji se ne puštaju u Mađarsku. Mole, da se ovima osigura slobodan odlazak i prolaz za Mađarsku. Uži odbor N. V. SHS. na to pitanje takodjer ne može dati odgovora, jer se o stanju stvari mora tek informirati.

4.) Poslanici mađarskog N. V. izriču želju, da se naredba, prema kojoj se sjedišta poduzeća u S.H.S., ako se ne nalaze na ovom teritoriju, za trideset dana imadu ovamo premjestiti, preinači tako, da se ta naredba uvede u život istom trideset dana nakon zaključka mirovine konferencije. Svoju molbu obrazlažu s time, da takovih poduzeća imade mnogo, koja posluju na teritoriju obih susjednih država, pa će se prema tome morati dotično društvo obzirom na samostalnu državu SHS. podijeliti u dva neovisna poduzeća.

Da se to uzmogne provesti, potrebni su mnogi pregovori, koji su usljed neredovnih komunikacionih prilika nemogući.

U isti red poduzeća se ne mogu ubrajati vicinalne željeznice, koje su sve bez razlike stajale u rukovanju Ugarskih državnih željeznica, osim toga su izdane željezničke obligacije većim dijelom u rukama belgijskih i francuskih interesenata, pa radi toga čitavo to pitanje dobiva internacijonalni karakter.

Posebno treba da se pripomene hipotekarni zavodi, koji radi naravi svoga uređenja ne mogu svojih sjedišta prenijeti na ovaj teritorij.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća SHS. čitav kompleks pitanja uzeti će u raspravu, te će se tek nakon toga upustiti u detaljnu raspravu sa poslanicima mađarskog Narodnog Vijeća.

Konferencija se prekida u pol jedanajst u noći i uriče se za drugi dan.

60.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Zapisnik sa sastanka vojnog izaslanika mađarskog Narodnog vijeća i mađarske Narodne vlade Gyule Gömbösa i povjerenika za narodnu obranu Narodnog vijeća SHS dr. Mate Drinkovića. Sastanak je održan u Zagrebu 10. studenoga 1918. Na sastanku se raspravljalo o mađarskim časnicima koji su internirani zajedno s generalom Sarkotićem, o privremenom zadržavanju mađarskog osoblja na željeznicama Države SHS, o organizaciji povratka mađarskih vojnika kućama, o prijevozu i prebrani vojnika koji se vraćaju s albanske fronte, o situaciji u Međimurju i sl.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 22/1918.

10. XI. 1918.

ZAPISNIK

sastavljen s jedne strane sa vojničkim izaslanikom mađarskoga Vijeća i mađarske Narodne Vlade, gospodinom satnikom glavnoga stožera Gyula pl. Gömbös od Jakfa, s druge strane sa povjerenikom Narodne Obrane gospodinom Drom Matom Drinkovićem.-

A. Pozdrav narodnom vijeću S.H.S. od ratnog ministra mađarske vlade i mađarskog Narodnog vijeća po izaslaniku:

Mađarski ratni ministar pozdravlja ministra S.H.S. i želi, da se usprkos nove situacije svi zajednički odnosi u bratskom sporazumu riješe. Želi potpuni uspjeh državi S.H.S. i nada se, da će S.H.S. novu mađarsku državu sa bratskim simpatijama susretati.

U ime Narodnoga Vijeća S.H.S. odgovara povjerenik Narodne Obrane Dr. Mato Drinković.

Srdačno zahvaljujem na pozdravu mađarskog ministra i odzdravljam sa željom, da budemo dobri susjedi. Vlada nezavisne države S.H.S. ima zadaću, da uzdrži red u zemlji i prijateljske odnose sa svim susjednim narodima, svrhom, da sa Srbijom i Crnom gorom sačini jedinstvenu državu na temelju potpunog samoodređenja naroda S.H.S. na cijelom njegovom etnografskom teritoriju.-

Prigodom proglašenja nezavisne države S.H.S. prestali su zaključkom hrvatskoga sabora svi zajednički poslovi sa bivšim državama Austrijom i Ugarskom, odnosno Austro-Ugarskom. Država S.H.S. je suverena i ne nalazi se u ratnom stanju sa nijednom drugom državom, te kada tuđe vojske na našem teritoriju razoružavamo, vršimo i služimo se međunarodnim pravom, koje pripada svakoj neutralnoj državi.-

Mislim, da je želja mađarskog Narodnog Vijeća i mađarske Vlade istovjetna našoj, zato se nadam, da će odnošaj prijateljstva, koji će biti utvrđen na mirovnoj konferenciji biti jedini pravi i trajni za sve države.

B. Poslije pozdrava prelazi se sporazumno na pretres pitanja, čije je riješenje u ovaj čas neophodno nužno.-

Gospodin izaslanik mađarskoga Narodnog Vijeća i mađarske Vlade predlaže na pretres pitanje o mađarskim častnicima, koji su internirani zajedno s generalom Sarkotićem,¹³³ te kaže:

Pošto je mađarska Vlada posvema samostalna i ne ovisi o nijednoj drugoj državi, to molim, da se gospoda mađarski časnici, koji su internirani sa gospodinom generalom Sarkotićem, puste na slobodu. Jedan dio tih časnika bio je dodijeljen na službovanje generalu Sarkotiću, te je kao takav izvršivao samo zadane naloge i ne mogu se stoga pozvati osobno na odgovornost.-

Drugi dio je samo slučajno zapao u isti vlak, s kojim se je vozio general Sarkotić.-

Molim, da ih se oslobodi i da im se dozvoli uz prenos njihovog vlasništva slobodan povratak u domovinu.-

Odgovor povjerenika za Narodnu Obranu S.H.S.:

Molbi će se s naše strane, po svojoj prilici još danas udovoljiti. Istodobno tražim jamstvo od izaslanika mađarske Vlade, da će ona našim državljanima, koji se nalaze u Mađarskoj, bezodvlačno i pod istim uvjetima povratak u domovinu dozvoliti.

Ako se to jamstvo nebi dalo, bili bi mi prisiljeni, sve mađarske časnike, koji kroz našu zemlju prolaze, radi sigurnosti naših državljana pridržati i internirati.-

¹³³ General Sarkotić je od sarajevskoga NV dobio propusnicu za nesmetani odlazak iz zemlje, ali je usprkos tome bio zaustavljen u Brodu n/S, tj. današnjem Slavonskom Brodu, te pod stražom dopraćen u Zagreb. Nakon što su ga vlasti Države SHS nekoliko dana držale u kućnom i vojnom pritvoru, dopušteno mu je da otputuje u Beč.

Odgovor izaslanika mađarske Vlade:

Mađarska Vlada jamči, da će svi državljani S.H.S., koji to izričito žele biti pušteni svojim kućama uz iste uvjete, koje i S.H.S. nama daje, to jest, biti će im zajamčena sigurnost osobe i privatnog vlasništva.

Obje vlade obvezuju se, da će navedeno odmah u svim novinama proglasiti, te, da će u slučaju novih upadica svaka vlada iz vlastite inicijative odmah poduzeti shodne korake, da se gore spomenutim obvezama udovolji.-

C. Gospodin vojni ataše konstatira:

da je Vlada S.H.S. naložila svim mađarskim činovnicima u bivšim zajedničkim uređima i željeznicama, da predbježno ostanu na svojim dosadanjim mjestima.-

Mađarska vlada i mađarsko Narodno Vijeće usvajaju potpuno naloge, izdane po Vladi S.H.S., glede privremenog pridržavanja mađarskog osoblja na željeznicama S.H.S. uz zahtjev, da se mađarskoj Vladi, glede spomenutih činovnika, dade jamstvo posvemašnje osobne sigurnosti i privatnoga vlasništva.

Vrijeme, kada se imadu mađarski željezničari povratiti u svoju domovinu, odrediti će mađarska Vlada sporazumno sa Vladom S.H.S. Mađarska Vlada moli Vladu S.H.S., da se pravodobno pobrine za izmjenu željezničara.-

Odgovor povjerenika za Narodnu Obranu.

Vlada Narodnoga Vijeća S.H.S. sporazumna je sa ovim stanovištem mađarske Vlade, te drži, da se to proteže samo na one željezničare i bivše zajedničke činovnike, koji će zatražiti povratak u domovinu.

D. Organizacija povratka mađarskih civilnih državljana i vojnika svojim kućama.

Gospodin vojni ataše izjavljuje:

Ja mislim, da se na važnim kolodvorima pridijele jugoslavenskim kolodvorskim zapovjedništvima mađarski časnici sa nekoliko ljudi, koji imadu zadaću, da odpremu u Mađarsku prolazećih četa i civilnih osoba, kao i njihovu prehranu, podupiru. Istu organizaciju postavlja i Jugoslavenska država u Mađarskoj u svrhu, da se Jugoslavenske čete i državljani uredno u svoj zavičaj povrate. Ova organizacija je osobito važna na središnjim i graničnim prelaznim željezničkim postajama. Na teritoriju Jugoslavenske države ovako postavljeni mađarsko pomoćni odjeli dobivali bi upute od mađarskog vojnog atašea.

Gospodin povjerenik za Narodnu Obranu odgovara:

U načelu se prihvaća s opaskom, da organizaciju imadu obostrani stručnjaci provesti na temelju već uglavljenoga sporazuma. Izasvano osoblje pridijeljuje se odnosnim kolodvorskim zapovjedništvima, kao pomoćne sile. Konstatira se da vojni ataše pristaje.-

E. S obzirom, da sa albanske fronte dolazi kroz Rijeku i Brod n/S. najmanje 100.000 ljudi, koji nisu državljani S.H.S., te sa talijanske fronte kroz Maribor, Ljubljanu, Pragerhof i Zidani Most 500.000 ljudi, to opažamo, da sa prehranbenim i prometnim sred-

stvima država S.H.S. u tolikoj mjeri ne raspolaže, da bi mogla odnosnim potrebama doskočiti.-

Vodjeni željom, da prehrana i prevoz svih tih vojnika bude osigurana, tražimo od Narodnoga Vijeća i Vlade madjarske da doskoči najprvo dovoljnim brojem željezničkih lokomotiva, vagona /A, B, C, G i J/ te ugljenom i odnosnim poslužnim personalom za te vlakove.

Potrebno će biti i veliki broj sanitetnih vlakova. Glede prehrane tih vraćajućih se vojnika morala bi madjarska Vlada takodjer zajamčiti dovoljnu količinu brašna, suhog mesa, masti, svih vrsti konzerva i soli, jer inače ne možemo garantirati niti za prevoz, niti za obskrbu vojske tudjih narodnosti, koja bi bez takove pomoći bila izvržena nemogućnosti proputovanja i gladovanja.-

Vojni ataše izjavljuje:

Uzimam na znanje i zatražit ću upute od moje vlade.

F. Vojni ataše izjavljuje:

Slobodan sam bezobvezno upitati, da li bi Jugoslavensko Narodno Vijeće bilo u stanju da madjarskoj Vladi prepusti oružje za naoružanje mirovne vojske. Kako gospoda znadu, obavijestio je vrhovni zapovjednik antantinih četa na Balkanu madjarsku Vladu, da je antanta sklona ustrojenju od 6 pješćkih i 2 konjanićkih divizija. Kako je gospodi dalje poznato, stajale su madjarske čete najviše na tudjim ratištima. Obzirom na to, da se sve madjarske čete prije prestupa madjarske granice doista razoružavaju, onemogućeno je skoro sasvim naoružanje madjarske vojske. U nadi odobrenja od strane madjarske Vlade pitam dakle, bili Jugoslavensko Narodno Vijeće bilo sklono onaj dio oružja, koji je madjarskim četama na jugoslavenskom teritoriju oduzet, da stavi madjarskoj Vladi na raspolaganje, odnosno, da se dalnje razoružavanje madjarskih četa obustavi. Mislim, da moram naglasiti, da će biti sve mjere poduzete, da ove madjarske čete, koje eventualno kroz jugoslavenski teritorij prolaze neće poćiniti nikakovih izgreda, koji bi mogli ugroziti javni red, neutralnost jugoslavenske države i dobri sporazum obih država. Ja bi bio sporazuman s tim, da ove madjarske čete bez municije, ali sa oružjem kroz jugoslavensku državu idu. Municija bi se morala u tom slućaju naknadno dopremiti.

Gospodin povjerenik za Narodnu Obranu SHS. odgovara:

Meni kao i Narodnom Vijeću S.H.S. i našoj Vladi nije poznato, što bi zapovjednik antantinih četa bio utanaćio sa izaslanicima madjarske Vlade. Prema tomu u tom pogledu ne možemo zauzeti nikakovo stanovište. Što se tiće predloga madjarskoga Narodnog Vijeća ili postavljenih od gospodina atašea imam izjaviti, kad sam odgovorio na pozdrav gospodina atašea rekao sam: "Naša država nije u ratu sa nikojom drugom državom i vršimo pravo pripadajuće neutralnoj državi, kada tudje vojske u našem teritoriju razoružavamo". Prema tomu mislimo i nadalje ovo pravo izvršivati, dok tudje čete prolaze zemljištem S.H.S. Kako će se to od nas pridržano oružje i municija porazdijeliti i hoće li se u opće dijeliti zavisit će od utanaćenja, koja će se stvoriti na mirovnom kongresu. Ova mjera izazvana strogo našom neutralnosti, mislim da ne može pomutiti nikakove prijateljske odnose naše države sa slobodnim susjednim državama.-

Gospodin ataše izjavljuje:

Ja ću se sa svoje strane pobrinuti, da se, čim budu uvjeti antante sa Madjarskom konačno ratificirani, isti odmah saopće Narodnom Vijeću S.H.S. Pošto je saobraćaj Madjarske sa antantom do danas teži nego li onaj jugoslavenske države sa antantom, predlažem, da se uvjeti primirja od antante orijentiranja radi i po jugoslavenskoj državi zatraže.-

Kod pitanja kod oružja predložio sam dva modusa:

Jedan, da se oružje pošalje i drugo, da se razoružanje eventualno prolazećih četa obustavi i bilo mi je kod zadnjega predloga jasno, da se kroz to neutralnost – strogo uzeto – bez svake dvojbe vrijedja. Moje je mišljenje, da obzirom na izvanredne okolnosti, koje obdržavanje formalnosti jako otežavaju, moj predlog smijem staviti. Moram naglasiti, da se ne radi samo o organizaciji mirovne vojske, nego i organizaciji vojske, koja bi imala čim prije da uzdrži nutarnji mir i red u Madjarskoj. Pri tom mislim, da nutarnji red u Madjarskoj djeluje i na nutarnji red u Jugoslavenskoj državi i da u ovom pogledu ima Jugoslavenska država interesa, da je madjarska vojska, koja nema nikakvih neprijateljskih nakana nego samo, da omogući mirni posao, što brže spremna. Kod prosudjivanja ovih pitanja leži u interesu obih država, da moj predlog proučiti izvoli.

Odgovor povjerenika za Narodnu Obranu:

Pošto će se gospodin ataše pobrinuti, da odgovor antante bude uručen Narodnom Vijeću S.H.S. to nema uzroka, da bi se mi posebno obraćali, da nama antanta direktno te uslove do znanja dade. Uzimam do znanja izjavu gospodina atašea, da naše stanovište u pogledu razoružanja odgovara potpuno stanovištu naše neutralnosti.-

Kad ne prihvaćamo predloge gospodina vojnog atašea nijesmo mislili, da bi se sa strane madjarske Vlade radilo o naoružanju madjarske vojske u neprijateljske namjere.-

Red i mir u madjarskoj državi, kao i u državi S.H.S. je unutarnja stvar odnosnih država i ne možemo se upuštati u raspravu, kako će dotične države i kojim sredstvima taj red uzdržati.-

Vojni ataše izjavljuje:

Mnijenja sam da moram uzvratiti, da sam moj predlog samo s toga razloga stavio, jer mi se sada usprkos nejasne situacije čini, da nema fizične mogućnosti, da se vojska oboružja. Ja mislim, da pitanje s moje strane može ostati otvoreno, dok ja dotične upute primim, da li se ovo pitanje ima dalje raspravljati ili ne.

Gospodin povjerenik prima to na znanje.

G. Gospodin povjerenik izjavljuje:

U Albaniji nalazi se do 100.000 vojske kao što je prije rečeno. Pošto se te čete u domovinu u glavnom morskim putem trgovačkom mornaricom prevažaju i to dnevno 2.000 do 3.000 momaka, to se mora pitanje plaćanja prevoza urediti.-

Trgovačka mornarica nije dosele htjela prevažati, ako se prevoznina unapred ne plati.-

S razloga što naše čete prema zapovjedi ostaju u Hercegovini niti će se isključivo prevažati čete tuđih naroda, tražimo, da taj prevoz plati madjarska Vlada i njezinim poticajem i posredovanjem ostale interesirane vlasti.-

Pošto će prevoz do 30 dana trajati, to je potrebno, da se četama isplate njihove pristojbe, što imadu učiniti dotične vlade.

Gospodin vojni ataše odgovara:

Radi prve točke nisam kompetentan da odlučujem, da li se od strane madjarske vlade odnosne pristojbe trgovačkoj mornarici za prevoz madjarskih četa isplatiti imadu i moram stoga odluku madjarske vlade ishoditi. Mislim ali da moram već sada izjaviti, da se po mom mnijenju za prevoz ima u prvom redu brinuti Narodno Vijeće jugoslavenske države tim više, što za odpremu hrvatskih četa kroz Madjarsku po mom znanju madjarska Vlada nije tražila nikakove konpenzacije.-

Radi druge točke /pristojbe za madjarske/ moram takodjer od vlade odluku zamoliti. Meni se čini važnim i potrebnim, da se na prelaznim postajama i na Rijeci postavljajući se pomoćni odjeli od strane madjarske vlade i madjarskog Narodnog Vijeća dotiraju s novcima tako, da kroz to Narodno Vijeće S.H.S. nema nikakvih posebnih manipulativnih poslova.-

Gospodin povjerenik za Narodnu Obranu odgovara:

Za prevoz po kopnu madjarskih četa ne traži ni država S.H.S. nikakove naplate.-

Za prevoz morem, jer se taj prevoz s trgovačkom mornaricom obavlja, koja u vlastitom djelokrugu traži naplatu, ne možemo preuzeti nikakvih garancija.-

Gospodin vojni ataše odgovara:

Obzirom na to, da je ovo pitanje gospodarstveno pitanje od velike važnosti, ne ćutim se ovlaštenim, da u pojedinosti pregovaranja zalazim.-

I. Gospodin izaslanik madjarske Vlade moli Vladu S.H.S. da preko rijeke Drave niti regularna, a niti neregularna vojska S.H.S. ne prelazi.-

II. Očitujem, da sam obzirom na dogovor sa gospodinom povjerenikom već jučer dne 9. studenoga t. g. na madjarsku Vladu telefonirao, da madjarska Vlada položaj u Medjumurju odmah razbistri. Pošto Narodno Vijeće S.H.S. dobiva prijave, da u Medjumurju madjarsko oružništvo tamošnje pučanstvo, koje se očitovalo za državu S.H.S. radi toga priznanja ubija i zlostavlja. Dalje očituje, da će obzirom na današnji razgovor zatražiti od madjarske Vlade razjašnjenje prilika u Medjumurju.-

Odgovor povjerenika za Narodnu Obranu S.H.S.

Kako sam već gospodinu atašeu u pozdravu naglasio, naš je cilj, da uzdržimo u zemji red i prijateljske odnose sa svim slobodnim susjednim narodima. Mi stojimo na stanovištu potpunog slobodnog narodnog samoopredjeljenja i zato se pučanstvu Medjumurja i južnih krajeva Ugarske ima dati i sa strane madjarskog Narodnog Vijeća i madjarske Vlade potpuno jamstvo slobodnog izvršivanja narodnoga samoopredjeljenja u smislu predloga postavljenih od predsjednika Američkih saveznih država Wilsona.-

Prema tomu madjarska Vlada ne može upotrebljavati nikakova prisilna sredstva proti tomu pučanstvu. Uzev u obzir taj naš pravedni zahtjev, otpada svaka obveza s naše strane, da uzmemo u pretres želje istaknute od gospodina atašea madjarske države.-

Nadamo se da će madjarsko Narodno Vijeće i Vlada takodjer se staviti na princip potpunog i slobodnog samoopredjeljenja, a ne sile.

Oslanjajući se na vijesti, koje nam još i danas stižu iz Medjumurja a koje dokazuju, da se tamo sa strane oružnika i vojnika jednostavno ubija ljude, žene i djecu, moramo postaviti zahtjev, da mađjarska Vlada odmah povuče oružanu silu iz tih krajeva.-

Odgovor gospodina atašea.

Tako dugo dok kod mirovnih konferencija ne budu granice tako označene, da bi mađjarska Vlada morala odreći se administracije u Medjumurju isključeno je, da bi mađjarska Vlada iz Medjumurja ondje nalazeću se vojsku i oružništvo povukla, tim više jer je isto potrebno za uzdržavanje reda i mira. Kao što sam prije spomenuo zamolio sam mađjarsku Vladu po nalogu mađjarskoga poslanika, da u Medjumurju uspostavi red. Ovaki odgovor u najkraće vrijeme dostavit će se Narodnom Vijeću S.H.S.-

Jamčim, da se u Medjumurju sa strane mađjarske Vlade neće upotrijebiti nikakova sila, koja bi mogla zapriječiti slobodnu volju samoodredjenja.-

Odgovor povjerenika za Narodnu Obranu.

Tim odgovorom se Vlada države S.H.S. ne može zadovoljiti. Moram obznaniti gospodinu vojnom izaslaniku mađjarske Vlade, da je Narodno Vijeće S.H.S. obratilo se zapovjedniku antantinih sila na Balkanu gospodinu generalu Franchet d'Esperey obavijajući ga o stanju naših sunarodnjaka u Medjumurju. Glede pak daljnjih naših koraka pridržajemo sebi pravo, da sami odlučimo. Naše odluke će zavisi od toga kakovo će stanovište zauzeti mađjarsko Narodno Vijeće i mađjarska Vlada naprama našim pravednim, demokratskim i miroljubivim zahtjevima.-

Gospodin vojni odaslanik uzimlje ovu izjavu na znanje i javlja da mađjarska Vlada što se ovog pitanja tiče ostaje pri svojem stanovištu.-

Konačna opaska povjerenika za Narodnu Obranu.

Imam izjaviti gospodinu vojnom odaslaniku mađjarske Vlade, da se činjenica, što se Vlada Narodnoga Vijeća S.H.S. upustila u ove dogovore sa odaslanicima mađjarske Vlade, ne može tumačiti u pravcu kao da bi Vlada države S.H.S. priznavala državu Mađjarsku u onom geografičnom obsegu, koji je obuhvaćao historičku Ugarsku.-

Južni dio naime Ugarske je po pučanstvu naše narodnosti i po tomu predmet, koji će po našim delegatima biti iznešen na mirovinu konferenciju.-

Gospodin vojni odaslanik mađjarske Vlade uzimlje ovu izjavu na znanje i javlja, da će mađjarska Vlada što se ovoga pitanja tiče zauzeti svoje stanovište.-

Time je ovaj zapisnik zaključen.

Pročitano i potpisano.

Dano u Zagrebu, dne 10. studenoga 1918.

Vlada Narodnog Vijeća
Odio za Narodnu Obranu

Dr. D r i n k o v i ć v. r.

Izaslanik mađjarskog Vijeća i
mađjarske narodne Vlade satnik
glav.[nog] stožera

G y u l a pl. G ö m b ö s v. r.

61.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS u Zagrebu moli vladu u Beogradu da pošalje u Zagreb svog predstavnika radi dogovora o zajedničkom nastojanju da se sačuvaju brodovi bivše austrougarske flote koju Talijani namjeravaju preuzeti, a koja je 30. listopada predana Narodnom vijeću SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 16/1918.

SRPSKOJ VLADI,

BEOGRAD.

Bivša Austro-Ugarska vojno-pomorska uprava, predala je ratnoj mornarici službeno Narodnom Vijeću SHS., našto su na 30. oktobra 1918. izvještene na svim ratnim ladjama hrvatske zastave.- Zatim primjerom povela se trgovačka mornarica i izvjestila takodjer Jugoslavenske boje.- Okolnost što zapovjednik talijanske flote ne priznaje Jugoslavenske zastave, medjunarodnim nego zahtjeva, da se izvjesu opet Austro-Ugarski barjaci na našim ladjama, zadaje nam velike brige, jer mi toga nećemo, postoji pogibelj, da bi nam Talijani mogli zaplijeniti ratne i trgovačke brodove tim prije, jer izgleda da se oni drže uvjeta primirja sklopljenog sa Austro-Ugarskom vrhovnom vojnom komandom, u kojima ta komanda je propustila izjaviti, da ona ne raspolaže više sa flotom, budući je ista od Narodnog Vijeća preuzeta.- Talijani su u ratnoj luci Puli iskrcali vojsku i popisuju zajednički sa našom komisijom inventar.- Obzirom na budućnost naše mornarice, molimo da bezodvlačno pošaljete Vašega delegata amo u Zagreb, da se dogovorimo kako bi se našim zajedničkim nastojanjem brodovlje za našu buduću zajedničku stvar spasilo.- Javite nam do kada možemo delegata očekivati.-

U Z A G R E B U, 10. Novembra 1918.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća

S. Pribičević

Dr. A Pavelić

62.

Ženeva, 16. studenoga 1918.

Obavijest za Narodno vijeće SHS da je Nikola Pašić uputio vladama u Parizu, Londonu, Rimu i Washingtonu notu u skladu s odlukama Ženevske konferencije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 20/1918.

Pašić iz Ženeve javlja.

Smatrajte kao strogo poverljivo.

Po sporazumu na konferenciji danas sam uputio u Pariz, London, Rim i Vašington sledeću notu, da je predadu tamošnjim vladama.

"Molim izvestite vladu kod koje ste akreditovani, da je vlada srpska priznala narodno veće u Zagrebu kao legitimnog predstavnika Srba, Hrvata i Slovenaca koji su na teritoriju bivše Austro-Ugarske monarhije. Narodno veće koje je izabrano od narodnog predstavnštva smatraće se kao vlada na teritoriju bivše A.[ustro]-Ugarske monarhije sve do definitivnog obrazovanja države Srba, Hrvata i Slovenaca.

U saopštenju ovog molim učinite korak kod dotične vlade da i ona prizna Narodno Veće u Zagrebu kao legitimnu vladu rečenog naroda, i da prizna taj narod, kao narod saveznički; tako isto da dobrovoljnim jugoslovenskim trupama prizna karakter ratnog prava.

Shodno tome Srpska Vlada i Narodno Veće obrazovaće zajedničko ministarstvo, koje će štititi interese i prava jednog naroda Srba, Hrvata i Slovenaca. Do obrazovanja zajedničke vlade daće mandat Trumbiću kao predsedniku jugoslovenskog odbora u Londonu da zastupa Narodno Veće u Zagrebu kod vlade saveznika.

63.

Zagreb, 17. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS u Zagrebu javlja viceadmiralu Gauchetu da stavlja cijelu flotu i utvrde na raspolaganje Antanti, te ujedno protestira protiv talijanske okupacije "naših krajeva", kao i protiv nasilja Talijana i moli intervenciju.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 24/1918.

17. XI. 1918.

Son Excellence Monsieur le Vice-Amiral Gauchet

Commandant en chef des forces alliées

Corfou

Par la note télégraphique en date d'hier le Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes a eu l'honneur de communiquer à votre Excellence qu' en approuvant les déclarations faites par ses délégués à Votre Excellence à Corfou il met, pour certains buts expressément déterminés, à la disposition des Puissances de l'Entente et des Etats-Unis sa flotte entière ainsi que les fortifications situées sur la côte de l'Etat des Slove-

nes, des Croates et des Serbes. Tout en maintenant cet engagement formel le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes croit de son devoir de faire observer que l'arrangement ci-dessus mentionné ne saurait nullement autoriser les forces de terre et de mer italiennes à occuper à elles seules nos ports et nos fortifications cotières et à nous saisir, l'un après l'autre, nos vaisseaux de guerre en forçant nos officiers de marine et les équipages respectifs de quitter ces bâtiments.

Or, de pareils faits contraires à l'esprit de l'arrangement survenu se sont produits et continuent à se produire. Ainsi, immédiatement après la signature de l'armistice avec l'ancien commandement Austro-hongrois les troupes italiennes ont débarqué à Šibenik et ont occupé au cours de quelques jours tous les objets militaires en hissant le drapeau italien. A l'heure qu'il est environ un bataillon italien tient occupé la ville de Šibenik et ses alentours en exerçant le contrôle le plus rigoureux au point de vue militaire administratif et policier et en enlevant, sans dresser des inventaires, les objets (armes, vêtements) déposés dans les magasins militaires.

Dans le port de Pola les Italiens occupent successivement nos vaisseaux de guerre en renvoyant nos officiers et nos marins et en installant des équipages italiens.

Le Conseil National se voit forcé de protester contre ce procédé arbitraire. En connaissant les sentiments de haute justice, de bienveillance et d'amitié pour notre cause nationale, dont Votre Excellence a fait déjà preuve le Conseil National se permet de s'adresser à vous, monsieur le Vice-amiral, en vous priant d'intervenir afin que l'emploi de nos vaisseaux de guerre et de nos fortifications soit fait dans l'esprit de l'arrangement dont il a été question plus haut.

Il serait d'autant plus important que les actes contre lesquels nous protestons cessent au plus vite possible qu'il constituent une épreuve trop dure pour notre nation délivrée à peine d'un jou séculaire des plus tiraniques que l'histoire ait jamais connus.

Veillez agréer Monsieur le Vice-amiral l'assurance de notre haute considération.

Pour la Présidence du Conseil National des S. des C. et des S.

Pavelić

Pribičević

64.

Sarajevo, Zagreb, 17. studenoga 1918.

Narodna vlada SHS za BiH u Sarajevu piše Pribičeviću o ništavnosti ugovora o primirju s obzirom na pripadnost ratne i trgovačke mornarice bivše Austro-Ugarske Monarhije i koncept odgovora.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 208/1918.

N a r o d n a v l a d a S . H . S . za Bosnu i Hercegovinu

Dragi S v e t o z a r e !

Mišljenje moje i Ate Šole je, da se novi protest antanti upravi toga sadržaja, da ugovora o primirju između antante i bivše aug. monarhije jest po međunarodnom pravu ništetan u pogledu Jadranskog mora ratne i trgovačke mornarice bivše au.[stro] ug.[arske] monarhije jer u momentu sklapanja ugovora nije više postojala au.[stro] ug.[arska] monarhija. U tom momentu postojala je država S.H.S., koja je bila u posjedu Jadranske obale; ratne i trgovačke mornarice i prema tome imade se sva ratna i trgovačka mornarica ostaviti suverenoj državi S.H.S.

Suverena država S.H.S. smatra se bez formalnog ugovora saveznikom antante.

Pozdrav Tvoj

Dr Jozo Sunarić [v. r.]

[19]18.

Narodnoj vladi SHS za Bosnu i Hercegovinu,

SARAJEVO.

Na Vaš dopis u pogledu ništetnosti ugovora o primirju za Jadransko more, ratnu i trgovačku mornaricu bivše austro ug.[arske] mornarice, čast nam je saopćiti Vam, da je sa strane ovoga predsjedništva bio uložen protest na sve antantne vlasti, uključiv i samu Italiju.

Uz to Vam se javlja, da je po vijestima koje smo dobili osobito od dra Tresića, koji se vratio sa Krfa, - antentino vijeće u Versaille-u priznalo nama svu mornaricu, i prema tome izjavilo ništetnim dotične točke primirja.

U Zagrebu, dne 17. novembra 1918.

65.

Zagreb, 18. studenoga 1918.

Vilim Bukšeg i dr. Ivan Marija Čok podnose izvješće o političkim i diplomatskim koracima poduzetim na Krfu od 6. do 13. studenoga 1918. u vezi s preuzimanjem brodova bivše austrougarske flote.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 21/1918.

IZVJEŠTAJ¹³⁴

o političkim i diplomatskim koracima, poduzetim po izaslanicima N.V. Dr. Tresiću-Pavičiću, Vilimu Bukšegu i Dr. Iv. Mar. Čoka na Krfu od 6. novembra do 13. novembra. Odmah nakon što smo dne 31./10. 1918 preuzeli od a.[ustro-]u.[garskog] admirala Horthy-ja i njegovog štaba bivšu austro-ugarsku mornaricu, to je gosp. Ivo Vuković pl. Podkapelski, kao od mornarskog Sovjeta novo imenovani privremeni komandant flote, na svoju ruku /t.j. bez da o tome obavijestio izaslanika N.V./ putem radiograma obavjestio antantu o preuzeću flote po državi SHS.

Sledećeg dana, 1./11. 1918, stigao je na komando flote telegram od austrijskog generala Webera, u kojem traži, da se prema uslovima primirja, sklopljenoga po njemu sa gen. Diazom, mornarica mora predati Italiji kao predstavnici antante. Odgovoreno mu je telegramom, sastavljenim od Dr. Čoka, a podpisanim od kontre-admirala Kocha, da bivša a.u. flota prešla u vlasništvo države SHS da ta nije nikada bila u ratu s nijednom državom, da usljed toga ne priznavamo nikakvoga primirja, koji su austrijski generali sklopili, i da se ne može predati a.[usto-]u.[garska] flota, jer te više nema.

Pošto smo se u Puli uvjerali, da je položaj usljed odlazka nejugoslavenske momčadi i oficira, pa čak i jugoslavenske momčadi naše tek preuzete ratne mornarice, kao i usljed potpuno revolucionarnoga stanja, u kojem se preostala momčad nalazila, neodrživ, odslan je od svijuz 3 odaslanika potpisan radiogram na zapovjednika prijateljske antantine flote u Sredozemnom moru, u kojemu ga se moli, da uzme u zaštitu Pulu i cijelu našu mornaricu po mornarici jedne od antantinih vlasti, koja nije interesovana na narodnosnim pitanjima ove zemlje. Na ovaj radiogram stigao je još istoga dana odgovor, koji glasi, kako sljede.

Messieurs Tresić-Pavičić-Bukšeg-Čok, commandants flotte Pola. Repons a votre telegramme. Avec nos saluts d amities nous vous invitons a vous rendre immediatement a Corfou sous le drapeau blanc pour vous mettre a disposition du commandant en chef des forces allies. Avertis sez par telegraphie sans fil votre depart et votre arrive Clemenceau, colonel House, Lloyd Georges, Orlando.

Sadržaj toga odgovora depeširali smo odmah N.V. u Zagreb sa istovremenom zamolbom, da se izvoli delegirati za put u Krf druge delegate, odnosno nas u to opuno moćiti te dati nam za ovaj slučaj upute. Na ovu depešu ne dobismo odgovora, ali nam se je posrećilo dobiti telefonsku vezu sa Dr. Lorkovićem, koji je u ime N.V. nas odredio kao delegate i dao nam upute. Javili smo svoje putovanje u Krf i komandant flote aliiranih sila nam je dao na raspolaganje franc.[usku] torpiljarku "Kabyle", koja nas je pratila iz Kotora do Krfa.

U Krfu smo srdačno primljeni od zapovjednika antantine flote viceadmirala Gauchet-a, koji nam je predložio uslove primirja sklopljenog med gen.[eralom] Weberom za A.[ustro-]U.[garsku] gen.[eralom] Diazom za antantu te nas zamolio, da se izjavimo glede onih točaka, koje se odnose na a.[ustro-]u.[garsku] mornaricu. Odgovorismo gospodinu admiralu, da nama nije moguće izjaviti se smjesta, jer nam uvjeti primirja

¹³⁴ Izvještaj je podnesen 20. studenoga 1918. na sjednici Središnjeg odbora NV SHS u Zagrebu.

nisu bili još poznati. Zamolismo, da nam da vremena, dok dobijemo instrukcije od svoje vlade iz Zagreba, što je primljeno na znanje. Onda smo radiogramom izvjestili N.V. u Zagrebu o svemu tomu, te zamolili instrukciju a istodobno zauzeli u tom radiogramu svoje stanovište po kojem mi ne priznajemo primirja, a njegove klauzule ne mogu vrijetiti za našu državu, koja je u prijateljskom odnošaju prema antanti. U ostalom - smo kazali - da principiuelno nemamo ništa proti tome, da se naša mornarica preda antanti, ali da je za sada to nemoguće i to usljed pomanjkanja oficira i mornara, te osobito tehničkog personala.

Jedan smo prepis ove note poslali Dr. Trumbiću, jedan gosp. min.[istru] predsjed.[niku] srbskomu Pašiću s molbom, da interveniraju kod antantinih vlasti u prilog našoj stvari, a jedan prepis gosp. admiralu Gauchetu.

Dva dana kasnije pozvao je admiral Gauchet Dr. Tresića k sebi te mu saopćio, da je poslao prepis naše note svojoj vladi u Paris sa preporukom i da je dobio odgovor, glasom kojega je versaillesko Vijeće antante zaključilo, da, pošto bivša a.[ustro-]u.[garska] mornarica sada pripada prijateljskoj državi SHS, koja nije s nikim zaraćena, imaju odpasti ovi uslovi primirja, sklopljeni sa Austro-Ugarskom, koji se odnose na mornaricu /clauses anittimes/ a napose točke 2 i 3.

Pošto je bio javljen dolazak srbskoga Prestolonasljednika princa Alexandra na Krf, to smo po želji tamošnjih članova srbske vlade, čiji gosti smo bili cijelo vrijeme našega boravka na Krfu, ostali još nekoliko dana na Krfu, dok nam je javljeno, da Prestolonasljednik ne dolazi na Krf. Pošto je gosp. Dr. Tresić-Pavičić odlučio, da ide sam u Beograd, konstatirali smo sva trojica, da je naša misija gotova, tako, da je dalnje putovanje odnosno povratak svakoga izmedju trojice njegova lična stvar.

Usljed naše pritužbe kod admirala Gaucheta protiv postupka Talijana, koji zaposjedaju naše luke i naša ostrva, a opaziv, da nemamo ništa proti okupaciji istih po četama antante i po njezinom brodovlju, a nipošto po samim Talijanima, koji su u ovim zemljama interesirana stranka, odredio je admiral Gauchet, da smjesta otidju 4 franc. torpiljarke u naše luke /Šibenik, Rijeka, Pula/. Obavjestio je o našem prosvjedu svoju vladu i obećao, da će poslati u naše luke još drugih ratnih ladja antantinih, a ne talijanskih.

Gospodin admiral Gauchet je takodjer obećao, da će zainteresirati svoju vladu za to, da pošalje što moguće više živeža u naše zemlje, osobito u Dalmaciju. Na svom povratku iz Krfa u Kotoru smo doznali od našeg admirala Catinellija, da mu je javljeno, da je već na putu živež iz Marsilje za Kotor, i to živeža za 50.000 ljudi za 40 dana.

Francuzi su jako skloni našoj stvari i protivni Talijanima te njihovom djelovanju. To konstatiramo kod admirala Gaucheta na Krfu, kod admirala Combet-a u Kotoru, kod svih oficira, te čak i kod momaka, s kojima smo došli u doticaj. Konfidencijalno su nam oba spomenuta admirala izjavila, da su sa svojim simpatijama bezuslovno na našoj

strani, tako i Englezi i Amerikaci, samo, da moramo uvažiti, da su i Francuzi i Englezi danas još saveznici Italije i s njima vezani formalnom pogodbom. Službeno ima adm.[iral] Gauchet nalog, da pazi na to, da se kolikogod moguće izbjegava svakomu konfliktu, event.[ualne] konflikte u interesima popraviti, ali po njegovom ličnom mnijenju bi imali incidenti sa Talijanima mogli nami samo koristiti.

Ako štogod trebamo, u čemu bi nam adm.[iral] Gauchet mogao pomoći /n. p. ako trebamo, da se sa francuskim brodovima naše ljude prevažna na Krfa ili iz Krfa itd./, uvijek nam je na raspolaganju.

U Kotoru, gdje je zapovjedao francuzki admiral, su poslali Talijani admirala, koji je bio po činu viši, koji je radi toga preuzeo komandu. Francuzki je admiral odmah radiotelegrafski zamolio svoga čefa Gauchet-a, da imenuje drugog admirala po činu još višega, da bi Francuz zapovjedao u Kotoru, te je izaslanika Bukšega i Čoka /Tresić je otišao s Krfa posebnim putem/ o tome izvjestio, na što su spomenuti izaslanici poslali brzovoj adm.[iralu] Gauchetu, u kojem ga upozoravaju, da nemaju pouzdanje u Talijane i da u svrhu garancije na pravednost te mir i red mole, da pošalje po činu višega franc.[uskog] admirala u Kotor.

Talijanski admiral na Krfu nam je izjavio, da pošto država SHS nije priznata od drugih država te pošto nije internacijonalno priznata ni naša narodna zastava, moraju naše ladje ploviti pod starom austro-ugarskom zastavom, koja je internacionalno priznata, i istodobno pod talijanskom zastavom, ako ne će da budu od Talijanske strane imale neprilike. Radiotelegram istoga sadržaja, potpisan od tal.[ijanskog] admirala Thanu di Revel, je dobio naš kotarski admiral Catinelli.

Adm.[iral] Gauchet, u tom pogledu interpeliran, izjavio je, da mogu naše ladje slobodno ploviti pod našom narodnom zastavom a, da ne bi imali neprilika od Talijana, neka izvjesimo i zastavu od jedne od antantinih vlasti, radi toga zaključismo izvijestiti polog naše francuzku.

Na naš poziv posjetili su našu torpiljarku Br. 77, koja je imala izvješenu srpsku i hrvatsku zastavu, članovi srpske vlade gg. ministri Gjuričić, Trifunović, Gavrilović i odjelni predstojnik Pečanac.

Na groblju srpskih junaka na otoku Vidu smo položili vijenac sa tri trobojnice i primjerenim napisom.

Sva 3 izaslanika držala su u dvorani Hotela "Angleterr & Belle Vinise" /sjedište kralj.[evske] srpske vlade/ konferencije. Bukšeg je orisao političke, ekonomske i socijalne prilike tekom rata te sadašnje u Hrvatskoj. Dr. Čok je govorio o istom predmetu s obzirom na Sloveniju te glede narodnih aspiracija Slovenaca i njihovoj opravdanosti. Dr.

Tresić-Pavičić je zabavljao slušatelje čitanjem svojih pjesama. Konferencije, kod kojih učestvovali člani srpske vlade, srpski oficiri, momčad i drugi člani tamošnje srpske kolonije, imale su veoma dobar uspjeh.

Talijanska agitacija u zaposednutim zemljama protiv nas.

a/ Potop ladje "Viribus Unitis" je bio sigurno pripravljen i hotimice izvršen u najkrićnijem momentu.

b/ Dr. Smodlaka u Splitu je izvjestio, da Talijani u Dalmaciji huškaju naš narod proti Narodnoj Vladi dalmatinskoj, proti N.V., proti Jugoslaviji itd.

c/ Najpouzdaniji element u mornarici – Česi – uslijed talijanske agitacije o tobožnoj opasnosti česke domovine od strane Njemaca, koji da idu proti Pragu itd., napuštaju svi našu mornaricu.

č/ Srpski potpukovnik Grgur Ristić u Kotoru izvjestio je, da je uhvaćeno jedno pismo, pisano od oficijalne osobe u Rimu drugoj osobi na Cetinju, da će Talijani opet dovesti crnogorskoga kralja Nikolu, koji da neće dopustiti, da se Crna Gora pripoji Jugoslaviji, već traži Crnogoru povećanu sa dijelom južne Dalmacije, Hercegovine i sjeverne Albanije.

d/ Talijani, koji su ušli u Skadar tek 48 sati nakon što su ga zauzeli po tvrdom boju Srbi, doveli su amo 75.000 ljudi.

Kod intervencije kod inostranih faktora smo konstatirali, da im nije jasno, kakav je odnošaj između Srbije i jugoslavenskih zemalja bivše austro-ugarske monarhije, te da taj fakat prouzročuje veliku konfuziju i poteškoće. Osim toga smo morali konstatirati, da je vanjski svijet sasvim malo informiran o tom, što se kod nas događa, i da je to na našu veliku štetu.

Radi toga je neobhodno potrebno, da se čim prije ustroji jedna jedinstvena vlada za cijelu državu SHS i da se čim prije osnuje informativni ured za inozemstvo.

Pošto su Talijani, nakon što smo mi preuzeli mornaricu, torpedirali /1. 11. 18./ trgovačke ladje "Frankopan" i /2. 11. 18./ "Cirkvenica" prosvjedovali smo proti tom radiogramom kod zapovjedništva talijanske flote. To nam je odgovorilo, da će sutradan u 12 sati o podne čekati jedan tal.[ijanski] razarač sa parlamentom 17 milja zapadno od S. Giovanni in Pelago /kod Rovinja/, da uzme na znanje naše pritužbe. Pošto je još pred odgovorom stigao telegram Clemenceau-a i Dr. del. Paris 2./11. 18., odgovorismo zapovjedniku bojne luke Mletci, da otpada potreba parlamentera, jer će sva pitanja biti na Krfu riješena. Na ponovni talijanski poziv otposlali smo zastupnike puljskoga Nar. Vijeća Dr. Krmptića i Dr. Vratovića u pratnji jednog mornarskog oficira kao parlamentere. Prepis zapisnika, sastavljenoga tom prilikom, izručio je N. V. već Dr. Tresić-Pavičić.

Predlog. Da se naruči adm.[iralu] Catinelliju u Kotoru, neka vrati Francuzima submarinu "Curie".

Amerikanski admiral na Krfu se živo zanima za naše stvari i simpatizera s nama, da se osvjedoči istinitom raspoloženju u našem narodu, amerikanski se časnici putem tumača informiraju kod naših seljaka u Kotoru o njihovom nacionalnom osjećaju.

Zagreb, 18. novembra 1918.

Vilim Bukšeg [v. r.]
Dr. Ivan Marija Čok [v. r.]

66.

Varaždin, 19. studenoga 1918.

Veliki župan u Varaždinu dostavlja Narodnom vijeću u Zagrebu zapisnik o razgovoru vođenom između njega i nadsuca kotara Csáktorny, dr. Pavla Huszára, glede nemira u Međimurju, uspostave straže na dravskom mostu, uspostave željezničkog prometa na pruzi Csáktorny-Varaždin, slanja mješovite komisije zbog smirivanja naroda u Međimurju i uvođenja prijekog suda.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 366/1918.

Br: 366 Pred. N. V.
ex 1918

BROJ: 79/I. prs./ 1918.
V. Ž.

Varaždin, 19. studena 1918.

N a r o d n o m V i j e ć u
Slovenaca, Hrvata i Srba
u

Zagrebu

Podastire se na dalnju raspoložbu:

/ 1 magj.[arski] i 1 hrv.[atski] original Narodnom Vijeću S.H.S. pod ./.

/ 1 ovjerovljeni prepis hrv.[vatskoga] originala Banu¹³⁵ Hrvatske Slavonije i Dalmacije./

/ 1 ovjerovljeni prepis hrv.[atskoga] originala prezidijalu velikog župana Varaždin./

Veliki župan:
Franjo Kulmer [v. r.]

¹³⁵ Misli se na A. pl. Mihalovicha.

Z A P I S N I K

o razgovoru vodjenom izmedju velikog župana županije varaždinske i grada Varaždina Franje Kulmera, s jedne, te nadsudca kotara Csáktornya Dr. Pavla Huszára s druge strane – sastavljen u uredu velikog župana u Varaždinu dne 15. studenoga 1918. u 11. sati prije podne.

P R I S U T N I:

Franjo Kulmer, veliki župan županije varaždinske i grada Varaždina
Dr. Pavao Huszár nadsudac kotara Csáktornya
Gjuro Kühn potpukovnik, postrojitelj narodne straže za kotar Csáktornyu
Leo Špišić potpukovnik zapovjednik postajnog zapovjedništva narodne vojske u Varaždinu
Dr. Radoslav Kiš kotarski pristav, tajnik velikog župana, kao voditelj zapisnika.

Nadsudac kotara Csáktornya izjavljuje slijedeće:

Upravni odbor županije Zala raspravljao je u svojoj dne 12. studena 1918. obdržavanoj sjednici o nemirima, koji su se na žalost dogodili u Medjimurju, te je tom zgodom a na temelju nabavljenih prijava ustanovio, da su se zločini i nemiri počinjali isključivo sa strane medjimurskog pučanstva – a ne, kako su glasile vijesti, da su ih počinjale osobe, koje pripadaju t. z. zelenom kaderu iz Hrvatske ili Štajerski Slovenci.

Usljed toga stanja stvari rado izrazuje upravna oblast svoje osjećaje onamo, da i nadalje želi sa županijom varaždinskom i gradom Varaždinom živjeti u dobrim prijateljskim odnošajima.

Veliki župan odgovara na to:

Primam na znanje najpripravnije želje upravnog odbora županije Zala, koje idu za tim da se dojakošnje prijateljsko susjedstvo uzdrži. U spomenute unutarnje događaje u županiji Zala kao tudjeg upravnog područja ne diram, tek u toliko, u koliko se ti događaji sami te proti njima upotrebljavane protumjere odrazuju na pučanstvu varaždinske županije i grada Varaždina.

Ja imam uzroka da vjerujem vijestima, koje danomice stižu sa strane bjegunaca iz kotara Csáktornya, a koje su mene a što više ovdašnje pučanstvo, upravne i vojničke oblasti uvjerile, da se kod protumjera sa strane organa tamošnjih oblasti služi i nacionalno političkim ciljevima, te koje – nespomenuvši da smetaju danas po svim državama priznatom pravu narodnog samoodredjenja, narušavaju mir i ravnovjesje u raspoloženju domaćega pučanstva (varaždinske županije) i to u prvom redu za to, jer je pučanstvo koli kotara Csáktornya, toli županije varaždinske etnografski pretežnom većinom jedno, a pripada dvima upravnim područjima.

Nadsudac odgovara:

Oni žalosni događaji, koji su se kao protumjere na plačkanja dogodili kod nas – nemaju apsolute nikakovu nacionalno-političku pozadinu, nego, su te mjere bile upravljene lih na uspostavu reda i mira nakon plačkanja.

Veliki župan odgovara:

Ja moram temeljem zapisnički utvrđenih vijesti ostati kod tvrdnje, da su izvršujući organi (oružnički stražari) prosljedjivali nacionalno-političke ciljeve, kao i da su eksekucije i na osobama, koje se nisu suprotstavile već delikta bile objedjene ili opterećene na licu mjesta ekekutirale, što se svakako protivi općim ustanovama prekog sudovanja – te, da znanje ove posljednje činjenice djeluje osobiti uzbudno na ovdašnje pučanstvo, upravne i vojničke organe.

II.

Nadsudac kotara Csáktornya predlaže, da se uzpostavi straža na Dravskom mostu na slijedeći način:

- 1.) Na jednoj i drugoj obali jednakim silama
- 2.) A zadaća, da joj je tek policijska paska, koja će bditi nad tim, da se ni s jedne strane ne unaša oružje, te da prolaziti može tek onaj, koji zato imade dozvolu od svoje nadležne oblasti.

Veliki župan odgovara:

Obzirom na to, da upravni teritorij grada Varaždina selima Novoselec, Šandorovec siže i preko Drave, te se ovo žiteljstvo ne može kontrolirati po organima druge države, te pogledom na držanje pučanstva u kotaru Csáktornya, koje bi redovitu izmjenu straže na upravnom teritoriju županije Zala oteščivalo stavljam protupredlog, da se oba kraja mostova straže regularnim vojnicima države Slovenaca, Hrvata i Srba.

Jamčim, da će straže strogo izvršivati pograničnu redarstvenu službu, kako to odgovara uobičajenim ustanovama pograničnog redarstva na medji dviju neutralnih država; čime ne predusrećem kasnijim odlukama narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba.

Nadsudac odgovara:

Prihvaćam predlog, koji je stavljen od velikog župana.

III.

Nadsudac kotara Csáktornya izjavljuje:

Nadovezujući na već uslijedjeli neobvezatni razgovor izjavljujem, da sa moje strane ništa ne predleži protiv uzpostave željezničkog prometa Csáktornya-Varaždin.

Veliki župan izjavljuje:

Čim poprimim uvjerenje, da se javni život u susjednom upravnom području normalno razvija, te čim opazim, da upravno djelovanje u normalnom pravcu funkcionira, stavit ću mojoj vladi shodan predlog za uspostavljenje toga željezničkoga prometa.

IV.

Na upit nadsudca kotara Csáktornya glede neobvezatnog vojničkog razgovora o izaslanju mješovite misije dvaju častnika i to jednog Hrvatskog i jednog Madjarskog sa zadaćom da umire narod u Medjumurju, izjavljuje veliki župan, da u tom predmetu nema sa strane Narodnog Vijeća dovoljnih instrukcija. Predmet će saobćiti Narodnom Vijeću.

V.

Nadsudac izjavljuje, da se kao susjedi koji žive u dobrom prijateljskom odnošaju vladaju napram državi Slovenaca, Hrvata i Srba potpunom susretljivošću – te da u prekoračenju granice, koje se dogodilo dne 13. studena ne vide drugi razlog, nego da su ih bjegunci, što su bježali pred priekim sudom zaveli, te da su pod tim uplivom i prekoračili granicu.

Veliki župan odgovara:

Dogadjaj od 13. [studena] imade se svesti na činjenicu, da je jedan častnik temeljem uzbudjenosti u pučanstvu i vojništvu koja je nastala uslijed izvještaja bjegunaca iz Medjumurja – misleći, da jedna rulja, koju tamošnje oblasti nisu više u stanju svladati, pljačka Nedjelišće, te pobjavši se, da će ta rulja napasti Varaždin, bez zapovjedi, sakupivši vojnike i gradjane Varaždina prodro na Medjumurski teritorij u svrhu, da pljačkaše svlada, te da ustanovi unapred njenu jakost u svrhu, da može shodno organizirati obranu ovoga grada. Dogadjaj bit će po Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba savjesno ispitan.

Premda je razvoj tog dogadjaja obzirom na ovdašnje uvjerenje o nacionalnom-političkim tendencijama kod suzbijanja nemira u Medjumurju po tamošnjim organima te obzirom na tamošnje prijepoznate eksekucije redarstvenih organa, naravan i meni razumljiv, to ipak tu upadicu žalim.

VI.

Veliki župan navadja:

Iz razgovora vodjenog sa gospodinom nadsudcem razabirem da se pod "Statariu-mom" u Madjarskoj ne razumijeva prieki sud (Štandreht) u kojem usledjuje eksekucija nakon propisnog pospješenog sudbenog postupka, već takozvani nužno obranbeni zakon (Notwegesetz), koji daje zapovjednicima četa što asistiraju ovlast da na licu mjesta iza po vojnicima provedenom preslušanju, provadjaju eksekuciju.

Tim u svezi saopćuje mi gospodin nadsudac, da je u konkretnom slučaju izdana takova naredba od strane ratnog ministarstva u sporazumu sa ministarstvom za unutarnje poslove.

U svrhu nužnog očuvanja mirnog raspoloženja kod ovdješnjeg susjednog pučanstva, upravljam na gospodina nadsudca zamolbu, da bi prešno izvolio izraditi, da se rečeni nužno obranbeni zakon substituiraj jednim prekom sudovanju (Štandreht) odgovarajućim postupkom.

Nadsudac odgovara:

O izjavi gospodina velikog župana učiniti ću prijavu.

ZAKLJUČENO I PODPISANO:

u 3 sata poslije podne.

Franjo Kulmer [v. r.],
Dr. Radoslav Kiš [v. r.],
Leo Špišić [v. r.],

Dr. Huszar Pavao [v. r.],
Gjuro Kühn [v. r.]

67.

Zagreb, 19. studenoga 1918.

Senat Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu upućuje preko Predsjedništva Narodnog vijeća SHS protest predsjedniku Wilsonu zbog povrede teritorijalnog integriteta Države SHS od strane Italije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 398/1918.

DEKANAT MUDROSL[OVNOG] FAKULTETA

Broj 889-1918.

Br: 398. Pred. N. V.
ex 1918

Predsjedništvu Narodnog Vijeća
S.H.S.
u

Zagrebu.

Senat sveučilišta u Zagrebu umoljava Predsjedništvo Narodnog Vijeća:

1° da bi priloženi pod ./, prosvjed putem brozajava bez žica otproviti dalo na naslovnika;

2° da bi priloženi pod .//. Suglasni prosvjed putem pošte otproviti dalo na naslovnika.

Pod ./../. Prileži isti prosvjed u hrvatskom jeziku.

Iz sjednice akademičkog senata držane u Zagrebu 19. studenoga 1918.

Dr. Ivan A. Ruspini [v. r.]
o. g. rektor

MP¹³⁶

Broj 398/Pres.

President Wilson, White House,
Washington U S A

S i r,

The Senate of the Croatian University in Zagreb, expressing the general feeling of the whole three-named nation of the Slovenians, Croatians and Serbians, protests against the occupation of Yougoslavian territory by the Italian army, because it intends, in the chaos and disorder of the present transitional state and under pretext of an occupation in the name of the Allies and the United States, to make way for an annexion of

¹³⁶ Okrugli pečat: "Predsjedništvo NARODNOG VIJEĆA SLOVENACA HRVATA I SRBA". Slijedi uredovna zabilješka: "Neka se izvrši! Z[a]g[reb]. 30. XI. 18", koju je vlastoručno dodao dr. Janko Šimrak, tajnik Središnje kancelarije NV SHS.

the aforesaid territory to their own kingdom of Italy. In this way the principle of free national self-determination, which you, Sir, have established as the fundamental principle for the foundation of the union of nations, is obviously violated. Trusting in your wisdom and your justice we implore your mighty protection for the territorial integrity of our young state.

Dr. Ivan A. Ruspini [v. r.]
rector of the University.

MP¹³⁷

Prijepis

President Wilson, White House
Washington, U S A.

Gospodine,

Senat hrvatskoga sveučilišta u Zagrebu dajući izražaja raspoloženju u cijelom troimenom narodu Slovenaca, Hrvata i Srba protestira protiv okupacije jugoslavenskih krajeva po talijanskoj vojsci, jer ona u zabuni prijelaznog doba nastoji – pod vidom okupacije u ime Saveznika i Sjedinjenih država – pripremiti aneksiju kraljevini Italiji. Time se najočitije vrijeđa načelo narodnog samoodređenja, što ste ga Vi g. Predsjedniče, uz pristajanje čitavog kulturnog svijeta postavili temeljnim načelom za uređenje obitelji naroda. Uzdajući se u Vašu mudrost i pravедnost molimo moćnu zaštitu za teritorijalni integritet naše mlade države.

Zagreb, November 19, 1918.

[M. P.]¹³⁸

Dr. Ivan A. Ruspini [v. r.]
o. g. rektor

68.

Zagreb, 21. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS u Zagrebu moli Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Srbije da proslijedi ministarstvima vanjskih poslova savezničkih država i SAD-a novu protestnu notu protiv postupka talijanskih vlasti u Rijeci.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 26/1918.

¹³⁷ Okrugli pečat: "TAJNIK NARODNOG VIJEĆA SLOVENACA HRVATA I SRBA".

¹³⁸ Ovalni pečat: "SVEUČILIŠTE FRANJE JOSIPA I. U ZAGREBU".

21. XI. 1918.

Brzojav.

Kraljevskom ministarstvu spoljašnjih poslova

B e o g r a d

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba obraća se na kraljevsko srpsko ministarstvo spoljašnjih poslova s bratskom molbom, da ovu prosvjednu notu uputi brzojavno ministarstvima spoljašnjih poslova Savezničkih država i Sjedinjenih država Sjeverne Amerike:

"Le 18. novembre dernier à dix heures et demie du matin le train spécial, par lequel le commissaire pour la flotte du Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes, le contre-amiral Prica, se rendait de Souchak à Zagreb, a été arrêté près de Martnic-hitza à la guerite No. 119a à la suite de la communication téléphonique ci-dessous reçue de Fiume: "Le général italien à Fiume exige que le train rentre immédiatement à Fiume. Dans le cas contraire le chef de gare à Fiume serait condamné à mort et fusillé d'après la loi martiale tandis que la famille du chef de train, demeurant à Fiume, serait internée sur le champ et mise en prévention".

Ne voulant pas livrer au malheur des personnes innocentes notre commissaire pour la flotte a quitté le train et l'a fait rentrer sans retard à Fiume.

Contre ce procédé des autorités italiennes, lesquelles savaient parfaitement qui voyageait dans le train en question et contre ces menaces dirigées contre le personnel se trouvant au service public du Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes, la Présidence de ce dernier proteste de la façon la plus énergique. Elle voit aussi dans ce fait un acte arbitraire des fonctionnaires italiens qui, d'un jour à l'autre, semblent attacher moins de prix à l'établissement des relations amicales avec l'Etat des Slovènes, des Croates et des Serbes, malgré que ce dernier, de son côté, fasse tous les efforts possibles pour rester fidèle à sa première déclaration faite le jour de la rupture avec l'ancienne Autriche-Hongrie et traçant comme ligne directrice fondamentale du nouvel Etat yougoslave "l'alliance autant étroite et autant chère que possible avec toutes les Puissances de l'Entente sans distinction ainsi qu'avec les Etats Unis d'Amérique".

Predsjedništvo se Narodnoga Vijeća SHS. najusrdnije unaprijed zahvaljuje bratskoj srpskoj vladi na izkazanoj usluzi.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća
Slovenaca, Hrvata i Srba

Dr. Pavelić

Pribičević

Srpskoj vladi sa zamolbom, da se dostavi ovaj prosvjed izvanjskim zastupstvima USA i antantinih vlada

Na 18. novembra u 10 ½ prije podne bio je kod željezničke stražarnice broj 119a blizu Martinšćice ustavljen posebni vlak kojim se je vojni povjerenik¹³⁹ NV SHS za mornaricu vraćao iz Sušaka u Zagreb. Javljeno je telefonom iz Rijeke slijedeće: "Talijanski general na Rijeci zahtjeva da se vlak bezodvlačno na Rijeku vrati, inače će biti glavari postaje na Rijeci po vojničkom zakonu na smrt obsudjen i strijeljan, a vlakovodjina obitelj boraveća na Rijeci biti će smjesta internirana i pod istragu stavljena." Nehtijući da nedužni ljudi trpe, ostavio je naš povjerenik za mornaricu vlak i uputio isti da smjesta krene nazad na Rijeku.

Proti ovom postupku talijanske oblasti kojoj je tačno poznato bilo, komu je posebni vlak na razpolaganje stavljen i proti ovakvim pretnjama osoblju, koje stoji u javnoj službi NV SHS, podiže predsjedništvo NV SHS najoštriji protest. Ono i u ovom činu smatra samovoljno nasilje sa strane talijanskih funkcionara, koji se od dana do dana sve više udaljuju od stanovišta prijateljskih odnošaja naprama državi SHS, koja naprotiv sa svoje strane sve sile ulaže samo da ostane vijerna svojoj prvobitnoj izjavi na dan odreknuća od bivše Austrougarske, izjavi: "što užji, što topliji savez sa svim vlastima antante i USA, bez razlike."

69.

Zagreb, 23. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS moli srbijansku vladu u Beogradu da proslijedi note vladama u Rimu, Washingtonu, Londonu i Parizu. U spomenutim notama protestira se protiv talijanske okupacije, protiv nasilja talijanskih vlasti i ukazuje na teške ekonomske prilike u Dalmaciji.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 27/1918.

Kraljevskom srpskom ministarstvu spoljašnjih dela
u Beogradu

Molimo bratsku srpsku vladu da ove četiri note otpravi brzojavno adresatima te da ih podupre svojom moćnom preporukom

U Zagrebu 23. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća SHS

Svetozar Pribičević

Dr A. Pavelić

¹³⁹ Misli se na kontraadmirala D. pl. Pricu.

Au Ministère Royal des Affaires Etrangères

R O M E.¹⁴⁰

Le Conseil National des Sloènes, des Croates et des Serbes proteste de la façon la plus énergique et la plus formelle contre l'occupation de l'Istrie, de la Slovénie et du littoral croate ainsi que des certaines parties de la Dalmatie et des îles situées devant notre cote par les troupes italiennes, lesquelles se tiennent pas même compte de la ligne de démarcation établie dans l'armistice conclu entre les Puissances de l'Entente et l'ancien haut commandement austro-hongrois. L'Etat des Sloènes, des Croates et des Serbes ne consentira jamais à l'occupation définitive par les troupes italiennes de ces provinces lesquelles- jusqu'à l'Isonzo et les chaînes de montagnes au nord-ouest de ce fleuve-par égard à la nationalité de la population, les sentiments de celle-ci et leur situation économique et géographique doivent être incorporées dans le nouvel Etat Yougoslave.

Le Conseil National se voit également forcé de protester catégoriquement contre la manière d'agir des troupes d'occupation italiennes. Celles-ci déstituent les Autorités locales, défendent les tricolores yougoslaves poursuivent la langue sloène et croate en imposant l'italien comme langue officielle et obligatoire dans tous les bureaux publics. Les autorités italiennes n'omettent rien pour empreindre aussi vite que possible un caractère italien aux provinces occupées dont la population est exclusivement ou en très grande majorité yougoslave. Les quelques enclaves italiennes se trouvant dans ces territoires ne peuvent pas déterminer le sort de ceux-ci. Il ne faut pas oublier non plus, que beaucoup de personnes se disant Italiens sont-comme souvent leurs noms l'indiquent-d'origine yougoslave ayant abandonnée après-grâce surtout à une propagande systématique et aux machinations de l'ancienne monarchie austro-hongroise qui nous interdisait même les écoles primaires-la nationalité de leurs ancêtres.

Selon les dernières informations parvenues au Conseil National les Italiens ont introduit le code pénal et civil italien à Trieste. Cet acte est directement contraire au droit international. Les deux codes en questions sont complètement inconnus à la population de Trieste et de terribles erreurs judiciaires pourraient résulter de cet état des choses.

Les autorités italiennes à Pola ont ordonné que tous les ressortissants de l'Etat des Sloènes, des Croates et des Serbes qui ne possèdent pas d'immobiliers doivent quitter la ville. Les commandements militaires italiens font confisquer, en outre, la propriété privée. Le Conseil National proteste aussi contre ces actes purement arbitraires.

Les autorités centrales dans l'Etat des Sloènes, des Croates et des Serbes avaient envoyé de grandes quantités de vivres aux bureaux d'approvisionnement en Istrie, en Slovénie et dans d'autres territoires occupés par les troupes italiennes. Ces derniers, au lieu de remettre ces provisions aux susdits bureaux, les ontquisitionnées et les distribuent gratuitement à la population. Le but de ce procédé n'est pas inconnu.

L'approvisionnement de la Dalmatie et des îles est complètement suspendu grâce aux mesures prises par les autorités italiennes.

¹⁴⁰ Ista nota prosljedenja je ministarstvima vanjskih poslova u Parizu, Londonu i Washingtonu.

La situation de la population est désespérée. Le Conseil National a l'honneur de demander au Gouvernement italien de faire donner sans retard les ordres nécessaires afin que les vivres envoyés en Istrie, en Slovénie et dans les autres provinces occupées actuellement par les troupes italiennes, soient livrés à nos bureaux d'approvisionnement et que les vivres nécessaires pour la Dalmatie et pour les îles puissent être expédiés par Fiume.

Le Conseil National fait observer finalement que les autorités italiennes ont confisqué jusqu'à présent un grand nombre d'objets maritimes et ont commencé à démonter les vaisseaux de guerre de notre Etat. Le Conseil National demande dès maintenant que tout le matériel maritime (vaisseaux et autres installations) reste intact et que ce qui a été enlevé jusqu'à présent par l'Italie soit restitué à l'Etat des Slovènes, des Croates et des Serbes. Le Conseil National tient-pour éclaircir la situation à ce sujet-à porter ce point de vue à la connaissance du Gouvernement italien.

Pour la Présidence du Conseil National
des Slovènes, des Croates et des Serbes
Pavelić. Pribičević.

Le Conseil National invoque le secours des Etats-Unis d'Amerique de la France et de la Grande-Bretagne contre le procédé de l'Italie laquelle-sons tenir le moindre compte du droit de nationalité-envahit les territoires yougoslaves et y poursuit ouvertement une politique de conquête. Notre population dans les provinces occupées est soumise aux plus dures preuves lui rappelant les pires époques du joug austro-hongrois. Il est évident que les Italiens cherchent à créer des faits accomplis au détriment de notre avenir comme Etat et comme nation. La langue le drapeau et tous les autres symboles du caractère yougoslave de ces provinces sont foulés aux pieds par les Italiens qui causent en même temps d'immenses dommages matériels à notre Etat en confisquant notre flotte et en vidant nos magasins. Au lieu de pouvoir nous rejouir de notre jeune liberté, acquise grâce aux sacrifices énormes faits dans une lutte gigantesque par les Puissances de l'Entente, les Etats Unis d'Amerique et nos frères héroïques serbes nous sommes accablés de plus graves appréhensions sur notre avenir que nous voyons menacé par les visées de conquête italiennes.

Nous tenons à constater de la façon la plus formelle qu'aucun trouble et aucun désordre ne s'est produit dans les provinces occupées. Un pareil prétexte serait donc, si les Italiens l'avançaient pour justifier l'occupation, dénuée de tout fondement.

Le Conseil National place sa juste cause sous la haute protection des Etats-Unis d'Amerique, de la France et de la Grande Bretagne et il prie instamment ces Grandes Puissances de ne pas lui refuser leur puissant soutien, et d'envoyer avant tout des troupes américaines, française et anglaises dans les provinces occupées aussi que de donner leur consentement à ce que des troupes serbes s'y installent également pour mettre fin à la domination exclusive des Italiens, et à leurs agissements politiques, pour préserver de cette façon nos intérêts nationaux les plus importants et pour calmer la malheureuse population de ces contrées et lui inspirer de la confiance.

Pour la Présidence du Conseil National
des Slovènes des Croates et des Serbes
Pavelić Pribičević.

70.

Zagreb, 23. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS brzojavno traži od generala Franchet d'Espéraya da savezničke trupe okupiraju Međimurje.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 28/1918.

A son Excellence le Général
FRANCHET d'ESPEREY
Commandant en chef des armées allies d'Orient.

Le Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes vient solliciter la puissante protection de Votre Excellence en faveur de cette partie de notre nation qui habite le territoire situé entre la Drave et la Mour jusqu'au confluent des ces deux fleuves. La fureur des oppresseurs magyars, impuissante ailleurs s'est dirigée ce dernier temps tout particulièrement contre cette malheureuse population. Les massacres organisés pas les Magyars continuent. Ceux- ci ont commencé a present a faire complètement évacuer divers villages et a procéder au recrutement forcé. Sous prétexte de contribution la population est privée de tout ce qu'elle possède et jétée dans la plus grande misere. Pour sauver d'exstirpation et de ruine compléte cette partie integrante de notre patrimoine national nous adressons a Votre Excellence la priere instante de faire occuper par les troupes de l'Entente au moins la partie de notre territoire national en Hongrie qui s'etend de la Drave au nord jusqu'a la Rabe et de l'ancienne frontiere autrichienne jusqu'au fleuve Krka.

Ferment persuadés que le grands liberateurs de notre nation nous preteront aussi cette fois le secours demandé nous nous permettons de faire observer que les souffrances cruelles de nos freres au Nord de la Drave provoquent chez nous la plus vive et la plus profonde indignation et que, malgré notre meilleure volonté il nous sera peut-être impossible de refréner un jour la colére nationale qui pourrait eclater avec une force élémentaire et se livrer aux actes de revanche contre les Magyars habitants nos contrées.

Pour la Présidence du Conseil Nationale des Slovenes
des Croates et des Serbes

Pavelić

Pribičević.

71.

Zagreb, 23. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS brzojavlja dopisniku "Tempsa" u Ženevi da je oduševljeno njegovim dolaskom. Glavni vojni stožer za transport (Središnji vojni ured za transport) predlaže Narodnom vijeću SHS u Zagrebu da se radi sprečavanja nasilja i pljačke osnuje zajednički stožer svih zainteresiranih država, koji bi vodio brigu o povratku vojnih postrojbi, njihovoj opskrbi i sl.

NV SHS, Predsjedništvo, Vanjsko-politička djelatnost, br. 29/1918.

23. XI. 1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Temps

Geneve

4 boulevard du theatre

Avis a Mr. Rivet, qu' on le recevra avec grand plaisir. Prière de prendre route par Innsbruck, Villach, Ljubljana avec passeport français visé par les autorites suisses.

pour la Presidence conseil national

Pavelić

Pribičević

Zufolge Telegrafenstörung als

T e l e g r a m m b r i e f

Jugoslavischer Nationalrat

EXPRESS

Zagreb.

Durch die nationalstaatliche Abgrenzung auf dem Gebiete des Eisenbahnwesens ist ein Zustand geschaffen worden, der die Rückbeförderung der Armee in die Heimat und den Austausch der Ersatzkörper im Hinterland beziehungsweise den Austausch der Truppen zwischen den einzelnen Staaten der vormaligen Monarchie sowie deren Verpflegung bis zur Heimatsbeförderung mangels einer Zentralstelle unmöglich macht. Die Folge davon sind ein vollständiges Chaos des Rücktransportes, Fussmärsche, Plünderungen und Ausschreitungen aller Art. Im eigensten Interesse der beteiligten Staaten liegt es daher diesem Mangel raschestens abzuhelpfen. Die Zentraltransportleitung, welche bislang den ganzen Truppentransport geregelt hat, stellt sohin der geneigten Erwägung anheim, ein gemeinsames Verkehrskomitee aus bevollmächtigten Eisenbahnfachmännern als Vertreter der beteiligten Staaten zu bilden. Dieses Komitee hätte für die Beistellung der Fahrbetriebsmittel für die durchzuführenden Truppen- und Militärgütertransporte zu sorgen. Dieses Komitee hätte am Sitze der bisherigen Zentraltransportleitung zu amtieren, zumal die technischen Hilfsmittel der Verständigung mit den einzelnen Eisenbahnbehörden nur dort zur Verfügung stehen. Die rascheste Beantwortung des vorliegenden Antrages liegt im Interesse aller beteiligten Staaten.

Ergelt an alle Nationalräte beziehungsweise Regierungen der Staaten der vormaligen Monarchie.

Zentraltransportleitung

Nr. 39985.

72.

Ljubljana, 1. prosinca 1918.

Telefonska vijest Narodnog sveta u Ljubljani glede likvidacije Austrougarske banke.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 583/1918.

Pres. Br. 583

Ex 1918. 4/XII.

Slovensko Tajništvo Narodnog Vijeća SHS.

Telefonsko poročilo Narodnega Sveta iz Ljubljane.

Likvidacija avstro-ogrške banke.

Narodni Svet je dobio od Dunajskoga zastopnika SHS naslednjo telefonsko brzojavko.

Es waere sehr wichtig an Verhandlungen der Liquidierungskommission wegen Aufnahme von Banknotendarlehen bei der oesterr.-ungar. Bank im Ganzen 2.4. Milliarden Kronen zur Bedeckung angeblich gemeinsamer Verpflichtungen von rund 1.8 Milliarden Kronen teilzunehmen, und zwar.

800,000.000 Kronen Loehnungen, Militaerforderungen, Kriegsleistungen und Kriegslieferungen, 30,000.000 Rueckzahlungen an die Postsparkassa, 140,000.000 Einloesungen von Darlehen, 57,000.000 Wechseldarlehen seitens der Kriegsgetreide-Verkehrs-Anstalt, 200,000.000 Unterstuetzungen fuer Fluechtlinge und fuer Familien Eingerueckter und 640,000.000 fuer Zinsen der Staatsschulden.

Bank verlangt Anerkennung saemtlicher gewaehrter Notendarlehen, Uebernahme der Haftung fuer ihre Tangenten seitens der einzelnen Staaten, die nach dem Liquidierungsschluessel auf dieselben entfallen werden, wobei aber saemtliche Verbindlichkeiten Deckung finden muessen. Vielleicht moeglich, dass die bank Anerkennung und Haftung auf, dem Finanz. Minister Redlich schon gewaehrtes Darlehen von 2 Milliarden Kronen einschraenkt. Vertreter der Suedslaven, Hofrat Ploj, der wegen besonderer Wichtigkeit der Verhandlung entsendet wurde, erklaerte in der Sitzung, dass er keine Erklarungen abgeben koenne, dass er sich ueber das Verlangen der Bank auf Anerkennung und Haftung wundere und nicht glaube, dass Narodno Vijeće Zustimmung geben duerfte.

Haltung der Vertreter čecho-slovakischen, polnischen und rutenischen Staates nicht direkt ablehnend. Ziemlich sicher allgemeine Uebereinstimmung zwischen Bank und čecho-slovakern, Errichtung einer Hauptanstalt in Prag. Stellungnahme des Narodno Vijeće fuer die Sitzung der Finanz-kommission Dienstag erbeten.

Die ungarische Regierung behauptet auf Grund fruereherer Darlehensbewilligungen der Bank noch ueber 5 Milliarden Kredit bei der Bank disponieren zu koennen. Es

waere angemessen, gegen jedes Disponieren seitens ungarischer Regierung bei der Bank zu protestieren.

Fuer die Verhandlungen in der Finanzkommission waere Teilnahme von Vertretern des Jugoslawischen Staates ebenso anderer slavischen Staaten dringend erwuenscht. Auch waere es aeusserst vorteilhaft zu wissen, wie Narodno Vijeće ueber kuenftiges Verhaeltnis zur Bank denkt.

Ersuchen um Genehmigung der Vertretung bei der Sitzung der Finanzkommission.

Sprejeto v Zagrebu, dne 1.12.1918.¹⁴¹

73.

Zagreb, 22. prosinca 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS javlja povjereniku za nastavu i bogoštovlje, da je na sjednici Predsjedništva zaključeno da se izda spomenica o protuaustrijskom djelovanju "Jugoslavena" u svrhu informiranja inozemstva.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1026/1918.

Pres. Br. 1026
Zagreb, dne 22. prosinca 1918.

Gospodinu povjereniku
z a b o g o š t o v j e i n a s t a v u¹⁴²
u/

Zagrebu

U sjednici predsjedništva Narodnog Vijeća SHS. od 21. prosinca 1918. zaključeno je, da se izda spomenica o protiaustrijskom djelovanju Jugoslavena, u svrhu informacije inozemstva. Predsjedništvo Narodnog Vijeća pruža za ovaj rad svu moralnu i novčanu potporu.

Stavlja Vam se na znanje, da imate preuzeti ovaj posao u provedbu u smislu vaših dogovora sa g. Ružićem.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća
S. H. S.

¹⁴¹ Rukom je nadopisan sljedeći tekst "Na predlog Nar. Sveta v Ljubljani pooblašča N. Vj. g. sen. predsednika dra. Ploja za ad referendum – zastopnika. 2/XII. 1918."

¹⁴² Misli se na dr. M. Rojca.

III. Imenovanja, razrješenja i rad diplomatskih predstavnika

74.

Ljubljana, 13. listopada 1918.

Imenovanje dr. Schwegela predstavnikom Narodnog sveta u Beču.

NV SHS, ONO – Prezidijalni spisi Operativnog odsjeka, br. 1537/1918.

Pres. r. 29/N. V.

Narodno vijeće, povjerenik doktor Drinković, Zagreb

13 listopada došlo v Ljubljano sledeće telefonično poročilo: "Ker dr. Franceschi radi obilega posla ne more sprejeti zastopstvo naj imenuje narodna vlada v Ljubljani zaupnikom Narodnega vijeća konzula dr. Šveglja. On naj stopi v Odbor in naj sodeluje v soglasju z dr. Defranceschijem". Narodna vlada je torej po naročilu nv imenovala dr Schwegla Prosim, kdo je sedaj zastopnik.

Predsednik Narodne vlade Pogačnik

75.

Beč, 1. studenoga 1918.

Jerko Katalinić-Jeretov iz Beča stavlja se na raspolaganje Narodnom vijeću.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 52/1918

DALMATINSKA OPSKRIBNA POSLOVNICA D.S.O.J. Pred. br. 52/N.V:
USTANOVLJENA DOZVOLOM
C.K. DALMATINSKOGA NAMJESNIŠTVA
[...]

Vrlo cijenjeni g. doktore!

Prijatelj Ivo Stefan, arhitekt pisao mi je, da čekam na pismo iz Narodnog Vijeća iz Zagreba, međutim ja Vam se opet javljam. Poslije skoro tri godine vucarenja vojničkoga, pak suština te tužne priče, uspjelo je početkom ove godine našim zastupnicima, da me oslobode kao dopisnika za ovu "Dalmatinsku poslovnicu". I ovaj me je slom orla sa dvije glave našo u ovoj poslovnici, pa sam ja evo ovdje, te neka znade Narodno Vijeće, za mene i već radim živo i u "odboru Slovenaca, Hrvata i Srba" u Beču. Košto sam

uvijek radio za našu stvar u tužnim danima, spreman sam da radim još i življe sa ovim svijetlima. Ako je od potrebe, da ostanem za sada u Beču, poznajem dobro naš jezik, pa talijanski, njemački, franceski i engleski. Uz hrvatski poznajem prva tri jezika savršeno.

Lijepo Vas pozdravljam
Bratskim pozdravom

Katalinić Jerko [v. r.]

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

Broj 52/Predsj. N. V./1918.

Zagreb, 7.11. 1918.

Cijenjenom gospodinu

JERKU KATALINIĆU Jeretov

BEČ

Dalmatinska obskrbna poslovnica

Na odgovor Vašeg štov.[anog] pisma od 1. 11. o. g. daje Vam se na znanje, da je predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. sa zahvalnošću saznalo Vašu spremnost, da mu stavite na raspolaganje Vaše sposobnosti.

Očekuje Vas stoga amo čim prije.

Uz poštovanje

76.

Beč, 1. studenoga 1918.

Dr. Otto Frangeš iz Beča stavlja se na raspolaganje Narodnom vijeću SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 68/1918.

Prepis

Beč, 1. studenog 1918.

I. Hegelgasse 19.

Preuzvišeni gospodine!

Slobodan sam se staviti Vašoj Preuzvišenosti i Narodnome vijeću na podpunu raspoložbu. U času, kad svaki član naše narodne zajednice treba da svoje sile stavi u službu narodne stvari scenio bih se sretnim, kad bi Vaša Preuzvišenost i Narodno vijeće u bud kojem poslu i od mene to tražila, bilo to ovdje u Beču bilo to bud gdje inače.

Izrazom najodličnijeg štovanja

Vaše Preuzvišenosti

Najodaniji

Dr. Otto Frangeš v. r.

77.

Beč, 11. studenoga 1918.

Bayerischer Lloyd u Beču traži sporazum s Narodnim vijećem, glede moguće buduće uspješne suradnje moli da se njegovim parobrodima, koji su na hrvatskom teritoriju zadržani iz nepoznatih razloga, dopusti nastavak plovidbe.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 369/1918.

B a y e r i s c h e r L l o y d Schiffahrts Aktiengesellschaft.

Wien, den 11. November 1918.

An

Herrn Dr Istwan S c h w e g e l

Vertreter der Kroatischen Volksregierung

W i e n I

Neuer Markt. Hotel Kranz.

Sehr geehrter Herr Dr Schwegel!

Da es mir nicht geglückt ist, Sie persönlich in Ihrem Hotel anzutreffen, erlaube ich mir, mich schriftlich an Sie zu wenden.

Ich komme im Auftrage des Bayerischen Lloyd, in der Absicht, durch Ihre gütige Vermittlung die Beziehungen genannter Schiffahrts-Gesellschaft zu der Kroatischen Volksregierung anzuknüpfen.

Wie es bisher stets das erste Bestreben des Bayerischen Lloyd war, mit den Regierungen der an der Donau gelegenen Staaten das engste Einvernehmen und die besten Beziehungen zu pflegen, so wird er sich auch fernerhin in diesem Sinne betätigen und hat daher den Wunsch mit der Kroatischen Volksregierung ehestens in Föhlung zu treten.

Zur Zeit befindet sich der grösste Teil der Dampfer und Schleppe des Bayerischen Lloyd auf der Donaustrecke Uj Videk-Apatin, also im Kroatischen Staatsgebiet, und wird dort aus unbekannten Gründen festgehalten. Die Direktion des Bayerischen Lloyd hat sich daher veranlasst gesehen, wie folgt an die Kroatische Volksregierung nach Zagreb zu drahten:

"Der Bayerische Lloyd Schiffahrts-Aktiengesellschaft Regensburg bittet ergebenst, die Freigabe seiner zahlreichen auf der Donaustrecke Uj Videk-Apatin befindlichen Dampfer und Schleppe herbeiföhren zu wollen, in der Voraussetzung, dass sich die Kroatische Volksregierung nicht als mit der Bayerischen Republik im Kriege befindlich betrachtet.

Bayerischer Lloyd Schiffahrts-Aktiengesellschaft Regensburg."

Ich erlaube mir Ihnen gegenüber die sehr ergebene Bitte, diesen Antrag des Bayerischen Lloyd bei der Kroatischen Regierung gütigst unterstützen zu wollen und wäre Ihnen zu besonderem Danke verpflichtet, wenn Sie die Güte hätten, mich zu Ihnen gelegener Zeit Zwecks Rücksprache zu empfangen. Telephonisch bin ich unter obiger Nummer, schriftlich unter folgender Adresse zu erreichen: Helmuth v. Graevenitz Wien VII Hotel Wimberger Neubaugürtel 34.

Einer gefl. Gütigen telephonischen oder schriftlichen Rückäußerung Ihrerseits mit Interesse entgegensehend, zeichnet

Hochachtungsvoll

Im Auftrage
des Bayerischen Lloyd Schiffahrts-
Aktiengesellschaft Regensburg

Helmuth v. Graevenitz [v. r.]

78.

Beč, 12. studenoga 1918.

Konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Beču Petar Defranceschi potvrđuje, da Rikard Katalinić-Jeretov putuje kao kurir "jugoslavenske konzularne agenture" iz Beča u Zagreb.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 257/1918.

Broj 257. Pred.
ex 1918.

I z j a v a

Kojom se potvrđuje, da g. Rikard Katalinić Jeretov putuje kao kurir jugoslavenske konzularne agenture u Beču, u Zagreb.

U Beču 12/XI 918.

Dr. Petar Defranceschi
Konzularni agent
SHS.

79.

Beč, 20. studenoga 1918.

Članovi Financijske komisije u Beču izvješćuju Narodno vijeće SHS o rješavanju financijskih pitanja s Austrougarskom bankom i o tome da treba što prije imenovati predstavnike za raspravu o "raspodjeli vojnog materijala".

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 401/1918.

Br: 401. Pred. N. V.

ex 1918

Zagreb, 20/XI 1918

N A R O D N O V I J E Ć E

Z A G R E B.

Čast mi je izvijestiti prije svega, da se od jučer nalazim u Beču zajedno s jednim dijelom financialne komisije, jer nam je radi zaoštrenih odnošaja između države SHS i Italije bilo nemoguće putovati preko Italije. Jedan dio komisije zajedno s g. Hribarom ostao je na Rijeci, da pokuša eventualno preko Krfa doći u Ženevu. Taj pokušaj opravdan je to više, što se na Krfu nalazi ministar financija kraljevine Srbije g. Protić, koji se i onako imao bezuvjetno saslušati prije nego li se pristupilo riješenju zadatka, koji nas vodi u Švicarsku.

Na Rijeci sreli smo g. Dr. Živka Topalovića, pouzdanika spomenutog ministra financija, koji nam je izručito Questionnaire, sastavljen po načelniku minis.[tarstva] financija g. Stojadinovića a namijenjen takodjer riješenju zadataka financialne komisije NV. Kako ja tako i g. Hribar pobrinuli smo se, da na taj questionnaire bude odgovoreno. Primjećujem, da gg. Dr. Švrljuga i Dr. Krištof imaju prijepise tog questionnaire pa zato pretpostavljamo, da je NV /odnosno financialni odsjek/ o njegovu sadržaju već upućen. /Spomenuta gospoda naime zaustaviše se na putu iz Rijeke u Beč na kratko vrijeme u Zagrebu/.

Nadam se tijekom današnjega dana dobiti dozvolu za put u Švicarsku i onda najkasnije sutra ujutro otputovati.

Prvi je moj korak ovdje bio, da posjetim poslanika česko-slovačke države g. Tusara. On mi se odmah potužio, kako naša država nema ovdje nijednoga stručnjaka, koji bi bio sposoban i ovlašten, da zastupa u Beču naše interese. Potužio se takodjer na pomanjkanje izravne i brze sveze sa Zagrebom. Obzirom na to preporučio bih, da se čim prije jednom poslaniku povjeri zastupanje naših interesa kod austro-njemačke države (Dr. Rybař?). Isto tako naglašujem prešnu potrebu stalnih i pouzdanih kurira između Praga, Beča i Zagreba.

G. Tusař povjerio mi je, da pregovori s Austro-ugarskom bankom nailaze na veliku nesusretljivost toga zavoda, koja je napose našla izraza u uskrati isplata banknota i ukmaćivanja Giro-Guthabena. Ta ovom nesusretljivošću izazvana odlučila se česko-slovačka država na izdavanje provizornog platežnog vlastitog sredstva. U tu svrhu ovlaš-

tena je Zemska banka u Pragu, da izdaje naputnice na samu sebe, koje se priznavaju kao zakonsko platežno sredstvo i dosljedno tome primat će se ne samo u privatnome prometu, već i na svim državnim blagajnama. Dolaze u promet tako, što će se banka njima služiti kod eskomptiranja i lombardiranja i inače zamijenjivati će austro-ugarske note s tim novim notama /koje takodjer glase na krune/. Kao osjeganje tih naputnica služiti će dosadanje note austro-ugarske banke, u koju je svrhu već sama česko-slovačka država stavila na raspolaganje 25 milijuna kruna.

Iz toga se vidi, da je česko-slovačka država sve do nedavna stajala na istome stanovištu, koje je bio zauzeo i naš finacalni odsjek u pogledu uzdržanja kontinuiteta s austro-ugarskom bankom i iskupa banknota. Na prekinuće tog kontinuiteta i izdavanje vlastitih provizornih nota bila je česko-slovačka država prisiljena upravo pasivnom resistencijom austro-ugarske banke, koja je čak i to uskratila, da se daljnje izdavanje nota stavi pod kontrolu novih država bivše austro-ugarske monarhije. /što je bio conditio sine qua non našega finacalnoga odsjeka za uzdržanje rečenoga kontinuiteta/. A to što austro-ugarska banka svojim novim notama daje pokriće u starim notama a.[austro-]u.[garske] banke, dokazuje, da ona tim notama daje i vrijednost, što se pak može razumjeti samo tako, ako note budu iskupljene. Bit će dakle u interesu česko-slovačke države, da te note budu iskupljene, u kojemu je pogledu taj interes istovjetan s našim. Izgleda medjutim, da to nije interes austro-njemačke države pa da će ona siliti upravo na banquerott austro-ugarske banke odnosno novčani banquerott države, pa prema tome da se neće htjeti ni vezati na iskup banknota. Zato će se trebati u našem interesu nastojati oprijeti svim silama takvome nastojanju austro-njemačke države. To će biti jedan od zadataka ovdješnjih naših ovlaštenih finacalnih stručnjaka, a nema sumnje, da će oni kod toga naići na potporu kako Čehoslovaka tako i Madjara /jer po svemu izgleda, da i Madjari dijele naše stanovište iskupa banknota/.

Uostalom ovo pitanje dopušta još donekle vremena da bude riješavano, ali pitanje, kako će se udovoljit privremenoj ili pače momentanoj potrebi plaćevnih sredstva, ne trpi nikakve odgode. Neočekivanom upravo resistencijom austro-ugarske banke situacija se sasvim promijenila, tako da jedva imade izgleda, da bi se mogao uzdržati kontinuitet s njom. Zato treba smjesta pristupiti pripremanju za izradbu vlastitih platežnih sredstava, tako da u slučaju potrebe budemo imali dovoljnu zalihu ovih. Naglašujem, da bi to bilo samo privremeno platežno sredstvo, a što se tiče pokrića, imali bi se povesti za primjerom česke Zemske banke. Preporučam ipak, da se sve te mjere poduzmu u najvećoj tišini i opreznosti.

Možda nije još do Zagreba doprla vijest, da je austro-ugarska banka ponovno dozvolila lombardiranje obveznica ratnoga zajma. To će sjegurno izazvati padanje tečaja tih obveznica i daljnu inflaciju banknota, koja opet posljeduje daljnu njihovu devalvaciju. Buduće da se (bar kod nas) imadu pitanja iskupa banknota i iskupa ratnoga zajma prosudjivati s različitih stajališta, preporučam, da se smjesta uzme u pretres pitanje, ne bi li bilo zgodno, da se na našem području uzdrži najstroža zabrana lombardiranja i prodaje obveznica ? pa da se smjesta obavi popis svih posjednika spomenutih obveznica, koji bi na temelju tog popisa postali i njihovim vlasnicima /uz ograničenje zabranom svakog raspolaganja obveznicama/.

Opažam napokon, da sam ovdje govorio s g. satnikom Ivom Probojčevićem, koji je zapovjednikom Monturdepota u Brunn a./Gebirge. On mi je izvjestio, da tamo leži sva sila robe ogromne vrijednosti, koja biva pljačkana i svakovrsno dijeljena. Budući da time trpe i naši interesi a u odvlaci leži velika pogibelj i šteta, molim da ovlastite spomenutog hrvatskog satnika, da u toj grani vojničkih dobara čuva naše interese.¹⁴³ Ovdje se vode intenzivne rasprave radi demobilizacije vojničkih dobara uopće, pa dok je kod toga česko-slovačka država svestrano zastupana, ne može se to o našoj državi nikako reći. Potrebno je dakle, da se i taj propust čim prije ispravi.

Pod ./ šaljem kratak prikaz odnošaja u Montur-depot od samoga kapetana Probojčevića.

[.....]¹⁴⁴

80.

Beč, 21. studenoga 1918.

Telegrafen-Compagnie A.G. Wien, Berlin und Budapest, moli poslanika narodne vlade u Beču dr. Schwegela, da provjeri je li voditelj Novinskog odsjeka Narodnog vijeća u Zagrebu, Anton Schlegel, kao odgovor na njegov prijedlog o neposrednoj razmjeni publikacija, dobio pošiljke s tiskovnim materijalom njihove tvrtke, budući da nisu dobili nikakvu povratnu informaciju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 692/1918.

Pres. Br. 692
Ex 1918. 9/XII

TELEGRAFEN-COMPAGNIE

Gesellschaften m. b. H. und Aktiengesellschaft in Wien, Berlin und Budapest

Wien, 21. November 1918.

An Herrn

Gesandten der kroatisch-slovenischen National-Regierung
Dr. Schwegel,

W i e n, I.
Hotel K r a n z.

Herr Gesandter!

Wir gestatten uns das Folgende mitzuteilen: Der Leiter des Pressdientes der kroatisch-serbischen National-Regierung, Herr Anton Schlegel, hat uns in einem Teleg-

¹⁴³ Slijedi prekriveni dio teksta: "Molim da se taj moj čin naknadno odobri odnosno da se imenuje koja druga osoba da štiti u rečenome smjeru naše interese".

¹⁴⁴ Potpis nečitak.

ramm vom 7. ct. mitgeteilt, dass das Pressbüro des Nationalrates einen direkten Austausch mit dem Gesamtmaterial unserer Agentur wünscht und andererseits seine Publikation uns für das Inn- und Ausland veröffentlichen lassen will. Wir haben durch mehrere Tage Depeschen grossen Umfanges nach Agram gesandt, ohne bisher eine Antwort erhalten zu haben. Wir wissen nicht, ob unsere Depeschen an Ort und Stelle gelangt sind und würden Sie daher im Interesse der Sache selbst bitten, gütigst veranlassen zu wollen, dass wir vom Pressbüro des kroatisch-serbischen Nationalrates dahin verständigt werden, ob die Aufnahme des Dienstes möglich ist oder zu welchem Zeitpunkt.

Indem wir glauben im Interesse Ihrer Regierung diese Mitteilungen an Sie gelangen lassen zu müssen, verbleiben wir mit dem Ausdrucke

Vorzüglichster Hochachtung

Telegraphen-Compagnie
Gesellschaften m. b. H.
und Aktiengesellschaft
Wien-Berlin-Budapest
Direktion Wien.

Narodnomu Vjeću
u Zagrebu
Predlažem u nadaljnje rešitev
27. 11. 1918
Dr. Ivan Schwegel [v. r.]

81.

Beč, 25. studenoga 1918.

Konzularni predstavnik SHS u Beču Petar Defranceschi proslijeđuje protest vlade Narodne države Bavarske u Beču, zbog zapljene velikog broja brodova Bavarskog Lloyda - brodar-skog poduzeća iz Regensburga. Brodovi su bili natovareni ratnim materijalom.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 505/1918.

BAYERISCHE GESANDTSCHAFT
in WIEN.
Br. 18/1918.

Die Regierung des Volksstaates Bayern hat Kenntnis erhalten, daß der kroatische Nationalrat zahlreiche Schiffe des Bayerischen Lloyd, Schiffahrtsgesellschaft in Regensburg, unter Berufung auf seine Neutralität wegen Beladung mit Bannware beschlagna-

hmt hat. Nach Artikel 7 des Haager Übereinkommens vom 18. Oktober 1907, betreffend Rechte und Pflichten der neutralen Mächte und Personen im Falle eines Landkrieges, ist diese Begründung unzutreffend. Nach Ansicht der bayerischen Regierung könnten höchstens Ladungen, bestehend aus Kriegsmaterial, beanstandet werden und wäre die Beschlagnahme der Schiffe selbst keinesfalls gerechtfertigt.

Die bayerische Gesandtschaft ist beauftragt, gegen die Beschlagnahme der Schiffe des Bayerischen Lloyd bei der jugoslawischen Regierung ausdrücklich Protest zu erheben und sich neuerdings für die Freigabe der Schiffe einzusetzen.

Wien, den 25. November 1918.
Pres. Br. 505
Ex 1918.

MP¹⁴⁵

Dr. Petar Defranceschi [v. r.]

82.

Ljubljana, 28. studenoga 1918.

Dr. Ivan Schwegel iz Ljubljane javlja Pribičeviću o svome boravku u Zagrebu, o nekim gospodarskim pitanjima koja su od interesa za Državu SHS, te mu s tim u vezi dostavlja sljedeće priloge: 1. Promemoriju za ekonomsku obnovu pojedinih država koje su bile u sastavu Austro-Ugarske Monarhije, 2. Statut Prometno-dioničarskog društva za južnu Dalmaciju sa sjedištem u Trstu, 3. Pismo Poduzeća kola za spavanje i velikih express vlakova dr. Schwegelu, glede dogovora o željeznicama u "južnoslavenskim državama", 4. Dopis Društva kola za spavanje o svome osnutku 1872. i kapitalu, te ponudu suradnje Narodnom vijeću, 5. Kartu željezničkih veza Poduzeća kola za spavanje, 6. Dva brzojava upućena dr. Schwegelu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 514/1918.

¹⁴⁵ Okrugli pečat: "CHARGÉ D'AFFAIRES DU CONSEIL NATIONAL YOUGOSLAVE à ZAGREB * KONZULARNI AGENT NARODNOG VIJEĆA SHS. WIEN".

Pres. Br. 24
1/XII 1918

U Ljubljani, dne 28/XI-1918

Velescenjeni gospod
Svetozar Pribičević

Zagreb

Vaše Velerodje!

Velescenjeni gospod!

Bil sem večeraj in predvčerajšnjem v Zagrebu a žal nisem imal priliko, čeravno sem dolgo čakal, da bi se Vam predstavil osebno, dasi sem bil ponovno pri Narodnem Vjeću. Dr. Korošec je odsoten, ker je že par tednov v Švici. Obračam se torej tem potom do Vas ter Vas prosim uljudno, da mi oprostite moje nadlegovanje.

Smatram pa kot mojo dolžnost uposlati Vam priložene vlage, ker so me naprosili interesantje, da naj jih predložim Narodnemu Vjeću. Obrnili so se nama, ker sem bil, kakor je razvidno iz priloženih prepisov depeš, poverjen z zastopstvom jugoslovanskih interesov na Dunaju, kateri posel sem opravljal v zadnjih tednih po moji najboljši vesti.

Dovolil bi se omeniti v posamaznem pri tej priliki sledeče:

Načrt znanega dunajskega kapitalista vsebuje gotovo interesantne momente, a temelji po mojem mnenju še na stari avstrijski ideji tako, da bi ga morali vsekakor še natančno pregledati jugoslovanski prometni strokovnjaki. Posebno se ne strinjam z nazorom na strani 8 spomenice, da je prometna proga Medolino-Kotor važnejša nego proga Reka-Kotor; prva bi gotovo vezala Dalmacijo intenzivneje z Benetkami, Ankono, Trstom in Nemčijo ter tako brezdvomno ovirala tesno spojenje Dalmacije z jugoslovanskim zaledjem to osobito posebno v prvih letih, dokler bi ne bila Dalmacija že zvezana trdno in trajno z lastnim zaledjem.

Glede vloge družbe spalnih voz, – izvajanja so precej jasna – bi omenil, da se mi je obljubilo napraviti zvezo spalnih voz, ki bi šla preko moje gorenjske domovine in preko Ljubljane, Zagreba v Belgrad, kar bi bilo le železi zveze do Pariza preko Švice, ne da bi bilo treba voziti preko Dunaja.

Spomenico u /3 je sestavil v splošnih potežah znani dunajski finansije dr. Jos. Kranz. Isti ima zveze – to sem dognal zaupno – z ministrom Stanekom in Čehoslovaki. Njemu je pred vsem na tem dobiti stik z Zagrebom in Belgradom ter prosi on, da se ga o tem obvesti po meni, nakar bi predložil podrobnejše ponudbe. Ravnatelj dalmatinskega aproviz. Zavoda Lock, ki je ž njim u zvezi, je baje znan z gdom. min. predsednikom Pašić-em, ker je zalagal v balkanski vojski srbsko armado.

Končno bi si dovolil še poročati, da je gener. ravnatelj parobr. dr. Avstrijski Lloyd izrazil pri zadnjem razgovoru željo izpremeniti svojo družbo v jugoslovansko podjetje-

Vse druge vloge sem poslal po navadnem službenem potu, le predstoječ sem smatral radi njih zaupnega značaja za tako važne, da Vam jih naj izročim osebno.

Z naj odlučnejšim spoštovanjem

Vašemu Velerodju
Dr. Ivan Schwegel [v. r.]

[Prilog 1]

Wien, 18. November 1918.

Zu Händen des Herrn Generalkonsul Dr. I v a n S c h w e g e l

P r o m e m o r i a .

Mit der Inangriffnahme der Präliminarfriedensverhandlungen wird auch das Problem des volkswirtschaftlichen und industriellen Wiederaufbaues der einzelnen Staaten, welche die frühere österreichisch-ungarische Monarchie bildeten, aktuell.

Die Leiter der dalmatinischen Approvisionierungsstelle wurden von massgebender Seite aufmerksam gemacht, dass der Plan besteht, ein ganz gross zügiges, internationales Unternehmen zu gründen, an dessen Spitze organisatorische Kapazitäten erstklassige Fachmänner aus der Volkswirtschaft, Industrie und aus der Finanzwelt des In- und Auslandes stehen werden und aufgefordert, zu dieser Sache im Interesse des neuen südslawischen Staates Stellung zu nehmen.

Was die Expropriation der Industrien in Bereiche des südslawischen Staates und Neugründungen im Rahmen der bereits bestehenden Industrien anbelangt, besteht ein grosszügiger Plan, über welchen Herrn Generalkonsul Dr. Ivan Schwegel bereits ein mündliches Elaborat vorliegt und zu welchem genannter Herr ersucht wurde, die nötigen Informationen an massgebender Stelle einzuholen und behufs Anteilnahme des südslawischen Staates und Kapitals für die jugoslawische Sektion der ganzen Aktion Vollmachten zu erreichen.

Es wird geplant, jugoslawische Persönlichkeiten aktiv teilnehmen zu lassen, damit den Intentionen und Interessen des südslawischen Staates nach jeder Richtung hin Rechnung getragen werden kann.

Einen integrierenden Teil dieser grossen Aktion soll die kommerzielle Sektion bilden, welche es sich zur Aufgabe machen wird, den Import aus dem Auslande jener Artikel zu besorgen, welche der südslawische Staat benötigt und ist geplant diese Sektion ehestens ins Leben zu rufen.

Parallel hiezu wird an den Export der Produkte des südslawischen Staates gedacht. Die zu importierenden Artikel wären in erster Linie:

Fleisch,¹⁴⁶ Mehl, Getreide, Fett, Reis, Teigwaren, Oel, Konserven, Kondensmilch, Käse, Butter, Stockfisch, Häringe, Schokolade, Kakao, Tee, Kaffee etc. etc.

Rohprodukte zur Förderung der heimischen Industrien, Wolle (Baum- und Schafwolle) Garne, Seide, Leder, Hanf, Jute, Zünder, etc. etc.

Der Import ist direkt aus den überseeischen Produktionsgebieten geplant. Die Beschaffung des Schiffsraumes liegt gleichfalls in der Sphäre der Tätigkeit der neuen Aktion, ebenso ist auch die Beschaffung des ausländischen Kapitals bereits im Zuge, sodass die

¹⁴⁶ Dopisano rukom.

hochwichtigsten zwei Punkte, Schiffsraum und Valuta, als erstes Faktum überwunden werden sollen. Die näheren Konditionen werden sodann Gegenstand einer gemeinsamen Konferenz bilden. Heute handelt es sich darum vom jugoslawischen Staate prinzipielle Vollmächten zu erhalten und zu erfahren, welche Stellung der jugoslawische Staat zu dieser Sache nimmt und welche Persönlichkeiten er eventuell zur Mitarbeit an dieser Aktion heranzuziehen wünscht.

Aus Gründen ganz naheliegender Natur wird mit der Organisation des Einkaufes im allgemeinen in Schosse der massgebenden Fach und Finanz-Leute, unabhängig von den Entscheidungen der einzelnen Staaten, sofort begonnen, weil dafür gesorgt werden muss, dass noch vor Abschluss des definitiven Friedens, ausreichende Quantitäten Lebensmitteln, Rohprodukte etc. etc. für diese Aktion gesichert werden.

Um dem internationalen Gepräge der Aktion Ausdruck zu verleihen, wird ein jeder Staat eine separate Aktion bilden. Die Unterhandlungen mit dem tschechoslowakischen Staate sind im Zuge. An der ganzen sehr grosszügigen Aktion würde Ausser amerikanischen und englischen Kapitals die Finanzmitwirkung des einzelnen partizipierenden Staates erwünscht sein.

Int. Gesellschaft der Schlafwagen
und der großen Europäischen Expreszüge
(Aktiengesellschaft).

Direktion Wien

Nr. 1841Telephon Nr. 737.Wien, am 20. November 1918.

2 Beilagen.

I. Akademiestraße 2.

Hochgeehrter Herr Doktor!

Bezugnehmend auf unsere gestrige Unterredung, erlaube ich mir beiliegend die versprochenen Anträge zu übermitteln. Gleichzeitig bitte ich meinen besten Dank für das freundliche Interesse, welches Sie meinen Ausführungen entgegengebracht haben anzunehmen und ersuche ich, unsere Vorschläge an kompetenter Stelle geneigtest befürworten und unterstützen zu wollen.

Auf die Notwendigkeit und das Interesse der Sache für die Bahnen des südslavischen Staates glaube ich nicht noch besonders hinweisen zu müssen in der Hoffnung, dass Sie sehr geehrter Herr Doktor selbst davon überzeugt sein werden.

Ich sehe Ihren freundlichen Mitteilungen mit grossem Interesse entgegen und bleibe mit den besten Empfehlungen und Grüßen Ihr stets sehr.

ergebener

[.....]¹⁴⁷

¹⁴⁷ Potpis nečitak.

[Prilog]

Seiner Hochwohlgeboren
Herrn Generalkonsul
Doktor Schwegel,

Gesandter des südslawischen Staates
Wien I Hotel Kranz

Int. Gesellschaft der Schlafwagen
und der großen Europäischen Expreszüge
(Aktiengesellschaft).

Direktion Wien

Wien, am 20. November 1918.
I. Akademiestraße 2.

Nr. 1841
2 Beilagen

A n t r a g

der Internationalen-Eisenbahn-Schlafwagen-und der grossen
Europäischen Expresszüge-Gesellschaft an den Staatsrat des südslawischen Staates:

Die Internationale Eisenbahn-Schlafwagen-Gesellschaft, im Jahre 1872 gegründet besitzt ein Aktien-Kapital von cirka 62,000.000 Francs und ist der Sitz der Gesellschaft in Brüssel. Die General-Direktion befindet sich in Paris 40 Rue de l'Arcade. Der Wagenpark beläuft sich auf cirka 1500 Schlaf-Speise-und Gepäckswagen.

Die I.S.G. befasst sich mit dem Betriebe von Schlaf-Speisewagen-und Luxuszügen und hatte bis zum Jahre 1917 in allen europäischen Staaten das ausschliessliche Monopol zur Führung von Schlaf-und Speisewagen. Welchen Umfang der Betrieb der Gesellschaft hatte ist aus dem beiliegenden Kursbuche der Gesellschaft ersichtlich. Ebenso wie in den anderen europäischen Staaten hatte die I.S.G. bis zum ersten Jänner 1918 das ausschliessliche Monopol für genannte Wagen auch in Oesterreich. Im Jahre 1917 bildete sich während des Krieges in Deutschland ein Konkurrenzunternehmen namens Mitropa, welcher es durch die Kriegsverhältnisse gelungen ist die I.S.G. als französisch belgische Gesellschaft um dass Monopol in Deutschland und Oesterreich zu bringen und den Verkehr für sich zu erlangen. Durch Verträge die zwangsweise von der I.S.G. mit der Mitropa abgeschlossen wurden, musste ein Teil des österreichischen Wagenmaterials der Mitropa verpachtet werden. Es fährt diese Gesellschaft demnach derzeit nicht mit eigenen sondern mit Wagen der I.S.G. In Oesterreich war es nur die seinerzeitige k.k. Staatsbahn die der I.S.G. den Vertrag gekündigt hat, während sämtliche Privatbahnen Alt-Oesterreichs, so namentlich die Südbahn, die für den südslawischen Staat in erster Linie in Betracht fällt, mit der Mitropa keinen Vertrag abgeschlossen haben, in der richtigen Erkenntnis, dass ein internationaler Verkehr nur durch eine internationale Gesellschaft und nicht durch eine einseitig deutsche Gesellschaft aufrecht erhalten werden könnte. Die I.S.G. besitzt demnach mit der Südbahn noch einen langjährigen in Kraft stehenden Vertrag. Die Wagen der Mitropa

sind infolge des Monopoles der I.S.G. mit den ausländischen Staaten ins Ausland nicht uebergangsfähig sondern nur jene der I.S.G.

Die Repräsentanz der I.S.G. für Oesterreich erlaubt sich im Sinne der vorhergehenden Ausführungen an den Staatsrat des südslavischen Staates nachstehende Anträge zu stellen:

1.) Wie bereits eingangs erwähnt, besitzt die I.S.G. mit der Südbahn einen langjährigen Vertrag zur Führung von Schlaf-Speise und Luxuszügen. Nachdem ein Teil der Südbahnstrecke durch das Gebiet des südslavischen Staates führt, wird ersucht, das genannte Vertrag als auch für diese Strecken gültig anerkannt werde und als zu Recht bestehend für den sofortigen Verkehr von Schlaf-Speisewagen- und Luxuszügen der I.S.G. in Kraft trete.

2.) ersucht die I.S.G. mit ihr einen Vertrag gültig für das gesammte restliche Eisenbahnnetz des südslavischen Staates abschliessen zu wollen. Dieser Vertrag könnte im gleiche Sinne wie jener der Südbahn abgeschlossen werden.

Es wäre somit der I.S.G. auf dem gesammten Eisenbahnnetz des südslavischen Staates das ausschliessliche Recht zur Führung von Schlaf- und Speisewagen sowie Luxuszügen einzuräumen.

Wir erlauben uns unsere Anträge damit zu begründen, dass es für den südslavischen Staate von eminentem Interesse sein wird, in wirtschaftlicher und industrieller Beziehung, direkten Verkehr mit den Nachbarstaaten so namentlich mit Italien, dem Balkan und Ungarn so wie Wien zu haben. In den genannten Staaten besitzt die I.S.G. bereits bestehende Verträge, so dass der internationale Verkehr sofort ohne jedem Hindernis in die Wege geleitet werden kann. Die I.S.G. war von jeher auch bestrebt den Fremdenverkehr in den Ländern wo sie Verträge besass zu heben, und würde daher auch in diesem Falle alles daran setzen zur Hebung des Fremdenverkehrs in den südslavischen Staaten alles nur Mögliche beizutragen. Wir weisen bei dieser Gelegenheit auf unsere grossen Luxuszüge, wie zum Beispiel: dem Orientexpress zwischen Paris und Konstantinopel, dem Nizzaexpress zwischen Petersburg und Nizza, anschliessend daran den transibirischen Luxuszug der den direkten Verkehr von Paris über Petersburg nach Peking und Tokio vermittelte und zu welchem Zuge der Anschluss aus den südslavischen Staaten durch den Nizzaexpress aufrecht erhalten wurde. Solche Verbindungen gibt es wie aus dem Kursbuche ersichtlich eine ganze Menge und verweisen wir diesbezüglich auf die Eisenbahnkarte unserer Gesellschaft auf Seite 368. Wünsche des südslavischen Staates bezüglich neuer Verbindungen würden von der I.S.G. sofort berücksichtigt und baldmöglichst eingeleitet werden.

Zu den bevorstehenden Friedensverhandlungen gestatten wir uns der südslavischen Regierung schon jetzt Wagen für die Deligierten zur Verfügung zu stellen und ersuchen wir in diesem Falle über uns zu verfügen.

Wir möchten noch zum Schlusse darauf hinweisen, dass das Wagenmaterial der Bahnen infolge des Krieges äusserst gelitten hat, während die I.S.G. eine Anzahl von Wagen besitzt, welche in einen derart guten Zustande sind, dass sie sofort dem Verkehr übergeben werden könnten.

Die Notwendigkeit der Führung von Schlaf- und Speisewagen bei langen Strecken haben sämtliche Bahnen der Welt stets anerkannt und ist dies heute nichtmehr eine Frage des Luxus und der Bequemlichkeit, sondern eine Ersparnis an Zeit und Arbeitskraft.

Wir glauben, dass unsere Ausführungen die Notwendigkeit der Sache klar dargelegt haben und geben wir uns der Hoffnung hin in baldige Verhandlungen eintreten zu können.

Die nötigen Weisungen bitten wir an die Repräsentanz und Betriebsdirektion der Internationalen-Eisenbahn-Schlafwagen-Gesellschaft Wien I. Akademiestr. 2 Mezzanin leiten zu wollen.

Hochachtungsvoll

Die Repräsentanz und Direktion:

[.....]¹⁴⁸

83.

Beč, 29. studenoga 1918.

Konzularni predstavnik SHS u Beču Petar Defranceschi, brzojavno pita Narodno vijeće o stanju razdruživanja sa starom državom.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 498/1918.

BRZOJAVKA

Narodno vijeće, Zagreb

Wien

Je li likvidacija sa starom državom odregjena ili nije ili samo još za sada nije? Da li vi znate da je Ljubljana ovde već imenovala likvidacijsku komisiju? Trebam brzo odgovor.

Defranceschi parlament Südslavische Klub

¹⁴⁸ Potpis nečitak.

84.

Beč, 3. prosinca 1918.

Defranceschi prosljeđuje notu Ministarstva vanjskih poslova Republike Njemačka Austrija upućenu Narodnom vijeću SHS. U noti se napominje da je u posljednje vrijeme niknulo niz jezičnih i ekonomskih pitanja koja predstavljaju opasnost za mir. No, ta pitanja bi se morala riješiti mirovnim pregovorima, a ne silom, te njemačkoaustrijska vlada predlaže sklapanje ugovora koji bi do potpisivanja konačnog mirovnog ugovora osiguravao mir među susjednim narodima. Priložen je nacrt ugovora. Narodno vijeće SHS odgovorilo je da se nakon stvaranja Kraljevstva SHS pitanja iz oblasti vanjskih poslova nalaze u nadležstvu Ministarstva vanjskih poslova u Beogradu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 723/1918.

Pres 3/1918
Ex 1918. 10/XII

Deutschösterreichisches Staatsamt
Für Äußeres.
St. A. Z. 1546/13.

Wien, den 3. Dezember 1918.

1 Beilage.

Herrn

Dr. D e f r a n c e s c h i,
Bevollmächtigter Vertreter des jugo-slavischen Staates

in W i e n.

Die Deutschösterreichische Republik ist von dem besten Willen beseelt, in Frieden und Freundschaft mit den Nachbarvölkern zu leben und die Entscheidung aller Streitfragen dem Friedenskongress zu überlassen. Trotzdem häufen sich in jüngster Zeit Zwischenfälle, die zu bedauerlichen und gefährlichen Konflikten zwischen den Nationen Anlass geben. An den Sprachgrenzen ergeben sich immer häufigere Reibungen, die in vereinzelt Fällen bereits zu Blutvergiessen geführt haben. Nach mehr als vierjährigem Krieg ist abermals Blut geflossen – sinnlos geflossen, denn die Streitfragen, um die der Streit geht, werden nicht durch Gewalttätigkeiten in den Grenzgebieten, sondern durch den Schiedsspruch des Friedenskongresses entschieden werden.

Auch wirtschaftliche Fragen haben zu den ernstesten Konflikten Grund gegeben und es besteht die grosse Gefahr, dass der Wirtschaftskrieg, den die Nationen gegeneinander führen, das furchtbarste Elend über grosse Städte und Industriegebiete heraufbeschwört. Aber nicht nur für den Augenblick sind diese Zwischenfälle gefährlich; sie nähren in den Volksmassen eine Stimmung des Misstrauens und des Hasses, die der künftigen Gestaltung der Beziehungen zwischen den frei gewordenen Völkern sehr gefährlich werden können. Die bisherigen Methoden, solche Streitfälle zur Entscheidung zu bringen, haben versagt. Unsere Protestnoten, den Gesandten unserer Nachbarvölker vorgelegt, sind in den meisten Fällen unbeantwortet geblieben.

In den Gesandtenkonferenzen konnten wichtige Fragen nicht bereinigt werden. Die Gefahr, dass brutale Gewalt entscheidet, wo freie Vereinbarungen nicht getroffen werden können, wird immer grösser. Dies wollen wir verhüten. Es soll ja das Grundgesetz der neuen Weltordnung sein, deren Entstehung die ganze Menschheit hofft, dass Streitigkeiten in Zukunft nicht mehr durch die Gewalt, sondern durch Schiedsspruch auf Grund des Rechtes entschieden werden.

Ohne selbstsüchtige Absicht, nur erfüllt von dem Bestreben nach Recht und Frieden, tritt die Deutschösterreichische Republik an die Nachbarvölker heran, um alle Streitigkeiten auf friedliche und zivilisierte Weise solange zu schlichten, bis der Friedenskongress sie endgültig entscheidet.

Die deutschösterreichische Regierung beantragt zu diesem Zwecke den Abschluss eines vorläufigen Vertrages, der das freundliche Nebeneinanderleben der Völker bis zum Inkrafttreten des Weltfriedens sichern soll. Der Entwurf eines solchen Vertrages liegt bei. Die Deutschösterreichische Republik hegt das Vertrauen, dass auch der jugoslawische Staat dem Abschluss eines solchen Vertrages zustimmen wird; die Verhandlungen darüber könnten in den nächsten Tagen beginnen. Die Deutschösterreichische Republik sieht der Zustimmung des jugoslawischen Staates entgegen und wäre bereit, mit dem Beginn der nächsten Woche, also etwa am 9. Dezember d. J., den Beginn der Verhandlungen festzusetzen. Der Grösse und Wichtigkeit der Aufgabe entsprechend, bittet die deutschösterreichische Regierung um die ernsteste Prüfung ihres Vorschlages und um eheste telegraphische Zustimmung.

Der Staatssekretär des Aeussern:

Konsularni agent narodnog vijeća u Zagrebu
Konsularagent des südslavischen Nationalrates Zagreb
W i e n

.....

ad P. Broj 723/18

Entwurf eines Schiedsvertrages zwischen Deutsch- österreich und dem jugoslawischen Staate.

Der Staatsrat der Deutschösterreichischen Republik und der Nationalrat des jugoslawischen Staates haben sich bestimmt gefunden, nachstehenden Vertrag zu schließen und zu diesem Ende zu ihren Bevollmächtigten ernannt:

Der Staatsrat der Deutschösterreichischen Republik:

Der Nationalrat des jugoslawischen Staates:

Die nach gegenseitiger Mitteilungen ihrer bezüglichlichen, in guter und gehöriger Form befundenen Vollmachten über nachstehende Artikel übereingekommen sind:

A r t i k e l 1.

Die endgültige Feststellung der Grenzen zwischen der Deutschösterreichischen Republik und dem jugoslawischen Staate, die vertragsmäßige Regelung der wirtschaftlichen und rechtlichen Beziehungen der beiden Staaten untereinander, insbesondere auch die infolge der Auflösung der österreichisch-ungarischen Monarchie oder Österreichs notwendig gewordenen vermögensrechtlichen Auseinandersetzungen zwischen beiden Vertragsteilen bleiben den Friedensverhandlungen vorbehalten.

A r t i k e l 2.

Bis dahin wollen die beiden vertragschließenden Teile miteinander in Freundschaft leben und verpflichten sich, zu diesem Zwecke alle zwischen ihnen auftauchenden Streitfragen, sofern sie nicht auf diplomatischen Wege unverzüglich bereinigt werden können, der Regelung durch ein zwischenstaatliches Schiedsgericht zu unterbreiten. Das Schiedsgericht ist obligatorisch, so daß, wenn ein Vertragsteil es anruft, der andere sich dem Schiedsgerichte zu unterwerfen verpflichtet ist.

A r t i k e l 3.

Das Schiedsgericht ist mit aller Beschleunigung zu bilden und hat seinen Sitz abwechselnd in Wien und in Zagreb. Die Bildung des Schiedsgerichtes erfolgt in der Weise, daß jeder der Vertragsstaaten zwei Schiedsrichter ernennt, von denen nur einer sein Staatsangehöriger sein darf, während der andere einem der an dem gegenwärtigen Kriege nicht beteiligten Staaten angehören muß. Diese Schiedsrichter wählen gemeinsam einen Obmann, der kein Angehöriger der an dem gegenwärtigen Kriege beteiligten Staaten sein darf. Kommt eine Einigung der vier Schiedsrichter hierüber nicht zustande, so bezeichnet jeder Vertragsstaat eine andere am gegenwärtigen Kriege nicht beteiligte Macht. Die Wahl des Obmannes erfolgt durch die beiden so bezeichneten Mächte.

A r t i k e l 4.

Bei Anrufung des Schiedsgerichtes ist in jedem einzelnen Falle der Streitgegenstand genau zu bezeichnen.

Für das Verfahren vor dem Schiedsgerichte sind die einschlägigen Bestimmungen des Haager Übereinkommens zur friedlichen Erledigung internationaler Streitfälle vom 18. Oktober 1907 maßgebend.

A r t i k e l 5.

Die beiden vertragschließenden Teile verpflichten sich, sich dem Spruche des Schiedsgerichtes zu unterwerfen.

A r t i k e l 6.

Die Schiedssprüche sollen den Bestimmungen des Friedensvertrages nicht vorgreifen und nur bis zu dessen Inkrafttreten Geltung haben.

A r t i k e l 7.

Jede Partei trägt ihre eigenen Kosten selbst und die Kosten des Schiedsgerichtes zu gleichem Anteile.

A r t i k e l 8.

Der gegenwärtige Vertrag wird von den vertragschließenden Teilen ratifiziert; die Ratifikationen werden, sobald als möglich, in ausgetauscht werden. Er tritt mit seiner Ratifikation in Kraft und wird bis zum Inkrafttreten des allgemeinen Friedensvertrages Geltung haben.

Zu Urkund dessen haben die Bevollmächtigten diesen Vertrag unterzeichnet und mit amtlichen Siegeln versehen.

Ausgefertigt in doppelter Urschrift in am

BRZOJAVKA.

Staatsamt des Aussern

WIEN

Antwortlich der Note 1546/13:

seit der Vereinigung der suedslavischen Laender der ehemaligen oest. ung. Monarchie mit dem Koenigreiche Serbien, gehoert die Regelung von Fragen, die die auswaertige Politik betreffen in die Kompetenz des in Bildung begriffenen Ministerium des Aussern in Belgrad, dessen Entscheidungen von hier aus nicht vorgegriffen werden kann.

Praesidium des Nationalrathes

S.H.S.

Pavelić

Pribičević

85.

Zagreb, 11. prosinca 1918.

Izvještaj o radu i djelovanju Odbora južnih Slavena u Beču, osnovanog 31. listopada 1918. sa zadaćom da organizira povratak građana i vojnika u domovinu i građanima u inozemstvu pruža potrebnu zaštitu i pomoć. Sardelić predlaže raspravu o nizu pitanja koja Odbor mora hitno riješiti: o pitanju povratka zarobljenika i slovenskih bjegunaca, činovničkom pitanju, uredenju i čuvanju grobova palih vojnika.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 748/1918.

Pres. Br. 748
Ex 1918. 11/XII

Predsjedništvu Narodnog Vijeća S.H.S.
u/

Z A G R E B U.

Izvještaj predsjednika Jugoslavenskog odbora u Beču.

31. listopada 1918. izabran je na skupštini J.[užnih] S.[lavena] u Beču odbor, da preduzme sve ono, što prilike zahtjevaju. Odbor je odmah pristupio organizaciji povratka kući Srbijanaca i Crnogoraca zatočenih i onda vojnika u prvom redu, a za tim djaka, činovnika, ratnih bjegunaca, radnika i ostalog našeg svijeta. Dalje je odbor imao u vidu pomoć i zaštitu našeg svijeta u raznom pogledu. Odbor je odmah pismeno izvijestio o tom Narodno Vijeće, i predložio, da se pošalje delegat, koji će taj rad – mimo ostalih koje mu odredi N. V. – uzeti u svoje ruke, a ako bi se imenovanje moralo odložiti, da pošalje legitimaciju odboru. Tek poslije 12 dana stiglo je riješenje N. V. Ono je dalo mandat odboru, da vrši započeti rad, izjavljujući, da ne može imenovati predstavnika, ali ujedno je imenovalo konsularnim agentom Dra. Defranceschi, a onda napose poručnika Stefanovića vojnim komandantom, a da nije odredio njihov odnos prema odboru. To zakašnjenje s jedne strane i propuštenje određenja odnosa između odbora i tih funkcionara dalo je povoda zbrci. Ljubljanska vlada je međutim imenovala Dra. Švegela predstavnikom i prijavila ga aust.[rijskom] min.[istru] predsjedniku Lammasch-u. Iza toga se ispostavilo, da je on samo za Slovence predstavnik, odatle opet zbrka i neizvjesnost. Obrazovale se koterije oko tih funkcionara, da naprave od njih most za karijeru i druge pogodnosti. Na svršetku se našli složni u tome, da im odbor smeta i nešto terorizovanjem, a nešto neispravnim držanjem imenovanih funkcionara pokušalo se iznuditi raspust odbora. Vojni komandant Stefanović upravo je brutalno zahtjevao, da se raspusti odbor, a sutradan uzeo sav posao otpremanja zatočenih i vojnika, telegraf.[sku] poštu, transporte i čitav aparat, što je bio organizovan prije njegovoga dolazka isključivo u svoje ruke i zatražio od konsularnog agenta Defranceschi 20.000 Kruna, i dobio ih, te onda odredio plaće raznim oficirima ignorišuć pristo odbor. Na drugu stranu Dr. Defranceschi obrazovao opet svoj bureau i tu ponamještao ljude. U toliko je N. V. imenovalo Dra. Švegela svojim povjerenikom kod odbora. On se je pasivno držao. Ali nije do dosta. Zemaljska vlada opet imenovala i dalje neke funkcionare. Toliko ih ima, da ih je na jednoj konferenciji sazvano od austro-njemačke vlade otišlo pet predstavnika. Mimoiлаzeć pojedinosti kažem, da je bruka, što se radi, a mimo toga i velika šteta i opasnost velikog zla.

Bosansko-hercegovačka narodna vlada dala je mandatu Dru. Čeroviću, da preuzme bosansko-hercegovačku sekciju, negd.[ašnjeg] zajedničkog minist.[arstva] financija sa upravom velike imovine, kuće, i činovnika. Čerović je bio spreman u svemu potpomagati rad odbora, te je na tome radio da stavi na raspoloženje lokale za svrhe Narodnog Vijeća, odnosno odbora. Ali na žalost drugi funkcionar imenovan od Narodnog Vijeća i Ljubljanske vlade onemogućili su rad odbora, koji se je već bio uputio i ipak nešto uradio.

3. o. mj. krenuo sam iz Beča, da ovdje o stanju izvjestim, a bio bi i prije, ali nije bilo veze. Treba brzo lijeka, da se učini kraj tome stanju. Evo me danas osmi dan, kako pokušavam izraditi riješenje. Smatrao sam za dužnost predložiti

1.) da se čitav potrebit rad u Beču stavi pod upravu jednog lica sa dovoljnim autoritetom i pred našim i pred stranim svijetom i potrebitom legitimacijom. Mislim, da bi zato najpodesnije bilo, lice koje bi ujedno i moglo istupati kao organ kraljevine Srbije, a to obzirom na osobite prilike. Njemu bi se mogao dodijeliti kao zamjenik, a i prvi savjetnik Dr. Božidar Čerović, koji tako mora gore da upravlja poslovima oko bosanske sekcije.

2.) Ako delegat nebi bio srpski oficir, neka mu se dodijeli srpski oficir, da vodi neposrednu zapovjed nad vojnicima.

3.) Ako ne bi bilo moguće imenovanje predloženo ad 1.) onda bi se moglo dra Čerovića imenovati delegatom makar i provizorno, do konačnog riješenja.

Svakako je potrebno, da odmah bude čitav rad sredjen u jedne ruke.

4.) Major Matičević, kojemu se ima najviše da zahvali za dosadnji uspjeh rada imao bi biti dodijeljen delegatu kao referent za transport željezničke poslove i drugo što je time u vezi, i da bude zamjenik vojnog zapovjednika. To je vanredno radan, savjestan kociljantan i ujedno skroman gospodin, s njim će se bez sumnje delegat i vojni zapovjednik najbolje slagati.

5.) Mandat odbora i sva imenovanja drugih funkcionara bilo sa strane Narodnog Vijeća, ili Ljubljane neka se opozovu, a neka se delegatu prepusti, da on prema prilikama i potrebi povjerava pojedine poslove, kome on nadje za shodno.

Spreman sam na zahtjev potanje obrazložiti ove moje predloge, a međjutim će to u nekoliko biti već jasno iz onoga, što sam kazao i ovoga što slijedi.

U glavnome od mandata odbora i dosadnjih poslova ima da istaknem kao najpotrebitije ovo:

1.) Zatočena braća. U glavnome što je bilo na okupu u Njem[ačkoj] Austr.[iji] to je bilo upućeno kući, ali još ima mnogo pojedinaca ili manjih grupa raspršenih u radnjama, bolesnih, a naročito onda onih, što dolaze sami ili upućeni iz Česke, Galicije i Njemačke.

2.) Negdašnji austro-ug.[arski] vojnici. Analogno vrijedi i za njih, naročito ima ih mnogo u Poljskoj, a dolazit će ih i iz Rusije i iz Njemačke. Ima ih onda mnogo po bolnicama u Beču, gdje ima 80 bolnica, a onda i po drugim mjestima.

3.) Beč je padalište za sve te krajeve. Delegat u Beču imao bi da protegne organizaciju i na Galiciju, Česku i Njemačku i da raspolaže ili predlaže što je potrebno.

4.) U Beču je uredjeno sabiralište, gdje vojnici, a i drugi, naročito zatočeni vojnici imadu ložnicu i hranu i čekaju na transport.

Hranu je dosad davala Njem.[ačko]-austr.[ijska] vojna uprava, ali uvijek je bilo oko toga okapanja, koje svaki dan veće. To sabiralište treba stalnog i savjesnog nadzora, toliko u pogledu ljudi i hrane i podjele, koliko u pogledu novca, što se tamo troši.

5.) Paketi "Crvenog Krsta" (srpskog) biće barem oko 2,000.000 vrijednosti. Odbor ih je u sporazumu sa odbornicima zatočenih Srba sačuvao i iz Sigmunds Herberga dao preneti u Beč. Prenos su izvršili pod kontrolom odbora srpski vojnici, i podoficiri, ali

sad njih nema. Sastavljanje inventara i vršenje kontrole preko četiri odbornika osujetio je Stefanović veleći, da je to njegov posao. I o tome treba odmah odlučiti, glede upotrebe i čuvanja. Ja sam mišljenja, da bi to trebalo sačuvati i kao rezervu za zatočene vojnike u prvom redu, a onda za naš svijet, ako nastupi glad, kako i hoće po svoj prilici. Ako se za to pozvani odluče, vrlo je važno, tko će tim raspolagati.

6.) Grobovi mučenika. Treba organizovati privremeno čuvanje grobova srpskih vojnika i drugih zatočenih, dok se o tom nešto definitivno ne odredi, jer je opasnost, da će se to bilo iz nužde preorati, ili iz pizme inače što šta s njima dogoditi. Glavnim logorima ima groblja sa pet do šest hiljada grobova svakome. I tu treba odmah raditi.

7.) Bjegunci. Jako je akutno stanje slovenskih bjegunaca ratnih u Brucku a L. Oni su iz Gorice i Gradiške. Njemačko austrijska vlada hoće da ih se odmah pošalje kući, a to se ne može, jer nemamo kud šnjima. Državni sekretar Bauer pred moj polazak iz Beča rekao je, da će ćutke najdalje deset dana čekati. Veli, da nema čim hraniti, a i ako bi im dali hranu, da se boje, da im to masa ne oduzme, prema kojemu dalje vlada nemoćna. I ovo ne trpi odlaganje.

8.) Činovičko pitanje. Odbor je bio već počeo da radi ono, što je naknadno Narod. V. glede činovnika naredilo.

Ali pošto je ljubljanska vlada za te stvari glede slovenačkih činovnika odredila, naročito delegate, to je nastalo i tu zamršeno stanje. Ti ljudi ne će više primati plaće, a eto već je polovica dezembra, a na najvećoj su neprilici. Većinom imadu familiju, sitne djece i svoje pokućstvo. Za njih je pitanje transporta najteže. Naročito pri sadanjim saobraćajnim prilikama i pošto ne znaju ni kamo će, dok nisu namješteni. Kako će oni bez sredstava u ovoj oskudici i skupoći hrane, a prijeti opća glad. Trebaće neumitno i pomoć i natura. Za to je potrebit odmah delegat koji uživa potpuno povjerenje, auktoritet i kome nitko ne smeta.

Do povratka tih ljudi dalo bi ih se i upotrebiti u radu tamo što će delegat voditi i time mnogo suvišnih troškova uštediti, kao što to danas ne biva. Većina će se vrlo rado primiti te dužnosti, jer i sami žale što su osudjeni na bezposlicu, a druge se može i primorati na rad, kad im se jednom daje pomoć, ali pri tome mora upravu imati neko s potrebitim auktoritetom i legitimacijom, čovjek trezven, pravičan i nepristran, u jednu riječ na svome mjestu, za kojim će stati narodna vlada, a ne da mu svak kaže, ja zapovijedam, a ne ti. Za to vrijeme dalo bi se i dobar dio tih ljudi upotrebiti i za druge svrhe, korisne i potrebite po državu, dok se ti ljudi namjeste. Tako ih nebi trebalo ni namještatati ni vraćati na vrat na nos, a opet ne bi bilo jalov trošak oko njih.

9.) Ima i drugog svijeta našeg, što ne može za sada da se vrati iz raznih razloga. Glad prijeti, a š njom i druge opasnosti. Gdje treba brza i uspješna pomoć i zaštita, zato je potrebit delegat kakvog sam predložio, a naročito, da može istupiti u neposrednu vezu sa Ententinim predstavnicima. Trebalo bi i za prehranu odmah što učiniti, da ne bude kasno. Ovo je pitanje u vezi i sa vojnicima, koji se vraćaju, i ratnim zarobljenicima i sa pitanjem paketa "Crvenog Krsta".

Tu treba čovjek, koji nije vezan obzirom i pristupačan nagovorima.

10.) Za čitav rad potrebno je podržavanje veza, koje se prekidaju svaki čas, a to prekidanje nisu nego maskirane represalije, i za to treba čovjek podesan za te situacije.

11.) Primjetio sam, da se delegati razni dosad imenovani bave tako zvanim likvidacionim poslovima, premda je Nar. Vijeće u tom pogledu rezervirano se držalo. Ljubljanska vlada takodjer govori o tim likvidacijama i za to mora neko da gore bude, da se ne pravi prejudicij, koji su dobro došli onima u Beču. Ima mnogo toga, što bi mogao izvijestiti, ali se ograničava na najnužnije.

Ako se ne nalazi shodnim odmah riješiti ova pitanja, molim, da se uvaži svakako moja ostavka, koju sam bio primoran dati, premda nije moj običaj, da napuštam posao, kog sam se primio, i da mi se pri tome prizna, da imam pravo da pri ovakvim prilikama tražim, da bude moja ostavka uvažena usljed krivice drugih.

Zagreb 11. XII. [19]18

Dr. R. Sardelić [v. r.]

86.

Beč, 21. prosinca 1918.

Petar Defranceschi, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Beču, dostavlja "Neobavezne prijedloge za sjednicu podkomiteta konferencije poslanika od 16. prosinca 1918". Prijedlozi se odnose na isplatu mirovina i pomoći osobama koje su bile u radnom odnosu u bivšim oružanim snagama Austro-Ugarske Monarhije, središnjim civilnim državnim uređima i u pisarnici Ministarskog vijeća, te na umirovljenja i plaćanje zaostalih beriva.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1142/1918.

Pres. Br. 1142
Ex 1918 28/XII

Vladi Narodnog Vijeća
u Zagrebu
molbom, da se što prije riješi.

MP¹⁴⁹

Dr. Defranceschi

Unverbindliche Referentenvorschläge.

für die Sitzung des Subkomitees der Gesandtenkonferenz vom
16. Dezember 1918.

¹⁴⁹ Okrugli pečat: "KONZULARNI AGENT NARODNOG VIJEĆA SHS. WIEN* CHARGÉ D'AFFAIRES DU CONSEIL NATIONAL YOUGOSLAVE à ZAGREB".

Zur Erzielung einer provisorischen Vereinbarung über die einstweilige Fortzahlung von Ruhe – und Versorgungsgenüssen, die auf einem Dienstverhältnisse zu der früheren gesamten bewaffneten Macht, zu den früheren k. u. k. Zivilzentralstellen oder zu der früheren Kabinettskanzlei beruhen, dann über Pensionierungen und über Fortzahlung von Aktivitätsbezügen.

I.

Vom 1. Jänner 1919 an hat hinsichtlich derjenigen Ruhe – und Versorgungsgenüssen, die auf einem Dienstverhältnisse zu der früheren gesamten bewaffneten Macht, zu den früheren k. u. k. Zivilzentralstellen oder zu der früheren Kabinettskanzlei beruhen, bis auf weiteres folgende provisorische Vereinbarung zu gelten, durch welche der ehedem zu stande zu bringenden definitiven Vereinbarung über Anweisung, Auszahlung und Aufteilung dieser Ruhe – und Versorgungsgenüsse in keiner Weise vorgegriffen werden soll:

1. Hinsichtlich der Anweisung und Auszahlung der bereits zur Gebühr erwachsenen oder weiterhin zu Gebühr erwachsenden Ruhe- und Versorgungsgenüsse ist der bisherige Vorgang zu beobachten, soweit sie sich innerhalb des Rahmens halten, der durch die am 31. Oktober 1918 in Kraft gestandenen Normen gegeben ist.

Vorausgezahlte Personalgebühren, sowie über Zahlungen sind abzurechnen; vor ihrer gänzlichen Hereinbringung darf kein Ruhegenuß ausgezahlt werden. Für die im Abzugewege einzubringenden Vorschüsse, Ersätze, Verbote und Rücklässe gelten die bisherigen Bestimmungen.

2. Die Ruhe – und Versorgungsgenüsse werden – mit der unter Punkt 1.) bezeichneten Einschränkung und gegen sienerzeitige Vorrechnung nach Maßgabe der nach zu treffenden endgiltigen Vereinbarung über ihre Aufteilung – aus Mitteln bestritten, welche alle auf dem Gebiete der früheren österreichisch-ungarischen Monarchie entstandenen Nationalstaaten gemeinschaftlich zur Verfügung zu stellen haben.

Genüsse, welche über den Rahmen der am 31. Oktober 1918 in Kraft gestandenen Normen durch besondere Verfügungen der Nationalstaaten gewährt werden, sind hinsichtlich des Mehrbetrages von dem betreffenden Nationalstaate unmittelbar zu bestreiten.

Beilage A ./.

3. Der gemäß Punkt 2.) gemeinschaftlich aufzubringende monatliche Aufwand wird auf Grund der angeschlossenen Aufstellung bis auf weiteres mit 20. 28 Millionen Kronen festgestellt.

Der Beitrag des ungarischen Staates zu diesem Aufwande beträgt monatlich 7.77 Millionen Kronen.

Zu dem auf Oesterreich entfallenden Aufwandsanteil monatlicher 12.51 Millionen Kronen haben – falls die erforderlichen Mittel nicht durch besondere gemeinschaftliche Kreditereparationen beschafft werden, - monatlich beizutragen:

Millionen Kronen

der tschechoslovakische Staat	3.10
der südslavische Staat	1.32
der polnische Staat	2.35
der ukrainische Staat	1.79
der deutschösterreich Staat	3.95

4. Die in Punkt 3.) angeführten Beiträge sind immer bis spätestens 15. des Vormonates durch Ueberweisung im Bank- oder Postsparkassenvorkehr an die Staatszentral-kasse in Wien zu Gunsten des deutschösterreichischen Staates zu leisten, dem sodann die Veranlassung des weiter Erforderlichen obliegt.

Für das erstmal, das ist pro Jänner 1919 sind jedoch diese Beiträge im doppelten Ausmaße und zwar spätestens bis zum 20. Dezember 1918 zu leisten.

Der ungarische Staats wird von dem für den Monat Februar 1919 bestimmten Bei-trage und von den weiters folgenden Beiträgen die Summe derjenigen Ruhe- und Ver-sorgungsgenüsse, die im jeweiligen Vormonate unmittelbar bei ungarischen Kassen zur Auszahlung gelangten, unter dokumentarischer Nachweisung dieser Auszahlungen in Abzug bringen.

Versäumung der Frist zieht die Folge nach sich, daß die Auszahlung der Ruhe- und Versorgungsgenüsse an die Angehörigen des säumigen Staates bis auf Weiteres sofort unterbrechen wird.

5.) Die Auseinandersetzung mit den Königreichen Italien und Rumänien wegen verhältnismäßiger Mitbeteiligung an der Aufbringung des Aufwandes für die Ruhe- und Versorgungsgenüsse, bleibt vorbehalten.

II.

Weiters wird folgendes vereinbart:

1. Die liequidierenden Zentralstellen (K.M., K.M.-Mar. Sektion, Land esverteidi-gungsministerien, Gemeinsames Ministerium des Aeußern, Gemeinsames Finanzmi-nisterium, Gemeinsamer Oberster Rechnungshof) haben alle Bedienstete ihrer Res-sorts, soweit diese nicht etwa schon in den Dienst eines Nationalstaates übergetreten sind oder im Liquidierungsdienste als zu dessen ordnungsmäßiger Abwicklung auch bei strengst ökonomischen Vorgehen absolut unentbehrlich zurückbehalten werden müs-sen, nach Möglichkeit bis Ende Dezember 1918 unter ausdrücklicher in das Dekret aufzunehmender Bezugnahme auf diese internationale Vereinbarung in den Ruhestand zu versetzen.

2. Für Gagisten der gewesenen bewaffneten Macht (einschließlich Gendarmerie) sind hiebei folgende Sonderbestimmungen zu beobachten:

a) Alle auf Mob. Dauer aktivierten Personen des Ruhestandes sind mit 31. Dezem-ber 1918 in das Ruhestandsverhältnis zurückzusetzen.

b) Alle Berufsgagisten, die mit 31. Dezember 1918 40 anrechenbare Dienstjahre erreicht oder das 60. Lebensjahr vollendet haben, sind von amtswegen mit 31. Dezember 1918 in dem Ruhestand zu versetzen. Bei der zu diesem Zwecke erfolgenden Ermittlung der 40 Dienstjahre ist jedoch die begünstigte Anrechnung der Truppen- (Spitals) Dienstzeit ausser Betracht zu lassen.

c) Die liquidierenden Zentralstellen sind berechtigt, auch die unter a und b genannten Personen, die in den Liquidierungsgeschäften verwendet werden, in der Aktivität zu belassen. Hierbei haben sich die liquidierenden Zentralstellen von dem Grundsatz der strengsten Oekonomie leiten zu lassen.

d) Jeder Staat ist berechtigt, die Pensionierung seiner Staatsangehörigen auch wenn sie nicht unter liet. a) oder b) fallen, durch die liquidierenden Stellen zu veranlassen. Ersparungen, welche durch die auf vorzeitige Pensionierung gerichteten Maßnahmen einzelner Staaten seit 1. November 1918 erzielt werden, sind bei der definitiven Abrechnung zu Gunsten des betreffenden Staates voll zu berücksichtigen.

e) die Berechnung der Dienstzeit und Bemessung der Ruhegenüsse hat nach den am 31. Oktober 1918 in Kraft gestandenen Versorgungsgesetzen und sonstigen Normen zu erfolgen.

Auch hinsichtlich der sonstigen mit der Versetzung in dem Ruhestand verbundenen Gebührenansprüche sind die am 31. Oktober 1918 in Kraft gestandenen Normen maßgebend.

f) Gagisten, die außer den generell normierten Ruhe – und Versorgungsgenüssen auf besondere Zuwendungen Anspruch erhoben, haben dies bei der zuständigen Liquidierungsstelle anzumelden.

3.) Den im Versorgungsgenüsse stehenden Personen steht die Wahl ihres Domizielles innerhalb des Gebietes der ehemaligen österreichisch-ungarischen Monarchie frei.

4.) Jenes ehemals k.u.k., kk. oder kgl. ung. Militärgagisten (- Aspiranten), die am 1. Jänner 1919 noch dem Berufsstande angehören, sind – falls sie nicht etwa im Heeresverbände oder im Staatsdienste eines Nationalstaates verwendet werden, oder in einem Zivilberufe stehen, - für den Monat Jänner 1919 ausnahmsweise noch aus dem unter Abschnitt I bezeichneten Mitteln durch die gleiche Stelle wie im Dezember 1918 und zwar ebenfalls gegen seinerzeitige Verrechnung mit dem Nationalstaate, dem sie angehören, die Hinterlandsgebühren auszuzahlen, insoweit sie nicht etwa solche Gebühren (Vorschüsse, Ueberzahlungen, Uebergebühren, vgl. Abschnitt I, Punkt 1, Absatz 2) bereits von einer anderen Seite erhalten haben.

Das Zutreffen der vorangeführten Voraussetzungen für diese Auszahlung ist von Partizipanten durch schriftliche ehrenwörtliche Erklärung auf der Empfangsbestätigung (Quittung) zu bestätigen.

Die vorstehenden Bestimmungen sind sinngemäß auf die Auszahlung der noch ausstehenden Gebühren pro Dezember 1918 anzuwenden.

(Folgt Einschaltung betreffend Aufbringung der ad II erforderlichen Mittel im Beilage B)

III.

Alle teilhabenden Staaten verpflichten sich ausdrücklich, für eine dem allseits kundgegebenen Intentionen entsprechende loyale Durchführung der unter Abschnitt I und II getroffenen Vereinbarungen Sorge zu tragen, insbesondere auch dafür, daß die Postanstalten sämtlicher Staaten die Anweisungen der Postsparkassen, (Postsparkassenämter) annehmen und nach den bisherigen Bestimmungen ordnungsgemäß behandeln.

Diese Vereinbarungen können nur durch Kündigung gelöst werden. Durch die Kündigung auch nur eines Staates werden sie für alle Staaten hinfällig.

Die Kündigung hat auf den ersten Tag eines bestimmten Monates zu lauten und ist sämtlichen vertragsschließenden Staaten mitzuteilen; sie erlangt für diesen Termin Wirksamkeit nur dann wenn sie spätestens bis um 15. des zweitvorhergehenden Monates bei den Vertretungen der vertragsschließenden Staaten (Nationalvertretungen) in Wien überreicht wurde.

Pro domo - Bemerkung: Vorstehende Vorschläge sind im wesentlichen bereits dem Subkommittee der Gesandtenkonferenz in dessen Sitzung vom 10. Dezember 1918 unterbreitet werden.

Hiebei wurde festgestellt, daß bis dahin die vom Unterstaatssekretär des deutsch-österreichischen Staatsamtes der Finanzen Exzellenz Dr. von Beck in der Gesandtenkonferenz vom 6. Dezember 1918 überreichten Vorschläge betreffend die Ruhe- und Versorgungsgenüsse für ehemals k. k. österreichische Staatsbedienstete von den Nationalstaaten noch nicht, angenommen werden sind.

Weiters wurden vom Vertreter des tschechoslovakischen Staates, Sektionschef Dr. Valniček, Bedenken in der Richtung geltend gemacht, ob seine Regierung sich bereit finden werde, zu den Ruhe- und Versorgungsgenüsse für hohe Funktionäre der bestehenden gemeinsamen Zentralstellen und für Funktionäre der Kabinettskanzlei überhaupt irgendwelche Beitragsleistung zuzugestehen.

Prilog 1:

Aufstellung

über den approximativen Aufwand für diejenigen Ruhe- und Versorgungsgenüsse, die auf einem Dienstverhältnisse zu der früheren gesamten bewaffneten Macht (A), zu den früheren k. u. k. Zivil-Zentralstellen (B) oder zu der früheren Kabinettskanzlei (C) beruhen.

A) Militär

(Nach Behelfen und Berechnungen des liqu. Kriegsministeriums)

a) Gagistenpensionen	51)	
Mannschaftspensionen	25.5)	
Invalidenhausversorgung	2.6)	
Verwundungszulagen	46.4)	166.-
Medaillenzulagen	20.-)	
Pensionierung von Generalen etc. im Dezember 1918	4.5)	
Reservebetrag (wegen möglicher Berechnungsfehler)	16)	
b) Gagistenwitwen	19.5)	
Gagistenwaisen	3.-)	
Mannschaftswitwen	25.7)	74.-
Mannschaftswaisen	15.8)	
Reservebetrag (wegen möglicher Berechnungsfehler)	10)	
S u m m e: a) und b)		240.-

ad a) Von diesen 166/12 Millionen entfallen monatlich:
 auf Ungarn: 36.4% = 5.035.212 K
 auf Oesterreich: 63.6% = 8.797.788 K

ad b) Von diesen 74/12 Millionen entfallen monatlich:
 auf Ungarn: 42.6% = 2.626.716 K
 auf Oesterreich: 57.4% = 3.539.284 K

B) Zivil

(Nach Behelfen des liquid. Gemeinsamen Finanzministeriums)

	Monatsaufwand in Millionen Kronen
Ministerium des Aeußern	0.201.700
Gemeinsames Finanzministerium	0.032.800
Gemeinsamer Oberster Rechnungshof.....	<u>0.013.100</u>
S u m m e	0.249.600

Hievon entfallen monatlich:

auf Ungarn36.4% = 0.090.854 K
 auf Oesterreich63.6% = 0.158.745 K

C) Kabinettskanzlei

(Laut Ruhegebühren-Nachweis der Kabinettskanzlei)

	Monatsaufwand in Millionen Kronen
Normale Ruhegebühren zuzüglich Pensionszulage und 50% Kriegsteuerungszulage rund	0.025.000
Hievon entfallen monatlich:	
auf Ungarn	50% = 12.500 K
auf Oesterreich	50% = 12.500 K

Im Ganzen haben demnach monatlich aufzubringen:

Ungarn ($5.035.212 + 2.626.716 + 0.090.854 + 0.012.500 =$)	7.765.282 K
Oesterreich ($8.797.788 + 3.539.284 + 0.158.745 + 0.012.500 =$)	12.508.317 K

Gemäß der proponierten Vereinbarung über die Aufbringung der Mittel zur Bestreitung des Monatserfordernisses von 13.3 Millionen Kronen für Ruhe- und Versorgungsgenüsse ehemals österreichischer Zivilstaatsbediensteter hätten hiezu monatlich beizutragen:

	Millionen Kronen
der tschecho-slovakische Staat	3.3
der südslavische Staat..	1.4
der polnische Staat.....	2.5
der ukrainische Staat	1.9
der deutschösterreichische Staat	4.2

Nach dem gleichen Schlüssel hätten zu der laut obiger Darstellung für die Zwecke A), B) und C) von Oesterreich aufzubringenden Monatssumme von 12.508.317 K beizutragen:

	Millionen Kronen
der tschecho-slovakische Staat	3.103.567
der südslavische Staat	1.315.667
der polnische Staat.....	2.351.187
der ukrainische Staat	1.786.902
der deutschösterreichische Staat	3.949.995

Prilog 2

Beilage B.

Im Abschnitte II, Punkt 4), Abs. 1 wird der Passus "aus den unter Abschnitt I bezeichneten Mitteln" ersetzt durch "aus den unter Punkt 5) bezeichneten Mitteln".

Punkt 5) des Abschnittes II lautet:

"Das einmalige Gelderfordernis für die unter Punkt 4) bezeichneten Gagisten-Aktivitätsgebühren wird, da eine verlässliche Berechnung nicht möglich ist, schätzungsweise mit 50 Millionen Kronen veranschlagt.

Der Beitrag des ungarischen Staates zu diesem Aufwande beträgt 18'2 Millionen Kronen.

Zu dem auf Oesterreich entfallenden Aufwandsanteile von 31'8 Millionen Kronen haben nach dem unter Abschnitt I, Punkt 3) angeführten provisorischen Schlüssel beizutragen:

	Mill. Kronen
Der tschecho-slovakische Staat	7'89
der südslavische Staat	3'34
der polnische Staat.....	5'98
der ukrainische Staat	4'55
der deutschösterreichische Staat	10'04.

Diese Beiträge sind spätestens bis zum 20. Dezember 1918 durch Ueberweisung im Bank- oder Postsparkassenverkehr an die Staatszentalkasse in Wien zu Gunsten des deutschösterreichischen Staates zu leisten, dem sodann die Veranlassung des weiter Erforderlichen obliegt.

Dem ungarischen Staat wird die Summe derjenigen unter Pkt. 4) bezeichneten Gagisten-Aktivitätsgebühren, die unmittelbar bei ungarischen Kassen zur Auszahlung gelangten, sofort nach dokumentarischer Nachweisung dieser Auszahlungen – unbeschadet der endgiltigen Auseinandersetzung – refundiert werden.

Versäumung der Frist vom 20. Dezember 1918 zieht die Folge nach sich, daß die Auszahlung der Gagisten-Aktivitätsgebühren an Angehörige des säumigen Staates bis auf weiteres unterbleibt.

Die Auseinandersetzung mit den Königreichen Italien und Rumänien wegen verhältnismäßiger Mitbeteiligung an der Aufbringung des Aufwandes für die unter Pkt. 4) bezeichneten Gagisten- Aktivitätsgebühren bleibt vorbehalten."

87.

Beč, 22. prosinca 1918.

Petar Defranceschi, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Beču, dostavlja zaključke Pete konferencije diplomatskih predstavnika, održane 10. prosinca 1918. u Beču, u vezi sa skrbi za ratne izbjeglice (pitanje raspodjele troškova između zemalja nasljednica Austro-Ugarske Monarhije).

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 73/1919.

Pres. Br. 73

Ex 1919 9/1

Niederschrift

über die am 10. Dezember 1918 im Deutschösterreichischen Staatsamt für Äußeres
abgehaltene

fünfte Gesandten-Konferenz.

—
Anwesend die Herren:

Unterstaatssekretär v. P f l ü g l

Unterstaatssekretär M a r c k h l

Ministerialrat B a e r n k l a u } für die Deutschösterreichische Republik,

Sektionsrat Dr. M o n t e l

Dr. L. L i e s e n

Gesandter T u s a r

Josef K o f l e r } für die Tschecho-slowakische Republik,

Dr. P. D e f r a n c e s c h i } für die südslawischen Nationalregierung,

Dr. S t r a u c h e r

Nik. W a s s i l k o } für die Westukrainische Republik,

Dr. L e o L e w i c k y j

Rit. V. B i l i ŋ s k i

Dr. J u l i u s v. T w a r d o w s k i } für die polnische Liquidationskommission,

Dr. v. E n g l i s c h

Dr. B u g a t t o, Vertreter der Italiener,

Dr. v. S c h n e i d e r

Oberst T a k a c s – T o l v a y } für die Ungarische Volksrepublik,

Gesandter Dr. I s o p e s c u l – G r e c u l

Dr. G r e g o r H o s t i u c } für den rumänischen Nationalrat.

Schriftführer: Sekretär Franz S o n n e n b e i t n e r.

T a g e s o r d n u n g:

Flüchtlingsfürsorge.

V o r s i t z e n d e r: *Unterstaatssekretär v. Pflügl.*

Unterstaatssekretär Marckbl berichtet, daß das von der 3. Gesandtenkonferenz eingesetzte Subkomitee am 19. November, 29. November und 3. Dezember verhandelte. Der deutschösterreichische Staat steht auf dem Standpunkte, daß sie zur Flüchtlingsfürsorge nur soweit verpflichtet ist, als es im Gesetz vom 31. Dezember 1917 vorgesehen ist. Das Gesetz bezieht sich nur auf unsere eigenen Staatsbürger und nur als Ausnahme ist im letzten Absatz des § 1 die Möglichkeit gegeben, daß Flüchtlinge anderer Nationalität den deutschösterreichischen Staatsbürgern gleichgestellt werden. Eine gesetzliche Verpflichtung des Teilstaates Deutschösterreich besteht also nur für unsere eigenen Staatsbürger. Nun befinden sich auf unserem Gebiete zahlreiche Flüchtlinge, die die Staatsbürgerschaft hier nicht besitzen; bezüglich ihrer setzt die Fortführung der Fürsorge das Einvernehmen aller Staaten voraus. Die Flüchtlinge können unmöglich dem Elende preisgegeben werden. Während der Beratungen wurde von unserer Seite der 30. November als Termin, bis zu welchem über die Fortsetzung der Flüchtlingsaktion entschieden werden sollte, in Aussicht genommen. Der Termin war aber nicht haltbar, weil die Beratungen bis dahin nicht beendet waren. Es war vorgesehen, die Flüchtlingsfürsorge mit Rücksicht auf die beschränkten Mittel, die uns zur Verfügung stehen, möglichst einzuschränken. Die Fürsorge wurde bisher nicht in Ausübung einer gesetzlichen Verpflichtung, sondern aus Menschlichkeitsgründen fortgesetzt. Das Staatsamt des Innern hatte für die weitere Behandlung der Durchführung Folgendes grundsätzlich in Aussicht genommen (liest):

"1. Auf dem deutschösterreichischen Staatsgebiete befindliche, nicht deutschösterreichische Kriegsflüchtlinge, die bereits in staatlicher Fürsorge stehen, werden unter der Voraussetzung des Einverständnisses der beteiligten Nationalstaaten in einer eingeschränkten Flüchtlingsfürsorge aus gemeinsamen Mitteln belassen.

2. Dieser beschränkten Flüchtlingsfürsorge können in Ausnahmefällen auch solche aus dem Heeresverbande entlassene, unbemittelte Militärpersonen teilhaftig werden, die sich mit ihren in Deutschösterreich in staatlicher Flüchtlingsunterstützung stehenden engeren Familienangehörigen vereinigt haben.

3. Die Flüchtlingsfürsorge umfaßt in den Lagern (Heimen) lediglich die kostenlose Unterkunft und Verpflegung und nach Maßgabe des unbedingten Bedarfes auch die Bekleidung, in den Gemeinden bloß den Bargeldzuschuß.

4. Als weiteren Grundsatz hat das Deutschösterreichische Staatsamt des Innern die ehestmögliche Repatriierung der Flüchtlinge und daher die sofortige Einleitung der hiezu erforderlichen Verhandlungen mit den Teilstaatsregierungen aufgestellt."

Die Repatriierung geht nunmehr vor sich und es ist zu erwarten, daß sie in der Hauptsache im Laufe dieses Monats durchgeführt sein werde. Am 29. November hat eine Besprechung stattgefunden und es wurden an die Vertreter der Teilstaaten folgende Fragen gerichtet, deren Beantwortung sie von der Regierung erwirken sollten (liest):

"1. Besteht ein Einverständnis darüber, daß eine allfällige Fortführung der Flüchtlingsfürsorge auf gemeinsame Kosten zu erfolgen hat?

2. Für welche Zeit hat die Fortsetzung der Fürsorge zu erfolgen (etwa bis 31. Dezember 1918)?

3. Sind die Teilstaatsregierungen einverstanden, daß diese Fürsorge nur in dem vom Deutschösterreichischen Staatsamte des Innern beantragten beschränkten Umfange fortgesetzt werden, d.i. Bargeldunterstützung im bisherigen Ausmaße in den Gemeinden, Unterkunft und Naturalverpflegung nebst notwendigster Bekleidung in den Barackenlagern und Heimen?

4. Sind die Teilstaaten bereit, Lebensmittel für die Flüchtlinge und Kohle für die Heimtransporte eventuell auch den Fahrpark (Waggons und Lokomotiven) beizustellen?

5. Sind die Teilstaaten einverstanden, daß das Staatsamt des Innern den beteiligten Bahnverwaltungen die Zusicherung gibt, daß die Kosten der Repatriierungstransporte wie bisher gegen Stundung aus gemeinsamen Mitteln refundiert werden?"

Bei der am 3. Dezember 1918 stattgefundenen zweiten Besprechung des Subkomitees teilte der Vertreter des tschecho-slowakischen Staates mit, daß die tschechische Regierung auf Grund des territorialen Prinzips die auf ihrem Gebiete befindlichen Flüchtlinge aus eigenen Mitteln ohne Refundierungsanspruch wie bisher weiterhin unterstützen wird und zwar die Flüchtlinge aus Galizien und der Bukowina bis 15. Dezember 1918, die italienischen und Südslawen vorläufig ohne zeitliche Beschränkung. Zur Führung einer gemeinsamen Aktion hat sich die tschecho-slowakische Regierung nicht bereit erklärt. Folge dieser ablehnenden Stellung ist nunmehr, daß die Aussicht für die Gemeinsamkeit der Fortführung der Flüchtlingsfürsorge ausgeschlossen erscheint. Falls also die Mitglieder der Gesandtenkonferenz die tschecho-slowakische Regierung nicht noch umzustimmen vermögen, bleiben der deutschösterreichischen Regierung nur zwei Wege offen: entweder, daß die tschechische Regierung sich wenigstens einverstanden erklärt, daß die erforderlichen Mittel für die Fortführung der Flüchtlingsfürsorge für die Angehörigen der übrigen Nationalstaaten der Liquidationsmasse der ehemaligen österreichischen Länder gegen die Zusicherung entnommen werden, daß dem tschecho-slowakischen Staate bei der Abrechnung von diesem Aufwande keine Quote angelastet wird.

Der zweite Weg wären Verhandlungen mit den einzelnen Nationalstaaten über die Beistellung der erforderlichen Mittel für die Versorgung der aus ihren Gebieten stammenden Flüchtlinge aus eigenem oder die Abgabe entsprechender Verpflichtungserklärungen der Nationalstaaten. Soweit diese Verhandlungen zu keinem befriedigenden Ergebnisse führen sollten, müßte die deutschösterreichische Regierung die betreffenden Flüchtlinge ihren Nationalstaaten zur Verfügung stellen.

Ein solcher Vorgang wurde bereits seitens des tschecho-slowakischen Staates teilweise praktiziert, indem er Flüchtlingskinder nichtdeutschösterreichischer Nationalität zurückschickte. Wir haben sie vorläufig bei uns untergebracht.

Es ist nun zu entscheiden, welcher Weg einzuschlagen ist. Die Repatriierung der Flüchtlinge steht jedenfalls an erster Stelle. Es ist möglich, die galizischen Flüchtlinge

zurückzuschicken; auch jugoslawische Flüchtlinge haben die Möglichkeit hiezu, ebenso liegt eine Erklärung von kompetenter italienischer Seite vor, daß kein Anstand obliegt, die italienischen Flüchtlinge in ihre Heimatgebiete, die gegenwärtig von den Italienern besetzt sind, zurückzuschaffen und daß die Angaben über schlechte Behandlung dort nicht zutreffend sind.

Sektionsrat Montel: In der Sitzung vom 3. Dezember hat der südslawische Vertreter eine bindende Erklärung noch nicht abgegeben, weil ihm die Stellungnahme seiner Regierung noch nicht bekannt war. Sein persönlicher Standpunkt sei, daß die Frage als gemeinsam zu behandeln, bzw. von Deutschösterreich gegen seinerzeitige Refundierung durch jenen Staat, aus dem die Flüchtlinge stammen, die Repatriierung zu betreiben wäre. Entweder sei die Flüchtlingsfürsorge gemeinsam, dann trägt auch Deutschösterreich bei, obwohl es keine Flüchtlinge habe. Oder aber es gehen die Kosten seit November 1918 zu Lasten jenes Staates, dem die Flüchtlinge angehören oder nach Regelung der Gebietsfrage angehören werden. Mit der ungarischen Regierung wurde eine Vereinbarung getroffen, wonach die auf österreichischem Gebiete untergebrachten Flüchtlinge von hier aus weiter unterstützt werden; die Entscheidung über die Frage der Kostenrefundierung bleibt vorbehalten. Auch die ungarische Regierung stehe auf dem Standpunkte, daß Deutschösterreich alle aus der Flüchtlingsfürsorge erwachsenen Kosten zu refundieren seien.

Bezüglich der Italiener kann eine Erklärung nicht abgegeben werden, weil niemand da ist, der den italienischen Staat vertritt. *Abgeordneter Bugatto* nimmt den Standpunkt ein, daß jener Staat Deutschösterreich die Kosten zu ersetzen hat, dem seinerzeit Görz und Gradiska angehören wird. Deutschösterreich soll vorläufig zahlen. Der Abtransport der süditalienischen Flüchtlinge ist bereits organisiert; er beginnt mit heutigem Tage.

Nachträglich langte auch eine Erklärung der polnischen Regierung, bzw. eine solche des Staatskanzleirates Naumann namens des Liquidierungskomitees in Krakau schriftlich ein.

1. Die Liquidierungskommission ist damit einverstanden, daß die gegenwärtig auf deutschösterreichischem Gebiet sich aufhaltenden Flüchtlinge von dort abtransportiert und teils in Oświęcim, teils in Tarnow untergebracht werden.

2. Bis zur Repatriierung sind die Kosten für Unterkunft, Verpflegung, Bekleidung wie bisher auf gemeinsame Kosten in der bisherigen Höhe und Form weiterzuführen.

3. Die polnische Liquidierungskommission wird den heimkehrenden Flüchtlinge Wohnung und Verpflegung bis zur Erreichung einer Arbeitsgelegenheit gewähren.

4. Ist sie bereit, für die auf deutschösterreichischem Gebiet untergebrachten Flüchtlinge bis zur Repatriierung Lebensmittel beizustellen und ersucht um Feststellung der erforderlichen Menge.

5. Ist sie bereit, die Versorgung mit den notwendigen Lebensmitteln für die Zeit des Transportes zu übernehmen und ersucht um Feststellung der erforderlichen Menge.

6. Die notwendigen Kohlen zum Transport der Flüchtlinge beizustellen und ersucht um Bekanntgabe der Menge an das Verkehrsamt.

Einzelne Unterbehörden sträuben sich, die Fürsorge fortzusetzen. In Oberösterreich z. B. beruft man sich darauf, daß auch die Tschecho-Slowaken die Flüchtlinge abschieben. Von unserer Regierung aus geschieht das nicht. Redner bittet den Gesandten Tusar, ihm derartige Fälle im kurzen Wege bekanntzugeben. Weist darauf hin, daß nach Mitteilung des Abgeordneten Straucher die Absicht besteht, 20.000 jüdische Kinder aus tschechischem Gebiet abzuschieben, für deren Unterkunft wir sorgen sollten. Bittet um Auskunft darüber.

Gesandter Dr. Defranceschi erklärt, seine Regierung stimmt folgenden von Dr. Bugatto am 29. November formulierten Punkten zu:

1. Alle Kriegsflüchtlinge sind sobald als möglich in geordneter Weise, jedoch nur im Einvernehmen mit den zuständigen heimatlichen Übernahmstellen auf Kosten der bisher gemeinsamen Fonds zu repatriieren.

2. Bis zur Repatriierung sind die Vorsorgen für Unterkunft, Verpflegung, Bekleidung, kulturelle und sanitäre Fürsorgen *w i e b i s h e r* – ebenfalls auf gemeinsame Kosten – weiterzuführen.

3. Die Einstellung der Flüchtlingsfürsorge ist seitens der Teilstaaten wenigstens 30 Tage vor dem Endtermin zu verlautbaren.

4. Die Teilstaaten, welche in der Lage sind, Lebensmittel für Flüchtlinge und Kohle für Transporte beizustellen, werden ersucht, dies im Einvernehmen mit dem deutschösterreichischen Staate raschestens zu bewerkstelligen.

Zu den von Ministerialrat v. Baernklau anschließend aufgestellten Punkten liegt eine Äußerung der südslawischen Regierung nicht vor. Die Regierung des Redners wird die Repatriierung schnellstens durchführen. Nach 6 bis 10 Tagen wird der Transport beginnen, so daß schlimmsten Falles alle Gefangenen noch vor Ende des Jahres hinabgeschafft sein können. Bezüglich der italienischen Versprechungen fehlt Redner der Glaube. Es herrscht große Empörung darüber, wie von den Italienern mit den Südslawen verfahren wird, so daß die Überzahl nicht zurückkehren will. Führt Fälle von Gewalttaten an und erbittet sich eine beruhigende Zusage für die Zukunft von italienischer Stelle aus. Redner pflegt den Leuten die Rückkehr freizustellen. Wir schaffen also unsere Flüchtlinge von Deutschösterreich ab, u. zw. im Sinne der Anträge Bugattos auf gemeinsame Kosten gegen Refundierung. Wenn die tschecho-slowakische Regierung dem nicht zustimmt, so muß behufs Neuregelung eine nochmalige Weisung der Regierung eingeholt werden.

Dr. Montel weist darauf hin, daß die Flüchtlinge nicht nach Nationalität verschieden behandelt werden können.

Gesandter Tusar erklärt, keinen anderen Standpunkt vertreten zu können, als jenen, den bereits der Vertreter der tschecho-slowakischen Republik im Auftrage der Prager Regierung in der Kommission eingenommen hat. Den Tschechen handelt es sich nicht um die Kosten, die sie jedenfalls tragen müßten, sondern um die möglichst schleunige Beschränkung aller Gemeinsamkeiten auf allen Gebieten.

Die galizischen Flüchtlinge müßten aus dem Grunde abgeschoben werden, weil in Prag großer Bedarf an Wohnungen herrscht.

Auf die Bemerkung des Gesandten Wassilko rückkehrend, bemerkt Redner, daß in Böhmen die Befürchtung bestehe, daß die ostgalizischen Flüchtlinge, wenn sie nicht bald aus dem Lande befördert würden, überhaupt nicht mehr hinauszubringen seien. Während die Bevölkerung mit dem Benehmen der Italiener zufrieden ist, herrscht gegen die Ostgalizianer wegen ihrer lebhaften Beteiligung am Schleichhandel u.s.w. Vor-eingenommenheit. Namentlich in den größeren Städten sei die Abneigung gegen diese Gruppe von Flüchtlingen groß und die Behörden haben alle Mühe, die Inszenierung von Pogroms zu verhüten. Auf die Anfrage, ob die tschechische Regierung zustimme, daß die Flüchtlingsfürsorge aus gemeinsamen Geldern gegen die Zusicherung an den tschechischen Staat bestritten wird, daß diesem keine Quote angelastet werde, erklärt Redner, sich diesbezüglich erst vorher telephonisch mit dem Finanzminister ins Ein-vernehmen setzen zu müssen.

Dr. Bugatto betont, daß es sich nicht darum handle, die tschechische Regierung zu einer Änderung ihres Standpunktes zu veranlassen, sondern lediglich darum, daß die tschechische Regierung keine Einwendung erhebt, daß die anderen Nationalitäten die Gemeinsamkeit in dieser Frage aufrechterhalten und die Tschechen ausscheiden, so-wohl hinsichtlich der Kosten, als auch der Refundierung. Die übrigen Nationen wären mit der Heranziehung der gemeinsamen Mittel, für die Zeit, als dies noch notwendig ist, einverstanden. Fragt an, ob eine Vereinbarung über ungestörten Abtransport der Flüchtlinge zwischen Deutschösterreich und dem tschechischen Staat geschlossen wurde und verweist auf einen Fall, in welchem der Transport an die südböhmische Grenze zurückbeordert wurde. Die Leute im Norden, die davon erfahren, werden da-durch von der Rückreise abgeschreckt. Empfiehlt, sich vor Abgang jedese Zuges zu versichern, daß er nirgends aufgehalten werde.

Gesandeter Tusar hält es für möglich, die gewünschte Erklärung zu erreichen.

Sektionsrat Montel stellt fest, daß für Südtirol, Görz und Gradiska sowie für die Rumänen die erforderlichen Erklärungen noch ausstehen; erbittet sich vom Gesandten Tusar eine Zusage, daß Flüchtlinge aus Galizien und der Bukowina, die in Deutsch-böhmen nicht weiter mehr gelassen werden, nicht auf deutschösterreichisches Gebiet geschoben werden, da Deutschösterreich keine weitere Belastung mehr verträgt.

Gesandter Wassilko hält die Rückkehr von Flüchtlingen nach Ostgalizien für ausgeschlossen schon deshalb, weil der Transport der Leute dorthin derzeit unmöglich sei. Die Flüchtlinge haben auch Angst, nach Westgalizien zu gehen, in Ungarn seien die Sicherheitsverhältnisse auf den Bahnen nicht die besten. In Ostgalizien wären sie über-dies den mit dem beständigen Wechsel der Herrschaft verbundenen Qualen preisgege-ben. Bittet daher den tschechischen Gesandten, die ostgalizischen Flüchtlinge im tsche-chischen Gebiet zu belassen. Die Ukrainische Republik erklärt ihrerseits, die weiterhin entfallenden Kosten bei Eintritt des Friedens zu zahlen. Erwartet sich eine gleiche Er-klärung von den Polen für den Eventualfall, daß die Flüchtlinge ihnen als Staatsbürger zukommen sollten. Gibt zu, daß die Frage nach dem Ort der Niederlassung der Flüchtlinge nur nach den Wünschen der Tschechen selbst geregelt werden könne. Daß der Aufenthalt nicht über Gebühr ausgedehnt werde, sei schon durch die Übernahme der Zahlungsverbindlichkeit gesichert. Eine Kontrolle darüber sei übrigens auch durch

den Zeitpunkt gegeben, zu welchem die Abreise der auf deutschösterreichischen Gebiete befindlichen Flüchtlinge bewerkstelligt werden wird.

Gesandter Tusar erklärt, auch hierüber nach Prag berichten zu wollen.

Der *Vertreter der polnischen Liquidationskommission* pflichtet der Argumentation und dem Petit des ukrainischen Vertreters bei. Die bindende Verpflichtung, schon heute die Kosten zu bezahlen, kann Redner allerdings ohne Ermächtigung der Warschauer Regierung nicht abgeben. Im Prinzip könne er die Zahlung zusichern.

Ministerialrat Baernklau und *Unterstaatssekretär Marckbl* weisen auf die Notwendigkeit hin, Bestimmungen über die Ausnützung der noch zur Verfügung stehenden Kreditmittel zu treffen.

Rit.v. Biliński hat keine Hoffnung, daß die Mittel aufgebracht werden könnten.

Unterstaatssekretär Marckbl erklärt hierauf, daß Deutschösterreich, auch wenn die Herkunftsstaaten die Refundierung der aus der Flüchtlingsfürsorge auflaufenden Kosten zu ihren Lasten zu übernehmen bereit wären, über die Mittel zur vorschußweisen Tragung der Kosten nicht verfügen würde. Fordert von den Teilstaaten die Erklärung, daß sie Deutschösterreich die Mittel für die Flüchtlinge beistellen.

Rit. v. Biliński: Die Polen sind bereit, ihren Beitrag zu den verschiedenen Zwecken, zu deren Durchführung der deutschösterreichische Staat die Mittel vorläufig vorschießt, zu leisten, bittet aber zu bedenken, daß nur Deutschösterreich und der tschecho-slowakische Staat aus dem Trümmerhaufen des ehemaligen österreichisch-ungarischen Staates mit einer geregelten Verwaltung in die neue Ära eingeschritten sind und wenigstens zum größten Teil von einem Krieg auf eigenem Territorium verschont geblieben waren. Es ist unter solchen Umständen fraglich, ob man die Verpflichtung, rechtzeitig zu zahlen, auch halten könne. Verweist auf die entsetzlich mitgenommene, wirtschaftlich und finanziell ruinierte Bevölkerung Galiziens, die vernichtete Industrie und die durcheinandergewürfelte Verwaltung des Landes. Kann nicht sagen, über wieviel Geld der provisorische Staat derzeit verfügt, fordert, daß Deutschösterreich, das mit anderen gemeinsamen Lasten auch die Flüchtlingsfürsorge vorgefunden habe, als Treuhänder die Kosten vorläufig aus der gemeinsamen Masse begleiche, bis die anderen Nationen in der Lage sind, ihre Schuld zu zahlen.

Gesandter Wassilko stimmt dem Vorredner zu und bedauert, daß *Gesandter Tusar* die Konferenz vorzeitig verlassen mußte. Erklärt, sich jener Vereinbarung, die zwischen Deutschösterreich und der tschechischen Regierung abgeschlossen würde, bedingungslos anschließen zu wollen. Es geht nicht an, daß jeden Tag ein anderes Staatsamt Deutschösterreichs von den übrigen Staaten die Deckung der Kosten für diese oder jene notwendige Aktion anfordere. Das sei einzig und allein Sache der Gesandtenkonferenz. Solange keine gemeinsamen Vereinbarungen vorliegen, müsse Deutschösterreich als Verwahrer des gemeinsamen Vermögens die gemeinsamen Auslagen bestreiten. Die Flüchtlingsfürsorge sei nicht anders zu werten als die Arbeitslosenfürsorge. Fürchtet sich nicht, daß Deutschösterreich die Flüchtlinge seinem Staat zur Verfügung stellen könnte, da aus einer solchen Affaire, dank der Beziehungen, die sich die Flüchtlinge hier zu schaffen wußten, im deutschösterreichischen Staat ein förmlicher Bürgerkrieg

erwachsen würde; die Juden hätten wohl viele Feinde, aber auch die Zahl ihrer Freunde sei nicht zu unterschätzen. Hoffte, daß auch die rumänischen Vertreter gleich den Polen die Restituierung der Kosten in Aussicht stellen werden. Deutschösterreich hat keine andere Wahl, als die Fürsorge vorläufig auf sich zu nehmen; für die Beschaffung der Mittel wird die Haltung der Tschecho-Slowaken maßgebend sein; ihre Vereinbarungen werden für uns alle zu gelten haben.

Unterstaatssekretär Marckbl tritt der Behauptung, daß in der Flüchtlingsfrage ein bloßer Ressortstandpunkt vertreten werde, entgegen. Bestreitet auch, daß Deutschösterreich konsolidiert aus dem Krieg herausgekommen sei und verweist auf den Mangel an Lebensmitteln, Kohle und Gold. Drückt die Sorge aus, daß die Flüchtlinge, wenn das Geld nicht herbeigeschafft werde, verhungern müßten. Wendet sich dagegen, daß alle fremden Sorgen Deutschösterreich zugeschoben werden. Unsere Beamten in den anderen Nationalstaaten wirft man rücksichtslos hinaus, die fremden halst man uns, wenigstens vorläufig auf. Erklärt, die Verhandlungen vorläufig eigentlich für gescheitert, da bindende Erklärungen seitens der Teilstaaten nicht abgegeben werden können. Die Erklärung, daß sie einmal die Kosten begleichen werden, ohne einen Termin hierfür bestimmen zu können, ist wohl zu wenig präzise, um darauf Kredit nehmen zu können.

Gesandter Isopeskul-Grecul bezweifelt, daß die Bukowina viele Flüchtlinge haben könne, für welche gegenwärtig gesorgt werden müsse. Bittet, die Leute nicht jetzt im Winter hinauszuerwerfen, wo sie nicht zurückkehren können und Opfer der Kälte und des Hungers werden müßten. Auch die rechtliche Lage sei vollkommen klar: die Kosten der Fürsorge für die Flüchtlinge, geborene Österreicher, ob sie nun polnischer, ukrainischer, rumänischer oder welcher anderer Nationalität immer sein mögen, sind als Belastung der Masse anzusehen, die auf dem Boden des deutschösterreichischen Staatsgebietes zurückgeblieben ist. Sie bedeuten einfach ein Passivum für diese Liquidationsmasse. Deutschösterreich kann, wenn die Flüchtlinge Staatsbürger werden, pro rata parts Ersatz fordern. Aber zur Verfügung können uns die Flüchtlinge nicht gestellt werden. Die gemeinsame Auslage bezahlt deutschösterreichischer Staat aus den Kassen, die ihm verblieben sind. Bei der Schlußabrechnung werde festzustellen sein, wieviel ihm und wieviel uns daraus gebührt. Der deutschösterreichische Staat gibt nicht aus seiner eigenen Tasche die Auslage für Flüchtlinge aus, sondern nimmt sie aus der gemeinsamen Masse. Es ist österreichisches, nicht deutschösterreichisches Geld, das verausgabt wird. Es dürfen nicht die eigenen Auslagen Deutschösterreichs aus dieser Masse bestritten und etwa nur das, was noch übrig ist, für gemeinsame Zwecke, etwa Flüchtlingsfürsorge etc., aufgewendet werden. Wir sind nicht bloß da, die Lasten der Liquidierung zu tragen, sondern auch Ansprüche auf die aktive Liquidationsmasse zu erheben. Könnte die deutschösterreichische Regierung heute schon feststellen, was uns gebührt in Aktiven und was ihr andererseits an Passivposten von uns zugutekommt, so könnte der Ausgleich erfolgen. An dem Erlöse der Pferdeverkäufe z. B. nimmt Deutschösterreich mit der österreichischen, Ungarn mit der ungarischen Quote teil. Wir gehen leer aus. Wir fordern, daß aus dem für uns entfallenden Anteil die gemeinsamen Kosten bestritten werden. Es ist bloß eine Sinentauschung, daß der deutschösterreichische Staat aus seinen eigenen Mitteln zahlt.

Auf die Bemerkung des *Unterstaatssekretärs Marckhl* über die Beamten reagierend, bezeichnet Redner es als einen Fluch, daß man seinerzeit deutsche Beamte in alle Länder schickte und dort über die fremdnationale Bevölkerung regieren ließ. Man dürfe es nicht beklagen, wenn jetzt die überschüssige deutsche Beamtenschaft entfernt und der überschäumenden Energie des deutschen Elementes eine Grenze gesetzt wird; übrigens werden auch den anderen Nationen ihre Beamten aus Deutschösterreich zur Verfügung gestellt.

Wird seiner Regierung beantragen, sich aus dem Liquidationsfond den Aufwand für die flüchtigen Landsleute seinerzeit in Abrechnung bringen zu lassen.

Ministerialrat Baernklau schildert die Situation des deutschösterreichischen Staates. Der Erlös der Pferdeauktion belaufe sich auf 29.000 K; die Flüchtlingskosten für die in Deutschösterreich untergebrachten Flüchtlinge betragen pro Tag 700.000 K, die durch den Erlös der Pferdeverkäufe also nicht gedeckt wären. Die Verkäufe werden übrigens fortgesetzt bekämpft. Die Einkünfte aus der Liquidierungsmasse sind in der Tat heute sehr gering. Finanziell arbeitet Deutschösterreich mit einem Bankvorschuß auf eine Anleihe von 500 Millionen Kronen, die jetzt zur Zeichnung aufgelegt ist. Auf der Gegenseite haben wir den übermäßigen Verwaltungsaufwand für Deutschösterreich und müssen im Interesse der Aufrechterhaltung der öffentlichen Ordnung namhafte Beiträge für Arbeitslosenfürsorge aufwenden, die hauptsächlich aus dem Mangel an Kohle resultieren und die eine fortgesetzte Steigerung erfahren dürften. Dazu kommen die erhöhten Summen für Soldatenlöhnung. Es muß somit in kurzer Zeit die Möglichkeit, weiter Vorschüsse leisten zu können, schwinden.

Gesandter Defranceschi bittet um Fixierung, was Deutschösterreich von den einzelnen Nationen verlangt; verweist auf seine Zustimmung zum Antrag Bugatto. Für die Zukunft vermag er keine Zusicherung zu geben.

Sektionsrat Montel hofft, daß die Flüchtlingsfürsorge bald ihr natürliches Ende nehme, da anderenfalls die Unterstützungen eingestellt werden müßten. Die Reigerungen der fremden Staaten mögen sich auch darüber äußern, ob sie auch für die Flüchtlingskosten aufzukommen gewillt sind, welche nach dem für die Repatriierung gestellten Termin auflaufen werden; jedenfalls soll der Termin einheitlich, und zwar mit dem Maximum Ende Jänner, festgesetzt werden.

Gesandter Wassilko will als Maximaltermin äußerstenfalls Ende Februar angenommen haben.

Dr. Bugatto findet, daß die Frage, wer die Mittel für die noch in Aussicht zu nehmende 30tägige Unterstützung aufzubringen hätte, der bereits eingesetzten Kommission zu überlassen wäre, eine Verteilungsfrage der gemeinsamen Liquidationsmasse sei. Es sei nicht einzusehen, daß gefragt werde, ob gerade für diese Sache die Mittel aufzubringen sind; die Frage ist die gleiche, wie jene über die Aufbringung der Mittel für die gemeinsamen Beamten, die Unterhaltsbeiträge, der Arbeitslosenunterstützungen u.s.w. Sie ist nicht Aufgabe unserer heutigen Besprechung. Die Liquidationskommission hat einfach damit zu rechnen, daß auch die gemeinsamen Kosten für die Flüchtlingsfürsorge, die einmal zur gemeinsamen Verwaltung gehören, unterzubringen sind, eventuell wird man andere Auslagen zurückstellen müssen.

Bittet, den Termin der Fortgewährung der Unterstützung mit 30 Tagen anzunehmen.

Gesandter Wassilko glaubt im Einverständnis mit den Polen Ende Februar oder Anfang März als frühesten Termin angeben zu können, zu welchem die Unterstützungen abgebrochen werden könnten. Wird auch bei Gesandten Tusar dahin wirken.

Rit. v. Biliński weist darauf hin, daß die bisher festgesetzten Abtransport-Termine niemals eingehalten werden konnten und immer erstreckt werden mußten. Die Ostgalizianer in Westgalizien unterzubringen, dürfte schwer möglich sein. Glaubt, daß insbesondere Oświęcim zur Unterbringung von etwa 10.000 Kindern zweckmäßigerweise herangezogen werden könnte.

Sektionsrat Montel weist auf die großen Approvisionierungsschwierigkeiten im deutschösterreichischen Staate hin, begrüßt die vom Vorredner vorgeschlagene Lösung und stellt Fühlungnahme mit der Krakauer Kommission in Aussicht.

Vorsitzender *Unterstaatssekretär v. Pflügl* bricht die Beratung über den Gegenstand ab, bis nach Bekanntgabe der Stellung der tschechischen Regierung, ob diese der Heranziehung gemeinsamer Mittel zur Fortsetzung der Flüchtlingsfürsorge zustimmt.

88.

Beč, 23. prosinca 1918.

Ministarstvo vanjskih poslova Republike Njemačke Austrije u Beču obavještava Petra Defranceschija, konzularnog predstavnika Narodnog vijeća SHS u Beču, da je dansko poslanstvo u Petrogradu pod državnu zaštitu preuzelo sve austrijske i ugarske državljane u cijeloj Rusiji.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 35/1919.

Ministerium
des Äußern.
3785/14

Pres. Br. 35
Ex 1919 3/1

Seiner Hochwohlgeboren
Herrn Dr. Peter DEFRANCESCHI
südslavischer Konsularagent
in W i e n.

Dem Ministerium des Äußern ist seitens des kgl. dänischen Gesandten in St. Petersburg das nachstehende Telegramm zugekommen:

Die königlich dänische Gesandtschaft in Petersburg und der österreichisch-ungarische Arbeiter- und Soldatenrat in Moskau sind dahin übereingekommen, dass alle österreichischen und ungarischen Staatsangehörigen in ganz Russland unter dänischem Schutze stehen, der Rat die Schutz- und Fürsorgetätigkeit – im Ausmasse wie die frühere Kriegsgefangenenmission – im Sowjet-Russland durchführt, während die dänische Gesandtschaft diese Tätigkeit in den für den Rat nicht zugänglichen Gebieten, namentlich Sibirien und Turkestan, weiterführt. Die Durchführung der Fürsorgetätigkeit in den durch Kriegsoperationen unmittelbar gefährdeten Gebieten wird von Fall zu Fall gemeinschaftlich geregelt. Beide Teile erklären sich bereit, im engsten Einvernehmen zu arbeiten, so dass die Fürsorgetätigkeit keine Schädigung erleidet. Die Ueberweisung und Anforderung der Geldmittel, beziehungsweise deren Beschaffung im Kreditwege erfolgt aus technischen Gründen durch die dänische Gesandtschaft, deren Finanzabteilung die damit verbundenen Arbeiten für beide Teile durchführen wird.

Hievon beehrt sich das Ministerium des Aeussern Euer Hochwohlgeboren mit dem Beifügen in Kenntniss zu setzen, dass gleichlautende Verständigungen unter Einem an das deutschösterreichische Staatsamt des Innern, an das ungar. Ministerium des Innern und an die hiesigen Vertreter des tschechoslovakischen, ukrainischen, polnischen und rumänischen Nationalrates ergehen.

Wien, am 23. Dezember 1918.

Für den Leiter.

[.....]¹⁵⁰

Jugoslavensko povjereništvo Wien.

Chargé d'affaires yougoslave.

Broj 430 ex. 1918

Štev.

Stiglo dne 30/XII. 1918

Sprejeto

..... pril.

M.P.¹⁵¹

Vladi Nar. vijeća SHS

u Zagrebu

Dr. Petar Defranceschi [v. r.]

89.

Beč, 23. prosinca 1918.

Konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Beču javlja da se kod njega javio bivši namjesnik Dalmacije grof Attems.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1180/1918.

¹⁵⁰ Potpis nečitak.

¹⁵¹ Okrugli pečat: "CHARGÉ D'AFFAIRES DU CONSEIL NATIONAL YOUGOSLAVE à ZAGREB* KONSULARNI AGENT NARODNOG VIJEĆA SHS. WIEN".

Pres. Br. 1180
Ex 1918 30/XII

Št. 363./18.

VLADI
NARODNEGA VJEĆA SHS.

u ZAGREBU.

Grof Attems, bivši namjestnik u Dalmaciji javio se kod mene. Nalazi se sada u Badenu bei Wien, Franz-Ring, 31.

S odličnim poštovanjem

Dr. Defranceschi [v. r.]

MP¹⁵²

Beč, 23./12.1918.

90.

Ljubljana, 27. prosinca 1918.

Povjereništvo za pravosuđe Narodne vlade u Ljubljani javlja da je od Defranceschija iz Beča primilo nacrt ugovora o uređenju pravnih pitanja između Republike Njemačke Austrije i drugih zemalja. Povjereništvo smatra da je nacrt takav da se o njemu može raspravljati, ali da je za sklapanje ugovora nadležno Ministarstvo vanjskih poslova u Beogradu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1205/1918.

Pres. Br. 1205
Ex 1918 31/XII

Št. 1057/18.

Narodno vijeće

Zagreb.

Konsularni agent dr. Defranceschi na Dunaju je poslao Narodni vladi u Ljubljani nacrt pogodbe o ureditvi pravnih razmera med Nemačko Avstrijo in drugim državami zgoj s pripombo, da je šlo enako na vlado Narodnega vjeća SHS u Zagrebu.

Podpisano poverjeništvu za pravosuđe domneva, da je to ponudba Nemačko-Avstrijske vlade, ki želi, da bi se čim preje začela pogajanja o sklepanju take pogodbe.

Po našem mnenju proti predloženim določbam ni temeljnih pomislekov in je smatrati poslani nacrt za povsem sposoben, da se o njem začno pogajanja.

Za taka pogajanja in za sklepanje pogodbe pa je po našem mnenju sedaj pristojno le ministerstvo za zunanje stvari oziroma vlada u Belgradu. Preden se poverjeništvu za pravosuđe sporazumno z drugim poverjeništvu glede te stvari obrne na vlado u Belgradu

¹⁵² Isto.

bi mu bilo drago izvedeti, kako stališče zavzema nasproti predlog Narodno Vijeće in zavoljo tega se obrača nanj z zaprosilom, naj mu čim preje sporoči o stvari svoje mnenje.

Poverjenišтво za pravosodstvo v Ljubljani,

Dne 27. grudna 1918.

MP¹⁵³

Dr. Vladimir Ravnihar [v. r.]

91.

Beč, 31. prosinca 1918.

Konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Beču šalje prijave činovnika koji su bili zaposleni kod raznih oblasti u Beču i koji su većinom ostali bez posla. Moli da se što prije riješi pitanje njihovog preuzimanja u službu Kraljevstva SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 9/1919.

Pres. Br. 9
Ex 1919 2/1
Broj 451/18.

N a r o d n o m V i j e ć u

Z a g r e b.

Šalju Vam se ovgje druge prijave jugoslovenskih činovnika, koji su do sada bili zaposleni kod raznih oblasti u Beču, a sada su većinom bez posla.

Molimo da pitanje o preuzimanju ovih činovnika u službu jugoslavenske države riješite čim prije, i da se pri tom riješavanju obazirete na ove prijave.

Prvi dio prijava poslala Vam je konzularna agentura već 22. novembra, br. 13, a 19. ov. mj., br. 349, poslala Vam je opširan izvještaj o ovom činovničkom pitanju u opće, a posebno o isplaćivanju plaća za činovnike.

U ovim prijavama vigjet će te, da više činovnika traži namještenje u krajevima, u kojima žive Slovenci, pa molimo, da takve prijave pošaljete, naravno iza Vašeg riješenja, na Narodnu Vladu u Ljubljani.

Jugoslavenska agentura očekuje čim prije riješenje ovog pitanja, koje joj zadaje dosta brige i moli, da bude obaviještena o svakom koraku, koji bi se učinio u ovom smislu.

U Beču, 31. decembra 1918.

M. P.¹⁵⁴

Dr. Petar Defranceschi [v. r.]

¹⁵³ Okrugli pečat: "Povjerenišтво za pravosodstvo Narodne vlade SHS v Ljubljani".

¹⁵⁴ Okrugli pečat: "CHARGÉ D' AFFAIRES DU CONSEIL NATIONAL YOUGOSLAVE à ZAGREB* KONSULARNI AGENT NARODNOG VIJEĆA SHS. WIEN".

92.

Beč. 3. siječnja 1919.

Konzularni predstavnik u Beču Defranceschi javlja, da uslijed demisije vlade Narodnog vijeća u Zagrebu daje ostavku na svoj položaj.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 2/1919.

3. siječnja 1919.

Brzobjav

Vladi Narodnog vijeća, Zagreb

Wien Staatsamt fuer Heereswesen no 7037 3 9 15.

Usljed demisije Vlade Narodnog vijeća u Zagrebu stavljam mjesto konzularnog agenta kojim sam bio imenovan na razpoloženje te molim napute. Dr. Defranceschi

93.

Beč, 13. siječnja 1919.

Konzularni predstavnik u Beču Defranceschi brzobjavlja da zbog "nesnosnih prilika" daje ostavku na svoj položaj, te predlaže da njegove poslove preuzme dr. Čerović. Narodno vijeće izdalo je punomoć dr. Čeroviću da zajedno s Defranceschijem "likvidira konzularnu agenturu" u Beču.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 142/1919.

Pres. br. 142/1919

Brzobjav

Narodno vijeće, Zagreb

d Wien st f hw 96 15/1 11 hm

Zbog nenasnosnih prilika hoću 20. ovoga meseca odstupiti i predlažem dr. Čerovića u Beču da preuzme moje poslove. Molim telegrafski odgovor. Isti brzobjav otposan u Beograd.

= dr. Defranceschi konzularni agent u Beču

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 142
Ex 1919.

Gosp. Konzularni zastupnik N.V. S.H.S.
Dr. Defranceschi
Beč.

Na podlagi Vašega brzojava z dne 15./I. t. l. Vas pooblaščuje Predsedništvo N.V. S.H.S. da likvidirate konzularno agenturo z g. dr. Čerovićem.

Razen tega se Vas prosi, da se informirati pri Globusu ali Concordiji za imena in naslove vseh uglednejših listov, parlamentarcev ter senatorjev v Italiji, Franciji, Angliji ter Ameriki in ranijih sporočili.

G. Dr. Čerović

Beč

Na molbu g. konzularnog agenta N.V. S.H.S. u Beču Dr. Defranceschija, da ga se riješi vodstva konzularne agenture, opunomoćuje Vas Predsjedništvo N.V. S.H.S. da likvidirate konzularnu agenturu zajedno sa g. Dr. Defranceschijem.

94.

Beč, 28. siječnja 1919.

Dr. Petar Defranceschi dostavlja Narodnom vijeću SHS prijepis dopisa što ga je uputio državnom tajniku za vanjske poslove u Beču dr. Baueru, o ukidanju "južnoslavenskog konzulata" u okviru kojeg je djelovao i opunomoćenik Narodne vlade SHS za Bosnu i Hercegovinu, dr. Božidar Čerović.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2321/1918.

Br. 2321/N.V.¹⁵⁵

Prepis.

Herrn
Staatssekretär für Aeusseres Dr. B a u e r
in

W i e n.

Ich beehre mich Euer Hochwolgeboren zu benachrichtigen, dass ich vom Präsidium des Nationalrates SHS in Zagreb beauftragt wurde, die unter meiner Leitung stehende südslavische Konsularagentur mit dem hierortigen Bevollmächtigten der Nationalregie-

¹⁵⁵ Naknadno primljeno 16. rujna 1920.

rung SHS für Bosnien und die Hercegovina, Dr. Božidar Čerović, zu liquidieren, bezw. dass der letztgenannte die dahingehenden Vollmachten erhalten hat.

Wien, am 28. Jänner 1919.

Dr. P. Defranceschi m. p.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća SHS u
Zagrebu,
na znanje.
U Beču, dne 28. januara 1919.
Dr. Petar Defranschi [v. r.]

(Budimpešta)

95.

Budimpešta, 8. studenoga 1918.

Marko Pejačević iz Budimpešte stavlja se na raspolaganje Narodnom vijeću SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 80/1918.

Br. 80. Pred. N. V.
ex -18

Veleslavnom Predsjedništvu narodnog vijeća S.H.S.
Zagreb.

Veoma žalim što mi nije bilo moguće osobno doći u Zagreb, da i ustmeno izjavim jer po Dru Šiloviću priopćeni moj pristup u veleslavno isti, kao i to da sam potpunoma pripravan podvrci se odredbama veleslavno istog, kao i da želim položiti propisanu prisegu.

Niti sada mi nije moguće doći, što nemogu uslijed nesredjenih prilika ostaviti na samu mnogobrojnu svoju obitelj i staru svoju majku, koja je takodjer samo težkom mukom mogla prispjeti ovamo.

Čim će mi biti moguće doći ću, i pripravan sam ako mi nebi bilo moguće skoro otići i pismeno položiti prisegu.

Molim da veleslavno isto izvoli primiti izraz mog osobitog i odličnog veleštovanja

Marko Pejacsevich
nar.[odni] zastupnik

B[uda]pest. Dne 8./XI 918.

96.

Budimpešta, 13. studenoga 1918.

Hrvatsko-slavonsko ministarstvo u Budimpešti obavještava o svome raspuštanju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 859/1918.

Pres. Br. 859
Ex 1918. 16/XII.

Hrvatsko-slavonsko-dalmatinsko ministarstvo.¹⁵⁶

Broj 1618-1918.

Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba

u

Z A G R E B U.

Ugarsko ministarsko vijeće zaključilo je likvidaciju bivšeg hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinskog] ministarstva. Sve poslove oko likvidacije toga ministarstva povjerilo je ministarsko vijeće ugarskom ministru za pučku dobrobit Dru Sigismundu Kunfiu.

Čast mi je o tom obavijestiti Narodno Vijeće izvoljnoga znanja radi.

U Budimpešti, dne 13. studenoga 1918.

.....

minist.[arski] odsječni savjetnik¹⁵⁷

97.

Zagreb, 13. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS imenuje dr. Marka Petrovića svojim predstavnikom u Budimpešti.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 164/1918.

¹⁵⁶ Hrvatsko ministarstvo u ugarskoj vladi.

¹⁵⁷ Potpis nečitak.

No. 164 Pred.

Ex 1918.

Le porteur de le présente, Monsieur Dr. Marko Petrović, est envoyé par le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes a Budapest en mission officielle afin de le représenter lors de la mise en exécution des arrangements conclus a Zagreb entre le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes et la délégation hongroiese.

Le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes a l'honneur de prier le Conseil National Hongrois de donner a Monsier dr. Marko Petrović la possibilité de correspondre sans entrave avec le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes.

Zagreb, le 13 novembre 1918.

Les Présidents du Conseil National des Slovenes, des Croates
et des Serbes.

98.

Zagreb, 14. studenoga 1918.

Narodno vijeće SHS nalaže svim oblastima, da predstavniku Narodnog vijeća SHS u Budimpešti Marku Petroviću, pruže pomoć i osiguraju nesmetano putovanje.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 170/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Zagreb, 14. november 1918.

Br. 170 Pres.

Ex 1918.

Gospodin dr. Marko Petrović je izaslanik Narodnoga Vijeća SHS u Zagrebu kod madžarskog Narodnog Vijeća u Budimpešti.

Neka mu se pruži svaka potpora i osigura nesmetano putovanje.

Zagreb, dne 14. novembra 1918.

Potpredsjednici.

99.

Budimpešta, 18. studenoga 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, dostavlja izvješće o dolasku u Budimpeštu i preuzimanju dužnosti.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 367/1918.

Br: 367 Pred. N. V.

ex 1918

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S. u Budimpešti.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća S.H.S.

Z.a.g.r.e.b.

Stigao sam u Budimpeštu 16. novembra na dan proglašenja madzarske republike. Radi toga sam mogao istom sutradan da predadem akreditiv ministru predsjedniku K a r o l y i - u . Bio sam i od njega i od državnog tajnika ministarstva predsjedništva Josipa Dinera D e n e s a uljudno primljen.

Uredske mi se prostorije nalaze: Dunapalota /Hotel Ritz/ Telefonski broj: 60-88.

U uredu ću se nalaziti uvijek od 9 sati ujutro do 7 sati uveče. Kad budem ja na intervencijama zamijenjivaće me moja vrlo pouzdana tajnica, kojoj se o tom slučaju može u stenogram diktirati svaka poruka. Manje važne i kraće stvari saopštavati ću predsjedništvu telefonski ili telegrafski, a važnija ću pisma dotle, dok ne budem imao zato osoblje, slati preko pouzdanih osoba.

Istom sam dva-tri dana ovdje, još se zapravo nisam ni etablisao, a već me salijeću interesenti iz naših krajeva s molbama najraznovrsnije naravi. Ljude, otrgnute od svoje domovine uslijed prekinutog poštanskog saobraćaja i skoro nemogućih željezničkih veza, sve bez iznimke spopada neko nervozno stanje, a i pojmljivo je, kad ima mnogo malih eksistencija, koje su ovdje postale nemoguće, a nisu materijalno osigurane, da bi mogle promjenu svojeg obrtovanja i zarade sačekati bez poteškoća. Da spomenem samo bivše zajedničke činovnike, kojih ću nemogući položaj ocrtati onda, kad se budem obratio na predsjedništvo isključivo u njihovom interesu. Moralna nam je dužnost, da ih ne ostavimo neorijentovane i nezaštićene. Zato ako bi nastupile takve prilike, da se madžarsko poslanstvo u Zagrebu kao diplomatsko tijelo više ne bi trpjelo, trebalo bi omogućiti, da se između Pešte i Zagreba uzdrži barem konzularni kontakt s manjim aparatom, koji bi se mogao, da se izbjegne svakom doušivanju, uzajamno staviti pod kontrolu.

Budimpešta, dne 18. studenog 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti:
Dr. Petrović [v. r.]

100.

Budimpešta, 19. studenoga 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS, dostavlja Narodnom vijeću SHS u Zagrebu izvješće o političkoj situaciji u Mađarskoj, te fragmente izvješća člana mađarskog poslanstva u Zagrebu Gömbösa, glede podjele željezničkog materijala između Hrvatske i Mađarske i namjere "Jugoslavena" da okupiraju Međimurje.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 352/1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S. u Budimpešti.

Br. 352/Preds.

Broj 2 res.
ex 1918.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća S.H.S.

Z a g r e b.

Saupćujem u prevodu doslovni fragment izvještaja, s kojim je generalštabni kapetan G ö m b ö s , član mađarskog poslanstva u Zagrebu, sa supotpisom mađarskoga poslanika B a l l e popratio hrvatski zapisnik rasprave mađarskog poslanstva s našim vojnim ministarstvom:

"Ad D/ Ova je organizacija bezuvjetno potrebna, naročito za to, da se podjela u točki E/ od Jugoslavena zahtijevanog željezničkog materijala i živeža uzmogne kontrolirati i da se mađarske čete, koje budu prolazile, uzmognu podučiti prema intencijama mađarske vlade. Molim, da gospodin ministar rata smjesta odluči. Namjeravam na teritoriju jugoslavenske države smjestiti otprilike 12 ekspozitura.

Ad F/ Ovo sam pitanje nabacio poglavito za to, da upoznam svatanje jugoslavenskog državnog vijeća i s te strane, a učinio sam to za to, jer sam tokom rasprava stekao utisak, da se jugoslavensko državno vijeće ne bi ustručavalo ni od toga, da krajeve Ugarske, u kojima stanuju Jugoslaveni, ako treba i silom zaposjedne. Naročito se tu radi o Međumurju, jer vrhovni zapovjednik francuske vojne sile F r a n c h e t d ' E s p é r a y nije spomenuo zaposjednuće Međimurja. O događajima u Međimurju širene glasine smatram unapred proračunanom varkom. Molim instrukciju, da li da i nadalje nastavim raspravu o pitanju oružja.

Ad H/ Ovo sam pitanje postavio za to, da uzmognemo upoznati prave aspiracije Jugoslavena. Iz jednoga telefonskog razgovora, kojem sam prisluškivao, zaključujem, da Jugoslaveni sakupljaju čete u okolini Varaždina. Svakako bi smatrao potrebnim, da mađarska vlada službeno obavijesti jugoslavensko narodno vijeće o međimurskom položaju. Želim istaknuti, da je druga izjava povjerenika za narodnu obranu /:pomoć od Francheta d'Espéray-a:/ pala 24 sata poslije njegove izjave, spomenute u zapisniku. Ovo kvalifikujem promjenom štimunga.

Ad I/ Ova je izjava dana takodjer 24 sata poslije izjava u raspravi k predjašnjim tačkama, pa je vrlo karakteristična za shvatanje jugoslavenskog narodnog vijeća.

O svojim ostalim impresijama izvijestiću zasebno, a i dotle pripominjem, da su nam Jugoslaveni u riječi prijatelji, ali u djelu idu za našim iskorišćenjem prema mogućnosti. Svakako se boje, da ne bi ententa priznala opravdane želje Madžara. 11. novembra."

Dotičnoga zapisnika nemam, pa ne mogu da prosudim smisao toga popratnoga izvještaja. Ali zastajem tamo, gdje se Gömbös hvali, da je prisluškiavao telefonskom razgovoru, iz kojeg je mogao da zaključi jednu stvar od ne male važnosti. Upozoravam na to, da je Gömbös službovao i u Zagrebu i tu stekao poznanstvo, a možda i prijateljstvo svojih sudrugova oficira, koji su danas službujući časnici države S.H.S., a možda neki i na istaknutijim mjestima. U razgovoru samnom Gömbös mi je to i sam priznao. Ovo najbolje ilustruje situaciju. Aktivni su oficiri već od početka svojih studija odgajani u jednome posebnom duhu, kojem su u našem građanskom poimanju uzeti patriotski osjećaji nepristupačni ili barem ne posvema temeljiti, ali svakako nisu dovoljno budni i oprezni. Radi toga je često kolegijalnost neopazice jača od valjano svaćene dužnosti. Ne vjerujem, da se je gornji slučaj namjerice dogodio. Ali tako se može vrlo često dogoditi, da ljudi, koji su bili do juče sudrugovi, u međusobnom saobraćaju ne znadu da nesmućeno razabiru posve oprečne interese, koje treba da zastupaju. Za to bi bilo dobro pripaziti, s kime Gömbös opći i onemogućiti mu, da dozna odlučne stvari.

Ne će možda škoditi, da tom zгодom upozorim i na člana madžarskog poslanstva odsječnog savjetnika Tičarića. Poznato je, da je njega u zemaljsku službu doveo barun Rauch. Djecu je odgojio u madžarskom duhu. Ja sam ga imao prilike osobno proučavati baš u posljednje vrijeme. Smijem reći, da je ostao konzekventan svojoj prevrtljivosti. To je konačno dokumentovao i s time, što je prešao posve u madžarsku službu. Tičarić je dugo vremena službovao u Zagrebu i sigurno općio s elementima, kojih su nastojanja u diametralnoj opreci sa željama našega naroda. Njegovo se društvo zacijelo nije okrstilo i može da mu posluži važnim informacijama. Valja biti na oprezu! Pešta je i onako bila puna glasina o našim oprekama o državnoj formi već onda, kad se je kod nas to pitanje istom u tišini pertraktiralo. Sve su te vijesti za uzdanje i na veselje Madžara bile identične, dakle iz jednoga vrela. A onda još nije bilo madžarskog poslanstva u Zagrebu. Rabota dakle uvelike postoji. Dr. Sachs je ovdje u Hotel Bristolu i dva dana iza toga, što sam delegiran za Peštu, već je saopćio grofu Toši P e j a c h e v i c h u , da je ovdje izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S. neki Dr. Petrović i interesirao se, tko bi to mogao biti. On me ne poznaje, moj dolazak nije bio u madžarskim novinama, ako je možda bio u hrvatskim novinama, nije ih mogao još čitati. Pa ipak je znao! Mora da se još uvijek vrze po madžarskim ministarstvima, naravno ne u našu korist.

Vraćam se još jednoć na madžarsko poslanstvo u Zagrebu i upozoravam, da se je to poslanstvo prvobitno sastajalo od 4 člana, a sada, upotpunjeno s oficirima Sarkotičeve pratnje, broji možda već i preko 10 članova. Možda bi se mogao naći način, da im se ta aktivnost nešto smanji. Jer lako može biti, da je uspostavljen kontakt izmedju njih i Dra. Sachsa u Pešti, a možda i nekih zagrebačkih krugova.

Budimpešta, dne 19. studenog 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović [v. r.]

Broj 6 res.
ex 1918.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća S.H.S.

Z a g r e b.

O općem političkom položaju javljam:

Nedvornom ustanovljujem, da u Pešti kod srednjeg staleža vlada posvemašnja ne-interesovanost za politiku, a kod onih, koji su događajima dospjeli u lošiji položaj, apatija, kao posljedica poraženosti. Radničke mase isto tako ne interesuje opći politički položaj zemlje, nego se sve izrazitije i kraj vanjskih znakova zagrijevaju za boljševički komunizam. Radnici Wolfnerove tvornice obustaviše posao, zahtijevajući, da se među njima proporcionalno podijeli ratna dobit tvornice za cijelo vrijeme rata. To je samo jedan slučaj, za koji sam doznao, ali bit će ih za cijelo više, samo što je novinama zabranjeno pisati. Tako je u Pešti, a tako je i u provinciji, izuzevši one krajeve, u kojima se u opće političko raspoloženje upliće novi momenat: pokreti u znaku samoodredjenja naroda i zaposjednuće teritorija po antantskim četama.

Vlada mađarske pučke republike – kako se ona sama naziva – ma da ima u svom kabinetu nekoliko socijalista, ima karakter jedne čisto stare građanske vlade. To se najbolje vidi iz apela K a r o l y i j e v o g a na sve narode, u kojemu se kaže, da mađarski narod hoće, da u Ugarskoj ostalim narodima sterc topao krevet. Dakle mađarski narod opet isključivo ostaje subjekt države. Isto se vidi i iz agitacije ministra za "nationalitete" Jaszi-a, koji u interesu teritorijalnoga integriteta Ugarske napušta svoje dosadašnje učnjačko stanovište. Kao takva mađarska se je vlada postavila na princip integriteta stare teritoralne Ugarske, napustivši momentalno ideju supremacije mađarskoga naroda i nauku o jedinom državotvornom elementu – mađarskom narodu. Da postigne ove ciljeve, mađarska se vlada mora da bori na tri strane:

Za vlastito samo o držanje s jedne strane prema reakciji, što joj je lakša zadaća, a s druge strane prema dalnjem razvoju revolucije u anarhističkom pravcu. Karolyijeva vlada vrlo dobro znade, da bi time momentom, kada bi morala ustupiti svoje mjesto jednoj socijalističkoj vladi bila ona ma najblaže forme, za uvijek bila pokopana ideja uskrisivanja historijske teritorijalne Ugarske tako, da se u tom pitanju više ne bi ni raspravljalo na mirovnoj konferenciji. Da se dakle održi, Karolyijeva vlada bogatom rukom ugadja masama: dala je stvoriti pučki zaključak o proglašenju mađarske pučke republike ne čekajući konstituante, invalidske mirovine povisuje na 733%, a novine su pune sugerisanih članaka o sekularizaciji crkvenih dobara, o dokinuću latifundija itd. Moje je mišljenje, da će vladi, ako to bude samo o unutarnjim prilikama ovisilo, uspjeti održati se. Uz nju je ogromni broj inteligentnih, agilnih i ambicioznih židova, koji su doduše jedini napravili revoluciju, ali koji više naginju buržoaziji nego proletarijatu. Proletarijatom su se poslužili, da u povoljnom momentu rasula zbacе stari ekskluzivistički režim, koji im je, gdje god je mogao, priječio put k javnim službama i pozicijama. Sada su po svim ministarstvima i uredima razasuti ti ljudi, koji su se velikom spremom i praktičnim duhom dali na posao, da revoluciju zadrže u toj fazi razvoja. Novinstvo odiše istim duhom, pa je karakteristično, da je socijalistički list "Népszava" bezžični poziv

ruske boljševičke vlade narodima monarhije, da se odluče za vladavinu radnika, seljaka i vojnika, popratio jednim rezervisanim komentarom, u kojem kaže, da državu u sadašnjoj situaciji, i kraj sadanjeg smještenja sila može da spasi samo vlada, u čije je ruke egzekutivnu vlast položilo radništvo.

Na drugoj se strani mađarska vlada mora da bori s narodom historijske Ugarske, koji na temelju načela samoopredijeljenja naroda ne priznaju više kompetencije mađarske vlade, nego se priključuju uz svoje suplemenike. Glavno joj je sredstvo borbe pregovori taktične naravi. Vlada dobro znade, da u razumijevanju Wilsonovog načela samoopredijeljenja između mađarske vlade i tih naroda postoji jedan nepremostiv jaz. Zato svojim obećanjima tokom pregovora i ne pripisuje definitivnoga karaktera, nego nastoji, da u pregovaranju dobije vremena i konačno odcjepljenje tih naroda zadrži, kako bi teritorijalna Ugarska u vrijeme mirovnih pregovora kako tako još postojala. Da postigne taj cilj, kuša ondje, gdje toga taktičnim pregovaranjem ne može da postigne, oduprijeti se silom. Pošto nema na raspolaganju vojske, a ne može ih ni da sabere kraj svakoga huckanja nacionalističke štampe, pomaže si tako, da od regularne vojske čini plaćenike. Tako n. pr. vojnici, koje od vremena do vremena šalje protiv Čehoslovaka, dobivaju 100 kruna dnevnice.

Treće sredstvo borbe, od kojega jedinoga očekuje pravi uspjeh, jesu agitacije ad captandam benevolentiam entente. Zadržavao sam se jedno čitavo prijepodne u mađarskom ministarstvu izvanjih dijela i vidio sam, odnosno čuo, kako se ni o čemu drugome ne radi, nego o neprestanom šiljanju misija u inostranstvo, koje će, informirajući javnost o bezuvjetnoj i besprekidnoj simpatiji mađarske nacije prema narodima i vlastima entente, steći blagonaklonost naroda i političara entente i za uzdarje dobiti svoj teritorijalni integritet na štetu ostalih naroda Ugarske. Istim načinom žele, da se prikažu davnim prijateljima ententskih naroda i pisanjem svoje domaće štampe. Jedan bulevarski list donosi čak svoj uvodni članak u mađarskom i pored njega i u engleskom jeziku. Francuske i engleske časnike, koji su stigli, da uredi ukonačenje svojih četa, salijeću s intervjui, pa donose i takve izjave tih časnika, kojih ovi nisu rekli i radi toga su prisiljeni drugi dan da donesu dementi. Vlada osim toga po starom sistemu naručuje zaključke navodno narodnih vijeća Rusina, Rumunja, Srba i Bunjevaca u Somboru, da žele ostati u zajednici s Mažarima. U javnost se lansiraju moguće i nemoguće vijesti, da se napravi raspoloženje za historijsku Ugarsku. Ove se agitacije provode s velikim aparatom i za cijelo i s mnogo kapitala, a veze s inostranskim krugovima uspostavljaju slobodni zidari, koji su već u vrijeme staroga režima podržavali saobraćaj sa sumišljenicima u ententi.

Po svemu sudim, da je u našem interesu što skorašnji konkurs Karolyijeve vlade, jer je iza nje moguća samo jedna socijalistička vlada, koja bi napustila misao integriteta Ugarske, te in ultima razione supremaciju Mađara. Njenom padu bi mogli pridonijeti oštri konflikti s kompetentima na stanovite dijelove stare Ugarske, koji bi konflikti od nje iziskivali vojničke mjere, a ove bi bile uzrokom nezadovoljstva radničkih masa. "Népszava" kao što sam to juče već telefonski saopćio, - zacijelo bez inuguracije- i onako već protestuje protiv ratnog tona mađarske štampe i upozorava, da su Mađari s ostalima državama Centralnih sila zajedno poraženi, pa neka iz toga povuku konsekvence. A sve, ako se ne bi mogao s naše strane prouzročiti pad Karolyijeve vlade, potrebno je,

da osujetimo cilj mađarske vlade, kako bi Ugarska do početka mirovne konferencije po mogućnosti zadržala svoj integritet. To se daje postići što skorašnjim zaposjednućem etnografski naših krajeva, ako naravno toga ne bi priječio naš odnos prema ententi. Držim, da bi se to moglo dogoditi bez većih žrtava u času, kad ententske čete zaposjedaju važnije strateške tačke i uslijed toga su u stanju, da spriječe eventualne vojničke protumjere vlade.

Budimpešta, dne 21. studenog 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr Petrović [v. r.]

101.

Budimpešta, 24. studenoga 1918.

Izvještaj predstavnika Narodnog vijeća SHS u Budimpešti o posudbi vagona od Mađarske željeznice i o napadu mađarskih željezničara na direktora željeznica Maširevića.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 457/1918.

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S. U BUDIMPEŠTI

Broj 25
ex 1918.

Gospodinu p o v j e r e n i k u za željeznice,¹⁵⁸

Z a g r e b.

Potvrđujem primitak brzojava od 23. o. mj. i istodobno opetujem pismeno svoj telefonski odgovor od istog datuma:

Kao rezultat moje intervencije kod mađarskog ministra trgovine i generalnoga direktora M.A.V.¹⁵⁹ bit će s večernjim osobnim vlakom, koji u 10.25^h kreće u Zagreb, poslana jedna kola za spavanje, jedna kola kao restauracija i jedna salonska kola s krevetom. U ime Narodnoga Vijeća sam preuzeo garanciju, da će se ta kola neoštećena vratiti na mađarski teritorij prije likvidacije.

Odaslanje spomenutoga parka kola mogao sam istom nakon dugog pregovaranja isposlovati, jer su ovdje tvrdili, da je kod nas ostalo za sastavljanje dvorskoga vlaka prikladnih kola. Morao sam ih uvjeriti o tome, da se gospodin povjerenik za željeznice ne bi

¹⁵⁸ Riječ je o V. Wilderu.

¹⁵⁹ Kratica za "Magyar Kiraly Allamvasutak", odnosno "Mađarske kraljevske državne željeznice".

onda s tom molbom ovamo obratio, kada bi taj slučaj postojao. Kola prvoga razreda nisam mogao isposlovati radi gornjega njihovog mnijenja. Isto sam tako odustao za sada od intervencije za posudjenje dalje traženih kola, pa molim – ako se nakon svega toga kod zamolbe ostaje – da izvolite ili neposredno ili preko mene upraviti jednu pismenu molbu, na temelju koje ću onda dalje intervenirati.

O slučaju gospodina direktora Maširevića javljam:

22. o. mj. u jutro javio mi je Dr. B e d n a i ć , da je dan prije putovao iz Zagreba i s istim vlakom putovao je u salonskim kolima i direktor naših željeznica gospodin Maširević. Njegova su željeznička kola zaustavili u Sárbogardu, gdje su ga željezničari inzulzirali tako, da ga je netko udario i nekim tvrdim predmetom u glavu, da ga je oblila krv. Smjesta sam se obratio na direkciju ovdjašnjih željeznica i pitao, da li je gospodin Maširević stigao. Pošto sam dobio pozitivan odgovor, zamolio sam, da gospodinu Mašireviću kažu, neka me potraži. Dalje korake za satisfakciju nisam htio učiniti dotle, dok od samog gospodina Maširevića ne saznam za faktično stanje stvari. Gospodin Maširević mi se međutim nije javio. Istoga dana u popodnevnom "Az Est-u" bio je opisan slučaj i u jednoj izjavi gospodina Maširevića u mađarskom duhu, koju je prigodom inzulta dao željezničarima u Sárbogardu. Poslije toga pogotovo nisam bio u stanju, da se za gospodina Maširevića zauzimam. Dotični članak "Az Est-a" prilažem.

23. o. mj. osobno sam konferirao sa generalnim direktorom M.A.V.-a gospodinom Vázsonyi-jem radi dvorskog voza za prijestolonasljednika i konstatujem, da mi je generalni direktor još prije konferencije u svečanoj formi dao ovu izjavu: "Čim sam dočuo za slučaj u Sárbogardu, smjesta sam htio chefa stanice Sárbogard suspendovati od službe, no na izričitu zamolbu gospodina Maširevića nisam toga učinio, nego sam poslovnom upraviteljstvu željeznica dao nalog, da pokrene strogu istragu. Krivci će biti prema zaslugi kažnjeni i time dana biti satisfakcija. Molim, da izvolite ovo uzeti na znanje, kako ne bi ovaj slučaj pomutio naše prijateljske odnose."

Gospodin Maširević mi se je za danas na večer najavio, pa ću o eventualnom novom razvoju stvari izvijestiti naknadno. Za sada mi je mnijenje, da je gospodin Maširević u "Az Est-u" osvanulu izjavu, koja je prema nama nelojalna, dao pod pritiskom inzulta u Sárbogardu, pa joj se nema pripisivati nikakvo drugo značenje, nego kao u momentalnoj situaciji upotrebjeno sredstvo samoobrane.

1 prilog.¹⁶⁰

Budimpešta, dne 24. studenog 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović [v. r.]

Pres Br. 457
Ex 1918

¹⁶⁰ Prilog nije sačuvan.

102.

Budimpešta, 25. studenoga 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, izvješćuje o političkom položaju u Mađarskoj i o demaršu rumunjskog i čehoslovačkog poslanika u vezi sa 17. točkom Ugovora o primirju, te predlaže da se i Država SHS priključi tom demaršu i da se Mađarskoj ospori pravo obavljanja bilo kakvih administrativnih funkcija na području koje etnički pripada Državi SHS. Odgovor Narodnog vijeća s tekstom note koja se upućuje generalu Henryju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 450/1918.

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S.

U BUDIMPEŠTI.

Broj 32. reš

ex 1918.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća S.H.S.

Z a g r e b

Dr. Milan H o d ž a , češko-slovački i dr. Ivan E r d e l y i rumunjski poslanik namjeravaju da generalu okupacionih antantskih četa H e n r y - u , čim stigne u Budimpeštu, predadu zajednički demarš.

Demarš će fiksirati stanovište Čeho-Slovaka i Rumunja u pogledu 17. tačke ugovora o primirju. Mađarska vlada izrabljuje koncilijantnost antantskih vlasti u toj tački, prema kojoj se u zaposjednutim krajevima ostavlja mađarska uprava, pa svim mogućim mjerama, a navlastito oružništvom kao organom administrative, ne samo da terorizuje nemadžarsko stanovništvo, da se ne može slobodno izražavati za samoopredijeljenje, nego čini nasilja iz osvete i tako prouzročuje osobnu i imovinsku nesigurnost u tim krajevima. Demarš će istaknuti državnopravni položaj slovačkih i rumunjskih krajeva bivše Ugarske, prema kojem su ovi dijelom na temelju priznanja antantskih vlasti, a dijelom na temelju proklamacije neovisnosti sada već integralni dio Češko-Slovačke države, odnosno kraljevine Rumunjske. Mađarsku vladu, koja stoji na stanovištu integriteta i suverenosti Ugarske, smatraju isključivo vladom etnografski mađarskih krajeva, pa konstatuju, da je ona kao takva izgubila pravo, da u tim krajevima vrši bilo kakve administrativne funkcije, tim više, što je ona to zloupotrebljavala. Zato mole vrhovnog zapovjedništva okupacionih savezničkih četa, da sa svim sredstvima prisili mađarsku vladu na respektovanje prava naroda onih krajeva, koji su se oslobodili. U tu svrhu treba da Mađžari iz nemadžarskih krajeva povuku svoju vojnu i oružničku silu.

Gospoda su me poslanici zamolili, da se i ja sa svoje strane priključim demaršu. Oni znadu, da je položaj Jugoslavena prema mađarskoj vladi donekle drugačiji, ali mole priključenje zato, jer bi s time dobili veliki moralni kapital.

Ne uzevši u obzir to, što bi demarš pojačali, držim, da bi se mi morali istome već zato priključiti, jer imamo isti položaj u Medjumurju.

Zato bi se ja demaršu priključio s ovim tekstom:¹⁶¹

"Narodno Vijeće S.H.S., stojeći na temelju Wilsonove note od 18. oktobra i zaključka Narodnog Vijeća S.H.S., prema kojem se sav etnografski teritorij Hrvata, Srba i Slovenaca sjedinjuje u jednu neovisnu i suverenu državu Hrvata, Srba i Slovenaca, sadašnjoj vladi mađarske pučke republike poriče pravo, da na zaposjednutom ili nezaposjednutom području, koji etnografski spada u državu Hrvata, Srba i Slovenaca, vrši bilo kakve administrativne funkcije. Zato molim vrhovnog zapovjednika, da vladu mađarske pučke republike upozori, neka svoje čete i oružništvo iz tih krajeva povuče."

Molim predsjedništvo, da me na ovaj korak ovlasti. Pošto se general Henry očekuje u srijedu ili četvrtak, molim, da mi se rezultat telefonski ili telegrafski javi. Da se onemogućiti kontrakariranje sa strane Mađara, demarš se drži u tajnosti, pa zato molim kratak odgovor: broj moga izvještaja i "da" ili "ne".

Budimpešta, dne 25 studenog 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović

Broj - 450/Pr.
1918.

P. n. g.
DR. PETROVIĆ
Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
B U D A P E S T

Odgovarajući na Vaš izvještaj broj 32 res ex 1918. od 25. o. mj. saopćujemo Vam, da u gornjoj stvari nemate nikakvu démarche s češko-slovačkim i rumunjskim poslanikom poduzeti. Ovlašćujemo Vas tek, da francuskome generalu predate slijedeću doslovnu izjavu:

Lé procédé arbitraire et brutal des Magyars contre la population croate habitant la région située entre la Drave et la Mour jusqu'au confluent des ces deux fleuves constitue le plus grand obstacle pour l'application des principes proclamés par le Président Wilson et concernant le droit des peuples de disposer librement de leur sort et de manifester sans aucune contrainte et en liberté absolue leurs désirs a ce sujet.

S'appuyant sur les principes et fidèle a ses déclarations faites jusqu' a present et proclamant la constitution d'un Etat yougoslave indépendant sur toute l'étendue ethnographique de notre nation le Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes prie Son Excellence le commandant en chef des troupes d'occupation de l'Entente d'attirer de la façon la plus sérieuse l'attention du Gouvernement hongrois sur les actes arbitraires des autorités hongroises militaires et civiles mentionnés plus haut avec l'invitation de faire cesser sans retard cette situation intolérable.

¹⁶¹ Sljedeći dio teksta je precrtan "Priključujem se demaršu poslanika Češko-Slovačke države i poslanika rumunjskog Narodnog Vijeća u Aradu te izjavljujem, da moja vlada".

Afin de sauvegarder nos interets nationaux menacés par les Magyares le Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes prié en meme temps Son Excellence le Commandant en chef de faire prendre, au sujet de la region indiquée ci-dessus, les memes mesures militaires lesquelles ont été puses par les troupes d'occupation dans le comitats de Baranya, de Bacs-Bodrog et de Temes.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća
S.H.S.:

103.

Budimpešta, 14. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, dostavlja original i prijevod zapisnika od 12. prosinca 1918. o uređenju prometa s mađarskim Ministarstvom trgovine.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 871/1918.

Pres. Br. 871
Ex 1918. 16/XII.

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S.
u BUDIMPEŠTI.
Broj 276.res.
ex 1918.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća S.H.S.

Z a g r e b.

Dostavljam original i prevod zapisnika o utanačenju koje sam u pogledu propusta na granicama Mađarske prije 31. listopada 1918. zaustavljene robe stvorio s mađarskim ministarstvom trgovine.

Jedan sam primjerak dostavio izravno gospodinu povjereniku za trgovinu, obrt i industriju, a jedan primjerak gospodinu povjereniku za željeznice.

Budimpešta, dne 14. prosinca 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović [v. r.]

2 priloga¹⁶²Z a p i s n i k

Sastavljen dne 12. prosinca 1918. u mađarskom trgovinskom ministarstvu o raspravi, koja se je vodila u svrhu riješenja više pitanja u vezi s uređenjem prometa između Mađarske te područja pod vlasti Jugoslavenskog Narodnog Vijeća u Zagrebu.

Sa strane Jugoslavenskog Narodnog Vijeća izaslani Dr. Marko Petrović je sa zastupnikom mađarske vlade državnim tajnikom trgovinskog ministarstva Kolomanom Méhelyem utanačio ovo:

1./ Gospodin mađarski trgovinski ministar još će tokom današnjega dana ravnateljstvu državnih željeznica izdati naredbu slijedećeg sadržaja:

"Sa Jugoslavenskim Narodnim Vijećem u Zagrebu došlo je na temelju reciprociteta do utanačenja u tom pogledu, da se sve one željezničke otpremke koje su sa mađarskoga teritorija prije 31. listopada o. g. za Hrvatsku i Slavoniju u smislu propisa, koji su onda bili u valjanosti, mogle biti preuzete, koje su primljene i koje su u označeno vrijeme stajale pod otpremom, ali koje su pod utjecajem događaja od 31. listopada, ili uslijed poteškoća u željezničkom prometu na granicama Ugarske zadržane, imadu na temelju ove naredbe odaslati na opredjelne stanice, u koliko te stanice stoje pod vrhovnom vlašću Jugoslavenskog Narodnog Vijeća u Zagrebu.

Upućujem ravnateljstvo, da smjesta učini odredbe za izvršenje citiranog utanačenja i odredi, da predatne stanice o otpremkama, koje se faktično predaju, zgotove detaljovane iskaze o količini i vrsti robe, te da ove iskaze u dva istovjetna primjerka službenim putem meni smjesta podnesu. Ovom mojom odredbom nije tangiran modalitet, prema kojem se natovarena kola na područje S.H.S.-a propuštaju uz povratak natovarenih ili praznih kola iste vrsti."

Dr. Marko Petrović izjavljuje, da će sa svoje strane još danas telefonskim putem stupiti u doticaj sa Jugoslavenskim Narodnim Vijećem u Zagrebu u svrhu, da se prema utanačenom reciprocitetu iste odredbe u pogledu područja, koja spadaju pod vlast Jugoslavenskog Narodnog Vijeća u Zagrebu, istovremeno sa gornjom naredbom takodjer učine.

Tekst naredbe, koju će u tom smislu Jugoslavensko Narodno Vijeće u Zagrebu izdati, bit će mađarskoj vladi u najkraćem roku saopćen.

Sporazum postoji u tome, da se iskazi, koji se imadu po predatnoj postaji zgotavljati, stog razloga zahtjevaju, da se u prometu robe, koji će otpočeti u smislu gornjega, uzajamno propuštena roba vodi u evidenciji, te, da se saldo, koji se pokazuje u korist koje stranke, prigodom kompenzacionih rasprava, koje će biti u kasnijem roku održane mogu uračunati na teret druge stranke.

Jedan od dva zahtjevana primjerka pripisat će se uvijek drugoj stranci.

¹⁶² Riječ je o mađarskom originalu i hrvatskom prijevodu. Donosimo samo hrvatski tekst zapisnika.

2./ Istom prilikom izaslanik Jugoslavenskog Narodnog Vijeća izražuje želju, da se za svu onu robu, za koju do 31. listopada ove godine nije trebalo izvozne iskaznice, te se je do tog vremena po kupcima iz Hrvatske i Slavonije isplatila, ili se je na istu predujam položio po mađarskom ministarstvu financija izdade dozvola izvoza te, da se željeznice takodjer upute na otpremu iste robe.

Razumije se samo po sebi, da bi se takova utanačenja temeljila na reciprocitetu, te bi se tako uzajamno izdana roba tokom kasnijih kompenzacionih rasprava u svrhu uračunavanja takodjer u evidenciji vodila.

Zastupnik mađarske vlade prima ovu želju na znanje, te stavlja u izgled, da će mađarska vlada odobrenje utanačenja, koja će se u potankostima izraditi na povjerenstvenim raspravama, što će se obdržavati na temelju toga načela sa izaslanicima Jugoslavenskog Narodnog Vijeća u Zagrebu predložiti, isto tako i odredbe u tom smislu svojedobno učiniti.

Koloman Méhely v. r.

Dr. Marko Petrović v. r.

104.

Budimpešta, 14. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, dostavlja izjavu grofa Andrije Janković-Bešana, kojom se stavlja na raspolaganje Narodnom vijeću.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 870/1918.

Pres. Br. 870
Ex 1918. 16/XII

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S.
u BUDIMPEŠTI.
Broj 279 res.
ex 1918.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća S.H.S.

Z a g r e b.

Dostavljam zapisničku molbu gospodina Andrije grofa Jankovića-Bešan, kojom se stavlja na raspolaganje Narodnom Vijeću S.H.S. u Zagrebu.

Budimpešta, dne 14. prosinca 1918.

1 Prilog.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović [v. r.]

Prilog

Zapisnik
spisan u uredskim prostorijama izaslanika Narodnog Vijeća
S.H.S. u Budimpešti dne 13. XII. 1918.
P.P.

Gospodin Andrija grof Janković-Bešan, vlastelin iz Suhopolja, izjavljuje:

Predvidjajući opasnost, koja će nastati od takozvanoga zelenoga kadera, odlučio sam, da sa svoga vlastelinstva konje, krave i ostalo blago pretjeram u Madžarsku na svoje imanje Oreglaku. To sam učinio koncem mjeseca listopada o. g. u namjeri, da to blago stavim u sigurnost i da ga, kad ne bude više prijetila nikakva opasnost, vratim na svoje imanje u Suhopolju. Pošto su dole već nastali sredjeni odnošaji i nastupila pravna sigurnost i zaštita privatnoga vlasništva, pretjerao sam već to svoje blago natrag na svoje vlastelinstvo u Suhopolju.

Nikada nisam namjeravao, da svoj posjed u Suhopolju napustim i da ga iscrpim na štetu Hrvatske i Slavonije, nego sam nastojao i nastojat ću, da valjanim gospodarenjem taj posjed dovedem do procvata, što će biti u nacionalnom gospodarstvenom interesu naše nove države. Da to uzmognem postići, želim, da se sa svim preselim u Suhopolje.

Radi toga svečano izjavljujem, da se u bezuvjetnoj odanosti stavljam na raspolaganje Narodnom Vijeću S.H.S. u Zagrebu i molim, da se to uzme na znanje.

Zaključeno i potpisano.

Dr. Marko Petrović [v. r.]

Andrija grof Janković-Bešan [v. r.]

105.

Budimpešta, 16. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, izvješćuje o osoblju koje je privremeno primljeno na rad u izaslanstvo, te moli da im se dostave naknade za rad.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 860/1918.

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S.H.S.
u BUDIMPEŠTI.

Pres. Br. 860

Broj 324.res
Ex 1918.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća S. H. S.
Zagreb.

Gospodja Olga S. Jovanović, rođena Dundjerski besplatno je stavila Izaslaniku Narodnog Vijeća S.H.S. u Budimpešti na raspolaganje svoj stan od 4 sobe, koji se nalazi: VI. Vörösmarty utca 34. a. telefonski broj 4-92.

Posao se umnožio toliko, da ga sam nisam mogao svladati. Za to sam u nadi naknadnog odobrenja privremeno uzео ovo osoblje:

Gospodjica Cornelija Ring. Poznajem je otprije kao vrlo pouzdanu, inteligentnu i vještu radnicu. Govori i piše perfektно hrvatski, njemački, mađarski i ponešto francuski. Stenografira i piše na pisaćem stroju. Preuzeo sam je iz Centrale za vunu, gdje je dobivala plaću mjesečnu od 600 kruna za prijedodnevni rad. Pošto kod mene radi od 10 ujutro s malim prekidom do 7 na večе, dat ću joj 700 kruna mjesečno. Molim da se to odobri za vrijeme, dok gospojica radi u privremenom svojstvu i dok ne bude konačno preuzeta u poslanstvu ili konzulatu, koji će biti u Pešti postavljen.

Gospodin Vladimir Mihajlović, umirovljeni tajnik bivšeg austro-ugarskog poslanstva. Poznajem ga otprije kao ispravnog u nacionalnom pogledu. Govori srpski, mađarski, njemački, engleski i francuski. Pomaže mi privremeno.

Molim predsjedništvo, da mu honorar ustanovi.

Gospodin Dragutin Riffer. Pomagao mi je od 28. XI. do 15. XII. Od toga dana stupa u službu naših željeznica.

Molim, da mu se za to vrijeme ustanovi honorar.

Gospodin Dr. Branko Petrović financiјalni pomoćni tajnik, dodijeljen je po gospodinu povjereniku za financije radi intervencija u financiјalnim stvarima. Svoje pristojbe dobiva od financiјalnog ravnateljstva u Osijeku.

Molim, da se to uzme na znanje.

Tom zgodom molim, da se i za moju osobu ustanovi honorar.

Ćirilski pisaći stroj dobio sam u zajam od ovdašnje Srpske Banke, a latinski pisaći stroj ću kupiti, čim mi se za to doznači potrebni novac.

Osoblje i inventar stavit ću u svojedobno na raspolaganje našem poslanstvu, odnosno konzulatu, koji će se postaviti u Pešti.

Isto tako molim, da se o postojanju izaslanstva obavijeste sva našа gospoda povjerenici radi eventualnih intervencija, te se odredi, da mi se saopćuju sve načelne naredbe, osobito one trgovačke naravi, da mogu strankama služiti s razjašnjenjima.

Budimpešta, dne 16. prosinca 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović [v. r.]

106.

Zagreb, 17. prosinca 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS javlja dr. Marku Petroviću u Budimpeštu, da mu je određena visina mjesečne plaće od 1500 kruna.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 869/1918.

Broj 869 Pres.
Zagreb, dne 17. prosinca 1918.

Gospodinu
dru. Marku Petroviću
Budapest

Na Vaš dopis broj 274 čast mi je javiti Vam, da je predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. odredilo visinu mjesečne plaće na 1500 K, slovima jedna hiljada pet stotina kruna, a suviše daje Vam pravo, da uredovne troškove posebno zaračunate.

Za predsjedništvo Narodnoga Vijeća
S. H. S.

MP¹⁶³

Tajnik:
Dr. Martić [v. r.]

107.

Budimpešta, 19. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, dostavlja zapisnik sastavljen s privatnim činovnikom iz Budimpešte Alfredom Bachrachom o predaji svote od 67.688 kruna i 72 filira, koja potječe od postaje za preuzimanje ratnih zarobljenika u Braili, gdje je on služio kao satnik.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 995/1918.

¹⁶³ Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA Predsjedništvo".

Pres. Br. 995
Ex 1918 21/XII

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S.
u BUDIMPEŠTI
Broj 351
ex 1918.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća S. H. S.

Z a g r e b.

U privoju dostavljam zapisnik sastavljen sa gospodinom Alfredom Bachrachom, te saopćujem, da sam primljenu svotu od 67.688. kruna 72 filira to jest šest deset sedam tisuća šest sto osamdesetosam kruna 72 filira položio kod zemaljske industrijalne banke d.d. u Budimpešti.

Budimpešta, dne 19. prosinca 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S. H. S.
u Budimpešti
Dr. Petrović [v. r.]

1 Prilog.

Broj 351
ex 1918.

Z a p i s n i k

sastavljen dne 18. prosinca 1918. u uredu izaslanika zagrebačkog Narodnog Vijeća S. H. S. u Budimpešti /VI. Vörösmarty utca 34.a./

P.P.

Pridolazi nepozvan Alfred Bachrach, privatni činovnik u Budimpešti /stanuje Budimpešta, VI. Nagymező utca 52./ te daje u zapisnik slijedeće:

Dne 6. studenog dobila je postaja za preuzeće ratnih zarobljenika u Braili, gdje sam ja služio kao satnik gospodarski časnik zapovjed, da se ima čim brže u posadinu povući. Tom prilikom sam ja blagajnu gornje postaje u kojoj se je nalazila svota od 135.377 kruna 44 filira /u rumunjskom novcu u njemačkom izdanju/ sa sobom poneo. Novac sam stoga razloga uzeo k sebi jer se zapovjednik gornje postaje nije prilikom primitka ove zapovjedi u Braili nalazio, te sam ja bio najstariji časnik gornje postaje kojemu je bila povjerena zamjena njegova.

U Brassó-u sam slučajem sastao zapovjednika postaje gosp. satnika Felixa Perwolfa komu sam onda blagajnu sa gornjom svotom predao – o čemu sam od njega i potvrdu dobio – koja se nazočno u mojim rukama nalazi.

Buduć smo u Brassó-u dočuli, da će se svi erarski novci Madžarskom Narodnom Vijeću predati morati, to smo – obzirom, da je gore spomenuti satnik austrijski, a ja hrvatski podanik odlučili – da ćemo ovaj novac za našu domovinu spasiti! Povodom toga razdijelili smo taj novac na dva jednaka dijela, te sam ja moj dio u iznosu od 67.688 kruna 72 filira doneo u Budimpeštu, pa molim, da se isti u polog primi, odnosno Narodnom Vijeću S. H. S. u Zagrebu dostavi.

Zaključeno i potpisano.

Alfred Bachrach [v. r.]
 Dr. Marko Petrović [v. r.]
 Dr. Branko Petrović [v. r.]
 [...] ¹⁶⁴

108.

Budimpešta, 19. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, izvješćuje da je u Budimpešti osnovana Liga za obranu područja Ugarske, koja je 14. prosinca održala svoju konstituirajuću skupštinu. Među članovima odbora Lige nalazi se vladika budimski, episkop Zubković i grof Tošo Pejačević. Sin grofa Pejačevića izjavio je da je njegov otac izabran za potpredsjednika Lige bez svog znanja i da će to objaviti u svim listovima.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 999/1918.

Pres. Br. 999
Ex 1918 21/XII

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S.
 u BUDIMPEŠTI
 Broj 363 res
 ex 1918.

Predsjedništvu
 Narodnog Vijeća S.H.S.

Ovdje je osnovana Liga za obranu područja Ugarske. Svrha joj je, da znanstvenim historijskim i gospodarstvenim dokazima upliviše na mnijenje inostranstva i "domaćih naroda nemadžarskog jezika". To kani da postigne edicijama o povjesti, rudarstvu, šumarstvu i produkciji drva, o carinskoj politici, komunikaciji i graditeljstvu, čime će svime nastojati dokazati, da je u interesu kulturnog napretka naroda bivše Ugarske nemoguće dirati u integritet Ugarske. Ligi se priključuju sve moguće korporacije, institucije, poduzeća, uredi i pojedinci.

¹⁶⁴ Potpis nečitak.

U subotu 14. o. mj. držala je Liga svoju prvu skupštinu, na kojoj je izabrala predsjednika, a kraj njega dvadesetak supredsjednika, sve takve ljude, s kojima hoće da postigne moralni uspjeh.

Medju supredsjednika je izabran i vladika budimski episkop Z u b k o v i ć, te Tošo grof Pejačević!

O episkopu Zubkoviću poslao sam informativni izvještaj Srpskoj Narodnoj Upravi u Novom Sadu, a o grofu Toši Pejačeviću javljam ovo:

Vijest o konstituisanju predsjedništva Lige izašla je u peštanskim listovima u utorak. U srijedu me je posjetio grof Marko Pejačević, te mi je u ime svoga oca, koji je medjutim otputovao na svoje imanje u Našicama, izjavio, da o svemu tome njegov otac nema ni pojma. On niti je koga ovlastio na to, da najavi njegov pristup u Ligu, niti ga je tko od Lige o takovoj namjeri obavijestio. On je dakle izabran kao supredsjednik Lige bez svoga znanja i privole.

Gospodinu grofu Marku Pejačeviću sam na to dao savjet, da u ime svoga oca kod Lige protestuje protiv njenog postupka i traži demanti, odnosno rektifikovanje toga izbora, a bude li se Liga kratila učiniti toga, neka u listovima, u kojima je bio izbor objelodanjen, dade izjavu u gornjem smislu. Ovo je gospodin grof obećao učiniti.

Molim, da se to zasada uzme na znanje, a o daljnjem razvoju stvari, odnosno o eventualnom demantiju izvijestiću naknadno.

Budimpešta, dne 19. prosinca 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S. H. S.
u Budimpešti
Dr. Petrović [v. r.]

109.

Budimpešta, 21. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, javlja da je u svim peštanskim listovima demantirana vijest da je grof Tošo Pejačević izabran u Predsjedništvo Lige za očuvanje integriteta Ugarske.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1091/1918.

Pres. Br. 1091
Ex 1918 26/XII

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S. H. S.
u BUDIMPEŠTI
Broj 410 res
ex 1918.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća S.H.S.
Zagreb.

U savezu sa svojim izvještajem od 19. o. mj. broj 363 res. 1918. javljam, da je u svim jučerašnjim peštanskim listovima demantovana vijest, da je grof Tošo Pejačević izabran u predsjedništvo Lige za očuvanje integriteta Ugarske.

Budimpešta, dne 21. prosinca 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S. H. S.
u Budimpešti
Dr. Petrović [v. r.]

110.

Budimpešta, 21. prosinca 1918.

Marko Petrović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Budimpešti, moli da se od Narodne vlade za Bosnu i Hercegovinu zatraže detaljniji podaci o pljački transporta bosansko-hercegovačke financijske straže iz Odese.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 857/1918.

Pres. Br. 857/18

IZASLANIK NARODNOG VIJEĆA S.H.S.
u BUDIMPEŠTI.
Broj 411 res.
ex 1918.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća S.H.S.
Zagreb.

Predsjedništvo mi je juče telefonskim putem saopćilo dopis Narodne Vlade za Bosnu i Hercegovinu od 6. prosinca 1918. broj 257.972./18. o pljački transporta bosansko-hercegovačke financijske straže iz Odese, da interveniram, da se neke stvari povrate.

Pošto se iz gornjega dopisa Narodne Vlade za Bosnu i Hercegovinu ne vide glavni momenti, naročito kada, gdje i po kome su oduzete stvari, molim, da se od Narodne Vlade za Bosnu i Hercegovinu pribave još ti dodaci, jer će inače svaka moja intervencija morati ostati bez uspjeha.

Budimpešta, dne 21. prosinca 1918.

Izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S.
u Budimpešti.
Dr. Petrović [v. r.]

111.

Zagreb, 9. siječnja 1919.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS upućuje ministru vanjskih poslova u Beogradu bivšeg izaslanika Narodnog vijeća SHS u Budimpešti dr. Marka Petrovića, radi preuzimanja novih instrukcija. Narodno vijeće odalo je Petroviću službeno priznanje za njegov dotadašnji rad.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 76/1919.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 76.

Ex 1919.

Gospodine ministre!

Predsjedništvo Narodnog Vijeća SHS u Zagrebu je dne 14. novembra 1918. izaslalo gospodina dra. Marka Petrovića u Budimpeštu, da zastupa naše gospodarske interese kod magjarske vlade, da bude na zaštitu naših podanika u Madžarskoj i da nas o važnijim momentima informiše.

Gospodin dr. Marko Petrović je sve ove poslove vršio do sada pod titulom: izaslanik Narodnog Vijeća SHS u Budimpešti. Pošto se Narodno Vijeće SHS u Zagrebu sada nalazi u likvidaciji, šaljemo gospodina dra. Marka Petrovića osobno, da se gospodinu ministru prikaže, da mu se stavi na raspolaganje, i preuzme dalnja naredjenja i instrukcije.

Gospodin dr. Marko Petrović je svojoj zadaći do danas na opće zadovoljstvo udovoljio, pa mu je ovo predsjedništvo za njegov valjan rad izrazilo svoje potpuno priznanje.

U Zagrebu, dne 9. siječnja 1919.

Upraviti dopis na Dr. Marka Petrovića

Budapest Vörösmarty utca 34/a

Dati priznanje u službenu listu!

Gospodin dr. Ante Trumbić
ministar izvanjih posala kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca
B e o g r a d

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 76.

Ex 19 19.

Gospodinu

D R. M A R K U P E T R O V I Ć U

B U D A P E S T.

Narodno Vijeće S. H. S. izrazuje Vam svoje potpuno priznanje za Vaš rad, kao izaslanika u Budimpeštu, te Vam tom prigodom zahvaljuje na Vašem patriotskom zauzimanju.

U Zagrebu, dne 31. siječnja 1919.

112.

Prag, 31. listopada 1918.

Jugoslavenski odbor u Pragu javlja o svome osnutku i zadaćama (evidencija "Jugoslavena" u Češkoj, briga za "jugoslavenske zarobljenike" u Češkoj, organiziranje njihovog povratka u domovinu), te moli da se imenuje jedna osoba koja će preuzeti konzularnu agenturu u Pragu. Priložen je odgovor Narodnog vijeća SHS u kojem se opisuju prilike u Državi SHS i odobrava rad odbora.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 29/1918.

Narodnom Vijeću
u Zagrebu

Državnim prevratom našlo se u užoj Češkoj preko 60.000 građana Jugoslavenske Države bez zaštite vlastite države. Ima oko 36.000 zarobljenika u Brumovu i kod seljaka, 10-15.000 stajaće vojske, i to toliko bolesnika po bolnicama, nekoliko hiljada civilnog stanovništva iz Srbije (među njima i djeca) te nekoliko stotina đaka i inih pojedina.

Nastupio je izvjesni nemir u našim redovima i bojazan za najbližu budućnost. Ratni zarobljenici počeli su, kako smo obaviješteni, u masama da ostavljaju logor, da bježe kućama svojim, te je opasnost da će ljudi ili na putu izginuti ili bolševičke prilike stvoriti. Usljed mogućnosti prekida željezničkog saobraćaja i inih neprilika, naći će se mnogi pojedinci u kratko vrijeme bez ikakvih materijalnih sredstava.

Česki Národní Výbor je preopterećen vlastitim poslovima, te nije u stanju posvetiti nužnu pažnju zaštiti Jugoslavena.

Mi smo došli do uvjerenja, da nije moguće čekati skrštenih ruku daljni razvitak prilika te da je neophodno nužno smjesta akreditirati zastupnika naše države kod provizorne Češke Vlade.

Prilikama na to prisiljeni ishodili su potpisani:

Dr. Mihajlo Semjan, advokat iz Sarajeva
Gjuro Ostojić, medicinar u Pragu
Roko Bradanović, veletržac vinom u Pragu
Pero Palavicini iz Korčule, kipar u Pragu
Dr. Ivan Lach, profesor iz Ljubljane
Stevo Kluić, profesor iz Zadra
Pino Moravec iz Dubrovnika
Dr. Momčilo Vučićević, ljekar iz Sarajeva.

Dr. Janko Vodvarka advokat iz Praga kod Č.[eškoga] N.[arodnog] V.[vijeća] priznanje, da vodimo neku vrst konzularne agende, dok ne bude o tom odlučeno sa strane Narodnog Vijeća u Zagrebu.

Organizovali smo se pod imenom "Jugoslavenski Odbor u Pragu", te razdijelili do- nekle agende (sekcija vojna, / ... ¹⁶⁵ ishrana, pripomoć, sanitet, evidencija, itd., i time stvorili provizorni ured za informacije, pomoć i zaštitu Jugoslovena.

Prvi naš je posao bio, da smo dali štampati letak za srpske zarobljenike u kome mi razlažemo faktično stanje stvari, i pozivamo, da svaki do daljnje odredbe ostane na svom mjestu. Obećali smo im na njihovo umirenje, da, ćemo se čim prije za njih pobri- nuti kod države njihove. Obratili smo se na zapovjednika 9. vojnog zbora u Ljutomježi- cama, u pitanju zarobljenika, ostalih vojnika i tamo interniranih civilista. Poduzeli smo i neke druge nužne korake, da čim prije provedemo potpunu organizaciju Jugoslovena i da sve pripravimo, što je nužno za svojevremeni odlazak u domovinu.

Mi držimo, da je slijedeće potrebno: stvoriti jugoslavenski kataster, da se uzmogne voditi tačna evidencija i stvoriti plan za transporte; koncentrirati zdrave vojnike u vojna zbirališta, koja će se za svako zbornu zapovjedništvo po jedno stvoriti; zarobljenike – u koliko nisu na radu kod seljaka – iz njemačkog kraja u prazni logor, koji se kod Nje- mačkog Broda nalazi, premjestiti dok istroše svoju hranu u Brumovu; bivše zaroblje- nike po srpskim oficirima organizovati i prema potrebi upotrijebiti. Zamišljamo da za njih mali listić izdajemo, sa uputama i poukama, da se kao svjesni i disciplinovani vojnici vrate te u stvaranju reda i mira event. [ualno] Narodnoj Vladi na pomoći budu. I u tom pogledu smo već poduzeli korake. Vojnici koji se iz bolnica vraćaju, biće predani odije- ljenju za rekovalente, koje valja kod svakog zbirališta urediti. Zdravi vojnici vršiće službu sigurnosti i biće u tom pogledu potčinjeni narodnoj českoj vojsci. Tražićemo posebnu jugoslavensku kasarnu u Pragu kao zbiralište za 8. vojni zbor, gdje ćemo smje- stiti i zarobljenike, koji u Prag bježe te konaka i hrane trebaju.

To su samo mutne crte što odmah pripremiti valja, da teška provizorna vremena, koja će dulje vremena trajati, prebrodimo i naš narod tjelesno i duševno zdrav kućama otpremimo.

Molimo stoga Narodno Vijeće:

1) da odmah pošlje svog jednog zastupnika, koji će preuzeti konzularnu agendu kod provizorne Česke Vlade

2) ako to nije moguće, da jednog između ovdašnjih Jugoslovena imenuje kao provi- zornog zastupnika, dotičnome potanke direktive pošlje, naziv ustanovi te Č.[eško] N.[arodno] V.[ijeće] o tom obavijesti.

3) Da odmjeri kredit kod ovdašnje banke za potpore i pokriće troškova, o čem će se redovno knjigovodstvo voditi.

Primjećujemo, da smo do sada organizovali akademsku omladinu u Pragu, koja se kao jugoslovenska legija stavila na raspoloženje Č.[eškom] N.[arodnom] O.[dboru] za uzdržavanje reda.

Obavješćujemo vas o tom i ujedno izjavljujemo, da se potpuno podređujemo svim vašim dispozicijama.

¹⁶⁵ Nečitko.

U Pragu, 31. oktobra 1918

U stvari ovjerovljenja našeg odbora kod Narodnog Vyboru izvolite dotični akt uputiti na Zahranični komise Narodniho výboru Praha II Harrachuv palac.

Gj. Ostojić [v. r.]
 Dr. Janko Vodvárka [v. r.]
 Dr. Vučićević [v. r.]
 Dr. Semjan [v. r.]
 Dr. Lach [v. r.]

Stevo Kluić [v. r.]
 Pero Pallavicini [v. r.]
 Moravec [v. r.]
 R. Bradanović [v. r.]

Pred. br. 29/N. V.

Jugoslovenskom odboru
 u/

PRAGU

Za potpune Vaše informacije o našim prilikama Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba šalje Vam ovaj izvještaj:

Poslije manifesta Narodnog Vijeća od 19. oktobra 1918., kojim je stvorena programna osnova našeg rada, izgradnja slobodne države S.H.S. od Soče do Vardara, u duhu narodnog jedinstva i u potpunoj ravnopravnosti svih naših sastavnih elemenata, došla je 29. istoga mjeseca odluka hrvatskog sabora, kojom se razrešuju sve veze između Hrvatske s jedne i Ugarske i Austrije s druge strane, te se vlast predaje Narodnom Vijeću kao vrhovnom tijelu za sve zemlje bivše Austro-Ugarske monarhije. Ban se odmah solidarisao s tom odlukom. Na to se isti dan konstituisala narodna vlada. Vrhovnu vlast nad svim pokrajinama bivše Austro-Ugarske monarhije ima predsjedništvo Narodnog Vijeća u Zagrebu, koje je imenovalo pokrajinske vlade za Hrvatsku i Slavoniju, za Sloveniju, za Bosnu i Hercegovinu i za Dalmaciju. Istra je dobila svog posebnog povjerenika kao člana predsjedništva i vlade, a pokrajinske vlade nije ni tražila. Isto su tako imenovani kao članovi vlade povjerenici i za Dalmaciju i za Sloveniju.

Sve su vlasti počele uredovati. Uspjehu mnogo pomaže to, što su se sve važnije ustanove u zemlji dobrovoljno stavile potpuno na raspoloženje Narodnog Vijeća. Nezgodu nam je činilo to, što se upravo u to vrijeme razlio val raspršenih austro-ugarskih vojska preko mnogih naših pokrajina, naročito preko Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srijema, Bačke i Banata. Da nam uštede pljačkanja i druge nevolje, koje bi mogle nastati pozvalo je Narodno Vijeće zapovjedništvo srpske vojske, da stavi prema potrebi na raspolaganje dijelove svojih trupa a ententine čete da to učine sa zapadne strane.

Srpska vojska već se odazvala tom pozivu. Radi uvjeta, koje je stavila Italija Austro-Ugarskoj očito neznajući, da se ona raspala u narodnosne države i radi toga, što ona već provodi zahtjeve tih uvjeta obratilo se predsjedništvo Narodnog Vijeća vladama entente, da ih obavjesti o svom proglašenju nezavisnosti, namjere da stupe u zajednicu sa njenim saveznicama Srbijom i Crnom Gorom i o tom, da ona ne spada u red ententinih

neprijatelja. O mornarici, koju je preuzela država Slovenaca, Hrvata i Srba vode se sad pregovori na Krfu između naših povjerenika i zastupnika entente.

U zemlji se na žalost javilo i nemilih pojava socijalne revolucije, ali se ta u glavnom obraćala protiv ratnih lihvara zelenaša i vlastelinstva i nije uzela šire razmjere. Bilo je i pojava rovarjenja protiv naše mlade slobode, naročito s vojničke strane, i predsjedništvo Narodnog Vijeća bilo je prinudjeno slično kao i vaše vlasti u Pragu, da uređuje protiv izvjesnih osoba (generalnog stožera i drugih) lišivši ih slobode kretanja i djelovanja.¹⁶⁶

Što se tiče Vaših konkretnih predloga predsjedništvo Narodnog Vijeća ih u glavnom odobrava i zahvaljuje Vam na ozbiljnom radu. Imamo primjetiti samo ovo: Narodna je potreba, da po mogućnosti svi naši ljudi sidju u otačbinu, gdje su nam vrlo potrebni. Upotrebite sve prilike, da dodjete kući i vojnici, i inteligencija i jugoslavenski ratni zarobljenici. Za sad se još iz izvjesnih razloga ne može imenovati akreditirani izaslanik kod Narodnog Vyboru. Za vođenje konzularnih agenada opunomoćujemo gospodina Roka Bradanovića, a jugo-slovenski odbor molimo, da mu u svemu bude na ruci. Gospodin Bradanović opunomoćuje se, da može otvoriti kredit kod Narodnog Vyboru za pokriće troškova, koje ćemo mi refundirati, a iznos se prepušta njegovoj savjestnosti i uvidjavnosti.

Što se tiče konkretnih Vaših predloga, mi se nadamo, da ste ih već počeli da provadjate, i u glavnom odobravamo ih, te Vam zahvaljujemo na vašoj ozbiljnoj namjeri i radu. Imamo da primjetimo i razbistrimo ovo:

Iz izvjesnih razloga za sada, ne može se pristupiti imenovanju akreditiranog izaslanika kod njemačke vlade. Smatramo svakako za dovoljno, da postavimo tu jednog predstavnika sa ograničenim zadaćama za vođenje konzularnih agenada, te kao takvoga imenujemo gosp. dra Petra Defranceschi, i opunomoćujemo ga, da može otvoriti kredit kod Jadranske banke za pokriće troškova, koje ćemo mi refundirati, a visinu i iznos toga kredita prepuštamo njegovoj uvidjavnosti i savjestnosti, a naravno da ima da o tome vodi redovno knjigovodstvo. Prilažemo mu dotični dekret imenovanja.

Da Vaš rad bude uspješniji, držimo, da bi najbolje bilo, da ga razdijelite u razne sekcije /:sekcija vojna, ishrana, pripomoć, sanitet, evidencija i t.d.:/, kao što su to već naša braća u Pragu učinili. Jedna od prvih zadaća trebalo bi da bude i ta, da sastavite jedan jugoslavenski katastar, da se uzmogne voditi tačna evidencija i stvoriti plan za transporte. Naravno je potreba, da, po mogućnosti, svi naši ljudi sidju u otadžbinu, jer su nam vrlo potrebni. Upotrebite sve prilike, da dodju kući i vojnici, i inteligencija i jugoslavenski zarobljenici.

U pogledu vojnih osnova, dobro bi bilo, da zdrave vojnike koncentrirate u vojna sabirališta; da napose saberete vojne zarobljenike i da ih po srpskim oficirima organizujete. Za jedne i druge bi bilo umjesno, da izdajete listić, u kome bi na njih imali utjecati uputama i poukama, da se kao svjesni i disciplinirani vrata domovima, te u stvaranju reda i mira, eventualno budu na pomoći narodnoj vladi. – Što se tiče vojnika, koji se vraćaju iz bolnica, imali bi se prije predati odijeljenju za rekonvalescente.

¹⁶⁶ Misli se na slučaj generala Lipoščaka.

Kod opunomoćenika za ovu organizatornu službu vojnih osoba mi imenujemo gospodina Emila Štefanovića, natporučnika, i izdajemo mu dotično opunomoćenje, kao i dvomjesečnu plaću.

Što se tiče inteligencije uopće, a posebno činovništva, pošaljite nam čim prije jedan popis, sa osobitim obzirom na njihovu strukovnu naobrazbu i dosadanje zanimanje, da ispitamo, da li je potrebno i za koje od njih, da se odmah amo stave u službu narodne vlade.

Pitanje naše pripomoći o prehrani vrlo je teška stvar, s jedinstvenoga razloga, da u ovim vremenima i prilikama ne možemo imati nikakove garancije, da bi naše eventualne otpošiljke stigle na Vas, ako ništa drugo, ono radi velike pogibelji, da budu opljačkane i putem razgrabljene.

Prilažemo Vam pak jedno naročito opunomoćenje, da možete pregovarati sa njemačkim narodnim vijećem u pogledu¹⁶⁷ [.....] svih naših pripadnika civilnih i vojničkih.

Dajemo Vam na znanje, da smo danas uputili jedan dopis na češkog zastupnika gosp. Tusara, da vam izvoli biti pri ruci u svakom slučaju, kad bi vi [.....] drugo pitanje obratili.

Za potpune Vaše informacije o našim prilikama šalje Vam se ovaj izvještaj.

Br. 29

Odboru Južnih Slavena

u

B e č u.

Odgovarajući na Vaš pismeni predlog 31. X. 1918., predsjedništvo Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu, odobrava od Vas izabrani odbor kao i njegov naziv.

113.

Prag, 14. studenoga 1918.

Jugoslavenski odbor u Pragu izvješćuje Narodno vijeće SHS o svome radu i zadaćama (okupljanje srbijanskih ratnih zarobljenika, slanje "jugoslavenskih vojnika" u domovinu). Priložen je zapisnik predaje akata o imenovanju Roka Bradanovića konzularnim predstavnikom za Češku Republiku.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 283/1918.

¹⁶⁷ Nastavak teksta preuzet je iz rukom pisanog koncepta.

Broj: 283. Pred. N.V.

ex 1918.

Praha, 14. XI. 1918.

Br 3

Narodnomu vijeću S H S

Z A G R E B.

Jugoslavenski odbor u Pragu sastavljen ad hoc za najnužnije potrebe održao je o. mj. svoju sjednicu sa izaslanikom N. V. g. profesorom Prohaskom, koji je dobio dekret N. V. o imenovanju g. Roke Bradanovića konsularnim agentom.

Taj jugoslovenski odbor bio je sebi postavio za zadaću, da organizuje vojnu kancelariju sa ovdašnjim jugoslov.[enskim] časnicima, kojoj je u prvom redu bila svrha da sabere

a/ srbske ratne zarobljenike

b/ jugoslavenske vojnike iz bolnica i raznih vojnih institucija, pa da jih sve organizuje, da se odpreme u domovinu kao uredjene vojne jedinice.

U tome smo smislu odmah intervenirali, kod ovdašnjeg českog vojnog zapovjedništva, da nam dodijeli kasarne za koncentraciju vojnika. Usljed preobterćenosti poslom vojno nam zapovjedništvo nije moglo odmah ispuniti molbu, a međutim je sve više rasla kod vojnika i zarobljenika težnja, da se što skorije povrate u domovinu. Ta ih je težnja zavela te su se mnogi razbjegli tako, da nam nije moguće ispuniti prvu namisao. I Česima koji imaju uredjene komande i pripravljene kasarne teško uspijeva sakupljanje vojnika, koji su se razbjegli. I stoga smo morali napustiti misao organizovanja i disciplinovanja bivših srpskih zarobljenika i jugoslovenskih vojnika. Time je odpala jedna od prvih zadaća jugoslavenskog odbora, stoga ovaj je zaključio da ostale svoje agende preda otvorenoj konsularnoj agenturi, a svoje sile da stavi na raspoloženje N. V. i konzularnoj agenturi.

Druga važna zadaća jest otpremanje srpskih ratnih zarobljenika u domovinu. U tu su svrhu pošli izaslanici jugoslov.[enskoj] odb.[ora] sa izaslanicima českog vojnog zapovjedništva u najveći srpski zarobljenički tabor Broumov, koji se nalazi u "Dajčben". Tome je odaslanstvu bila prva briga, da izvede zarobljenike iz toga tabora, jer su se bojali, da ih pruska vojska ne bi insultirala. Energičnom istupanju spomenute delegacije pošlo je za rukom, da brzo izbavi zarobljenike i da ih po naredbi vojne komande premjesti u tabor u Josefov. Zarobljenici nezadovoljni ovim taborom energično su tražili, da se odmah pošiljaju kući. Na intervenciju konzularne agenture obećalo je česko vojno zapovjedništvo, da će već u ponedjeljak odposlati prvi transport do 1500 zarobljenika preko Zagreba u Srbiju. Međutim hiljade zarobljenika nalaze se razasute na radu po Českoj. Svaki je dan puna konsularna agentura takvih zarobljenika, koji bez ikakvih sredstava traže pripomoći i odašiljanje kući. Agentura nastoji, da zadovolji njihovim potrebama. S istim takovim željama obsjedaju agenturu naši vojnici i študenti. Prvi manji transport s G. prof. Prohaskom polazi večeras iz Praga. Mi ćemo i nadalje odašiljati ovakove transporte.

Što se tiče študenata prirodno je, da su svi spremni, da se /ako je faktična potreba/ na poziv N. V. povrate u domovinu. Većina će to učiniti, već na prvi poziv, koji je donijeo g. prof. Prochazka. Radi se samo o onim studentima, koji na raznim fakultetima polažu izpite, odnosno stoje pred izpitima.

Za ove bi molili ponovnu odluku N. V. Ako je neobhodno potrebno i ovi će se odati.

N. V. molimo i pitamo, da li će se zauzeti /da se djacima, koji su više semestara izgubili radi progona i vojne službe uračuna bar po koji semestar, a naročito, hoće li se obratiti na razne fakultete u Pragu radi uračunavanja ovoga semestra, koji bi imali izgubiti u narodnoj službi. Radi se o tome da se našim starim đacima omogućiti što prije polaganje ispita i dovršavanje študija.

Mnogi su djaci inače potrebni podpore a naročito radi neurednog prometa. Konsularna agentura privremeno im izlazi u susret s manjim svotama jer većjih sredstava nema na raspolaganju. Molimo N. V. da omogućiti agenturi da i dalje podpomaže djake.

Dalje pitamo N. V. imaju li sveučilišni djaci pravo izbora, da stupaju u narodni vojsku ili u gardu Vijeća, te izbor pokrajine i mjesta svoga djelovanja.

Za odbor¹⁶⁸

Gj. Ostojić [v. r.]
Stevo Kluić [v. r.]

Roko Bradanović [v. r.]

Broj 283

Z A P I S N I K

predaje akta imenovanja g. Roka Bradanovića kao konsularnog agenta za česku republiku.

U tu svrhu sazvana je sjednica jugoslavenskog odbora u Pragu, koja se održavala dne 11. novembra 1918 u 11 sati prije podne u "Zlatoj Ilusi" u Pragu. – Prisustvuju: izaslanik Narodnog Vijeća SHS u Zagrebu Dr prof. Dragutin Prochazka, svi članovi jugoslavenskog odbora u Pragu.

Gosp. Stevo Kluić otvara sjednicu.

Gosp. Gjuro Ostojić referiše o situaciji koja je nastala u českoj državi iza proglašenja samostalnosti, o prilikama koje su dovele do osnutka jugoslavenskog odbora, te o njegovom radu.

Gosp. Dr Dragutin Prochazka u ime Narodnog Vijeća SHS pozdravlja odbor te progovorivši o ustanovljenju i intencijama Narodnog Vijeća, podao je referat o položaju u našoj državi. Primio je na znanje rad jugoslavenskog odbora, izrazio mu u ime Narodnog Vijeća zahvalu i potpuno priznanje. Na koncu pročitao je pismo N. V., kojim se

¹⁶⁸ Ovalni pečat: "KONZULARNA AGENTURA SHS U PRAGU".

obznanjuje jugosl. odbor, da je Narodno Vijeće imenovalo gosp. Roka Bradanovića, veletržca u Pragu svojim konsularnim agentom za češku republiku. Predavši mu akt imenovanja, pozvao je članove jugoslavenskog odbora, da obećaju da će biti vjerni Narodnom Vijeću SHS i njegovom predstavniku u Pragu.

Svi to svečano obećaje.

Gosp. konsularni agent Roko Bradanović zahvalio je N. V. na tolikom pouzdanju, obećaje, da će u svemu tačno i savjesno ispunjavati ovu tešku dužnost prema N. V. i narodu. Izjavljuje da od današnjeg dana sve agende jugoslavenskog odbora prelaze na konsularnu agenciju SHS u Pragu, ali moli članove bivšeg jugoslavenskog odbora, da mu i na dalje budu pri ruci u izvršavanju teškog i odgovornog djela. – Svi članovi obećali su da će se bezuvjetno dati na dispoziciju gosp. konsularnog agenta.

Još je g. prof. Stevo Kluić pročitao poslane spise Narodnog Vijeća, koji su primljeni na znanje uz jednodušno odobravanje.

Na to je sjednica zaključena.

U Pragu 11. novembra 1918.

Tih. Radovanović, svešt. iz Kragujevca [v. r.]

Dr. Janko Wodweřka [v. r.]

Dr. Mihajlo Senjan¹⁶⁹

Pero Pallavicini

Roko Bradanović

M. Dragičević

[potpis nečitak]¹⁷⁰

Prof. Stevo Kluić

Dr. Ivan Lach

Gj. Ostojić

Dr Vučićević

114.

Prag, 14. studenoga 1918.

Roko Bradanović iz Praga zahvaljuje Narodnom vijeću SHS, što ga je imenovalo konzularnim predstavnikom u Pragu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 284/1918.

¹⁶⁹ Vjerojatnije je da se radi o prezimenu "Semjan".

¹⁷⁰ Možda "Moravec".

Broj 284

Br. 4.

Praha, 14. XI. 1918.

Narodnom Vjeću "S. H. S."
Zagreb.

Izaslanik N. V. g. prof. Dr. Prochazka uručio mi je dekret, kojim me N. V. imenuje konsularnim agentom u Pragu. Zahvaljujući N. V. na povjerenju izjavljujem, da se primam ove časne dužnosti, kao što bih se u ovim vremenima primio i svake druge, koju bi mi naša vrhovna narodna instancija odredila.

Uložiti ću trud, svoje znanje i svoje sile u službu naroda i nastojati ću, da odgovorim povjerenju i očekivanju Narodnog Vjeća.

MP¹⁷¹

Roko Bradanović [v. r.]
Konsularni agent S.H.S.

115.*Prag, 14. studenoga 1918.*

Konzularna agentura u Pragu javlja Narodnom vijeću SHS, da nije zatražila odobreni kredit od Češkog narodnog odbora, jer je konzularni predstavnik Bradanović u ime narodnog poreza položio svotu od 30.000 kr., trgovac Kolić 20.000 kr., a trgovac Dragičević 10.000 kr., što je dovoljno za prve potrebe agenture.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 1242/1918.

Br. 1242/N.V.

Br. 5

Praha, 14. XI. 1918.

Narodnom Vjeću
S.H.S.
Zagreb.

Konzularna agentura nije od češkog narodnog izbora još zatražila odobreni kredit, budući da je kons.[ularni] agent g. B r a d a n o v i ć kao narodni porez položio K. 30.000 trgovac Kolić K 20.000 a trgovac Dragičević K. 10.000. ukupno K 60.000. Ova je svota uložena u konsularnoj agenturi za njezine prve potrebe. Molimo, da se o ovim priložima obavijesti dotična oblast i da imena prilagača sa priloženim svotama publikuje u našim novinama.

MP¹⁷²

Roko Bradanović [v. r.]

¹⁷¹ Ovalni pečat: " KONSULARNA AGENTURA SHS U PRAGU".

¹⁷² Isto.

116.

Prag, 19. studenoga 1918.

Roko Bradanović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Pragu, dostavlja obavijest o organizaciji rada Konzularne agenture SHS u Pragu i izvješće o otpremi ratnih zarobljenika, interniranih civila, pripadnika Države SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 550/1918.

Pres.Br. 550
Ex 1918. 3/XII

K o n s u l a r n a a g e n t u r a u P r a g u .

Br. 23.

Praha, 19. XI. 1918.

N a r o d n o m u V j e ć u

u

Z a g r e b u

Čast nam je podnijeti slijedeća izvješća ad a) – f).

MP¹⁷³

Konzularna agentura u Pragu
Roko Bradanović [v. r.]

Br. 23. e.¹⁷⁴

Uregjujući uredske prostorije konzulata, obratili smo se molbom na Národní Výbor, da nam izvoli pozajmiti najpotrebitiji namještaj, jer smo smatrali da bi kupnja novih stvari previše obteretila našu blagajnu. Národní Výbor odgovorio je, da će nam pod-puno namjestiti par soba i o svom trošku, naglašujući pri tom da su oni načelno riješili, da se uregjenje ureda provede recipročno. Mi smo to primili jer smo morali započeti odmah rad. Molimo da to primite na znanje i da u istoj stvari budete pri ruci g. Emilu Šimeku, diplomatskom zastupniku česke republike u Zagrebu, i da mu za uzvrat uredite dvije sobe.

MP¹⁷⁵

Roko Bradanović [v. r.]

¹⁷³ Isto.

¹⁷⁴ Prilozi a, b, c i d nedostaju.

¹⁷⁵ Ovalni pečat: "KONZULARNA AGENTURA SHS U PRAGU".

Br. 23. f.

N a r o d n o m V i j e ć u
S e k c i j a z a i n o s t r a n a d j e l a .
Z a g r e b .

Najglavnija i najteža zadaća ovdašnje konsularne agenture jest otpremanje ratnih zarobljenika, interniranih građana vojnika i civila, pripadnika države S.H.S. Dosada smo poslali jedan mali transport oko 50 osoba s generalom Vešovićem na čelu, drugi veliki 1500 ljudi a treći 168 ljudi s pukovnikom Otto Emilom na čelu šaljemo danas. Osim toga šaljemo dnevno pojedince, koji sa svih strana sa raznih radova dolaze u Prag. Ovakvim izdajemo legitimacije na koje, po sporazumu sa željezničkom direkcijom, dobivaju besplatne karte III. razreda. Oni koji idu s transportom dobivaju od češkog vojnog zapovjedništva po jedan hleb, /1200 grama/ na put. Pojedincima takodjer u nužnim slučajevima izdajemo manje putne potpore.

Na ovaj način mislimo i dalje da naše ljude otpremamo u domovinu, samo sa ubrzanim tempom. U stvari ovih transporta u dnevnom kontaktu s češkom vojnom komandom i direkcijom željeznica. Ovi nam faktori međjutim mogu da garantiraju uredan transport samo do češke granice. S austrijskom i mađarskom vladom, a do sada ni s Jugoslovenskim konsulatom u Beču nemamo nikakve veze, pa s toga i neznamo, kako ovi transporti idu dalje. Ljudi su nestrpljivi. Svaki hoće da odmah bude otpremljen. S toga nismo imali vremena da potpuno osiguramo redovne transporte preko austrijskog odnosno mađarskog zemljišta.

U tom pogledu molimo N. V., da poduzme korake

a/ kod bečke vlade i direkcije željeznica

b/ kod vlade alpskih zemalja i

c/ kod mađarske vlade, da osiguraju redovne transporte bivših srbskih zarobljenika i interniranih. Direkcije željeznica spomenutih država treba da osiguraju potrebni broj vagona, kako bi nedeljno mogli otpremiti do 5000 ljudi. Istovremeno treba da vlade naredi podređenim organima, da neprave nikakvih smetnja ovim transportima: zadržavanjem vozova, pretraživanjem prtljage i sličnim šikanacijama. Nužno je da se što prije urede ova pitanja, jer konačno dotične vlade su obavezne i ugovorom o primirju, da sve preduzmu, kako bi olakšale slobodan i što brži povratak zarobljenika kući.

Osim toga molimo da se kod istih vlada poduzmu koraci radi imovine zarobljenika i interniranih, njihovog novca, hrane i odijela. Ti ljudi imaju na stotine hiljada kruna svog novca u lagerskim depositima, koji se im uopće više ne izdaje i tako su prisiljeni da bez ikakvih sredstava putuju kući odnosno padaju na teret konsularnoj agenturi. Molimo da se i Jugoslovenskom konsulatu u Beču izdaju upute, da sve poduzme kod bečkih faktora, kako bi omogućio slobodan i siguran prolaz kroz Austriju i da u ovim stvarima radi u sporazumu sa nama.

Roko Bradanović [v. r.]
konsularni agent

117.

Prag, 5. prosinca 1918.

Roko Bradanović, konzularni predstavnik Narodnog vijeća SHS u Pragu, izvještava o pripremama koje poduzima Čehoslovačka za predstojeću mirovnu konferenciju.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2312/1918.

Broj 2312/N.V.¹⁷⁶

Konsularna agentura SHS u Pragu.

Prag, 5 prosinca 1918.

Narodnomu Vijeću
Sekcija za inostrana djela
u Z a g r e b u.

U Československoj republici su poslovi priprema za mirovnu konferenciju u punom jeku. Kod ministarstva za inostrana djela ima poseban ured, koji već 14 dana sprema i sakuplja material, koji će se prenijeti, da bude pojedinim referentima pri ruci.

U tom uredu priprema za mirovnu konferenciju imade osam sekcija:

1. Etnografička i geografička sa odijeljenjem strategičkim.-
2. Željeznička;
3. Trgovačko-industrijalna;
4. Poljodjelska;
5. Sekcija za unutrašnju kolonizaciju;
6. Pitanje radništva;
- 7/8. Novčarska i državno vjeresijska sekcija;

ad. 1./ Izradjene su do najmanjih tančina narodnosne mape krajeva, u kojima žive Česi i Nijemci, Čehoslovaci i Madžari. O bivstvu českog pučanstva iznašaju se historijski, te historičko juristički dokazi o jedinstvenosti današnjeg historičkog teritoria Česke.

ad. 2./ Iznašaju se prometna sredstva-željeznice i rijeke. Tražit će se internacionalizacija pojedinih rijeka, poglavito Dunava radi prirodnog, geografskog spoja Československe republike sa Jugoslavijom. Pitanje tak zvanog koridora je posve zabačeno i nema se spominjati, jer to spojene ima da se temelji na čisto etnografskim načelima, pa će biti stvar Jugoslavenkih članova na mirovnoj konferenciji da iznesu dokaz o existenciji našeg pučanstva na sjeveru sve do Prešburka.-

ad. 3./ Prikaz, kako su Česi trgovački i industrijalno silni i da su mogli lako podnašat i njemačku konkurenciju.

¹⁷⁶ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

ad. 4./ Statistika poljodjelstva, te iz nje prikaz i dokaz, da nije moguće dijeliti il trgovati sjever od juga.

ad. 5./ Historijski prikaz politike Nijemaca i Madžara da iz bogatih krajeva istisnu domaće pučanstvo, te da te krajeve napuče svojim ljudima, rad koje politike bili su prinuždeni Česi i Slovaci, da se u velikim masama presele u tuđe krajeve, poglavito u Ameriku. Ovaj akt socijalnog nasilja, koji je trajao kroz decenije, treba da bude izravan novim zakonima, kako da se iseljenici povrate na svoju il na svojih djedova rodjenu grudu.

ad. 6./ Statistika radništva u svim mogućim granama industrije. Historički prikaz isisavanja radničkog staleža sa strane njemačkih te madjarskih tvorničara. Prikaz nasilja na radnike na posjećivanje njemačkih i madjarskih škola itd.

ad. 7/8. Prikaz snage kapitala Českog prije rata. Pitanje ratnih zajmova u bivšoj Austro-ugarskoj monarhiji. Anuliranje dugova Austro-ugarske proti Njemačkoj.

Prema informacijama, koje smo stekli, Česi su se vanredno pripravili i teško da će ikoji drugi narod biti tako spreman, kao oni. Osim glavnih izvjestitelja, od kojih će svaki imati svog tajnika, polazi na mirovnu konferenciju do 50 drugih izvjestitelja, referenta, experta, novinara itd.

Držali smo za svoju dužnost, da Narodno Vijeće u Zagrebu o tom radu Českog naroda za mirovnu konferenciju izvjestimo.

Roko Bradanović [v. r.]

118.

Zagreb, 1. studenoga 1918.

Josip Onsea, bivši austrougarski konzularni tajnik, moli da mu Narodno vijeće dodijeli mjesto konzula Države SHS u inozemstvu ili u Odboru za organizaciju inozemnih poslova.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 331/1918.

Br. 331/N.V.

Pravodobno!

Slavnomu Nar.[odnom] Vijeću S. H. S.

Zagreb.

Smjerno podpisani kao umirovljen bivši c.[arski] i k.[raljevski] aust.[ro] ug.[arski] konzularni tajnik molim da mi se blagoizvoli podijeliti mjesto za konzula za državu S. H. S. u inozemstvo ili pak u odbor za organizaciju inozemnih poslova, jer sam zdrav i sposoban za ovu službu.-

Vješt sam 12 jezika od kojih u 6 jezika pišem i concipiram. Bio sam 6 godina kao dragoman kod c.[arskog] i kr.[aljevskog] diplomatskog agenstva i General-konzulata u Sofiji, poslje izaslan kao zamjenik konzula u Rustšuku, Sulini u Rumunjskoj i u Monastiru u Makedoniji – poslije dodjelen europskoj komisiji dunava u Galatz, nadalje kao povjerenik za mornarske poslove u Aleksandriji, Saloniki i Smyrni a služio sam više od 20 godina.-

Umirovljen radi političkih istupanja za Slavene, sada nalazim se preko 8 godina kao voditelj odpravništva kod pošt.[anskog] i brz.[ojavnog] ravnateljstva ovdje kao dnevničar u službi.

Zavičajan sam u gradu Varaždinu a rođen u gradu Osijeku 1864.- Reflektiram eventualno na mjesto u Carigradu, Smyrnu ili Aleksandriji – Cairo.

Veleštovanjem

Josip Onsea [v. r.]
bivši c.[arski] i kr.[aljevski] austr.[o] ug.[arski] konzularni tajnik.

Zagreb dne 1. studenoga 1918

119.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Akreditivno pismo za Lazu Popovića, kako bi u ime Narodnog vijeća SHS stupio u vezu s vladom Kraljevine Srbije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 36/1918.

Broj: 36/N. V.
1918.

Akreditivno pismo

Ovlašćuje se gospodin Dr. Laza Popović, da može u ime Narodnoga Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba stupiti u dodir sa srpskom vladom.

Poblize instrukcije dobio je ustmeno od predsjedništva Narodnoga Vijeća.

U Zagrebu, dne 4. studenoga 1918.

Za Narodno Vijeće S.H.S.

120.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Koncept upute o vraćanju službenika u slučaju zatvaranja konzulata u Bresslau.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 424/1918.

Broj 398 pres.

Zagreb, dne 30. XI. 1918.

Jelinić konsulat official
Bresslau

U slučaju raspusta konzulata svi pripadnici jugoslavenske države neka se ovamo povrate.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća.

NV SHS 424 Pred.

121.

Zagreb, 9. studenoga 1918.

Georg Vrkljan iz Zagreba, inače trgovac iz Sofije, nudi svoje usluge u radu na pripajanju Bugarske "jugoslavenskoj državi".

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 967/1918.

Pres. Br. 967

Ex 1918 20/XII

Rodoljubnom
Narodnom Vijeću S.H.S.
Zagreb

Podpisani bio sam povodom mira sklopljenog između Bugarske i Entente prisiljen, da iz Bugarske 2. listopada o. g. odputujem.-

Rodjen sam u Hrvatskoj 1875. god., iz koje sam pred 18 godina, odabravši si trgovačko zvanje, odputovao u Orient, gdje sam se sve do danas zadržavao.-

Navrativši se sada u svoju oslobođenu domovinu i razabravši sve prednosti, koje pruža jedinstvo našega naroda, zaželio sam da i ja smoje strane za sretnu budućnost naše domovine poradimo.-

Uživajući do sada povjerenje svih društvenih slojeva u Bugarskoj i podržavajući dobre indiferentne sveze sa svim političkim strankama držim da bih uz uztrajan rad mogao lahko postignuti, da se Jugoslavenskoj državi priključi kao savezna država i Bugarska, jer ne zbudne li se to, biti će Bugarska prinudjena tražiti druge saveznike, usljed čega nebi balkansko pitanje sašlo sa dnevnoga reda.-

Naglasujući, da nudjajući naslovu svoje sile nereflektiram na nikakvu naplatu i da sam daleko od svakoga osobnog ili poslovnog interesa odnosno probitka.-

Umoljavam naslov, da mi u slučaju, ako na moj rad u opisanom smjeru reflektira, svoju odluku što prije saobćiti izvoli, jer želim da se prvom zgodom povratim u Bugarsku.

Zagreb, 19 studenog 1918.

[...] ¹⁷⁷

Sa veleštovanjem
G. Vrkljan [v. r.]

122.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Grof Josip Drašković iz Zagreba javlja Narodnom vijeću SHS da je služio u zastupstvu vanjskih poslova u Beogradu i da je to zastupstvo raspušteno, te se stavlja na raspolaganje Narodnom vijeću.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2293/1918.

Br. 2293/N.V. ¹⁷⁸

Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba

u

Zagrebu.

Potpisani služio je u ministarstvu izvanjskih posala u svojstvu pomoćnog tajnika do početka rata. Kad je rat buknuo, mobilizovan je, te je služio kao časnik drag.[onske] puk.[ovnije] broj 14 do lipnja 1917. Od tada bio je dodijeljen u zastupstvu ministarstva izvanjskih posala vojnom gouvernementu u Beogradu.

Nakon što je gouvernement u Beogradu raspušten, doputovao sam u Zagreb, pa mi je čast staviti se Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba, na raspolaganje.

Josip grof Draskovich
Zagreb, Zrinjski trg broj 3,
dne 10. studenoga 1918.

Petentu je rečeno, da će se njegova ponuda držati u evidenciji kad bude trebalo popunjavati izvanjski resort.
19. XI. 1918. ¹⁷⁹

¹⁷⁷ Izostavljene adrese kao nepotrebne.

¹⁷⁸ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

¹⁷⁹ Tekst je naknadno nadopisan rukom.

123.

Ženeva, 11. i 24. studenoga 1918.

Dr. Ivan Gmajner u ime sekcije Jugoslavenskog odbora u Ženevi moli da se poduzmu mjere za uspostavljanje poštanske veze između ženevske sekcije Jugoslavenskog odbora i Narodnog vijeća SHS u Zagrebu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 853/1918.

Pres. Br. 853
Ex 1918 16/XII

[...]

Ženeva, 24. XI. 1918.

Gospodin
Svetozar Pribičević
podpredsjednik Narodnog Vijeća
Zagreb

Velecijenjeni gospodine!

Čast mi je obratiti se na Vas u ime ženevske sekcije Jugoslovenskog Odbora u ovoj stvari: Jugoslovenski Odbor ovlašten od Narodnog Vijeća na zastupanje njegovo prema stranim državama ostao je sve do danas bez poštanske veze s Narodnim Vijećem. Naravno da se to i takvo stanje mora pod svaku cijenu što prije promijeniti. Molim Vas stoga da izvolite u Narodnom Vijeću potaknuti i isposlovati riješenje tog pitanja. Po našem mišljenju trebalo bi svakako da se sve do preko švicarske granice namjeste u raznim mjestima kuriri koji jedan do drugoga donose poštu i primaju opet onu koja se odavle šalje i s njom se vraćaju. Mi od ovamo ne možemo tu stvar urediti, jer niti imamo isprava s kojima bi mogli po onim krajevima putovati niti možemo isposlovati kod tamo nastalih novih država i vlasti slobodan prolaz za ovakve kurire i poštivanje pošiljaka koje nose, dočim bi Vi tamo, mislimo, mogli to isposlovati.

Izvolite primiti, gospodine podpredsjedniče, izraz mog naročitog poštovanja

Dr. Gmajner [v. r.]

Molili bismo Vas podjedno i to, da bi mogućim pospješanjem poduzeli korake, kako bi se za službenu poštu uveli naročiti kuriri, koji bi je sigurnim putem donosili redovno do Švicarske i odavle natrag. Moramo naime opaziti, da Jugoslovenski Odbor nije do danas primio ni jednog jedinog pisma iz naših krajeva, a od poslanih mu telegrama da je primio samo jedan jedini, i to onaj kojim Narodno Vijeće pozivlje gg. Korošca i Trumbića u Zagreb. Prema tome ima Odbor razloga držati, da je i njegove telegrame i pisma zadesio isti udes. Odbor nije bio u mogućnosti uvesti kurire, pošto nije ovlašten na izdavanje putnih isprava. No Narodno Vijeće bi trebalo da izda privremene putnice i da

preko naročitih komisija ili konzularnih agencija stupi odmah u dogovor sa susjednim novim državama i sa Švicarskom, da ako već ne priznaju potpuno, a ono da trpe privremene isprave izdane od Narodnog Vijeća odnosno od njegovih vlada kao i po njima ovlaštenih konzularnih agenata. Molimo da se i u tom pravcu poduzmu koraci što prije, da se uzmgne doći do redovnijih veza.

S odličnim poštovanjem,

Za Comité Yougoslave
Section Genève
Dr. Gmajner [v. r.]

124.

*Imenovanje Ivana Hribara za delegata Narodnog vijeća SHS za Švicarsku i Francusku.
NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 139/1918.*

Broj- 139 ex Pres.
1918.

Le Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes a l'honneur de prier les Autorités militaires et civiles des Etats alliés de preter Leur aide et asistance a Monsieur I V A N H R I B A R, délégué du Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes, qui se rend en mission officielle en Suisse et en France.

Pour la Présidence du Conseil
National des Slovenes, des Croates et
des Serbes.

Photographie.¹⁸⁰

125.

*Imenovanje Jakoba Mohorića za delegata Narodnog vijeća SHS za Švicarsku i Francusku.
NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 140/1918.*

¹⁸⁰ Fotografija nije priložena.

Broj- 140 ex Pres.
1918.

Le Conesil National des Slovenes, des Croates et des Serbes a l'honneur de prier les autorités militaires et civiles des Etats alliés de preter Leur aide et asistance a Dr. Jakob Mohorić, délegue du Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes, qui se rend en mission officielle en Suisse et en France.

Pour la Présidence du Conseil
National des Slovenes, des Croates et
des Serbes.

Photographie.¹⁸¹

126.

Hamburg, 12. studenoga 1918.

Svetozar Diklić, konzularni činovnik generalnog konzulata u Hamburgu, pita o statusu konzularnih činovnika koji se nalaze u službi bivše Austro-Ugarske Monarhije, a zavičajno su u Hrvatskoj, te izjavljuje spremnost stupiti u službu nove države.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 1246/1918.

Br. 1246/N.V.

Hamburg 12. studenog 1918

Čuvši da mi je domovina slobodna obraćujem se Narodnom Vieću sa zamolbom da me obavjestiti izvoli hoće li konzularni činovnici, koji se dosad nalaze u službi bivše austro-ugarske monarkije, a zavičajni u Hrvatskoj biti preuzeti u službu Jugoslavenske Države, te u slučaju da jest, izjavljujem se ovime pripravnim takvu službu nastupiti i dalnje naloge izpuniti.-

Rodjen sam 30. listopada godine 1888 u Sunji, a zavičajan u dolnjem Hrastovcu, kotar Slaza, občina Kostajnica te govorim i pišem osim hrvatsko-srbskog jezika nje-mački, talijanski, mađjarski i engleski; vjera grčko-iztočna.-

Od mjeseca ožujka 1914 do konca travnja 1918 bijah zaposlen kod austro-ugarskog kozulata u Pittsburgh-u, Sj.[everno] Am.[eričke] Sjed.[injene] Države te su mi tamoš-nje prilike veoma dobro poznate.-

¹⁸¹ Isto.

U slučaju da moja zamolba u obzir uzeta bude umoljavam za namještenje u Sjevero-američkim Sjedinjenim Državama, uzevši u obzir da mi je potrebno uredovanje te stanje hrvatskih izseljenika poznato.

Sada se nalazim kod generalnog konzulata u Hamburgu i to od mjeseca listopada 1918.-

Umoljavam po mogućnosti skoriji odgovor, te se bilježim s poštovanjem

Svetozar Diklić
konzularni činovnik kod
austro-ugarskog generalnog konzulata
Hamburg
Njemačka

127.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Odvjetnik dr. Lovro Scalier, predsjednik Mjesnog odbora Narodnog vijeća, izvješćuje Narodno vijeće SHS u Zagrebu o prilikama u Istri, predlaže da se dr. Ivo Zuccon imenuje povjerenikom za Istru i da se u Puli postavi konzularni zastupnik Kraljevine Srbije ili Republike Čehoslovačke.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 380/1918.

Dr. Lovro Scalier, odvjetnik i vojni branitelj u Puli, Narodni Dom, kao predsjednik Mjesnog odbora Narodnog Vijeća S.H.S. za Pulu i izdavaatelj "Hrvatskog Lista" u Puli. Adresa u Zagrebu: Primorska ulica 33, prizemno lijevo.

Br. ex pras. 380

Na predsjedništvo Narodnog Vijeća
S. H. S.

Z a g r e b.

Istra je notorno izvrgnuta velikoj pogibelji, da je talijanski dušmanin poklopi.

Za Istru je podnešeno toliko žrtava, da se ne smije njene interese zanemariti.

Za nju bi se imali zanimati u prvom redu jedan birani i jedan kooptirani član u Narodnom Vijeću, te povjerenik za Istru, koji je identičan sa kooptiranim članom.

Biran je član nastanjen u Istri, te se sada nalazi negdje u Švicarskoj. Kooptirani član i povjerenik za Istru nastanjen je doduše u Zagrebu, ali nije što zbog već poodmaklih godina, što zbog bolesti u stanju, da u onoj mjeri, kako bi to i on sam želio i kako to današnje prilike imperativno zahtjevaju, obavlja poslove skopčane sa povjerenim mu teškim častima.

Poslovnički "sirotica" Istra nema danas de facto nikoga, koji bi je u njezinim sadašnjim katastrofalnim prilikama zastupao. Njezino zastupstvo ovdje prava je slika i prilika njezinih sadašnjih prilika!

Potpisani uvjerio se je lično o gornjim okolnostima. Po ozbiljnom pogovoru sa raznim ovdje prolazno se nalazećim Istranima te sa samim gospodinom drom. M. Laginjom došao je potpisani do uvjerenja, da se u tom pogledu mora poduzeti nekakova promjena. Ova bi po mnijenju potpisanog sastojati morala barem u tome, da se imenuje povjereniku za Istru zamjenika mladjeg i agilnijeg. Taj bi bio gospodin dr. Ivo Zuccon, odvjetnik u Puli, kada bi samo ovaj tu čast primiti htio te pripravan bio amo se preseliti. Dr. Zuccon je čovjek samostalan i bez djece.

Potpisani otputuje dne 24. t. mj. u jutro u svoje boravište u Pulu, te će sa gospodinom drom. Zucconom o tomu govoriti.

Dobro bi bilo kada bi to predsjedništvo poduzelo korake, da bude imenovan za Istru sa sjedištem u Puli konsularni zastupnik Kraljevine Srbije ili republike Čeho-Slovaka. Ovih imade mnogo u Puli i u Istri. Potpisani bio bi pripravan preuzeti ovu čast besplatno na sebe.

U Z a g r e b u , dne 22. studenoga 1918.

Dr. Lovro Scalier [v. r.]

128.

Zagreb, prije 1. prosinca 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS u Zagrebu dostavlja Antunu Korošecu i Anti Trumbiću u Pariz tekst odluke Narodnog vijeća od 24. studenoga 1918. o sjedinjenju Države SHS s Kraljevinom Srbijom i Kraljevinom Crnom Gorom. Ujedno se mole članovi Jugoslavenskog odbora da prvim vlakom krenu u Beograd.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 35/1918.

Broj 35.

Monsieur le docteur Korochetz et Trumbich

P A R I S

Hotel

La Présidence du Conseil National à Zagreb a l'honneur de vous communiquer ci-dessous le texte de la décision prise par le Conseil National le 24 novembre dernier:

Conformément a ses decisions prises jusqu'a présent et aux declaration du Gouvernement du Royaume de Serbie le Conseil National des Slovènes des Croates et des Serbes proclame l'union de l'Etat des Slovènes, des Croates et des Serbes constitué sur

tout le territoire yougoslave ininterrompu de l'ancienne monarchie austro-hongroise avec les Royaumes de Serbie et de Montenegro en un Etat des Serbes, des Croates et des Slovènes. Le Conseil National a élu un comité de 30 personnes parmi le quelles vous aussi avec les pleins pouvoirs d'organiser, d'accord avec le Gouvernement du Royaume de Serbie et les représentants de tous les partis en Serbie et au Monténégro, sans retard l'Etat unifié d'après les instructions reçues. Les Decisions respectives seront ratifiées par le Conseil d'Etat dès qu'il se sera rassemblé. Feront partie du Conseil d'Etat, en dehors des représentants des Royaumes de Serbie et de Monténégro tous les membres de l'ancien Conseil National des Slovènes, des Croates et des Serbes à Zagreb aux quels se joindront les représentants du Comité yougoslave.

Nous ajoutons, que parmi les instructions il'y a aussi celles ci: Jusqu'à la constituante le regent de l'Etat des Serbes des Croates et des Slovènes est le roi respectivement le prince héritier Alexandre, la constitution, la forme du gouvernement, la composition et le siège du gouvernement seront déterminés par la constituante, jusqu'alors le pouvoir législatif est confié au Conseil d'Etat composé du Conseil National à Zagreb, des 5 membres du Comité Yougoslave à l'étranger et des représentants du Royaume de Serbie élus par la skoupchtina parmi les parties serbes, c'est le Conseil d'Etat qui conduira les élections pour la constituante. Jusqu'à la réunion de celle ci l'administration actuelle des divers provinces de l'Etat SHS reste intacte. Le Gouvernement commun pour les Affaires Etrangères, la guerre, la marine, les finances d'Etat et les communications sera créé par la délégation susmentionnée du Conseil National d'accord avec la délégation de la Serbie et de Monténégro à Belgrade, ou nous nous rendons aujourd'hui le 27 Novembre.

A la suite de cette décision du Conseil National l'arrangement conclu à Geneve, dont nous ignorons du reste, jusqu'aujourd'hui la teneur authentique, n'entre plus en ligne de compte. Etant donné d'autre part que vous Messieurs Trumbić et Chorochetz et Lorkovich vous êtes aussi élus membres de la susdite délégation et comme nous ne voulons pas prendre en votre absence des décisions définitives sur l'organisation de l'Etat unifié: nous vous prions et nous vous invitons à venir immédiatement à Belgrade par le premier train.

Pour la Présidence du Conseil National des Slovenes, des Croates et des Serbes

Pavelić

Pribičević

129.

Zagreb, prije 1. prosinca 1918.

Potpredsjednik Narodnog vijeća SHS dr. Ante Pavelić, brzojavlja Anti Trumbiću u Pariz, zahvaljujući mu u ime Starčevićeve stranke prava na upornom i požrtvovanom radu na oslobođenju i ujedinjenju Srba, Hrvata i Slovenaca i izražava želju da on zastupa novu državu na mirovnom kongresu. Ujedno javlja da će Trumbić s delegacijom putovati u Beograd.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 36/1918.

Monsieur Trumbitch
P a r i s

Legation de Serbie.

Suivant la resolution unanime du parti Starčević, j'ai l'honneur de vous experimer la satisfaction et la reconnaissance du parti pour votre tenace et sacrificiant travail pour l'union et la liberte des nations de Serbes, Croates et Slovènes, avec le desire, que vous seraiet notre délegue au congres de la paix. Nous en avons fait part a notre delegation a Belgrade.

Dr. Ante Pavelić

130.

Zagreb, 2. prosinca 1918.

Službena zabilješka o primljenim vijestima iz Pariza i Züricha.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 532/1918.

Pres. Br. 532
Ex 1918. 2/XII

Dr. Turić

Gazzari i Stojanović javljaju: Pašić i Trumbić moraju ostati u Parizu, Korošec i Žerjav se vraćaju. Glavno je političko priznanje naše slobode. Odbor se bori bezuspješno. Oba su ta razloga poznata: Versailles čeka u tom pogledu izvršenje našeg priznanja, mi u to zdvajamo, mi smo jedini narod u Monarhiji nepriznati. Otezanjem riješava se naša sudbina bez nas, pošto samo priznati narodi međunarodno se smatraju kao kvalificirani. Naš stalni program: ujedinjenje Srba, Hrv. i Slov. najsigurnija je podloga. Nadamo se da će internacionalni faktori priznati našu otpornu snagu i sklopiti mir u budućnosti bez konflikata. Zajednička vlada u Sarajevu vrlo dobro. Informirajte odmah Versailles zvanično tko će zastupati oslobođeni narod na međunarodnoj konferenciji i na kongresu mirovnom, samo će se tako moći braniti integritet i sa svih strana ugrožene granice. Bilo bi važno da Trumbić zastupa oslobođeni narod.

131.

Ljubljana, 1. prosinca 1918.

Narodni svet iz Ljubljane javlja o repatrijaciji 2.000 "Jugoslavena" iz Švicarske i pitanju prolaza kroz Austriju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 541/1918.

Slovensko Tajništvo Narodnog Vijeća SHS.

Pres. Br. 541
Ex 1918. 2/XII.

Telefonsko poročilo Narodnega Sveta iz Ljubljane.

Repatrijacija Jugoslovanov iz Švice.

Narodni Svet je dobio iz Geneve tole brzobjavko:

Dobili smo telegrafično dovoljenje od Narodnega Vijeća v Zagrebu za repatrijacijo 2000 Jugoslovanov iz Švice. 700 oseb zamore oditi s posebnim vlakom do Buchsa. Po natančnih informacijah morejo nadaljevati potovanje samo z jugoslovanskim vlakom. Za prost prehod skozi nemško-avstrij. ozemlje prosimo da storite vse mogoče, in prinesešete jugoslovanske prepustnice po jugoslovanskem komisarju do Buchsa. Prosimo, da javite natančno prihod vlaka, da moremo organizirati naš odhod iz Geneve. Repatrijacija je absolutno potrebna. Večina Jugoslovanov bo kmalu v bedi, nekateri so že sedaj. Prosimo, da stvar uredite.

Društvo Janez Ev. Krek.
Krulej, predsednik.

Sprejeto v Zagrebu, dne 1. 12. 1918.

Ad 541

Slovensko Tajništvo Narodnog Vijeća SHS.

Telefonsko poročilo Narodne Vlade iz Ljubljane.

Repatrijacija švicarskih Jugoslovanov.

Dunajski zastopnik SHS poroča:

Švicarski jugoslovani brzobjavljajo, da imajo vse urejeno, da se lahko odpeljejo 16. t. m. proti domovini. Državni tajnik za zunanje zadeve na Dunaju pa izjavlja, da njegova vlada ne bo dovolila prehoda skozi Avstrijo, dokler ne dobi odgovora na svojo tozadevno noto Narodni vladi v Ljubljani in Narodnemu Vijeću v Zagrebu in dokler jugoslovanske vlade ne pokažejo večje naklonjenosti napram avstrijskim zahtevam glede prehrane.

Narodna vlada dalje opozarja, da repatriiranim emigrantom nebo mogla preskrbiti hrane, ako ne dobi prispevkov iz Hrvatske. Naproša zato Narodno Vijeće za posredovanje pri prizadetih poverjeništvih.

Sprejeto v Zagrebu, dne 7./12. 1918.

IV. Izvješća, dopisi i brzojavke u vezi s praćenjem talijanske okupacije

132.

Split, 6. studenoga 1918.

Zemaljska vlada u Splitu javlja o okupaciji Dalmacije od strane talijanske flote i o protestnim brzojavima, koje je uputila talijanskoj vladi u Rimu, bosanskohercegovačkoj vladi i Ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Srbije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 73/1918.

Br: 73. Predsj. N. V.

Brzojavne vijesti primljene danas u podne dne 7. XI. 1918.

S.P.L.I.T.:

Okupacija sa strane talijanske flote u Dalmaciji zauzela takve dimenzije da je potpisana radi žurne obrane državnog integriteta i suverenosti u nestašici vremena da pita vašu intervenciju poslala talijanskoj vladi u Rimu, bosansko hercegovačkoj vladi, za vladu kraljevine Srbije sledeće brzojavke: Ministarstvo spoljašnjih posala kraljevine Srbije Rim. Od nekoliko dana ratne ladje Italije pristaju uz naše obale i iskrcavajući čete Zadru i raznim otocima, vršeći razna okupaciona djela, u Zadru prisvajajući sebi prava teritorijalnog suvereniteta zaposjednuše uredne, prometna sredstva, zabranjujući našim ladjama pristati i iskrcati bez prethodne dozvole zapovjednika talijanskog, te zahtjevajući da činovnici polože zakletvu vjernosti kralju Italije. Padom Austro-Ugarske carevine Srbi, Hrvati i Slovenci koji sačinjavaju i osnivanje Jugoslavenske države u zajednici sa kraljevinom Srbijom i Crnom Gorom, postaviše kao vrhovnu vlast Narodno Vijeće u Zagrebu, po nalogu koje bje izabrana privremena vlada za Dalmaciju sa sjedištem u Splitu. Usljed navedenih djela zapovjednika talijanske flote bi povredjen integritet i suverenitet naše države i prava kraljevine Srbije i Crne Gore. U smislu primirja utanačenog između antante i zemalja koje su pripadale bivšoj Austro-Ugarskoj carevini, imala se okupacija pojedinih tačaka dalmatinske obale obaviti jedino od strane čitave antante a ne unilateralno od strane Italije koja naglasuje zahtjeve teritorijalne nad našim krajevima što je očito u opreci sa demokratskim načelima samoodređivanja naglašenih od antante. Častimo se stoga prosvjedovati protiv samovoljnih čina poduzetih sa strane zapovjednika talijanske mornarice a koji idu za tim, da osporuju sveta prava našem narodu, da raspoláže samim sobom i vlastitom sudbinom. Ovi samovoljni čini mogu lako izazvati reakciju u našoj zemlji te biti povodom smutnjama što sigurno nije u namjeri kraljevske vlade. Zauzeće Zadra gdje je središte naših središnjih vlasti i pokrajinske blagajnice paralizuje svaku upravnu akciju ove vlade sa

strane ekonomske i financijalne radi toga se nije u stanju providjeti najbitnije potrebe pučanstva niti za plaću činovništvu ni za vojne potpore. U Trstu je talijanski vojni zapovjednik prekinuo telefonski spoj sa našim lukama i Zagrebom gdje je središte našeg Narodnog Vijeća te najviše oblasti Jugoslavenske Države. Molimo kraljevsku vladu da odredi prema zapovjednicima talijanske mornarice, da se suzdrže od svakog čina zaposjednuća naših obala, da odredi neka se uz poštivanje naših narodnih emblema izvjesje zajedno s talijanskom zastavom i zastave drugih antantinih država, da pripoznade našu provizornu vladu i postavljene podređene mjesne oblasti i da ne postavlja zapreka njihovom redovitom djelovanju jer inače potpisana otklanja svaku odgovornost za posljedice. Zemaljska vlada za Dalmaciju u Splitu. 2/ Ministar predsjednik Šola Sarajevo. Otrag 4 dana počela okupacija pojedinih mjesta i otoka dalmatinske obale sa strane talijanskih bojnih ladja. Talijani se iskrkali u Visu, Komiži, Lastovo, Veloj Luci, Mljetu i Zadru. Ispočetka bili mirni i susretljivi nadajući se ponajviše da se iskrcajavu e da se zaklone od njemačkih podmornica i radi uzdržavanja mira i reda, koji nije nigdje bio narušen. Malo po malo stali izvješavati na javne zgrade samo talijanske zastave i pretvarati časoviti zaklon u okupaciju. U Zadru osim policajnih mjera hoće da zakunu činovnike na ime kralja Italije. Okupaciju pretvaraju u vršenje djela suvereniteta. U Zadru zabranili dolazak parobroda i osoba bez prethodne dozvole talijanskih komanda, zaposjeli brzoglav, poštu, telefon te tako prekinuli veze ostale Dalmacije sa Zadrom. U Trstu zaposjeli grad i prekinuli telefonsku svezu Split-Trst kroz koju se govori sa Rijekom i Zagrebom. Obzirom na već nastalo primirje molimo, da se u ime naše vlade obratite vladi kraljevine Srbije vrućom molbom da isposluje kod entantinih vlasti da odmah prestane okupacija sa strane talijanske vojske, da se svakako uz talijansku izvjesje zastave i ostalih antantinih država, da okupacija Dalmacije bude izvedena skupno u ime entante i sa ladjama bilo koje entantine vlasti radje nego Italije, koja s nama u sukobu interesa i očito pokazuje osvajačke težnje. Neophodno je stoga nužno da srpska vlada kao internacionalna predstavica Jugoslavije pošalje u Dalmaciju odjele srpske vojske da se uspostavi ravnotežje koje je bilo porušeno talijanskom okupacijom i da se taj samovoljni korak prije oslabi. Upozorujemo da šaljemo motivirani brzoglavni protest na talijansku vladu u Rimu i molimo da nas obavijestite o uspjehu poduzetih koraka.

Zemaljska vlada. Molimo naknadno odobrenje te da vi poduzmete odmah ako je još što moguće u ovom pogledu. Zemaljska vlada.

133.

Trst, 7. studenoga 1918.

Pokrajinsko narodno vijeće u Trstu izvješćuje o osnutku i djelovanju Odbora za javnu dobrobit, dolasku talijanskih lađa u grad te predlaže mjere za suzbijanje štetnih posljedica nastalih uslijed talijanske okupacije. Odgovor Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 124/1918.

KRAJNI NARODNI SVET
V TRSTU

Prot. št. 21/1918

Br: 124 Preds. N. V.

ex1918.

Trst, dne 7. novembra 1918.

I Z V E Š Ć E

1/ Odbor za javnu dobrobit /Comitato di pubblica salute – Odbor za javni blagor/ u Trstu bje stvoren 30. 10. 1918. najpre od samih Talijana. Istoga dana na veče, još pre nego je preuzeo upravu od dotadašnjih vlasti, primio je u svoj krug /12 tal. nac. i 12 tal. soc./ na naš zahtev još 4 slov. /2 nac. i 2 soc./

2/ Tokom 31. 10. 1918. i sledećeg dana imenovani je odbor preuzeo svu upravu. Polag njega se istakla samostojna Jugoslovenska Organizacija, osobito svojim Krajevnim Narodnim Većem i samostojnom Narodnom Stražom, u gradu polag talijanske, u okolici isključivo.

3/ Istoga 31. 10. 1918. preuzeo je dr. R y b a ř iz ruke morn. nadinž. D v o ř a k a , u tu svrhu postavljenog od dotadašnjeg zapovednika lin.[ijskog] kapit.[ana] P u s c h k a , a to za Narodno veće u Zagrebu, sve što je ovde pripadalo austro-ug.[arskoj] ratnoj mornarici, naročito brodove, zgrade, zalihe, momčad, uopće sve.

4/ Već od 30. 10. 1918. počeli su neredi, nepolitički, što su ogrožavali sigurnost života i imovine. Na molbu imenovanog odbora postavilo je Krajevno Narodno veće na raspolaganje torpiljarku, da povede zastupnike tog odbora najbližem ententinom brodovlju, da zamole okupaciju sa strane entente u svrhu aprovizacije grada i potlačenja nemira /gl.[avna] izvešća u novinama/.

5/ Radi opasnosti, da se imovina Jugoslav.[enske] Mornarice ad 3/ ošteti kradjom i pljačkanjem, prodalo je Krajevno Narodno Veće ugljen te pregovara radi prodaje raznog drugog nepotrebnog materijala. Dosad nema u pogledu Jugosl.[avenske] Mornarice nikakvog pozitivnog zahteva sa talij.[anske] strane.

6/ Dne 3.11.1918 u 4 ½ pop. stige su talij.[anske] ladje sa generalom P e t i t t i , koji je okupirao grad pozivajući se naročito prama dr. Rybařu na "diritto di conquista". U tom obziru upozoruje se na izjavu Krajevnog Narodnog veća od 4. 11. 1918. u Edinosti od 5. 11. 1918. Jučer je dospela brzajavka dr. Drinkovića, kojom se naglasuje zahtev države SHS glede Gorice, Trsta i Istre i njezino prijateljstvo prama ententi i usled toga i prama Italiji. Brzajavka se u celini priopćila tal.[ijanskom] guverneru.

7/ Okupacijska uprava, i ako barem zasad postupa obzirno prama jugoslov.[enskim] bojama i vojnicima, ipak od prvog dana pokazuje očitu tendencu potpunog ignoriranja slovenskog elementa u gradu i isključivog slovenskog značaja okolice.

8/ Da se predusretu koliko moguće skrajno štetne posledice, što bi nastale iz italj.[ansku] okupacije, trebalo je nastojati, da se talij.[anska] okupacija zameni čimpre internacionalom u smislu uveta premirja, ili barem na temelju autentičnih podataka ograniči na teritorija, koja su bila u istinu faktično okupirana pre nego je premirje stupilo u krepost t.j. mesto Trst b e z t e r i t o r i j a . Trebalo bi nadalje, da se zahtev glede zapadne granice sasvim tačno i detaljno precizira po topografičnim oznakama

/granicama općina, vodama, cestama, gorskim kosama itd./ Zapadna granica morala bi teći od mora, medju Tržičem /:Monfalcone:/ i Štivanom /:S Giovanni di Duino:/ u tamošnju jezikovnu granicu tal.[ijansko]-slov.[ensku] /:vidi koledar:/ 1912 Slov. C. M:/. Sva teritorija od te zapadne granice na istok, koliko ih Italija zahteva u ime n a - c i j o n a l n o g principa, moraju da se u tom obziru priznaju uzajamno spornim te izruče neinteresiranom sekvestru uz paritetno sudelovanje obiju stranaka u lokalnoj upravi do konačnog rešenja sa strane mirovnog kongresa ili intern.[acionalnog] tribunala.

9/ Potrebno je, da se Narodno veće u Z.[agrebu] izričito i formalno zauzme za svoje ovdašnje zastupstvo, i da isposluje od srbske vlade imenovanje svojeg konzula u Trstu i to od zvanja a ne počasnog te sa exequatur-om ne Italije, nego okupacijske vlasti kao takove.¹⁸² Za sada bi mi svjetovali gosp. Frana Wilfana, sada u Trstu koji je i onako već bio u sličnim službama.

10/ Kod mirovnih pregovora smatramo nužnim i važnim, da sudjeluje i barem jedan zastupnik iz Trsta.

11/ Obzirom na novinske vijesti u sporazumu Jugoslav.[ena] sa Ententom glede spornog zemljišta, moli se za potanje obavesti osobito o kreposti lond.[onskog] Pakta.¹⁸³

Za "Krajni Narodni Svet" v Trstu:

Dr Vilfan [v. r.]

II. podpr.[edsjednik]

124
[19]18.

Krajni N A R O D N I S V E T

u

T R S T U

Na Vaše izvješće od 7. Novembra 1918. broj 21. donša Vam se do znanja što slijedi. Da se sprieče štetne posljedice, što bi mogle nastati iz talijanske okupacije, sa naše strane su se poduzele sve moguće mjere, a navlastito se je, na više načina sa diplomatskim notama protestiralo kod antantinih vlasti, te i kod samog ministarstva izvanjskih djela u Rimu.

Što se tiče postavljanja konzula u Trstu sa strane srpske vlade, to nije moguće.

Narodno Vijeće SHS. stoji na stanovištu, da se država SHS. osnovana na čitavom teritoriju bivše Austro-Ugarske monarhije, ima da sjedini sa bratskom kraljevinom Srbijom, te je po tome isključeno postavljanje medjusobnih diplomatskih zastupnika.

Što se tiče Vašeg predloga, da kod mirovnih pregovora sudjeluje i barem jedan zastupnik Trsta, to je pitanje sada neaktuelno, a Vaša će se želja uzeti u obzir, kad se ono bude riešavalo.

U Zagrebu, 15. Novembra 1918.

¹⁸² Posljednji dio rečenice nadopisan je rukom.

¹⁸³ Misli se na ugovor između Kraljevine Italije i zemalja Antante iz 1915. godine. Tim su ugovorom utanačeni uvjeti ulaska Italije u rat te precizirani teritorijalni ustupci na istočnojadranskoj obali.

134.

Cres, 12. studenoga 1918.

Tajnik Narodnog vijeća SHS na Cresu izvješćuje da je talijanski razarač 11. studenoga okupirao Cres, a sa svih javnih zgrada su skinute "jugoslavenske zastave".

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 192/1918.

Pres. br: 192

ex 1918

Odboru NARODNOG VIJEĆA
RIJEKA

Molimo Vas da izvjestite Narodno Vijeće u Zagrebu o slijedećim.

Dne 6. tm. stigao je ovdje u Cres talijanski ratni razarač "F. Stocco" pod zapovjedništvom korvetnog satnika g. SILVIO BONALDI. Zapovjednik je dao objaviti, da danom 11. tm. zaposjeda otok Cres u ime Antante i Amerike. Naredio je, da se na javnim uretima i na zvonnicima pojedinih općina i podopćina dade izvjesiti talijanska zastava. Ovu naredbu je izvršio isti dan jedan oficir praćen od jednoga mornara, te skinuo sa svih javnih ureda jugoslavensku zastavu, a izvjesio talijanske.

Isti dan je po ustmenom nalogu razoružao i raspustio narodnu stražu, te naložio da mu se predade oružje.

Sutra dan je svrgnuo sa svoga mjesta kotarskog suca Konstantina Dra MARUŠIĆA i postavio na njegovo mjesto Dra Josipa Colombisa iz Cresa, uručiv Dru Marušiću dekret, koji u prepisu šaljemo. Isto tako je svrgnuo sa svog mjesta jednakim dekretom predstojnika pošte gosp. Miha KIRCA, a na njegovo mjesto postavio poštanskog pristava g. Natale Perivancich.

Ova dva činovnika odstupiše od svojih mjesta, te čekaju da ih torpedo razarač "F. Stocco" odvede na Rijeku. Opažamo da kot.[arski] sudac Marušić jest presjednik mjesnog odbora Narodnog Vijeća, a da je g. Kirac tajnik.

Dogadjaji ovdje u Cresu nijesu dosada dali nikakvog povoda, da talijanska vlada poduzme takove samovoljne mjere, što se najbolje razabire iz zadnjega stavka dekreta, što ga je zapovjednik ladje uručio g. Marušiću.

Osim toga su prekinuli telefonske žice Cres-Farežina-Beli-Krk, tako da je svaka vanjska komunikacija prekinuta.

Pošto talijanska vlada prema uputi Antante imade samo vojničku misiju i to radi reda i mira u ovim krajevima, to molimo narodno Vijeće u Zagrebu, da uloži na kompetentnom mjestu protest te da poradi, da se kot. sucu Marušiću i predstojniku pošte M. Kircu dadne zadovoljština u tom smislu, da ih se opet uspostavi na njihova mjesta, te da se povuče povreda učinjena načelu nepremjestivosti suca i slobode kretanja građanina. U doba neka se uspostavi narodna straža i povrati oteto oružje.

U CRESU, dne 12. studenoga 1918.

Marušić [v. r.]

Miho Kirac [v. r.]
tajnik

192.
[19]18.

Odboru Narodnoga Vijeća,
RIJEKA.

Molimo, izvjestite odbor Narodnoga Vijeća u Cresu, da je u pogledu postupka Talijana uložen na kompetentnim mjestima protest, a uz to, da je poslan i naročiti kurir u Švajcarsku.

U Zagrebu, dne 17. novembra 1918.

135.

Mali Lošinj, 14. studenoga 1918.

Odbor u Malom Lošinju dostavlja Narodnom vijeću SHS u Zagrebu izvješće o prilikama na Lošinju i o talijanskoj okupaciji tog otoka.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 231/1918.

Br: 231. Pred. N. V.
ex 1918

P. N.
Narodnom Vijeću SHS.
Zagreb.

Po g. Alfredu Car-u, pripadniku jugoslavenske mornarice šalje se priloženi izvještaj i preporuča pažnji tog Narodnog vijeća.

1 prilog.

Lošinj Mali dne 14 studenoga 1918.
Za Jugoslavenski Odbor
Predsjednik
Pop Joso Pavačić

M. [.....],¹⁸⁴ odbornik

Marij Maričić

P. N.
Narodnom Vijeću SHS
u
Zagrebu.

¹⁸⁴ Potpis nečitak.

1. Dne 4 studenoga 1918 u 1.15 sati po p.[odne] ušla je u lošinjsku luku talijanska torpiljarka "Orsini" pod zapovjedništvom korv. kapetana Cavagnari.

Usljed manifesta Narodnog Vijeća SHS, da su naime sve jugoslavenske zemlje odcijepljene od bivše austro-ugarske monarhije, kojoj su do tada pripadale, slavenski vojnici bijahu već 29 oktobra 1918 preuzeli tvrgjavu lošinjsku u ime Jugoslavije. Ta tvrgjava, kao jugoslavenska tvrgjava, nije mogla pucati na talijanski brod i tim mu spriječiti ulazak u luku. Pucanjem bi se bila priznala kao austrijska tvrgjava, a to ona više nije bila.

Talijanski zapovjednik izvjesi talijansku zastavu na lošinjskom tlu i izjavi, da ima nalog uzeti u posjed u ime i za račun kraljevine Italije otočje Lošinjsko i da uzdrži red i mir, a postojeće oblasti neka dalje vrše svoje poslove, dok dogju administrativne oblasti talijanske. Tri dana kasnije izdan je proglas u tom smislu. Po ostalom tekstu rek bi da je proglas stilizovan u dogovoru sa lošinjskim Talijanima.

O svemu ovome je tanko potanko izvjestio zapovjednik stacije jugoslavenske mornarnice korv. kap. g. Slavomir Drachsler to Narodno Vijeće. Isti se tuži, da na svoje izvještaje tom Narodnom Vijeću do sada nije primio niti odgovora niti uputa, što, naravno, otežava njegov položaj prama talijanskom zapovjedniku.

2. Talijansko zapovjedništvo je zaposjelo tvrgjavu, a slavenski vojnici su morali otići iz Lošinja kroz 48 sati. Amošnji pravi i tobožnji Talijani neprestano su pitali, što ovdje više rade slavenski vojnici, te su tu okolnost isticali kao pogibelj za javni red i mir, a osobito za njihovo imanje i život. Šta više izrazivali su bojazan, da bi tvrgjava (u jugoslavenskim rukama) mogla pucati na grad. Sve to čini nama Jugoslavenima položaj vrlo neugodnim. Talijani su nas opkolili sa svih strana, a oni su od davnina svojim izazivanjem poznati.

3. Po nalogu talijanskog zapovjednika zatvorena je radiografska stanica na tvrgjavi. Isto tako telegraf i telefon. Mi smo tim prekinuti od svijeta i to nas u veliku brigu stavlja. Molimo Narodno Vijeće da intervenira.

4. Oдавle su Talijani bili otpremili parobrodic "Sansego" u Jakin (Ancona), da donese hrane. Vratio se je sa tri vagona hrane. Talijani agitiraju, da se ta hrana ne podijeli s nama, ako se ne izjavimo za Italiju.

Jedan naš izaslanik za aprovizaciju, vrativši se iz Rijeke, sa dva vagona hrane, izjavio je bio ovdje, da su mu u Narodnom Vijeću na Rijeci kazali, da su ta dva vagona hrane zadnja pošiljka hrane za Lošinj, jer da se Lošinj usljed talijanske okupacije ima smatrati inostranstvom.

Obzirom na nastale prilike, a osobito na pogibelj, da Talijani ostvare namisao, da hranu iz Italije ne podijele sa Jugoslavenima, koji se ne izjave za Italiju, molimo za intervenciju kod Entente, i da se ne obustavi šiljanje hrane iz Rijeke za ovaj kraj. Opažamo izričito, da smo ona dva vagona hrane, što su došla iz rijeke, dali ovdašnjoj aprovizaciji, da ih podijeli narodu bez obzira na stranku i narodnost.

5. Talijani su razvili veliku agitaciju u korist Italije, pa šalju agitatore po selima, dijele talijanske zastave i sami ih izvješavaju na urede i na crkve. Na Cresu je radi toga došlo do meteža.

6. Pošto mi Jugoslaveni ne možemo ovdje obstati bez veza sa materom zemljom, molimo da Narodno Vijeće poradi, da se odma uspostavi parobrodarska veza s Lošinjem.

7. Upravo danas se opremaju tri velika parobroda lošinjska, da budu odvučena u Italiju. Ta tri parobroda pripadaju lošinjskim firmama. Dotični vlasnici (Premuda, Martinolić i ostali) osjećaju talijanski, pa su i drage volje dočekali, da im Italija uzme brodove, koje austro-ugarska mornarica nije bila upotrebila. Parobrodi se zovu: Corsinia, Africana i Contessa Adelma i sva tri su registrirana u luci lošinjskoj. Uzeti mornari i osoblje plaćaju se bogato, očito u agitacijone svrhe.

8. Ovdašnji Talijani dogovaraju se sa zapovjednikom talijanske torpiljarke, koja bi se izlika mogla naći, da se interniraju ovdašnji vigeniji Jugoslaveni.

Ovom prilikom se javlja, da je jedna talijanska torpiljarka odvela iz Cresa sudca g. Marušića i poštanskog činovnika g. Kirca (Kirac), navodno u Italiju da budu internirani. Molimo za intervenciju u ovom slučaju, da se dozna tačno što je na stvari, da se ovdašnji Jugoslaveni mogu ravnati.

9. Talijanski zapovjednik opravdava formu okupacije Lošinja faktom, da je on amo došao dne 4 novembra 1918 u 1¹⁵ sati po podne, dakle prije 3 sata po podne istog dana, kad je bilo potpisano primirje. Na osnovu toga je sve što se odavle uzme "buona presa". U Cres da su zakasnili.

10. Talijanska vlada u Trstu, kojoj bi, kako izgleda, pripadao Lošinj, pozvala je ovdašnje činovnike, da prikažu svoje molbenice, ako hoće služiti u svom zvanju pod Italijom. Usljed toga nastaje veoma težak položaj za činovnike jugoslavenske narodnosti, koji neće da služe Italiju. Moli se intervenirati i u ovom važnom poslu, da ne bude bivših austrijskih činovnika Jugoslavena što sa familijama skapaju od gladi ili budu prisiljeni primiti se kojeg mu drago posla. Svi ti činovnici se odlikuju dugogodišnjom praksom u svojim službama, marljivošću i tačnošću. Političke struke nijesu bili, a i kao austrijski činovnici služili su svom narodu. Prijeka je potreba, da se na vrijeme odstrani ekonomska pogibelj što im prijeto.

11. Umirenju duhova bi mnogo doprinijelo, kad bi se ovdje pojavio i neko vrijeme ostao koji ratni brod Entente, ali ne talijanske zastave. Italija ističe u ovim krajevima svoje interese, pa je opravdana sumnja u njezinu nepristranost, tim više što te njezine interese u ovim krajevima zagovaraju ovdje doseljeni Talijani i izrogjeni Slaveni, koji svojski mrze sve što je slavensko. Moli se Narodno Vijeće da i u ovom pogledu intervenira.

Lošinj Mali dne 14 studenoga 1918.

Za Jugoslavenski Odbor

Predsjednik

Pop Joso Pavačić

M.¹⁸⁵
odbornik

Marij Maričić, [v. r.]
odbornik

¹⁸⁵ Isto.

136.

Trst, 19. studenoga 1918.

Pokrajinsko narodno vijeće u Trstu izvojećuje Narodno vijeće SHS u Zagrebu o povredi "jugoslavenske zastave" od strane Talijana, koji izjavljuju da je Istra već pripojena Italiji.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 371/1918.

KRAJNI NARODNI SVET

v T r s t u.

št. 66/18

Broj uz praes 371/1918

P O R O Č I L O

gospoda IVANA MANDIĆA, župnika u Kaštelu (Castelvenere), občina Piran,
pošta Buje: o postupanju italijanskih vojnika:

Dne 9. XI. 1918. je došao župan Ivan Spizzamiglio podobčine Kaštel k župniku I. Mandiću i pitao gdje su ključići od tornja. Župnik mu je odgovorio, da je toranj otvoren i ako ni otvoren, da ima zvonar ključeve. Župnik ga je pitao, zašto rabi ključeve. Odgovorio je, da će metnuti zastavu na toranj. Župnik je pitao kakvu zastavu. Odgovorio je: talijansku. Župnik mu je rekao, nato ćemo metnuti mi jugoslavensku, jer Talijani i Jugoslaveni su zaveznici i nas ima u ovoj župi većina Jugoslavena. Župan je kazao: "Ako hoćete, metnite i Vi Vašu." Župnik Mandić je išao k cerkvi i našao je tamo sina od župana Josipa Spizzamiglio. Taj je imao pripremljenu već talijansku zastavu i pribio je na zid plakat od trščanskog guvernera Petittija, da svi privatnici imadu predati oružje. Župnik je rekao sinu župana, da kako je donio plakat za oružje, tako bi trebalo, da mu pokaže jedan dekret za zastavu, da se znade, tko je poslao tu zastavu. Odgovorio je, da tu ne treba dekreta, da su tu oni "Guardie nazionali". Medjutim je došao župan sa ključevima i nato su metnuli talijansku zastavu na toranj. Istodobno je župnik dal izvijesiti na drugu stranu tornja jugoslavensku zastavu. Kad su došli iz tornja, rekao je župnik županu, neka stoje obadvije zastave na tornju kako dve sestre. Župan je naručio zvonaru, neka stoje obadvije zastave na tornju. U tom smo ostali svi složni, da ostanu obe zastave, samo župan je tvrdio, da je Istra anektirana a župnik, da je za sada okupirana a definitivno riješenje će biti na svjetovnoj mirovnoj konferenci i toj odluci mirovine konference će se svi složno pokoriti.

Te zastave su ostale na tornju u subotu in nedelju (9. i 10. XI. 1918), a u ponedjeljak (11. XI) nije bilo na tornju ni jedne zastave više. Koji je izvadio zastave, župnik ne zna.

U nedjelju (17. XI. 1918) došlo je nekoliko bersaljera s nekim časnicima u Kaštel na malotiju, gdje je škola družbe sv. Ćirila i Metoda i gdje je bila izvješćena jugoslavenska zastava. Bersaljeri su pitali, koji je gospodar od kuće. Učiteljica gdj. Darinka Segner je kazala, da je ona gospodarica. Oni su je pitali, što je ona. Kazala je, da je Hrvatica. Nato su išli vojnici skinuti zastavu i pred svojim časnikom, su ju razderali, z nogami gazili i spalili i rekli, da neka se čuva onaj koji bi još izvjesio takvu zastavu.

Nato su bersalieri došli sa vojničkom glasbom u Kaštel, prošli oko kuće župnika i ostavili se pred tornjem. Poslali su nato jednog čovjeka k g. župniku, da neka dodje pred toranj, da ga zove tenente Vigni (doma iz Buje, ki je bio početkom talijanskog rata pribjegao u Italiju i služio u talijanskoj armadi). Župnik je odgovorio, da ne može doći, jer da ima gostove, da neka izvoli on doći do župnika. Nato je došao tenente Vigni i komisar Saine iz Pirana i još jedan talijanski časnik (kažu, da je to sin od komisara Saine, koji je bio početkom talijanskog rata pobjegao u Italiju i tamo služio u talijanskoj armadi). Tenente Vigni je kazao župniku, da ga poziva da prisustvuje izvješnju talijanske zastave na toranj. Župnik je kazao, da poštuje talijansku zastavu ali da ne može prisustvovati dvignjeću tu zastave na toranj, jer većina u Kaštelu je jugoslavenska, u crkvi se propovijeda hrvatski i danas je župnik uvredjen, jer je bila jugoslavenska zastava od talijanskih vojnika službeno spaljena. Nato je tenente Vigni odgovorio, da je spaljena zato, jer da je netko skinuo talijansku zastavu s tornja. Župnik mu je odgovorio, da ne zna koji je to učinio, da mu je to žao jer je bila skinuta jedna i druga (jugoslavenska) zastava. Neka traži, tko jih je skinuo i neka proti njima postupa. Tenente Vigni je kazao, da vjeruje župniku, da je on nije skinuo, ali da je zastava jugoslavenska bila spaljena radi skinuća talijanske zastave iz tornja. Još je dodao, da je Istra definitivno pripojena Italiji i još samo da postoji pitanje Rijeke, za koju se još ne zna, kamo će spasti. Župnik je nato kazao, da će kot toga odlučivati i Wilsonove točke o slobodi i samoodredjenju naroda. Tenente Vigni je rekao, da Istra pripada Italiji na temelju londonskog pakta a Wilson da je došao prekasno. Još je tenente Vigni kazao župniku, neka propovjeda u crkvi, da budu ljudi mirni, da se ne bi radi zastave što bunili. Župnik je odgovorio, da ne može primati nikakvih naloga, što će on propovjedati u crkvi, nego samo od biskupskog ordinarijata. Tenente Vigni je kazao, da on to ne nalaže, već samo svjetuje. Župnik je kazao, da ne može u tom ni savjeta primati od laika u ostalom, da će on, ako bude potreba, propovjedati i o ljubavi kršćanskoj i o pravici. Nato su oni otišli, i k tomu je tenente Vigni i komisar Saine dao ruku župniku, onaj mladi časnik nije htio dati ruku.

Uz sviranje glasbe su izvjesili zastavu na toranj. Župnik je ostao kod kuće. Zastava i danas još visi. Na 18. XI. 18. došli su vojnici k župniku u Kaštel i tražili ga u njegovoj kući i pitali sestru župnika, gdje da je župnik. Kazala je, da ga nema kod kuće ali oni su svejedno obašli sve sobe i kazali, da će doći tražiti župnika sljedeći dan. Već su bili aretirali obojicu bivše žandarme v Kaštelu (Lukež i Srp). Kazali su još, da imaju aretirati još učiteljicu, g[ospo]d[i]č.[nu] Darinku Segner i još jednu osobu iz Kaštela. Ali nisu onaj dan išli tražiti već nikoga.

Trst, dne 19. XI. 1918.

MP¹⁸⁶

Ivan Mandić l. r.

¹⁸⁶ Okrugli pečat: "Jugoslavanski krajni narodni svet TRST".

137.

Šibenik, 24. studenoga 1918.

Odbor Narodnog vijeća u Šibeniku brzojavlja da je talijanski viceadmiral izjavio da ne priznaje njegovu vlast i da krši uvjete primirja, jer onemogućuje premještanje i zakletvu činovnika. Moli se Narodno vijeće SHS u Zagrebu da uloži protest državama Antante i SAD-u.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 25/1918.

Broj 25.

Primio 24. 11. 1918.

BRZOJAVKA

Narodnom vijeću, Zagreb

Talijanski viceadmiral izjavio da ne priznaje dalje ikakve vlasti ovog odbora. – Viceadmiral krši uvjete primirja tim što zabranjuje premještanje i zakletvu činovnika jer on ima pravo na samu kontrolu ali ne na upravu. – Htjeli smo iz Šibenika telefonirati u Zagreb, ali nema telefona. – Mi smo u Šibeniku uložili prosvjed. – Obznanjujemo vlasti u Zagrebu neka i ona uloži prosvjed kod Centralnog vijeća Entente i Amerike. – Odbor u Šibeniku.

138.

Zagreb, 26. studenoga 1918.

Operativni odsjek Odjela za narodnu obranu dostavlja nacрте zemljovida na kojima su ucrtane granice koje zabtijeva Italija.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 464/1918.

VLADA NARODNOG VIJEĆA S.H.S. ODIO ZA NARODNU OBRANU
OPERATIVNI ODSJEK

Op. Broj 2370

Vlastoručno otvorenje po tajniku
Predsjedničtvu Narodnog Vijeća

u

Zagreb, 26. studenoga 1918.

Zagrebu

U prigrubu predlažem 3 nacрте (original zemljovida nalazi se kod mene); original je izdat od geografskog zavoda u Novarri iz kojega proizlaze granice, koje Italija zahtjeva i iz kojega se vidi, koliko veliki dio našega plemena pod sebe hoće podjarmiti.

Molim, da bi se od svakog proglašenja ove karte u novinama odustalo.

3 nacрте.¹⁸⁷

Br. 464

Glavar glavnog stožera:
Slavko Kvaternik, ppk [v. r.]

¹⁸⁷ U prilogu je sačuvan samo jedan nacrt (zemljovid).

139.

Herceg-Novi, 27. studenoga 1918.

Admiral Catinelli javlja iz Herceg-Novog kako je neslužbeno doznao da će u najkraće vrijeme biti promijenjeni uvjeti okupacije "naše obale", tako da će u Puli ostati samo Talijani, u Rijeci samo Englezi, u Splitu Amerikanci, a u Kotoru Francuzi, dok će vojska i brodovi drugih narodnosti biti povučeni.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 470/1918.

Prepis
Povjereništvo za mornaricu SHS

Pres Br. 470
Ex 1918

Dep. broj 128/M-1918.

Ercegnovi 27/XI. broj res. 47.

Upravo sam neoficijelno doznao, da način zaposjednuća naše obale u najkraćemu vremenu bude promjenjen, tako da ostanu u Poli samo Talijani, na Rijeci samo Englezi, u Splitu samo Amerikanci, u Kotoru samo Francuzi. Brodovlje drugih narodnosti po svojoj prilici i vojske drugih narodnosti biti će u kratkom vremenu povučene.

Ad. Catinelli

Zgb, dne 28. XI. 1918.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA SHS

ZAGREB

Povjereništvo za mornaricu
Ad dep. broj 125/M.-1918.

Prepis
Pres. Br. 470
Ex 918

Ne službeno sam primio depešu prema kojoj bi se imala sva momčad i municija sa svih ex austrijskih brodova iskrcati. Francuski admiral još nije dobio istu zapovjed. Zapovjedio sam da se sve potrebno za eventualno iskrcavanje pripravi.

Admiral Catinelli broj res. 51

Zgb, dne 28. XI. 1918.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA
ZAGREB

140.

Herceg-Noví, 4. prosinca 1918.

Povjereništvo za mornaricu Narodnog vijeća SHS dostavlja prijepis brzojava admirala Catinellija iz Herceg-Novog, koji javlja da Italija namjerava rekvirirati sve austrougarske trgovačke brodove koji se nalaze u Jadranskom moru.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 641/1918.

Pres. Br. 641
Ex 1918 7/XII

Povjereništvo za mornaricu S.H.S.
Br. 238/m

PREPIS BRZOJAVKE

Iz Ercegnovoga Povjerenik za mornaricu Zagreb

Sad čujem neoficijelno, da će po zaključku interalirnog komiteja za pomorstvo u Londonu Italija rekvirirati sve ex austro-ugarske trgovačke brodove, koji se nalaze u Jadranskom moru i da će to brodovlje ploviti pod talijanskom zastavom. Dobit ću naknadno službeno obaviještenje od franc.[uskog] admirala.

Admiral Catinelli Broj Res. 81/M

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA,
ZAGREB
Zagreb, 4. prosinca 1918.
Prica [v. r.]

141.

Rijeka, 6. prosinca 1918.

Veliki župan za grad Rijeku i okolicu javlja o odluci Admiralske konferencije u Veneciji, da se čitava trgovačka mornarica koja je pripadala Austro-Ugarskoj prepusti Italiji, te da između Francuza i Talijana postoji nesuglasje o tom pitanju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 646/1918.

VELIKI ŽUPAN ZA GRAD RIJEKU I OKOLICU SHS.¹⁸⁸

Predsjedništvo Narodnog Vijeća S.H.S.

Zagreb.

Vaša brzopjavka od 4. o. mj., kad mi je jučer po podne u 3 sata dostavljena, bila je već postala bespredmetnom. Admiralska konferencija u Mlecima, vrhovni forum za rješavanje sporova, koji nastaju povodom blokade, bila se već prekjučer odlučila u prilog talijanskomu stanovištu, i izrekla, da Italija kao provoditeljica blokade na Jadranu ima bezuvjetno pravo, da rekvirira čitavu trgovačku mornaricu opstojale austro-ugarske monarkije, i da svi brodovi opstojale monarkije, bili ili ne bili rekvirirani, imadu vijati na krmi talijansku zastavu a na jarbolu signal admiralske konferencije, za koji se još ovdje nezna, kakav je.

Interesantno je, da je to riješenje uslijedilo u povodu spora nastala između franceskoga commodora Dusmenila i talijanskih vojno-pomorskih oblasti. Francek bio je name uzeo u zakup od ug.[arsko]-hrv.[atskoga] parobr.[odarskog] društva stanoviti broj parobroda (mislim 11), pa je na njih izvjesio francesku zastavu; kad se tome usprotiviše talijanske okupacijone oblasti, uteče se admiralskoj konferenciji, ali, kako vam napomenuh, izvukao je kraći kraj.

Između Talijana i Franceka postoji uopće očito nesuglasje. Razabrao sam to također iz razgovora s generalom Tranić-om, koji me je jučer posjetio. Čini se, da je Talijanima u opće nepoćudno, što Franceki pripravljaју na Rijeci svoju "base de ravitaillement", a Franceki se tomu čude, jer je to odluka njihovog vrhovnog zapovjednika d'Esperey-a. General me uvjerava, da to stanje ne može trajati, a međutim preporuča strpljivost.

Ali stanje je zdvojno i obzirom na prehranu Dalmacije, nesnosno i za nas. Naši kapetani i mašiniste odlučiše se putovati pod talijanskom zastavom, moralo to trajati i 2 i 3 mjeseca, ali neprilike svake ruke množit će se danomice.

Da uzdrže pruge, koje njih interesuju, poslužiše se Talijani rekvizicijom:- tako plove sada u Mletke, u Opatiju, u Lovran i u Dalmaciju (do Zadra),- dakako sa vlastitom ili talijanskom momčadi i pod vlastitom zastavom.

Talijani su tako bahati, jer ih očito podupire druga, jača vlast: Engleska. Engleski je general dočekao jučer g. Dvorskoga, koji mu se bio pošao predstaviti kao Vaš pouzdaničnik u pomorskim stvarima, tako grubo, da je ostao formalno poništen. "Borili ste se protiv nas četiri godine i po, a sada klečite pred nama i moljate." Takovim se izrazima poslužio Englez, i nije se dao uvjeriti, da ne valja identifikovati Jugoslaviju s propalom A.[ustro]-U.[garskom]- Na jednaki način izražavala se od prilike i neka dopisnica engl. novina, koju ste ovih dana, morali imati i u Zagrebu.- A nisu to, kako se čini, osamljene pojave. Vele mi, ali glas nisam mogao kontrolovati, da je i jedan admiral engleski na Jadranu, nama ponešto skloniji, izmijenjen drugim odlučnim talijanofilom!

Valjalo bi nešto poduzeti i u Londonu: gdje su naši prijatelji Steed, Scotus viator?

S odličnim poštovanjem

Lenac [v. r.]

Rijeka, 6. 12. 1918.

¹⁸⁸ Okrugli otisak pečata umjesto memoranduma.

142.

Zagreb, 7. prosinca 1918.

Povjereništvo za mornaricu Narodnog vijeća SHS javlja da su delegati Antantne komisije zaključili kako rekvizicija brodovlja bivše austrougarske mornarice spada na Talijane.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 674/1918.

Pres. B r. 674
Ex 1918. 8/XII

Povjereništvo za mornaricu SHS
Broj 302/M.-1918.

Iz Rijeke mi javljaju, da je došao na talijanskog zapovjednika tamo slijedeći brzojav:

"Delegati antantne komisije za rekvizicije zaključili su prigodom jedne konferencije u Veneziji, da rekvizicija brodovlja bivše austro-ugarske mornarice pripada Talijanima.

Zastava pod kojom će brodovlje ploviti morati jest Talijanska (na Krmi) i zastava komisije (?) na vrhu jarbola."

Usljed toga zaključka da je bio i francuski admiral prisiljen, da snimi sa onih jedanaest parobroda Ungaro-Kroate koje je u najam uzeo bio, francusku zastavu i podigne talijansku.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA,
Z A G R E B.
Zagreb, dne 7/XII. 1918.
Prica [v. r.]

143.

Zagreb, 10. prosinca 1918.

Tajnik Narodnog vijeća SHS za Dalmaciju Vjekoslav Stefanini, podnosi izvješće o problemu prijevoza hrane preko Rijeke u Dalmaciju i općenito o pitanju osobnog i poštanskog prometa s Dalmacijom preko Rijeke.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 715/1918.

Pres. Br. 715
Ex 1918. 10/XII.

Predsjedništvu vlade Narodnog Vijeća SHS.

u Zagrebu.
Zagreb, 10. prosinca 1918.

Broj – 70/D.T.
1918.

IZVJEŠTAJ.

Po nalogu predsjedništva Narodnog Vijeća S.H.S. u Zagrebu otputovao sam na Rijeku dne 6. o. mj. da se informiram o svim pitanjima, koja su u savezu sa prevozom hrane preko Rijeke u Dalmaciju, dotično o pitanju poštanskog i osobnog prometa sa Dalmacijom preko Rijeke.

Iz razgovora, koje sam imao najprije sa velikim županom riječkim Drom. Lencem, sa gospodinom kapetanom Dvorski-em, i sa bivšim lučkim poglavarom gospodinom Celligoj-em, doznao sam, da je pitanje zastava na krmi za parobrodima, koji putuju Jadranskim morem, definitivno uređeno u admiralskom vijeću u Mletcima i to na način, da se na krmi svakog parobroda, koji putuje Jadranskim morem mora bezuvjetno vijati talijanska zastava, jer je Italiji od Ratnog Vijeća Entente povjerena pomorska policija. Osim toga sam iz informacija, koje sam crpio kod pomorske vlade na Rijeci i kod parobrodarskih društava Ungaro-Kroate i Dalmacije kao što i od Amministrazione Adriatica di movimento, doznao, da je Londonska medju-saveznička trgovačka komisija odlučila, da Italija ima pravo rekvirirati sve parobrode u Jadranskom moru. Po tomu ne radi se više kod prevoza hrane za Dalmaciju o pitanju: koja će zastava biti izvješena na krmi parobroda, nego najprije o tome, hoće li biti uopće raspoloživih parobroda, koji bi prevažali hranu za Dalmaciju. Medjutim sam sutradan raspitivajući se još tačnije kod pomorske vlade na Rijeci i kod zapovjedništva okupacionih medju-savezničkih vojska na Rijeci, a to zapovjedništvo je u rukama talijanske vojske, na čelu koje stoji Tenente Generale Grazioli, doznao, da je već dozvoljeno vojničkoj pomorskoj vladi na Rijeci, da uvede osim postojećih redovitih parobrodarskih pruga, koje plove između Rijeke s jedne strane i Opatije, Mletaka, Ancone, Lošinja i Zadra s druge strane, još tri redovite pruge, koje bi putovale između Rijeke i Dalmatinske obale sve do Brindizi ili Bari. Za te pruge upotrebio bi se jedan parobrod od društva "Adria" jedan od "Ungaro Levante" i jedan od "Lloyda", a svaki parobrod bi mogao nositi oko hiljadu tona. Ova pomorska vlada je podložna talijanskom admiralu na Rijeci, koji mi je dao obavijest, da se možemo direktno obratiti na medjusavezničku trgovačku komisiju u Londonu, ako želimo, da nam ta komisija doznači kakav parobrod, koji bi posebice vozio hranu iz Rijeke u Dalmaciju. Na nalog te komisije izručila bi nam Italija eventualno takav parobrod, ali bi i taj vijao na krmi talijansku zastavu, a na jarbolu internacionalni signal.

Istog dana išao sam adjutantu francuskog generala na Rijeci, da ga o svim ovim poteškoćama obavjestim i zamolim eventualnu njihovu intervenciju, te sam iz razgovora, koji sam imao tamo i sa gospodinom pomorskim lajtnantom de Gailhard-Bancel, komu je povjerena zadaća trgovačkih i ekonomskih pitanja uvidio, da se sva ova pitanja prevoza preko Rijeke, kao transitne tačke za Dalmaciju svakim danom sve više kompliciraju, osobito od kada je Consiglio nazionale italiano na Rijeci preuzeo svu političku upravu grada, a povjerena mu je bila od komande medju-savezničke okupacione vojske na Rijeci. Tako je n. pr. najviši komandant te vojske general Grazioli izjavio meni, da se o svim pitanjima moram razgovarati sa pomenutim talijanskim Narodnim Vijećem na Rijeci, koje se je proglasilo neodvisnim i koje je postavilo povjerenike za razne resorte, a odredio, da se naši razgovori provadjaju u prisustvu majora Liberati, komu je od vojničke komande povjeren nadzor nad političkom upravom vršenom od talijanskog Narodnog Vijeća na Rijeci.

Iz razgovora sa povjerenikom Ossojnakom, koji ima upravu željeznica uvidio sam, da se to talijansko Narodno vijeće na Rijeci stavlja na stanovište potpune suverene države, koja bi imala da s našom državom sklapa ugovore: radi tarifa željezničkih, jer si on predstavlja stvar na ovaj način: Rijeka, koja je neodvisna imenuje svoje vlastite činovnike, šalje svoje vlastite mašine i svoj ugljen do Komorskih Moravica. Doduše oni sebi prisvajaju samo zonu do Bakra, ali iz tehničkih razloga misle, da je nama korisnije, ako njihove specijalne mašine voze vlak do Komorskih Moravica. Vagoni dakako, mogu prosljediti, ali se mora ustanoviti utanačenje o svim stručnim pitanjima sa delegatima predviđenim potpunom punomoći sa strane naše države.

Ako se to uredi, kako oni kažu, onda mogu živežne namirnice i druga roba dolaziti na Rijeku sa redovitim teretnim listovima, na kojima mora biti izričito naglašeno, da je to roba u transitu za Dalmaciju. Tada će njihova prometna jadranska uprava prekrcati tu robu odnosno je staviti u skladište i tek onda ukrcati u parobrode.

Iz svega toga slijedi, da će pitanje prevoza hrane Dalmacije ovisiti o još dugim i teškim pregovaranjima, tako, da Dalmacija mora za sada da se odreče prevoza robe preko Rijeke.

Prigodom mog boravka na Rijeci po nalogu zemaljske vlade u Splitu zanimalo sam se za više hiljada paketa, većinom živežnih namirnica, koje leže na pošti na Rijeci. Od povjerenika za pošte i brzopute gospodina inženjera Rubinicha doznao sam, da je on u sporazumu sa komandom savezničke okupacione vojske odredio, da se ti paketi zaustave i spreme, jer nije bilo mogućnosti, da ih se prosljedi, tako bar on tvrdi, naprotiv je našao način, da prosljedi u Zadar sve one pakete, koji su bili odredjeni za okupirani dio Dalmacije. Izjavio je, da je naložio aprovizaciji, da eventualno upotrebe one pakete, koji bi se mogli pokvariti. Na to sam ja odgovorio, da nama nije stalo do odštete novčane, nego u slučaju, da oni upotrebe naše živežne namirnice, pitamo, da nam prvom zgodom povrate in natura istu količinu živeža. Uvidio sam, da ti paketi tako lahko neće odputovati pa sam se obratio opet francuskoj pomoći, moleći ih, da bi oni našli način, da se svi ti paketi barem u nekoliko puta sa njihovim torpiljarkama ili drugim ladjama prevezu u Split, odakle će biti razdijeljeni na razna mjesta Dalmacije.

Glede brzoputne veze sa Rijekom izjavio je, da su oni spravni doći svakako s nama do sporazuma, pa bi zato dobro bilo, da dodju opunomoćenici, koji će potrebna utanačenja sklopiti. Tako isto imala bi se sklopiti utanačenja radi poštanskog prometa, a osobito radi pitanja novčanih naputnica, dakako, to je sve sa njihovog stanovišta, da su oni već sada posebna država, kojom mi kao država imamo da pregovaramo i ugovaramo.

Ovom prigodom mogu samo još izvijestiti, da za putovanja iz Rijeke mora svaki imati propustnicu izdanu od kvesture na Rijeci, a potvrđenu od talijanskih karabiniera.

Nego moje mišljenje, da mi možemo mnogo brže doći do praktičnih rezultata jedino pomoću francuske misije, koja je ovdje u Zagrebu i francuskog generala na Rijeci, a ovomu je dodijeljen kao atache srpske vojske poručnik Stanislav Krakov. Po mom mišljenju, imali bi se još delegirati za specijalna ova trgovačka komunikaciona pitanja dva srpska oficira i ti bi imali sve naše želje iznositi francuskom generalu tako, da mi samo preko njega općimo sa komandom medju-savezničke okupacione vojske na Rijeci, a

nikako da ne priznajemo talijansko Narodno Vijeće na Rijeci, kao nekakvu političku vlast u gradu Rijeci.

Glede konkretnog pitanja dolazka parobroda "Boimanter" izjavio mi je srpski atache poručnik Krakov, da njemu nije više bilo ništa u tom pitanju javljeno, a kako je on uopće i potakao ovo pitanje, da Dalmacija zamoli tih pet hiljada šest sto tona žita od srpske vlade, to bi želio, da mu se brzojavno saopći odluka srpske vlade, odnosno prestolonasljednika Aleksandra. Taj brzojav bi imao da mu odmah otpremi pukovnik Pribičević. Mimogredice napominjem, da francuska misija ovdje ima direktni brzojavni spoj sa francuskim generalitetom na Rijeci, pa se i mi možemo služiti ovom prugom dozvolom Francuza.

O svim mojim razgovorima izvijestio sam Narodno Vijeće na Sušaku, a ističem, da je samnom najviše sudjelovao gospodin Dr. Kisovec, upravitelj dalmatinske opskrbe na Rijeci, koji mi je bio u svemu pri ruci i dao mi prepise nekih važnijih dopisa na Zemaljsku opskrbu u Zagrebu i na zemaljsku vladu u Splitu.

Osim gospodina Dra. Kisovca bio mi je pri ruci sa savjetom i sa preporukom gospodin Juraj Duboković, veletržac na Rijeci, koga sam kao iskusnoga trgovca o svemu u dva puta izvijestio.

U subotu u jutro imao sam dogovor sa odborom kapetana i strojara na Sušaku. Kad sam im razložio gotove činjenice pred kojima mi stojimo, to jest pravo Italiji dano od Entente, da izvjesi svoju zastavu na svakom brodu, što plovi Jadranskim morem, pravo dano Italiji, da rekvirira sve naše trgovačke brodove, i pravo da provadja Italija pomorsku blokadu našeg primorja, kad sam osim toga predložio im eventualne strašne posljedice i političke naravi, koje bi mogle nastati u Dalmaciji, ako zavlada glad, kapetani su mi izjavili, da će oni na nalog Narodnog Vijeća odnosno zajedničke vlade biti spremni da svoja patriotska čuvstva podvrgnu većoj sili i da putuju u skrajnoj nuždi i pod talijanskom zastavom. Ja sam im pak naglasio, da nije još došla ta prijeka nužda, osobito s razloga, što je Srbija tako pripravno nama ustupila cijeli parobrod "Boimanter" sa 5.600 tona žita, a da uzima na ugodno znanje, da će naši kapetani još veću patriotsku dužnost izvršiti, ako se budu pokorili većoj sili, pa u potrebi nosili hranu svojoj braći i pod talijanskom zastavom.

Istini na čast priznajem, da su i faktori naših parobrodarskih društava, u prvom redu predsjednik Ungaro Kroatie gospodin Kopajtić i upravitelj Durbešić, kao što i upravitelj parobrodarskog društva "Dalmacija" svi prožeti najboljim patriotskim čuvstvima i najpripravniji da pomogu braći u Dalmaciji, ali su stavljeni pred gotove činjenice, proti kojim se oni ne mogu uspješno da bore.

Na koncu moram naglasiti, da je to samo kratki izvještaj svih razgovora kroz dva dana i pol. Ističem riječ "razgovori", jer sam svakomu izjavio, da ja nemam nikakve punomoći da nešto utanačim, nego je cilj mog dolazka i mog razgovora samo, informativan.

U Zagrebu, 10. prosinca 1918.

Sa veleštovanjem

Tajništvo Narodnog Vijeća S.H.S.
za Dalmaciju:
Stefanini [v. r.]

144.

Osijek, 15. siječnja 1919.

Prijepis rezolucije donesene na skupštini građanstva grada Osijeka, održanoj 5. siječnja 1919, na kojoj se prosvjedovalo protiv talijanske okupacije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 404/1919.

Pres. br. 404/1919.

Narodno vijeće

Z A G R E B.

Gradjanstvo grada Osijeka skupljeno na veoma brojno posjećenoj narodnoj skupštini dne 5. siječnja 1919. najodlučnije prosvjeduje protiv presizanja Talijana na teritorij jugoslavenske države S.H.S. protiv nepravde talijanske okupacije Dalmacije, Rijeke, Istre, Trsta, Gorice i jednog dijela Kranjske, te odlučno zahtjeva, da se smjesta izprazni okupirano zemljište i pridruži državi S.H.S.

Ujedno protestira protiv londonskog pakta, koji nepriznaje jer je u najvećoj opreci protiv načela samoodredjenja naroda.

Nasilja počinjena od Talijana na jugoslavenskom pučanstvu S.H.S. najoštrije se osuđuju kao i kršenja međunarodnog prava.

Skupština prosvjeduje protiv svakog imperializma i nasilnog odnarodjivanja, dolazilo ono bud sa koje strane, jer nosi u sebi klicu nezadovoljstva i klicu budućih ratova.

Skupština traži od vlade države S.H.S. da se ne dade voditi imperialističkim ciljevima.

Državno pripadništvo neka se odluči svuda i za svakoga samo putem potpunog narodnog samoodredjenja.

Skupštinari poručuju braći u okupiranom području, da ih nikada ostaviti neće.

Molimo, da se ovaj naš protest propći vlastima antante.

Iz skupštine:
Gradski načelnik:
Dr. Pinterović v. r.

145.

Zagreb, 2. veljače 1919.

Poziv za dolazak na prosvjed protiv okupacije hrvatskih područja od strane talijanske vojske.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 3/1919.

2. veljače 1919.

Narode!

Pozivamo Te, da u nedjelju dne 2. veljače 1919. dodješ na javnu prosvjednu skupštinu protiv presizanja današnje talijanske vlade na naše zemlje.

Ovaj čas kroji se u Parizu sudbina za veći dio Tvoje domovine. Podigni glas svoj jako i muževno, da se do tamo čuje, kako Ti ne daš ni pedlja svoje zemlje ni čovjeka svoje narodnosti.

Skupština obdržavat će se dne 2. veljače 1919. u ____ sati ____ podne kod _____

Svi na skupštinu!

.....

Ovo treba otkinuti!

Upozorenje!

Na pozivu valja ispisati sat i dobu, te mjesto skupštine. Sa skupštine treba Narodnom Vijeću u Zagreb poslati prosvjedni brzojav protiv presizanja Talijana na naše zemlje, jer će svi brzojavi biti otpremljeni u Pariz.

V. Stvaranje Narodne vojske Slovenaca, Hrvata i Srba

146.

Varaždin, 24. listopada 1918.

Potpredsjednik Odbora Narodnog vijeća u Varaždinu Bogdan Svoboda, izvještava da ga je Odbor Narodnog vijeća imenovao organizatorom narodne garde, te moli da mu se u vezi s tim dostavi neki pravilnik ili uputa. Odgovor Predsjedništva Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 8/1918.

Predmet: Organizacija narodne garde u Varaždinu.

Narodno vijeće

Zagreb.

Čast mi je prijaviti, da sam na jučerašnjoj prvoj sjednici "Narodnog odbora" u Varaždinu, kao pomoćnog organa "Narodnog vijeća" imenovan organizatorom narodne garde.

Svjestan si velike i teške zadaće koja mi je povjerena, stavljam sve svoje duševne i fizičke sile na raspolaganje "Narodnom vijeću", odnosno vrhovnome zapovjedništvu narodne garde, te svečano obećajem, da neću uzmaknuti ni u najtežem času, kad će se eventualno tražiti od mene da stavim i svoj život na kocku, te oružjem u ruci branim integritet ili slobodu ujedinjene mi domovine.

Da uzmognem savjesno vršiti svoje dužnosti, te organizaciju što svrsishodnije provesti, molim da mi se pošalje pravilnik ili uputa radi jednoličnog postupka u državi.

Predbježno mislim kao temelj ili kader narodne garde prizivati varaždinski Hrvatski Sokol kojemu sam starješina, u koju sam svrhu sazvao za večeras izvanrednu skupštinu, zatim članove ovdašnje gradjanske čete, te vatrogasnog društva.

S odličnim poštovanjem

U Varaždinu dne 24. listopada 1918.

Bogdan Svoboda [v. r.]
podpredsjednik Narodnog
odbora varaždinskog

Br: 8/N.V.

Velecijenjenom
gospodinu
Bogdanu Svobodi,
podpredsjedniku narodnoga odbora
u Varaždinu.

Narodno Vijeće sa priznanjem prima do znanja Vaš izvještaj. Upute za Vaše držanje dane su u proglasu Narodnog Vijeća od 24. listopada o. g.

Molimo Vas, da ih se držite i da budete u trajnom dodiru s Narodnim Vijećem.

U Zagrebu, dana 25. listopada

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća SHS
Pribičević [v. r.]

147.

Zagreb, 28. listopada 1918.

Obavijest da su general Luka Šnjarić i podmaršal Mihovil Mihaljević, zajedno sa svojim posadama, priznali vlast Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 76/1918.

Broj. 76. N.V.

Gosp.

Josipu Špoljaru

Karlovac

Javlja Vam se u ime Narodnog Vijeća, da su večeras generali Luka Šnjarić i Mihaljević podvrgli sebe i svoje posade zapovjedi Narodnog Vijeća.

Pismeno sa svojim potpisima potvrdili su, da se bezuvjetno pokoravaju nalogima našima.

Ovo Vam se javlja u svrhu, da ovo saopćite posadi i da nema nad njima drugog vrhovnog zapovjednika do Narodnog Vijeća.

U Zagrebu 28. listopada 1918.

Za predsjednika "Narodnog Vijeća":

148.

Zagreb, 28. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS nalaže dr. Lavu Mazzuri, starješini Hrvatskog sokola u Zagrebu, da odredi 150 bivših vojnika za osiguranje Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 55/1918.

Br. 55 /N.V.

Brat

Dr. Lav Mazzura

Skupština "Hrvatskog Sokola" u Zagrebu

Po nalogu Narodnog Vijeća moraš staviti, do večeras u 10 s[ati] pos.[lije] p.[odne], 150 ljudi Sokola koji su bili vojnici. Dobiti će puške i bajonete i stupiti će na raspolaganje Narodnom Vijeću. Stavljamo ti na raspolaganje br. Dr Reberskoga.

Sastanak večeras u 6 s[ati] pos.[lije] p.[odne] u Srpskom Sokolu.

Po nalogu Narodnog Vijeća

Dr. Angjelinović [v. r.]

149.

Zagreb, 28. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS nalaže Akademskoj gardi u Zagrebu, da 28. listopada stavi na raspolaganje 50 akademičara, bivših vojnika. Drugih 100 akademičara mora dati na raspolaganje za redarstvenu službu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 56/1918.

Akademaska Garda

Zagreb

Nalaže Vam se, da danas u 4 s[ata] po.[slije] p.[odne] stavite na raspolaganje Narodnom Vijeću 50 akademičara bivših vojnika. Dobiti će puške i bajonete, te će stajati na raspolaganju Narodnom Vijeću.

Drugih 100 akademičara stavljate na raspolaganje za redarstvenu službu.

Za Narodno Vijeće

Dr. Angjelinović¹⁸⁹

¹⁸⁹ Paraf.

150.

Zagreb, 28. listopada 1918.

Uprava Hrvatskog skautskog udruženja u Zagrebu pozdravlja Narodno vijeće SHS i stavlja mu se na raspolaganje.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 271/1918.

Br. 271/N.V.

Uprava hrvatskog skautskog udruženja

u Zagrebu.

Trg Khuen-Hedervary-a 2.

Telefon broj 5-62.

Slavnomu predsjedničtvu NARODNOG VIJEĆA!

Hrvatska srednjoškolska omladina organizovana u izletne djačke družbe pozdravlja iz svoje skupštine NARODNO VIJEĆE, uvjeravajući ga o svojoj vjernosti i odanosti, te mu stavlja svoje slabe sile na raspolaganje.

Molimo sve naloge slati na potpisanu upravu.

U Zagrebu 28. X. 1918.

Za upravu
hrv. skautskog udruženja:
.....¹⁹⁰

151.

Križevci, 28. listopada 1918.

Društvo za tjelovježbu Hrvatski sokol u Križevcima izvješćuje o svojoj obnovi i stavlja se na raspolaganje Narodnom vijeću SHS.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 172/1918.

Br. 172

DRUŠTVO ZA TJELOVJEŽBU "HRV. SOKOL" U KRIŽEVCU.

U DESNICI SNAGA,
U SRCU ODVAŽNOST,
U MISLI DOMOVINA.

Križevac, 28. listopada 1918.

¹⁹⁰ Potpisi su ispušteni.

Narodno vijeće

Zagreb

Rastjeraše nas, raspršiše i rastopiše nam gnijezdo – ali nas ne uništiše! Ostaci "Hrv. Sokola" u Križevcu čuše kliktaj vođa svojih, iz kojega probuđena narodna svijest nago-viješta blizu slobodu, ujedinjenje i slogu troimene braće Jugoslavena: Slovenaca, Hrvata i Srba.

Na današnjem našem sastanku odlučismo, da ponovno okupimo oko sebe sve, pravim slavenskim duhom prožete sile i opet privedemo naš "Sokol" u život, a tom prigodom jednodušno smo prihvatili ovu rezoluciju:

U narodnom vijeću vidimo oživotvoritelja onih idejala, koji su nam vazda bili sveti i za kojima je hrvatsko sokolstvo od svoga početka bez uspjeha težilo!

"Hrvatski Sokol" u Križevcima bit će i u buduće prožet pravim slavenskim duhom i cijelim bićem odan narodnomu vijeću!

Odbor:¹⁹¹

152.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Zapovijed Domobranskog okružnog zapovjedništva u Zagrebu o stavljanju vojske i domobranstva u službu novoosnovane vlade Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 219/1918.

Br. 219/N.V.

Domobransko okružno zapovjedništvo.

ZAPOVJED.

Danas obrazovati će Narodno Vijeće jednu narodnu vladu, koja će uzdržavati mir, red i zakoniti poredak u zemlji.

Sve vojništvo, - vojska i domobranstvo – stavlja se u službu narodne vlade, kojoj time stoji na raspoložbu.

Cijela dosadašnja organizacija i biće oružane sile ostaje do daljnjega netaknuto te je upućeno na naputke narodne vlade.

Zato se najveća važnost ima položiti na uzdržavanje zapta, reda i discipline.

Sve naputke narodne vlade provodjati će se putem dosadanje vojničke vlasti.

U Z a g r e b u, dne 29. listopada 1918.

¹⁹¹ Slijede potpisi.

153.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS povjerava Nikoli Čudiću, pučko-ustaškom naredniku u Zagrebu, da doprati u Zagreb što više bjegunaca. Ovim bjeguncima oprostena je svaka kazna i progon, ukoliko se stave na raspolaganje vladi Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 97/1918

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 97/N.V.

Zagreb, 29. X. 1918.

Gospodin
NIKOLA ČUDIĆ
pučko-ustaški narednik

ZAGREB.

Povjerava Vam se u ime vlade Narodnoga Vijeća da dopratite u Zagreb koliko bje-
gunaca više možete. Njima je oprostena svaka kazna i progon, samo neka se metnu na
raspolaganje vladi Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Za vladu Narodnog Vijeća povjerenik
narodne obrane.
Dr. M. Drinković v. r.

Za središnju kancelariju
"Narodnoga Vijeća"
Dr. Šimrak Janko [v. r.]

154.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS nalaže Srpskom sokolu u Zagrebu, da 10 srbijanskih zarobljenika koji
su bili dodijeljeni Tvornici penkala, preda Vlatku Vidmaru za uspostavu reda na području
između Nove Gradiške i Požege.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 103/1918.

Broj: 103/N.V.

I.
Srpski Sokol

Zagreb.

Izvolite smjesta dodijeljene srpske zarobljenike tvornici penkala tvornice Penkala povući natrag i iste predati na broju 10 gospodinu Vlatku Vidmaru.

II.

Izvolite izručiti gospodinu Vlatku Vidmar 10 osoba vojnika /srpskih zarobljenika/ 11 pušaka i 1100 puščanih metaka. Ljudi ovi određeni su za uspostavu reda između Nove Gradiške i Požege.

III.

Legitimacija

Za Vlatka Vidmar i 10 zarobljenika srpskih oboružanih vrhu putovanja Zagreb Požege, odnosno Zagreb – Nova Gradiška.

155.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS nalaže Narodnoj straži u Zagrebu, da na ime Janka Šimraka izda 4 puške s potrebnom municijom za čuvanje kancelarije Narodnog vijeća, da "Domagoju" na ime dr. Petra Rogulje preda 20 pušaka s potrebnom municijom te da osigura hranu za vojnike koji čuvaju državnu blagajnu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 106, 107, 110/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Broj. 106/N.V.

Zagreb, 29. X. 1918.

SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU
Narodnoj straži

Z A G R E B.

Nalaže Vam se da predate na ime Dra. Janka Šimraka 4 četiri puške sa potrebitom municijom, za čuvanje kancelarije Narodnog Vijeća.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Broj. 107/N.V.

Zagreb, 29. X. 1918.

Sekcija za organizaciju i agitaciju.

Narodna Straža,

Z A G R E B.

Javlja nam zapovjednik straže, grupe koja čuva državnu blagajnu, da ljudima treba hrane, pošto ne mogu ići kući, jer su obvezani ostati na straži.

Uredite stvar, i odredite nužno.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Br. 110/N.V.

Zagreb, 29. X. 1918.

NARODNO VIJEĆE SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.

Narodnoj straži

Z A G R E B.

Nalaže Vam se da predate "Domagoju" na ime gospodina Dra. Petra Rogulje 20 /dvadeset/ pušaka, s potrebitom municijom.

156.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS nalaže Narodnoj straži (Srpski soko u Zagrebu) da osigura stražu od jednog vođe i 10 momaka za čuvanje prostorija i blagajne Narodnog vijeća noću 30/31. listopada 1918.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 233/1918.

Br. 233/N.V.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Zagreb, 30. X. 1918.

Narodnoj straži

Zagreb

Srpski Soko.

Na mjesto vodje Antonija Pajića i njegovih pet momaka, koji su na straži od 5 sati iz jutra izvolite designirati stražu od jednoga vodje i deseterice momaka, za prostorije Narodnog Vijeća i blagajnu kroz ovu noć.

M. P.¹⁹²

Dr. Šimrak Janko. [v. r.]

157.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Središnja kancelarija Narodnog vijeća SHS dostavlja povjereniku za unutarnje poslove u Zagrebu zaključke Središnjeg odbora o naoružanju seljačkih gospodara i povratku oduzetog oružja.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 191/1918.

Koncept.

Središnja kancelarija Narodnog Vijeća.

Broj: 191 N.V.
1918.

Središnja kancelarija Narodnoga Vijeća primila je od središnjega odbora Narodnoga Vijeća ove zaključke, pa ih visokoj vladi unutarnjega odsjeka stavlja do znanja, da ih izvoli izvršiti:

OBORUŽANJE SELJAČKIH GOSPODARA I POVRATAK ODUZETOG ORUŽJA.

1. Svi gospodari seljaci mogu se slobodno oboružati kako najbolje znadu i mogu.
2. Sve oduzete puške i drugo oružje, koje je sada spremljeno kod kotarskih oblasti imade se vlasnicima ili njihovim zakonitim nasljednicima povratiti, u koliko ih vojništvo nije oduzelo.

U Zagrebu, 30. listopada 1918.

Dr. Šimrak v. r.

Povjereniku Narodnoga Vijeća
za unutarnje poslove Dru. Srgjanu Budisavljeviću
u/

ZAGREBU.

¹⁹² Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA".

158.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS javlja Vojnoj cenzuri brzojava u Zagreb, da se raspušta dosadašnja vojna cenzura i da njene prostorije preuzima Narodno vijeće.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 139/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 139/N.V.

Zagreb, 30/10 1918.

Vojnoj Cenzuri Brzojava
Z A G R E B

Budući da je Narodno Vijeće preuzelo svu koliku vlast u svoje ruke, to se dosadanja vojna cenzura raspušta a dosadanje prostorije preuzima Narodno Vijeće, kojemu se izvolite pokoriti.

159.

Zagreb, 30-31. listopada 1918.

Zapovjednik Operativnog odsjeka podmaršal Mihaljević traži, da se u svim postrojbama koje se popunjavaju s područja "južnoslavenske države", objavi proglas Narodnog vijeća SHS u kojem se zahtijeva strogo pridržavanje discipline i reda u postrojbama, te brzi povratak u Zagreb svih časnika koji se nalaze pri Vrhovnom vojnom zapovjedništvu i Glavnom stožeru.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 3/1918.

Br. 3/1918. N.V.

AOK, Baden.

Telegramm

Es wird ersucht an alle aus den Ländern des südslavischen Staates sich ergänzenden Truppen folgende Verlautbarung des Nationalrates zukommen zu lassen:

Um eine in Bezug auf Zucht, Ordnung, Verpflegung und Higiene geregelte Rückkehr der SHS Truppen in ihre Heimat zu ermöglichen, verfügt der Komissär für Landesverteidigung in Zagreb Folgendes.

Das Verhältnis des Niederen zum Höheren und des Untergebenen zum Vorgesetzten wird vollauf auch weiterhin aufrechterhalten.

Infolgedessen sind die Befehle der Vorgesetzten und Höheren unter allen Verhältnissen zu befolgen. Die Offiziere sind verpflichtet unter Anwendung der gesetzlich gestatteten Mitteln die Disziplin und Ordnung unter allen Verhältnissen aufrechtzuerhalten.

Weiters wird ersucht die beim AOK und QAbt befindlichen Offiziere von SHS ehebaldigst nach Zagreb zum Kommissär für die Landesverteidigung zu dirigieren.

Kommissär für Landesverteidigung der
Slovenen, Kroaten und Serben.
Mihaljević f.d.m. [v. r.]

160.

Zagreb, 31. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS traži od Vrhovnog vojnog zapovjedništva brzi povratak "južnoslavenskih postrojbi".

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 4/1918.

Br. 4/1918. N.V.

Telegram

A. O. K.

Der Nationalrat der Kroaten, Slovenen und Serben ersucht um sofortige Abdirigierung der Ersatzkörper folgender südslavischen (slovenischer) Truppen.

LIR 27 (Schütz Rgt 4) aus Enns nach Laibach

Sch Rgt 5 aus Voitsberg nach Zagreb

I.R. 97. " Gyulafehérvár " "

Drag. Rgt 5 " Marburg nach Laibach

I.R. 47. " " " "

L.I.R. 25 " " " "

I.R. 17 " Tolmezzo " "

I.R. 87 " Cilli " "

Komissär für Landesverteidigung
der Slovenen-Kroaten-Serben.

Dr. M. Drinković [v. r.]

ad. br. 4/1918. N.V.

Gospodinu
povjereniku za narodnu obranu¹⁹³

Predlagam, da izvolite dati takoj nalog, da se premestijo u stara oz. druga mesta insi-
cer

dosad. domobr. pukovnija 27 (Schützen regt 4) iz Ennsa u Ljubljani

"	[Sch.] R 5	iz	Voitsberga	u	Zagreb
"	IR 97	"	Gyulafeherwar	"	"
"	dragoni 5	"	Maribora	"	Ljubljani
"	IR 47	"	"	"	"
"	LIR 25	"	"	"	"
"	IR 17	"	Tolmezza	"	"
"	IR 87	"	Celja	"	"

kjer bi se poslednje formirale za Trst.

Zagreb, 31. 10. [19]18.

[.....]¹⁹⁴

161.

Ljubljana, 31. listopada 1918.

Vojskovođa Svetozar Boroević upozorava da će uredbе narodnih vijeća o željeznicama u najkraće vrijeme zbog nedostatka hrane učiniti postrojbe bespomoćnima i izazvati katastrofu na južnoslavenskom području. Razularene armije obrušit će se s nezaustavljivim Talijanima na Kranjsku i Hrvatsku, što će izazvati nepredvidljive posljedice, pa moli da Narodno vijeće SHS učini sve što je u njegovoj moći da spriječi razuzdanost vojnih postrojbi koja bi mogla uništiti novi ustroj. Zabtijeva da se željeznički promet odvija bez ikakvih ograničenja. Povjerenik za narodnu obranu Drinković javlja da će se sve zapovijedi o prekidu željezničkog prometa odmah ukinuti i osigurati redovita opskrba bez prekida.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 5/1918.

Br. 5/1918. N. V.

BRZOJAVKA.
Nationalrat Zagreb

+ f Laibach l + 6 amts 11/11 10 hm

¹⁹³ M. Drinković.

¹⁹⁴ Potpis nečitak.

Die waehrend der Nacht mir bekannt gewordenen Verfuegungen der Nationalraete bezueglich der Eisenbahnen werden in kuerzester Zeit die Armeen durch Nahrungsmangel wehrlos machen und eine Katastrofe fuer die suedslavischen Gebiete herbeifuehren. Die zuchtlos gewordener Armeen werden mit den dann nicht aufzuhaltenden Italienern sich pluendernd ueber Krain und Kroatien ergiessen, was zu unabsehbaren Folgen fuer diese Gebiete fuehren wurd. Nicht als General, nicht als der letzte Sohn des Landes sondern als Patriot, der seine Heimat zu mindest ebenso heiss liebt wie irgend ein Kroat, mache ich auf die unausbleiblichen Folgen aufmerksam, appelliere an den Patriotismus des Nationalrates alles aufzubieten, dass aus den Armeen keine Horden werden, die die neuen Gebilde zerstoeren werden. Der Eisenbahnverkehr waere sofort freizugeben.

Feldmarschall Boroević q. op no 1615 +

ad. br. 5/1918. N.V.

Žurno, pred svim inim brzojavkam.

Auf die Depesche von 31. Oktober, wegen geregelten Eisenbahnverkehr wird folgendes bekanntgegeben: -

1.) Es besteht hier nicht die Absicht den Eisenbahnverkehr zur und von Armee im Felde zu unterbrechen, wem das A. O. K. und die ungarische Nationalregierung die Verpflichtung uebernehmen, dass der fuer internen Verkehr in Jugoslavien benoetigte Wagenpark, Kohle, Öhl und Personal beigelegt werden. Dies ist zur Verhinderung der Anarchie und vor allen zur Verpflegung der in Fiume und in Croatien befindlichen fast 30.000 zählenden ungarischen und deutsch-österreichischen Truppen, sowie fuer Verpflegung von mehr als 10.000 Kranken und Verwundten notwendig, damit sie nicht dem Hungertode preisgegeben werden.- Die Nationalregierung wird sofort den geregelten Eisenbahnverkehr sichern und den Befehl wegen Absperung der Bahnen aufheben und besonders alle Verpflegszüge durchlassen, wenn den SHS sofort 200 Waggon Kohle, entsprechend hiezu Öhl und Leergarnituren fuer den internen Verkehr zur Verfügung gestellt werden.-

Zustimmende Antwort im Interesse aller dringend notwendig.-

Dafür uebernimmt der Nationalrat SHS die Sorge um Verpfl; Unterkunft und den Abschub der ung. und deut. öst. Truppen.

Ergeht gleichlautend an ungarischen Nationalrat, A. O. K., A. O. K.ersucht weiter F. M. Boroević, Zentraltransportleitung Wien zu geben.

Ministar rata
odobrio 1./XI [1918.]
Kvaternik p[od]p[ukovni]k.

Kriegskommissär des SHS
Drinković

162.

Zagreb, 1. studenoga 1918.

Tekst brzojava upućenog vojskovođi Borojeviću, u kojem Povjerenik za obranu Narodnog vijeća SHS traži da odugovlači s povlačenjem, da se "južnoslavenske trupe" upute u Ljubljano, Karlovac, Zagreb i Rijeku te da se austrijske i mađarske trupe upute preko Villacha i Klagenfurta kući.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 222/1918.

Br. 222/1918. N. V.

Vlada narodnog vijeća SHS odio za narodnu obranu

Komesar zemaljske obrane države Slovenaca Hrvata i Srba
dr. Drinković vrhovna komanda.¹⁹⁵

Feldmaršal Borojević javio je vrhovnoj komandi, da je stigla ova depeša: "Od najvećega je interesa za jugoslavensku državu, da njezini predjeli radi preokreta ratnoga položaja, koji je nastupio ne budu povučeni u daljnje patnje. Narodno Vijeće S.H.S. stavlja radi toga na gospodina feldmaršala silnu zamolbu, da zaštiti uzmak što više zavuče;

2./ da slovenske trupe budu dirigitane u prostor oko Ljubljane, a ostale jugoslavenske i slavenske trupe u prostor oko Zagreba, Karlovca i Rijeke;

3./ da se austrijske i mađarske trupe uprave preko Bjelaka, Celovca u svoju domovinu. Sve jugoslavenske čete, koje se nalaze na uzmaku prema zapovijedi upućene su na zapovjednika Ljubljane feldmaršala Ištvanovića. Moli se, da se saopći o situaciji, koja de facto postoji i koja se imade izvesti. Komesar za zemaljsku obranu države S.H.S. dr. Drinković.

Feldmaršalu Borojeviću je naloženo, da ovoj molbi u koliko je moguće ide u susret, to više, što tendencija tražbine odgovara namjerama vrhovne komande potpunoma. Generalna komanda vojske može ipak u ovome smislu samo tada raditi, ako u prvome redu bude željeznička pruga opet u potpunome redu t. j. da centralna uprava za prevoz i poljske prevozne uprave u Ljubljani, Bjelaku dalje mogu funkcionirati sa svojim aparatom. Ja molim radi toga silno, da se sve vojničke željezničke oblasti u svakome pogledu što jače podupru.

Vrhovna vojnička komanda.

Poslano¹⁹⁶

¹⁹⁵ Originalna je brzojavka pisana njemačkim jezikom, v. broj 5. i 30. Opći spisi Operativnog odsjeka.

¹⁹⁶ Nadopisano rukom.

163.

Beč, 2 studenoga 1918.

Brzopjavne vijesti s podacima o stanju na bojišnici na kojoj se nalazi 5 milijuna vojnika koje treba vratiti kući. Traži se uspostava telefonskih i brzopjavnih veza, te normalno funkcioniranje željezničkog prometa radi transporta i opskrbe vojske.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 73, 75/1918.

Br. 75/1918. o. p .

Vrhovno vojno zapovjedništvo. Na frontama i u zaposjednutim krajevima nalaze se sada još po prilici 5 milijuna vojnika. Njihovo uredno odaslanje u domovinu, njihova demobilizacija moguća je samo sudjelovanjem zastupstva pojedinih naroda, i druga pitanja koja valja riješiti mogu se samo u najužem sporazumu sa zastupnicima naroda povoljno riješiti. Stoga molim smjesta jednoga stalnog zastupnika k vrhovnom vojnom zapovjedništvu u Baden kod Beča poslati koji će posredovati obostrane želje. Javite telegrafski ime i vrijeme dolaska na vrhovno vojno zapovjedništvo. Šalje se njemačko-austrijskom narodnom vijeću, Češko-Slovačkom Narodnom Viboru, Narodnom vijeću predsjedniku poljskoga kluba Ukrajinskom i rumunjskom Narodnom Vijeću.

Arz generalpukovnik poglavica generalnog stožera.

ad. br. 75/1918. o. p.

Brzopjavna VIJEST:

NARODNOM VIJEĆU SHS U ZAGREBU.

Opskrba vojske na fronti, zatim vodjenje vojske koje je još potrebna, te demobilizacija i daljnja izmjena zarobljenika traži prešno da dosadanje mreže telefona i brzopjava u istom opsegu i nadalje funkcioniraju. Prekidanje ovih sveza bilo bi od najtežih posljedica kako za opstanak vojske, tako i za mir i red država i sigurnost naroda. Radi toga se umoljava Narodno Vijeće SHS da ostavi do svršetka demobilizacije u daljnjem prometu ove pruge. Vezu vojnog vrhovnog zapovjedništva i ministarstva rata sa Ljubljanom, Zagrebom i Sarajevom. O eventualnim željama u pogledu kontrole izaći će se najvećom gotovošću u susret, kao što bi se Narodnom Vijeću i na raspoloženje stavili nacionalni oficiri koji bi u dotičnim centralama održavali vezu sa Narodnim Vijećem. Narodno se Vijeće najučtivije umoljava da izvoli obavijestiti i mjesne odbore u Ljubljani i Sarajevu na koje se ujedno ista adresa otprema.

Šef glavnog stožera.

Broj 73/1918. o. p.

Brzozjavi primljeni u 7 i 15 u jutro dne 2. studenoga 1918.

Narodno Vijeće, Zagreb.

Pojedina su Narodna Vijeća zadržala u krajevima, koje su ta Vijeća zaposjela, željeznički materijal, kola i lokomotive, te ne puštaju da taj materijal predje u susjedni teritorij. Ali neke države, kao jugoslavenska, ne mogu nego samo kratko vrijeme, da s ugljenom, što ga imaju, podržavaju promet. Tada će se morati obustaviti svaki promet, jer susjedi ne će propustiti ugljen.

Sve države zahtijevaju natrag svoje čete. Nemoguće je pak odijeliti čete na fronti i poslati ih u pojedina ishodišta k pojedinim državama, jer vojska nije sastavljena po narodnosnim divizijama. Tako n. pr. kod Gorice stoji jedna njemačko-austrijska divizija, a naprotiv jedna jugoslavenska u Trientu. Ove se ne mogu otpremiti u svoju domovinu bez naredjene upotrijebe željeznica. Posjedala lokomotiva, vagona na pojedine države može biti istom nakon demobilizacije. Stoga Vas upozorujem, da je za uređeni transport svih četa u svoju domovinu potrebno najmanje deset tisuća potpunih vlakova. Ovaj se pokret masa mora jedinstveno upravljati sa jednog mjesta.-

Vojska na fronti iznosi oko pet milijuna ljudi. Ovoj se masi mora urediti obskrba, što je glede željeznice bilo moguće, to je kroz četiri godine potpuno pokazala dosadašnja željeznička organizacija. Skrajnje je vrijeme, da opet stupi u potpunu snagu i da joj kao prije bude pripuštena sloboda disponiranja kolima, lokomotiva i vrtenju vojničkih vlakova. Ako se opet ne uspostavi stari red, u najkraće vreme, onda će mase pripadnici svakog naroda na fronti biti izvrgnute smrti od gladi, ili će onda gladna vojska opljeniti i orobiti sve države vraćajući se kući. Stoga molim jasnu izjavu, da se opet uspostavlja vojnički željeznički promet i predaje u ruke oblastima vojničkih željeznica, jer inače otklanjam svaku odgovornost za posljedice te ponovno svaljujem na one, koji su krivi. Šalje se na Madjarskog ministarskog predsjednika: Njemačko Austrijsko Narodno Vijeće, česko-slovenski Narodni Vabor, Poljačkom Narodnome Vijeću, Ukrajinskom i Rumunjskom Narodnom Vijeću.-

Šef glavnoga stana.-

M. P.¹⁹⁷

164.

Zagreb, 2. studenoga 1918.

Proglas Narodne vlade SHS o prijekim sudovima.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 49/1918.

¹⁹⁷ Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE SLOVENACA HRVATA I SRBA".

VLADA NARODNOG VIJEĆA S. H. S. Odio za Narodnu Obranu.

Broj 49/N.O.

N.V. S.H.S.

PROGLAS O PRIJEKOM SUDOVANJU!

V O J N I C I.

Ovime se za cjelokupnu vojsku na području Hrvatske i Slavonije kao i za sve druge osobe, koje izuzetno spadaju pod vojno kaznenu sudbenost, određuje i proglašuje prijeviki sud za zločinstvo pobune, bune, umorstva, razbojstva /grabeža/, paleža, javnog nasilja zlobnom oštetom tuđeg vlasništva /privatnog i javnog kao brzjava, telefona, željeznica, mostova, električnih uređaja, vodova i t.d./ i silovitog odpora proti vojničkoj - ili kojoj drugoj po Narodnom Vijeću priznatoj straži.

Prema tome biti će po prijekom sudu kažnjen smrću svatko, tko se pobuni proti svojim višima ili njihovim zapovjedima, tko drugoga namjerice usmrti ili usmrtiti pokuša, tko otima, plačka, pali, oštećuje bilo javnu ili privatnu imovinu i oružjem u ruci ili i inače silovito opre kojoj straži.

U Zagrebu, dne 2. studena 1918.

/M. P./

Dr. Drinković v. r.

165.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Podmaršal Teodor Bekić traži povratak u Hrvatsku.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 93/1918.

Br. 93/1918. o. p.

Toša Bekić, podmaršal u Kašavi, traži, da mu se omogući povratak u Hrvatsku.- Tu je bio zapovjednik 3. domobranskog okružja.-

Broj 8 P. s.

OPERATIVNOM ODSJEKU ZA NARODNU OBRANU

ZAGREB.

Zagreb, dne 3. studena 1918.

Na znanje. –

u. z.¹⁹⁸

M. P.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Potpis nečitak.

¹⁹⁹ Okrugli pečat: "VLADA NARODNOG VIJEĆA – Odio za narodnu obranu – S.H.S."

166.

Zagreb, studeni 1918.

Imenovanje pukovnika Viktora Zlocha zapovjednikom u Brodu na Savi, sa zadaćom da osigura prolaz, prebranu i razoružanje četa bivše austrougarske vojske iz Bosne.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 146/1918.

Br. 146/1918. o. p.

Vlada narodnog vijeća SHS; odio za narodnu obranu.-

Operativni odsjek.-

Op. Br. 146.

Pukovnik Zloch Viktor
odredjenje u Brod.

I. Vojno okružno zapovjedništvo Zagreb 1./
Mjestno zapovjedništvo puk.[ovnik] Miljuš Zagreb 2./
Mjestnom odboru Narodnog Vijeća Brod 3./

1 – 3

Postajnim zapovjednikom u Brod/S imenuje se pukovnika 70. pješ.[ačke] puk.[ovnije] Viktor Zloch, koji imade sa pospješjenjem onamo odputovati.- Hodni list izdaje mjestno zapovjedništvo pukovnik Miljuš.-

Zadaća:

I./ Preuzeti sve poslove postajnog zapovjednika u smislu službovnika I. dio.-

II./ Pravo raspolaganja sa svim četama posade u svrhu uzdržavanja reda i mira u samoj postaji i širjem okolišu.

III./ U najužem sporazumku sa pododborom Narodnog Vijeća u Brod/S urediti sve sigurnostne mjere, obskrbu i nastanbu stalnih i prolazećih četa.-

IV. Najvažnija zadaća jest reguliranje prolaza četa bivše austro-ugarske vojske, osobito obzirom na Austro-Njemačke i Madjarske čete.-

V./ Osiguranje željeznice do Nove Gradiške i Vrpolja.-

Izdaje se I. Vojno-okružnom zapovjedništvu, Zagreb, Mjestnom zapovjedništvu puk.[ovniku] Miljušu Zagreb, te Mjestnom odboru "Narodnog Vijeća" Brod/S.-

ad. br. 146/1918. o. p

Primljeno u 5 ³/₄ poslije podne.
Iz kancelarije Narodnog Vijeća

Dom. Kokotović
pukovnik

VOJNOM ODSJEKU

Brod: Pododbor Narodnog Vijeća iz Broda telefonira, da su dobili obavijest, da će sutra ili prekosutra najdalje početi prolaziti iz Bosne vojničke čete, te da bi umjestno bilo, da vojni odsjek izašalje jednog vrsnog višeg časnika, koji bi preuzeo u svoje ruke zadaću, da se održi red, uredi prehrana tih četa i eventualno njihovo razoružanje.

Nadalje pododbor Narodnog Vijeća uzeo je pod svoju zapovjed Brodsku stanicu, te je promet između Zagreba i Broda već uredjen i uspostavljen. Osobni vlak iz Broda kreće sutra u sedam sati.-

Matulić [v. r.]

167.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Zapovijed o organiziranju konjaništva narodne vojske i imenovanje Stjepana pl. Vučetića zapovjednikom.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 136/1918.

Vlada narodnog vijeća odio za narodnu obranu.-

Operativni odio.-

Broj 136 opr.
1918.-

Postrojavanje i postavljanje
konjaništva.-

Zagreb, dne 3. studena 1918.-

za 1.-

Pukovnik Stjepan pl. Vuchetich [zapovjednik] 10. dom.[obransko] hus.[arske] pukovnije imade organizirati i na novo postaviti konjaništvo narodne vojske.-

Sjedište istoga u Zagrebu. Kao uredovna prostorija dodjeljuje mu se soba br. 64. u zgradi ratnog ministarstva, a kao pobočnik pridjeljuje mu se poručnik Vuk pl. Krajač 10. hus. pukovnije.-

Povodom toga imade doknadni osnutak bivše 10. dom.[obransko] husarske, 5. te 12. ulanske pukovnije i 13. povozni bataljun odmah i brzojavno ovamo prijaviti ukupni stališ u konjaničkoj službi izobražene momčadi, razpoloživih jahaćih konja i oružja /karabinke, sabalja, pištolja, strojnih pušaka/.-

Obzirom na prešnost ovog organiziranja imadu ove prijave što skorije ovamo prispjeti.-

za 2.

/: Na prepisu odpravka pod l. naslovi i piši : /
Izdajem znanja radi.-

168.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Zapovijed o osnivanju opskrbnih postaja u Zagrebu.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 17/1918.

Vlada narodnoga vijeća S.H.S. odio za narodnu obranu.

Broj 17./1918.

Mjesnom zapovjedništvu, kolodvorskom zapovjedništvu, doknadnom bataljunu 25. i 53. pukovnije, zapovjedništvu prikupišta, opskrbnom skladištu i vojnom zapovjedništvu.

Zagreb, dne 3. studena 1918.

u postajama

Na južnom i državnom kolodvoru u Zagrebu oživotvoriti će se ponovno opskrbe postaje, koje će prispjevajućoj momčadi, osobito onoj, koja sa ratišta dolazi, izdati kavu i kruh bez odštete.

Mjesno zapovjedništvo imade na kolodvorima straže pod zapovjedi časnika postaviti, koje prispjevajuću momčad sakupiti i uz pratnju u opskrbnu postaju, a nakon podijeljenja momčadi kavom i kruhom istu u prikupište ili k doknadnom bataljunu 25. ili 53. pukovnije voditi imade.

Isto takove straže imadu se i na ulazima u gard – osobito sa zapadne strane postaviti, koje netom opisani postupak slijediti imadu.

U vojarnama imadu zapovjedništva 53. odnosno 25. pukovnije preko 40 godina staru momčad, razoružati i otpustiti. Ostalu momčad valja u bez razlike četnog tijela u taktične jedinice postrojiti, tako da se odmah za držanje mira i reda uporabiti može.

Topničku momčad valja 42. doknadnoj bitnici predati.

Momčad /:inih država:/ ima se u Rudolfovoj vojarni eventualno u barakama posebno nastaniti, razoružati i na okupu držati dokle se prilika pruži, da se u njihove domovine odpremi.

Pod nipošto nesmiye se dozvoliti, da se bilo vlastita, bilo strana momčad po gradu razidje.

Glede izmjere i načina zaračunavanja izdane kave i kruha ima intendancija shodne odredbe izdati te u pretres uzeti, kako bi se o podne prispjevajućoj momčadi kompaktnija hrana izdati mogla.

Izdaje se vojnom i mjesnom zapovjedništvu, doknadno bataljunskim te kolodvorskim zapovjedništvima u Zagrebu, zapovjedništvu prikupišta i opskrbnom skladištu.-

Mihaljević p[o]dm.[aršal] [v. r.]

169.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Zabilješka o prijedlozima u vezi s imenovanjima časnika i promjenama naziva vojnih odsjeka.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 102/1918.

Broj 102
op. 1918.

Operativni odsjek.

PREDSJEDNIČTVU ODJELA ZA NARODNU OBRANU
Z A G R E B.

Z a g r e b, dne 3. studena 1918.

1./ U interesu toga, da se na važna mjesta postave ne samo politički pouzdane, već i u vojničkom pogledu sposobne osobe umoljavam, da imenovanja pojedinih zapovjednika glavara itd., koja si "Narodno Vijeće" pridržaje uslijede tek nakon saslušanja pročelnika narodno-obranbenog odjela i zapovjednika operativnog odsjeka. -

2./ Da se u buduće pomutnja u oznaci pojedinih vojnih oblasti i zapovjedništva spriječi, potrebno je da se naziv dosadanjih vojnih odsjeka promjeni u slijedeće nazive:

- I. Vojno okružje Zagreb.
- II. Vojno okružje Ljubljana.
- III. Sarajevo,
- IV. Mostar.

Ovu promjenu naziva umoljavam što skorije u Vijestniku Naredaba i svim novinama proglasiti izvoliti.-

Mihaljević p[o]dm.[aršal] [v. r.]

170.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Nalog postajnim zapovjedništvima za prijavu oružja i streljiva.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 95/1918.

Vlada narodnog vijeća za narodnu obranu.-

Broj 95 opr.

1918.-

Operativni odio.-

Oružja i streljiva zalihu prijaviti
nalaže.-

Postajna zapovjedništva:

1. Gospić	13. Brod n/S
2. Otočac	14. Bršadin
3. Ogulin	15. Vinkovci
4. Rijeka	16. Osijek
5. Karlovac	17. Petrovaradin
6. Zagreb	18. Petrinja
7. Varaždin	19. Orahovica
8. Sisak	20. Zemun
9. Bjelovar	21. Kolodvorsko zapštvo Zidani most
10. Nova Gradiška	22. " " Koprivnica
11. Požega	23. " " Metlika
12. Virovitica	

Zagreb, dne 3. studena 1918.-

ad 1-23-

Dnevno ovamo javiti broj tamo
se nalazećih pušaka strojopušaka topova
pištolja te naboja za iste Stop
Vojno operativni odio narodnog vijeća.-

171.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Osnivanje Vojnog odbora Jugoslavena iz Ugarske u Zagrebu.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 86/1918.

Vlada narodnog vijeća SHS, odio za narodnu obranu.

Broj 86

o. p.

Zagreb dne 3. studenoga 1918.

Dozvolom gornjeg odjela narodne vlade postrojava se današnjim danom vojni odbor Jugoslavena iz Ugarske u Zagrebu /Gajeva ulica broj 30a/ sa zadaćom:

1./ da se svi vojnici i građani Jugoslaveni iz Ugarske, nalazeći se na teritoriju SHS za narodnu obranu koncentriraju, u Zagrebu organiziraju i na vojničku i političku suradnju s jugoslavenskim krajevima Ugarske pripreve.

2./ pročelnikom tog odbora imenovan je nadp. Milan Štefanović, njegovim zamjenikom nadporučnik v. s. Dr. Martin Filippon i nadporučnik Dr. Pero Janković.

3./ članovi tog odbora jesu nadp.[oručnik] Milorad Matić 28. dom.[obranski] puk.[ovnik], Joco Lukić, bivšeg okr.[užnog] zapovjedništva, por. Dušan Andjelković bivše c.[arske] i k.[raljevske] 51 puk.[ovnije], satnik Izidor Somborski 25. dom.[obranski] pješ.[ačke] puk.[ovnije], nadp.[oručnik] Gjorgje Subotić 25. dom.[obranski] pješ.[ačke] puk.[ovnije], nadpor.[učnik] Matija Evetović, Stjepan Buljeučić i zastavnik Nestor Teodorović svi bivše c.[arske] i k.[raljevske] 23. pukov.[nije] zatim zast.[avnik] Stevan Purković 25. dom.[obranski] pješ.[ačke] puk.[ovnije], te Dr. Mita Topolovački bivšeg okružja.

4./ kao skupište i konačište momčadi određuju se prostorije bivšeg oporavilišta 25. dom.[obranske] puk.[ovnije] u Zagrebu.

5./ u ove svrhe valja ne samo momčad i časnike pripadnike jugoslavenskih krajeva područja Ugarske, već i svu sa eventualnim prolazećim preselicama u Zagreb dolazeću momčad sakupljati i prema gornjem organizirati.

6./ odbor ostaje neposredno podređen operativnom odjelu odjela za narodnu obranu /doglasna grana/ te se upućuje na pojedine referate ovoga odjela, a sva mjesna te ina zapovjedništva imaju mu u toj službi svojski pomagati.

Izdaje se doknadnom bataljuni 25. 28 te bivše c.[arske] i k.[raljevske] 23 pješ.[ačke] pukovnije, postajnom zapovjedništvu u Zagrebu i zapovjedniku istoga pukovniku Srnki te pročelniku vojnog odbora Jugoslavena iz Ugarske nadp. Milanu Štefanoviću.

Mihaljević p[o]dm.[aršal] [v. r.]

ad. br. 86/1918. o. p.

Vojni odbor Jugoslavena iz Ugarske.

POVJERENIKU NARODNOGA VIJEĆA S.H.S. ZA NARODNU OBRANU.²⁰⁰

Z A G R E B.

Mješoviti odbor za vojničke poslove Jugoslavena /:Srba, Hrvata Bunjevaca i Šokaca:/ iz Ugarske, predlaže Povjereniku Narodnoga Vijeća S.H.S. za Narodnu Obranu: da se svi vojnici i građani Jugoslaveni iz Ugarske nalazeći se na teritoriju države S.H.S., naročito pak oni, koji bilo kakovim transportom prolaze preko ovog teritorija zadrže, koncentrišu u Zagrebu i organizuju tako vojnički, kao politički za djelovanje u Jugoslovenskim krajevima Ugarske.

Sa time u svezi prijavljuje se da je uvodno navedeni Odbor čijem pročelnikom je izabran nadporučnik Milan Štefanović, a njegovim zamjenicima nadporučnik vojni sudac Dr. Martin Filippon i nadporučnik Dr. Pero Janković, preuzeo u zgradi bivšeg domobr.[anskog] okružja sobu br. 20. u prizemlju za pisarnu, a prostorije oporavnoga odjela domobr.[anskog] 25. bataljuna za sabiralište i ukonačište momčadi.

Umoljava se gornji prijedlog odobriti i shodno odrediti da i obskrba momčadi bude osigurana.

Konačno se umoljava da se već gore navedeni časnici kao i slijedeći odbornici: nadp. Milorad Matić 28. domobr.[anske] Pukovnije Joco Lukić bivšeg domobr.[anskog] okružja por.[učnik] Dušan Andjelkov bivšeg c.[arskog] i k.[raljevskog] 51. puk.[a] satnik Isidor Somborski 25. domobr.[anskog] puk.[a] nadp.[oručnik] Gjordje Subotić 25. dom.[obranskog] puk.[a] i Matija Evetović i nadp.[oručnik] Stjepan Buljeučić zastavnik Nestor Teodorović svi bivše c.[arske] i k.[raljevske] 23. pukovnije zastavnik Stevan Purković 25. dom.[obranske] puk.[ovnije] Milan Štefanović i Dr. Mita Topolovački bivšeg domobr.[anskog] okružja od svojih dosadanjih udjelba riješe, kako bi mogli posvetiti se jedino gore navedenoj organizaciji.-

U Zagrebu, 3. studeni 1918.

Milan Štefanović [v. r.]
pročelnik vojn.[og] odbora
Jugoslavena iz Ugarske

²⁰⁰ M. Drinković.

172.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Imenovanje potpukovnik Balleya organizatorom Akademске garde.
NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 141/1918.

Broj 141 opr.
1918.-

Podpukovnika Balley imenovanje
organizatorom akademске omladine.-
Vojna zapovjed broj 6 točka od 7/11.1[918.]

Gospodin podpukovnik Emanuel pl. Balley
53. pješ.[ačka] puk.[ovnija] Zagreb..... 2

Zagreb, dne 3. studena 1918.

za 1.-

Podpukovnik Emanuel pl. Balley 53. pješ.[ačka] puk.[ovnija] imade organizirati i postaviti legiju akademске omladine u koju svrhu neka se stavi u sporazumak sa odborom akademске omladine prema usmeno dobivenim uputama.-

O posljedku organiziranja i postavljanja valja što skorije ovamo izvješće podnijeti.-

U izvješću valja navesti broj članova legije kao što i posebno broj vojnički već izobraženih i neizobraženih članova legije.-

za 2.-

Vlada nar. vijeća odio za narodnu obranu.

DEKRET.-

Gospodinu podpukovniku povjeravam organizaciju i postavljanje legija akademске omladine u Zagrebu time, da se ova organizacija što prije provede i izvješće o organizaciji prema točki 3 dnevne zapovjedi vojnog zapovjedništva od 7. studena 1918. podnese.-

U Zagrebu, dne 3. studenoga 1918.-

173.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Starješinstvo Hrvatskog sokolskog saveza moli Narodno vijeće SHS da mu doznači 50.000 kruna za organizaciju sokolskih društava u zemlji.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 354/1918.

Br. 354/N.V.

Starješinstvo Hrvatskog Sokolskog Saveza

U DESNICI SNAGA,
U SRCU ODVAŽNOST,
U MISLI DOMOVINA.

ZAGREB, 3. studenoga 1918.

Narodno Vijeće

Zagreb.

Starješinstvo hrvatskoga sokolskoga saveza moli narodno vijeće, odsjek za organizaciju i agitaciju, da mu doznači K 50,000.- za obću organizaciju sokolskih društava u zemlji, koja bi podržavala red i mir, za osnivanje narodnih straža u krilu društava, za propagandu među narodom, da se dobrovoljno javi u narodnu vojsku te za pripremljeni rad oko osnutka sokolske legije.

Starješinstvo hrv. sokolskoga saveza

Starješina:
Dr. L. Car [v. r.]

Tajnik:
[.....]²⁰¹

174.

Zagreb, studeni 1918.

Vlada Narodnog vijeća SHS izdaje uputu u vezi s molbama za vojnu pomoć.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 292/1918.

²⁰¹ Potpis nečitak.

Vlada narodnog vijeća SHS; odio za narodnu obranu.
 Operativni odsjek.
 Op. Br. 292

Veliki župan Varaždin 1.
 " " Zagreb 2.
 " " Ogulin 3.
 " " Bjelovar 4.
 " " Požega 5.
 " " Osijek 6.
 " " Vukovar 7.
 " " Gospić 8.

Sve kotarske oblasti odmah uputiti, da se za davanje asistencija obraćaju direktno na najbližu vojničku postaju, koje su upućene, da prema raspoloživim silama pomognu. Ujedno se umoljava organizaciju narodnih straža svestrano energično potjecati, pošto raspoložive sile jedva dostaju za uzdržavanje reda u gradovima.-

Puške i streljivo može se kod svake posade na izravnu molbu dobiti.

Napredovanjem postrojenja narodne vojske stavljati će se potrebni brahijalni odjeli što skorije na raspolaganje oblastima, koje ih trebale budu.

Obranbeni odjel
 vlada narodno vijeće.

175.

Beč, 3. studenoga 1918.

Ministar Stöger-Steiner poziva Narodno vijeće SHS da pošalje opunomoćene predstavnike u svrhu rasprave o demobilizaciji u austrougarskom Ministarstvu rata.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 55/1918.

Br. 55/1918. o. p.

Brzjavka

Jugoslavischer Nationalrat, Zagreb

s Wien 25+268 47 1 10 n =

Behufs Entgegennahme der Wuensche der hohen Nationalraete in Ansehung bevorstehender Demobilisierung der Armee und Vereinbarung zweckmaessigster Vorgangsweise zu diesem Ziele erbitte dringend Entsendung bevollmaechtigter Vertreter ins K. M. Erbitte dringdrahtliche Anzeige des Eintreffens designierter Bevollmaechtigter. Stoeger Steinier Goberst

Br. 55/1918. o. p.

176.

Beč, studeni 1918.

Vrhovno vojno zapovjedništvo predlaže Narodnom vijeću SHS, da radi održavanja reda, transportom postrojbi i dalje upravlja Glavni vojni stožer za transport (Središnji vojni ured za transport).

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 40/1918.

Br. 40/1918. o.p.

Brzovjav
Jugoslavischer Nationalrat, Zagreb

ss aok 15949 308 10/30 6/30 m

In der jetzigen Phase der Kriegführung treten an die Bahnen innerhalb der alten Grenzen der Monarchie ausserordentlich schwierige Aufgaben heran, die soweit sie militärischer Natur sind. Im Interesse der Ordnung nur von einer einheitlichen Zentralstelle geleitet werden können. Der geordnete Rücktransport der Armeen von den verschiedenen weitentfernten Kriegsschauplätzen in die Heimat liegt im Interesse aller. Es ist daher zweckmässig den geordneten Abtransport der Armeen durch jene gemeinsame Dienststelle besorgen zu lassen, die bisher alle Eisenbahnbewegungen der Armeen geleitet hat. Diese Dienststelle ist der beim Armeeoberkommando eingeteilte Chef des Feldeisenbahnwesens dem sämtliche Militäreisenbahnbehörden im Kriegsgelände und im Hinterlande, also die Zentraltransportleitung die Heeresbahnen, die Feldtransportleitungen alle Eisenbahnenlinienkommanden, sowie die militärisch organisierte Binnen- und Adriaschiffahrt unterstehen. Beim Rücktransport der Armeen werden viele Detailinteressen der neuen Staaten berücksichtigt werden müssen. Es wäre daher im wohlverstandenen Interesse aller gelegen wenn jeder Nationalrat einen bevollmächtigten Vertreter seiner Verkehrsgruppe zum Chef des Feldeisenbahnwesens entsenden würde. Dieser Verkehrsvertreter des Nationalrates hätte die Interessen der Heimbeförderung seiner Staatsangehörigen zu wahren und sie mit der einheitlichen Leitung des gesamten Verkehrs, der für diese Massenbewegung unbedingt notwendig ist, wenn sie sich in geordneten Bahnen bewegen soll, im Einklang zu bringen. Soll es beim Massentransport nicht zu bolschewistischen Ausschreitungen kommen, deren Verhinderung im Interesse aller gutgesinnten Elemente liegt, so ist die einheitliche Leitung dieser Demobilisierungstransporte eine unbedingte Notwendigkeit. Selbstverständlich würde diese einheitliche Leitung ihre Tätigkeit nach Beendigung der Massentransporte einstellen. Das Armeeoberkommando erbittet sich höflichst eine ehebaldigste Zustimmung zu diesem einzig im Interesse der Aufrechterhaltung der öffentlichen Ordnung gemachten Vorschlag. – Erhalten deutscher Nationalrat Wien, Tschechoslovakischer Nationalrat Prag – Poln.

Nationalrat Krakau, Ukrainischer Nationalrat Lemberg, Jugoslawischer Nationalrat Zagreb, Slowenischer Nationalrat Laibach, Rumanischer Nationalrat Czernowitz und zur gefälligen Kenntnis Eisenbahnministerium Wien k. u. k. Handelsminister bpest [Budapest] k m (ztl) = AOK – Chef des Genralstabes eb nr 28.478

177.

Beč, Zagreb, 3. studenoga 1918.

Na molbu Vrhovnog vojnog zapovjedništva o provođenju mjera za osiguranje trasporta postrojbi i njihove opskrbe, vlada Narodnog vijeća SHS odlučuje da neće poslati izaslanika ni u Baden, niti u Beč, jer Država SHS "nema ništa zajedničko s demobilizacijom bivše austrougarske vojske".

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 48/1918.

Br. 48/1918. o. p.

Državna brzopjavka

Vodje Hofburg Beč, major Ulmanky

Habe gestern vom AOK in Baden aus an Narodno vijeće obstl Kristof hughesiert: 1.) Bitte des AOK um durchlassen der Verpflegung ueber Fiume nach Dalmatien fuer Truppen und Zivilbevoelkerung. 2.) Weiters angefragt ob Narodno vijeće fuer freien Durchlass suedslavischer Offiziere ab Marburg garantieren kann und 3.) Ob Eisenbahnpersonenverkehr ueber Steinbrueck ueberhaupt dermalen moeglich. Antwort wurde mir nach Sitzungsschluss des Narodno vijeće fuer 12 Uhr Mitternach nach Baden zugesagt bisher nicht eingelangt. Erbitte jetzt Antwort hieher beziehungsweise Auskunft ob Antwort ueberhaupt gegeben werden kann. Dann bitte Mitteilung ob Obstl. Kvaternik und Ulmanky in Zagreb eingetroffen sind.

Major Ulmanky nalazi se u Militär kancelariji Seiner Majestät – nije dobijo poziv još da dođe ovamo koji je bio poslan preko A.O.K. – mi smo ga pozvali!

Odgovor treba poslati u Hofburg!

Primljeno 3/XI. 12'45 pos.[lije] podne

[.....]²⁰²

²⁰² Potpis nečitak.

ad. br. 48/1918. o. p.

Brzjavka

Nationalrat, Zagreb. A.O.K. ersucht die Taetigkeit der Adriaverkehrsleitung in Fiume unbedingt zu ermoeglichen und alle fuer Fiume bestimmten und unbestimmten Verpflegstransporte ungehindert nach Fiume abrollen zu lassen, da hievon nicht nur die Verpflegung der gesamten in Albanien und Montenegro sowie in Sueddalmatien befindlichen Truppen, sondern auch die Verpflegung der gesamten Zivilbevoelkerung Dalmatines abhaengt. A.O.K. erlaubt sich besonders auf das furchtbare Schicksal der Malariaerkrankten suedslavischer Nationalitaet hinzuweisen, dass diese bei Unterbrechung des Verkehrs unvermeidlich erleiden muessen. Dalje molim ja Ulmanky, da li je potrebno da ja odmah dodjem dole u Zagreb da podupirem tu molbu. I onda da se jugoslaven-skim časticima slobodan prolaz od Maribora preko Zidanog Mosta u Ljubljanu odnosno Zagreb sa strani Narodnog vijeća garantira i molim za obznanjenje, da li je željeznički promet od Maribora dalje prema Zagrebu moguć. Dalje molim, da [se] sporazumite sa vrhovnim poveljništvom, da se stalna hughes – zveza sa Narodnim vijećem odmah uvede i uzdrži. Silno će se trebati radi brzog rješanja pitanja kad će se čete sa ratišta vraćati.

Potp.[ukovnik] Kvaternik!

2/11.

ad. br. 48/1918. o. p.

Brzjavka

Narodni svet Vitez Pogačnik

Ljubljana

Čast mi je u ime Narodnog vijeća S H S priopćiti, da se odavle nikakovi izaslanici niti u Baden niti u Beč neće odaslati pošto vlada S H S nema ništa zajedničkoga sa demobilizacijom bivše austro-ugarske vojske.

Za vladu narodnog vijeća
Dr. M. Drinković [v. r.]

178.

Berlin, 3. studenoga 1918.

Upit iz Ministarstva rata u Berlinu u vezi s opunomoćenikom za pitanja prehrane, industrije i opskrbe invalida – i odgovor Narodnog vijeća SHS da se Država SHS smatra neutralnom državom, te traži da se "južnoslavenskim postrojbama" na zapadnom bojištu prosljedi zapovijed da polože oružje pred Antantinim vojnim postrojbama.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 264/1918.

Br. 264/1918. O. p.

Vlada narodnog vijeća SHS odio za narodnu obranu
Brzojav primljen 3. 11. 1918. u 3 sata poslije podne

BERLIN: U Berlinu postoji opunomoćenik i zastupnik kr.[aljevskog] i ces.[arskog] ratnog ministarstva. Bezuvjetno je potrebno da ostane za likvidaciju i za uzdržavanje prehrane i opskrbnog pitanja industrije sa ugljenom i poljskog gospodarstva sa surovinama i strojevima. Uredjenje zakonskih pitanja o opskrbi invalida svih pripadnika jugoslavenske države je neophodno nužno. Molim dozvolu da ona dva jugoslavenska aktivna gagista koji se u Berlinu nalaze i Narodnom Vijeću na raspolaganje stavljaju da sa pripadajućom momčadi ovdje ostanu da obave posao. Namjerava se sukcesivno reducirati. Sastav personala i svih narodnosti i njegovo poštenje jamči za integritet osobe i čuvanja interesa svih novo osnovanih država. Molim telegrafski javiti formulu prisege da možemo sve u Njemačkoj prisutne jugoslavenske vojne pripadnike zapriseći za Narodno Vijeće. Molimo telegrafski odgovor. Pukovnik Günske. Opunomoćenik, Berlin ratno ministarstvo.

ad. br. 264/1918. O. p.

Predsjedništvu nar. vijeća

Predlaže se na izvorno riješenje.-

/XI [1918.]

Mihaljević p[o]dm.[aršal] [v. r.]

5 ad. br. 264/1918. O. p.

COLONEL GÜNSKE, Kriegsministerium

In Beantwortung Ihrer Depesche vom zweiten l. M. beehren wir uns Ihnen mitzutheilen, dass wir uns als neutraler Staat erklärt haben. Daher bitten wir Heimkehr unserer Staatsbürger einzuleiten, und ersuchen an südslavische Truppen an der Westfront unser Befehl weiterzuleiten, dass diese Truppen vor Ententearmee Waffen strecken.

Für Nationalrath des Slovenen, Croaten und Serben

Svetozar Pribičević

Dr. Pavelić

179.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Zapovijed o organizaciji zdravstvene službe u vojsci na području Države SHS.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 183/1918.

Vlada narodnog vijeća, odio za narodnu obranu
Op. broj 183

Oper.[ativni] odio

Uredjenje zdravstvene službe.
Vojna zapovjed broj 5 točka od 6/11 [1918.],

Sva postajna zapovjedništva,
Povjerenik zdravstvenog odjela I. vojnog okružja u Zagrebu /Dr. Lochert/

Zagreb, dne 4. studenoga 1918.

Vodjenje zdravstvene službe u vojnom pogledu t. j. raspolaganje sa osobljem liječnika, i ljekarnika, doznačivanje zdravstvenog materijala, osnivanje bolnica itd. povjerava se za čitavo područje SHS zdravstvenom povjereniku prvog vojnog okružja pukovnijskom liječniku Dr. Josipu Lochert-u.

Usljed toga imadu se u buduće svi podnesci i upiti u pogledu izvršivanja zdravstvene službe na zdravstvenog povjerenika prvog vojnog okružja pukovnijskog liječnika Dr. Josipa Locherta upravljati.

[.....]²⁰³

180.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Uredovna zapovijed povjerenika za narodnu obranu, o žurnom postupanju sa svim važnijim spisima.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 143/1918.

²⁰³ Potpis nečitak. Vjerojatno parafirao M. Drinković.

Br. 143/1918. o. p.

Vlada Narodnog Vijeća S.H.S. Odio za Narodnu Obranu.

Broj: 63 prs. n.o.

1918.

O p e r a t i v n o m o d s j e k u
Odjela za Narodnu Obranu,

Z a g r e b.

Zagreb, dne 4. studena 1918.

1./ Sve važnije depeše vojničke ili političke naravi imaju mi se odmah dostaviti, te će poslije moje principijelne odluke biti pojedinim referentima dostavljene.

2./ U interesu što bržeg uspostavka reda i mira u zemlji imade se svako jutro u 8 sati dostaviti pismena prijava o mjerama koje su u tom smjeru poduzete.-

Vlada Narodnog Vijeća
Odio za Narodnu Obranu.
Dr. M. Drinković [v. r.]

M. P.²⁰⁴

Na uredovanje [?] referenti! Na znanje, svaki referent imade mi kratko dnevno do 7h 30" po p. pismeno, na jednom referatnom arku u djelokrugu dotičnika priložbe stvari osobno uručiti te kod sjednice sudjelovati. Referatne arke imade major Lukačić prirediti i izdati.-

Vidi:

major Špoljar

s[a]t[ni]k Lulić

" Kadić

" Ivakić

" Švarc

" Čukac

nadint.[endant] Kalivoda

major Perko

" Tadić

puk.[ovnik] Vučetić

4. XI. [1918.]

Kvaternik p[od]p[ukovni]k. [v. r.]

M. p.

²⁰⁴ Okrugli pečat: "VLADA NARODNOG VIJEĆA S.H.S. - Odio za narodnu obranu".

181.

Budimpešta, 4. studenoga 1918.

Vojnički odbor 1. i 3. bosansko-hercegovačke pukovnije u Budimpešti izvješćuje o svome osnutku.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 39/1918.

Vojnički odbor 1. i 3. bos.[ansko-] herc.[egovačke] pukovnije

Pres. br. 39

Središnjem Odboru S.H.S.

u

Zagrebu

Budimpešta, 4. novembra 1918.

Prva i treća bos.[ansko-] herc.[egovačka] pukovnija u svrhu opskrbe i otpreme svojih vojnika, časnika i svog imetka izabrala je dolje potpisani vojnički odbor.

U svrhu redovite i sigurne provedbe gore navedenoga odredio je taj odbor por.[učnika] Dijanovića Ivana i por.[učnika] Hodžića Aliju, da stupi u saobraćaj sa sred. odb. S.H.S.

Umoljava se p. n., da bezodvlačno stupi u vezu sa "Magyar nemzeti tanács" u Budimpešti preko potpisanog odbora, da se otprema ljudi i imetka sa potpunom zaštitom i sigurnosti što prije provede.

Ujedno se umoljava radi daljnje otpreme stupiti u doticaj sa odborom u Sarajevu, Tuzli, te Bos. [anskom] Brodu, da naši momci i časnici ne budu dulje vremena ikome na teret.

U interesu cijelog našeg naroda bilo bi od potrebe bar dva delegata sred.[išnjeg] odb.[ora] S.H.S. poslati u Budimpeštu, koji bi te interese zastupali.

Predsjednik:

[.....]²⁰⁵

²⁰⁵ U nastavku slijede potpisi.

182.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Organizacija postrojavanja bosansko-hercegovačkih četa.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 137/1918.

Vlada narodnog vijeća odio za narodnu obranu.-

Operativni odio.-

Broj 137 opr.

1918.-

Natučak: Bosanskih četa postrojavanje.-

25. dom.[obransko] pješ.[ačka] puk.[ovnija] Zagreb	1
53. pješ.[ačka] puk.[ovnija] Zagreb	2
96. " " Karlovac	3
Podmaršal Teodor Bekić, Zagreb	4

Z a g r e b, dne 4. studenoga 1918.-

za 1 – 3

Postrojavanje bosansko-hercegovačkih četa povjerava se podmaršalu Teodoru Bekić, kojemu se kao glavno stožerni časnik pridjeljuje satnik August Marić a kao glavar intendancije podintendant Antun Majer.-

Za postrojenje ovih četa imade 25. pješ.[ačka] puk.[ovnija] odrediti 30, 53. pješ.[ačka] puk.[ovnija] 20 a 96. pješ.[ačka] puk.[ovnija] 10 časnika.

Časnike valja odabrati tako da medju njima bude polovica starijih polovica mlađih a u isto takvom razmjeru Hrvata i Srba. U prvom redu valja odabrati časnike koji potiču iz Bosne. Ovi časnici imadu se još danas prijaviti kod majora Stjepanovića /Gajeva ul. 30.a prizemno lijevo soba broj 8./,- dočim se oni 96. pješ.[ačke] puk.[ovnije] imadu isto ovdje tečajem sutrašnjeg dana t.j. 5. o. mj. prijaviti.

za 4.-

/Na prepisu odpravka pod 1-3 rečeno naslovi i piši/.-

Izdajem znanja radi.-

183.

Zagreb, 4. studenoga 1918.

Inicijativa za osnivanje Koturaškog (biciklističkog) odjela u Zagrebu.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 3/1918.

Br. 3/1918.

D R U Š T V O " S O K O L "

u

Z A G R E B U

Za sigurnost grada Zagreba potrebna je četa, koja će moći brzo osvanuti u svim dijelovima grada. Takova četa mogla bi se u današnjim prilikama, sastaviti jedino osnutkom koturaškog odjela.

Stoga bilo bi dobro da osnivanjem istoga odmah započnete. Eventualne informacije može dati gospodin nadporučnik Milan Arko Kaptol broj 2, I kat /Telefon 1150/, koji je Narodnom vijeću podnio taj prijedlog.

U Zagrebu, dne 4 studena 1918.-

184.

Zagreb, 4. i 5. studenoga 1918.

Moli se Društvo skauta da Narodnom vijeću SHS stavi na raspolaganje jedan odjel.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 4, 5/1918.

Br. 4/1918.

D R U Š T V O S K A U T A

u

Z A G R E B U

Umoljavate se, da nam od sutra dne 5 studenoga stavite na dispoziciju jedan odio, koji bi bio, u službi permanentno od devet sati u jutro do deset sati na večer.-

U Zagrebu, dne 4 studena 1918.-

Br. 5/1918.

D R U Š T V O S K A U T A
u
Z A G R E B U

Za javnu sigurnost grada Zagreba potrebna je jedna četa, koja će brzo moći da stigne u sve dijelove grada. Takova četa može se sastaviti jedino osnutkom koturaškoga odjela.

Umoljava se stoga Vaše društvo da odmah počne s organizacijom biciklističkog odsjeka iz redova skauta, potrebno iz drugih djačkih krugova. Taj će odsjek biti na dispoziciju Narodnom Vijeću S H S.

U Zagrebu, dne 5 studena 1918.-

185.

Zagreb, 4. i 5. studenoga 1918.

Organizacija straže na željezničkoj postaji Zidani Most.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 147/1918.

Vlada narodnog vijeća SHS; odio za narodnu obranu.
Op. Br. 147.

Operativni odsjek.

Zidani Most uredjenje staže.

25. domobranski doknadni bataljun Zagreb	1./
I. Vojno okružno zapovjedništvo	2./
Postajnom zapovjedniku Srnka, Zagreb	3./
53. pješačkom doknadnom bataljunu "	4./

Zagreb, dne. 4. studena 1918.

1- 3

Obzirom na ogroman promet, koji će se u najskorije doba na željezničkoj postaji Zidani Most odigrati imade 53. dokn.[adni] bataljun jednog energičnog sa željezničkim prometom upućenog stožernog častnika kao zapovjednika tamošnje postaje odaslati.-

Za podporu istoga imade post.[ajni] zap[ovje]dnik. puk.[ovnik] Srnka istome pomoćnicu u jakosti jedne satnije /:najmanje 60 pušaka i 2 ručne strojopuške:/ odrediti. Častnici i momčad ove pomoćnice imadu se pomno odabrati.- Za pripremanje obskrbe imadu im se kuhaći sanduci ili slična uredba izdati.-

Obzirom na veće obskrbne predpriprave imade vojno okružno zapovjedništvo I. za postaju Zidani Most gore određenom stožernom častniku jednog osobito sposobnog i uporabivog gospodarstvenog /:obskrbnog:/ častnika i jednog obskrbnog činovnika odrediti.- Potonji imati će tamošnje obskrbno skladište preuzeti. Zagreb.-

Pukovnik Srnka javlja sa pospješanjem imena određenih častnika /:činovnika:/ i hodu pripravnost istih.

Izdaje se I. Vojno okružnom zapovjedništvu Zagreb i 25. domobr.[anskom] i 53. pješ.[ačkom] dokn.[adnom] bataljunu neposredno.- I postajnom zapovjedniku pukovn.[iku] Srnka.-

ad. br. 147/1918. o. p.

Zapovjedništvo sveukupne posade.
Br. 2.

Vlada narodnog vijeća S H S odio za narodnu obranu – operat.[ivni] odsjek.
Z A G R E B .

Zagreb, dne 5. studena 1918.

Na br. 147 op.[erativni] od.[io] za nar.[odnu] obranu – op.[erativni] odsjek:

Kao postajni zapovjednik željezničke stanice Zidani most određen je major Pavao Pajk. Dodjeljeni: Nadporučnik Wilfan Poručnik Payer sa 60 momaka i 2 strojopuške.

Hodna pripravnost: 5. stud. 5 s. posl. p.

Gosp. častnik i obsk.[rbni] činovnik nalaze se po tel.[efonskoj] dep.[eši] okruž.[nog] zapovjedništva u Zidanom Mostu te će ih tamo m[a]j.[or] Pajk sam odrediti.

Srnka puk.[ovnik] [v. r.]

186.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Povjerenik Narodnog vijeća SHS za prehranu izvoješčuje o problemima opskrbe hranom vojske koja se povlači sa zapadnog ratišta. U prilogu je zapisnik sa sjednice održane 3. studenoga u Odjelu za prehranu Zemaljske vlade u Zagrebu, u predmetu manipulacije živežnih namirnica, prehrane vojske i meljave žita.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 59/1918; 358/1918.

Br: 59. Predsj. N. V.
1918

Povjerenik "N. V." za prehranu

Broj. VI – 3. Prez. – 1918.

Predmet: Prehrana vojske, koja uzmiče sa zapadnog ratišta.

P R E D S J E D N I Š T V U
Narodnog vijeća S H S.

u/

Z A G R E B U

U sjednici održanoj dne 3. studenoga kod potpisanog povjerenika za prehranu u stvari prehrane vojske potaknuto je od strane vojnih predstavnika i pitanje prehrane one vojske, koja navodno posve u neredu uzmiče sa zapadnog ratišta.

Pošto je Ljubljana jedno od glavnih stjecišta puteva, što sa jugozapadnog ratišta vode u Ugarsku, to će osim naše vojske – pretežna većina mađjarskih vojnika navaliti preko Ljubljane, a odatle dijelom preko Ormuža i Čakovca, a dijelom preko Zidanog mosta i Zagreba, u koliko dakako na potonjem putu ne budu spriječeni i na prije spomenuti put odbiti.

Prema mnijenju vojničkih stručnjaka nema ni govora o kakovom redovitom uzmaku, a prema tome ni o redovitoj prehrani tih vojničkih masa.

Neizbježno je stoga da će gladne mase vojnika na putevima uzmaka sve opljačkati.

Da se sačuvaju najviše ugroženi dijelovi Slavonije i sjev.[erne] Hrvatske, moralo bi se po mnijenju vojničkih lica na tim glavnim putevima spremati dovoljno hrane.

Ne može biti ni govora o tom, da se ta hrana pošalje iz naših zaliha, jer mi ovdje nemamo ni za sebe – zbog prekinutog prometa sa Slavonijom.

Radi toga, a onda što gros te vojske čine Mađjari, ne će preostati drugo, nego da se hitno pozove mađjarsko narodno vijeće, neka odmah šalje hranu u mjesta što leže na spomenutim putevima i neka organiziraju prehranu tih gladnih masa.

Te se mase ne mogu do kuće prehraniti sve ako budu i pljačkale, jer na spomenutim putevima ne će moći dugo pljačkati pošto su to većinom siromašni krajevi. Zato je interes Mađjara, da te svoje ljude spasu, a to mogu što žurnijom akcijom u gore spomenutom pogledu.

U Zagrebu, dne 5. studenoga 1918.

Edo Marković [v. r.]

Broj 10/Pr.-1918.

Zapisi

sjednice održane dne 3. studenoga 1918. kod zem.[aljske] vlade, odjela za prehranu u predmetu prehrane vojske.

Prisutni su zastupnici vlade za prehranu, stožer operativne vojske, intendancije vojnog zapovjedništva, zemaljske opskrbe, Centrale za stoku, Centrale za krmu, te izaslanika povjerenika za financije.

Predmet rasprave:

1.

Predlog povj.[erenika] Markovića Narodnom Vijeću, da odbori narodnog vijeća kod manipulacije sa živežnim namirnicama postupaju sporazumno s upravnim oblastima. Općenito pak da se s tim namirnicama ne smije raspolagati bez dozvole povjerenika za prehranu. Ovo se – razumije se – odnosi samo na svu onu robu, koja nije doznačena mjesnim aprovizacijama, te s kojom nitko ne smije raspolagati, nego vlada za prehranu /kao n. pr. na robu rekviriranu, a još ne disponiranu, na robu magaziniranu, na robu u mlinovima, na robu zaustavljenu na željeznici i sl./

Zaključak ad 1.

Prima se time, da se takva uputa daje mjesnim odborima Narodnog vijeća napose onima u mjestima gdje ne funkcionira politička uprava.

2.

Povj.[erenik] Marković predlaže, da se sa robom na zagrebačkim kolodvorima ima raspolagati tako, da se na ovaj kolodvor postave izaslanik vlade /povjerenika za prehranu/, vojni izaslanik te izaslanik povjerenika za javnu sigurnost u Zagrebu. Glede preuzeća dotično daljnje otpreme robe imaju ovi izaslanici tražiti uputu povjerenika za prehranu.

Zaključak ad 2.

Prima se time, da će provedba biti takva, da će dotično povjerenstvo tražiti uputu od dotične centrale, a ona će glede izdane dispozicije obavjestiti vladu za prehranu.

3.

Na sva izlazna i ulazna mjesta: Osijek, Dalj, Vinkovci, Brod, Sunja, Koprivnica, Varaždin, Bubnjarci, Petrovaradin, Rijeka, Virovitica, Slatina – ima se postaviti povjerenik upravne vlasti, koji će kontrolirati otpremu svake robe preko granice.

Zaključak ad 3.

Prima se time da će se dotičnim povjerenicima izdati potanje upute povjerenika za prehranu u tom pogledu.

4.

Sve vojne oblasti i instituti imaju živež tražiti od intendancije u Zagrebu, a ova od vlade za prehranu.

Jedino će se gažistima živež i dalje doznačivati izravno od vlade.

Zaključak ad 4.

Prima se.

5.

Ustanovljenje novih obroka za vojsku.

Zaključak ad 5.

Dok se ne ustanovi potreba vojske, tražit će intendancija predujam živeža. Kvota se ustanovljuje sa 500 gr kruha i 250 gr mesa i 10 gr masti. Za stranu prolaznu vojsku ostaju dosadnji obroci.

6.

Roba za vojsku dobavljena po centralama isplaćivat će se po odredbi vlade bilo kod pojedinih banaka bilo kod zem.[aljske] ili drž.[avne] blagajne na temelju predloženih dokumenata, likvidiranih po intendanciji.

Zaključak ad 6.

Prima se.

7.

Živež izdan prolaznoj vojsci stranih naroda.

Zaključak ad 7.

Naša intendancija ima voditi evidenciju o takvoj izdanoj robi. Narodno vijeće ima zamoliti madj.[arsko] i njem.[ačko]²⁰⁶ vijeće, da za opskrbu prolazne vojske pošalju odmah na glavne puteve i mjesta nužnu hranu, koja će se poslije obračunati. Naša roba nema se za sada nikud disponirati, već se roba ima decentralizirati i staviti pod jake straže. Straža se ima tražiti od operat. odjela povjereništva za narodnu obranu.

8.

Meljava žita.

Zaključak ad 8.

Ugljen se ima tražiti od povjerenika za obrt i trgovinu.

Glede radnika ima se obratiti na Nar. vijeće da se pozovu radnici bez obzira na dobu, no isti će dobivati plaću kao civilni radnici.

Vreće će dati vojska prema potrebi, pa će sa odnosnim institucijama obračunati u naravi.

Zaključeno i potpisano:

Za vladu za prehranu: Marković v. r.

Novaković v. r. kao perovodja.

Za stožer operativne vojske: Kvaternik v. r.

Za intendanciju vojnog zapovjedništva: Rogulić v. r.

Za povjerenika za financije: Dr. Kostrenčić v. r.

Za zemaljsku opskrbu: Schwarz v. r.

Za centralu za krmu: Lagjević v. r.

Za centralu za stoku: Heyer v. r.

²⁰⁶ Vjerojatno se misli na (njemačko)-austrijsko Narodno vijeće u Beču.

187.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Proglas Narodnog vijeća SHS o povišenju potpora vojnim osobama.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 313/1918.

Vlada narodnog vijeća SHS, odio za narodnu obranu.

Broj 313 Op.

1918

Proglas narodnog vijeća!

Da se uz današnje teške životne prilike omogući vojničkim osobama pristojno uzdržavanje, zaključilo je narodno vijeće, za vrijeme dok se životne prilike poboljšaju i pristojbe vojničkih osoba definitivno uredi slijedeće:

1./ da se cjelokupnom osoblju momčadskog staleža, koje faktično djelatnu službu vrši, koje je vladi narodnog vijeća zaprisegnuto te se redu i zaptu pokorava, podijeljuje osim dosadanih pristojba dnevni doplatak od 5 /pet/ kruna.

Potpورا za oženjene ostaje i dalje u krijeposti te će se isplatiti po političkim oblastima nakon objavljenja po vojničkoj oblasti, da je uzdržavatelj obitelji pod oružjem.

2./ da se mjesečnim plaćenicima, zastavniku i njemu ravnom te višima uz iste uvjete kao i momčadi povisuje dosadani pripravnosni doplatak i to do uključivo 9. /devetog/ plaćevnog razreda za 10 /deset/ kruna dnevno, a ostalima do 9. /devetog/ plaćevnog razreda višima za 8 /osam/ kruna dnevno.

3./ Svi mjesečni plaćenici, koji predbježno još nemaju udjelbe i koji su se kod postajnog zapovjedništva, odnosno kod bilo kojeg doknadnog tijela javili, te po istom narodnom vijeću na vjernost bili zaprisegnuti, dobivaju samo svoje dosadanje pristojbe i to u Zagrebu uz iskaznicu postajnog zapovjedništva kod državne blagajne, uz likvidaciju intendancije 1. vojnog okružja, a u vanjskim postajama kod poreznog ureda, uz iskaznicu postajnog zapovjedništva i likvidaciju najbližeg gospodarskog ureda. Svaki ali od tih mjesečnih plaćenika imade kod postajnog zapovjedništva dokazati bilo ispravama, bilo barem dvojicom vjerodostojnih, postajnom zapovjedništvu poznatih, svjedoka svoj čin i svojstvo mjesečnog plaćenika.

4./ Svaka zloporaba ili prevara u tom pogledu, pošto sačinjava zločin protiv državne vlasti, spada pod ustanovu prijekog suda, te se imade smrću kazniti.

5./ Glede obiteljskih pristojba mjesečnih plaćenika slijede posebne ustanove.

6./ Gornje ustanove stupaju u krijepost danom 1. studenoga 1918.

U Zagrebu, dne 5. studenoga 1918.

Za Vladu narodnog vijeća SHS:

Dr. Pavelić v. r.

Pribečević v. r.

Dr. Drinković v. r.

188.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Odjel za narodnu obranu javlja o polaganju prisege vojne posade u Zagrebu 6. studenoga.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 40/1918.

VLADA NARODNOG VIJEĆA SHS.

Posl. br. 40/N. V.

Odio za narodnu obranu.

Prs. Broj 91 N.O.

1918.

PREDSJEDNIŠTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Z A G R E B.

Zagreb, dne 5. studena 1918.

Sutra dne 6. studena 1918. obdržavat će se u 11 h prije podne svečana prisega cijelokupne posade Zagreb u Rudolfovoj vojarni.

Umoljavam, da bi toj svečanosti jedno odaslanstvo Narodnoga Vijeća prisustvovalo.-

Pročelnik Vojnog Odjela za Narodnu
Obranu.

Dr. M. Drinković [v. r.]

189.

Zagreb, 6. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS proglašava opću amnestiju za sve vojne osobe.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 48/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

Zagreb, 6. studenoga 1918.

Broj: 48 Pres.

1918.

V o j n o m o d s j e k u Narodnog Vijeća S.H.S.
u/

Z A G R E B U

Narodno Vijeće S.H.S. proglašuje opštu amnestiju svima vojničkim osobama, časnicima i momčadi, koji su radi svog političkog uvjerenja i djelovanja nastradali ili bile zapostavljene, te naredjuje, da se uz naročito priznanje svi vrate u svoj čin i promaknu kao da su redovno služili.

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća S.H.S.

190.

Zagreb, 6. studenoga 1918.

Naredba kojom se određuju časnici zaduženi za otpremu ratnih zarobljenika.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 333/1918.

VLADA NARODNOG VIJEĆA SHS ODIO ZA NARODNU OBRANU.

Operativni odsjek.

Op. Br. 333

Časnika određenije za otpremu ratnih zarobljenika.-
25. dom.[obranska] pješ.[ačka] pukovnija, Zagreb 1
Mjestno zapovjedništvo, Zagreb 2

Veoma prešno!

ZAGREB, dne 6 studenoga 1918.-

Da se uzmogne odprema ratnih zarobljenika sa područja Hrvatske i Slavonije pospješiti i što skorije provesti imade 25. pješ.[ačka] pukovnija odmah odrediti jednoga časnika kao pobočnika pukovniku Sertiću izvjestitelju ratnih zarobljenika kod 1. vojnog okružnog zapovjedništva, zatim po jednoga časnika za postaju Varaždin, Koprivnicu, Viroviticu, Osijek i Vinkovce.-

Ovi časnici imadu se sutra dne 7. o. mj., u svrhu daljnjih uputa prijaviti kod pukovnika Sertića u dvorišnoj zgradi 1. vojno okružnog zapovjedništva /Jezuitski trg broj 4./

Potrebne putne isprave imade mjestno zapovjedništvo ispostaviti.-

Zapovjedništvo 25. pješ.[ačke] pukovnije imade imena određenih časnika operativnom odsjeku, /Gajeva ul. 30-a-II. kat. sobe br. 62/ službovnicom prijaviti.-

za 2.-

/Na prepisu pod 1. rečeno naslovi i piši/

Izdajem znanja radi.-

191.

Zagreb, 6. studenoga 1918.

Odlazak vojnika strane narodnosti iz Zagreba.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 431/1918.

VLADA NARODNOG VIJEĆA SHS ODIO ZA NARODNU OBRANU.
Operativni odsjek.

Op. Br. 431/336 želj.

Časnika i momčadi stranih narodnosti odpravljanje.-

Mjestnom zapovjedništvu, Zagreb

ZAGREB, dne 6 studenoga 1918.-

Svi u Zagrebu prispjeli časnici kao i momčad stranih narodnosti imadu se uvijek što prije iz Zagreba dalje instradirati.-

U tu svrhu dalja se u sporazum staviti sa voditeljem željezničkog vojno prometnog odsjeka g. majorom Csaszar /Gajeva ulica 30. a. sobe broj 16./ i shodne odredbe kolodvorskim zapovjednicima dostaviti.

Ovoj stvari imade se velika važnost položiti.

192.

Zagreb, 7. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS opunomoćuje Emila Stefanovića da pripremi za transport iz Beča u domovinu sve vojne osobe i zarobljenike, pripadnike Države SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 15/1918.

Broj 15.

O p u n o m o ć e n j e.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća S H S u Zagrebu opunomoćuje gospodina Emila Stefanovića, natporučnika, da organizira sve vojne osobe, momčad i časnike, pripadnike naše države, i da ih spremi za amošnji transport, - a tako isto sve zarobljenike naše narodnosti, koji se jedni i drugi sada nalaze u Beču.

U Z a g r e b u, dne 7. novembra 1918.

193.

Zagreb, 7. studenoga 1918.

Nalog Petru Juraniću da otputuje u Rijeku gdje treba osnovati ispostavu za sva "naknadna tijela" i pomoćni odjel za mobilizaciju za područja Otočac i Rijeka.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 9/1918.

Br. 9/1918. N.V.

Odsjek za popunidbu vojske narodne obrane SHS.

Broj 9 p.r. o. pop.

NALOG

Gosp. satnik Petar JURANIĆ 26. dom.[obranskog] dokn.[adnog] bat.[aljuna] imade dne 9. ov. mj. otputovati na Rijeku, i tamo se odmah nakon pridolaska javiti kod gosp. satnika Petra TESLIĆ, kod kojeg imade jednu ispostavu za sva doknadna tijela i spojeni instradacioni odjel postrojiti.

I. Poslovanje ove ispostave i instradacionog odjela jest:

1./ Predodžba momčadi i postrojenje pripomoćnog odjela na raspolaganje satniku Teslić.

ali ne sa momčadi, koja je služila kod bivše Austro-ugarske mornarice, koja se momčad imade staviti na raspolaganje popunidbi ratne mornarice na Rijeci, a ova po nalogu odsjeka za Jugoslavensku ratnu mornaricu narodne obranbe Zagreb, Gajeva ulica 30a, prizemno, ove mornare upotrebljuje.

2./ U ovaj pripomoćni odjel mogu se uvrstiti svi dobrovoljno se javivši do 40. godine životne dobe, te se imaju nakon prisege i onda zadržati, ako svoj otpust zamole.

3./ Nesposobni postavši ima se izdati otpusnica 2. obrazca po zapovjedi br. 4 ov. god. Prvog vojnog okružja.

4./ Koji navršše 40. godinu i žele otpust, otpuštaju se sa konačnom otpusnicom, navedenom u spomenutoj zapovjedi.

5./ Sva druga momčad inih kotara jugoslavenskih zemalja: Hrvatske-Slavonije, Dalmacije, Kranjske, i Istre, koja se dobrovoljno javlja, ima se instradirati po najpouzdanijem od njih svojim nadležnim doknadnim tijelima. Iznimku čine: inozemci, kao Austrijanci, Mađžari, Tirolci, Nijemci, iz Štajerske-Koruški i slični, koji se imadu uputiti, da putuju svojim kućama.

6./ Godišta 1898, 1897, 1896, i 1895. kad i ako za njih dodje proglas na ustup, nesmiju se zadržati tamo, već se imadu instradirati njihovim doknadnim tijelima. Ako ne izadje poziv postupati po točki 2 ./.

7./ Od bosanske i hercegovačke zavičajnike beziznimno instradirati nadležnim popunidbenim zapovjedništvima u Bosnu i Hercegovinu putem informativnog odsjeka za Bosance i Hercegovce Zagreb, Gajeva ulica 30a, prizemno lijevo.

8./ Zavičajnike iz Bačke i Banata, te Bunjevce i Šokce instradirati putem odsjeka za njih: natp.[oručnik] Štefanović, Zagreb, Gajeva ulica 30a, soba 20.

9./ Sve ostale upute daje satnik Teslić.

II. Satniku Juranić imade se slijedeće osoblje odmah pridijeliti, koje ima s njime na Rijeku otputovati, i to: satnik Josip ŠEGA od 26. dom.[obranskog] dokn.[adnog] bat.[aljuna], kao izmjenitelj, natp.[oručnik] EDER i por.[učnik] PAVIČIĆ 26. dom.[obranskog] dokn.[adnog] bat.[aljuna], te časnički zamjenik POTKONJAK kao područni i nadalje narednik MATAJA i rač.[unalni] podč.[asnik] RADAKOVIĆ, također od 26. dom.[obranskog] dokn.[adnog] bat.[aljuna] ine pisarničke sile najmiti.

Potrebite tiskanice ima na zahtjev satnika Juranić 26. dom.[obranski] dokn.[adni] bat.[aljun], odnosno gospodarski ured ovoga izdati. Satnik Juranić imade nakon postrojenja i uvođenja poslovanja kod ovog odjela predati zapovjedništvo satniku Šega, te imade pridoći odsjeku za popunidbu vojske narodne obrane kao glavar razdjela a u Zagrebu.

Putne isprave ima 26. dokn.[adni] bat.[aljun] satniku Juranić ispostaviti.

Protiv ove zapovjedi nema mjesta predstavi.

194.

Zagreb, 7/9. studenoga 1918.

Povjerenik za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade ne dopušta da se skautska udruženja koriste za koturašku, kurirsku ili stražarsku službu i odgovor Sekcije za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 38 i 42/1918.

Broj: 32.509

1918.

Predmet: Skauti, koturaški odio.

Odsjeku Narodnog Vijeća za organizaciju i
agitaciju.

u

Z a g r e b u.

Povodom dopisa te sekcije od 5. o. mj. upravljenoga društvu skauta u Zagrebu radi organizacije koturaškog odjela iz redova skauta i drugih djačkih krugova, koji bi odio imao stajati na raspoložbu Narodnom Vijeću S.H.S. za vršenje brze sigurnosne službe u gradu Zagrebu, upozorujem, da su u tim udruženjima samo mladići /:dječaci:/ srednjih

škola. Ovi stoje u posve mladenačkoj dobi razvoja tjelesnoga i duševnoga, pa ne bi mogli ni koturaške ni vijesničke, a ni stražarske službe obavljati bez velike pogibljivi za mlado zdravlje i život i bez nenaknadivoga zastoja u naucima, jer bi gubili ne samo od nauka ono vrijeme, što bi ga u službi obavljali, nego i ono vrijeme, što ga trebaju za okrijepu tjelesnim naporom /:i bdiženjem:/ istrošenih sila.

S tih razloga ne mogu dozvoliti, da se skautska udruženja upotrijebe za koturašku, vijesničku ili stražarsku službu, i ne gledeći na to, da ovakovo zanimanje ne odgovara ni pravilima skautskih udruženja. Sa svih tih razloga uvjeren sam, da i taj odsjek ne će tražiti, da se srednjoškolski mladići i dalje upotrebljavaju kao stražari, teklići, poslužitelji, raznašači i sl. – već će ih – ako tu službu u mladenačkom zanosu, koji ne računa dosta sa budućnošću i obavljati ide, - otpustiti i otputiti.

Istina je, da je to bivalo prvih godina minuloga rata; ali bilo je to na zahtjev onih, kojima nije bilo stalo do našega naraštaja.

U Zagrebu, dne 7. studenoga 1918.

Povjerenik:
Milan Rojc [v. r.]

Br. 38/1918.

HRV. SLAV. DALM. ZEMALJSKA VLADA
ODJEL ZA BOGOŠTOVLJE I NASTAVU

Br. 42/1918.

NARODNO VIJEĆE S H S /SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU/
Broj 42-1918

Gospodin
M I L A N R O J C
Povjerenik Narodnoga Vijeća SHS za bogoštolje i nastavu

u

Z A G R E B U.

Povodom Vašega dopisa od 7. o. mj. javljamo, da smo misli u njemu izražene uzeli do znanja i da ćemo zahtjevu, da se skauti otpuste iz službe skoroteča udovoljiti.

U Zagrebu, dne 9. studenoga 1918.

Povjerenik:

195.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Naredba Vlade Narodnog vijeća SHS, kojom se zabranjuje pozivanje željezničara u narodne straže, zbog potrebe obavljanja njihovog redovnog posla.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 419/1918.

VLADA NARODNOG VIJEĆA SHS ODIO ZA NARODNU OBRANU.

Operativni odsjek.

Op. Br. 419

Željezničarske radnike da se ne uvrsti u narodne straže

Novinarskoj skupini odjela za narodnu obranu, Zagreb 1
Povjereniku Narodnog Vijeća za željeznice SHS,²⁰⁷ Zagreb 2

Zagreb, dne 10. studena 1918.

Umoljavam proglasiti u svim novinama sljedeću naredbu: vlade narodnog vijeća odjela za narodnu obranu broj 419 op.:

Obzirom na veliku važnost redovitog željezničkog prometa zabranjujem svako uvrštenje željezničkih organa bilo to činovništvo ili radništvo u Narodne straže.-

Ako je to do sada igdje usljedilo, imadu se dotični željezničari odmah iz narodne straže brisati,- i svome strukovnom zvanju privesti.-

za 2.-

Na dopis od 5. o. mj. bez broja častim se obavjestiti Vas, da sam izdao naredbu te istu dao proglasiti u novinama, kojom se uporaba željezničarskog osoblja za narodne straže sveopće zabranjuje.-

196.

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Zapovjedništvo sokolske straže Narodnog vijeća SHS za grad Zagreb moli da se uredi pitanje straže koja čuva Narodno vijeće i odgovor Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 772/1918.

²⁰⁷ V. Wilder.

Br. 772/N.V.

Zapovjedništvo Sokolske straže
Narodnog Vijeća
::: za grad Zagreb :::

Zagreb, 10. studenoga 1918.

Upravi
Pisarne narodnog vijeća
Zagreb.

Svojedobno priopćeno nam je da stražu kod narodnog vijeća po danu ima davati akademska legija, a noću naša straža. Akoprem se mi toga držimo, svaki se čas od nas traži i danja straža, na koju onda šaljemo svoju pričuvu određenu za izvanredne događaje. Molimo da se to uredi.

Za obavljanje noćne službe dajemo svakom momku osim obskrbe nagradu od K 10. – slovima: deset kruna.

Pošto je narodno vijeće uskratilo svako subvencioniranje naše straže, pravedno je da nam se naknade bar gotovi troškovi za stražu koju dajemo narodnom vijeću, da nam se dakle za dosadanje straženje odobri iznos od K 390.- slovima: tri stotine devetdeset kruna, a u buduće za svaku noć iznos od K 130.- slovi: jednu stotinu trideset kruna.

Sa veleštovanjem

Zapovjedništvo Sokolske
straže Narodnog Vijeća
za grad Zagreb.

Starješina:
Dr. [Lav] Mazzura [v. r.]

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====
Br. 772 /N.V.

Zagreb, 10. 11. 1918.

Zapovjedništvo sokolske straže Narodnoga Vijeća,
za grad Zagreb.

Na ruke dra Lava Mazzure

Samo se sobom razumije, da potpuno odobravamo Vaš iznos za dosadašnju stražu od K 390.- /tristo devedeset kruna/. Molimo Vas, da nam što prije pošaljete namiru vrhu ove svote, da Vam je možemo isplatiti. Ujedno Vam javljamo, da ćemo od sada imati stalnu vojničku stražu.

Od srca se zahvaljujemo na Vašem patriotskom zauzimanju i molimo Vas, da nam i u buduće priskočite u pomoć.

197.

Lublin, 12. studenoga 1918.

Ban Mihalovich dostavlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS prijepis brzojava vojvode Lipošćaka, kojim Narodnom vijeću iskazuje "simpatije, pokornost i suglasnost južnih Slavena u Poljskoj".

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 90/1918.

Br. 90/1918

Prijepis.

BAN HRVATSKE
SLAVONIJE I DALMACIJE

Lublin

Ushićeni uskrsnućem velike Jugoslavije, molim Vas isporučite Narodnom Vijeću osobite simpatije pokornost i suglasnost južnih Slavena u Poljskoj.

Lipošćak vojvoda

Broj 5386/Pr. – 1918.
Dostavlja se
Predsjedničtvu Narodnog Vijeća SHS
Zagreb
blagohotnog znanja radi.-
U Zagrebu, dne 12. studenoga 1918.
Mihalovich [v. r.]

198.

Beč, 12. studenoga 1918.

Ministar Rudolf Stöger-Steiner obavještava Narodno vijeće SHS o rasformiranju Ministarstva rata u Beču.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 889/1918.

VERTRAULICH

Pres. Br. 889

Ex 1918. 18/XII

K. u. k.
Kriegsministerium.
Präs. Nr. 41.316.

An
den südslavischen Nationalrat (Narodno veče)
in

Z a g r e b.

Wien, am 12. November 1918.

Seine k. u. k. apostolische Majestät geruhen, mich auf meine Bitte vom Amte eines k. u. k. Kriegsministers allergnädigst zu entheben.

Seine Majestät geruhen mich aber gleichzeitig zu ersuchen, im allgemeinen Interesse die Liquidierung des Kriegsministeriums durchzuführen.

Ich kann diese Aufgabe nur übernehmen, wenn ich mich im Besitze des hiezu nötigen Vertrauens des hochverehrlichen Nationalrates weiß, und bitte daher um baldmöglichste Bekanntgabe der dortseitigen Willensmeinung.

Steiner Stoeger [v. r.]

199.

Zagreb, 12. studenoga 1918.

Obavijest da je poljska vlada imenovala majora Kopetschnija svojim vojnim atašoom u Državi SHS. On će u Zagrebu osnovati sabirališta za vojnike poljske narodnosti.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 270/1918.

Br 270 Pred.

1. Vlada Narodnog Vijeća za Dalmaciju
2. Vlada Narodnog Vijeća za Bosnu i Hercegovinu
3. Vlada Narodnog Vijeća za Sloveniju

Zagreb 12 novembra 1918.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća časti se saopćiti, da je poljska vlada imenovala majora Kopetschny-a svojim vojničkim atašoom u državi S.H.S.

Major je Kopetschny prispio već u Zagreb i nastupio svoje mjesto.

Za Predsjedništvo
N. V. S.H.S.

Br. 270/18.

Vladi Narodnoga vijeća

Predsjedništvo Narodnog Vijeća donosi Vam do znanja, da je poljsko poslanstvo u Beču ovlástilo gospodina majora Frana Kopetschny-a, da osnuje u Zagrebu sabiralište za sve vojnike poljske narodnosti, koji se nalaze razštrkani po jugoslavenskoj teritoriji, i to u svrhu da im olakša i uredi povratak u domovinu.

Gospodin major Kopetschny prispio je već u Zagreb i nastupio svoje mjesto.

U Zagrebu, dne 15. novembra 1918.

200.

Zagreb, 14. studenoga 1918.

Povjerenik za narodnu obranu predlaže, da se svim časnicima i drugim mjesečnim plaćenicima koji polože prisegu vladi Narodnog vijeća SHS, prilikom izračuna mirovine, obračunaju sve godine službovanja.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 976/1918.

Br. 976/N.V.

Vlada Narodnog Vijeća S.H.S.Broj 563

prs. 1918.

Povjerenik za narodnu obranu.ŽURNO! –

Uračunanje službovniĥ godina
časnicima i inim mjesečnim
plaćenicima.-

VLADI NARODNOG VIJEĆA S.H.S.

u

Z a g r e b, dne 14. studena 1918.Z A G R E B U .

Povjerenik za narodnu obranu stavlja sljedeći prijedlog na što skorije odobrenje:

Svim časnicima i inim mjesečnim plaćenicima imaju se kod omjerenja mirovine uračunati prema prijašnjim ustanovama bivšeg zajedničkog ministarstva i obih ministarstva za zemaljsku obranu sve godine njihovog službovanja i one, koje su iz ma kojeg uzroka imadu povišno naračunati.-

Ovo uračunanje vrijedi samo za one časnike i ine mjesečne plaćenike, koji su položili ili koji polože prisegu Vladi Narodnog Vijeća S.H.S. a na strane, iz bilo kojeg kraja bivše Austro-Ugarske, ne odnosi se. Maksimalna penzija koju se može postići jest pukovnička.

Vlada Narodnog Vijeća S.H.S.

Povjerenik za narodnu obranu:

Dr. Drinković v. r.

Sa konceptom suglasno.

[.....]²⁰⁸

²⁰⁸ Potpis nečitak.

201.

Beč, 14. studenoga 1918.

Ministarstvo rata u Beču izvješćuje o položaju ratnih zarobljenika u Sibiru i Turkestanu (predlaže obraćanje Sjedinjenim Američkim Državama s molbom o poboljšanju opskrbe, tj. o ostvarivanju mogućnosti slanja državne i privatne financijske pomoći i što skorijem povratku zarobljenika).

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 885/1918.

Pres. Br. 885
Ex 1918. 18/XII

Kriegsministerium.
Abt. 10/Kgf.Nr. 97.921 von 1918

Bericht über die Lage der Kgf.
in Sibirien und Turkestan.

An
den südslavischen Nationalrat
in

Zagreb.

Wien, am 14. November 1918.

Da die Lage unserer in Sibirien und Turkestan befindlichen Kriegsgefangenen eine sehr kritische ist, der Abschluß des Friedens vor der Türe steht, wolle der Staatsrat sich an die Regierung der Vereinigten Staaten von Nordamerika mittels Funkenspruch wenden, damit die russischen Behörden in Sibirien den dort befindlichen Kriegsgefangenen der vormaligen österr.-ungar. Armee in Bezug auf Verpflegung und Bekleidung sowie Schutz vor Kälte weitgehende Unterstützung angedeihen und deren Heimsendung ehestens bewirken lassen. Desgleichen wolle der Staatsrat die Regierung der Vereinigten Staaten von Nordamerika bitten, es zu ermöglichen, daß private und staatliche Unterstützungsgelder für die genannten Kriegsgefangenen in die einzelnen Lager Sibiriens und Turkestans zuversichtlich gelangen können. Der Staatsrat wolle hiebei erwähnen, daß viele dieser armen Menschen über vier Jahre von der Heimat und ihren Angehörigen getrennt sind und nun, da es gilt, die Wunden, die der Krieg geschlagen, zu heilen, es wohl auch eine der ersten Pflichten der Menschlichkeit ist, diesen Ärmsten der Armen Hilfe zu bringen.

Ergeht an den deutsch-österr., polnischen, čechoslowakischen ukrainischen, ungarischen, südslavischen und rumänischen Nationalrat.

Für den Minister:
Zahradniczek fmlt [v. r.]

202.

Zagreb, 17. studenoga 1918.

Zapovjedništvo Sokolske straže Narodnog vijeća SHS u Zagrebu moli, da se đacima viših razreda srednjih učilišta dopusti još neko vrijeme ostati u Narodnoj straži.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 277/1918.

Zapovjedništvo Sokolske straže
Narodnog Vijeća
za grad Zagreb

Zagreb, 17. XI. 1918.

Predsjedništvu
Narodnog vijeća
u Zagrebu

Odredbom svojom od 9. XI./[1]918. broj 32671. zabranio je povjerenik nar. vijeća za nastavu²⁰⁹ djacima viših razreda srednjih škola izvršavanje sigurnosne službe u Sokol-skoj straži nar. vijeća za grad Zagreb.

Svojom predstavkom od 15. o. mj. obratio sam se na gosp. povjerenika, da bar još njeko vrijeme, dozvoli da Ti mladi ljudi po danu obavljaju sigurnosnu službu u Zagrebu, gdje mir i poredak mora pod svaku cijenu biti uzdržan, da nar. vijeće može nesmetano ispunjavati svoju ogromnu zadaću.

Gosp. povjerenik odgovorio mi je na moju predstavku negativno, pak mi ne preos-taje drugo, već da se obratim na predsjedništvo nar. vijeća sa zamolbom da odrediti izvoli, da se djacima viših razreda srednjih učilišta dozvoli, da prolazno recimo kroz još dva do tri tjedna vrše u našoj straži sigurnosnu službu, jer inače ne mogu preuzeti jam-stva da će mir i poredak biti u Zagrebu uzdržan kao do sada.

Ovi mladi ljudi vrše stražarsku službu preko dana kod objekata važnih po aprovizaci-ju, a za njih zamjene nemam, jer su građani i obrtnici zapriječeni svojim zanimanjem vršiti preko dana službu te ih upotrebljavamo za noćnu službu.

Držim svojom dužnošću izvijestiti svo predsjedništvo da ću biti prisiljen, bude li ostala prije citirana odluka gosp. povjerenika na snazi, obustaviti sigurnosnu službu preko dana, odbijajući od sebe svaku odgovornost za eventualne događaje.

Sa veleštovanjem

Zapovjedništvo Sokolske
straže Narodnog Vijeća
za grad Zagreb.
Starješina:
Dr. Lav Mazzura [v. r.]

²⁰⁹ M. Rojc.

203.

Zagreb, 17. studenoga 1918.

Proglas Vlade Narodnog vijeća SHS kojim se upućuje poziv za novačenje.

NV SHS, ONO – Prezidijalni spisi Operativnog odsjeka, br. 5/1918.

Br. 5/1918. N.V.

VLADA NARODNOG VIJEĆA ODIO ZA NARODNU OBRANU

Broj 5 Predsj.

o.p.

P O Z I V

na aktivno službovanje narodnoj vojsci

N A R O D E !

Vlada slavenske naše braće Čeha i Poljaka, pa osim njih i vlade austrijskih Njemaca te Magjara pozvale su na vojničku službu momčad od 19. do uključivo 25. godine, a njeke i do 35. godine.

Kod tih se naroda ne radi o novom ratovanju, nego o pripravama, da se pristupi uređenom novom životu slobode.

I naš narod ne treba novog ratovanja, ali mu je nužno imati snage, da uzdrži mir i red na svojim narodnim granicama i u svojoj domovini.

Neizmijerna dobra leže po našim rijekama na šleperima i u vagonima na željezničkim prugama i na kolodvorima. Rijeka, Ljubljana, Zagreb, Bjelovar, Osijek, Brod, Sarajevo, Mostar, Kotor i sve druge glavne stanice prepune su raznog materijala, ugljena, brašna, razne hrane, konja, volova itd., što sve treba da se narodu sačuva.

S druge strane dolaze sa raznih ratišta silno mnoštvo vojaka svih mogućih narodnosti, koje treba u potpunom redu uputiti u njihove krajeve. Ako hoćemo da prolaz tih velikih množina bude uredan i bez štete za našu zemlju i naš narod nužno je da bude i dovoljnih sila na raspolaganje narodnom vijeću.

Uzev u obzir sve te prijekne narodne potrebe, odredjujem u sporazumu sa predsjedništvom narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba slijedeće:

I. Do 20 studenoga 1918 imadu pridoći svojim doknadnim tijelima svi vojnici bivšeg domobranstva, vojske, pučki ustaše, djelatnici i pričuvnici rođeni godine:

1899, 1898, 1897, 1896 i 1895, dakle 19, 20, 21, 22, i 23 godine stari, jer od sada opstoji samo narodni vojnik bez razlike njegovog prijašnjeg vojničkog odnošaja.

Oni, čije se doknadno tijelo nalazi izvan granica njihove zavičajne zemlje, nadalje oni, koji nemaju doknadnog tijela, imadu se javiti kod najbližeg popunitbenog zapovjedništva – bivšeg domobranstva, ako je dotični služio kod ovoga ili bilo kojeg od njegovih djelova, a – kod najbližeg popunitbenog zapovjedništva bivše vojske, ako je dotični služio kod ove ili bilo kojeg od njezinih djelova.

Oni, koji su u mjesecu listopadu 1918 bili pridjeljeni oružništvu, polaze izravno u one oružničke postaje, kod kojih su služili.

Momčad pastuharskog odjela imade pridoći izravno u Zagreb, te se javiti u Kapucinskoj ulici, broj 6, prizemno, odakle će biti razdijeljena po zapovjedništvu državnog konjogojstvenog zavoda SHS i svoje postaje.

II. Pridoći ne trebaju:

1./ Oni, koji su putem nadpregleda otpušteni iz sveze bivše vojske ili domobranstva ili umirovljeni ili stalni nemoćnici te oni koji su u domu za nemoćnike i konačno oni, koji su u opskrbi takove kuće.

2./ Oni, koji su oprošteni na neizvjesno vrijeme.

3./ Oni, koji su putem nadpregleda stavljeni na dopust ili nedjelatni odnošaj, zatim oni, koji su putem nadpregleda otpušteni iz sveze bivše vojske i iz sveze bivšeg domobranstva, napokon umirovljeni i nemoćnici na ustanovljeno vrijeme, ako to vrijeme već nije prekoračeno.

4./ Oni, koji su oprošteni na ustanovljeno vrijeme, ako to vrijeme nije već prekoračeno.

III. Pridoći moraju bezuvjetno:

1./ Oni, koji su putem nadpregleda stavljeni na dopust u nedjelatni odnošaj, kao na trajni dopust, dakle povraćeni putem domobranskog ili mješovitog nadpregleda /Superarbitrierunga ili Überprüfunga/.

2./ Svi ostali, koji spadaju u spomenuta godišta, a dosadašnja im bilo kakova isprava vojnička glasi "do poziva".

3./ Svi od navedenih godišta na dopust u nedjelatni odnošaj stavljeni, otpušteni iz sveze bivše vojske i domobranstva, umirovljenici i nemoćnici na ustanovljeno vrijeme, čim ovo vrijeme isteče, odnosno ugasne.

IV. Oprosti će biti u najkraće vrijeme pravedno ispitavani a oni, kojima će se oprost ukinuti biti će pozivnicom pozvani.

V. Nijedna oblast i nijedno zapovjedništvo ne smije ubuduće izdavati nikakovih isprava sa oznakom "do poziva", izim otpusnice po zapovjedi broj 4 prvog vojnog okruga, već se vrijeme ima datumom točno istaknuti, do kojega dana usljeduje dopust, otpust i tako dalje.

VI. Svi vojni akademičari, pitomci kadetskih škola i viših vojničkih realka imadu se bez obzira na godinu rođenja javiti kod jednogodišnjeg dobrovoljačkog odjela u Zagrebu, Domobranska vojarna.

Jedino Pitomci kadetske škole u Karlovcu, te oni koji su još ostali u Kamenici se izuzimaju, te imadu ostati.

VII. Na posebne pozivnice, ako nisi oprošten ne čekaj!

VIII. Neposluh kaznit će se strogo po vojničkim zakonima.

IX. Razumije se da momčad sviju godišta do 40 godine koja se danas nalazi pod oružjem ostaje u svojoj udjelbi, dok ne uslijede posebne odredbe glede stavljanja na dopust.

Narode! radi se o Tvojoj sretnoj budućnosti i o najsvetijoj dužnosti svakoga državljanina države Slovenaca, Hrvata i Srba.

Za vladu narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba:

Povjerenik za narodnu obranu:
Dr. Drinković v. r.

204.

Beč, 18. studenoga 1918.

Kapetan Branko Žegarac iz Beča moli Narodno vijeće SHS da mu izda punomoć vojnog zastupnika za Poljsku i Galiciju, kako bi organizirao otpremu četa u domovinu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 339/1918.

Broj 339 pres.l/1918

Visokom
Narodnom vijeću
u
Zagreb

Bijeda naših vojnika i zarobljenika, koji gladni i žedni, bez odijela, bez upute i pomoći hitaju po cijeloj Poljskoj i Ukrajini nagnala me je, da sam se dobrovoljno primio organizacije pomoći i otpreme tih naših ljudi u domovinu putem bečkoga zastupstva na temelju privremene punomoći bečkoga garanta Dr de Franceskia za Poljsku i Ukrajinu u Krakovu sa pododjelom u Trzebinji i po mogućnosti u Lawowu.

Posadne čete /:Etappentruppen:/ u Poljskoj i Ukrajini su dobrim dijelom jugoslavenske, na dobrima u Galiciji radi dosta srpskih zarobljenika, u Wadowicama kod Krakowa je veliki logor ratnih zarobljenika, medju njima Srba i Crnogoraca, za sve te ljude se nitko ne brine, a najviše mi je stalo za najbjeđnijim, za zarobljenicima iz Rusije, koji po nekoliko mjeseci pješke lutaju, dok stignu, često teško bolesni, u Galiciju.

Pošto sam tri godine u Galiciji u ratu služio, vladam poljskim jezikom i poznam okolnosti i mjerodavne osobe, te sam uvjeren, da ću moju časnu i nužnu službu savjesno i sa uspjehom izvršiti.

Molim, da mi se u tu svrhu što prije izda konačna punomoć vojnoga zastupnika za Poljsku i Galiciju.

Sa organizacijom otpreme začinjem odmah na temelju privremene punomoći.

Beč, 18. XI. 1918

Kap[etan]. aud.[itor] Branko Žegarac [v. r.]

205.

Zagreb, 20. studenoga 1918.

Brošura "Poslanica Narodnog vijeća SHS vojnicima", koju je izdalo Narodno vijeće SHS u Zagrebu, a tiskana je u Hrvatskom tiskarskom zavodu. Brošura ima sljedeća poglavlja: Što se dogodilo, dok ste Vi vojevali?; Vojnici ostanite u vojarnama!; Tko će sve u junačko kolo?; Zašto vojnik da brani jedinstvo i slobodu naroda?; Prisega vojnikova; Posluš vojske narodu; Pomilovanje i prijeki sud; Vapaj naroda.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2299/1918. i bez izvorne oznake, 19/1/1918.

Br. 19/1

**POSLANICA
NARODNOGA VIJEĆA SHS
VOJNICIMA.**

Što se je dogodilo, dok ste Vi vojevali?

Izgubljeni životi Vaših drugova, Vaša krv, rane, napori, pregaranja i stradanja sve je to bilo za cara Vilima, za njegova pomagača Karla, mađarske grofove i vodju im Tiszu, za Vaše robovanje njima i u buduća vremena! – Vaša i svih nas propast bila je namijenjena nagrada i plaća za sve, što ste podnijeli; na naša kućišta htio je pako da sjedne Nijemac i Mađžar. **Nijemcu dan, Slavenu noć, a Francezu smrt za uvijek** – imao je da bude konac rata.

Dok ste se Vi prebijali po krvavim poljanama, mi smo, znajući zašto se ratuje, snovali protivne osnove skrivajući ih i pred Vama, jer Vas je neprijatelj nahuckao bio i na nas. Jedan dio od nas, Jugoslavenski odbor u Londonu, a na čelu mu dr. Trumbić umače na početku rata u Švicarsku i poče od prvoga dna upućivati Engleze i Franceze, da ste Vi što prevareni, što silom, što strahom pred smrtnom kaznom i progonom roda i svoje natjerani u rat protiv vlastitog naroda. – Vaša krv i junaštvo priskrbi nam u to vrijeme još jednu veliku pogibelj, koja nam prijeti još i danas.

Kad je Rusija kod Gorlica bila poražena i morala uzmicati, morade, sebi na pomoć, povući Italiju u rat, pa obeća Italiji **naše more i primorje**. Rusija obeća, a Engleska i Franceska moradoše na to da pristanu, držeći nas još za svijesne svoje neprijatelje i da ćemo ostati njihovi neprijatelji i poslije rata. To se zove Londonski ugovor, jer je tako dogovoreno u Londonu. Što ste se vi hrabrije borili na ratištima i oteščavali borbu Engleskim i Franceskim sinovima, to je teže bilo Trumbiću, da njihove oce, umne i pravdoljubive, gane, prikazujući im Vašu zdvojnju sudbinu i našu tešku muku, da mi do Vas ne možemo, da Vam ne možemo pokazati propast, u koju strovaljujete i sebe i nas umirući za svojega krvnika, a boreći se protiv onih, koji bi nam mogli pomoći i od kojih je Trumbić tražio pomoć i zaštitu.

Bog nam priteče u pomoć. Dopusti da Bugari navale na braću Srbe i pomognu savladati Srbiju. Srpska vojska, narod, kralj i vlada ne htjedoše prestati da se bore protiv razbojnika, nasilnika i krvoloka ni onda, kad su morali iz domovine na otok Krk, u Francusku, Englesku i Švicarsku. To bijaše za nas spas. Njihovu junačku muku, njihovu vjernost cijenili su Englezi i Francezi još više nego njihovo junaštvo, pa im obećaše svaku pomoć. A oni zamoliše poradi nas i poradi sebe pomoć za nas, ako se i borasmo kao lavovi i protiv Srba i protiv njihovih saveznika. Počevši od kralja Petra, ojadjena i bolesna, kraljevića Aleksandra izmučena i mukama cijelog naroda pritisnuta, pa do zadnjega vojnika svi posvjedočiše Trumbiću, da smo mi i Srbi **isti narod**, da je **za njih nužno združiti se u jednu državu s nama**, da bi i Vi vojevali protiv nasilnika cara Vilima, kad ne bi bilo sile i prevare. Pred svijetom je imao to da potvrdi **Krfski ugovor**, nazvan tako, jer ga na otoku Krku ugovoriše srbijanske državne oblasti sa našim Trumbićem. Mi Vam ne smjedesmo javno reći istinu o tom ugovoru, pa je Krfski ugovor bio za Vas veleizdaja. Vilimovi pomagači, osobito mađžarski grofovi, koji su htjeli da svoje, mađžarsko roblje otisnu na naša kućišta i tako se oslobode bune i sada su, preko treće ruke putili Vas, da Srbi i Hrvati nijesu isti narod, da Srbi izdaju svoju domovinu Hrvatsku i da su nevjerni Hrvatima, pa zato ne može Hrvatska da dobije krvlju zasluženu slobodu. Jedan dio Hrvata vjerovao je laži i prevari, pa ih Srbi prezreše, jer se opet pokazao kao lakovjerne lude. Radi toga planu nova mržnja na veselje naših dušmana. No ne pomože ni laž, ni zavaravanje, ni grožnja, ni progono i pomalo poče istina da izbija. Nešto potajne upute, nešto opet glad i golotinja na ratištu i kod kuće, nemilosrdno gonanje po ratištima, uništavanje naroda kod kuće otvoriše oči i Vama i dotad neupućenima kod kuće, pa svi uvidješe, da nas Vilim i njegovi pomagači hoće da unište. Zato su mogli lani, 1917. naši ljudi i napose naši saborski zastupnici u Beču i Zagrebu javno pred cio svijet iznijeti našu volju, da hoćemo i dalje živjeti, a živjeti ne možemo, ako ne budemo svi skupa u jednoj, slobodnoj državi. Tako poče očit i javan govor o našoj budućnosti kod kuće, a Trumbić je uspio u Engleskoj, Franceskoj i Americi, da vodjama tih naroda do-javi preokret našeg mišljenja i naših želja. Veliki nam narodi povjerovali, obećali svoju zaštitu i pomoć i tako mogaše Narodno Vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca – SHS, da dne 19. listopada 1918. progovori u ime sviju ovako:

Narod SHS – Srbi, Hrvati, Slovenci od rijeke Soče do rijeke Timoka, u duljini ravne crte do 1000 kilometara, dakle najmanje 50 dana junačkoga hoda od zapada prema istoku, pa od grada Bitolja na jugu, do Subotice na sjeveru barem 600 kilometara, što je 30 dana hoda po cesti, koja bi išla ravno kao oko preko neba od jedne zvijezde do druge. Na toj silnoj zemlji živi jedan narod, njih do 14 milijuna duša u stotinama gradova i hiljadama sela, svi jedne riječi i govora, svi se među sobom razumiju, sve jedinstveno u jednoj želji, da živi skupa, za sebe, o svojoj mucu, slobodno i samostalno.

Kad je Narodno Vijeće odredilo budućnost Slovenaca, Hrvata, Srba prekinu sabor hrvatski dne 29. listopada 1918. sve lance, koji su nas sapinjali u dotadašnjoj austro-ugarskoj monarkiji. Dalmacija, Hrvatska i Slavonija s Rijekom proglašene su taj dan kao posve nezavisna drava, koja pristupa u jedinstvenu državu SHS. U taj isti čas odbi Wilson, predsjednik američkih država ponudu mira austro-ugarske monarhije, i poručio da će on ugovarati i mir sklupati s nama – državom SHS – i s češko-slovačkom državom, a ne s Austro-Ugarskom. Što malo prije, što u isto vrijeme pobijedjena je Bugarska, pa

Turska, onda Austrija, a napokon i Njemačka. Pobjedonosne vojske nadjoše se na našim granicama, ali u nama nadjoše saveznika, a ne pobijedjenog neprijatelja! Mi smo bili taj čas spašeni od provale pobjediteljskih vojska, a za kasnije od plaćanja ratnih troškova pobjeditelju, da ne ćemo morati izgradjivati popaljeno i porušeno u Srbiji, Belgiji i Franceskoj, da ne ćemo morati uzdržavati pobjediteljeve invalide i sirote, nego ćemo – pokaže li se naš narod dostojnim velikih i moćnih saveznika, dobiti svaku pomoć u jeftinom zajmu, u strojevima, u brodovima, u potrebnoj prekomorskoj robi.

Tako se svršši strašni rat. Poče ga Vilim njemački, da cijelom svijetu zagospodari, a da nas uništi, jer smo mu smetali na putu iz Njemačke u Carigrad, Bagdad i Pezijsko more, otkud je htio i mogao da ovlada cijelim svijetom. Svrši se tako, da se austro-ugarska monarkija raspade kao raspucan star lonac, a iz Njemačke nestade nasilnoga cara, koji je na sili, na kršenju prava, na tlačenju slabih naroda gradio svoju slavu i bogatstvo.

Najstrašniji od svih ratova svršši se najvećom od svih pobjeda, jer je nasilje jakih uništeno, a pobjedi pravda i pravica, pred kojom je jednak i slabi i jaki. Poraženo je nemilosrdno izrabljivanje i robovanje, pobijedjeni vladari, koji su svoju volju držali kao narodu Bogom propisani zakon, koji su cijenili više svoju zabavu i oholiju nego muku i život milijuna vlastitog naroda.

Vojnici ostanite u vojarnama.

1. Narodi će stvoriti sudišta, koja će imati da sude, što je pravo, kad se dvije države i dva naroda posvade poradi komada zemlje, poradi trgovine, ili poradi svojih državljana, kojima je nanesena bilo kakova krivica. To međunarodno sudište, mora da ima svoju vojsku, koja će prisiliti odsudjenu državu i narod, da mora slušati presudu, što je izreklo to sudište svijeta. Zato će svaka država morati da troši na vojsku, a svaki će narod morati da daje u vojsku svoje sinove.– Dosad su njemačke i mađarske vojske imale da gaze pravdu i slabijega, odsad je i naša vojska zaštita prava, pravice i slabijega, oklop poštenja i milosrdja, bedem slobode.

2. Dok je svijeta, dotle će biti ljudi, koji hoće da gospodare, da tlače, da dignu sebe nad narod, a svoj narod nad druge. Dok je svijeta, bit će Atila, Hanibala, Aleksandra i Vilima, pa može opet da dodje do rata i obrane slobode, mira, pravde, mirovnog sudišta i saveza naroda. Zato su dužni miroljubivi narodi da drže vojsku, kao obranu krvavo stečena mirnog reda medju narodima, izgradjena na slobodi, pravici, ljubavi i milosrdju.

3. Moć odluci suda, mir, red, zaštitu mirnog čovjeka i njegove muke, sigurnost od lopova, od razbojnika i nasilnika sve to daje vojska. Američani, Englezi i Francezi, pa svi drugi narodi ne bi htjeli s nama trgovati, a ne bi htjeli slati robu k nama, ne bi puštali naše brodove u svoje luke, ne bi htjeli svojim brodovima u naše luke, ako ne bude sigurnosti i reda. No ne bi oni ni dopustili, da kod nas ostaje trajno nered, pa bi nas ili razdijeliti medju druge države i narode, kao nijemu stoku bez pameti, ili bi poslali u našu zemlju svoje vojske, koje bi morali da plaćamo i uzdržavamo i još izgubimo slobodu. To ne će naša država htjeti da podnosi, pa će držati vojsku, a narod će slati svoje sinove u vojsku.

4. No ovaj čas treba narodu vojska još više nego će ikad u budućnosti. Talijan hoće da uzme naše more i na moru gradove, da on našu robu kupuje, pošto hoće, a tudju nam prodaje, kako hoće. Mi bi onda za Talijana i orali i kopali, po moru plovili i na kopnu se mučili, a on bi nam davao toliku zaslužbu, da jedva toliko živi ostanemo koliko je njemu i za njegovu korist. Na mirovnom vijeću, gdje će se u siječnju 1919. sabrati svi narodi i reći, što im treba, kazat će naši zastupnici, da nama treba more, da je naše i na njemu naš narod. Ali će Talijani reći, da narod naš ne traži more, jer kad bi ga tražio, bile bi spremne u vojarnama vojske, da ga uzmu od Talijana, koji su ga pritisli. Budu li pako vojarne pune vojnika, bit će to znak, da narod hoće svoje more i mi ćemo ga dobiti. – Madžar hoće i dalje da zadrži Banat, Bačku, Baranju i Medjumurje, pa će da diže s kuće i kućišta naše ljude, a mi ovdje, osobito u gorskim krajevima i u Primorju morat ćemo od Madjara da kupujemo pšenicu i kukuruz pošto on bude htio i kad on bude htio da proda. – Nijemac hoće opet slovenske krajeve, i ne bude li u vojarnama vojske, ostat će po sredini nas šaka, odijeljena od cijelog svijeta, zatvorena u tamnicu i bit će red ili izginuti, ili za deset godina opet se laćati oružja u prilikama gorima nego danas, jer nemarnu i ludu ne će nitko htjeti da pomogne.

Što je pojedinom čovjeku desna ruka i u njoj ubojito oružje, to je narodu vojska. Bez vojske nema narod svoje volje, jer nema orudja, na kojem čuti svoju snagu. Nema li vojske, ne može ni prijatelj i zagovornik da pomogne, jer narod ne pokazuje, gdje mu treba pomoć. Koji narod nema vojske, taj nema zaštite i obrane, pa gine gore nego u ikojem ratu. Ako ne budemo sada imali vojske, ginut ćemo od svakoga zla, dok nas zlo ne prisili, da se pobunimo i goloruke nas potuku Nijemci, Madžari i Talijani, koji ovaj čas kroz desetu ruku pute naš narod, a osobito vojnike, da se buni, da pali, da ne sluša, da ne ide u vojarnu. Slušajte zato vojnici svoj narod i ljude, koje vam je narod odabrao za vršenje narodnih poslova, pa ne ostavljajte vojarna; povratite se u nje, koji ste otišli; - u njima ostanite, dok se mir ne svrši, dok svaki narod ne dobije, što je njegovo, pa nestane razloga ratu. Ostanite u vojarnama, da narod i sebe spasite od rata, jer će moći narod tražiti i dobiti ono, što hoće, što je njegovo i što je pravedno. Ne idite iz vojarna, pa će se lakše sklopiti takav mir medju narodima, iza kojeg ne će biti više niti jednog rata, nasilja i nepravde. Odete li pak sada iz vojarna, ne će proći ni deset godina u miru, jer će cio narod vašom krivnjom doći u takvo stanje, da će lakše ginuti i izginuti u novom ratu, nego živjeti u bijedi i u mukama.

Ostanite u vojarnama i prisegnite vjernost narodu i Narodnom Vijeću Srba, Hrvata i Slovenaca. Srbijanci ostaju na bojnim poljanama i osmu godinu. Slovenci ostaju u vojarnama i na brodovima, Čehoslovaci se bore po cijelom svijetu za slobodu i pravo, kao i Poljaci. Zar će samo naši vojnici da drugim putem podju zato, jer su četiri godine pod silu i varani služili tudjincu i za nj ginuli, pa da opet panemo pod vlast Talijana, Nijemaca i Madžara i domaćih razbojnika, prevaranata i krvopija!

Bili ste junaci poradi poštenja, poradi prisege, poradi odanosti svojim časnicima. Bili ste junaci, dok ste mislili, da ćete svojim junaštvom zaslužiti milost kod krvnika za sebe i za svoj narod. Bili ste junaci i onda, kad Vam je cio svijet govorio, da Vaši krvnici hoće ovim ratom, da Vas unište i Vas i cio narod. Osrमतiste sebe i svoje ime za uvijek, ako ne budete junaci sada, kad branite sebe i svoje.

Što će Vam reći žene i djevojke, što oci i majke, ako poradi Vašeg nemara izgube sreću, koju nam namaknu Bog i pravedni narodi; ako panu u pandže još krućih neprijatelja; ako Vašom krivnjom zagospodare s našom zemljom razbojnici i palikuće. Zato: u vojarnje! Ne kasnite, ne otežite se, jer sutra već može biti kasno! Da je Englez imao 1914. dosta vojske, ne bi bilo ni došlo do rata, jer bi se njemački i mađarski nasilnici bojali njihove sile. Da su Amerikanci imali odmah vojsku, bio bi rat kraći barem za godinu dana, pa ne bi mnogoj majci, ženi i djetetu kukavica zakukala. Stupite u vojsku odmah, da zapriječite rat. Ne stupite li u vojsku i ne budete vjerni, odani i poslušni, bit ćete krivci strašnoj pogibiji goloruka naroda, koji će Vas prisliti da stupite u vojsku i da ginete. Spasite i sebe i svoje od nove pogibije i krvi, a spasit ćete, ako odmah stupite pod barjak svoj i svoje narodne vojske. Tamo Vas čekaju braća i drugovi iz Srbije i Amerike.

Tko će sve u junačko kolo?

U kolo će, da ga vodi, Srbijanac, koji je sam svoju domovinu očistio od Turaka, koji je vojevao za slobodu Bosanaca i Hercegovaca, koji je pomagao Jelačiću banu odbiti od Hrvatske mađarskog velikaša, koji je oslobodio macedonskog Srbina i Turčinu zadao smrtnu ranu kod Drinopolja, koji je uvijek vojevao za pravdu i poštenje, a u svjetskom ratu dotle ginuo, dok ne pobijedi dobrota, pravo i sloboda nad ropstvom silom i nemilosrdjem, koji nije nikad poletio za oružanim nasilnikom, da za sebe malena steče njegovu milost i zasluži nagradu, nego je uvijek ostao vjeran bratu i Slavenstvu. Sretan onaj, koji s njim ima da vojuje, jer je uza nj Božja pomoć odsad i do vijeka! U kolo će Hrvaćani, Slovenci i Dalmatinci, koji su kroz vijekove umirali mirno i junački prinoseći kao žrtvu rijeke krvi, sve u nadi, da će žrtva biti uslišana i narod im se dokopati sreće i slobode. Duge su vijekove vojevali s Turcima i Mlječanima, branili Nijemca i Mađžara i uvijek čekali, da će prevladati pravda i poštenje, pa su eto i dočekali. Nemilosrdnom i nasilnom tudjem bratu nijesu dosad nikad vjerom prevjerili, pa ne će ni odsad vjerom krenuti, što je zadaju rodjenoj braći. U kolo će braća Slovenci iz Štajera, Kranjske i Koruške, koji su do dana današnjega bili nezaštićeni i pomiješani medju silne Nijemce, pa ih spasi samo vjernost samom sebi, junačka snaga na poslu i u obrani svoga. Blago nama uz takova druga! U kolo će Istran i Damlatinac, da na ratnom brodu krči pute našoj robi i trgovini, da nam štiti luke i skloništa. Na svijetu mu premca dosad nije bilo, dok je svoje branio od Talijana, Nijemca i Mađžara i odsad će, siguran kod kuće, da nas povede po širokom svijetu na sreću i slavu roda i plemena. – U kolo će Bošnjak i Hercegovac, koji se znadoše oduprijeti Carigradu i sultanu, pa ih tek varka i obećanje skrši i u svjetskom ratu neprijatelj pravde i slobode iskoristi njihovo junaštvo do zadnje kapi krvi. U kolo će slavom ovjenčani Crnogorac, koji prenese kvas slobode iz davnine u današnje naše vijekove. K njima će se pridružiti Srbi junaci Bačke i Banata, Šokci i Bunjevci iz Baranje, junaci Zrinjskoga Nikole iz Medjumurja, da popune junačko kolo, koje ne će nikad dići ruke na pravdu, poštenje i slobodu slabijega, nego će da se i dalje hvata u kolo velikih plemenitih naroda i zaštititi svijet od nasilja i nemilosrdja.

Junačko je i dično kolo vojničko, u koje će narod SHS slati svoje sinove; veliki su časnici i ugledni saveznici, koji će od sad rado da nas prime medju se, ujedinjene, jake i velike, kao što je dosad primana mala Srbija. Na nama je, koji se njoj pridružujemo, da nam svima poraste ugled barem onako, kako će porasti broj četa i junaka.

Stupimo u kolo junačko puni vjere i pouzdanja jedan u drugoga, pa će nam pomoći Bog i sreća junačka, da budemo snaga, zaštitnik, ugled i slava svojeg naroda jugoslovenskog i države SHS.

Zašto vojnik da brani jedinstvo i slobodu naroda?

1. Imat ćemo svoje more i brodove, pa ćemo moći skupo prodati svoju robu, a tudju kupiti jeftino. Otmu li nam more, začepiše nam usta i zagušit ćemo se, jer niti ćemo moći što prodati ni što kupiti, nego onako, kako hoće onaj, koji nam radi o glavi.

2. Imat ćemo dosta zemlje za svaki posao, da će je svaka seljačka kuća sada i u buduću dobiti obilato, a da se nikomu ne učini krivica. Ako ne bude slobodne države, osta zemlja u rukama onih, koji će nas držati na uzdi i u tudjoj službi.

3. Moći ćemo u vlastitim tvornicama od svog drva, svoje kože, vune, lana, rude, priroda zemlje i drugog blaga praviti strojeve, oruđe, sukno, obuću i sve potrebne stvari, pa će zarada i dobitak ostati nama, a svatko će kod kuće imati dosta i dobro naplaćena posla. Naša je država tako Bogom obdarena i blagoslovljena, da svaki pošten radnik može čestito da živi i još da stiče imutak za starost i za djecu svoju.

4. Cio porez što ga budemo plaćali, trošit ćemo na svoje potrebe. Dosad smo uzdržavali porezom vojske, koje su čuvala naše krvnike, plaćali smo njim špijune, koji su pazili, ne misli li i ne radi li tko od nas za sebe.

5. Svi će činovnici raditi za opću korist, pa će doći na svako mjesto najbolji i najsposobniji za svoj posao. Dosad su činovnici morali držati narod u pokornosti narodnom neprijatelju, pa su birani i namješteni kao prvi najnasilniji, najropskiji, najbezdušniji i tudjem gospodararu najvjerniji.

6. U svim uredima, na vojsci i željeznici imat ćemo svoj jezik i ljude svojeg jezika. Dosad bijaše u najvažnijim poslovima tudjinac i tudji jezik.

7. Imat ćemo škole, koje će nas naučiti razumno misliti o poslovima u općini i u državi, o gospodarstvu vlastitom, općinskom i državnom, a bit će jeftinije nego današnje i neće smetati u kućnom poslu. Dosadašnje škole su nas učile slušati, vršiti tudju volju, na sebe zaboraviti, poniziti se, robovati nasilniku mjesto ljubiti, štovati i slušati pravednika. Naše će škole svakog i najsiromašnijeg dovesti na ono mjesto i za onaj posao, koji mu najbolje odgovara.

8. Imat ćemo općine, koje će samostalno moći da vrše sve poslove općine i općinara, a narod će kod kotara i županije postaviti valjane nadziratelje, koji će paziti, vrši li se volja općinara i radi li se u korist općine i svih općinara.

9. Imat ćemo državne sabore, koji će stvarati zakone svim korisne, jednake za sve i za svakoga. Zastupnike ćemo birati svi, pa kakove izaberemo, onakovi će biti zakoni i vlada.

10. Imat ćemo pouzdane i od svake sumnje čiste ljude, koji će za sve nas paziti, da li ministri, činovnici i službenici vrše zakone, da li savjesno i razumno obavljaju posao, što im narod povjerio. Suci, činovnici, časnici vojske, učitelji, liječnici i svi drugi staleži, koji preuzmu koji narodni posao, bit će od naroda štovani i pošteno plaćeni, a oni će posao

vršiti savjesno i pošteno u korist naroda, jer će sebi najviše koristiti, ako učine što više koristi svojem narodu. Jedan za sve, svi za jednoga, pa nam mora da bude dobro, osobito u blagoslovljenoj zemlji kao što je naša. Nit će biti gospodskog nasilja, ni ropske mržnje, bune i ogovora; vladat će razumna poslušnost, štovanje i povjerenje jednog slobodnog čovjeka prema drugomu.

Prisega vojnikova.

Što znači današnja vojnička prisega narodu i Narodnom Vijeću? Ja, koji prisizem, priznajem pred Bogom i cijelim narodom, da ću svoju sebičnost, svoju srdžbu, svoje želje, svoju mržnju, svoju zlobu, svoju korist i svoj život podvrći volji cijelog naroda, pa da ću biti narodna desnica, sila i oružje, jer je ono, što narod hoće i za mene najvrednije. Ne može li narod da izvrši, što hoće, propast će, pa i ja s njim. Narod ne će moći, što hoće, ako ja ne budem spreman izvršiti ono, što narod hoće. Zato prisežem, da ću uvijek izvršiti ono, što narod hoće i što zapovjede moji časnici i poglavari, koji vrše narodnu volju.

Zašto je vojnik spreman i poginuti za svoj narod? Jer svojim životom čuva svoj narod od smrti. Kad bi narod bio savladan, red mu je izginuti, a s njim i vojniku.

Tko danas šalje vojnike u rat? Narod i niko drugi. Zato će ga slati samo onda, ako je cio narod u pogibelji, da će izginuti, a ima pravo da ga onda šalje, jer izgine li narod, poginut će i vojnik.

A tko je dosad slao narod u rat? Jedan čovjek, i to tudjin, i oni, koji su pomagali tom čovjeku, da vojnika drži u ropstvu i otimlje plodove muke vojnike i cijeloga naroda. Pošten, čestit i narodan vladar ne bi htio i kad bi mogao, da on rat započinje i svršava, jer mu to može samo da pribavi mržnju naroda; takav vladar ne će sile, ne će ropstva, ne će zla; nije ohol, nije nasilan, nego je čuvar mira i pravde, uzor ljubavi i milosrdja, zato nastoji, da očuva narod od rata, a odluku o ratu prepušta narodu.

Jesam li rob časnikov, ako prisegnem vojničku vjernost i posluh? Nijesam rob, nego narodni borac. Viši časnik je moj otac, mlađi moj razumniji i odličniji brat; on me čuva, štiti i pomaže svojim razumom; mi svi njega čuvamo, štitimo i pomažemo svojom tjelesnom snagom. On nam zapovijeda ono, što se ovršiti mora, zaklanja me, štiti i puti na dobro, a ja njemu drage volje, kao svomu, pomažem, gdje mogu i što mogu. Jednog smo sada naroda, jedne domovine, jedna nam sreća i nesreća, jedna žalost i jedno veselje. Niti on moj tudji nasilni gospodar, niti ja njegov rob, nego on moj vodja, a ja njegova snaga i pouzdanje.

Posluh vojske narodu.

Zašto slušamo danas Narodno Vijeće? Zato, jer smo ga odabrali **mi**, naši oci i braća, da pazi na naše brige i posle. Slušajući Narodno Vijeće slušam sam sebe, svog oca i svoju braću.

Što može da zapovijeda vojsci Narodno Vijeće? Samo ono što svi hoćemo i vojska i narod, i ja i ti i svi mi.

Zašto m o r a da zapovijeda Narodno Vijeće? Zato, jer smo onda u jednom času svi jedno, svi svoju snagu upremo oko jedne brige, pa je sa sebe svalimo. Inače će umrijeti Lika, Primorje i Dalmacija od gladi, a Srijem i Slavonija od razbojničkih njemačkih četa.

Zašto da slušam časnike i zapovjednika? Zato, jer oni su najpouzdaniji narodu, najrazumnije umiju upotrijebiti snagu vojske, jer oni svojom vlasti i zapovjedi sve snage vojničke slože u jednu, oni najbolje znadu izvršiti ono, što hoće Narodno Vijeće.

Pomilovanje i prijeki sud.

Dne 30. listopada oproštena je kazna svim onima, koji su odsudjeni poradi veleizdaje, uvrede Veličanstva i članova kraljevske porodice, smetanja javnog mira, koji se ogriješise protiv vojne sile, koji su odsudjeni poradi bjegstva u zeleni kader.

Dne 5. studenoga proglašen je prijeki sud za pobunu, bunu, umorstvo, grabež, palež, javno nasilje, zlobnu odštetu, siloviti otpor vojnoj sili.

Zašto je Narodno Vijeće danas pomilovalo, a za šest dana se grozi vješalima radi istih čina? Zato, jer je danas druga država, drugi vladar i vlada nego su bili prije početka studenoga ove godine.

U staroj monarhiji činio je državu vladar i njegova kuća, pa grofovi, velikaši duhovni i svjetovni. Oni su stvarali zakone prema sebi i poradi sebe. Zakon je odredio, da je vladar od Boga i u njemu je Božja milost, koju Bog šalje u vladaru za cio narod. Vladar je tu milost razdijelio među velikaše svjetovne i duhovne i svoje doglavnike, da je oni dijele među narod. Milost je ta bila u tom, da su među narodom držali red, mir, posluh, jer – držali su – narod bi se vječno među sobom klaio i palio, da nije te Božje milosti nad njim. Da sačuva narod tu milost Božju nad sobom, mora slušati bez prigovora, odabrani moraju činiti vojsku, narod mora davati poreze za sjaj vladara i sve države, mora to cijiniti kao Božje poslanje, dakle i vladara kao biće nad čovjekom.

Nikad bolje, da je vladar bio u istinu poslanik Božji, kako je govorio, a velikaši dostojanstvenici, svjetovni i duhovni, da su bili njegovi Bogom prosvijetljeni pomagači. Ali: svi oni digoše sebe nad Boga i Božje zakone, pa su narod zarobili, gnjeli i gulili; radi njihove svadje, tko će biti veći i slaviji, vodili se dugi ratovi, uništavali narodi i zemlje, a slaviji i veći bio im je onaj, koji je više nepravde i zla počinio, koji je više ljudi pogubio. Mjesto Božji poslanici postadoše oni svjetski zločinci, koji su uništavali narode, koji su sebi ravne u narodu učili ubijati, krasti, paliti i robiti, a druge, poštene, koji su žudili za pravdom i poštenjem – dali su odsuditi na vješala i tamnice.

Od početka mjeseca studenog godine 1918. mi svi smo država, cio narod SHS. Nama je **svima** Bog dao milost, **svi** ćemo stvarati zakone, kakovi nam **svima** trebaju, **svi** ćemo biti jednaki sudionici sreće i Božjeg blagoslova, **svi** ćemo biti slobodni i svaki će u sebi tražiti Božjeg stvora i naći će ga u sebi, pa će sebe cijiniti kao sliku Božju, a nad sobom ne će imati nikoga, koji bi bio Bogu **bliže** od njega. Imat ćemo glavara države, ljubiti ćemo ga i cijiniti, jer će nam on biti vidljiva slika naše sreće, slobode i ponosa. Imat ćemo glavu države, koja će vladati u ime naroda, sudove, koji će suditi u ime naroda. Tu svoju sreću i slobodu moramo čuvati od zločinaca, od opakih i napasnih ljudi,

koje plaćaju naši neprijatelji i prijašnji vladari, pa ovi plaćenici sami i kroz treću ruku zameću medju nama bunu i pobunu, zavode vojnike na neposluh i neslogu i hoće tako, da opet uvedu stari red nasilja, izbace nas sve iz države, otmu nam slobodu i sreću, a ture nas opet u ropstvo i stradanje. Zato Narodno Vijeće ima i pravo i dužnost, da protiv takovih ljudi podigne prijeki sud i vješala. Zato vojnici moraju složno i po zapovijedi Narodnog Vijeća, da čuvaju novi, za nas sve blagoslovljeni red, da ostanu čuvari i zaštitnici svoje sreće i slobode svojeg naroda, pa će se očuvati od ratovanja i robovanja slavičnim krvnicima i nasilnicima, a bit će junačka vojska naroda i pravedna, miroljubiva, narodnog najvišeg poglavara.

Vojnici!

Neka je proklet onaj čovjek, koji vas i jedan čas dulje drži u vojarni, nego je to nužno po sigurnost i spas sviju nas.

Neka je proklet i sramotan svaki sposoban čovjek, koji se ogлуši pozivu u vojsku, kad narod kroz svoje odabranike u vojsku pozove. Takova ne će pošten čovjek pogledati, a postrada li narod poradi takovih, proklinjat će žene, djevojke i djeca ime njegovo i kosti njegove.

Da ne osramotite svoje ime i glas svojeg naroda, stupite sad u vojsku svojeg naroda. Slušajte sad **sebe** i svoj narod, kad ste mogli slušati njegove ljute neprijatelje. Nije narod kriv, što ste njih dosad slušali, niti je zato što ima zlih činovnika, bezdušnih i nepoštenih trgovaca. Svojom desnicom zaštitite narodnu slobodu od nasilnika i neprijatelja, pa će nestati i njih i neprijateljevih pomagača, a to su oni, koji su Vas varali, progonili, gulili i vrijedjali. Pane li narod Vašom krivnjom i opet u ropstvo, dok vi ubijate i palite dosadašnje svoje tlačitelje, poslat će Vam neprijatelj na vrat druge i još kruće tlačitelje. Zato tužite otvoreno i pravedno dosadašnje Narodnom Vijeću i sudu, a Vi idite braniti narod, štiti darovanu slobodu i jedinstvo.

Majke, žene, sestre, zaručnice i djevojke, šaljite svoje sinove, muževe i odabranike u vojarnu da snagom i spremom očuvaju vas i sebe od novog rata i robovanja!

Oci i braćo, otpratite svoje za vojsku sposobne i u vojarne pozvane ljude u vojarne, da Vam u proljeće sine svima mir i sloboda, pa mirno i sretno zaorete plugom u blagoslovljenu i slobodnu zemlju!

Bogataši i trgovci! Dajte novac i robu za opremu, odjeću, rublje i obuču vojske, da Vam očuva vojska slobodnu trgovinu, tvorničarstvo i sticanje.

Časnici vojske, prigrlite vojnike kao sinove i braću, ujedinite sve naše snage, da mi svi izvedemo, a vojska očuva ono što nam dosudi Bog, junaštvo i pravednost.

U tom poslu svima neka nam Bog pomogne.

U Zagrebu, dne 20. studenoga 1918.

Za narodno vijeće SHS

Dr. J. Turić v.r.

SADRŽAJ:

	Strana:
Što se je dogodilo, dok ste Vi vojevali?	1
Vojnici ostanite u vojarnama	4
Tko će sve u junačko kolo?	8
Zašto vojnik da brani jedinstvo i slobodu naroda?	9
Prisega vojnikova	11
Posluš vojske narodu	12
Pomilovanje i prijeki sud	13
Vapaj naroda	15

Svaki slobode željni SHS pročitat će ovu Poslanicu i objasniti nepismenu i dati dalje, da i drugi to čini.

Tisak Hrv. štamparskog zavoda d.d. u Zagrebu.

206.

Zagreb, 20. studenoga 1918.

Okružnica upućena svim velikim županima, kojom se traže izvještaji o poduzetim radnjama za organizaciju narodnih straža.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 226/1918.

Br. 226/1918.

Veliki župan županije

Umoljava se izvijestiti sekciju Narodnog Vijeća za organizaciju o učinjenim dispozicijama radi narodnih straža na području ove županije.-

Zagreb, dne 20 studenoga 1918.-

u .z. [v. r.]²¹⁰

M. P.²¹¹

Modruško Riječka – Ogulin,-
Bjelovarsko Križevačka – Bjelovar
Virovitička – Osijek
Varaždin – Varaždin
Požeška – Požega
Srijemska – Vukovar.

[M. P.]²¹²

²¹⁰ Potpis nečitak.

²¹¹ Ovalni pečat: "Sekcija Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju SHS".

²¹² Tekst je nadopisan rukom.

207.

Zagreb, 20. studenoga 1918.

Dimitrije Janković, vojni svećenik u Zagrebu, traži da mu se povjeri organiziranje pravoslavne dušobrižničke službe u vojsci.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 362/1918.

Br: 362. Pred. N. V.
ex 1918

Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba u
Zagrebu.

Potpisani bio sam do sada u svojstvu bivšeg vojnog dušobrižnika (Feld-Oberkurat) za srpsko pravoslavnu crkvu u pređašnjoj Austro ugar.[skoj] vojsci.

Osim mene bilo nas je još šest sveštenika (aktualnih) u ovoj službi.

Naša vrhovna vlast bila je bivše ratno ministarstvo.

Katolička crkva bila je i do sada u bivšoj vojsci potpuno za sebe.

Pošto do danas glede organizacije pravoslavne crkve u vojsci narodnoj nije još ništa ustanovljeno, to se stavljam najpripravnije na raspolaganje visokom naslovu, u svrhu da se ovaka organizacija što prije provede.

Naročito molim da bi potrebno bilo da i nadalje naša crkvena organizacija u vojsci samostalna ostane.

U tu svrhu bilo bi nužno osnovati ovakav odsjek kod povjerenika za narodnu obranu u Zagrebu sa jednim pročelnikom (referentom) i potrebnim brojem činovnika.

Najstariji od nas pravoslavnih vojnih sveštenika g. Jančić ? imenovan je – koliko mi je poznato – već vrhovnim vojn.[im] sveštenikom za Bosnu. Poslije njega imenovan je sveštenik g. Bošković German, koji se nalazi za sada u Pešti, a iza njega dolazim ja.

Pošto je neophodno nužno da se ova sekcija što prije osnuje, te da odmah počne raditi, to molim da meni Narodno Vijeće ovu zadaću povjeri provizorno, te da mi izda potrebni nalog i ovlaštenje.

U Zagrebu dne 20. XI. 1918.

Protojerej
Dimitrije Janković
vojni viši sveštenik

208.

Zagreb, 25. studenoga 1918.

Vojni opunomoćenik Mađarske u Zagrebu, upoznaje Narodno vijeće sa stajalištem mađarske vlade prema akciji generala Lipoščaka.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 414/1918.

Plénipotentiaire militaire de Hongrie

144 a.m. 1918.

Br: 414. Pred. N. V.

ex 1918

Au Conseil National des S.H.S.

à

Z a g r e b

Messieurs les Présidents,

Le gouvernement de la republique hongroise m'a chargé de vous communiquer son point de vue officiel référant à l'affaire du général Lipoščak, conçu en ces termes suivants:

"D'après le "Laibacher Telegraphen Correspondenz Bureau" des anciens officiers austro-hongrois à Zagreb ont préparé un complot. L'enquête judiciaire qu'on a ouvert, aura la compétence à constater si cette conspiration n'était pas en relation quelconque avec les provocations qui se manifestaient de la part des Hongrois ou avec une entente italo-hongroise.

En face de ce communiqué à ce qu'il semble officieux, le gouvernement de la republique hongroise y tient à porter à la connaissance du conseil national des S.H.S. qu'elle condamne péremptoirement chaque tentative ou action qui vise à la reconstruction de l'ancienne monarchie austro-hongroise et spécialement de l'ancien système monarchique. Il qualifie dans son sphère d'activité chaque telle action de crime de conjuration contre l'état, contre laquelle il procédera conformément à la loi pénale. Il proteste contre la supposition comme s'il avait protégé dans une forme quelconque ou bien même indirectement la conjuration militaire découverte à Zagreb, laquelle il même prend pour une tentative menaçant aussi l'indépendance de l'état hongrois."

J'ai l'honneur à adresser la prière à la présidence du Conseil National, de bien vouloir porter cette déclaration du gouvernement hongrois par la presse à la connaissance de la nation yougoslave.

Veillez agréer, messieurs les Présidents, l'assurance de ma haute considération.

Zagreb le 25 novembre 1918

Gömbös [v. r.]

Plénipotentiaire militaire de Hongrie

209.

Zagreb, 16. prosinca 1918.

Odio za narodnu obranu vlade Narodnog vijeća SHS javlja, kako je s obzirom na to da je rat završen i da je započela reorganizacija vojske nove države, neophodno izdati naredbu da se svi časnici, zastavnici, časnički aspiranti i jednogodišnji dragovoljci pučkog ustanka u pričuvi ili u izvanslužbenom odnosu moraju demobilizirati.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 943/1918.

Pres. Br. 943

Ex 1918 19/XII

Silno!

Operativni odsjek.

Vlada Narodnog Vijeća S H S odio za narodnu obranu.

Broj 3376./Op. 1918.

Stavljanje častnika, zastavnika
aspiranta i jed.[no] god.[išnjih] dobrovoljaca
puč.[kog] ustanka, pričuve i izvan-
službenog odnošaja u nedjelatni dnošaj.-

Predsjedničtvu narodnog Vijeća

Zagreb, dne 16. prosinca 1918.

Z A G R E B

Buduć se rat imade smatrati dovršenim, te se je prešlo na reorganizaciju vojske nove države SHS., postalo je nužnim, izdati slijedeću naredbu:

I. Svi časnici, zastavnici, časnički aspiranti i jednogodišnji dobrovoljci puč.[kog] ustanka, u pričuvi i izvanslužbenog odnošaja bez obzira na rodno godište, koji su prije rata stajali u državnoj, zemaljskoj ili kojoj gradskoj /autonomnoj/ službi ili su bili stalno namješteni kod novčanih zavoda ili inih poduzeća i pogona, kod kojih su i za vrijeme rata u stališu bili, te se tamo na njihovo službovanje računa, imadu se smjesta u nedjelatni odnošaj staviti.

II. Svim ostalim častnicima, zastavnicima, aspirantima i jednogodišnjim dobrovoljcima, puč.[kog] ustanka, pričuve i izvanslužbenog odnošaja, bez obzira na rodno godište imade se proglasiti, da će biti do konca ove godine stavljeni u nedjelatni odnošaj, a nadalje valja im staviti do znanja slijedeće:

a./ oni, koji su uslijed rata svoje nauke bud na visokim, bud na srednjim školama prekinuli, a žele ove nauke nastaviti, nu misle, da to neće biti u stanju uslijed svojih nepovoljnih materijalnih okolnosti, neka ako su nadležni u Hrvatskoj i Slavoniji odmah, nu najkasnije u roku od 14 dana predlože svoje molbe za potporu odnosno štipendiju na povjerenika za socijalnu skrb. Ove molbe moraju sadržati točne podatke o zadnjim pohađanim školama /priložiti zadnju svjedodžbu/, o imućvenim okolnostima /priložiti svjedodžbu o siromaštvu/, te moraju biti vidirane od prve pretpostavljene vojničke oblasti, koja imade da potvrdi, da molitelj faktično služi u navedenom činu kod ove postrojbe. Oni, ove kategorije, koji nisu nadležnici Hrvatske i Slavonije, neka se obrate sličnim molbama na svoje zemaljske vlade.

b./ Svi oni pako, koji neće da nastave svoje nauke ili su već u posjedu onakovih svjedodžaba, na temelju kojih bi bili u stanju, da odmah nastupe bud državnu, bud privatnu službu, te žele ovakova namještenja, neka takodjer odmah, nu najkasnije za 14 dana podnesu svoju molbu povjereniku za socijalnu skrb i neka u istoj uz priklop svjedodžbe

o zadnjim svršenim naukama navedu, gdje žele mjesto nastupiti. I ove molbe moraju kao pod a./ vidirane biti.

Sve molbe pod a./ i b./ navedenih biti će po mješovitom povjerenstvu kod povjerenika za socialnu skrb preispitane, te će biti svaka pojedina molba prema svim osobnim i imućvenim prilikama molitelja pravedno prosudjena.

Molbenice pod a./ i b./ ne trebaju biti biljevane.

c./ Svi pod a./ i b./ navedeni imadu se dakle još tekom mjeseca prosinca u nedjelatni odnošaj staviti, te ih valja uputiti, da riješenje svojih molba u svom odabranom boravištu, koje valja u molbi navesti, čekaju.-

III. Predpostavljena zapovjedništva četa, zavoda itd. neka o odpustu navedenih pod I. obavijeste dotične oblasti i neka prigodom odjavljivanja dotičnika upute, da unutra 8 dana imaju svoju građansku službu nastupiti.-

IV. Od pod I. [i] II. navedenih nemaju se za sada odpustiti:

a./ gospodarski častnici i aspiranti,

b./ oni, koji su na svom sadašnjem namještenju nenadoknaditi.

Upozorujem zapovjednike, da prigodom prosudjivanja nenadoknadivosti najrigornije postupaju svaku stranačnost mimoidju. Glede ovih valja do konca ove godine jedan imenik predložiti, te u istom navesti, u kojem su svojstvu namješteni, jeli nadoknada odavde potrebna ili će se moći dotični u vlastitom djelokrugu nadomjestiti i ovi nenadoknadivi morat će najdalje tekom mjeseca veljače biti stavljeni u nedjelatni odnošaj.-

c./ Oni koji su invalidi, a žele da ostanu na svojoj sadanjoj udjelbi. Glede ovih valja odmah ovamo imenik predložiti sa sljedećim stupcima.

1./ Četno tijelo, 2./ čin, 3./ ime, 4./ god. rođenja, 5./ nadležnost, 6./ služi djelatno od, 7./ vrst ozlede, uslijed koje je postao invalidom, 8./ sadanja udjelba, 9./ osobita osposobljenja, 10./ opaska.-

V. Svim pod I. i II. navedenim valja prigodom odpusta cijela beriva pripadajuća im za mjesec siječanj isplatiti.-

VI. Molbe za aktiviranje imaju se preuzeti, te ovamo sa iscrpivim mijenjem medjutnih zapovjednika providjenje predložiti. Buduć sve molbe neće biti uvažene niti se sada još može znati koji broj područnih častnika će biti potreban, to valja i one, koji mole aktiviranje staviti u nedjelatni odnošaj te ih uputiti da se i oni pobrinu za kakovu privredu.-

Uvaži se molba i nastane potreba, biti će pozvani na djelatno službovanje.-

B.

Svi medicinari, koji sada vrše zdravstvenu ili inu koju službu kod četnih tijela, bolnica i sličnih zavoda, kako u vojničkom svojstvu, tako i u civilnom, stavljaju se u nedjelatni odnošaj i riješavaju se vojne službe 1. siječnja 1919. Sva četna tijela bolnice i ini zavodi imaju bezodvlačno i imenično javiti imena onih medicinara, koji su od prijeko potrebe, te koji će kao medicinari u građanskom svojstvu moći i nadalje vršiti službu uz dnevni honorar od 20 kruna.-

Izdaje se zapovjedništvima svih četa i zavoda, I. vojnom okružju Zagreb; II. Vojnom okružju Ljubljana, Predsjedništvu narodnog vijeća, svim povjerenicima vlade narodnog vijeća, narodnoj vladi u Ljubljani, Povjereniku za narodnu obranu za Bosnu u Sarajevu, Povjereniku za narodnu obranu za Dalmaciju u Ercegovom, svim županijskim oblastima Hrvatske i Slavonije, te se proglašuju u općem Vijesniku Naredaba i u Novinama.

Za povjerenika za narodnu obranu:

Kvaternik [v. r.]

210.

Zagreb, 16. prosinca 1918.

*Odio za narodnu obranu vlade Narodnog vijeća SHS zapovijeda evidentiranje svih časnika.
NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 801.1/1918.*

Br. 801/1/ 1918. N.V.

Vlada Narodnog Vijeća SHS. odio za Narodnu Obranu.

Broj 1958.

Prs. – 1918.

Časnika na pojedinim postajama napadno velik broj.-

NOVINARSKOJ SKUPINI

Z A G R E B.

Z a g r e b, dne 16. prosinca 1918.

Unatoč već izdanim odredbama nalazi se još uvijek znatan broj časnika na raznim odredjenjima izvan vlastitog doknadnog tijela i to bez znanja ovoga. Odredjujem stoga, da se svi časnici vrate najkašnje do 25. o. mj. svom nadležnom doknadnom tijelu.-

Časnicima, koji se nemogu pismeno iskazati, da su na sadašnje svoje službeno mjesto po svom doknadnom tijelu ili kojem višem zapovjedništvu postavljeni, nesmije niti jedna blagajna počam od 1. siječnja 1919. nikakove pristojbe isplatiti.-

Press. Br. 924

Ex 1918 19/XII

Broj 1958.

Prs. – 1918.

PREDSJEDNIŠTVU VLADE NARODNOG VIJEĆA S.H.S.

Z A G R E B.

Z a g r e b, dne 16. prosinca 1918.

Dostavljam znanja radi sa zamolbom, da se svi odbori narodnog vijeća upute, da pozivom na ovu naredbu bezodvlačno jave odjelu za narodnu obranu, imenično sve časnike, koji su kod njih udijeljeni.-

Za povjerenika za Narodnu Obranu:

Dr. Winterhalter [v. r.]

M. P.²¹³

²¹³ Okrugli pečat: "VLADA NARODNOG VIJEĆA S.H.S. * Odio za narodnu obranu".

211.

Zagreb, 17. prosinca 1918.

Odjel za narodnu obranu vlade Narodnog vijeća SHS moli izdavanje odredbe, kojom se sve zapovijedi Narodnog vijeća ili pojedinih povjerenika šalju isključivo povjereniku za narodnu obranu ili pukovniku Milanu Pribičeviću, koji su jedini ovlašteni za izdavanje zapovijedi četama.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 928/1918.

Pres. Br. 928
Ex 1918 19/XII

Vlada Narodnog Vijeća S H S odio za narodnu obranu.

Operativni odsjek

Broj 3419./Op. 1918.

Primanje zapovjedi od
neovlašteni osoba.-

Predsjedničtvu Narodnog Vijeća

Z A G R E B

Zagreb, dne 17. prosinca 1918.

Pošto se je u zadnje vrijeme desilo, da su se razne zapovjedi izravno četama i pojedinih pododjelima-mimoilazeći povjereničtvo za narodnu obranu izdavale molim Narodno Vijeće shodne odredbe i upute izdati, da se u buduće sve želje i zapovjedi Vijeća ili gg. povjerenika samo na mene ili pukov.[nika] Pribičevića šalju, koji smo za izdavanje zapovjedi četama jedino ovlašteni i koji za provedbu dobivenih naloga i uputa odgovornost nosimo.-

Za povjerenika za Narodnu Obranu
Kvaternik [v. r.]

212.

Zagreb, 18. prosinca 1918.

Odio za narodnu obranu vlade Narodnog vijeća SHS moli za posredovanje kod vlada pojedinih država, koje su nastale na prostoru bivše Austro-Ugarske, da se ženidbene jamčevine časnika i vojnih činovnika Države SHS što prije ovima vrate i to u potpunom iznosu i sa zaostalim kamatama.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 930/1918.

Pres. Br. 930
Ex 1918 19/XII

Vlada Narodnog Vijeća S H S, odio za narodnu obranu.
Broj 3435./Op. 1918.-

Operativni odsjek.

Ženidbenih jamčevina časnika
i vojnih činovnika SHS – u
predmetu povratka, posredovanje moli.-

Narodno Vijeće SHS

Z A G R E B.

Z a g r e b, dne 18. prosinca 1918.

Kako je poznato, morali su časnici i vojni činovnici bivše austro-ugarske monarhije, da mogu sklopiti brak, ženidbene jamčevine položiti i to većinom u gotovome novcu ili vrijednostnim papirima, te su od tih jamčevina dobivali kamate. Usljed raspada austro-ugarske monarhije leži sada sav taj novac i vrijednostni papiri u raznim mađarskim i austrijskim državnim blagajnama ban badava i na štetu dotičnih vlasnika, kojima je dakako isplaćivanje kamata uslijed nastalog preokreta obustavljeno. Kraj današnjih teških životnih prilika, te upravo očajnog stanja časnika i vojnih činovnika, čute ovi obustavu isplaćivanja kamata, koji su kod većine takorekuć jedina potpora na njihovu i onako malu plaću bili, osobito osjetljivo, a uz to se je u krugovima časnika i vojnih činovnika porodila i sveopća bojazan, da bi im njihove jamčevine mogle i propasti, te bi usljed toga dospjeli u zdvojne materijalne prilike, tim više, što su te jamčevine kod većine njih sačinjavale sav imetak.

Molim stoga Narodno Vijeće, da u interesu i na umirenje časnika i vojnih činovnika države SHS, kao i obzirom na gore navedene okolnosti, izvoli čim prije kod vlada pojedinih država, koje su nastale na teritoriju bivše austro-ugarske monarhije, svom energijom posredovati, da se ove jamčevine u potpunom iznosu i sa zaostalim kamatama dotičnicima bezuvjetno i u najkraćem vremenu povrate, odnosno da se polože u državnu blagajnu u Zagrebu, koja bi onda ove jamčevine ovlaštenicima izručila.

Sa odobrenim sastavkom suglasno:
Za povjerenika za Narodnu Obranu
u. z. [.....]²¹⁴

koncept

G. konzularni agent Dr. Defranceschi

Beč
Parlament

Izvolite posredovati kod ratnog ministarstva u Beču, da odredi kod njemačkih i mađarskih banka, da se isplati ženidbena jamčevina naših časnika i časničkih činovnika ili barem kamate. Ako ministarstvo pristaje u to, očemo da Vam šaljemo tačan popis naših oficira, koji dodju u obzir.

Za pred. -

²¹⁴ Potpis nečitak.

213.

Zagreb, 1. veljače 1919.

Povjereništvo za socijalnu skrb u Zagrebu moli 300.000 kruna radi isplate demobiliziranih časnika. Prilog: prijepis zapisnika Povjerenstva za preispitivanje molbi za potporu, stipendije ili namještenje razvojačenih časnika, zastavnika, aspiranata i jednogodišnjih dragovoljaca od 15. siječnja 1919.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 310/1919.

Pres. Br. 310

Ex 1919

Broj 998/1919.

PREDSJEDNIČTVU NARODNOG VIJEĆA

U

Z A G R E B U.

U izvršbi jednoglasno prihvaćenog zaključka sjednice središnjeg odbora Narodnog Vijeća od 12. prosinca 1918. toč. 1. te na temelju naredbe povjerenika za narodnu obranu²¹⁵ od 16. prosinca 1918. broj 3376, kojom su stavljeni u nedjelatni odnošaj svi časnici, zastavnici, časnički aspiranti i jednogodišnji dobrovoljci, sazva sam mješovito povjerenstvo za rješavanje ovdje zaprimljenih molbi tih demobilizovanih časnika, koje je te molbe u razpravu uzelo kako se iz pod ./.. priležecog prepisa zapisnika od 15. siječnja 1919. vidi te već i daljnim sjednicama predbježno najpotrebnije potpore odobrilo;

Budući da u smislu gore citiranog zaključka imadu svi troškovi, koji bi približno iznašali oko milijun kruna /: vidi pod ./.. priležeći proračun :/ teretiti vojni budget, zamolio sam predsjedništvo povjereničtva za narodnu obranu dopisom od 29. siječnja 1919. broj 516 za doznaku svote od 300.000 K. kao kvotu za mjesec veljaču.

Nastalim prilikama međjutim nije moguće, kako me vojna intendancija obavješćuje, zamolbi udovoljiti, budući da ne imade razpoloživih sredstava za isplatu te svote. Preuzemcem povjereničtva za narodnu obranu po armijskoj komandi u Zagrebu naime nastati će potreba tražiti isplatu od ministarstva rata u Beogradu, odnosno ministarstva za financije, premda je to već prijašnji zaključaj sjednice Narodnog Vijeća, a i zamolba je uslijedila prije spomenute predaje.

Demobilizovani časnici i drugi većinom djaci i namještenici bez mjesta nalaze se u najgorjem položaju, bez sredstava za život, potpore koje bi imale teći od 1. veljače 1919., ne mogu se isplatiti, jer nije uslijedila doznaka novca.

S toga se obraćam slavnom naslovu zamolbom, da radi neodgodive nužde iz svojih raspoloživih sredstava stavi ovome povjereničtvu na raspolaganje predbježno svotu od 300.000 K /tri stotine hiljada kruna/ kao izdatak za mjesec veljaču, zatim za pokriće daljnje potrebe iznos od daljnjih 700.000 K, koje bi se svote, odobre li te izdatke naknadno i ministar rata odnosno financija u Beogradu svojedobno refundirale.

²¹⁵ M. Drinković.

Prešnosti predmeta radi molim za brzi postupak i obavještenje u čim kraćem roku.

U ZAGREBU, dne 1. veljače 1919.

Povjerenik:

u z.

[.....]²¹⁶

2 priloga.

Prepis.

ZAPISNIK

povjerenstva za preispitivanje molbi za potpuru, stipendij ili namještenje demobilizovanih časnika, zastavnika, aspiranata i jednogodišnjih dobrovoljaca, pučko-ustaša, pričuve i izvan službenog odnošaja, sastavljen u uredu povjereništva za socijalnu skrb u smislu otpisa povjerenika za socijalnu skrb od 11. siječnja 1919. broj 336, a na temelju naredbe povjerenika za narodnu obranu²¹⁷ od 16. prosinca 1918. broj 3376 pod predsjedanjem povjerenika za socijalnu skrb g. Vilima Bukšega te prisustvovanja izaslanika povjereništva za Narodnu obranu pukovnika Povrzanovića, izaslanika povjerenika za bogoštovlje i nastavu velikog župana Dr. Jelačića, izaslanika povjerenika za financije, financijskog savjetnika Matića, izaslanika odbora demobilizovanih časnika gg. Vilka Benića i Zvonimira Kunca te vladinog perovodje Gj. Treščeca kao izvjestitelja i perovodje.

Predmet je rasprave usvojenje načelnih pitanja glede rješavanja kod povjereništva za socijalnu skrb zaprimljenih molbi demobilizovanih časnika, zastavnika, aspiranta i jednogodišnjih dobrovoljaca.

Prije prelaza na dnevni red podnašaju izaslanici odbora demobilizovanih časnika predstavku te stavljaju svoje zahtjeve u glavne 4 točke:

1.) Neka se ministarstvo za socijalnu skrb najenergičnije zauzme kod pojedinih stručnih pročelnika, da se bezodvlačno namjeste bilo u državnoj bilo u privatnoj službi oni naši drugovi, koji već imadu osposobljenje, a do danas ne imadu nikakova namještenja; onim našim drugovima, koji su svršili propisane nauke, a poradi rata nijesu još napravili zaključnih ispita, neka se brzom do 5-mjesečnom novčanom potporom omogući, da steknu potpunu kvalifikaciju;

2.) Onim državnim i privatnim namještenicima, koji su uslijed rata pretrpjeli osobitu štetu, neka se izdašnom jednokratnom potporom omogući nabava skupih građanskih odijela, živežnih namirnica i ogrijeva. Osobitu pažnju treba posvetiti onima, koji stoje bez sredstava i bez ikakova namještenja, da im se bezodvlačno i što izdašnjom novčanom pripomoći omogući prehrana do namještenja;

3.) Onim našim drugovima, koji su poradi rata morali prekinuti nauke u inozemstvu, neka se prema u izgled stavljenom povoljnom riješenju toga pitanja za djačtvo, koje može svoje nauke dovršiti u domovini omogući mjesečnom novčanom potporom završetak započetih nauka i konačno

²¹⁶ Potpis nečitak.

²¹⁷ M. Drinković.

4.) Neka se g. ministar kod pojedinih odsjeka zauzme za to, da nam bilo kod namještenja, bilo kod premaknuća potpuno uračuna u plaću i mirovinu ono vrijeme, što smo ga proveli u vojničkoj službi.

Predsjedatelj uvodno ističe važnost predmeta obzirom na nastali državni prevrat i budući uredjenje i potpore onih staleža, koji su ratom najvišu štetu pretrpjeli. Jedan od ovih su demobilizovani časnici. Predlaže u prvom redu složiti se u načelnim pitanjima glede riješavanja tih molbi i to pitanja, koja se odnose na

I. posredovanje za namještenje,

II. na izdanje novčanih potpora djacima viših i srednjih škola,

III. na potpore onih, koji su uslijed ratnih prilika bez mjesta ostali.

Za namještenje stiglo je prema dosada izraženoj statistici 129 molbi za namještenje (od kojih za namještenje kod željeznica 25, trgovačke struke 35, pošte 6, upravne službe 8, profesora i učitelja 6 i razno 48). Od molbi za potpore 414 tj. molbi djaka, koji su svršili srednje škole, a ne imadu ispita 27, djaka srednjih škola za polaganje ispita 75, djaka viših škola za nastavak nauka u inozemstvu 122, za nastavak viših nauka u Zagrebu 190. Molbi onih, koji mole pripomoći, jer su ostali bez mjesta 129, ostalih molbi sa raznim sadržajem 13 na broju.

Nakon opsežne i svestrane rasprave složilo se povjerenstvo glede prve skupine prema predlogu predsjedatelja: molbe za namještenje u tom, da se sve molbe onih, koji mole namještenje u opsegu kojeg povjereničtva ustupe čim prije preporukom pojedinom povjereniku, koji će u slučaju, da ne imade raspoloživih mjesta odmah molbe povratiti trebati, a taj dotični dolazi onda u obzir za potporu dok ne dobije namještenje.

Obirom na potpore jednoglasno se usvaja načelo, da se potpore imaju podjeljivati samo za prelazno vrijeme, a najviše za razmak od 6 mjeseci. To će biti 1.) mjesečne potpore djacima srednjih i viših škola i onih, koji žele namještenje, a ne mogu predbježno isto steći te 2.) jednokratne potpore onih, koji su bez mjesta i, koji mole pripomoći.

Za djake viših škola, koji su prinuždeni svoje nauke u inozemstvu nastaviti ustanovljuje se bez razlike mjesečna potpora sa 300 K.

Za djake viših škola i srednjih škola u tuzemstvu obzirom na to, da li roditelji žive u mjestu, gdje djak nauke nastavlja prema okolnostima

K 60 - 80 -100

za one, koji su bez roditelja ili im roditelji ne žive u mjestu, gdje nauke nastavljaju

K 100 - 150 -200

Visina potpore glede onih, koji su ostali bez mjesta, dakle III. skupine, prema predlogu predsjedatelja, ustanovljuje se sa

1.) oženjene 300 K

2.) neoženjene 200 K

Sve potpore idu na teret vojnog budgeta.

O specijalnom riješavanju molbi povela se je svestrana rasprava nu bez konkretnih zaključaka.

Glede molbi za pripomoći usvojeno jest, da se imadu individualno prosudjivati; jer imade raznih molbi sa različitim zahtjevima.

Glede molbi za namještenje u industrijalna poduzeća banke itd. preuzima predsjedatelj preporučiti g. banu²¹⁸ ponovno proglašenje svoje naredbe glede prisilnog preuzeća natrag u posao onih, koji su poradi vojne službe mjesto napustiti morali, a sada iz sveze vojske otpušteni.

Glede molbi zarobljenika, koji imaju potraživanja iz vojne blagajne, zaključeno jest, da se imaju sporazumno riješiti sa vojnom intendancijom.

U načelu će povjerenstvo riješavati samo molbe pripadnika Hrvatske, Slavonije i Istre, dok se glede pripadnika Dalmacije stvara zaključak, da se upravi dopis na dalmatinsku vladu sa upitom, da li će ona preuzeti potpore svojih pripadnika ili će predbežno dozvoliti ovdašnju pripomoć uz svojedobni povratak.

Predsjedatelj naknadno spominje, da će preuzeti akciju, kako bi se molbe glede pripomoći za nabave odijela riješile sporazumno sa pučko-odjevnim povjerenstvom u Zagrebu te zaključuje sjednicu i uriče buduću za ponedjeljak dne 20. siječnja 1919., dok se obave nužne predranje.

U ZAGREBU, dne 15. siječnja 1919.

Bukšeg v. r.

Treščec v. r.

214.

Zagreb, 20. lipnja 1921.

Štab IV. armijske oblasti, Intendantura I. vojnog okružja u likvidaciji, moli rješenje dopisa glede refundacije svote potrošene u bivšem zastupstvu sokolske straže u Zagrebu. Banski savjetnik Salavary, koji je zadužen za spise bivšeg Narodnog vijeća, izjavio je da o tome nema nikakvih podataka. 22. lipnja Salavary javlja da je ipak naknadno pronašao tražene spise.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2361/1918.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

=====

Pres. br. 2361.

Ex 1921.

Štab IV. armijske oblasti, Intendantura I. vojnog okružja u likvidaciji.

Broj 6137/III. ad 1920., 5. juna 1921.

Z a g r e b.

moli za rješenje Br. 6137/III od 7. decembra 1920. bivšeg komandanta I. vojnog okružja u likvidaciji, a tiče se refundacije svote od 30.000 K potrošene po bivšem zastupstvu sokolske straže Zagreb, eventualno za priopćenje u kojem stadiju se ta stvar nalazi.

²¹⁸ A. pl. Mihalovichu.

Štabu IV. armijske oblasti
Intendantura I. vojnog okružja u likvidaciji
u
Z A G R E B U.

Na gornji tamošnji cenjeni dopis čast mi je odvratiti, da potpisani imam u pohrani preostale spise Narodnog Vijeća i da u tim spisima, od kojih je veći deo nestao, nema nikakvih podataka o refundaciji svote od 30.000 K što ju je potrošilo zastupstvo bivše sokolske straže u Zagrebu, a niti se u ovoj stvari što postupalo od strane Narodnog Vijeća. Jedino od članova Narodnog Vijeća rečeno mi je na moje pitanje, da se sjećaju da je sokolska straža dobivala novaca, ali koliko i kada to dakako sada točno neznadu.

5 kom Pod ./.. vraćam sve spise.²¹⁹

U Zagrebu 20. lipnja 1921.

Banski savjetnik:
Salavary

Broj 2361/N.V.

Štabu IV. armijske oblasti
Intendantura I. vojnog okružja u likvidaciji
u
Zagrebu.

Savezno s mojim dopisom od 20. o. m. broj gornji čast mi je saopštiti, da sam ipak našao među blagajničkim spisima financijalnog odbora Narodnog Vijeća u likvidaciji dopis bivšeg Komandanta I. vojnog okružja u likvidaciji od 7. decembra 1920. god. broj 6137/III., pak Vam ga dostavljam zajedno sa svima priložima pod ./.. na uporabu.

Taj dopis spomenutog komandanta niti je žalibože protokoliran ovdje, a po tom je još manje što odradjeno u toj stvari. To je samo dokaz, kako su gospoda postupala i uredovala.

Potpisani sam posabrao, što sam mogao spisa od bivšeg Narodnog Vijeća i sada ih čuvam, te u koliko Vam mogu biti s njima na službu, to ću vrlo rado učiniti.

U Zagrebu 22/6.1921.

Salavary

²¹⁹ Rečenica je dopisana rukom.

VI. Status mornarice

215.

Beč, 28. listopada 1918.

Mornarička sekcija u Beču moli Narodno vijeće SHS u Zagrebu da poduzme mjere za očuvanje vojnih objekata u Puli i Kotoru, upozoravajući na opasnost od Talijana.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 86/1918.

Br. 86
BRZOJAVKA

Slavischer Nationalrat, Zagreb
ss Wien

Mannschaften des Heeres und der Kriegsmarine von Pola und Cattaro sollen beabsichtigen, bewaffnet in die Heimat abzugehen. Durch solches Vorgehen ist Moeglichkeit gegeben, dass diese Plaetze nebst millionenwert der Flotte in Haende der angriffsbereiten Italiener fallen. Ersuche auch im Interesse der Ruhe und Sicherheit im Hinterlande dringend, telegrafisch und durch Abegesandte beruhigend auf Konationale in Pola und Cattaro einzuwirken damit vor offizieller Demobilisierung niemand seinen Posten verlasse. Marinesektion p. k. nro 6447.

216.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Brzobjavni odgovori povjerenika za obranu Narodnog vijeća SHS Ministarstvu rata u Beču u vezi sa statusom mornarice koju treba preuzeti Država SHS, te o slanju delegata u Pulu radi pregovora s mornarima i izaslanicima drugih naroda.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 1/1918.

1

-- sehr dringend – Kriegsministerium Marinesektion = na broj 6464 odgovaramo: Narodnom vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba se postavila na bezuvjetno raspolaganje kopnena vojska, ako tako isto učini i pomorska sila spremni smo odaslati poslani nam česki proglas i u naše ime na mornaricu i odaslati po jednoga povjerenika u Polu, Kotor, Šibenik.

Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba. Povjerenik za Narodnu obranu dr. Drinković.

Kriegsministerium Marinesektion, Beč

Na broj 6474 odgovaramo:

Ostajemo pri zahtjevu da mornarica predje u vlasništvo države Slovenaca Srba Hrvata jer je obala etničko naša. Ne želimo da pripadne Italiji. Šaljemo odmah delegate u Polu, da stupe u pregovore sa mornarima i izaslanicima drugih naroda.

Za narodno vijeće
Drinković

217.

Pula, 4. studenoga 1918.

Zaključci skupštine pripadnika stožera bivše austrougarske ratne mornarice, koji su spremni nastaviti službu u "jugoslavenskoj ratnoj mornarici" (o uvjetima prijelaza, visini pristojbi, opskrbi, smještaju).

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 197/1918.

Pres. br: 197 N. V.

ex 1918

PROTOKOLL

über Beschlüsse der am 4. November 1918 im Marinakasino in Pola stattgefundenen Versammlung jener Stabspersonenen der ehemaligen k. u. k. Kriegsmarine, welche gesonnen sind in der jugoslavischen Kriegsmarine Dienste zu leisten:

Die Versammlung beschloß, den Dienst unter folgenden Bedingungen zu leisten:

1.) Die Staatsangehörigkeit jedes Einzelnen wird durch das neue Verhältnis nicht berührt und es kann daher nur die Ablegung eines Dienstgelöbnisses verlangt werden.

2.) Die ab 1. November 1918 erfolgende Anstellung ist provisorisch und erfolgt "mit Kontrakt".

Während der provisorischen Dienstleistung wären in Anbetracht der erhöhten Dienstanforderungen infolge Personal mangels die im Dienste verbleibenden Stabspersonene bei Beistellung der Verpflegung und Unterkunft höher als bisher zu entlohnen.

Diese Entlohnung hat unbeschadet der von der k. u. k. Kriegsmarine schon erhaltenen Gebühren ab 1. November 1918 einzutreten.

Während der provisorischen Dienstzeit bleiben deren Familien im Genusse ihrer Sustentation.

Um eine Entscheidung über diesen Punkt bis 10. November d. J. wird ersucht.

3.) Alle im Dienste verbleibenden Stabspersonen tragen an Stelle des Kappenemblems ihr nationales Abzeichen auf der Kappe und erhalten überdies ein sichtbar zu tragendes Abzeichen, wodurch sie von allen Angehörigen der jugoslawischen Kriegsmarine als im Dienste derselben stehend erkannt, respektiert und geschützt werden.

Eine diesbezügliche Entscheidung ist dringend.

4.) Für die im Dienste verbleibenden Stabspersonen wäre das alte Rangsverhältnis beizubehalten und die Dienstverwendung dem Range entsprechend zu regeln.

5.) Die jugoslawische Marine verpflichtet sich umgehend Verhandlungen wegen der Versorgung der nur provisorisch im Dienste verbleibenden Stabspersonen mit den kompetenten Stellen (Marinesektion, Nationalregierungen) zu führen und den Stabspersonen zu erwirken, daß durch diese Anstellung die früher erworbenen Versorgungsansprüche, welche den sofort Ausgeschiedenen von ihren Nationalregierungen zugestanden werden, nicht erlöschen.

Unter Versorgung ist zu verstehen entweder Pensionierung bei Anrechnung der nach den bisher gegoltenen Normen erworbenen Rechte oder Übersetzung in den aktiven Staatsdienst der in Betracht kommenden Nationalregierung beim Abgange aus der jugoslawischen Marine.

6.) Für diejenigen Stabspersonen, welche definitiv in den Dienst der jugoslawischen Marine übernommen werden, gelten die seinerzeit von dieser aufzustellenden Gebührens- und Versorgungsnormen, wobei die früheren staatlichen Dienstleistungen und die prov. Dienstleistungen dieser Personen in der jugoslawischen Marine für die Versorgungsbemessung anzurechnen sind.

Die Verwaltung der jugoslawischen Marine wird ersucht, die Antwort dem von der Versammlung gewählten Komitee zu übergeben; dieses besteht aus:

Freg. Kapt. Milfait als Präses
 LschLt Dag. Müller
 Ing. Dymáček
 Komissär Heintl
 OberbetrLeiter Patzelt
 Oberkommissär Šindelár.

Pola, am 4. November 1918:

Im Auftrage des Komitees:
 Milfait, Kap [v. r.]

Po nalogu K.adm. M. C. Kocha narodnom vijeću sa kurirom otposlano
 10/XI. 1918.
 Vik. Wickerhauser²²⁰

²²⁰ Posljednja je napomena dopisana rukom.

PRILOG ODSJEKA MORNARICE SHS. broj 27 ex 18.

Pres. broj 197 N.V./[19]18

Na protokol tičući se zahtjeva odbora štabalnih ofisira mornarice, koji ne pripadaju jugoslavenskoj narodnosti, d.d. Pulj 4. studenoga 1918:

A.) Budućnost naše ratne mornarice danas još nije jasna, te stoga ni ne bi bilo shodno, sklopiti uvjete u smislu zahtjeva. Osim toga su se odnošaji u zadnje doba tako promijenili, da će po svoj prilici samo neznatan broj časnika i inih štabalnih osoba bivše c.[arske] i kr.[aljevske] ratne mornarice, koji ne pripadaju jugoslavenskoj narodnosti, nastojati da bude primljen u našu mornaricu, a ni mi nemamo predbježno uzroka, da ih što više pridržimo.

B.) Predlaže se stoga slijedeći proglas:

"Časnici i ine štabalne osobe (Stabspersonen) bivše c.[arske] i k.[raljevske] ratne mornarice, koji nisu jugoslavenske narodnosti, mogu, ako to žele, ostati u službi mornarice SHS pod slijedećim uvjetima:

1.) Namještenje jest predbježno provizorično. (bis auf weiteres provisorisch.)

2.) Dotični ostane pripadnik svoje države odnosno narodnosti (jeder bleibt Angehöriger seines Staates bezw. Seiner Nation), te na mjesto prisege na jugoslavensku državu stupa "revers", kojim se dotični obvezuje, za vrijeme svog službovanja na isti način vršiti svoju dužnost, u korist države SHS, kao što to prisega izražuje.

3.) Uniforme i znakove (embleme i kokarde) nosi dotični iste kao što pripadnici SHS ali mu je dozvoljeno, da na prsima (na pr. u luknji za puce) iztakne vrpču u bojama svoje narodnosti.

4.) Dotični ostane u svojem dosadašnjem činu (Charge) sa istim dohocima, koje vlastiti pripadnici dobivaju.

5.) Istup može slijediti samo na koncu mjeseca, nakon najmanje četiri tjedna prije sa strane Vlade doznačenog ili sa strane dotičnog zatraženog odpusta.

6.) Istupajući dobiva još tromjesečnu plaću u smislu točke 4.) kao odpustninu (Abfertigung) i sistemisiranu naknadu trošaka preselidbe u svoju domovinu (Uebersiedelungsgebühren).

7.) Inih obvezaje (Verpflichtungen) jugoslavenska država ne preuzima.

8.) Prijave za dobrovoljni provisorni ustup na temelju tih točaka 1-7 primaju po odnošajima sva zapovjedništva mornarice SHS, kao što zapovjedništvo flote (Flottenkommando), lučko zapovjedništvo (Hafenadmiralat), i pomorska okružna zapovjedništva (Seebezirkskommando) i njene depedencije, pa će ove pomorske oblasti što prije te prijave javiti odsjeku mornarice SHS".

Za povjerenika mornarice S.H.S.:

u. z.

Vik. Wickerhauser [v. r.]

218.

Herceg-Novi, 18. studenoga 1918.

Prijepis brzojava što ga je povjerenik za mornaricu primio iz Herceg-Novog o predaji brodova Amerikancima.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 305/1918.

Odsjek za mornaricu
[...]²²¹

Br: 305. Pred. N. V.
ex 1918

Iz Ercegnovoga.

Amerika nudi, da preuzme sve veliko brodovlje, koje bi se imalo po uslovima austrijskog primirja predati Italiji. Digla bi se amerikanska zastava. Amerika bi preuzela odgovornost za brodove i predala ih blagovremeno jugoslavenskoj državi natrag. Molim prešne instrukcije, ako je ne dobim postupat ću u sporazumu sa N. V. u Splitu. Po mojem mišljenju imalo bi se to pitanje odlučiti ne samo za dio flote u Boki nego za cijelu našu flotu.

Admiral Catinelli

Odgovor

Kontreadmiral Catinelli Ercegnovi

Na broj 134 ex [19]18. Predlog glede privremene predaje našeg brodovlja Amerikancima odobrava se. Nastojte da se to i na ostali dio naše flote protegne. Postupajte prema nužnosti u sporazumu odborom N. V. u Splitu. Javite rezultat.

Odsjek mornarice SHS broj 77/M²²²

²²¹ Izostavljen tekst brzojava o predaji podmornice U 14 ("Curie") Francuzima i zahtjeva admirala Troubridgea u vezi s dunavskim brodovljem.

²²² Na prijepisu brzojava stoji napomena da je njegov sadržaj službeno riješen u "sporazumu sa povjerenikom za narodnu obranu". Napomena je datirana u Zagrebu 18. studenoga 1918. godine.

219.

Herceg-Novi, 22. studenoga 1918.

General Lesić predaje zapovjedništvo ratne luke Kotor i "jugoslavenskih četa" u Dalmaciji potpukovniku Ristiću i njegovom zamjeniku, potpukovniku Simoviću.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 265/1918.

Br. 265/1918. N. V.

Brzojavka.

N. V. SHS Odsjek za obranu Zagreb

Erceg Novi luc zap 241 22 2 nn

Pridodatak naredbi br rm 2 1541/18 zem.[aljske] vlade za Dalmaciju u smislu gore navedenih naredaba predajem počamši od danas zapovjedništvo ratne luke Kotor i jugoslavenski[h] četa u južnoj Dalmaciji zapovjedniku 2. – jugoslav. odreda gosp. potpukovniku Ristiću odnosno radi bolesti gosp. p[od]p[ukovni]k[a] Ristića, njegovom zamjeniku podpukovniku Simoviću.

Lesić general

Primljeno 22/XI [19]18

220.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Grupa građana iz Zagreba izvješćuje o raspoloženju pučanstva nakon talijanskog rekviriranja ratne mornarice, te mjere za njezino preuzimanje

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 422/1918.

Br: 422 Pred. N. V.
ex 1918

V L A D I N A R O D N O G V E Ć A S . H . S .
O D J E L Z A N A R O D N U O B R A N U

u

Z A G R E B U .

Smatramo svojom nacionalnom dužnošću, da upozorimo vladu kao očevici događaja, koji su se zbili od vremena predaje ratne mornarice u ruke naroda jugoslavenskoga na neke karakteristične i vrlo opasne pojave i činjenice.

Naime kada je uslijedila okupacija naše ratne mornarice po talijancima a i prije iste, nastupila je potpuna dezorganizacija medju elementom Jugoslavenske mornarice i to ne toliko krivnjom boljševizma i talijanskog prepada, koliko austrijskog birokratizma i anacionalnosti Časnika Jugoslavenske mornarice.

Momčad kao i časnici i od viših otrovani u narodnom osjećaju dužnosti i nesposobnošću, napustili su svoja mjesta a nekoji bili su prisiljeni od svojih viših da napuste ta ista pre no što su to dogodjaji zahtjevali. Takovi mogu samo tudje zapovjedi izvršavati ali nemaju dovoljno elastičnosti duha da u ovo teško i sudbonosno vrijeme organizuju prama mogućnosti i prilikama. Na takove ljude, osobito časnike, ne možemo nikakove nade polagati u buduće. Skoro sav elemenat Jugoslavenske mornarice jest demoralizovan.

Zato molimo ozbiljno Narodnu Vladu, da primi na znanje sljedeće naše točke i da stvori o njima čim prije svoje odluke.

I. Otrovani naš a sav tudji elemenat Jugoslavenske mornarice odmah odalečiti a na njihova mjesta postaviti naše ljude, kojima je razvijen osjećaj dužnosti, te koji su praktičnoga i zdravoga duha jer ovo vrijeme zahtjeva, da se sve iznova izradi. Ima se ukloniti i najmanji trun austrijskog ili bilo kojeg birokratizma, koji se najbolje opazio vrlo kobnim, u djelovanju zadnjih tjedana. Austrijski režim stvarao je od naših pomorskih časnika samo izvršujuće članove istoga, pa je razumljivo da nemamo nikakovih sila, koje bi bile sposobne da organizuju i uredi prama duhu vremena i nacionalnog shvaćanja. Mi nesmijemo imati ljudi zastarjelih austrijskih paragrafa već kako prije rekosmo, ljude elastična duha i iskusne praktičare.

II. Moraju se stavnje za ratnu mornaricu sprovesti čim prije (Istra, Primorje i Dalmacija). Ovo bi se moralo tačno ispitati i onda prema prilikama sprovesti.

III. Što se tiče vojne izobrazbe imali bi se upotrebiti časnici srbijanske kopnene vojske. Taj posao ne mogu obaviti aktivni časnici bivše austrijske mornarice, jer tu se radi o uspostavljenju vojske, koja treba da je apsolutno nacionalna i disciplinovana i da je bezuslovno odana i povjerljiva prama svojim višim.

IV. Budući da u mornarici treba strukovno naobraženih ljudi (inžinjera, tehničkog osoblja, mehaničara, električara i t.d.) a baš na takovima oskudjevamo, to bi se imalo zamoliti Češko-slovačku vladu, da nam priskoči u pomoć sa svojim vrlo sposobnim ljudima, koji su već bili u austrijskoj ratnoj mornarici.

V. Rezervni časnici ratne mornarice, koji pošteno osjećaju i sposobni su da rade u pravom smislu, imali bi se pridržati u ratnoj mornarici do potpunog sredjenja, budući da medju aktivnima ima vrlo malo ljudi koji narodno osjećaju i dobre namjere imaju, a uz to medju njima ima još manje sposobnih za praktičan i nacionalni zdravi rad, a nama je prva zadaća, da se cijeli materijal ratne mornarice što potpunije i bolje sačuva, jer to nam prestavlja ogroman kapital.

VI. I ako se sada tek jedan malen dio ratne mornarice nalazi u našim rukama, to ipak moramo odmah urediti i organizovati se tako, da kad dodje vrijeme da se preuzme ratna mornarica, da budemo potpuno spremni.

Da nas se bolje razumije imamo još pridometnuti da na sve ovo nije nas ništa drugo potaklo nego samo to da spasimo ogromno državno dobro u zajednici sa zdravim aktivnim elementima, a držimo da će mo biti u stanju to i izvesti a ne kako će mnogi da shvate da mi želimo drugima kruh iz ruku odnijeti, jer naša budućnost je već osigurana kao časnicima trgovačke mornarice, u kojoj nas k tomu čeka još ogroman rad.

Zagreb dne 22 studenog 1918.

D. Bućin [v. r.]

Vičević [v. r.]

[...] ²²³

221.

Pula, 29. studenoga 1918.

Kapetan korvete Victor Wickerhauser izvješćuje povjerenika za mornaricu Narodnog vijeća SHS u Zagrebu o situaciji u Puli, te pored ostalog javlja da podadmiral Cagni više ne priznaje kontraadmirala Kocha kao zastupnika "jugoslavenske mornarice".

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 512/1918.

Korvetni kapetan M.²²⁴ Wickerhauser
Situacija u Poli.
Broj 106/M.-1918.

Prepis

Pres. Br. 512
1918. 1/12

POVJERENIKU ZA MORNARICU SHS,²²⁵

Zagreb, dne 29. studenog 1918.

Z A G R E B

22. na večer otputovao sam kao kurir iz Zagreba u Pulu.

Situacija u Puli.-

24./XI. 1918. u jutro kad sam se javio po naredbi tal.[ijanskog] generala Spreaficcho zapovjednika brigade u Logatcu kod podadmirala Cav. U. Cagni bilo je izuzev Lacrome na kopnu i na moru sve posjednuto od Talijana.

Prvo što mi je podadmiral kazao bilo je, da se Kontreadmiral Koch više u Puli ne nalazi ili ako je još ovdje, da je kao privatna osoba na dopustu, da se odmori od zadnjih napornih dana.

Mene samoga apostrofirao je podadmiral kao "austrijskog časnika".

²²³ Slijede dva potpisa.

²²⁴ Treba stajati inicijal "V".

²²⁵ D. pl. Prica.

Sve to nije bilo do onda jasno, jer se je na Lacromi još vijao jugoslavenski barjak.

Otpušten od podadmirala pošao sam na Lacromu, gdje se je u to doba još nalazio kontreadmiral Koch sa svojim stožerom (Flaggenstab) i sa posadom od 11 momaka.

Kontreadmiral Koch bio je još u mnijenju, da može kao zastupnik mornarice ostati u Puli i na Lacromi.

Malo poslije toga, prigodom kad je kontreadmiral Koch kroz linijskog poručnika Halavanju dao zamoliti podadmirala Cagni, da on odredi, da se stožeru i momčad Lacrome izdaje živež iz opskrbnog odjela (Marineproviandtamt), dobio je odgovor, da od 25/XI.

1./ Lacroma više barjak voditi nesmije.-

2./ Da podadmiral Cagni od 25/XI. više kontreadmirala Kocha ne poznaje, samo gospodina Kocha kao gradjanina (borghesa) kojemu će ako se s njim sastane, samo iz kurtuasie kazati "admiral."

3./ Da se od Lacrome imadu do 25/XI. odstraniti svi mornari; ako Koch kao privatna osoba ostane na tom brodu, to može samo civilne osobe za svoju službu zadržati.-

4./ Admiral Koch nesmije imati nikakvog stožera /Flaggenstab/ ili ured.-

5./ Stražu na Lacromi preuzeti će Talijani.

6./ Spoj sa Zagrebom poštom, brzopjavom i šifrirani saobraćaj sa N. V. podadmiral dozvoliti ne može.-

Kontreadmiral Koch umolio je po linijskom poručniku Halavanji, da dobije ove naredbe pismeno. Ovu molbu odbio je podadmiral time, što je kazao kako da može admiral Koch od njega pismeno to zahtjevati kad mu još nije odgovorio na pismo od 17/XI. (Tiče se, postaviti admirala Kocha kao zastupnika SHS u Pulj.)

Taj odgovor se je u ono vrijeme istom sastavljao, jer sam ja dotičnu odredbu povjerenika mornarice SHS u Puli predao.

Kontreadmiral Koch je obzirom na situaciju odlučio da će ostaviti Pulju, ali je pismeno zahtjevao da mu podadmiral Cagni priskrbi priliku, da on otputuje sa svojim stožerom kao SHS kontreadmiral i zapovjednik SHS flote – i da mu bude jamčeno sigurno i njegovom staležu odgovarajuće putovanje.-

O svemu obavješćen je Francuski zapovjednik Condorceta, koji nije sporazuman sa talijanskim načinom. Po mnijenju Francuskog zapovjednika prestupio je podadmiral Cagni svoje kompetencije.

Do moga odlaska, još nijedan odgovor na pisma kontreadmirala Kocha od podadmirala Cagni-a, nije dospio.-

U kratko rečeno, situacija u Puli je ta, da Talijani svima sredstvima postići hoće, da boravak Jugoslavena u Puli se onemogućí.-

M.²²⁶ Wickerhauser m. p.

²²⁶ Treba stajati inicijal "V".

222.

Zagreb, 4. prosinca 1918.

Povjerenik za mornaricu dostavlja protest admirala Catinellija u vezi s postavljanjem srbijskog potpukovnika Simovića za zapovjednika tvrđave u Boki i svih pomorskih jedinica. Spor je riješen tako, da je Catinelli postavljen za zapovjednika mornarice, a Simović ima pod svojom vlašću ono što je prije spadalo pod kopnenu austrougarsku upravu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 611/1918.

Pres. Br. 611
Ex 1918. 6/XII

Povjereništvo za mornaricu SHS.

Broj 210/M.-1918.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA SHS

Z A G R E B.

ZAGREB, dne 4./XII.1918.

Zapovjednik odjela brodovlja k[ontre]admir.[al] Catinelli javlja mi ovo:

"Na predlog iz Kotora htjela je dalmatinska zemaljska vlada iz političkih razloga opredijeliti odnošaje zapovjednika u Boki tako, da kr.[aljevski] srbski podpukovnik SIMOVIĆ preuzme zapovjedništvo tvrđave i svijuh pomorskih jedinica, da može kao saveznik antante energičnije izstupati naprama inozemnim admiralima. Ja sam na to izjavio, da ne mogu na to pristati, jer je podpukovnik SIMOVIĆ daleko mlađji u činu nego li ja, jer zastupanje flote ne može biti povjereno jednom časniku kopnene vojske, kao što toga nigdje na svijetu nema i jer bi ja na taj način dospjeo u čudnu situaciju naprama admiralima.-

Akoproem mi je zemaljska vlada obrekla bila, da neće promjeniti zapovjedne odnošaje kod flote, poslala je ipak brzojav u Boku, kojim nalaže podpukovniku SIMOVIĆU da preuzme zapovjed nad svim silama na kopnu i na moru i zapovjedništvo tvrđave. Ja sam se proti tomu brzojavno suprotstavio i izjavio, da mi ne preostaje drugo nego položiti moju komandu. Na to je zemaljska vlada anulirala svoju odluku."

Ovim postupkom je dalmatinska zemaljska vlada – po mojem shvaćanju – daleko promašila svoj djelokrug, ako nije možebiti – od meni dosad nepoznate - strane izašla koja naredba – da zemaljska vlada može i sa flotom raspolagati.

Ja molim, da predsjedništvo N. V. blagoizvoli shodno odrediti da se ne bi takovi neugodni slučajevi opetovali.

U ostalom mi je milo što mogu u predmetu javiti, da su si kontreadmiral Catinelli i podpukovnik SIMOVIĆ svoje djelokruge u bratskom sporazumu tačno ograničili, i to tako, da Catinelli zapovjeda pomorsku silu, a Simović sve ono, što je dosad pod upravom kopnene austro-ugarske uprave stajalo i da medju ovim zapovjednicima sloga i prijateljstvo vlada.

Prica [v. r.]

223.

Zagreb, 4. prosinca 1918.

Povjerenik za mornaricu javlja da je kontraadmiral Metod Koch morao napustiti Pulu, te predlaže da se osnuje posebni odsjek za ratnu mornaricu unutar Povjereništva za mornaricu Narodnog vijeća SHS i da se za šefa tog odsjeka imenuje kontraadmiral Koch.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 589/1918.

POVJERENIK ZA MORNARICU SHS.

Pres. Br. 589
Ex 1918. 4/XII

Broj 262.

Predlog glede imenovanja kontreadmirala Kocha.

PREDSJEDNIČTVU
NARODNOG VIJEĆA SLOVENACA, HRVATA I SRBA
ZAGREB.

Zagreb, dne 4. decembra 1918.

Gospodin kontreadmiral Metod Ciril Koch morao je uslijed nastalih okolnosti ostaviti Pulu pa mu je tim, kao i s obzirom na prilike u drugim stanicama naše ratne mornarice, nemoguće dalje voditi zapovjedništvo flote, koje mu je vlada Narodnog Vijeća SHS svojim dekretom od 2. novembra povjerila.

Agende u uredu povjereničtva za mornaricu narasle su tako, da je meni nemoguće rukovoditi osobno i direktno sav detaljni posao. Moja je nakana dakle, ustrojiti u povjereničtvu za mornaricu dva odsijeka: jedan za ratnu, drugi za trgovačku mornaricu.

Predpostavljajući, da će Predsjedništvo N. V. moje nazore usvojiti, molim da se već sada ustroji pročelništvo odsjeka za ratnu mornaricu i predlažem, da se taj čin za sad povjeri gosp. kontreadmiralu Metodu Cirilu Kochu, dočim ću za trgovačku mornaricu staviti predlog u svoje doba.

Za slučaj suglasja predsjedništva Narodnog Vijeća SHS prilažem koncept dekreta za gosp. kontreadmirala Kocha.

1 Prilog
Pres. br. 589

Prica [v. r.]

DEKRET

Vlada NARODNOG VIJEĆA SHS rješava ovime gospodina kontreadmirala Metoda Cirila Kocha čina zapovjednika flote i povjerava mu do daljnega pročelništvo odsijeka za ratnu mornaricu u povjereničtvu za mornaricu.

U Zagrebu, 8. decembra 1918.

PREDSJEDNIČTVO:

224.

Beč, 8. prosinca 1918.

Predsjednik Likvidacijske komisije u Beču predlaže Narodnom vijeću SHS u Zagrebu, da odredi dvije osobe za postupak likvidacije Mornaričkog odjela bivšeg Vojnog ministarstva, te u tu svrhu preporučuje Ruperta Piveca i Ivana Selana. Javlja da je primio nacrt demobilizacije za mornaricu, kao i nacrt za likvidaciju Vojnog ministarstva. O tim nacrtima još nije meritorno raspravljala Konferencija poslanika. Kao zastupnika pri likvidaciji Vojnog ministarstva predlaže Vladimira viteza Cvitkovića.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 29/1918.

Broj 29

Narodnemu vijeću Zagreb.

Dovolim si predložiti dopis likv. vojnega ministrstva dne 4. decembra t. l. štev. 98417 oddelek 10/Kgf. s prilogami in prosim za navodila. Zastopnik češko slovaške države mi je zaupno naznanil, da vlada nemara se udeležiti skupnega postopanja, da namerava marveč samostojne korake napraviti.

Dotični zastopnik bo v seji dne 9. decembra dal izogiben odgovor in bom tudi jaz zavzel tako stališče.

Včeraj sem prejel načrt demobilizacije za mornarico, katerega priložim s prošnjo, da se mi naznani mnenje kompetentnih krogov.

O tem načrtu se bo bavila konferenca poslanikov, katera posluje vsako sredo pod predsedstvom državnega tajnika od "Staatsamt des Auswärtigen".

Prosim obenem tudi, da se mi naznani oseba, ki bi bila sposobna voditi za jugoslovansko državo likvidacijo v mornarskem oddelku prejšnjega vojnega ministrstva.

Imamo na Dunaju dva Jugoslovana, katera bi mogoče prišla v poštev:

Pivec Rupert, mornarski višji komisar v Marinesektion in Ivan Selan, gen. mornarski komisar v pokoju.

Z ozirom na posebno važnost te likvidacije prosim za odlok.

Glede likvidacije prejšnjega vojnega ministrstva se je v zadnji konferenci poslanikov tudi predložil načrt o katerem se pa meritorečno še ni razpravljalo.

Priložim dotični načrt.

Kot zastopnika pri likvidaciji v vojnem ministrstvu mislim predlagati višjega računskega svetnika v vojnem ministrstvu (oddelek VIII Hochbau) Vladimira viteza Cvitkovič, kateri že več kot 15 let v vojn. ministrstvu posluje in velja kot strokovnjak v zadevah vojnih zgradb.

V kratkem bom predložil seznam likvidatorjev v raznih ministrstvih in prejšnjih državnih zavodov in predloge glede poslovanja.

Pondeljek 9. t. m. se udeležim seje plenuma čeških slovaških likvidatorjev, da se posvetujem glede enotnega in solidarnega postopanja, pri kateri priliki hočem tudi doseči, da bi češko slovaški likvidatorji prevzeli delo tudi za nas v onih strokah za katere tukaj na Dunaju

nimamo sposobnih moči, kakor za avstrijski muzej, za umetnost in obrt, za tehnologični obrtni muzej, za avstrijsko komisijo za mednarodno zemljemerstvo, avstr. Gradmessungsbureau, osrednji zavod za meterologijo in geodinamiko, za dvorno in državno tiskarno.

Z odličnim spoštovanjem,

Dunaj, dne 8. decembra 1918.

Dr. Ploj [v. r.]
vodja likvidacijske komisije

225.

Beograd, 15. siječnja 1919.

Odsjek za mornaricu Vojnog ministarstva u Beogradu dostavlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS prijepis brzojava komodora Dolenca iz Herceg-Novog, u kojemu se javlja da je Francuska preuzela brodove u Boki kotorskoj.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2319/1919.

MINISTARSTVO VOJNO – ODSJEK ZA MORNARICU

Br. 2319/N.V.²²⁷

PREPIS BRZOJAVA KOMODORA DOLENCA u ERCEGNOVOM na ODSJEK ZA MORNARICU.

"Danas preuzela Francuska naše brodovlje u Boki kotorskoj. Naša momčad prekracala se na Kaiser Max, Monarch, Rudolf i na aviatičku postaju. VESTA i na moju osobnu intervenciju CIKLOP ostaju takodjer u našoj vlasti.

Komodor Dolenc r 37."

Istoglasno se šalje gosp. adm.[iral] PRICI, korv.[etni] kap[e]t[an] POLIĆ, Beograd, (brzobjavno), Predsjedništvu Narodnoga Vijeća i Delegatu srpske misije.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA

ZAGREB.

Zagreb, 15. siječnja 1919.

Za načelnika odsjeka
za mornaricu u ministarstvu vojnom.
[.....]²²⁸

²²⁷ Naknadno urudžbirani spis - 16. rujna 1920.

²²⁸ Potpis nečitak.

VII. Delegacija srbijanske Vrhovne komande kod Narodnog vijeća SHS u Zagrebu

226.

Karlovac, 6. studenoga 1918.

Odbor Narodnog vijeća u Karlovcu javlja o pojavama nereda na svom području te predlaže Narodnom vijeću SHS u Zagrebu da pozove Antantinu, osobito srbijansku vojsku, u Državu SHS radi uspostavljanja reda i mira.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 614/1918.

Br. 614/N.V.

"N a r o d n o m V i j e ć u" države S.H.S.

u/

Z a g r e b u.

Iza oduže debate zaključio je ovdašnji mjesni odbor "Narodnoga Vijeća" podastrijeti "Narodnom Vijeću" u Zagrebu, ovaj predlog:

U okolici grada Karlovca, a i drugdje po zemljama države S.H.S. dolazi prečesto do pogibeljnih pojava plačkanja i otimanja tuđeg vlasništva. Narodne straže, koje se svagdje po mogućnosti ustrajaju, kao ni vojska, koja se momentano ovdje nalazi, nisu dovoljno jake, da stanu na put tim nemilim pojavama. Izgleda po svemu, da bi se te pojave lako mogle raširiti i poprimiti i velike dimenzije. Što se još sve može dogoditi, kad se vojske u velikoj mjeri budu vraćale s fronta, to se ne može znati unapred, ali nije besmislena bojazan, da bi se moglo dogoditi i mnogo zla. Iznenadjenja su u ovom ratu postala pravilom.

Držimo, da bi uslijed tih činjenica mogla ostati domovinu bez dovoljne zaštite, pa predlažemo, da "Narodno Vijeće" države SHS u Zagrebu shodnim načinom pozove antantinu, naročito srpsku vojsku, u naše zemlje. Jasno je, da se to ne da učiniti preko noći, niti da te čete mogu za koji sat biti ovdje. Ali je jamačno mudro i oprezno, ako se za vremena pobrinemo, da bar poslije nekoliko nedjelja imademo zaštite, ako to nije moguće odmah.

Ako svi znaci ne varaju, ne prijete nam opasnost samo od neprijateljskih rulja, Madjara i Švaba, već i od domaćih jugoslavenskih četa, koje su možda već jako demoralizovane tiranskim sistemom bivše monarkije, gladi, golotinje, nereda itd.

Potpisani mjesni odbor "Narodnoga Vijeća" ne bi ovim predlogom nikako htio začeti u kompetenciju "Narodnog Vijeća" države S.H.S. u Zagrebu, ali drži, da mu se ne može zamjeriti, ako dolazi s predlogom, koji mu je osobito na srcu, a čini se vrlo važnim.

Jedino, ako su kompetentni faktori posve sigurni u uvjerenju o protivnom, gubi ovaj predlog snagu i podlogu.

Odbor "Narodnog Vijeća" u Karlovcu, dne 6/11. 1918.

Podpredsjednik:
[.....]²²⁹

Tajnik:
[.....]²³⁰

227.

Beograd, 10. studenoga 1918.

Štab Vrhovne komande u Beogradu javlja vladi Narodnog vijeća SHS, da je potpukovnik Dušan Simović imenovan delegatom srbijanske Vrhovne komande kod Narodnog vijeća SHS u Zagrebu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 168/1918.

ŠTAB
VRHOVNE KOMANDE
OPERATIVNO ODELJENJE
O. Br. 32011

Broj 168 ex Präs.

Vladi Narodnog Vijeća S.H.S. u
Zagrebu.

Imam čast dostaviti do znanja Vladi Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu, da sam odredio đeneralštabnog potpukovnika g. Dušana Simovića da održava vezu između te Vlade i Srpske Vrhovne Komande, po svima pitanjima, koja se budu pojavila u našim sadanjim međusobnim odnosima.

Upućujući ovoga oficira, ja molim Vladu Narodnog Vijeća S.H.S. da mu izvoli pokloniti puno poverenje i izaći mu u susret u izvršenju njegove misije.

29. oktobra 1918. g.
Beograd

Načelnik štaba
Vojvoda Živojin Mišić

²²⁹ Potpis nečitak.

²³⁰ Isto.

228.

Beograd, poslije 17. studenoga 1918.

General Pešić javlja srbijanskom delegatu, potpukovniku Simoviću u Zagrebu, o transportu srbijanske i francuske vojske u Rijeku, Dubrovnik i Split.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 319/1918.

Br: 319. Pred.

ex 1918

Delegatu podpukovniku Simović

Z a g r e b.

Povodom Vaše predstavke komandant saveznički vojska depešom od 17 novembra (po novom) a prema odobrenju iz Pariza dostavio je sljedeće:

1.- jedan srpski bataljun i 1 bataljun i 1 pionirska četa iz 11. francuske kolonijalne divizije poslaće se u Fiumu da pod komandom generala Armije obrazuju garnison u varoši i okupiraju instalacije pristaništa i cela željezničkih. Ovaj odred pripremiće i u isto vreme instalaciju jedne pomorske veze za snabdevanje srbskih armija i francuske istočne vojske i eventualno civilnog stanovništva.

2.- U Dubrovniku 1 srpski bataljun i 1 francuski iz 11. francuske kolonijalne divizije pod komandom jednog pukovnika koga odredi komandant francuske istočne vojske imaće istu misiju. Komandanti ovih odreda stajaće pod komandom francuske istočne vojske skime stupati u sporazum za transportovanje ovih bataljuna. Po prednjem telegramu koga ovog časa dobio iz Pariza uputiti jedan srbski bataljun u Spljet gde će se poslati i francusko engleska i amerikanska odjelenja iz Italije dostaviti ovo odmah i narodnom vjeću.-

Po zapovjedi načelnik štaba
General Pešić²³¹

229.

Zagreb, 21. studenoga 1918.

Potpukovnik Simović izvještava Narodno vijeće SHS da je od srbijanskih vojnika koje je zatekao u Zagrebu formirao potrebne jedinice, te s tim u vezi moli da se reguliraju pitanja potrebna za njihovo opremanje i opskrbu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2302/1918.

²³¹ Okrugli pečat: "SRBSKI DELEGAT kod vlade Narodnog Vijeća SHS".

Broj 2302/N.V.²³²

21. XI. 1918.

Srpski Odred

Pov. br. 11 V

Vladi Narodnog Veća u Zagrebu

Po dolasku u Zagreb sa Kraljev.[skim] Srpskim oficirima, biv.[šim] zarobljenicima ostao sam ovdje po sporazumu i nahodaženju Narodnoga Veća i organizovanje službe i rada i danje produžavan a u cilju potreba i prilika koje ovde vladaju.

Do sada sam uspeo da od srpskih vojnika, koje sam u Zagrebu zatekao i koje neprestano primam, formiram potrebne jedinice. Rad na organizaciji i formaciji teče dosta dobro i brzo, no nailazi se na velike teškoće oko popune materijalnom spremom i uzdržavanja ljudi i stoke.

Ovo je posledica nesređena ovd.[ašnjih] prilika, pretrpanosti poslova i neodređenosti u nadležnostima, pravima i dužnostima pojedinih komanda, ustanova i nadležstava.

Da bih mogao što pre biti gotov sa završenjem sviju potrebnih poslova i obezbedio upotrebu jedinica, koje sam formirao molim da se regulišu sledeća pitanja:

1.) Od koga nadležstva i predstavnika pomoć treba tražiti svu nedostajuću spremu kao: oružje i oružni pribor, municiju, [.....]²³³ spremu, obuču, posteljne, kuhinjske i kasarske potrebe, konje, vozove i automobile, drva, osvetljenje i t. sl.

2.) Od koga treba primati hranu za ljude i furaz za stoku.

3.) Kome se treba obraćati za sanitetski materijal i svega potrebnoga za održavanje reda čistote i suzbijanja pojava epidemije. Kome se treba obraćati da se regulišu sanitetska služba – lečenje bolesnih oficira i vojnika, pregled nesposobnog ljudstva za službu, dezinfekciju stvari, kupanje vojnika i ukop umrlih.

4.) Kome se treba obraćati za železničke vozove i za raspored polaska pojedinih.

5.) Kome se treba obraćati za raspored kasarni i stanove za smeštaj ovd.[ašnjih] jedinica kao i novih ako bi dolazile.

6.) Pitanje interniranih kao i dolazećih oficira, koji nisu potrebni ovoj komandi regulisati tako da se odmah upućuju za Srbiju. Oni pak koji su bolesni da se zadržavaju ovde na lečenje.

7.) Regulisati odnos ovog odreda prema komandantu mesta, garnizonu i policijskim vlastima.

8.) Svu materijalnu spremu, koja se sada u ovd.[ašnjim] magazinima nalazi čuvati stražarno, izdavati samo po nalogu i voditi evidenciju kome je izdata.

Čast mi je napomenuti da je odziv od strane sviju ovd.[ašnjih] komanda i ustanova vrlo dobar, ali se ipak nije uspjelo sve dobiti tako da se još u najnužnijem oskudeva.

21. novembra 1918. god.

Zagreb

Komandant p.pukovnik,
D. T. Simović [v. r.]

²³² Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920.".

²³³ Nečitljivo.

230.

Zagreb, 28. studenoga 1918.

Potpukovnik Simović prosljeđuje Narodnom vijeću SHS upit Vrhovne komande, koja traži podatke o zapadnoj graničnoj crti zone srbijanskih trupa.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 472/1918.

Delegat Srbske Vrhovne Komande
kod vlade narodnog vjeća SHS.

Pres. Br. 472.

Ex 1918.

Delegatu P. Pukovniku Simoviću

Zagreb.

Okupaciona prostorija naših trupa za ovaj mah pruža se na istok zaključno sa linijom: Orsova-Mehadija-Kazan Seleš-Lugoš-Arad i dalje na zapad tokom reke Maroša do Szegedina odakle preko Subotice izbija na Baju obuhvatajući celu Bačku od Baje ide na Vihac-Pečuh i dalje bi trebala da ide levom vododelnicom Drave pa da obuhvati sa severa i zapada Slovenačku i Hrvatsku. Za to je potrebno da odmah stupite u sporazum sa narodnim većem i od njega pribavite tačne podatke kako bi trebala da bude povučena severna i zapadna granica te okupacione zone od Baje pa na zapad i dalje do primorja. Komandantu I Armije je naredjeno da sa odborom u Novom Sadu ustali definitivnu liniju na severu Bačke od Segedina do Baje.

Rezultat po ovome dostavite što pre depešom.

Po zapovedi Načelnika Štaba
Pomoćnik, General
Pešić.

Stab Vrhovne Komande
Operativno odelenje
O Br. 82355.
14-XI-[1]918. god. 722.45
Beograd.
MP²³⁴

Predsedništvu Narodnog Vijeća - Prednje se dostavlja radi znanja s tim da sam umolio vrhovnu Komandu da stupi po ovom pitanju u vezu i sporazum s delegatima Nar. Vijeća.

Delegat, P[od]pukovnik
D. T. Simović [v. r.]

15/28-XI-[1]918. god.
Zagreb.

²³⁴ Okrugli pečat: "SRBSKI DELEGAT kod vlade Narodnog Vijeća SHS".

231.

Zagreb, 4. prosinca 1918.

Odjel za narodnu obranu Narodnog vijeća SHS dostavlja molbu delegata srbijanske Vrhovne komande za uvođenje vojne cenzure za poštu, brzojav, telefon i novine, te koncept odgovora.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 661/1918.

Pres. Br. 661
Ex 1918

Delegat Srbske Vrhovne Komande
kod vlade Narodnog Vijeća SHS.

Predsjedničtvu Narodnog Vijeća S.H.S.
Z a g r e b.

Zagreb, dne 27/XI. 1918.

Umoljavam da se službenog obzira radi uvede u svima postajama, a pogotovo tamo gdje se nalaze trupe srbske, vojna cenzura za poštu, brzojav, telefon i novine.

Delegat, podpukovnik
D. T. Simović [v. r.]

MP²³⁵

²³⁵ Isto.

Broj 158
Povj.[erenik] za narodnu obranu
Zagreb
na znanje i event.[ualni] predlog.
[.....],²³⁶ tajnik

MP²³⁷

Primljeno: Zagreb, dne 30./11. 1918.

Vlada Narodnog Vijeća S.H.S. odio za narodnu obranu

Operativni odsjek.
Broj 2631/op ./. priloga

Kap.[etan] Dr. Zec: Izv. odio moli za tamošnje stanovište

Predlažem, da se delegatu srpske vrhovne komande stavi sledeći predlog:

Srpski delegat neka odredi cenzuru za poštu, brzojave i telefon 4-6 srpskih časnika, koji će obavljati cenzuru svih listova, brzojava i telefonskih razgovora odnosećih se na srpske čete.

Glede cenzure novina predlažem, da se osnuje vojni dopisni ured od srpskih i ovdašnjih časnika – te da se u novinama objelodanjuje samo ono, što izda taj dopisni ured.-

Uvedenju opće vojne cenzure se protivim, jer držim, da je opasno sada takovu uvadjeti.

Zgb 4. XII. [19]18.

Zec [v. r.]

Predsjedništvo: Sporazuman
4./12. [...] ²³⁸

...

²³⁶ Potpis nečitak. Možda Drušković.

²³⁷ Okrugli pečat: "Predsjedništvo Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba".

²³⁸ Potpis nečitak. Možda M. Drinković.

232.

Zagreb, 10. prosinca 1920.

Srbijanska vojna misija u Zagrebu moli da se vladama u Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani i Splitu, kao i svim odborima Narodnog vijeća SHS, pošalje priložena obavijest o njezinu osnutku.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 730/1918.

Pres. Br. 730
Ex 1918 10/XII

Srpska Vojna Misija

Br. 1

NARODNOM VEĆU

Z A G R E B

Zagreb, dne 10. decembra 1918.

Čast mi je zamoliti da izvolite razaslati priloženo obaveštenje vladama u Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani i Spljetu kao i svima Odborima Veća u Hrvatskoj. Vladama treba ga poslati telefonski /telegrafski/. U korist brzog rada neobhodno je potrebno da se izvrši što pre ovo notificiranje misije svima koji će sa njome raditi.

1 prilog.

Šef misije:
puk Milan Pribičević [v. r.]

Narodno Vijeće u Zagrebu
vladama Nar. Vijeća u Ljubljani, Sarajevu, Splitu

U cilju reorganizacije starih vojnih formacija u našim danas slobodnim zemljama riješeno je sporazumno između Narodnoga Veća u Zagrebu i vlade vrhovne Komande u Srbiji da dodje u Zagreb vojna Misija Srbije, koja će zajednički sa našim vojnim odsekom stvoriti novu mladu narodnu vojsku na mesto bivše austrijske, koja će se raspustiti. Nova vojska sačinjavaće sa dosadanjom vojskom Srbije jednu jedinstvenu vojsku naše nove zajedničke države i biće formirana pomoću kadra, koji će se uzeti iz jugoslovenskih legija, koje su u Srbiji. Misija je već otpočela svoj rad. Njen šef je pukovnik gospodin Milan Pribičević.

Sve dalje što bude potrebno saopštavaće vam se od strane Misije i našeg odseka za Odbranu. Izvolite o ovome izvestiti sve svoje građanske, a naročito vojne vlasti, koje neka budu Misiji u svemu na ruci kako bi se što pre izveo ovaj važni posao.

U sastav ove Misije ušla je i dosadanja delegacija srpske vrhovne Komande kod Narodnog Veća u Zagrebu, zbog čega svi oni, koji su se dosada obraćali na srpskog vojnog delegata u Zagrebu, neka se sada obraćaju na Misiju. Njen naslov je "Srpska Vojna Misija u Zagrebu". Misija se nalazi zajedno sa našim vojnim odsekom u zgradi vojnog zapovjedništva u Zagrebu, Jezuitski trg broj 4. Telefon 9-81.

Za predsjedništvo Narodnog Veća:

Mihalovich v. r.

Dr. Pavelić v. r.

233.

Zagreb, 11. siječnja 1919.

Odio za narodnu obranu vlade Narodnog vijeća SHS javlja, da se u okviru srbijanske vojne misije u Zagrebu osniva poseban odsjek za sastav imenika i očevidnika za ustrojstvo buduće vojske države SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 167/1919.

VLADA NARODNOG VIJEĆA SHS. ODIO ZA NARODNU OBRANU.

Broj 602 prs.

1919.

Pres. br. 167/1919

PREDSEDNIČTVU VLADE NARODNOG VIJEĆA SHS.

Z A G R E B.

Z a g r e b, dne 11. siječnja 1919.

Sa 12. siječnjem postrojava se u priključku na srpsku misiju u Zagrebu poseban osobni odsjek za sastav imenika i obradivanje osobnih očevidnostnih pitanja za sve mjesečne plaćenike u koliko zasjecaju u ustrojstvu buduće vojske države SHS.-

Šef odsjeka pukovnik generalnog štaba ČOBAN Dragutin, Udijeljeni: major dodijeljen generalštabu Tomislav VRBANIĆ, Potpukovnik Ivan Stjepanović, kapetan dodijeljen generalnom štabu Ferdo HALLA, kapetan Milan MARGETIĆ, kapetan Rudolf ANDRES, kapetan Janko Švrljuga, kapetan LOKAR Antun.-

Za Povjerenika za Narodnu Obranu:

[.....]²³⁹

M. P.²⁴⁰

²³⁹ Potpis nečitak. Možda pukovnik Povrzanović.

²⁴⁰ Okrugli pečat: "VLADA NARODNOG VIJEĆA S.H.S. Odio za narodnu obranu".

VIII. Propisi, okružnice i naredbe Narodnog vijeća SHS u vezi s uspostavom vlasti i radom uprave

234.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Proglas Predsjedništva Narodnog vijeća SHS pod naslovom "Narode", kojim se poziva stanovništvo da ne oštećuje željezničke i brzojavne uređaje, ne napada željezničke činovnike, te da se pokorava dobrovoljnim stražama Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 29/1918.

NARODE!

Na kolodvorima, na svim željezničkim stanicama skinuti su mađarski natpisi. Svuda se viju hrvatske zastave u znak, da je nestalo mađarskog gospodstva nad našim željeznicama.

Sad imadu željeznice da služe samo prometu, da u prvom redu prenesu hranu u siromašne naše krajeve.

Zato: ne diraj nitko u željeznice! Ne razbijaj prozore, brzojave, ne zastrašuj željezničke namještenike! Ne pravi štete nikakove.

Sve je to dobro i imovina naše buduće slobodne države, pa zato čuvajmo i štedimo naše! Slušajte svuda dobrovoljne straže Narodnoga vijeća!

Ovo preporučuje

Predsjedništvo Narodnog vijeća
Slovenaca, Hrvata i Srba

Dr. Ante Pavelić,

Dr. Ante Korošec,

Svetozar Pribičević

235.

Zagreb, studeni 1918.

Proglas Narodnog vijeća SHS u Zagrebu svim mjesnim odborima Narodnog vijeća, u kojem se konstatira da je vrhovna vlast Narodnog vijeća priznata u svim krajevima na području bivše Austro-Ugarske Monarhije koji su nastanjeni Srbima, Hrvatima i Slovencima, te da je i hrvatski Sabor prenio svoju zakonodavnu i vrhovnu vlast na Narodno vijeće SHS, da prvi zaključak Narodnog vijeća glasi da se Hrvatska i Slavonija odjeljuju od vlasti Carevine Austrije i Kraljevine Ugarske te da se s ostalim "jugoslavenskim krajevima" sjedinjuju u jedinstvenu državu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Narodno vijeće SHS određuje da se u svakom mjestu proglasi prestanak austrijske i ugarske vlasti i da se uvede državna vlast Narodnog vijeća svečanim proglašenjem; da se u svakom mjestu osnuje mjesni odbor Narodnog vijeća; da mjesni odbori Narodnog vijeća moraju biti u vezi s kotarskim odborom Narodnog vijeća; da se organizira ubiranje narodnog poreza; da kotarski sudovi zadržavaju dosadašnju vlast i nadležnost; da u područjima nastanjenim Srbima i Hrvatima, obje narodnosti moraju biti zastupane u Narodnom vijeću, te da se vojska Antante svugdje prijateljski dočekaju.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, bez izvorne oznake, 21/1918.

Mjestnom odboru narodnog veća

Usljed zaključka sabora kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 29. oktobra 1918. uslijedila je nakon postignutoga i po vlastima entente odobrenoga sporazuma između Srpskoga ministra predsjednika Pašića i predsjednika jugoslavnskoga odbora Dr. Trumbića, priznata je vrhovna državna vlast Narodnog veća cijeloga naroda Slovenaca, Srba i Hrvata u zemljama: Srbiji, Srpskoj Mačedoniji, Crnoj Gori, Bosni i Ercegovini, Dalmaciji, Rijeci, Hrvatskoj, Slavoniji i Srijemu, Kranjskoj, Istri, Trstu, Štajerskoj, do sv. Gotharda, Medjumurju, Zamurju, Baranji, sa gradovima Velika Kanjiža, Pečuh, i Subotica u Bačkoj i Banatu sa gradovima, koje se Narodno veće konstituiralo od izaslanka našega naroda iz navedenih zemalja i od napred imenovanih političkih prvaka našega naroda sa sjedištem za sada u Zagrebu.

Na ovo je Narodno Vijeće prenio svu svoju zakonodavnu i vrhovnu vladajuću vlast i sabor Kr.[aljevine] Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, koji je temeljem istoga zaključka, kao takav pretao opstajati, jer se je sjedinio sa ovim Narodnim Vijećem S.H.S. kao Narodnim saborom svega jugoslavenskoga naroda.

Prvi zaključak Narodnog Vijeća S.H.S. od 29. listopada 1918. glasi, da se Kr.[aljevina] Hrvatska, Slavonija odjeljuju od vlasti habsburške carevine i od ugarske države i krune Sv. Stepana i da istim danom združuje se sa ostalim narodom navedenih jugoslavenskih zemalja pokrajinama i GRADOVIMA U JEDNU JEDINSTVENU DRŽAVU SLOVENACA SRBA I HRVATA.

Do dana uredjenja države pravnih odnosa i načina vladavine u ovoj našoj novous-trojenoj državi narodnoj, koje može uslijediti tek nakon potpunog oslobodjenja Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore proglasilo je Narodno Vijeće S.H.S. Hrvatsku i Slavoniju sa Sriemom samostalnom od koje druge vlasti ovisnom državom, koja se slobodnom svojom voljom odcijepljuje od onog državnog sklopa u kojem je silom i proti volji naroda do sada, da i pristupa, kao sastavni dio izgradnji jedinstvene jugoslavenske države. Uslijed ove državopravne promjene obustavila je očito neprijateljskoj namjeri Madjarskih uprava državnih željeznica promet željeznice i pošte, te povukla lokomotive i vagona u Ugarsku uz lažni i prozirni izgovor, kao da su tobože Hrvati orobili željezničke namještenike Madjarske narodnosti, pa da uslijed toga nema ko da rukovodi željeznički promet i tako u ovaj čas onemogućila nužni saobraćaj između našeg središnjeg Narodnog Vijeća S.H.S. u Zagrebu i naroda diljem naše otadžbine.

Ova ustega željeznica željezničkog i poštanskog prometa, jest jedno nečovječno madjarsko nasilje i krađa, - jer Hrvatska doprinosila svoj dio državnog duga za osnutak željeznica i svoj dio u državnom proračunu za njihovo uzdržavanje, a isto tako za pošte - pa su prema tome neprijeporne željeznice i pošte na teritoriju Hrvatske i Slavonije kupljene i plaćene vlasništvo naše. Dok se ovo pitanje, kao međunarodnim pravom zabranjeni pokušaj izglednijavanja naše zemlje najodrešitijom međunarodnom intervencijom ne uredi pripjevati će važne i sudbonosne odredbe Narodnog Vijeća S.H.S., kao za sada jedine naše narodne državotvorne organizacije po naročitim izaslanicima od slučaja do slučaja.-

Za sada daljnje mjere Narodnog Vijeća S.H.S. u glavnom ovo:

1/. U svakom mjestu Hrvatske i Slavonije sa Sriemom, neka se proglasi prestanak austrijske i ugarske državne vlasti i neka se uvede državna vlast Narodnog Vijeća Srba, Hrvata i Slovena[ca]²⁴¹ u Zagrebu svečanim obnarodovanjem od strane oblasti i u crkvi. Po intencijama Narodnog Vijeća S.H.S. ima se smjesta započeti sa orgnaiziranjem državne uprave na način, kako slijedi:

2/. U svakom se mjestu neka smjesta konstituira mjestni odbor Narodnog Vijeća, koje ga mogu biti pravo članovi samo u istom mjestu nastanjeni Srbi Hrvati i Slovenci i ostali Slaveni.- Nijemci i MADJARI NE, mogu biti članovima toga odbora.- U koliko se općinsko vijeće sastoji od Narodnih ljudi neka isti budu članovima mjestnog Narodnog Vijeća, a mjestni načelnik, bilježnik sveštenik i učitelj, treba svakako, da s članovi izvršitelji okruga Narodnog Vijeća, a ako su narodni ljudi, a na protiv, ako nisu nesmiju ući u mjestni odbor, Madjarima i Nijemcima neima mjesta u mjestnom odboru Narodnog Vijeća. Nadalje, treba, da se u mjestni [odbor] izabere još više otvorenih nadarenih mladih ljudi, pa makar to bili posjednici sa najmanjom imovinom i osobito oni treba da se izaberu, koji su se vratili sa bojnoga polja i to koji imadu puške i municije, za članove mjestne Narodne Garde.

Mjestni odbor Narodnoga Vijeća SHS, treba, da se stavi u dodir i sporazum sa ko-tarskim odborom Narodnoga Vijeća S.H.S.

²⁴¹ Ispravan bi redosljed trebao biti Slovenaca, Hrvata i Srba.

Taj odbor ima zadaću:

a/. Da pomaže organizirati i da nadzire svaki mjestni odbor u kotaru, da podpuno vrši djelokrug, dosadašnjeg općinskog zastupstva i poglavarstva posljednje, ako je moguće po dosadašnjim funkcionarima.

Naročito mu pristoji pravo, da raspusti i zatvori mjestne Njemačke i Madjarske škole, a mora ih raspustiti, ako to mjestni odbor zahtjeva, s razloga čuvanja javnog mira i poredka, a iz razloga, ako su dotične škole polazila i djeca drugog materinskog jezika, osim Madjarskoga u Madjarskim i osim Njemačkoga u Njemačkim i srednjim školama.

b/. Da se ujedno konstituira, kao narodna obrana, Narodna straža ili Narodna Garda, u koju se svrhu, treba da stupi sa mjestnim postojećim ili Srpskim i Hrvatskim sokolom u jedno udruženje i da privuče na vršenje djelokruga ove jedine narodne obranbene sile, sve bivše vojnike uz točnu i pouzdanu evidenciju oružja i municije pojedince i ukupno.

c/. Da ubire porez onako kako sada putem općinskoga blagajnika, koji ima da novac pohranjuje, ali, da ga neizdere i neodprema drugčije, već u sporazumu sa kotarskim odborom i to samo prema nalogima Narodnog Vijeća S.S.H.²⁴² koji će se naknadno izdati i proglasiti.

Neka se sada niko ne protivi porezu, jer će se taj upotrebiti samo za novo uređenje naše države.

d/. Proglašuje se do daljnega slobodno pečenje rakije i sadjenje duhana, a za pokriće sadašnjih iznimnih potreba, razpisuje se obranbeni Narodni porez u iznosu od 50% čiste zemljarine, koji se ima ubirati, zajedno s ostalom zemljarinom.

Ovaj narodni porez ima stajati na razpolaganju mjestnom odboru Narodnoga Vijeća i ima služiti jedino u svrhe uspostave i održanje redo[vn]og poštanskog saobraćaja sa kotarskim odborom, zatim za uzdržavanje [st]alne sigurne straže, koja može, da je pod vodstvom dosadašnjih oružničkih [po]staja, tamo gdje su oružnici naši narodni ljudi, a gdje takovih oružnika nema pod vodstvom jednoga člana odbora po izboru kotarskog odbora i to tako, koji poznaje vojnički zapt, kao i sigurnosne propise, tako, da bude kadar podržavati saobraćaj, ove straže sa nadležnim kotarskim sudom.

III. Kotarski sudovi sadržaju, nepromjenjene u potpunom opsegu i bez prekida svoju dosadašnju vlast i djelokrug, a osim toga imaju svi sudci i sudbeni pristav biti članovi mjestnog i kotarskog odbora, Narodnoga Vijeća S.H.S.

Predsjednik kotarskog odbora ima biti onaj, koji primi, kao takav, dekret Narodnoga Vijeća S.S.H.²⁴³ iz Zagreba, a dok nestigne takovo imenovanje u pravilu Narodnih zastupnika kotara.

Ako je pristaša i izvršujući član Narodnoga Vijeća S.S.H.²⁴⁴ u Zagrebu a ako nije onda je privremenim predsjednikom počam od časa konstituiranja kotarskog odbora

²⁴² Bilo je uobičajeno pisati "S.H.S".

²⁴³ Isto.

²⁴⁴ Isto.

zamjenik predsjednika, koji ima biti redovito i stalno šef kotarske oblasti, dotičnog kotara, osim u tom iznimnom slučaju i gdje se dotični predsjednik kotarske oblasti ne osjeća Hrvatom, niti Srbinom niti Slovincem, u kojem slučaju imade biti stalnim zamjenikom predstojnika šef nadležnog kotarskog suda.

Izjavitelji kotarskog odbora jesu, kotarski predstojnik /upravitelj/, zatim kotarski sudac i ako ima sjedište u mjestu predstojnik poreznoga ureda. Izjavitelji mogu samo onda neprihvatiti svoju dužnost, ako se osjećaju privrženicima Njemačke i Madjara, dotično neprijatelji entente i time neprijatelj jugoslavenskoga Naroda. Ostalim članovima kotarskog odbora Narodnoga Vijeća, jesu članovi mjestnoga odbora sjedišta i po jedan izaslanik sviju područnih mjestnih odbora. Ple[narne] narodne sjednice imadu se sazivati samo na važne veće zaključke, a tekuće poslove treba da obavlja izvršni pod odbor, koji treba, da se sastoji od predsjednika odbora i Njegovog zamjenika Narodnoga zastupnika /pod već naprijed spomenutim uvjetom/, svi izjavitelji i još četiri člana među kojima treba nastojati, da bude jedan advokat jedan trgovac i jedan posjednik ekonom i jedan obrtnik svi narodni ljudi.

III. U koliko obitavaju u pojedinom mjestu Srbi i Hrvati, treba da su jedni i drugi zastupani u mjestnom kotarskom odboru i u izvršnom odboru.

SVAKI ZAKLJUČAK OVI ODBORA MORA BEZUVJETNO BITI POSTIGNUT PO SRPSKIM I HRVATSKIM ČLANOVIMA ODBORA.

V. U koliko se zadržava još u našoj zemlji nam neprijateljska vojska Njemačka i bivše Austro Ugarske monarhije netreba prema istoj započinjati neprijateljstva, ukoliko se ista nalazi u stanju izpražnjivanja i odnosa iz naše zemlje. Neprijateljskom bi ga tek onda imala smatrati ove tuđinske sile, ako bi namjeravale na našem teritoriju, da se zaustavi u svrhu uspostave bojne fronte proti nas ili proti entente ili u svrhu, da naše predjele drži zaposjednutim.

Treba nastojati, da oni vojnici bivše Austro Ugarske vojske, koji su sinovi našega naroda iztupe i da se priključe našim mjestnim odborima.

VI. U koliko stignu k nama odjeli i pojedinci nama prijateljski vojnih sila entente, treba da ih narod i mjestni odbor, svuda prijateljski dočeka, jer to su naši osloboditelji, koje moramo svim silama podupirati.

236.

Zagreb, studeni 1918.

Okružnica Predsjedništva Narodnog vijeća SHS upućena mjesnim odborima o preuzimanju nadležnosti u prijašnjim autonomnim i zajedničkim poslovima.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 40/1918.

Broj 5220 Pr.

Odboru Narodnog Vijeća

Nakon imenovanja narodne vlade po Narodnom Vijeću preuzimaju upravne oblasti po zakonima pripadajuću kompetenciju u prijašnjim autonomnim kao i u zajedničkim poslovima te su u tim pitanjima podređene povjerenicima pojedinih vladinih odjela.

U pitanjima uzdržavanja javnoga mira i reda kao i u pitanjima očuvanja sigurnosti građana i njihovoga imetka pozivaju se organi upravnih oblasti mjestne organizacije i mjestni odbori narodne garde Narodnog Vijeća da u svakom pojedinom slučaju postupaju sporazumno i da se međusobno podupiru.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća

Mihalovich Pribičević Budisavljević Drinković

237.

Zagreb, studeni 1918.

Tekst obavijesti vjerojatno namijenjen novinama. U tekstu je sadržana okružnica Predsjedništva Narodnog vijeća SHS o preuzimanju kompetencije u prijašnjim autonomnim i zajedničkim poslovima od strane upravnih oblasti, kao i poziv medicinarima da se jave zdravstvenom odjelu i poziv "Jugoslavenima" koji su rodom iz Bačke, Banata i Baranje da se jave Vojnom odboru Jugoslavena iz Ugarske u Zagrebu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 41/1918.

Zemaljska vlada

Predsjedništvo Narodnog vijeća izdalo je sporazumno sa banom,²⁴⁵ s povjerenikom za unutarnje poslove²⁴⁶ i s povjerenikom za Narodnu obranu²⁴⁷ slijedeću uputu svima upravnim oblastima u zemlji i svim odborima Narodnog vijeća:

Nakon imenovanja Narodne vlade po Narodnom vijeću preuzimaju upravne oblasti po zakonima pripadajuću kompetenciju u prijašnjim autonomnim i zajedničkim poslovima, te su u tim pitanjima podređene povjerenicima pojedinih vladinih odjela.

U pitanjima uzdržavanja javnog mira i reda kao i u pitanjima očuvanja sigurnosti građana i njihova imetka pozivaju se organi upravnih oblasti, mjesni odbori Narodnog

²⁴⁵ A. pl. Mihalovich.

²⁴⁶ Dr. S. Budisavljević.

²⁴⁷ Dr. M. Drinković.

vijeća i mjesni odbori Narodne Garde N.V., da u svakom pojedinom slučaju postupaju sporazumno i da se međusobno podupiru.

Poziv medicinarima. Pozivlju se svi medicinari, koji ne uče u Zagrebu, a ovdje su, ili će doći, da se odmah jave između 10 i 12 sati zdravstvenom odjelu; vladina zgrada, prizemno.

Povjerenik za zdravstvo Dr. Marković.

Prijavak Jugoslavena iz Ugarske. Svi časnici i vojnici Srbi, Hrvati /Bunjevci i Šokci/ i ostali Slaveni, koji su rodom iz Bačke, Banata i Baranje, a nalaze se na teritoriju države S.H.S. bez obzira na njihovu odjelbu, bilo na koje pukovnije nekadanje Austro-Ugarske monarkije imaju se odmah prijaviti kod Vojnog odbora Jugoslavena iz Ugarske, Zagreb, Gajeva ulica br. 30. prizemno, soba br. 20. /Bivše Dom.[obrasko] okružje/.

238.

Zagreb, 9. studenoga 1918.

Naredba Povjereništvo Predsjedništva Narodnog vijeća SHS kojom se mijenjaju neke odredbe vezane uz polaganje prisega sudaca, pravosudnih činovnika i službenika, odvjetnika i javnih bilježnika.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 273/1918.

N a r e d b a

predsjedništva Narodnog Vijeća od 9. studenoga 1918. br. 18472 pravos.[udni] o.[djel] preinačenju propisa §. 3. naredbe od 31. listopada 1918. broj 18153, kojom se određuju neke preinake zakona o vlasti sudačkoj, ukida naslov "kraljevski" za sudbene oblasti, pravosudne činovnike, službenike i javne bilježnike i preinačuje obrazac službene prisega pravosudnih činovnika i službenika, odvjetnika i javnih bilježnika.

Propisi §. 3. gore spomenute naredbe preinačuje se tako, da će taj §. glasiti:

Obrasci prisega što ih polažu pravosudni činovnici i službenici, odvjetnici i javni bilježnici mijenjaju se tako, da će:

a/ Obrazac I. /:prisega za suce:/ donesen zakonu od 6. kolovoza 1917., kojim se preinačuje neke ustanove zakona od 10. prosinca 1890. o osobnim odnošajima u redovnim dužnostima i karnosnoj odgovornosti pravosudnih činovnika Hrvatske i Slavonije glasiti:

"Ja N. N. zaklinjem se Bogom svemogućim, da ću Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba biti svagda vjeran i odan, da ću se držati državnih zakona zemalja Hrvatske i

Slavonije i na tim zakonima se osnivajućih naredaba i da ću svekolike s mojim zvanjem skopčane dužnosti ispunjavati savjesno, revno i nepristrano.

Tako mi Bog pomogao!"

b/ Obrazac II. /prisega za pravosudne činovnike, koji izvršuju sudstvo:/:

"Ja N. N. zaklinjem se Bogom svemogućim, da ću Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba biti svagda vjeran i odan, da ću se držati državnih zakona i pravosudnih naredaba zemalja Hrvatske i Slavonije i da ću svekolike s mojim znanjem skopčane dužnosti ispunjavati savjesno, revno i nepristrano.

Tako mi Bog pomogao!"

c/ Obrazac III. /prisega za ostale pravosudne činovnike:/:

"Ja N. N. zaklinjem se Bogom svemogućim, da ću Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba biti svagda vjeran, poslušan i odan, da ću se držati državnih zakona zemalja Hrvatske i Slavonije, da ću službu svoju vjerno i revno obavljati u smislu napatka i naredaba, izdanih po odgovornoj vladi tih zemalja ili po inim mojim starješinama.

Tako mi Bog pomogao!"

d/ Obrazac prisega za gruntovničarske vježbenike, koja je dosele bila ustanovljena banskom naredbom od 26. ožujka 1915. broj 7322-IV. Glasit će jednako kao i prisega ustanovljena pod slovom c/ ove naredbe.

Kod ostalih propisanih prisega /zavjera/ za pravosudne činovnike i službenike valja na isti način izostaviti stavak o vjernosti, poslušnosti i odanosti Njegovom Veličanstvu kralju, a umjesto toga umetnuti stavak glede vjernosti, poslušnosti i odanosti Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba.

Obrazac propisane prisega za odvjetnike mijenja se tako, da će glasiti:

"Vi ćete se zakleti Bogu svemogućem i svojom časti i vjernosti zavjetovati, da ćete Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba svagda biti vjerni i odani i buduć da ste imenovani za odvjetnika u Hrvatskoj i Slavoniji sa sjedištem u stoga ćete se zakleti, da ćete podijeljeni Vam ured odvjetnika kako u građanskim, tako i u kaznenim stvarima svagda izvršivati vjerno i pošteno u smislu opstojećih zakona i naredaba, a napose u smislu propisa izdanih glede izvršivanja odvjetništva, da dužno štovanje prema sudovima i javnim vlastima nikada povrijediti nećete, da ćete ubogomu kako i bogatomu u traženju i obrani prava njegovih u pomoći biti, jednakom gorljivošću izdušnošću i u opće, da se u uredovnim svojim poslovima nećete dati voditi ni dostojanstvom osobe, ni strahom ni osobitom ljubavi, ni koristoljubljem, niti inako strašću ili namjerom kojom uzgrednom, nego da ćete u svim okolnostima raditi samo u smislu zakona, da ćete u povjerenom Vam uredu čast Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba promicati polag svih svojih sila, svaku štetu i nazadak od njega odvrćati i svagda nastojati o najtočnijem izvršivanju i uzdržavanju zakona.

Što mi se sada pročitalo i što sam posvema dobro i jasno razumio, imam i hoću posvema izvršivati vjerno i marljivo.

Tako mi Bog pomogao!"

Obrazac propisane prisege za javne bilježnike mijenja se tako, da će glasiti:

"Vi ćete se zakleti Bogu svemogućemu, i zavjetovati svojom časti i vjernosti, da ćete Narodnom Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba, svagda biti vjerni i odani, i budući, da ste imenovani za bilježnika zaklet ćete se, da ćete u uredu, koji Vam je povjeren čast Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba promicati polag svih svojih sila, svaki nazadak i štetu od njega odvrćati i svagda se najtočnije vladati po zakonima i uzdržavanje istih pred očima imati.

Zakleti ćete se napose, da ćete točno i savjestno ispunjavati dužnosti, koje su Vam u zakonu o bilježništvu naznačene, da ćete neoskrvnjivo mučati o uredovnim svojim djelima i da ćete strogo poštenim i razumnim ponašanjem svojim nastojati, da budete dostojan zaufanja vlade i stanovništva.

Što mi se sada pročitalo i što sam posve dobro i jasno razumio, imat ću, a i hoću vjerno i marljivo izvršivati.

Tako mi Bog pomogao!"

Pravosudni činovnici i službenici imat će prema navedenim obrascima odmah položiti prisegu u ruke neposredno predpostavljenog prema dosadanjim propisima. Ako li taj neposredno predpostavljeni nije u istom mjestu dati će dotični urednik pismeno očitovanje, da polaže prisegu, a čin svečanosti obaviti će se prigodice, čim se prvi puta bude sa svojim predpostavljenim sastao.

Što se tiče odvjetnika i javnih bilježnika to će odvjetnici i javni bilježnici u Zagrebu položiti prisegu pred punim vijećem banskog stola, odvjetnici i javni bilježnici izvan Zagreba, a u sjedištu sudbenih stolova pred punim vijećem sudbenog stola, a ostali pred upraviteljem kotarskog suda svog sjedišta.

S Pribičević v. r.

Dr. A. Pavelić v. r.

Dr. Badaj v. r.

Broj 18472

Svim državnim odvjetničtvima,

svim sudbenim stolovima. Onima osim zagrebačkog, da i glede zaprisizanja odvjetnika i javnih bilježnika u svom sjedištu shodna odrede, svim kotarskim sudovima. Onim osim u sjedištu sudbenih stolova, da i glede zaprisizanja odvjetnika i javnih bilježnika shodna odrede, svim kaznionama i popravilištima.

U Zagrebu, dne 9. studena 1918.

Povjerenik za pravosudje:

U z.

.....²⁴⁸

²⁴⁸ Potpis nečitak.

239.

Zagreb, 14. studenoga 1918.

Ban Hrvatske i Slavonije javlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS o zaključku Povjereničkog vijeća o točnom razgraničenju nadležnosti narodnih vijeća u zemlji. Također predlaže da se vlada barem jednom tjedno sastaje s Predsjedništvom Narodnog vijeća. U odgovoru, Narodno vijeće javlja da je narodnim vijećima upućena okružnica.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 191/1918.

Pres. br. 191
ex 1918

Broj 5409/Pr.-1918.
Predsjedništvu Narodnog Vijeća SHS
u

Zagrebu.

Čast mi je predsjedništvu Narodnog Vijeća SHS saopćiti, da je povjereničko vijeće u svojoj sjednici od 12. o. mj. stvorilo na predlog povjerenika za unutarnje poslove²⁴⁹ zaključak, da se što prije uredi pitanje kompetencije Narodnih Vijeća i garda u zemlji, pošto neprestano dolazi do konflikta između navedenih te upravnih oblasti.

Povjerenik za pravosuđe²⁵⁰ je bio mnijenja, da se predsjedništvo Narodnog Vijeća zamoli, da narodnim vijećima i gardama u zemlji dade instruktivnu odredbu glede njihove kompetencije.

Povjereničko vijeće zaključilo je nato, zamoliti predsjedništvo Narodnog Vijeća, da sporazumno sa povjereničkim vijećem izda odredbu u smislu predloga povjerenika za pravosuđe.

Nadalje je na predlog povjerenika za poštu, brzoput i telefon²⁵¹ stvoren zaključak, da se vlada barem jedanput na tjedan sastane sa predsjedništvom Narodnog Vijeća, pošto se često događa, da se glede jednog predmeta stvaraju sasvim oprečni zaključci u Narodnom Vijeću i povjereničkom vijeću, kao što je to bio slučaj sa naslovom pošte, glede kojega je u povjereničkom vijeću stvoren zaključak da glasi: "Državna pošta Hrvatske, Slavonije i Dalmacije" dočim su gospoda u Narodnom Vijeću bila nazora, da se pošta nazove "Jugoslavenska pošta".-

Povjereničko vijeće zaključilo je stoga, da se zamoli predsjedništvo Narodnog Vijeća, da se isto svakog petka u 5 sati popodne potruži u sjednicu povjereničkog vijeća, gdje će se najprije pretresti pitanja, koja se moraju sporazumno sa Narodnim Vijećem riješiti, a nakon toga istom tekući predmeti.

²⁴⁹ S. Budisavljević.

²⁵⁰ A. Badaj.

²⁵¹ C. Akačić.

Povodom toga čast mi je zamoliti predsjedništvo Narodnog Vijeća SHS, da se izvoli sutra u petak u 5 sati poslije podne potruditi u povjereničko vijeće, da se uzmognu riješiti sporazumno neka viseća pitanja.-

U Zagrebu, dne 14. studenoga 1918.

A. Mihalovich

191
[19]18.

Predsjedništvu vlade
na ruke gospodina bana.

ZAGREB.

Na Vaš dopis od 14. novembra 1918. br. 5409 čast nam je saopćiti Vam, da je predsjedništvo Narodnog Vijeća izdalo svim odborima Narodnoga Vijeća i Narodnim Gardama u zemlji jednu instruktivnu odredbu u pogledu njihove kompetencije i njihovih prava i dužnosti. Ta će naredba biti svakom od njih pojedince odposlana i u svim novinama objelodanjena.

Što se tiče Vaše druge molbe, dotično molbe povjereničkog vijeća, da predsjedništvo Narodnoga Vijeća jedanput u sedmici prisustvuje sjednicama povjereničkoga vijeća, ista nije mogla biti uvažena, jer su jasno određene kompetencije predsjedništva Narodnoga Vijeća i one su odvojene od onih povjereničkih vijeća.

U Zagrebu, dne 16. novembra 1918.

240.

Zagreb, 18. studenoga 1918.

Okružnica o zadaćama mjesnih odbora Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2322/191.²⁵²

Br. 3/[19]18

Okružnica

svim mjesnim odborima Narodnoga Vijeća u Hrvatskoj i Slavoniji.

U prvi čas prevrata, kada je državna vlast iz ruku bivših upravnika bivše Austro-Ugarske monarhije prešla u vlast samog naroda, bilo je nužno po čitavoj zemlji osnovati

²⁵² Okružnica je sačuvana u predmetima Poglavarstva općine Draganić, priloženi su urudžbeni zapisnik, zapisnik sjednice odbora od 25. studenoga 1918. te spisi tekuće registrature. Ova okružnica je zavedena pod broj 3 te registrature.

mjesne odbore Narodnoga Vijeća, koji su imali privremeno preuzeti lokalnu vlast u svoje ruke u mjestima, gdje su dotadanje vlasti zatajile.

Prošle su međjutim prve trzavice i prvi najteži časovi života naše mlade države SHS, pa čim je vlast potpuno prešla u ruke Narodnoga Vijeća SHS sama je po sebi sužena kompetencija mjesnih odbora, koji su i onako na žalost prečesto prekoračivali svoju kompetenciju.

Stižu nam iz mnogih krajeva glasovi, da pojedini mjesni odbori postupaju kao kakova suverena vlast. Tako je n. pr. jedan odbor svrgnuo sa službe glavaru željezničke postaje, ne prijaviv ni prije ni poslije slučaj povjereniku za željeznice;²⁵³ drugi je pak odbor jednostavno odpustio kotarskoga predstojnika, bez da je o tome tražio upute ili makar naknadno podnio prijavu povjereniku za unutarne poslove;²⁵⁴ treći mjesni odbor raspisao je sam, bez da je tražio upute ili dozvolu povjerenika za financije,²⁵⁵ porez, a četvrti išao je dapače i tako daleko, da je bez ikakve obavijesti Narodnom Vijeću ili povjereniku za narodnu obranu²⁵⁶ – unapredjivao časnike.

Takovim postupkom krnji se vlast Narodnog Vijeća, onemogućuje organizacija Narodne vlasti, a osim toga izvrgava se tek oslobođeni narod ruglu pred stranim svijetom, koji jedva čeka da može uprijeti u bilo kakove nesuglasice ili trzavice unutar granica nove države SHS.

Upozoruju se zato mjesni odbori, da koli u vlastitom, toli u državnom interesu ne prekoračuju svoje kompetencije, pa im ravnanja radi ovdje redom navadjamo što je zadaća, a što pravo mjesnih odbora Narodnoga Vijeća:

1. Prva je dužnost svakoga odbora Narodnoga Vijeća, da svim silama uznastoji u svom okolišu o d r ž a t i p o t p u n i m i r i r e d , te budno paziti, da se zlobno ne oštećuje privatno ili državno vlasništvo. U tu svrhu imade prema potrebi i uvidjavnosti, te u s p o r a z u m u s a g r a d j a n s k i m i l i v o j n i č k i m o b l a s t i m a , ustrojiti Narodnu stražu, uzevši u istu samo trijezne, ozbiljne i na dobrom glasu stojeće mještane.

2. Druga je važna dužnost mjesnih odbora s a b i r a n j e d o b r o v o l j n o g p o r e z a za Narodno Vijeće. Ovo sabiranje treba valjano organizirati, a ne da se pri-nosi možda kupe samom prigodom časovitih manifestacija ili zabava.

3. Treća – a gledom na budućnost – najvažnija zadaća jest a g i t a c i o n i p o s a o . Nije dovoljno prirediti jednu ili dvije manifestacione skupštine i t.d., već je mnogo važnije neprestance stajati u kontaktu sa najširjim slojevima pučanstva. Članovi odbora moraju dnevice držati male sastanke u svakom pojedinom selu, te prisutnima stvarno i lako shvatljivo tumačiti što je nova država SHS, a osobito je važno, da prisposdobe skučeni i ropski nacionalni, ekonomski i socijalni život našeg naroda pod starim režimom i današnji slobodni pod slobodnom Narodnom vladom Narodnog Vijeća SHS. Prisutne

²⁵³ V. Wilder.

²⁵⁴ S. Budisavljević.

²⁵⁵ F. Braum.

²⁵⁶ M. Drinković.

neka zatim upute, da ono što su danas čuli dalje pripovijedaju, pak će na taj način u najkraćem vremenu biti čitav narod u sve upućen.

4. Savezno s time nužno je da odbornici, koji takove sastanke obdržavaju, budno paze na sve pojave u narodu, naročito da paze na to, pojavljuju li se gdje god agitatori sa tendencijom uperenom protiv države SHS, pa da sve takve slučajeve dojavljuju Narodnom Vijeću u Zagrebu. - Nadalje treba da izvješćuju mjesni odbori o raspoloženju naroda uopće, kako gledom na pitanja politička tako i na nacionalno-ekonomska i vojnička.

5. Mjesnim odborima Narodnoga Vijeća pristoji **p r a v o p r i t u ž b e** na Narodno Vijeće SHS u Zagrebu protiv svih javnih službenika, koji bi se ogriješili o zakon ili propise i naredbe izdane sa strane Narodnoga Vijeća. Sve po mijenju mjesnih odbora protupropisne ili protuzakonite, kao i po državu štetne čine ili propuste upravnika, imade mjesni odbor odmah prijaviti Narodnom Vijeću SHS u Zagrebu. Nu ne smije pri tome podnipošto sam takovim ljudem suditi ili ih svrgavati sa službe, kako se je to dosele često dešavalo, jer će to sama vlada u svom djelokrugu riješiti.

6. Momentalno je najvažnija dužnost mjesnih odbora, da medju pripadnicima nedavno pozvanih pet godišta (najmladjih) živo porade, da se **o d m a h p o z i v u o d a z o v u i p r i j a v e s v o j i m č e t a m a**. Ništa nije našoj mladoj državi u ovaj čas potrebnije nego mir i red, a taj je kadra izraditi i održati samo disciplinovana i svijesna narodna vojska. Prije su naši momci srlali u sve zlo i najveće pogibelji tudjinu za volju, pa im treba predočiti, da sad kad polaze u vojsku, ne polaze više u službu Nijemaca i Madjara, nego u službu svoje domovine i svog naroda.

Toliko na znanje i ravnanje svima, pod strogom naredbom, da se gornjih propisa i uputa u cjelosti točno drže.

Tom zgodom priopćujemo, da će oni mjesni odbori N. V., koji su po središnjem odboru Narodnog Vijeća potvrđeni, dobiti ovih dana službenu potvrdu s pravom djelovanja u gornjem pravcu.

Konačno nam je posebice upozoriti, da se sve legitimacije, izdane sa oznakom "p o v j e r e n i k Narodnog Vijeća SHS za kotar" i t.d., stavljaju ovime izvan krijeposti. Te su legitimacije bile izdane u **a g i t a c i o n e s v r h e** prvih dana prevrata, ali pravno ne ovlašćuju na nikakav upravni djelokrug. Naslov i djelokrug povjerenika N. V. odredjen je samo posebnim imenovanjem i posebnim dekretom vlade Narodnog Vijeća SHS. Svi posjednici ovakovih legitimacija dužni su ih stoga odmah povratiti Narodnom Vijeću: sekciji za organizaciju i agitaciju.

ZAGREB, 18. studenoga 1918.

Dr. Ante Pavelić, v. r.

Svetozar Pribičević, v. r.

Dr. B. G. Angjelinović, v. r.
povjerenik sekcije za organizaciju i agitaciju.

241.

Zagreb, studeni 1918.

Zabilješka o naredbi Narodnog vijeća SHS, kojom se nalaže upravnim vlastima, da djeluju u skladu sporazuma s mjesnim odborima Narodnog vijeća.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 38/1918.

S.H.S.

NARODNO VIJEĆE
FINANCIJALNI ODSJEK
INTERURB. TELEFON BR. 10-10
Pres/Br. 38/N. V.

Gospoda Marko Došen i Đuro Mišćević, narodni zastupnici, članovi Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba.

Narodno Vijeće izdalo je naredbu, prema kojoj upravne vlasti imaju postupati u sporazumu sa mjesnim odborima i organima. U svakom slučaju, gdje bi nastao nesporezum, ima odlučivati predsjedništvo Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba.

242.

Zagreb, 18. studenoga 1918.

Odjel za narodno gospodarstvo Zemaljske vlade u Zagrebu izvoješćuje Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS o izmjenama Zakona o uredjenju šumarsko-tehničke službe u Hrvatskoj i Slavoniji i o izmjenama Zakona o uredjenju zemaljske gospodarstvene stručne službe u Hrvatskoj i Slavoniji.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 426, 427/1918.

Hrv.[atska] slav.[onsko] dalm.[atinska] zemaljska vlada,
odio za narodno gospodarstvo

Broj IV-2589/3 – 1918.

Predmet: Osnova zakona o uredjenju šumarsko-tehničke službe kod političke uprave u Hrvatskoj i Slavoniji

Predsjedništvu
N A R O D N O G V I J E Ć A

u
Z . A . G . R . E . B . U .

Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije raspravio je i prihvatio u svojoj 254., dne 18. srpnja 1918. održanoj sjednici, osnovu zakona o preinaci zakona od 22. siječnja 1894., kojim se uređuje šumarsko-tehnička služba kod političke uprave u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Ova po saboru prihvaćena osnova zakona predložena bje predstavkom od 2. rujna 1918., broj IV-2589/2 bivšemu kralju Karlu IV. na odobrenje, koje nije uslijedilo.

Pošto je Narodno Vijeće na temelju zaključka hrvatskoga državnoga sabora od 29. listopada 1918., sada nosilac vrhovne državne vlasti za Hrvatsku i Slavoniju – to se gore navedena – po saboru prihvaćena osnova zakona predlaže na odobrenje uz niže navedene preinake, koje proizlaze iz promjenjenoga državno-pravnoga položaja uslijed gore spomenutoga zaključka sabora, i to:

1. Ispušta se iz teksta zakona riječ "Kr." u §§ 1., 2., 3. i 5.
2. Ispušta se riječ "kraljevina" u naslovu, u §§ 6. i 7., te u opasci priloga A.,
3. § 5. ima glasiti ovako:

"Zemaljskog šumarskog nadsavjetnika i zemaljske šumarske savjetnike imenuje na predlog povjerenika za narodno gospodarstvo Narodno Vijeće. Ostale šumarsko-tehničke činovnike i nadlugare imenuje povjerenik za narodno gospodarstvo".

4. § 11. ima glasiti ovako:

"Provedba ovoga zakona povjerava se povjereniku za narodno gospodarstvo".

Prema sada navedenom sastavljena je pod ./.. privita osnova – zakon odobravajućega riješenja.

U Zagrebu, dne 18. studenoga 1918.

Dr. Živko Petričić [v. r.]

Predsjedništvo hrv.[atsko] slav.[avonsko] dalm.[atinske] zemaljske vlade, odjel za narodno gospodarstvo

Broj 371 Prs. – 1918.

Predsjedništvu Narodnoga vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba
u

Z A G R E B U.

Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije raspravio je predloženu mu osnovu zakona o uređenju zemaljske gospodarstvene stručne službe u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji u 254., dne 18. srpnja 1918. držanoj sjednici, te ju glasom dopisa svoga od 19. srpnja 1918. broj 2338-1913-1918. prihvatio u trećem čitanju s promjenama i dodacima.

Ovako po saboru prihvaćena osnova zakona predložen bje predstavkom od 3. rujna 1918. broj I-B – 54/3 bivšem kralju Karlu IV. na odobrenje, koje nije uslijedilo.

Pošto je Narodno vijeće na temelju zaključka hrvatskoga državnog sabora od 29. listopada 1918. sada nosilac vrhovne državne vlasti za Hrvatsku i Slavoniju, to se gore navedena – po saboru prihvaćena – osnova zakona predlaže na odobrenje, uz niže navedene preinake, koje proizlaze iz promijenjenoga državno-pravnoga položaja uslijed gore spomenutoga zaključka sabora i to:

- 1./ ispušta se riječ "kr." u §§ 1., 2., 6., 11., 13., 14. i u prilogu I.,
- 2./ ispušta se riječ "kraljevina" u naslovu, zatim u § 9. i u prilogu I.,
- 3./ § 3. ima glasiti ovako:

"Sve zemaljske gospodarstvene činovnike V. i VI. činovnog razreda imenuje na prijedlog povjerenika za narodno gospodarstvo Narodno Vijeće, a ostale činovnike i službenike povjerenik za narodno gospodarstvo."

- 4./ § 15. ima glasiti ovako:

"Povjerenik za narodno gospodarstvo odredit će naredbom, kad će ovaj zakon stati na snagu."

- 5./ § 16. ima glasiti ovako:

"Provedba ovoga zakona povjerava se povjereniku za narodno gospodarstvo."

Prema sada navedenom sastavljena je pod ./ privita osnova – zakon odobravajućeg – riješenja.

U Zagrebu, dne 18. studenoga 1918.

Dr. Živko Petričić [v. r.]

243.

Zagreb, 19. studenoga 1918.

Zapovijed Narodnog vijeća SHS o određivanju cijena živežnih namirnica.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 308/1918.

N a r e d b a

Narodnog Vijeća od 19/XI 918

U svrhu regulisanja cijena svim za ljudski život nuždnim potrebštinama određuje se, da imaju stupiti na snagu predratne cijene uz onu primjerenu povišicu koja će biti ustanovljena na temelju provedbene naredbe povjereničkog vijeća, koja naredba se imade u najkraćem roku izdati.

P r i b i č e v i ć v. r.

P a v e l i ć v. r.

M i h a l o v i c h v. r.

244.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Ban Hrvatske i Slavonije priopćava Narodnom vijeću SHS, da je Povjereničko vijeće 19. studenoga donijelo zaključak da se prijeki sud još ne ukida.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2304/1918.

Br. 2304/N.V.²⁵⁷

Broj 5434/Pr. – 1918.

Predsjedničtvu
Narodnog Vijeća SHS

u

Z a g r e b u.

Na dopis od 16. o. m. br. 155/pres. čast mi je priopćiti, da je u povjereničkom vijeću od 19. o. mj. stvoren jednoglasni zaključak, da se prijeki sud za sada ne ukine.

U Zagrebu, dne 22. studenoga 1918.

Mihalovich [v. r.]

245.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Ban obavještava Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS da je na sjednici Povjereničkog vijeća zaključeno da činovnici u Primorju moraju ostati na svojim mjestima te da im se plaće i dalje isplaćuju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 307/1918.

Broj 5467/Pr. – 1918.

br: 307

Predsjedničtvu
Narodnog Vijeća SHS

u

Z a g r e b u

Povjereničko vijeće zaključilo je u sjednici od 19. o. mj., da činovnici Primorja, bez obzira na to, da li su po taljanskoj okupacionoj vojsci skinuti sa svog mjesta ili ne,

²⁵⁷ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

imadu ostati u dosadanjem svom boravištu, to jest na dosadanjem mjestu uredovanja, te da im se plaća i dalje imade isplaćivati.

Častim se ovaj zaključak odnosno na dopis toga predsjedništva od 19. studenoga t. g. broj 307/Pr. na znanje staviti.

U Zagrebu, dne 22. studenoga 1918.

Mihalovich

246.

Zagreb, 9. siječnja 1919.

Okružnica upućena svim mjesnim odborima Narodnog vijeća SHS, kojom se daju upute o provedbi likvidacije mjesnih odbora. Nalaže se doznačiti svu gotovinu Financijskom odsjeku Narodnog vijeća u Zagrebu, da se svi spisi i zapisnici otpreme Sekciji za organizaciju i agitaciju i da se odbori ne smiju odmah razići, jer će provoditi "nove zadatke". Mjesni odbori bivših narodnih vijeća dobit će novo ime i znatno veći djelokrug. Imat će zadaću socijalno, ekonomski i kulturno uzdizati narod i biti zaštita narodu protiv nepravednih postupaka. Oni mjesni odbori, koji će se uplitati u poslove koji ne spadaju u njihovu nadležnost, bit će raspušteni (dokument je nepotpun, nedostaju str. 2 i 3).

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 1009/1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 1009 A.O.

Zagreb, dne 9. siječnja 1919.

O K R U Ź N I C A.

svim mjesnim odborima Narodnog Vijeća.

Pozivom na komunike predsjedništva od 28. prosinca prošle godine o raspustu mjesnih odbora Narodnog Vijeća priopćuje Vam se u pogledu provedbe likvidacije slijedeće:

1./ Svu gotovinu koja se nalazi u Vašem posjedu imadete nakon pokrića eventualno nepodmirenih obveza doznačiti financijskom odsjeku Narodnoga Vijeća u Zagrebu. Isto tako imadete tom odsjeku poslati sve vrijednosne papire, odnosno ine u ime Narodnog poreza primljene vrijednote i dragocjenosti.

2./ Sve spise, koji god su se nakupili kod Vas od prvoga dana poslovanja pa do dana likvidacije, nadalje sve sjedničke zapisnike, brošure, tiskanice, proglase i t.d. jednom riječi sve što god ste primili sa i t.d. imadete u dobro zašivenom omotu ili čvrstom sandučiću otpremiti na ovu sekciju.

3./ Kako je u rečenom komunikeju spomenuto raspuštaju se mjesni odbori u toliko, što prestaju djelovati u dosadašnjem pravcu, dakle se ti odbori nemaju posvema razići, već i nadalje ostati na okupu da uzmognu provadjati sve nove zadatke, koji im budu od ove sekcije namjenjeni.

Mjesni odbori bivših Narodnih Vijeća, koji će dobiti novo ime i novi znatno veći djelokrug imati će nadalje voditi brigu o potrebama naroda, te biti kao i dosele zaštita narodu protiv nepravdnog postupka bilo koje vrste javnih upravnika. Ti odbori podržavat će stalnu vezu između naroda i ove sekcije te eventualno državnoga vijeća, kojim će moći iznašati svoje tegobe i svoje želje. Ovi odbori imati će zadaću da socijalno, ekonomski i kulturno narodnim institucijama, ma da su iste po svojem unutarnjem ustroju trebale da budu skroz altruističke institucije.

Pozivamo sve bivše mjesne odbore Narodnih Vijeća, da se pomalo pripravlaju za rad u smislu gore spomenutom, a ova će sekcija u najkraćem vremenu izraditi opsežni naputak za provadjanje svih navedenih zadaća.

U koliko bi se pokazalo da mjesni odbori nisu sposobni da provadjaju tako važne i velike zadaće, te u koliko bi se mjesni odbori opet počeli uplitati u poslove koji na njih apsolutno ništa ne spadaju, odredit će ova sekcija bezuvjetno raspust takovih odbora, te se pobrinuti da taj sav rad makar uz pomoć odličnih i savjesnih pojedinaca – ako svojih povjerenika – provede.

U Zagrebu, dne 9. siječnja 1919.

POVJERENIK NARODNOGA VIJEĆA, SEKCIJE
ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Dr. B. G. Angjelinović v. r.

IX. Organizacija i rad odbora Narodnog vijeća SHS

247.

Karlovac, 21. listopada 1918.

Jugoslavenski demokratski klub u Karlovcu izvješćuje o svom osnutku i traži da dio njegovih članova uđe u Narodno vijeće SHS, te odgovor Narodnog vijeća.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 211/1918.

Uglednom

"NARODNOM VIJEĆU SLOVENACA, HRVATA I SRBA"
u
ZAGREBU.

Potpisani časte se uglednome "Narodnome vieću" priopćiti, da se je u proljeću 1918. ustrojio i konstituirao u Karlovcu izvanstranački "Jugoslavenski demokratski klub", kojemu je pročelnikom Dr. Božo Vinković, odvjetnik, zamjenikom pročelnika Ljubomir Miljušević, odvjetnički kandidat, tajnikom i blagajnikom Franjo Horvat-Kiš, učitelj i književnik, a zamjenikom ovoga Dr. Branko Vrga, odvjetnik, te koji broj[i] 53 člana.²⁵⁸

Pošto je taj klub osnovan na principu narodnoga jedinstva Slovenaca, Hrvata i Srba i bezuvjetnoga prava samoodredjenja našega naroda, prijavljujemo ga u smislu jednodušnoga njegovoga zaključka u "Narodno Vijeće" te prema tč. 4. "Pravilnika" ovoga Vijeća molimo za opredjeljenje razmjernoga broja odaslanika, te kao takve u ime kluba naznačujemo dolje potpisane.

Pod ./.. prilažemo imenik članova "Jugoslavenskoga demokratskoga kluba" u Karlovcu.

U K a r l o v c u , 21. oktobra 1918.

Tajnik:
Franjo Horvat Kiš [v. r.]

Pročelnik:
Božo Vinković [v. r.]

Zamjenik pročelnika:
Ljubomir Miljušević [v. r.]

²⁵⁸ U nastavku se navodi popis svih članova, koji je ovdje izostavljen.

Br. 211 Pred. N. V.
ex 1918

"Jugoslavenskom demokratkom klubu"
u
Karlovcu
na ruke dra. Bože Vinkovića, pročelnika

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća primilo je s toplim priznanjem na znanje Vašu izjavu, da "Jugoslavenski demokratski klub" prihvaća zaključke Narodnoga Vijeća i njegova načela u našoj narodnoj politici, koja su naglašena u objavi od 19. listopada o. g.

Budući da je kod kreiranja Narodnoga Vijeća uzet obzir na sve postojeće stranke, koje su se postavile na ideju narodnoga jedinstva, prava samoodređenja i samostalne države SHS; budući da su u račun uzete skupine i stranke, koje nijesu ograničene na stanovito mjesto ili prijedjel, nego se protežu na čitavi teritorij države SHS; budući da je napokon broj delegata iz Banovine²⁵⁹ u središnji odbor ograničen na trinaestoricu, koji su već izabrani, to nove skupine, osobito regionalne, mogu direktno sudjelovati u Narodnom Vijeću i u središnjem odboru samo putem sporazuma sa strankama, koje su do sada zastupane u Narodnom Vijeću.

Predsjedništvo:

248.

Osijek, 21. listopada 1918.

Ante Pinterović iz Osijeka izvještava da su 15. listopada prijatelji "Hrvatske obrane" osnovali političku skupinu Hrvatsko Kolo koja je zaključila da pristupa Narodnom vijeću SHS i da prihvaća njegove zaključke i pravilnik, te odgovor Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 15/1918.

Predsjedništvo Br. 15
Osijek, 21. listopada 1918.

Poštovano predsjedništvo
Narodnog Vijeća

Zagreb

Čast nam je priopćiti, da su se prijatelji "Hrvatske Obrane" sastali dne 15. o. m. na dogovor u Osijeku i osnovali političku skupinu "Hrvatsko Kolo" u Slavoniji.

²⁵⁹ Misli se na Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju.

Na ovom sastanku stvoreni su zaključci, koji su objavljeni u "Hrv. Obrani", koju prilažemo ovomu dopisu.

Izvršni odbor se konstituirao ovako:
predsjednik Dr. Ante Pinterović,
podpredsjednici Dr. Franjo Papratović, i Msgrs Antun Akšamović,
tajnik Stjepan Flodin.

Pošto je sastanak zaključio, da skupina "Hrvatsko Kolo" imade pristupiti Narodnom Vijeću, prijavljujemo ovime taj pristup te prihvaćajući sve zaključke Narodnog Vijeća od 19. o. m. kao i pravilnik od 6. o. m., molimo sl.[avno] predsjedništvo, da ovaj pristup primi na znanje.

"Hrvatsko Kolo" zastupat će u N. V. predsjednik ili jedan od njegovih zamjenika.

Sa odličnim poštovanjem

Dr. Pinterović
predsjednik

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Br. 15/N.V.

Zagreb, 25. X. 1918.

Velemožnom gospodinu
DRU. ANTI PINTEROVIĆU
narodnome zastupniku
u/

OSIEKU.

Predsjedništvo Narodnoga Vijeća primilo je sa toplim priznanjem na znanje Vašu izjavu, da "Hrvatsko Kolo u Osijeku" prihvaća zaključke Narodnoga Vijeća i njegova načela u našoj narodnoj politici, koja su naglašena u objavi izdanoj narodu od 19. listopada o. g.

Ujedno Vam se javlja, da kao narodni poslanik prema pravilniku Narodnoga Vijeća možete sudjelovati u plenumu Narodnoga Vijeća. Budući da je kod kreiranja Narodnoga Vijeća uzet obzir na sve postojeće stranke, koje su se postavile na ideju narodnog jedinstva, prava samo-odredjenja i samostalne države Hrvata Slovenaca i Srba; budući, da je broj delegata u središnji odbor iz Banovine²⁶⁰ ograničen na trinajstoricu, koji su već izabrani, to nove skupine mogu direktno sudjelovati u Narodnome Vijeću i u središnjem odboru samo putem sporazuma sa strankama, koje su do sada zastupane u Narodnom Vijeću.

²⁶⁰ Isto.

249.

Sarajevo, 25. listopada 1918.

Središnji odbor Stranke prava za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu javlja da želi pristupiti Narodnom vijeću SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 453/1918.

Uglednom

Središnjem odboru "N a r o d n o g v i j e ć a",
Z a g r e b.

Stranka je prava za B.[osnu] i H.[ercegovinu], uvažujući prilike, u kojima živi hrvatski narod i svjesna velikog i odlučnog momenta, zaključila, da će sa svim strankama poraditi zajednički oko slobode i nezavisnosti našega naroda. U tu je svrhu na zasjedanju od 23. o. mj. stvorila rezoluciju koju Vam ovdje priklapamo.

Naglasiti moramo, da je naš zaključak stvoren jednodušno i da je potekao iz čistog osvjedočenja.

Želimo da stupimo u narodno vijeće, da možemo zajednički s drugima poraditi na velikom započetom djelu.

Reda radi javljamo Vam, da smo gosp. dru Jozu Sunarića obavijestili, da smo se u smislu pravila obratili na središnji odbor Narodnog vijeća.

S bratskim pozdravom i odličnim štovanjem:

Za Središnji odbor Stranke prava za B. i H.

Sarajevo, dne 25. listopada 1918.

Josip Vancaš Požeški [v. r.]
gragj.[evinski] nadsavj.[etnik]

† Josip,²⁶¹ nadbiskup [v. r.]

Dr. Srećko Perišić [v. r.]
odvjetnik

²⁶¹ Stadler.

250.

Zagreb, 27. listopada 1918.

Skladatelj Petar Konjović iz Zagreba javlja o Rezoluciji donesenoj 2. listopada o položaju Hrvata i Srba u južnoj Ugarskoj te o sastanku vođa srpskih demokratskih elemenata, koji su izvan Srpske radikalne i Liberalne stranke.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 230/1918.

Predsjedništvu

Narodnog Vijeća

u Zagrebu.

Vodje srpskih demokratskih elemenata u južnoj Ugarskoj, oni koji su izvan srp.[ske] radikalne i liberalne stranke, poimence: G.g. Dr Tihomir Ostojić, sekretar Matice Srpske i Dr Ignjat Pavlas, advokat, iz Novog Sada i Dr Joca Lalošević, advokat, iz Sombora, na sastanku od 24. o. m. u N.[ovom] Sadu, odnosno 25. o. m. u Somboru, ovlastili su me da Narodnom Vijeću učinim sledeća saopštenja:

Svi srpski elementi demokratskog mišljenja, a pouzdano i stare dve stranke: radikalna i liberalna, s punim pouzdanjem očekuje da će se Narodno Vijeće svim svojim autoritetom i snagom kojom raspoláže, založiti da Vojvodina, tj. oni krajevi južne Ugarske (Banat, Bačka, Baranja), gdje je brojna, politička, ekonomska i kulturna premoć Srba i Hrvata utvrđena, uz obzir još na slavenska naselja Slovaka i Rusina, ima pri osnivanju naše narodne, jugoslovenske države, nedeljivo ući u tu državu i njen sastav. U očekivanju toga, gore navedeni saopštavaju Narodnom Vijeću, da su dne 2. okt.[obra] o. g., neznajući još za konstituisanje Narodnog Vijeća, formulirali svoje gledište na politički položaj svoga naroda i pokrajine u kojoj žive. O tom govori sledeća

Rezolucija

nezavisnih Srba i Hrvata iz južne Ugarske, donesena na pouzdaničkom sastanku, održanom 2. oktobra 1918. godine.

1. U doba preustrojstva Austro-Ugarske monarhije, dok je narodima Austrije i vladajućem plemenu mađarskom omogućeno da izraze jasno svoje političko stanovište, Srbima i Hrvatima (Bunjevcima i Šokcima) u južnoj Ugarskoj, koji u ugarskom parlamentu nemaju ni jednog svoga poslanika, oduzeta je mogućnost, da se putem javnog zbora ili putem svojih javnih organa izjasne u pitanju samoodredjenja naroda, jer je ugarska vlada ukinula slobodu javnog sastajanja i slobodu štampe, te po 171-173 §§. V.-og zak. čl. iz g. 1878 deliktom draženja i veleizdaje progoni svakoga, koji bi u duhu općeg narodnog stanovišta pokušao da se javno izrazi u pitanju narodnog samoodredjenja.

2. S obzirom na gornje prilike, nezavisni Srbi i Hrvati iz južne Ugarske, rešili su, da se radi zauzimanja općeg političkog stanovišta Srba i Hrvata u južnoj Ugarskoj skupe na pouzdaničkom sastanku na kom jednoglasno izjavljuju da smatraju jedino mirovnu konferenciju za merodavnu u pogledu rešenja jugoslovenskog pitanja, a u vezi sa Bačkom, Banatom i Baranjom, kao budućim sastavnim delom slobodne zajedničke države sviju Jugoslovena.

3. Osudjuju svako ono političko istupanje, koje u jugoslovenskom pitanju, a u vezi sa Bačkom, Banatom i Baranjom ne stoji na napred označenom stanovištu, jer samo tako stanovište odgovara općem političkom shvatanju sviju Srba i Hrvata u južnoj Ugarskoj.

Ta je Rezolucija objavljena prviput 20. listopada o. g. u osečkom "Jugu" (br. 188 iz 1918), dakle u isti mah kad je objavljeno konstituiranje Narodnog Vijeća u Zagrebu.

Navedene ličnosti koje se smatraju ovlaštenima da govore za sve one koji su potpisali gornju rezoluciju, imena tih nisu objavljena radi političkih prilika u Ugarskoj, ovlastile su me da tu rezoluciju potkrepim sledećom njihovom izjavom, utvrđenom na našem sastanku od 24. i 25. o. m.

4. Pošto je konstituisanje Narodnog Vijeća objavljeno, to donosioci gornje rezolucije izjavljuju da se u stvari općih osnovnih političkih shvatanja i svih pitanja koja se tiču Srba i Hrvata iz južne Ugarske a u vezi s celokupnošću problema za čije rešenje je stvoreno Narodno Vijeće 18. ov. m. u Zagrebu stavlja na stanovište izraženo u proglasu Narodnog Vijeća i priznaju Narodnom Vijeću potpunu i isključivu kompetenciju i stvari vodjenja narodne politike.

5. Žele da se između Narodnog Vijeća i pomenutih srpskih demokratskih grupa u južnoj Ugarskoj postavi veza, tako da budu zastupljeni u Narodnom Vijeću. Preporučuju za svoje zastupnike kao članove Narodnog Vijeća prof. Milutina Jakšića, Dr Tihomira Ostojića i Petra Konjovića. Radi teškoća političke naravi potrebno je za prvu dvojicu da se mogu preseliti u Zagreb. Stoga se njihova imena mogu objaviti tek kada budu izvan domašaja upravnih mađjarskih šikana i perzekucija. Treći je već u Zagrebu, slobodan u ovom pogledu.

Navedene ličnosti su u svako doba spremne da poverljivo saopšte Narodnom Veću imena onih grupa i pojedinaca u čije ime govore. Očekuju, preko svoga zastupstva, u Narodnom Vijeću, obaveštenja, uputstva i direktive koje će im biti merodavne za političko držanje njihovo i njihovih grupa. Spremni su da dadu potrebne podatke kao i moralna i materijalna sredstva u korist stvari.

Tim iscrpljujem saopštenja koja sam od navedenih ličnosti iz južne Ugarske primio da ih učinim predsedništvu Narodnog Vijeća u Zagrebu.

U Zagrebu, 27. oktobra 1918.

kompozitor Petar Konjović [v. r.]

251.

Split, 28. listopada 1918.

Dr. Bulat iz Splita brzojavlja Narodnom vijeću SHS u Zagreb da je na zboru održanom 2. srpnja osnovana Narodna organizacija u Splitu, te moli upute Narodnog vijeća za konstituiranje i rad odbora u Dalmaciji.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 114/1918.

Br. 114

28. X. 1918.

BRZOJAVKA

Narodno Vijeće – Sabor – Zagreb

Vašim saopćenjem od 23. [X. 1918.] pozivate pristaše svih stranaka i grupa da se okupe po svim mjestima pod imenom odbora narodnog vijeća. Pošto ovdje postoji politička organizacija za čitavu pokrajinu odabrana na zboru 2. srpnja koja provadja organizaciju po općinama, po selima, općinske pododbore i koja organizacija je delegirala članove za Narodno Vijeće izvolite žurno brzojavno proglasiti opstanak narodne organizacije za Dalmaciju u Splitu i izjaviti da se moraju konstituirati općinski odbori u Dalmaciji preko ove narodne organizacije u svrhu da nebi nastala zbrka u tumačenju vašeg saopćenja i u svrhu da se nebi organiziralo u jednoj općini više odbora bez zajedničkog programa rada te obzirom na poteškoće saobraćaja između raznih mjesta u pokrajini i sa Zagrebom. Sutra drži se ovdje sjednica narodne organizacije kojoj pristupaju članovi iz pokrajine pa radi direktive i daljnijega rada trebamo žurni brzojavni odgovor. Dr. Bulat predsjednik

252.

Zagreb, 29. listopada 1918.

Zabilješka o pitanjima Odbora Narodnog vijeća u Ogulinu u vezi s daljnjim aktivnostima.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 130/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 130/N.V.

Zagreb, 29. X. 1918.

- 1.) Ogulinski odbor N. V. moli da se što prije afixira u novinama potvrda Nar. Vijeća
- 2.) da mu se priopći obrazac prisege
- 3.) da mu se pošalju tiskanice izvan one glaseće na "Narod! Vojnici!", koju su zadnju tiskanicu njegovi izaslanici danas preuzeli.

- 4.) da mu se pošalju govori pretsjednika, Pribičevića i dra. Pavelića, te dra. Prebega.
5.) da mu se priopće principi, prema kojima se ima rasporezati narodni porez.

Zaključeno i potpisano

[.....]²⁶²

253.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Središnja kancelarija Narodnog vijeća SHS u Zagrebu dostavlja povjereniku za unutarnje poslove zaključke Središnjeg odbora, koji je prihvatio prijedloge Vitomira Koraća o ratnim zarobljenicima.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 192 i 259/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 192/N.V.

Zagreb, 30. listopada 1918.

1918.

Središnji odbor Narodnoga Vijeća u svojoj sjednici od 29. listopada 1918. stvorio je zaključke, koje preko središnje kancelarije Narodnog Vijeća šalje visokoj vladi izvršenja radi.

Predlozi V. Koraća /:prihvaćeni/:

I. Odmah se svi ratni zarobljenici proglašuju potpuno slobodnim radnicima, koji potpuno slobodno sklapaju radne pogodbe, te potpadaju u svemu istim propisima, kojima potpadaju obrtni i tvornički radnici, odnosno kućna služinčad ili poljodjelski radnici, već prema naravi svog zaposlenja.

II. Ukidaju se sve iznimne mjere, koje su nametnute radništvu uslijed propisa o ratnom podavanju, to jest dokida se t.zv. militarizovanje poduzeća, pa se radništvo svih poduzeća u svim svojim dužnostima i pravima izjednačuje ostalom obrtnom odnosno tvorničkom radništvu.

Gospodinu povjereniku
zemaljske vlade za unutarnje poslove Dru.
SRGJANU BUDISAVLJEVIĆ-U
ZAGREB.

²⁶² Potpisi nečitki.

254.

Zadar, 31. listopada 1918.

Plakat *Gospodarskog udruženja iz Zadra pod naslovom "Jugoslavenskom narodnom vijeću u Zagrebu"*, kojim udruženje poziva svoje članove da rade i djeluju samo po uputama Narodnog vijeća SHS u Zagrebu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 457/1918.

Jugoslavenskom
"NARODNOM VIJEĆU"
=== U ZAGREBU. ===

GOSPODARSKO UDRUŽENJE, kao stjegonoša udruživanja naše narodne privredne snage, naših poljodjelaca u ovim krajevima Jugoslavije, prijanja sa zanosom da suradjuje na velikom djelu ujedinjenja našeg jugoslavenskog svijeta: Hrvata, Srba i Slovenaca, da pomogne sagraditi našu nacionalnu državu.

Priključuje se velebnom djelu našeg "Narodnog Vijeća", te polaže svečanu zakletvu na oltar mile domovine, da će se sa svojim milim i slobode i pravice željnim poljodjelcima pokoravati odlukama "Narodnog Vijeća", te kao dobro disciplinovana narodna vojska vršiti zapovjedi, koje imaju da nas sve zajedno vode od bolje sreće i budućnosti.

Priključuje se veličanstvenoj slavi naroda našega na osvit dana, koji nosi ostvarenje narodnih ideala našeg cjelokupnog naroda, a naročito našeg seljaka, našeg narodnogospodarskog života, koji je stup procvata i napretka svake države.

Mi i naš poljodjelac okupljeni smo silnom srećom, što nam je palo u dio, da budemo snažni suradnik u izgradnji naše slobodne, demokratske, jedinstvene i samostalne države, pozdravljamo sa zanosom "Narodno Vijeće" i pozivamo naše članove i ostale gospodare širom domovine, da udese svoj rad i djelovanje samo po nauptcima i odredbama "Narodnog Vijeća".

Braćo poljodjelci!

Svi kao jedan prionite uz zastavu narodne slobode, jedinstva, bratstva i ravnopravnosti, koju je naše "Narodno Vijeće" razvilo za sreću i spas poljodjelaca Hrvata, Srba i Slovenaca u našoj zajedničkoj domovini! Sveta je dužnost svakog pojedinca da doprinese, svoj moralni i materijalni obol za sreću sviju nas – jer sada je samo do nas, da se pokažemo dostojni novih tekovina, u našim je rukama naša sreća.

Slavimo narodnu slavu, ponosimo se i veselimo se, radimo i doprinosimo, ali budimo dostojanstveno mirni i poslušni; ništa ne riješavajmo bez odluke "Narodnog Vijeća" i njegovih organa, a nipošto ne ugrožavajmo ličnu i imovinsku slobodu ma koga bilo, niti se dajmo zavesti još onim rijetkim zabludjelim sinovima ove zemlje ili tudjincima; ništa ne riješavajte sami jer Narodno Vijeće vodi očinsku brigu za interese naših poljodjelaca, te će oni dobiti potpuna svoja prava.

Gospodarsko Udruženje, koje je razvilo zastavu borbe za prava našeg poljodjelca, budno prati sve događaje, te će zdušno i požrtvovno raditi, da naš poljodjelac zauzme u novoj državi sebi dostojan i zasluženi položaj.

Gospodarsko Udruženje pribiće spomen ploču na domu narodnog gospodarstva, na koju ste vi, braćo težaci, krvlju upisali: seljačko pravo, uredjenje zemljišnih odnošaja, gospodske povlastice, pristup težaka u narodni sabor, zadovoljavanje kulturnim potrebama težaka i sve što vam je za gospodarsku samostalnost potrebno.

Nema sile koja će vas prikratiti u vašim pravima, pa za to potpuno se pouzdajte u "Narodno Vijeće."

Živila sloboda! Živio ujedinjeni jugoslavenski narod! Živila naša slobodna narodna država! Živio naš narod!

Braćo poljodjelci, budite spremni, kad vas pozovemo na djelo!

ZADAR, dne 31 Listopada 1918.

Za Gospodarsko Udruženje

Predsjednik: MATE ČEPERNIĆ s. r. Podpredsjednik: MATE DRAŽOVIĆ s. r.

ANDRIJA GORTAN s. r. – VICKO ZANETOV s. r. – KRSTO PEROVIĆ s. r.
profesor IVO JURAS s. r. – IVO RIMANIĆ s. r.

255.

Zagreb, 2. studenoga 1918.

Plakat kojim Redarstveno povjereništvo u Zagrebu obavještava građanstvo da je od 3. studenoga zabranjeno svako točenje i prodavanje alkoholnih pića.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, bez izvorne oznake, 18/1918.

OGLAS.

Po nalogu povjerenika Narodnog Vijeća za javnu sigurnost za grad Zagreb stavlja se do općeg znanja, da je počevši od sutra dne 3. studenoga o. g. zabranjeno svako točenje i prodavanje vina i drugog žestokog pića.

Zabrana ova odnosi se na restauracije, gostione, kavane, krčme, sitničarije i bilo kakove druge lokale i trgovine.

Protiv prekršitelja postupat će se najstrožije.

U Zagrebu, 2. studenoga 1918.

Redarstveno povjereništvo:
Dr. Cesar u z.

256.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Odjel za pravosuđe Zemaljske vlade u Zagrebu javlja Narodnom vijeću SHS, da je kopri-
vnički prijeki sud osudio na smrt i smaknuo jednog čovjeka. Središnja kancelarija Naro-
dnog vijeća naredila je odboru Narodnog vijeća u Koprivnici da izvijesti tko je osnovao
prijeki sud.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 471/1918.

Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinska

z e m a l j s k a v l a d a

odjel za pravosuđe.

Br. 18327

Narodnome vijeću S.H.S.

Z a g r e b.

Prema ovamo ustupljenoj telefonskoj vijesti kotarske oblasti Koprivnica justificiran
je dana 4. studenoga 1918. u Koprivnici jedan čovjek po prijekom sudu.

Budući da prema ovamo stiglim službenim izvještajima u Koprivnici nije još izaslan
na zakonu osnovani prijeki sud, čini se, da je taj prijeki sud naredjen po odboru Naro-
dnoga vijeća.

Kako su sada, gdje se je pojavila potreba, organizirani zakoniti prijeki sudovi, umo-
ljava se Narodno vijeće, da izvoli shodno uputiti odbore Narodnoga vijeća, da ne ima
mjesto postavljanju prijekih sudova po njima, da se tako izbjegnu eventualnim sukobima
i neredima u vršenju pravosudja.

U Zagrebu, dne 5. studenoga 1918.

Povjerenik za pravosuđe:

Badaj [v. r.]

257.

Zagreb, 7. studenoga 1918.

Ban Mihalovich dostavlja Narodnom vijeću SHS zaključak donesen na povjereničkoj
sjednici od 5. studenoga, u kojemu se konstatira da povjerenik za narodnu obranu nije
prisustvovao ni jednoj sjednici Povjereničkog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, bez sign. 2292/1918.

BAN
HRVATSKE SLAVONIJE i DALMACIJE

Broj 5308 Pr.-1918.

Predsjedničtvu Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba

Z a g r e b.

Čast mi je tomu predsjedničtvu priopćiti, da je u povjereničkoj sjednici od 5. o. mj. stvoren jednoglasno slijedeći zaključak:

1. Konstatuje se, da povjerenik za narodnu obranu do sada nije prisustvovao ni jednom povjereničkom vijeću, niti se je dao zastupati, nadalje da se pojedini povjerenici uopće ne mogu s njime staviti u dodir, konačno, da vojnički odio jednostavno zaplijenjuje živežne namirnice /:satnik Šestak, zaplijenio je jedan vagon volova:/, a da se sa povjerenikom za prehranu nije stavio u sporazum.

Zaključuje se to staviti do znanja predsjedničtvu Narodnog Vijeća sa zamolbom, da izda shodne odredbe.

U Z a g r e b u, dne 7 studena 1918.

Mihalović [v. r.]

258.

Zagreb, 8. studenoga 1918.

Obavijest o neredovitom pristizanju novina u pojedine krajeve Hrvatske.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 34/1918.

NARODNO VIJEĆE S H S /SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU/
Broj 34-1918

Gospodin

C E Z A R A K A Č I Ć

povjerenik Narodnoga Vijeća za poštu brzozjav i telefon

u

Z A G R E B U

Dolaze nam sve više pritužbe, da u najviše krajeva Hrvatske i Slavonije novine uopće ne dolaze, a drugdje stižu neuredno, što u velike smeta organizaciju i prevenciju izgreda, budući je svijet neupućen.

Molimo Vas stoga, da u sporazumu s povjerenikom za željeznice²⁶³ izdate nalog, da se bar novine bezuvjetno otpremaju.

U Zagrebu, dne 8. studenoga 1918.

P. S. Župnik iz Ivanca g. Čvek da[o] Vas je umoliti, da svakako što prije dodjete i održite nekoliko skupština.

²⁶³ V. Wilder.

259.

Rijeka, 10. studenoga 1918.

Zapisnička izjava, koju je dao član Odbora Narodnog vijeća SHS u Rijeci, da će 11. studenoga stići u Zagreb prtljaga grofa Attemsza, koju treba na kolodvoru dočekati i preuzeti.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 749/1918.

Br. 749/N.V.

Zapisnik uzet u središnjoj kanc.[elariji] N. V.

Dolazi gosp. Franjo Jakovčić, od odbora N. V. na Rijeci, te javlja, da će u ponedjeljak 11 o. m. biti otpremljena prtljaga grofa Attemsza za Zagreb, te neka se dočeka i primi na kolodvoru. Umoljava se Sl.[avni] naslov, da izvoli telefonski upitati odlazak vlaka sa Rijeke spomenutog dana.

Jakovčić [v. r.]

U Zgbu, 10/11 1918.

260.

Zagreb, 11. studenoga 1918.

Povjerenik Anđelinović izvješćuje Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS, da izgredi u pokrajini jenjavaju te da Sekcija za organizaciju i agitaciju može započeti sa sistematskim radom i organizacijom. Predlaže, da se imenuju agitatori koji će obići kotareve i izvijestiti o situaciji na terenu.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 55/1918.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA S H S

u Z A G R E B U.

Po izvještajima stiglim jenjavaju i skoro su prestali izgredi u pokrajini, red je uveden djelom silom, a djelom agitacijom.

Kako je kriza u glavnom prošla, može sekcija sada započeti sistematskom organizacijom, preko koje će moći eliminirati nepovoljni utjecaj raznih elemenata.

Da ovu organizaciju sekcija uzmogne provesti, potrebni su joj u prvom redu pouzdanici, preko kojih bi u jednu ruku mogla djelovati, a u drugu ruku dobivati istinska izvješća o stanju u pojedinim mjestima i kotarima.

Na mjestne izvještaje ne može se uvijek osloniti, jer često nijesu dosta objektivni, a u drugu ruku izgleda, da imade i takvih mjestnih organizacija, kojima su na čelu ljudi, koji ne samo da ne mogu puno pomoći, već često i odmažu.

Predlažem, iz navedenih razloga, da se ovlasti sekciju, da namjesti nekoliko pouzdanih agitatora, te da se također uredi i njihova nagrada. Ovi bi obišli nekoje kotare i izvjestili bi o stanju stvari. Pri tome bi razvili agitaciju u skladu sa temeljnim mislima Narodnog Vijeća.²⁶⁴

Za sada predlažem meni, za grupu oko "Novina" predložene i preporučene, i to: velečasnog gospodina Pavla Jesiha i Mihovila Ivšića, te gospodina Dr. Gjurju Kuntarića i Stjepana Barića.

Ova gg. agitirala bi u nekim zagorskim i slavonskim kotarima t.j. u kojima su dobro poznati.²⁶⁵

U Zagrebu, dne 11. studenoga 1918.

Povjerenik:
Dr. Angjelinović [v. r.]

M. P.²⁶⁶

261.

Zagreb, 11. studenoga 1918.

Lav Krnić pita zašto Stjepan Radić nije aktivan u Narodnom vijeću SHS, te predlaže osnivanje Povjereništva za kolonizaciju, koje bi mogao voditi upravo Radić. Krnić moli da se njega imenuje povjerenikom za vlastelinstvo Valpovo-Podgorač.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 1038/1918.

Br. 1038/N.V.

Kancelariji
Narodnog vijeća
u
Zagrebu

Prateć pomno razvitak domovinskih prilika, moram saopćiti da neizmjerni broj žitelja seljačkog stališa nekim nepovjerenjem pita zašto nije i g. Stjepan Radić aktivan u Narodnom Vijeću, odnosno zašto nije i njemu povjerena mogućnost da kao povjerenik u kojoj bilo grani javnog života djeluje?

²⁶⁴ Dvije posljednje rečenice nadopisane su rukom.

²⁶⁵ Posljednja je rečenica nadopisana rukom.

²⁶⁶ Ovalni pečat: "Sekcija Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju SHS".

Upozoravam na ovu činjenicu te sam slobodan predložiti, da se postroji zapovjedništvo za kolonizaciju, koju će g. Radić vrlo uspješno provadjeti.

I. S. demokr. savez u toč. 6. u svojoj rezoluciji od 5. o. mj. razgrijava već pitanja izvlaštenja raznih domena, pa u savezu sa gornjim, može se predmet najpovoljnije riješiti.

Zaista predlažem da se svakom ovećem vlastelinstvu imenuju konkretni povjerenici kojima će biti dužnost budno paziti i bditi nad onim golemim zalihama raznih žitarica, krme, goriva, marve i.t.d. što ih vlasnici tih domena svud i svakako upotrebljuju – samo ne u korist domovine!

Svi ovi kontrolni povjerenici podpadali bi u svom djelokrugu povjereniku za kolonizaciju jer bi mogli istodobno vršiti predradnje za izvlaštenja tih dobara.

Prihvati li domovinska mi vrhovna vlast dakle "Narodno vijeće" ovaj moj u dobroj vjeri i još boljoj nakani stavljeni predlog, tad molim imenovati me povjerenikom za vlastelinstvo Valpovo-Podgorač.

Služio sam vlasnika tih vlastelinstava kao šumar punih 20 godina, pa su mi sve okolnosti do u najmanju sitnicu poznate.

Neprijatna, tuđjinska duša tamošnjeg vlastelina biti će pod kontrolom iskrenog i odlučnog sina ove domovine.

Gora, 11. studenog 1918.

Lav Krnić [v. r.]

262.

Zagreb, 12. studenoga 1918.

Vladin tajnik Maksimović iz Zagreba javlja o zapljeni teglenica s hranom u Vukovaru.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 195/1918.

Pres. br: 195

ex 1918

Narodnom Vijeću
S H S u
Vukovaru.

Gospodin povjerenik Narodnoga Vijeća SHS Edo Marković izašao je nedavno g. vladinoga tajnika Maksimovića u Vukovar, koji je izvijestio, da se tamo na Dunavu nalazi oko 160 šlepova natovarenih raznom robom.

Svaka raspoložba s tom robom najstrožije se zabranjuje svakome pa i tamošnjem odboru Narodnoga Vijeća.

U tom se ravanja radi obavješćujete.

Predsjedništvo
Gosp. Šimrak

Pro domo:

U Vukovaru nalazi se na Dunavu oko 160 šlepova natovarenih raznom robom. Imala bi se izdati stroga odredba odboru narodnog vijeća u Vukovaru da se svaka raspoložba sa tom robom svakome pa i odboru Narodnog Vijeća do daljnje odredbe najstrožije zabranjuje.

U Zagrebu, 12 studena 1918.

Maksimović [v. r.]
vladin tajnik

263.

Osijek, 13. studenoga 1918.

Mjesni odbor Narodnog vijeća SHS u Osijeku dostavlja Narodnom vijeću u Zagrebu zaključke o veleposjedima i tvornicama koje treba staviti pod državnu upravu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2295/1918.

Br. 2295/N.V.²⁶⁷

Mjesni odbor Narodnoga Vijeća u Osijeku.

Osijek, dne 13. XI. 1918.

Zemaljskom Narodnom Vijeću
u/

Z a g r e b u

Potpisani mjesni odbor zaključio je u današnjoj svojoj sjednici i odredio svog člana i predlagача g. Slavka Henča da osobno preda i obrazloži slijedeći zaključak.

I.

Da se svi veleposjedi u obujmu preko 400 jutara stave pod državnu upravu do konačnog riješenja agrarnog pitanja po zakonodavstvu. Gdje se bude pokazalo podesnijim ili gdje to narod bude zahtijevao, neka se zemlje izdadu u jeftin zakup i to prema potrebi i mogućnosti obradbe.

II.

Da se sve tvornice stave u pogon pod nadzorom državne uprave. Da se pako radnicima omogući život i produkcionni troškovi svedu na prihvatitu mjeru, ima se u svakoj tvornici urediti vlastita aprovizacija, iz koje će radnici već dio zarade primati u naravi.

²⁶⁷ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

O b r a z l o Ź e n j e.

Kraj sadanje anarhije postoji opasnost, da će zemlje ostati neobrađene. Prijeti nam otuda, ako već ne glad, to potpuno pomanjkanje poljskih produkata za trgovinu i izmjenu.

Dosadanje vlasnike i upravitelje valja stoga pozvati, da zauzmu svoja upravna mjesta, a prema potrebi može ih se i izmjeniti. Svi oni predbježno su namještenici države.

Ako se to narodu oglasi i time dokaže, da se pitanje veleposjeda hoće i mora zakoni-
tim putem riješiti, neće on smetati obradbu tih polja, nego će i sam prionuti.

Tvorničari ne kane povećati i onako vrlo smanjenu produkciju, nego vegetirati dalje do riješenja pitanja rentabiliteta, koji je sada stavljen u dvojbu. Mnoštvo radnika ostati će tako bez posla. Otuda prijeti opasnost, a povrh toga miruje produkcija prem bi i ti produkti naročito naša drvena roba mogla dobro doći za izmjenu dobara. Ovdje treba da poslovni riziko preuzme država, prem smo uvjereni, da riziko ne predstoji. Manjka-
jući materijal neka tvorničari prijave da se putem izmjene nabavi, jer za naše živežne namirnice možemo dobiti svega.

Potpisani odbor vjeruje u skoro zakonodavno riješenje tih gorućih pitanja, naročito agrarnog ali je ponukan neprestanim nemirima u cijeloj županiji, da ga na ovaj način ne samo pospješi, nego odmah i djelomice ostvari. Time se nada, ne samo umirujući djelovati, nego i predusresti gospodarskom zastoju, možda i katastrofi, te za provedbu u virovitičkoj županiji moli ovim ovlast.

Napominje se, da je predlog jednoglasno usvojen, tek jedan glas traži promjenu cen-
zusa od 400 na 1000 jutara.

Tajnik u. z.

[.....]²⁶⁸

Predsjednik u. z.

ing. D. Šaj v. r.

264.

Zagreb, 13. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS traži da vlada Narodnog vijeća u Sarajevu pošalje svog povjerenika, koji bi održavao vezu između vlada u Zagrebu i Sarajevu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 162/1918.

²⁶⁸ Potpis nečitljiv.

Broj 162 ex. Pres.
1918.

Zagreb, 13. studenoga 1918.

Vladi Narodnog Vijeća S.H.S.
u/
S A R A J E V O.

Sve pokrajine bivše Austro-Ugarske monarhije imaju po jednog povjerenika u predsjedništvu kao člana vlade, koji ima da održava stalne veze između tih oblasti i predsjedništva. Jedino do sad nije tako zastupana Bosna i Hercegovina, zbog čega ne dostaje pregled u mnogim stvarima i zbog čega se događaju izvjestni nesporazumci, kao što je bio ovaj sa generalom Sarkotićem.²⁶⁹ Radi toga predsjedništvo Narodnog Vijeća S.H.S. želi, da predložite jednog svog čovjeka od povjerenja za to mjesto.

Vaš predlog u pogledu protestne note upravljen ententi radi uslova primirja gdje se od strane ententinih vlasti, odnosno Italije, nije uzelo u obzir da Austro-Ugarska više ne postoji, izvršen je već ranije našom notom od 3. studenoga 1918.

Za predsjedništvo S.H.S.

265.

Zagreb, 16. studenoga 1918.

Eksekutivni odbor Gremija zagrebačkih knjigotiskara u Zagrebu prilaže tekst dopisa, kojeg je uputio svim povjerenicima u vezi s narudžbama tiskanica.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 977/1918.

Eksekutivni odbor gremija
ZAGREBAČKIH KNJIGOTISKARA
Br. 8.

U Zagrebu, dne 16. studenoga 1918.

N A R O D N O M V I J E Ć U S H S

u

Zagrebu

Častimo se javiti Narodnom vijeću, da smo priloženi list priposlali svoj gosp. povjerenicima, a u svrhu, da se po mogućnosti što brže udovolji svim potrebama naše nove države na tiskanicama. Slobodni smo da zamolimo i Narodno Vijeće, da sve potrebite

²⁶⁹ Vidi bilješku broj 133.

tiskalice naručuje kod eksekutivnog odbora gremija zagrebačkih vlasnika tiskara s razloga, jer je jedino dobrom organizacijom posla moguće udovoljiti velikim zahtjevima, koje će staviti konstituiranje nove države na tiskarski obrt.

Očekujući, da će Narodno Vijeće odobriti naš korak
bilježimo s odličnim štovanjem

Eksekutivni odbor
gremija zagrebačkih knjigotiskara

predsjednik:
Heumer [v. r.]

blagajnik:
Boranić [v. r.]

ad. br. 977/N.V.

Eksekutivni odbor gremija
ZAGREBAČKIH KNJIGOTISKARA

Br. 8.

U Zagrebu, dne19....

P.n.
TISKOVNI URED
povjerenika Narodnog Vijeća za
u
Zagrebu

Konstituiranje slobodne države SHS stavlja na tiskarski obrt već u prvom početku takove zahtjeve, da će im on samo uz najveći napon svoju silu biti u stanju udovoljiti. Razlog je tomu taj, što su zagrebačke tiskare bile uređene za predratnu potrebu Hrvatske i Slavonije, kada su tiskalice za sve zajedničke institucije većim dijelom dolazile iz vana, a sada će biti potrebite tiskalice i na svim područjima uprave za sadašnje prelazno stanje, dok je na raspolaganje samo minimalan broj radnih sila i predbježno nemoguće nabaviti potrebite sirovine /papir, boje itd./. Uočivši to, sastao se je gremij zagrebačkih vlasnika tiskara dne 5. studenoga na plenarnu sjednicu, te temeljito i potanko pretresao sva pitanja, koja su u savezu s time, da se novoj našoj državi omogući podmirba najnužnijih tiskarskih proizvoda, koja je već sada u početku vrlo znatna.

Gremij zagrebačkih vlasnika tiskara zaključio je jednoglasno, da udruženim silama i najvećom predanošću svi njegovi članovi porade oko toga, kako bi se svladale poteškoće, s kojima se ima da bori naš obrt i da se osigura barem najnužnija potreba tiskalice naše države. U tu svrhu izabran je eksekutivni odbor, kojemu je naloženo, da se

1. obrati na svu gospodu povjerenike naše narodne vlade sa zamolbom, da sve tiskalice, koje treba za svoj resort, naručuje putem toga odbora, koji će sve naručbe razdijeliti među sve zagrebačke tiskare prema tomu, kako je koja uređena, te snabdjevena potrebitim materijalom /papirom/, da može stanoviti posao izvesti;

2. brinuti se oko toga, da se pribave i među sve tiskare podijele sirovine i radne sile;

3. skrbiti se, da državne radnje budu izradjivane najvećim pospješanjem i što je moguće urednije;

4. ispitivati račune za sve, posredstvom odbora dobavljene tiskanice, te tako pružiti sigurnost, da će se svim državnim institucijama i bez jeftimba /koje su uz sadašnje prilike i nemoguće/, zajamčiti opravdane cijene.

U taj odbor izabrana su slijedeća gospoda:

Stjepan Boranić, ravnatelj Hrvatskog Štamparskog Zavoda, Eugen Demetrović, ravnatelj tiskare Granitz, Dragutin Heumer, ravnatelj Dioničke Tiskare, Jan Novak, vlasnik tiskare, Natanijel Dawidsohn, ravnatelj tiskare Rožankowsky i drug, te tajnik August Scholz.

Potpisani odbor stoga moli slavni naslov, da u buduće sve svoje naručbe na tiskanice preda tomu odboru, t. j. kojemu od njegovih članova, ili u poslovnici odbora, koja se predbježno nalazi u uredništvu "Hrvatske Riječi" Preradovićev trg broj 2. II. kat, telefon broj 7-74. /tajnik Scholz/

Preporučujući se uglednom uredu bilježimo

predsjednik:
Dragutin Heumer v. r.
rav.[natelj] Dioničke Tiskare

blagajnik:
Stjepan Boranić v. r.
rav.[natelj] Hrvatskog Štamparskog Zavoda

ad. br. 977/N.V.
Kancelarija
Narodnog Vijeća S.H.S.
primljeno dne 16/11
primjeraka

Slavnom eksikutivnom odboru
zagrebačkih knjigotiskara
na ruke
g. Dragutina Heumera, ravnatelja dioničke tiskare
Zagreb.

Na Vaš dopis od 16 stud.[enog] br. 8. častimo se obavijestiti Vas, da smo Vaše predloge uzeli do znanja, te ćemo se u slučaju potrebe glede tiskanica istima poslužiti.

Exp. Šim. [rak]

266.

Petrovaradin, studeni 1918.

Odbor Narodnog vijeća u Petrovaradinu izvoještuje Narodno vijeće SHS u Zagrebu o svom radu i događajima u Petrovaradinu od 1. do 9. studenoga.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2285/1918.

Br. 2285/N.V.²⁷⁰

ODBOR NARODNOG VIJEĆA S.H.S U PETROVARADINU

Narodnome Vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba
u Zagrebu.

Izvjestaj:

Budući da nijesmo imali nikakovih veza – ni telef.[onskih] ni brzojav.[nih] nijesmo mogli nikakovog izvještaja slati o našem radu i o prilikama u gradu.

1. studena započelo je vojništvo, koje se u gradu nalazilo, otvarati vojnička skladišta (barake), u kojima se je nalazilo razne robe: odijelo, obuća, brašno, šećer, rum i t.d. i za tili čas priključilo se je k njima građanstvo i nastalo je pravo pljačkanje. Silna roba, vrijedna milijune, razvlačila se je cijelu noć čak i na kolima, a sjutra dan dolazili su ljudi i iz okolice: Karlovaca, Kamenice, Bukovca, Novog Sada i t.d. i priključilo se je pljačkašima Petrovaradina.- Na svim mjestima grada i okolice pucali su vojnici u zrak i klicali: živjela sloboda!- Makar da je odmah gradska garda osnovana, nije se moglo odmah zapriječiti daljnje razvlačivanje stvari iz skladišta, jer je u prvom redu bila brojem slaba, a u drugom slaba u svojoj organizaciji.- Krivnja leži na vojničkim oblastima, koje su tekar onda stupile snama u dodir, kad su već izgubile svaki auktoritet i bile posve nemoćne.

2. studena preuzeo je odbor već neke vojničke zgrade u svoju upravu, a 3. XI. sve zgrade ove tvrđave.- Većina časnika posade sastojala se je od Nijemaca i Mađara, koji su pobjegli preko Dunava.- Vojničku blagajnu predali su A.[ustro]-U.[arskoj] banki u Novom Sadu.- Nešto novaca ostalo je te se nalazi u našoj blagajni.

3. o. mj. izgorjelo je noću nekoliko skladišta sa raznom robom. Gradska straža bila je namještena da ih čuva, ali se je uslijed pucnjave noćne razbježala.- Žrtava cijelo vrijeme nije bilo, osim dva, tri slučaja iz neopreznosti.

Danju i noću prolazile su iz Srbije čete za četama, koje njemačke, a koje od bivše Austro-Ug.[arske]- Ove potonje bile su većinom rastrojene i grad.[skoj] straži uspelo je razoružati ih, zadržati train, mašinske puške i ostalo.- Ovdje su se osobito junački istakli bivši srpski zarobljenici, koje smo zadržali, naoružali i u stražu uvrstili.- Pokušalo se je i Nijemce razoružati i zadržati goveda, što su ih tjeroali, ali ovi namjestili su mašinske puške na trgu, te kako su bili brojem nadmoćni, moralo se je od toga odustati – da ne dođe do bezuspješnog krvoprolića.

²⁷⁰ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

Bivši srpski zarobljenici u Ugarskoj, prolazili su ovih dana na tisuće svojim kućama. Kad se je ispostavilo, da su Nijemci nedaleko od Petrovaradina poubijali i bodovima izboli osam Srbijanaca, koji su mirno cestom išli i vraćali se nakon godina svome domu, zadržali smo tu svoju braću ovdje, a i u N.[ovom] Sadu te smo ih u našu stražu uvrstili.- Mnogi od njih dobili su odijelo i oružje, čuvali skladišta municije i išli u ophodnje.

Narodna straža organizovala se sve bolje i bolje i dosegla do preko 300 glava, koje su imale svog glavnog zapovjednika i više odjelnih.

6. o. mj. pošla je deputacija od dvojice naših odbornika: senatora M. Vidmana i prof. F. Malina sa izaslanicima iz N.[ovoga] Sada parobrodom "Hrvat" u Beograd, da ondje pregovara sa vojničkim oblastima o našim narodnim stvarima. Na tom brodu prenešen je istodobno i sav meterijal elektr.[ične] centrale beogradske, što su ga na svom uzmaku iz Srbije austrijske čete dovde donjele.- Tako će imati Beograd za kratko vrijeme rasvjetu, jer je vraćen i inžinir njihov, koji je morao ići za tim stvarima.- Ova deputacija lijepo je primljena od zapovj.[ednika] srpskih četa.- Isti dan vratio se je brod natrag sa srpskim časnikom – majorom V. Bugarskim i sa desetak časnika i nešto potčasnika, koji su povedeni, da organizuju srpske zarobljenike u Karlovcima, Petrovaradinu i Novom Sadu.- Budući da su njemačke čete bile još uvijek u Petrovaradinu, morao se je taj zbor časnika iskrcati u S.[rijemskim] Karlovcima.

7. o. mj. Nijemci odilaze iz Petrov.[aradina].- Na obim mostovima namjestiše mašinske puške i zaprijetiše, da će most dići u zrak, jedan i drugi zajedno sa tunelom, ako se čete antante približe.- Novosađani i mi garantujemo Nijemcima, da im se ne će ništa dogoditi, ako ostave most i povuku se svojim putem.

8. o. mj. prije podne dolaze u Petrov. [aradin] u ured odbora N. Vijeća major srpski g. V. Bugarski, ali još uvijek donekle inkognito, da ne bi Nijemci čuvši to, digli most u zrak.

Sada ovaj vrlji borac za slobodu, u sporazumu s nama pregledava vojarne, topove i t.d. i obećaje, da će do na večer stići nekoliko stotina uređene i disciplinovane vojske, da nam uspostavi bolji red i osigura skladišta.- U 5 sati ostavljaju Nijemci most, jer im je odbor novosadski predao ultimatum.- Obadva mosta zaposjedne odmah srpska straža.

Na večer (8. o. mj.) u 7 sati dolazi u Petrov.[aradin] srpska vojska organizovana u Karlovcima u jakosti od dva bataljuna sa mašinskim puškama i komorom. Priređen joj je srdačan doček. Međutim ustrojena je i u Novom Sadu srpska vojska po kapetanu Laziću.²⁷¹

9. o. mj. prelazi srpska vojska, pred kojom ide naš odbor, preko mosta i ulazi u Novi Sad.- Doček bijaše božanstven. Sav Novi Sad imao je narodni karakter.-

Jedan dio vojske vraća se natrag kao posada za naš grad pod zapovjedništvom dvaju poručnika srpskih.-

Javljeno nam je, da jaka srpska vojska (dunavska divizija) kreće od Pazove Stare prema sjeveru. - Hrane imade još prilično u našim skladištima i moći će ih se donekle opskrbiti.-

²⁷¹ Dvije su posljednje rečenice precrtane u izvorniku.

Privremeno je ustanovljeno, da se činovnicima odbora plaća 25 K dnevno bez hrane – a radnicima već prema vrsti rada i potrebi 10-20 K dnevno i hranu.-

Mnogobrojna stoka, koja je od razbojničke vojske dovede dovučena iz Srbije, razdijeljena je provizorno po okolici i Petrovaradinu ljudima, i vodi se točna evidencija kome je izdana.-

Kako je sada u nas posada srpske vojske, reducirat će se gradska straža na minimum od 25 ljudi, koji će biti podvrgnuti redarstvu i vršit će službu redarstvenu i javne sigurnosti. Zaključili smo ove organe javne sigurnosti plaćati sa 300 K mjesečno i odijelo.-

XI. 1918.

Predsjednik:
Dušan J. Marković [v. r.]

M. P.²⁷²

267.

Novi Sad, 16. studenoga 1918.

Veliki narodni savet u Novom Sadu dostavlja rezolucije Velike narodne skupštine, koja je održana u Novom Sadu 12. studenoga, o priključenju Vojvodine Srbiji i o imenovanju članova Velikog narodnog saveta i Narodne uprave.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 741/1918.

Br. 123.
1918.

NARODNOM VIJEĆU
SLOVENACA, HRVATA I SRBA

u

Z A G R E B U

Šaljući rezolucije Velike Narodne Skupštine u Novom Sadu od 12. novembra 1918, izveštavamo, da je Narodna Skupština izabrala dva svoja člana: Dra Jovana Manojlovića (Subotica) i Vasu Stajića (Novi Sad), koji će stajati na usluzi Narodnom Vijeću u Zagrebu.

Novi Sad, 16. novembra 1918.

MP²⁷³

Mita Đorđević [v. r.]
perovođa

Dr. Jovan Lalošević [v. r.]
p. predsednik

²⁷² Okrugli pečat: "ODBOR NAROD. VIJEĆA SHS u PETROVARADINU * ОДБОР НАРОД. ВЕЋА СХС у ПЕТРОВАРАДИНУ".

²⁷³ Okrugli pečat: "VELIKI NARODNI SAVET U NOVOM SADU 1918" (pisano latinicom i ćirilicom).

I. REZOLUCIJA VELIKE NARODNE SKUPŠTINE

U Novom Sadu 12. novembra 1918.

Narodna Skupština Srba, Hrvata, Bunjevaca, Slovaka, Rusina i ostalih naroda iz Banata, Bačke i Baranje.

ODLUKA

- 1) Molimo vladu bratske Srbije, da na kongresu ista zastupa naše interese.
- 2) Pridružujemo se Kraljevini Srbiji, koja svojim dosadanjim radom i razvitkom ujamčava slobodu, ravnopravnost, napredak, u svakom pravcu ne samo nami, nego i svima Slovenskim pa i neslovenskim narodima, koji s nama zajedno žive.
- 3) Ovaj naš zahtev hoće da pomogne ujedno i težnje sviju Jugoslovena, jer je i nama iskrena želja da srpska vlada udružena sa Narodnim Većem u Zagrebu učini sve, da dođe do ostvarenja jedinstvene države Srba, Hrvata i Slovenaca pod vodstvom Kralja PETRA i njegove dinastije.
- 4) I zato, da bi ova skupština pomogla sa svoje strane ostvariti jedinstvenu državu sviju Slovena, Srba, Hrvata i Slovenaca, bira dva člana, koja će stajati na usluzi srpskoj vladi: Jašu Tomića (Novi Sad) i Blaška Rajića (Subotica) i bira dva člana, koja će stajati na usluzi Narodnom Veću u Zagrebu Dr. Jovana Manojlovića (Subotica), i Vasu Stajića (Novi Sad).

Nesrpskim i neslovenskim narodima, koji ostaju u našim granicama, obezbeđuje se svako pravo, koji žele da, kao manjina očuvaju i razvijaju svoje narodno biće.

A tako isto, zahteva skupština ova, da se onim Srbima, Bunjevcima i Šokcima, koji i dalje ostaju izvan naših granica u drugim državama, obezbedi pravom zaštite manjine njihov narodni opstanak i razvitak, kao i pravo, da se ti Srbi od srpske države mogu slobodno kulturno i ekonomski potpomagati i u opće se strogo držati načela uzajamnosti (reciprociteta).

Ovo važi naročito za Srbe u Budimskoj Eparhiji i za Bunjevce i Šokce izvan granica naše države, koji će ostati izvan okvira srpske zemlje, i kojima se ima obezbediti potrebni deo narodno-crkvenog imetka, odnosno prihoda dosadašnje Karlovačke Mitropolije.

MP²⁷⁴

Za vernost prepisa:
Mita Đorđević [v. r.]
perovođa

Dr. Jovan Lalošević [v. r.]
p. predsednik

²⁷⁴ Isto.

II. REZOLUCIJA VELIKE NARODNE SKUPŠTINE U NOVOM SADU

12. novembra 1918.

Banat, Bačka i Baranja, u granicama, koje povuče antantina balkanska vojska, proglašuje se danas 12. novembra 1918. na Narodnoj Skupštini u Novom Sadu, na osnovu uzvišenog načela narodnog samoodređivanja ocepljenim, kako u državopravnom tako i u političkom i privrednom pogledu, od Ugarske.

Zbog toga Narodna Skupština postavlja Veliki Narodni Savet, kojem je izvršni organ Narodna Uprava.

Narodni Savet čine pedeset članova izabranih iz ove Narodne Skupštine.

Narodni Savet donosi potrebne uredbe i naredbe, postavlja Narodnu upravu i vrši nadzor nad njom.

Narodnu upravu čine ovi odseci:

1. Politički poslovi.
2. Unutrašnji poslovi.
3. Pravosuđe.
4. Prosveta (škola i crkva)
5. Financije.
6. Saobraćaj.
7. Privreda.
8. Prehrana i snabdevanje.
9. Socijalne reforme.
10. Narodno zdravlje.
11. Narodna odbrana.

Na čelu svakog odseka stoji Narodni Poverenik sa zamenikom i potrebnim osobljem.

Narodna Uprava upravljaće označenom teritorijom na osnovu načela potpune slobode i ravnopravnosti za sve narode. Svaki građanin ima neosporno pravo, da na svom maternjem jeziku opšti sa svima vlastima.

Do konačnog organizovanja nove naše države Narodna Uprava upravljaće, po mogućnosti, prema postojećim zakonima i zakonitim naredbama.

Sedište Velikom Narodnom Savetu i Narodnoj Upravi je Novi Sad.

Ako dvestotine članova ove Narodne Skupštine, koja postavlja Narodni Savet, ma iz kojeg razloga, u pitanjima administracije, zatraži ponovni saziv Narodne Skupštine, dužan je Narodni Savet sazvati Narodnu Skupštinu u roku od 14 dana.

Članovi Narodnog Saveta jesu:

[...] ²⁷⁵

Za vernost prepisa
Mita Đorđević [v. r.]
perovođa

Dr. Jovan Lalošević [v. r.]
potpredsednik

²⁷⁵ Ispušten popis od 50 članova.

268.

Karlovcima, studeni 1918.

Odbor Narodnog vijeća u Karlovcima moli, da se u sporazumu sa savjetom pravoslavnog svećenstva i dvojicom članova Narodnog vijeća SHS, postavi nova vlast.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2286/1918.

Br. 2286/N.V. ²⁷⁶

Narodnom Veću

Zagreb

Odbor Narodnog Veća u Karlovcima moli Narodno Veće da čim pre dokine komesarijat i sve oktrojke ugarske vlade u ustrojstvu srpske narodnocrkvene avtonomije te da Administratorski Mitropolije hitno predloži da u sporazumu sa biranim savetom pravoslavnog svećenstva i članovima Narodnog Veća profesorom Nedeljkovićem i Doktorom Simeonović Čokićem iz Karlovaca privremeno postavi nove vlasti na mesto skinutih i stvori privremeno ustrojstvo do konačnog uređenja. Savetno je da ovome većanju prisustvuje i koji izaslanik središnjeg odbora Narodnog Veća. Ujedno se predlaže da se sve veroispovesti upute da pri crkvenim obredima gdegod se je dosada spominjao vladar spominju od sada Narodno Veće kao jedinu suverenu vlast.

Za Odbor Narodnog Veća

Nedeljković [v. r.]

Simeonović Čokić [v. r.]

269.

Zagreb, 16. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS upoznaje bana s prijedlogom dr. Krnica glede ukidanja prijekog suda.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 155/1918.

[19]18.

Gospodinu banu Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

za

Povjereničko vijeće.

Narodni zastupnik dr. Ivan Krnic predlaže što skorije ukinuće prijekih sudova, a da se u najnemirnije kotare izašalju narodni zastupnici ili drugi povjerenici Narodnoga

²⁷⁶ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

Vijeća sa odredjenim uputama i direktivama, koji bi narod uputili, da u miru sačeka odluke Narodnog Vijeća u svim socijalnim i političkim pitanjima.

Taj predlog ovdje privit šalje Vam se na uredovanje i njegovo pretresanje u povjereničkom vijeću.

U Zagrebu, dne 16. novembra 1918.

270.

Varaždin, 16. studenoga 1918.

Gradski načelnik u Varaždinu izvješćuje Narodno vijeće SHS u Zagrebu, da su članovi odbora Narodnog vijeća u Varaždinu zabijevali od njega da im prepusti kontrolu nad poslovanjem poglavarstva u pitanju aprovizacije. Protestira protiv tog postupka i moli zaštitu.

Narodno vijeće dostavilo je Magdiću primjerak okružnice, kojom se mjesni odbori upozoravaju da se ne miješaju u kompetencije upravnih vlasti, i upozorilo ga da na svaki način spriječi nesuglasice između Gradskog poglavarstva i građanstva.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 216/1918.

Broj 57/predsj. – 1918.

Vrlo uglednom predsjedničtvu
Narodnoga vijeća države S H S
u/

Z a g r e b u.

Dne 27–31. listopada o. g. boravio sam u Zagrebu na konferencijama političkim kao i na historičkoj sjednici hrvatskoga sabora.

Vrativši se kući dočuo sam privatno, da se je za moga otsuća po nekolicini mojih osobnih protivnika postrojio mjesni odbor Narodnoga vijeća.

Na jednoj skupštini iza toga ustao je jedan član toga odbora, /čiji mi članovi nisu nikada ni službeno ni privatno saopćeni, tek sam znao za imena nekolicine mojih ličnih protivnika/ koji je nota bene još bio gradskim činovnikom, pa je rekao masi, da u buduće netreba slušati oblasnika, već tko se ima šta pritužiti ili šta moliti, da se obrati samo na odbor.

Govorilo se dakle direktno protiv autoriteta oblasti.

Mene je čudilo, što ta gospoda rade mimo mene kao gradonačelnika i staroga narodnoga borca te me svakom zgodom omalovažuju, ali sam se ipak nadao, da će konačno zaslijepljenost i nevidjavnost popustiti.

Medjutim sam se prevario, jer si ovomjesni odbor Narodnog vijeća već prisvaja protiv jasnoga slova postojećih još na snazi zakona i statuta Narodnoga vijeća i to pravo, da diktira gradskomu poglavarastvu i da nad njegovim poslovanjem vrši dapače kontrolu.

Tako su danas došla četvorica toga odbora i zahtijevala od mene, da jim prema zaključku odbora imadem izručiti kontrolu nad poslovanjem poglavarstva u pitanju aprovizacije, da imadu pravo ugledavati u dotične spise i t.d.

Ja sam gospodu upozorio, da meni nije službeno nitko saopćio osnutak njihova odbora, niti mi je znano, tko u njemu sjedi, pa pošto su u smislu zakona od 21. lipnja 1895. ob ustroju gradskih općina na kontrolu poslovanja moga ovlaštene viši faktori, to da jim ja svaku kompetenciju u tom pogledu odričem.

Podjedno sam gospodu upozorio, da njihovo pravo nije biti nad oblašću već imadu samo dužnost u smislu pravilnika Narodnog vijeća potpomagati oblast i sav svoj rad udesiti u sporazumku sa oblastima.

Konačno sam gospodu upozorio, da treba da imadu na umu, da je priznata činjenica, da niti jedna grad u našoj domovini nije za vrijeme rata bio tako dobro aproviziran kao Varaždin, a to da je zasluga i muka moja i da je dosta žalosno, što imade ljudi, koji protiv mene bezrazložno huškaju!

Na to su se gospoda udaljila!

Već se iz ovoga vidi, da oni, koji bi morali prvi ugled oblasti štititi i poštivati već radi neupućenih masa – taj ugled gaze a kuda to može dovesti, jasno je.

Ako se uzme još i to, da je dne 12. o. mj. prigodom ulaza naših četa u Medjumurje radi zaštite Medjumuraca od magjarskog zuluma – jedan mladi član toga mjesnoga odbora zapovjedajućeg husarskog majora Georgijevića u ime Narodnog vijeća proglasio lišenim njegove časti, kao da je on povjerenik za narodnu obranu – onda se vidi, kuda ta presizanja – da nedadem tomu pravo ime – vode i da se tu nezna, niti tko pije, niti tko plaća.

Ja se moram protiv ovakova postupka, dok stojim na čelu gradskoga poglavarstva najsvečanije ograditi, pa molim ugledno predsjedništvo Narodnoga vijeća, da me ne samo uzme u zaštitu, već da izda i shodne odredbe, kako se mjesni odbor nebi u buduće pačao u poslove, koji se njega netiču i da nekrnji ugleda oblasti.

u/ Varaždinu, dne 16. studena 1918.

Gradski načelnik:
Dr. Magdić [v. r.]

ad. br. 216

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 20 studenoga 1918.

Broj 216-1918

Gospodinu

D R U. P E R I M A G D I Ć U
gradonačelniku

V A R A Ž D I N.

Na cijenjeni dopis od 16. o. mj. broj 57/Preds-1918. čast nam je dostaviti Vam u prilogu primjerak okružnice kakovu smo upravili na sve mjesne odbore Narodnih Vijeća u pokrajini. Nadamo se da odbori više neće presizati svoje kompetencije.

U interesu općeg mira i da se po mogućnosti predusretne i najmanjim nesuglasticama između postojeće pod Vašim vodstvom stojeće gradske uprave i gradjanstva grada Varaždina bez razlike stranaka, umoljavamo Vas da ovu upadicu smatrate dovršenu, pa u koliko bi još koji član tamošnjeg Narodnog Vijeća došao k Vama ili Vašim činovnicima sa sličnim zahtjevima izvolite mu predočiti priloženu okružnicu.

271.

Zagreb, 19. studenoga 1918.

Zabilješka o obavljenom izvidu jašilačkog izvidničkog odjela prof. Radovinovića.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 218/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 19 studenoga 1918.

Broj 218-1918.

VOJNOM ODSJEKU NARODNOG VIJEĆA S H S

u

Z A G R E B U.

Jašilački izvidnički odio pod vodstvom prof. Radivojevića²⁷⁷ izvršio je prvi dio svoje zadaće, koristeći mnogo našoj akciji, pa molimo, da ga i dalje kao do sada podupirete u izvršivanju njegove zadaće.

²⁷⁷ Pogrešno napisano ime. Radi se o Radovinoviću.

272.

Zagreb, 20. studenoga 1918.

Izvešće Vlade Pečanca, organizatora i agitatora, o putu po općinama Virje, Molve, Ferdinandovac i Kalinovac.

NV SHS, SOA – Opći spisi, bez izvorne oznake, 6/1918.

Izveštaj
organizatora i agitatora Vlaha Pečanac
putujućeg po općinama Virje, Molve, Ferdinandovac i Kalinovac sljedeće:

Općina Virje

Osnovan odbor N. V. i N. Straža. Odbor traži, da se zabrani istragu vodit onim ljudima, koji su navodno krivci uništenju konj.[ske] bolnice, jer nastaje ogorčenje n. pr. narednik Supek službenik bivše konj.[ske] bolnice.

Isti se nepokorava odredbama glede zatvaranja lokala. Inače uspostavljen mir i red.

Općina Molve

Osnovan odbor N. V. i narodna straža. Uspostavljen mir i red.

Odbor stavlja upit, što ima poduzet proti pozvanim godištima, koja se ne odazivlju.

Općina Ferdinandovac

Osnovan odbor N. V. i narodna straža pod zapovjed.[ništvom] natporuč.[nika] Menciger uspostavljen mir i red iz ugarske strane kad kada dolazi pucnjava (salve) od iste ranjeni su jedna žena i dijete.

Općina Kalinovac

Osnovan odbor N. V. i narodna straža uspostavljen mir i red.

Odbor moli, da mu se dodijeli na raspolaganje pomoć. Bregovec službujući u Sisku.

Kotarska oblast

Želi, da se časnici natporuč.[nik] Štefanić poruč.[nik] Jandrašić, koji su tamo dodijeljeni opozovu, jer nisu više potrebni.

Zagreb 20/XI. 1918.

Pečanac [v. r.]
organizator i agitator

273.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Izvješće o putovanju Danka Anđelinovića, predstavnika Sekcije za organizaciju i agitaciju u Beograd.

NV SHS, SOA – *Opći spisi*, br. 282/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.

(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

Broj 282-1918.

ZAGREB, dne 22. studenoga 1918.

Gospodinu

POVJERENIKU ZA ŽELJEZNICE

u

Z A G R E B U.

Gospodin dr. Danko Anđelinović putuje u važnoj misiji u Beograd, pa Vas gospodine povjereniče najuljudnije umoljavamo, da rečenom gospodinu izdate pismeno ovlaštenje, da smije upotrijebiti svaki bilo osobni, teretni ili vojnički vlak, te da smije putovati i u prijekletu vlakovodje.

M. P.²⁷⁸

Dr. Anđelinović [v. r.]

ad. br. 282/1918.

Izvjestaj Narodnom Vijeću, sekciji za agitaciju i organizaciju,
o utiscima na putu u Beograd.

1./ U vlaku između Vinkovaca i Indjije na jednoj je provalio u odio Dr. Tresića neki željeznički činovnik sa gospodjom i silom je zahtjevao, da za njega mora biti mjesta, budući da je on najviše od svijuh stradao. Čuo sam ga gdje na hodniku grdi tu demokratsku državu SHS. Ja sam mu razložio da je to zasebni vlak, kome se za austrijske vlade on nebi ni približio bio, a sad u toj demokratskoj državi to može, te, da nije on sam trpio, već mi svi skupa. On mi je na to kazao, da je on bio tri godine na fronti, kamo se dobrovoljno javio, da se bori za kralja i dom. Ja sam mu na to rekao, da kad bi ja nešto takova bio kazao pred mjesec dana, da bi bio visio na prvom drvetu, a on sam bi me dao zatvoriti. On mi je odvratio da pred mjesec dana nebi, ali pred godinu dana za sigurno. Taj g. zove se Dragutin Tomak, bio je svrgnut od mjestnog Narodnog Vijeća u Vinkovcima sa uprave postaje, a danas je i opet uspostavljen po Narodnom Vijeću u Zagrebu /kako izgleda kao glavlar postaje u Indjiji/.

²⁷⁸ Ovalni pečat: "Sekcija Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju SHS".

2./ U Vinkovcima se nalazi oko 40 vagona brašna i preko tri vagona pšenice, te sijaset druge robe. Postaja u Vinkovcima nema više ugljena, a i željeznički rudnici neće da rade, prem im mjesno N. V. plaća 20 K. dnevno i daje čitavu obskrbu. U Vinkovcima mi je rekao vodja garde g. Horvat, da bi se pitanju ugljena moglo doskočiti, jer u Rumi ima preko 40 natovarenih vagona ugljena. Mole da se uopće u svim mjesnim pitanjima, u kojima centrala u Zagrebu ne može da imade točan pregled, najprije bar sasluša mjesni odbor Narodnog Vijeća.

3./ Meni je pred g. Dr. Tresićem u vlaku izjavio pukovnijski liječnik Dr. Dušan Jurinac, /sada poslan da kao vojni liječnik preuzme jednu bolnicu u Osijeku/ da je on na svoje vlastite oči vidio kako je dneva 21. kolovoza 1914. današnji general, a ondašnji pukovnik Matasić, dao ustrijeliti 15 ljudi i jedno osmo - godišnje dijete u Loznici u Srbiji. Gospodin Jurinac spravan je to pod prisegom potvrditi i moli, da ga se sasluša.

4./ Madjarski željezničari prave sve moguće poteškoće prometu, te mislim, da će kroz kratko vrijeme promet u velike biti zamršen. U Velikoj Gorici neki željezničar Horvat, te neki glavar postaje sa tri zvijezde, bezobrazno su postupali sa g. Dr. Tresićem, prem im se ovaj legitimirao kao član N. V. Gospodin Horvat se je na njega najprostije derao, te je upravo došlo do škandala, a glavar bezobrazno je odgovarao i tražio g. Tresića ime, da ga može prijaviti. Seljaci su mi u Velikoj Gorici pripovjedali da madjarski željezničari bune seljake i da im govore, da su Hrvati sada propali, jer što ih Talijan sada ne potlači, to će ih Srbi posrbiti i kašnje povješati. U Vinkovcima su autentično izvjestili, da dolaze pismene naredbe iz Zagreba na kolodvore samo na madjarskom jeziku, rad čega su seljaci silno uzrujani. Mislim da bi bilo potrebno eksemplarno kazniti nekoliko željezničara, pa makar i streljanjem. Istina, oni su madjarski državljani, ali oni su zakleti našoj vladi i dok su god u njezinoj službi, podvrgnuti su i njenoj kaznenoj vlasti. Uvjeren sam da su nam oni kadri, u slučaju bilo kakovih operacija, poremetiti i spriječiti čitav promet.

5./ U Beogradu izlaze novine tako, da se složi i otisne najprije jedna strana, a kašnje se mora razložiti i slagati druga strana jer nemaju dovoljno slova. Imaju tek nekakovu pokvarenu mašinu s kojom jedva izlaze vrteć je rukama, a papira već nemaju, nego za dva tri broja. Danas sam slučajno govorio sa g. Boranićem kod hrv.[atski] štamparskog zavoda, koji mi je kazao, da u Zagrebu kod bivše štamparije "Srbobrana" ima ćirilskih slova i mašina na raspolaganje; oni pak da su sa svoje strane pripravn, u dogovoru sa drugim tiskarama, priteći u pomoć sa papirom. Pripravni su dapače ako drugačije nebi išlo preuzeti posao u svoje ruke.

Molim da se ovomu svemu čim prije doskoči.

Zagreb, dne 22. studena 1918.

Dr. Danko Angjelinović [v. r.]

274.

Zagreb, 26. studenoga 1918.

Dr. Šurmin i dr. Španić iz Zagreba javljaju da se grupa oko "Malih novina" 19. studenoga organizirala kao Napredna demokratska stranka. Predsjednik stranke je dr. Ivan Lorković, potpredsjednik dr. Gjurio Šurmin, a tajnik dr. Zvonimir Španić.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 488/1918.

Pres. Br. 488
1918.

Predsjedničtvu
Narodnog Vijeća SHS
u/

Z A G R E B U

Čast nam je ovim staviti Vam do znanja, da se je grupa oko "Malih novina" organizirala na svom sastanku od 19. studenoga ov. god. kao napredna demokratska stranka izabravši svojim predsjednikom Dr-a I. Lorkovića, potpredsjednikom Dr-a Gj. Šurmina, a tajnikom Dr-a Zv. Španića.

U ZAGREBU, dne 26. 11. 1918.

Dr. Gj. Šurmin [v. r.]
Z. Španić [v. r.]

275.

Zagreb, 27. studenoga 1918.

Dr. Ramiro Bujas iz Zagreba predlaže akciju za skupljanje odjeće i ostalih potreština za bolesne srbijanske vojnike u Beogradu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 465/1918.

Predsjedničtvu Narodnog Vijeća S H S
u Zagrebu.

U svrhu da se bolesnim srpskim vojnicima u Beogradu pruži što brža i izdašnija pomoć pri posvemašnjoj nestašici povića, rublja i ostalih potreština, molim to predsjedništvo da bi odobrilo i odredilo ovakovu akciju:

1). Novinstvom se pozivlju svi zagrebački građani, da odmah priprave sve što mogu da žrtvuju u korist bolesnika (rublje, ubrusi, čarape, plahte, pokrivači, jastuci, povoji, gunjci, odijela, krpe itd. – bilo to novo ili staro, pa i poderano; samo ako je čisto – pa da predadu pripravljene svežnje onima, koji će biti ovlašteni na sakupljanje.

2). Upraviteljstva svih srednjih zavoda neka u subotu 20. o. m. od 10 h unaprijed, otpuste učenike od IV. razreda dalje, da u skupinama od 3-4 idu određenim ulicama sakupljati po stanovima pripremljenu robu, koju će donijeti na određeno mjesto (n. p. u prostorije "Demokratskog udruženja žena"). Nastavak sakupljanja u subotu popodne i u nedjelju u jutro.

3). Pozivlje se "Demokr.[atsko] udruženje žena", da subotom prije podne preuzme po svojim odbornicama, uz popis darovatelja i darova, robu, koju će trgovačke tvrtke staviti na raspolaganje.

U Zagrebu, 27. XI. 1918.

Dr. R. Bujas [v. r.]

Pres Br. 465

Ex 1918

276.

Zagreb, 28. studenoga 1918.

Franjevci Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Kranjske, Hrvatske i Slavonije pozdravljaju u Zagrebu Narodno vijeće SHS i priznaju njegovu vrhovnu vlast.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 494/1918.

Pres. Br. 494

Ex. 1918.

Narodnom Vijeću

u

Zagrebu.

Franjevci Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Kranjske, Hrvatske i Slavonije one historičke osjećaje, onu historičku ljubav i privrženost, onaj historički rad i život u prošlosti i sadašnjosti za svoj narod hrvatski i slovenski u času, kada se isti ujedinjuje sa braćom Srbima, preko toga Narodnog Vijeća, u komu, uz dužnu odanost priznaju zakonitu vlast, obećaju i za budućnost i protežu na ujedinjenu braću.

Takodjer izjavljuju, da unaprijed priznaju zakonitu onu vrstu vlade, koju će ujedinjeni narod sam sebi izabrati.

Zagreb, dne 28. studenog 1918.

fr. Frane Dr. Lulić, provincijal franjevaca u Dalmaciji.

fr. Mihael Troha, provincijal franjevaca u Hrvatskoj

fr. Josip Andrić, provincijal franjevaca u Bosni

fra David Nevistić, provincijal franjevaca u Hercegovini

fr Placid Fabijani, provincijal franjevaca u Kranjskoj

fr. Antun Kazilar, u Dalmaciji

277.

Jazavica, 28. studenoga 1918.

Dragutin Kovačević iz Jazavice, član plenuma Narodnog vijeća SHS, prosvjeduje protiv isključenja predsjednika HPSS Stjepana Radića iz Narodnog vijeća.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 637/1918.

Pres. Br. 637

Ex 1918. 6/XII

Visoko Narodno Vijeće
Zagreb.

Prisustvujuć večernjoj sjednici kao član plenuma N. V. dne 26 ov. mj., doznao sam, da je središnji odbor N.V. S.H.S. na svojoj sjednici držanoj do podne istoga dana isključilo iz N. V. g. Stjepana Radića predsjednika H.[rvatske] P.[učke] S.[eljačke] S.[tranke] radi tobožnjega napadaja i klevetanja na nekoje članove N. V. kao i na samo N. V.-

Gospodo, ovo je uvreda za sve seljačstvo, kojeg je danas možem kazati više od dvije trećine u seljačkoj stranci, a napose je uvrijeđena H.[rvatska] P.[učka] S.[eljačka] S.[tranka], da se sa njezinim predsjednikom ovako postupa. Pa kad bi i bile istinite one novinske podvale, što su Vam nekoji novinari iz mržnje na g. Radića lagali i klevetali, pristoji uvrijeđenim pravo, da podnesu tužbu na sud, pak će se tamo u prisutnosti svjedoka sa obadvije strane ustanoviti istina, a ne samo ovako iz mržnje, a za volju nekim ljudima isključiti g. Radića iz N.V.-

Stoga najuljudnije molim središnji odbor Narodnog Vijeća S.H.S., da ovaj zaključak od 26 ov. mj. o isključenju g. S. Radića iz N. V. opozove tj. ukine i g. Radiću omogući prisustvovanje kod budućih sjednica.-

Kad bi zbilja g. Radić i napao kojeg od pravih rodoljuba medju Vama, što nestoji, taj ništa nebi gubio od svoga ugleda pred narodom, jer ga narod pozna kao čestitog čovjeka, a da je g. Radić hvalio kojeg izmedju Vas, tj. one što su osnivali kojekakve centrale kao "Prumus" centrala za blago, za kožu i .t. d. narod bi ga još gore osudio od njih.-

Gospodo, kad se dozna u najširim slojevima našeg naroda, najme medju se[lja]čtvom, za taj Vaš postupak, zavladat će veliko ogorčenje, kao što je već zavlдалo medju onima koji su već doznali, stoga Vas molim kao prijatelj Vaš, da nelievate ulje u vatru, jer sad za to nije vrijeme, te neznam, tko će na svoju dušu i savjest primiti posljedice, koje bi se radi toga mogle dogoditi.-

U Jazavici dne 28 studena 1918

Dragutin Kovačević
član plenuma N. V.

278.

Zemun, 28. studenoga 1918.

Linijski poručnik Milan Domainko iz Zemuna izvješćuje, da svim parobrodima, teretnim lađama i ostalim materijalom na Dunavu, Savi i Dravi raspolaže engleski viceadmiral Troubridge, koji smatra da je to ratni plijen. Plovidbu na ovim rijekama uređuju njegovi časnici. On će te poslove voditi do sklapanja mira, a tada će ih predati Državi SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 990/1918.

Prepis.

linijski poručnik Milan Domainko

Na povjereništvo za obrt, trgovinu i promet

Z A G R E B

Zemun, na 28. studenog 1918.

Na nalog gospodina Dr. Šurmina, povjerenika za obrt trgovinu i industriju broj VI-2202-1918.

Svim brodovima – parobrodima, tovarnim lađama /Schlepp/ pontonima i cijelim ostalim materijalom na Dunavu Savi i Dravi raspolaže englezki viceadmiral Troubridge u Biogradu. On je istoga mnijenja kao i francusko vrhovno zapovjedništvo da se cijelim plivačim materijalom na rijekama kao ratnim plijenom postupa. On se u tom pitanju drži na zakone koji na moru vrijede i upotrebljava ih u tom slučaju takodjer na rijekama.

Cijeli promet od Baje počam na Dunavu, na Savi i na Dravi redi on sa svojim časnicima. Englezki admiral je mnijenja da će on voditi te poslove do zaključka mira, onda će on sve predati S.H.S., pošto Francusi i Englezi dalje nikakovih interesa na Dunavu nemaju. Izuzeta su ona brodarska društva koja rade sa englezkim i francuskim kapitalom. To su manja ugarska poduzeća. Pošto je cijelo brodovlje ratni plijen misli admiral da će to sve S.H.S. bezplatno ostati. Slično je pitanje sa brodovima koje mora ugarska vlada predati /10 parobroda za osoblje, 10 remorquera, 60 tovarnih lađa/.

Sada je uređen promet za prevoz četa i pučanstva iz Semendrije²⁷⁹ u Biograd²⁸⁰ iz Biograda u Novi Sad. Moj predlog želja zapovjedništva parobrod. društva u Brodu na Savi, naroda na Savi, urediti osobni promet na Savi između Biograda i Broda, biti će valjda za koj dan proveden. Admiral bi htio još pred zimom prevesti čete Entante iz Lom. Palanke /Bugarska/ u pristaništa gornjeg Dunava.

U prvom redu hoće admiral sve brodove i ladje spremi u zimska pristaništa. To se već provadja.

Veći dio dodje u Savu ostalo brodovlje u Novi sad i Titel na Tissi.

²⁷⁹ Vjerojatno se radi o "Semberiji".

²⁸⁰ Riječ je o "Beogradu".

U zimskim pristaništima biti će sva roba pregledana iztovarena u biogradske magazine i onda predana na posjednike ili na pojedine države.

Admiral mi je izrično naglasio da je pripravan svim molbama hrvatskih ili srbskih trgovaca glede istovarivanja robe udovoljiti. Trgovci bi morali točno označiti robu, brod i t. d. narodno vijeće ili ja ako ću zato ovlašten biti, će kod engl. admirala ove stvari provesti.

Promet na Dunavu je dakle donekle uredjen, na Savi i Dravi stoji cijeli promet. Praktično bi bilo da englezki admiral vodi dalje zapovjedništvo preko cijelog brodovlja da se on u prvom redu sa vojničkim pitanjima bavi a trgovački promet, njegovu organizaciju nama preda. Poteškoće pravi u prvom redu pomanjkanje ugljena za parobrode. Sada ima upravo dosta ugljena za sadašnji promet.

Moralo bi se zabraniti da n. pr. bosansko narodno vijeće disponira sa ugljenom na Savi za svoje potrebe u bos. Brodu ima na kopnu dosta ugljena koj se na željeznicama može upotrijebiti, ali za brodove on ne odgovara.

Da cijelo brodovlje ne stoji, da mi dodjemo do koje koristi trebalo bi u sporazumu sa srbskom vrhovnom komandom u Biogradu i engl. adm. Troubridge-om već sada organizaciju provesti, predbežno pod vojničkim nadzorom S.H.S. i nadzorom admirala Troubridgea.

Organizaciju plovitbe moralo bi se odmah rješavat početi. Molim, ako se meni to povjeri, daljne podatke naloge i punomoć.

Popis brodovlja na Savi je proveden na Dunavu ide ta radnja jako sporo jer se brodovlje giba i odlazi u zimska pristaništa. Popisi će biti predloženi.

Domainko v. r.

Istoglasno: povjereništvo za obrt i trgovinu povjereništvo za mornaricu, srbski delegat u Zagrebu, potpukovnik Simonović.²⁸¹

Hrv.[atsko] slav.[onsko] dalm.[atinska] zemaljska vlada, odjel za obrt, trg. i industriju.
Broj: VI-2202/2-1918.

Predjedništvu Narodnog Vijeća
u/

Z A G R E B U

Na izvoljno znanje.

Daljnje moje odredbe uslijedjuju sporazumno s admiralom Troubridgeom.

U Zagrebu, dne 12. prosinca 1918.

Šurmin [v. r.]

²⁸¹ Misli se na D. T. Simovića.

279.

Zagreb, 28. studenoga 1918.

Nalozi izvidničkom jašilačkom odredu Narodnog vijeća SHS za putovanja po pojedinim županijama.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 385/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 28 studenoga 1918

VOJNI ODSJEK NARODNOGA VIJEĆA

Z A G R E B.

Izvolite izdati, izvidničko jašilačkom odjelu Narodnoga Vijeća S H S, sekcije za organizaciju i agitaciju izdati otvorene zapovjedi za putovanje u županijama: Požeška, Virovitička, Bjelovarsko-Križevačka, Zagrebačka.

280.

Čakovec, 30. studenoga 1918.

Narodno vijeće SHS u Čakovcu javlja o neistinitoj vijesti lista "Agramer-Tagblatt" od 21. studenoga, po kojoj vlasti u Međimurju proganjaju Hrvate. Kažnjene su samo osobe koje su sudjelovale u pljački i bunjenju naroda, bez obzira na nacionalnu pripadnost.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 634/1918.

Pres. Br. 634
Ex 1918. 6/XII

V e l e š t o v a n o m
N a r o d n o m V i j e ć u
Z a g r e b

Čakovečko narodno vijeće poslaćući svoje bratinske pozdrave, sjeća se iskrenog prijateljstva i bratimstva u kojem je Međumurje, otkoda ima svoje povjestne uspomene, sa svojim mađjarskim, hrvatskim i slovenskim susjedima uvijek živjelo.

M i l a B r a ć o! Mi tako ćutimo, da ste i vi baš takovom ljubavlju pravедnosti i čovječanstva, te plemenitim duhom revolucije prožeti, kako i mi otklanjamo od sebe svaku nepravicu i laž, svako potlačenje i opakost. Znadete Vi i znademo mi, da je Međumurje preporna stvar između Mađjarske i Jugoslavije postala.

Ova stvar dodje pred nadležan sud, pred međunarodno mirovno vijeće, i tak Vi, kak i mi se nadamo, da će ovaj sud uslijed pravednosti i pravosti mudro i za nas obadva dobro osuditi. Do onog vremena za Vas i za nas to je najbolje i najvažnije, da ne dotaknemo područno pitanje, nego uzdržavamo tako ovdje, kako i ondje red i javnu sigurnost, jer inače tako vaša zemlja, kao i naše Medjumurje postane razvalina.

Ali kao što je laž i kleveta u posebnom životu gadan grijeh, tako je u međunarodnom odnošaju izmišljotina i zavedenje izvor prokletstva i otrov. Čitamo u "Agramer-Tagblatt"-u, u večernjem izdanju od 21-og studena, da ovdje u Medjumurju oblasti Hrvate iz narodne mržnje umore, na svaki način proganjaju i uništavaju. To je perfidna grda laž, od koje se već, i izaslanik Vaše vlade osvedočio, ali i u budućnosti su rado vidjeni kod nas Vaši povjerenici, da se na licu mijesta uvjeru, da je istina samo sledeće: Koncem rata zli i bezdušni buntovnici uzrujavali su naše pučanstvo, tako da su gomile ljudstva najopasnija zločinstva počinile. Palili, robili, pljačkali, imetak i čovječje živote uništili. Naše oblasti bile su teškim srcem prisiljene odrediti i provesti štatarium. Na poslu pronadjeni glavni zlikovci smaknuti su, da li bili Hrvati, Madjari i koje druge narodnosti, kao i Vi u grožjećoj skrajnoj pogibelji nieste postupali i nieste mogli proti zelenom kadru inače postupati te kao i u sasma madjarskim krajevima sa madjarskim razbojnicima nije drugačije postupala oružana moć. Zlikovci su na isti način napadali Madjare i Hrvate, tako na primjer Alberta Fodróczya, župnika Ivana Mozara u Štrigovi, kao i imanje ovdje nastanjenih kranjskih trgovaca i židova a madjarska oblast obvezana je bila obraniti i osigurati život i imetak sviju ovih bez obzira narodnosti.

Kako se može od nas predpostavljati onako nečovječno politično proganjanje, onako probačeno klanje iz narodnih uzroka, pošto naše oblasti nisu nikada i u nikoje vrijeme ni s prstom ni s riječju hrvatski govoreće suzemljake niti u njihovom govoru i u njihovoj vjeri, niti u njihovim osobama i dobrama uvrijedili, nego sve su počinile, da naš medjumurski puk dobro živi, njihove zemlje i vinogradi bogato rode, stoka oplemeni i svaki rad bude blagoslovljen. Nisu se i nikada tužili da bi jih Madjari uvrijedili, potlačili, ili u kojoj god stvari proti njih postupili, nego Madjari radi njih i njihov jezik su se naučili te u veselju i tuzi živili smo uvijek kao dobra braća u nesmećenom suglasu, pomagajući jedan drugomu.

Pošto zlo samo zlo porodi, nemojte dopustiti – molimo vas – da laž pobjedi istinu, nego objelodanite sami u Vašim novinama, da to kad bi netko Hrvata kod nas uvrijedio zato, jer je Hrvat, je zlohotno, lažljivo predavanje, jer kod nas poštovan i branjen je svaki pošten čovjek, bez obzira na to da li je Hrvat, Madjar, Nijemac, Talijan ili koje druge narodnosti. Nemojte dozvoliti da glavni krivci, buntovnici, razbojnici, pljačkovci, koji su pred pravednom kaznom u Hrvatsku pobjegli, svoje proti životu i imanju počinjena crna zločinstva pokrivaju sa snježno, čistom hrvatskom narodnom zastavom i Vas na štetu nas obojicu zabludjavaju. Molimo Vas, ne pokrovajte niti to, nego zabranite, da se iz Hrvatske unose u Medjumurje letne tiskanice, u kojima, krivo dozvuajući uspomenu, "za hrvatsku stvar smaknutih Medjumjuraca", našu vojno-dužnu mladost pozovu, da ne pridodje u Pozsony ili u Nagykanizsu, nego neka pridodje u Varaždin, otkuda će prodrijeti u Medjumurje, da osvete postrijeljene i obješene Medjumurce. To je uznemirivanje proti redu, javnoj sigurnosti i postojećim zakonima a iz toga može se samo šteta poroditi za obojicu naroda i u prvom redu za mladež, korist nikomu!

Mi poštujemo Vaše zakone i Vašu kuću i niti vi nećete nezakonitost i škodljiva tje-
ranja proti nam. Mi hoćemo, da sada i uvijek življemo u pravom prijateljstvu i u miru sa
Vama, te hoćemo, da učinimo sve, što je potrebno za našu zamjenitu korist i blažen-
stvo.

Našem puku se nesvidja nasilje i uznemirivanje te svaki bolji čovjek želi, da poslije
takvog užasnog krvoprolića jedan drugoga ne nasiljuje i da ne bude nadalje nemir i nep-
rijateljstvo, što je dosada ogorčavalo život svijju naroda zemlje. Neka ne bude tako na-
dalje, nego neka pobjedi bolja uvidjavnost i pravica, i naročito neka poštujemo svi pra-
vednost i istinu u riječi, pisanju, tiskanicama i činu a laž neka bude izkrčena, da čistu
stvar slobode naroda ne okuži.

Još jednom naglasivajući naše bratinske osjećaje i našu prijateljsku pripravnost, šalje
sa iskrenom i istinskom ljubavlju i sa veleštovanjem svoj pozdrav.

Csáktornya, 30-og študena 1918

7 prilozu.

MP²⁸²

Čakovsko narodno vijeće

[...] ²⁸³
predsednik.

281.

Zagreb, bez datuma.

Stjepan Božić iz Zagreba javlja o osnutku Demokratskog udruženja.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 305/1918.

Br. 305/N.V.

Zagreb subota

Mnogo cijenjeno predsjedništvo!

Obzirom na sbrku u pojmovima koja je izbila u jučerašnjoj skupštini za osnutak
Demokratskoga udruženja, uslobodjujem se priposlati prepis dopisa upravljenog na
novine "Glas". Uvjeren sam da bi na ovaj način najprije došli do potrebne nam temeljite
organizacije koje bi prosperitet bio sasma osiguran jer ovaj način onemogućuje tvorbu
klikarstva a time stagnaciju i sterilnost rada.

²⁸² Okrugli pečat nečitkog sadržaja.

²⁸³ Potpis nečitak.

Držim da nebi s goreg bilo da se Narodno vijeće za ovaj ili ini praktični i jednostavni organizacioni modus odluči i da ga putem novinstva pokrajini na uporabu preporučī. Naše narodne organizacije u Americi zahvaljuju svoj prosperitet najviše tome što su osnovana na u dopisu istaknutim načelima.

Velecijenjenom predsjedničtvu uvijek na uslugu stojeći ostajem sa nepokolebivom odanošću i Velepočitanjem.

Stjepan Božić [v. r.]
Petrinjska ul 14 III.

Br. 305/N.V.

"Narodno demokratsko udruženje"

<Ispušteno>²⁸⁴

Demokratsko udruženje, treba da bude politička organizacija sviju poštēni narodnih sila, iz koje će naše "Narodno vijeće" crpiti onu snagu i autoritet koji mu je u sadašnjim vremenima toliko potreban.

Svi narodni odbori toga tih demokratski udruženja u zemljama Slovenaca Hrvata i Srba treba da budu reprezentanti narodne volje a "Narodno vijeće" njihov egzekutivni organ i nosioc narodnog suvereniteta.²⁸⁵

Da se ta demokratska udruženja što prije i u svim krajevima gdje žive Hrvati, Slovenci i Srbi u život privedu i da im se potreban prosperitet osigura, držim da bi pri osnivanju modus procedendi bio sljedeći najshodniji.

Neka se u svakoj općini sastanu ljudi kojima dobro domovine zaista na srcu leži konstituirajući se u privremeni odbor. Taj odbor neka sazove utemeljiteljnu skupštinu sviju poštēni narodni sila.

Na toj skupštini neka se izabere trajan upravni resp. poslovni odbor (predsjednik, tajnik, blagajnik itd.) i što moguće više odbornika koji će znati i htjeti namijenjene im zadaće i funkcije sa ljubavi i voljom obavljati. Putem slobodne kandidacije neka se ovi potonji odbornici konstituiraju u sekcije kao: Za narodnu stražu, sabiranje materijalni sredstava, prikupljanje još nesudjelujući poštēni narodni sila, sabiranje strukovni radni sila za sve grane državne uprave kojima se imade provesti buduća državna organizacija i konačno sekciju za kontrolu ličnog poštēnja dosadanji kao i novo imajuć se primiti članova.

Veoma je važno pri ovom organizacionome poslu, da što jače dodje u obzir načelo, da se što više narodni sila izravno zaposli i ambiciji pojedinca što širje polje rada otvori.

Narodno vijeće bilo bi vrhovnim organom svijuh ovi organizacija.

Dalnje djelovanje svijuh ovih udruženja razvijalo bi se samo od sebe u duhu gorespomenuti sekcija.

Ta demokratska udruženja imadu zadržati svoj bezbojni t. j. izvanstranački karakter sve do sastanka konstituante odnosno do obezbjedjenja državne nam egzistencije.

Nakon ovoga roka mogu se ista reorganizirati u narodnu demokratsku stranku, neprejudicirajući nit najmanje time tvorbi inih politički tvorbi po disidentima.

²⁸⁴ Ispušteno u izvorniku.

²⁸⁵ Rečenica je nejasna u izvorniku.

282.

Zagreb, 5. prosinca 1918.

Peroslav Paskijević, tajnik Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu, predlaže vladi da naredi svim javnim službenicima koji imaju strana prezimena, da u roku od 14 dana podnesu molbe za njihovo ponarodenje.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 714/1918.

Prijepis.

U ZAGREBU, 5. prosinca 1918.

VLADI NARODNOGA VIJEĆA
povjereništvu za unutarnje poslove,

Z A G R E B.

Proglašenjem nezavisnosti naše nove države SHS mora da poslijedi i ponarodenje cjelokupnog javnog života. Dijelovi potonjeg su pojedinci.

Iskustvom je međjutim utvrđeno, da će većina onih žitelja, dapače i podomaćenih, koji imaju tuđjinska imena, sjećajući se svog podrijetla, ne može nikad potpuno stopiti s narodnim osjećajima i interesima, te više ili manje pokazuje vazda, pa i sada u ovim historičkim vremenima, osebuje nazore i poglede.

Kad se takove ljude benevolentno upozori na shodnost pohrvaćenja imena, planu, uvrijedjeni u ponos, obično gnjevom, da se od njih može tražiti odricanje od imena njihovih čestitih predaka. Svaka šuška usudjuje se pozivat se na Strossmayera. Oni se očito ponose, što na čelu svom nose žig tuđjinstva, premda su kod nas našli svoju egzistenciju. I ako je to shvaćanje stvar ukusa, ipak nije u skladu sa našim narodnim interesima, jer pokazuje nemoć naroda i nemar vlade za potpuno asimiliranje stranih elemenata.

Pojedinci, kojima ne konvenira tuđjinsko prezime, mijenjaju ga u internacijonalno, a naše su dosadanje anacijonalne vlade to i dozvoljavale. Sve, samo ne narodno.

Taj prikorni sistem mora vlada nove države zapustiti. Mi ne trebamo silom nacijonalizirati, ali od tuđjinaca, koji sami ne uvidjaju shodnost, da se asimiliraju, imademo pravo tražiti, da o tom ozbiljno vode računa.

Do nedavno vrijedio je u Zagrebu bonmot, da nitko ne može postati n. pr. profesorom na hrvatskom sveučilištu, ravnateljem na srednjoj školi, niti uopće doći na istaknuto službeno mjesto, ako nema – tuđjinskog imena. Sлагali su se o tom za ilustraciju dugački imenici u kavanama i gostionama. Izgledalo je vazda, da se ili ljudima tuđjinskog podrijetla sistematski daje prednost, ili da tobože nema domaćih, a to je u jednu ruku kompromitiralo upravu, a u drugu ruku stvaralo u našem društvu veliko i općenito neraspoloženje.

Jedan važni instrumenat bivšeg magjarskog imperija bila je politika obiteljskih prezimena. Magjarska vlada obrazovala je poseban ured za što lakše i brže pomagjarivanje

imena, te je od svakog državnog službenika nemagjarskog prezimena, bezuvjetno tražila, da si ga magjarizira.

Boraveći mnogo u Magjarskoj, čuo sam od interesenata, da im to nije bilo pravo, ali su se morali pokoriti, da si sačuvaju službu. Pod takovim pritiskom počeli su onda i širi krugovi, poimence trgovački, listom iz vlastite pobude magjarizirati svoja prezimena, te se ni malo nisu stidili kod nas uobičajenog naivnog prigovora, da su ono "Magjari za jednu krunu". I premoćni Nijemci nisu podcjenjivali politiku prezimena, te su od javnih službenika, naročito Lužičkih Srba, zahtijevali, da svoje ime ponjemčuju. Ti siromašni Slaveni morali su u inozemstvu paralelno rabiti dvije posjetnice, jednu njemačku n. pr. s imenom prof. Mücke, a drugu srpsku sa Muha.

Naši domaći mudraci, uzvišeni nad takove sitnice, običavaju tu politiku ponarodjenja imena suvereno ironizirati, a ne znadu, kukavci, da nas stranci i radi toga smatraju duševnim robljem Nijemaca.

Buduć da su naši nezavisni narodni krugovi odavna već nezadovoljni sa nenarodnom politikom dosadanih nadležnih faktora gledom na ponarodjenje prezimena, te je sad najzgodniji čas, da se propusti poprave, uslobodjujem se – po načelu "ne tko, nego što", - predložiti ovo:

1./ Vlada narodnoga vijeća neka okružnicom pozove sve podređene državne oblasti, da od javnih službenika /muških i ženskih/, koji nemaju hrvatskog imena u roku od 14 dana podnesu njihove molbe za ponarodjenje prezimena, a pod prijetnjom suspenzije promaknuća, a uz navod za taj postupak potrebnih isprava.

2./ Ista okružnica imala bi se na shodno uredovanje priposlati gradskim i upravnim općinama, te svim drugim autonomnim korporacijama.

3./ Narodna vlada neka ne dozvoljava promjene prezimena u takovo, koje nije skroz narodno.

4./ Od učenika i djaka svih kategorija, koji uživaju ili zadobiju štipendije iz zemaljskih i drugih štipendijalnih zaklada, koje stoje pod upravom javnih oblasti i institucija, te nemaju narodno ime, neka se traži ponarodjenje imena u prekluzivnom roku od tri mjeseca, o čemu valja normativnom okružnicom obavijestiti sve zaklade i novčane zavode.

5./ Vlada narodnog vijeća ima skrbiti za što pospješiji postupak oko rješavanja molbi za promjenu prezimena.

Uvažanjem ovih prijedloga djelovati će se moralno i na one slojeve našeg društva, koji pružaju najveći kontingent anacijonalnih prezimena i koji se toliko ponose sa svojim čestitim i slavnim predcima, a našoj zemlji udaraju na sve strane tudjinski biljeg.

Duboko sam uvjeren, da će ostvarenje rečenih predloga biti najsimpatičnije primljeno ne samo u krugovima naše narodne inteligencije, nego i u najširim narodnim slojevima, a podjedno će se moći ustanoviti, tko narodu našem nije odan, tko je vjera, tko li nevjera!

Peroslav Paskiević v. r.
tajnik trgovačke i obrtničke komore

mjesnih odbora N. V. prestaje, pošto je predsjedništvo N. V. predalo do konstituante suverenu vlast kraljeviću Regentu u ruke.

Trebalo bi možda u tome smjeru, dati nužne direktive, da se ti mjesni odbori ne razidu.

Z[a]greb, 8. XII. 1918.

[.....]²⁸⁶

285.

Žarko Miladinović prosvjeduje protiv izbora delegata za Državno vijeće obavljenog na sjednici Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS, na kojem Srpska radikalna stranka nije dobila očekivani broj mandata.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2328/1918.

Br. 2328/N.V.²⁸⁷

Predsjedništvu
NARODNOG VEĆA
u

Z A G R E B U.

Iz Novina sam saznao, da je održana sednica središnjeg odbora "Narodnog Veća", kome i ja pripadam, i da je na toj sednici obavljen izbor delegata za državno veće, odnosno središnji odbor popunjen sa još 32. člana.-

Ja o toj sednici nisam u opće bio obavješten niti pozvan i ako je to bila dužnost predsjedništva, pa s toga protestujem kako protiv održanja sednice, tako i protiv obavljenoga izbora. Tim više smatram taj izbor nekorektnim što su njime srpskoj radikalnoj stranci određena svega dva mandata za državni savet, baš kao i grupi oko "Narodne Politike", grupi oko "Glasa S.H.S." (:koja budi nuzgred rečeno više i ne postoji jer se taj list spojio sa "Hrvatskom Rieči"), grupi oko "Novog Vremena", te "koaliranim" i t.d. Sve te grupe predstavljaju tek nekolicinu ljudi, a nemaju za sobom nikakvih širih narodnih masa. Srpska pak radikalna stranka predstavlja veliki deo Srpskog naroda na teritoriju bivše austro-ugarske monarhije, te je i kod nasilničkih izbora staroga režima znala da izbaci 5-6000. glasova za svoje kandidate, neuračunavši ogroman broj pristalica, koji su usled izbornog reda bili lišeni prava glasa.-

Srpskoj radikalnoj stranci pripada dakle mnogo veći broj mandata, nego spomenutim grupama, pa stoga još jednom izjavljuje, da protiv održanog izbora protestujem a o tom ću izvestiti i upravu srpske narodne radikalne stranke.

S poštovanjem

Dr. Žarko Miladinović
član "Srpskog Odbora Nar. Veća"

²⁸⁶ Potpis nečitak.

²⁸⁷ Primljeno 16. rujna 1920.

286.

Zagreb, 19. prosinca 1918.

Zatvorenici zatvora u Novoj Vesi u Zagrebu mole da ih se pusti na slobodu. U tom zatvoru ima oko 300 zatvorenika koji su većinom ubičeni zbog pljačke i sudjelovanja u akcijama zelenog kadra. U zatvoru su izvrgnuti mučenjima i gladi.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1102/1918.

Narodno vijeće SHS

u

Zagrebu.

Svi niže potpisani²⁸⁸ smatramo, da nam kraj ovakovog postupka ne preostaje nego se uteći ovom molbom na Narodno vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca. Svoju molbu obrazložemo sljedećim navodima:

Nalazimo se u posadnom zatvoru u Novoj vesi br. 18 i to nas svih ima oko 300. Najviše ih ima radi pljačkanja. Ovi koji su radi "pljačkanja" najviše ih ima zatvorenih radi židovski denuncijacija. Jer n. pr. iz pojedinih sela su svi žitelji pljačkali, a po dvojica ili trojica su iz istoga sela zatvoreni. Ako je kakove pravice, onda bi polovicu, što čovjek može mirne duše reći – žiteljstva iz Hrvatske i Slavonije u zatvoru morali sjediti. Kakovi su ljudi u zatvor došli, o tome je žalosno i govoriti. Isprebijani i na mrtvo ime izlupani volovskim žilama iscjepani ljudi, koji sada od bolovanja stenju i nikada pravog zdravlja neće više dobiti.

Što se tiče postupka, taj se isto obavlja po austrijskom režimu. Ljude se nazivlje svi-njama i najprostijim izrazima. O čistoći ni govora. Toliko je ušiju, da su ljudi svi kras-tavi od njih. Ima ljudi koji su već po 2 mjeseca u zatvoru, a i više, a da se presvukli nisu. Mi smo svi zato i moramo biti, da za naše čine i djela odgovaramo, ali kao građani dr-žave SHS zahtjevamo i mislimo da to imademo pravo tražiti, da se s nama postupa kao sa ljudima, a ne kao sa nijemom živinom. Jest se dobije u jutro crna kava isto i u več, samo za podne dobije čovjek variva. Ljudi su gladni, a za svoj novac što ga imaju pohra-njen u pisarni ne mogu ama baš ništa dobiti. Samo nam je čudo kako možemo da izdr-žimo one silne uši i nered, kakova dosada u nijednom bivšem austrijskom zatvoru ni-smo vidjeli.

Ljudi, koji su od optužbe riješeni i mogu isti čas, da idu ili svojim kućama, ili na druga odredišta moraju po 14 dana još da sjede dok se "milostivi gospodin tamničar" (dakako u austrijskoj crnoj kapi) ne smiluje i ne ispusti ga napolje.

Mi koji smo radi pljačke optuženi ima nas dosta dosada neporočni i nismo zato ži-dove pljačkali, da što stečemo, nego radi osvete i gnjeva. Jer tko je više želio pobjedu

²⁸⁸ Na dokumentu nedostaje potpis autora teksta i ostali potpisi.

austrijskog i njemačkog oružja nego židovi. Ako n. pr. jedan Rosenzweig sa kukastim nosom može biti Jugoslaven, mi Jugoslaveni isto tako možemo biti Japanci. I za volju tih ljudi, koji su baš pravi pljačkaši koji su pljačkali i sisali krv našem narodu tolike decenije a osobito zadnje 4 godine rata – nismo zaslužili mi patnici da se s nama tako postupa, da nas se nazivlje lopovima i razbojnicima.

Druga grupa su tako zvani "republikanci". Mi smo ih drugi dočekali sa negodovanjem i preziorom misleći zaista, da su to republikanci. Slušajući ove ljude došli smo do uvjerenja da oni ni pojma nemaju što je to republika, što se je dokazalo i na prekom sudu, koji ih je predao na redoviti sud. Po njihovu kazivanju oni, koji su vođe bili ti su utekli, a vođe su bili sigurno inteligentniji ljudi od ovih, koji ne mogu riječ "republika" ni izreći, a niti ga znadu izreći. U ovoj zbrci ovi tako zvani "republikanci" bježali su onamo, gdje je više ljudi na okupu stajalo ne misleći ni malo nato, da pripadaju kakovoj stranci, a što je najglavnije, da su bili skoro svi pijani. Kolovođe, koji su bili ti su i utekli, a ovi da su imali spretnosti i dara za kolovođe sigurno bi imali i dara da uteku.

Ima ljudi, koji su zatvoreni zato, što su još za vrijeme kralja Karla krivotvorili otvorenu zapovjed, da mogu lakše bježati po zelenom kaderu. Sada, kada su se povratili svojoj četnoj tjelesu tamo su ulovljeni i otpraćeni u posadni zatvor u Novu ves 18.

Ako se radi ovoga čina još dan danas može zatvarati, onda se pitamo jesmo li u Jugoslaviji ili još u Austriji, što je prema ovakovom postupku ovo posljednje vjerojatnije.

Za manje prestupke, koji smo zatvoreni umoljavamo Narodno Vijeće SHS da nas pusti na slobodu do dana rasprave jer sada dolaze Božićni praznici, koje smo jedva dočekali, da ih kao prvo proslavimo na radost naše nove države SHS. Tamnica smo se nauživali za vrijeme Švaba i Mađara i preko glave. Svi smo zato, da za naša djela odgovaramo, ali se ujedno uzdajemo da će nas Narodno Vijeće SHS kao vrhovna vlast uzeti pod svoje okrilje i zaštitu.

Ne kažemo to za sve, jer imade među nama svakakovih ljudi i zločinaca, nego samo za one, koji bi se mogli mirne duše do rasprave pustiti kući. Nismo pravnici, ali sudeći zdravim razumom čvrsto smo uvjereni, da nas mnogo ima u istražnom zatvoru, koji bi se mogli do rasprave pustiti kući.

U Zagrebu, dne 19. prosinca 1918.

Potpisati ni je vrijedno i niti slobodno ali se zato najuludnije moli da se bar malo Narodno Vijeće SHS u Zagrebu zato za uzme.

Sa najpokorniji štovanjem

287.

Zagreb, 21. prosinca 1918.

Sekcija za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS nalaže Mihovilu Ivšiću da pomogne u organizaciji rada mjesnih odbora Narodnog vijeća u Valpovu, Našicama, Orahovici i dr.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 828/1918.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 828-1918. A.O.

Zagreb, dne 21. prosinca 1918

O T V O R E N A Z A P O V J E D.

Mihovil Ivšić, pouzdanik Narodnoga Vijeća, sekcije za organizaciju i agitaciju u Zagrebu, imade nalog da izvidi rad /djelovanje/ mjesnih odbora Narodnoga Vijeća u Valpovu, Našicama, Orahovici i drugim mjestima Virovitičke županije.

Isti se ovlašćuje za održanje skupštine i sastanaka, u spomenutim mjestima, te uzna-stoji, da se između mjesne inteligencije i seljaštva uspostave odnosi sloge, pošto amo stižu tužbe iz tih krajeva, da je narod prepušten sebi bez ikakvih savjetnika.

Umoljavaju se stoga svi mjesni odbori, upravne oblasti, i vojničke straže /oružništva/ da našem izaslaniku budu u svemu na ruku.

288.

Zagreb, 28. prosinca 1918.

Izvidnički odjel vojnog odsjeka Narodnog vijeća SHS - grupa prof. Radovinovića - izvješćuje o izvidničkom agitatorskom putovanju u Zagreb, Odru, Veliku Goricu, Petrinju, Blinju, Kostajnicu, Dubicu, Jasenovac, Novsku, Okučane, Novu Gradišku, Kapelu i Brod. U izvješću se govori o političkoj situaciji u spomenutim mjestima, o akcijama zelenog kadra, djelovanju mjesnih odbora Narodnog vijeća i sl.

Izvidnička grupa dr. Đure Kulčara izvješćuje o kontrolnom putovanju kroz sljedeća mjesta, općine i gradove: Nova Gradiška, Cernik, Bačin Dol, Bombače, Vilić Selo, Brestovac, Nurkovac, Požega, Vrbovci, Lipovac, Mihaljevci, Trenkovo, Velika, Kaptol, Vetovo, Kutjevo, Pleternica, Gradec, Sesvete, Grabarje, Rajsavec, Jakšić, Eminovci, Grljavica, Blacko i Treštanovci. U izvještaju se govori o radu i osnivanju mjesnih odbora Narodnog vijeća u ovim mjestima, te se napominje da su neki odbori prešli u ruke "pljačkaša" i da su zato raspušteni. Glavni uzrok pljačkanja je "ruski boljševizam". Na položaje treba postaviti energične ljude, koji će ponovo uspostaviti ugled državne vlasti. U izvještaju se dalje govori o odnosu seljaka prema agrarnoj reformi, o stanju prometa, posebno željeznica i sl.

Izvidnička grupa poručnika Pavelića podnosi izvješće o kontrolnom putovanju kroz Liku. Grupa je posjetila mjesta na cesti Ogulin - Brinje, zatim Senj, Otočac, Perušić, Gospić, Lovinac, Gračac, Zrmanja, Srb, Donji Lapac, Udbina i Vrhovine. U izvještaju se govori o radu i djelovanju mjesnih narodnih odbora, političkim i vjerskim odnosima, potrebi osnivanja agitacijskih odbora, te o širenju boljševičkih ideja, raspoloženju željezničara i ukidanju narodnih straža.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 900/1918.

Pres. Br. 900

IZVIDNIČKI ODJEL VOJNOG ODSJEKA NARODNOG VIJEĆA.

Grupa prof. Radovinovića.

Izvješće prigodom izvidničko agitatornog putovanja na putu: Zagreb, Odra, Velika Gorica, Petrinja, Blinje, Kostajnica, Dubica, Jasenovac, Novska, Okučani, Nova Gradiška, Kapela, Brod.

IZVJEŠĆE.

Već u okolici Zagreba opazio sam da je narod jako slabo ili nikako upućen u sadašnje prilike. Narod znade samo to, da ne mora više služiti, jer ga žandari na to ne tjeraju.-Što se tiče pljačkanja državne imovine, dešavalo se većinom tako da su časnici ostavljali svoja mjesta pokupivši što su više mogli. Za njihovim su se primjerom povelili podčasnici i momčad, a kada su objekti ostali bez nadzora, stao je narod raznašati ono što je ostalo kao n. pr.: u konjskim bolnicama u Odri i Velikoj Gradiški i t. d. Navale na privatni imetak nastale su većinom usljed toga što je narod shvatio slobodu tako da se on sada može osvetiti onima, koji su ga već prije rata a pogotovo za vrijeme rata bezobzirno gulili. S toga su najviše stradala ona mjesta koja su bila središta trgovine u pojedinim krajevima n. pr. Okučani, Nova Gradiška i t. d. Na kolodvor navalio je narod držeći iste kao Madjarsku svojinu. Dakako da se kod svih ovih slučajeva koji u početku nijesu imali loši karakter dešavalo uplivom pokvarenih elemenata mnogo toga što se neda nikako opravdati, ali mogu iz vlastitog opažanja ustvrditi da su kod toga mnogo skrivili i odgovorni faktori koji nisu znali naći načina da narod od toga odvrate. Da je narod slabo ili nikako upućen krivnja leži u tome što cijela seoska inteligencija radi samo za vlastitu probit a na ištab²⁸⁹ naroda. Bilježnici, koje većinom narod mrzi, radi njihove zloporabe kod aprovizacije i oprosnih predloga, nisu ni danas drukčije. Popovi, koji su radili u korist države i zaglupljivali narod da mogu š njime bolje vladati, bili su uvijek u opreci sa slobodoumnim učiteljima koji su upućivali narod, pa su radi toga dapače i denuncirali da rade protiv vjeri i državi. Obzirom na narodne odbore imao bi spomenuti, da u mnogim mjestima nisu birani od naroda nego su gospoda medju sobom razdijelila časti, i dalje

²⁸⁹ Vjerojatno "uštrb".

rade kao i prije, samo sada u ime Narodnog Vijeća. Dakako da narod ne može imati u ove odbore nikakvo povjerenje. Ja sam u ovakvim slučajevima dao sazvati narod, razložio im u kratko današnje prilike i pozvao ih da izaberu među sobom odbor, koji će imati da se brine za mir i poredak i gledati da se izvršavaju odredbe Narodnog Vijeća.

I osnutak narodne straže nije većinom dobro shvaćen. U pojedinim mjestima osnovana je narodna straža samo zato, da brani općinske činovnike i bogate trgovce. Istu plaćaju sa velikim svotama iz općinskih blagajna ili iz svote koja je sabrana za Narodno Vijeće, a u nekim mjestima raspisuju u ime toga porez. Bez obzira na materijalno stanje pojedinaca.

U selu blizu Broda u potpuno mirnoj okolici prolazeći kroz selo opazio sam, da se po danu šeću oružani momci a kad sam ih upitao što rade i koji im je posao, uplela se odmah u razgovor jedna siromašna udovica, koja se potužila da im je čitav posao bahato šetati po selu, a zato da dobivaju 20 kruna i hranu, koju moraju onda svi bez razlike u selu plaćati. U samim narodnim stražama nalazi se više puta takovi elementi koji su do jučer pljačkali, a sada su se prijavili u stražu da ne moraju ići k svojim četama, jer im je tako rečeno, i da mogu ostati kod kuće uz lijepu plaću. Bolji momci neće da se jave, jer vele da je sramotno služiti u straži kada oni imaju "grunta".

Kod toga se dešavaju više puta žalosni slučajevi, kao n. pr. u Jasenovcu, gdje su pojedini članovi narodne straže pregledavali putnike na stanici, oduzeli im pojedine stvari, i sebi prisvojili. Drugi slučaj dogodio se u Okučanima, kada je narodna straža iz Novske došla u pomoć tamošnjoj narodnoj straži da se obrani od pljačkaša, tim povodom poubijala je šesnaestoricu, oduzela im novac, koji se je kod njih nalazio /navodno preko 80.000/ a da se o nadjenom novcu nije vodio nekakav posebni račun.

Kuda god sam prolazio, vlada sada potpuni mir. Samo se mora što prije istaknute nedostatke ispraviti, poglavito one koji se tiču narodni odbora i narodne straže, jer takvi nedostatci kvare silno ugled Narodnog Vijeća, a mogli bi izazvati i reakciju naroda.

Opazio sam da niti narodni odbori niti upravne oblasti nemaju stalno označen djelokrug pa bi se moralo jedne i druge uputiti šta im je raditi.

Kod reorganizacija upravnih oblasti osobitu pažnju trebalo bi posvetiti oružničkim postajama. Kod savjesnog izvršavanja zapovijedi pod starim režimom morali su se oružnici zamjeriti narodu. Kada bi se oružnici, a pogotovo zapovjednici postaja premjestili u drugi kraj, dovoljno pojačale postaje sa isluženim vojnicima, obezbjedilo materijalno stanje oružnika, te dodijeliti i vrsni časnici, držim da bi oružništvo bilo najbolje sredstvo za uspostavu mira i reda, a onda bi se tek moglo započeti sa provođanjem mobilizacije. Kada bi se sve to provelo postala bi narodna straža suvišna, koja i onako puno ne pomaže, a stoji silu novaca.²⁹⁰

²⁹⁰ Posljednji je odlomak nadopisan rukom.

Vojnom odsjeku Narodnog Vijeća
od izvidnog jašilačkog odjela

Slijedom izvidično kontrolnog putovanja kroz mjesta, općine i gradove kako slijede:

Nova Gradiška, Cernik, Bačindon, Bolomače, Vilić selo, Brestovac, Nurkovac, Požega, Vrhovci, Lipovac, Mihaljevci, Trenkovo, Velika, Kaptol, Vetovo, Kutjevo, Pleternica, Gradec, Sesvete, Grabarje, Rajsavac, Jakšić, Eminovci, Orljavica, Blacko, Treštarnovci predlažem slijedeće

I Z V J E Š Ć E.

Zadaći nadziranja rada odbora "Narodnog Vijeća" udovoljili smo potpuno u gore istaknutim mjestima, no naš rad nije se samo kretao u tom uskom okviru, nego učinismo još i druga vrlo važna opažanja.

Narodni odbori nijesu svagdje postrojeni a gdje i jesu, nijesu bili na čistu gledom na njihov djelokrug i zato je došlo do trvenja ne samo sa političkim oblastima već su uplitali i u razne sudačke akte. Velika je mana bila nekih odbora tako n. pr. u Jakšiću, Velikoj, Kutjevu, Brestovcu, da su ti odbori bili u rukama pljačkaša i ovi stvarali čudnovate zaključke, koji ni općenitim etičkim pravilima nisu odgovarali. Takovi odbori su raspušteni i novi birani sa isključenjem pljačkaša. Narod je u toj okolici svojski sudjelovao kod pljačkanja te potpunoma uništio sve trgovine i zgrade posjeda, koji mu nije bio po čudi a žitak porazvlačio tako, da je poglavito veleposjed ostao bez sjemenja i ne bude li se energičnom rukom posegnulo za sigurnosnim mjerama i da se ugrabljeni žitak povрати prijetit će u narednoj godini glad, i silna šteta na porezu.

Glavni uzrok toga općeg pljačkanja i paleža bio je ruski boljševizam i ništa drugo, jer se za Radića ovdje ni ne zna.

Sigurnost a i opći moral u okolici požeškoj nije nikakov a krivica u prvom redu pada zbog toga na g. velikog župana, koji može biti izvršni aprovizator a nikako nije za prvog činovnika u županiji, jer mu manjka oštroidnost a poglavito energija uslijed česa ga se uopće ne respektira. U interesu države jest, da se konačno svagdje postave takove osobe, kamo tko spada, jer ne vidi li narod neko poboljšanje i neku promjenu neće vjerovati u nikakov napredak a konačno izgubiti svako povjerenje u narodnu vladu. Bez sumnje je, da su danas državi u velike potrebni energični ljudi, koji će znati uspostaviti ugled državne vlasti, koju danas rijetko tko begeniše.

Valja mi samo to napomenuti, da političke oblasti i danas sa nekim čudnim smiješkom na usnama uzimaju do znanja svako pljačkanje i siječenje državnih i privatnih šuma, a da ne nabrajam i na smetanja posjeda itd., u požeškoj županiji zaista vlada potpuna sloboda. Moguće se to činovičtvo nada nekakvoj pobjedi seljačtva, koje je inače za republiku, a to je jasno zašto; jer kod njega republika ne znači ništa više, nego potpuni nered i slobodno pljačkanje, a tome se mora najenergičnije na put stati pa ma koštalo i ljudskih glava.

Što se tiče agrarne reforme, za tu je seljaka vrlo malo briga, jer sam imade svaki dosta, a bude li mu se prohtjelo nečesa česa on slučajno nema to će si on uz nepopravljivu indolenciju oblasti – već posuditi, kao u zadnje doba. Uvjeran sam, da veleposjed i nadalje može egzistirati u dojakošnjem opsegu a da to nebi izazvalo kakovu ogorčenost u narodu – pogotovo kad cijene padnu. Dakle pravog agrarnog pokreta nismo nigdje opažali. U dva-tri mjesta na pustari Brijest, Ferovac nadala se je doduše gospodarska čeljad nekoj besplatnoj diobi zemljišta, ali saznajući za protivno, mirno uzela to do znanja, i dalje nastavila posao. Ovdje mi valja napomenuti da smo svagdje naišli na skroz neupućeno seljačstvo, koje ali i danas još uvijek može postati opasno i slijepo oružje u ruci takvog huškaša kao što je natporučnik Matija Matica iz Treštanovaca, jer raspolaže sa još preko hiljadu pušaka i oko pol vagona municije a ni mašinska puška im ne manjka. Prva bi i najprešnija zadaća bila uz odstranjenje indolentnog činovništva najtemeljitiya konfiskacija oružja, jer dokle god je u seljaka oružja i municije dotle je on danas opasan.

Uz političko činovništvo moram istaknuti i požeškog oružničkog natporučnika Tićaka, kao naročito nesposobnog čovjeka, koji inače nema inih briga, nego da mađarski pjeva u kafani sa požeškim židovima, što takodjer pravi loše mnijenje o nosiocima vlasti u požeškoj županiji.

Što se pak suda tiče, nije mu omogućeno intenzivno djelovanje kada mu se ne pruža brahijalna sila.

Gledom na odbore narodnog vijeća valja mi spomenuti, da sam ustanovio njihov djelokrug u tri točke i to: odbor odgovoran je kao organ Narodnog Vijeća

- a/ za javni red i poredak /mir/
- b/ za redovito uplaćivanje poreza
- c/ za pridolazak pozvanih vojsci.

Po mojem skromnom mnijenju trebali bi se svi narodni odbori u tom pravcu podučiti i nadalje na životu ostaviti kao neke jamce za redoviti državni život.

Pohadjajući tjedne sajme i vašare podučivali smo narod o njegovim sadanjim dužnostima i ovlastima itd. i po mogućnosti odmah utjecali na padanje cijene, što je u velike pobudilo oduševljenje i diglo povjerenje u Narodno Vijeće. U glavnom se može reći, da narod još nije sasam iskvaren, ali mu još treba mnogo govoriti dok on sve to probavi, a uz to mu ipak pokazati, da je nekakva vlast nad njim. /Progon pljačkaša/.

Trgovina u tom kraju propala je sasam; židovi se sele, a drugi nemaju smjelosti da otvore dućan, kada je opća sigurnost vrlo nesigurna. Interesantno je da je Kutjevo uvidilo što je uradjeno, pak sada već jamče za sigurnost života i imetka trgovaca, kojih nema.

Pitanje trgovine izbacit će još koji problem na površinu, ali svakako je to dobra lekcija za pljačkaški narod, kojemu se dotle nebi imala pružiti pomoć, dok ne preda sve oružje i municiju i povrati sav ugrabljeni žitak i ine predmete.

Konačno smo poduzeli pregled željezničkog pogona. Naši ljudi, koji se pripravljaaju u željez.[ničku] službu bivaju odbijeni svojim molbama, jer da ima previše kompetentata, Mađjari se i sada favoriziraju a za revanče progaraju kotlove lokomotiva uzimajući

premalo robe, i prave namjerice zakašnjenja. U općenitosti na željeznicama vlada takav nered, kakvog nema ni u najtamnijoj Rusiji, dapače smo doživili od g. Ivana Frey glavara postaje Batrina i tu neugodnost, da nas je hotimice ostavio cijeli dan dva puta u Batrini stajati, jer, da on fićuka na Nar. Vijeće, niti je dozvolio da se postaje Nar. Vijeća telefonira unatoč toga, što smo se iskazali. Inače je taj g. Frey vrlo odan alkoholu. Uz njega se mora spomenuti g. poručnik Sukobljević I. karlovačke pukovnije navodno zapovjednik kolodvorske straže, koji bez razloga stavlja vlakovodjama pištolju pod grlo i sabljom tuče putnike, a što se tiče njegovog vojničkog ponašanja to je ispod svake kritike. Molim, da se takav nezreli deran bezuvjetno odstrani sa toga odgovornoga mjesta, koji samo zulume pravi, a ni malo reda, zbog česa je tamo postavljen. Izgleda, da je opasan alkoholičar, a to je odavao i njegov dah. Nužna je opća kontrola željeznica.

Završujem time, da se agitacija i obdržavanja skupština imade bezuvjetno nastaviti, dosadanji politički urednici kao nesposobni odstraniti, jer su potpunoma nemogući pred narodom, pak ih zamjeniti sa mladim, naprednijim i energičnijim silama, jer sa neodlučnim ljudima se ne da raditi niti sačuvati ugled vlasti, uz to treba zabraniti nošenje vojničkog odijela /barem kape/, za nevojnike, jer je to zbog reda pljačkaša ili eventualno vojno ili civilno-sudbenog progona pljačkaša neophodno nužno. I još jedanput upozorujem na sveopći glad, ako pljačkaši ne budu vraćali ugrabljeno žito, koje je nužno za sijanje.

Jaku ruku i sve će biti u najvećem redu!

Članovi grupe bili su:

Vodja natp.[oručnik] gč. Dr. Gjuro Kulčar

Poruč. Milan Košutić

Dobrv. Ivan Kepert

Dobrv. Vladimir Novak

Dr. Gjuro Kulčar [v. r.]
odvj.[etnički] perovodja

Br 900/2-1918.

Pres. Br. 900-2
28. XII. 1918

IZVIDNIČKA GRUPA PORUČNIK PAVELIĆ.

IZVJEŠĆE

Prema otvorenoj zapovjedi broj 136. od 2. prosinca 1918 otputila se je moja grupa na putovanje u Liku, te je proputovala mjesta, držeći se u glavnom ceste Ogulin-Brinje, Senj, Otočac, Perušić, Gospić, Lovinac, Gračac, Zrmanja, Srb, Donji Lapac, Udbina, Vrhovine, a prema potrebi pohodila je mjesta ležeća desno i lijevo od naznačene ceste. Grupa je bila svagdje najljepše dočekivana i polučila je osobiti efekt već stoga, što je bilo okonjana.

Vodja grupe g. poručnik Pavelić oslobodjuje se p. n. naslovu podnjeti slijedeće izvješće:

Narodni odbori u pokrajini.

Prema izvidima, sjednicama odbora kojima sam prisustvovao, saslušanjem naroda, građana, političkih vodja i t.d. a u prvom redu prema vlastitim impresijama ustanovio sam, da su se ti odbori sasvim preživjeli, te da nemaju više uvjeta za daljnu egzistenciju, štoviše, oni bi mogli postati svojom nespretnošću vrlo štetni za daljni razvoj interesa današnje države. U dosadašnjim odborima ima elemenata svih političkih frakcija ili isključivo Srba radikala, koji su dobar dio svoga vijeka preživjeli kao internirci odnosno uapšenici. Frankovaca u glavnom nijesam našao nigdje, da bi bili zastupani. Jasno je da u ovakim odnošajima nije moguće zamisliti zajednički istup u prvom slučaju, kao ni da bi bila u radu zastupana čista S.H.S. ideja u drugom slučaju. Preporučam stoga u interesu državnom, kao i u interesu javnog mira i poretka, da Narodno Vijeće ove odbore što prije raspusti, a ovaj raspust da im u najljepšoj formi izvoli saopćiti. Kao unikum ovih odbora služi slijedeći slučaj: U mjestu Srbu duša je Narodnoga odbora žena parohova! Da ovi odbori nisu odraz narodne volje, vidi se iz toga, što gotovo nigdje nijesu birani javnom skupštinom, nego ad hoc, te su bili istom poslije kompletirani, iz redova staliških i političkih.

Politički i vjerski odnošaji.

Ovi za sada nisu ni malo utješljivi. U koliko već prije ne datiraju kojekakove neznatne razmirice, između pojedinih vjera i narodnosti, u toliko je zadnjim događajima državnog prevrata nastao silan antagonizam, a politička ekspanzivnost narasla je tako, da bi lako mogao biti pobrkan javni mir i poredak. Ova ekspanzivnost opaža se u političkim i oblasnim centrima, nadalje u mjestima gdje obitavaju obje narodnosti. Ova ekspanzivnost u glavnom se razvila iz pogriješke, da "čisti" Hrvati nijesu bili pripušteni aktivnom sudjelovanju u odborima. Nesretnom agitacijom reakcionaraca, koji ne samo kod nas, nego i u cijelom svijetu silno imponiraju širokim masama, ima se zahvaliti, da je u nekim mjestima nastalo nesnosno stanje, kao n. pr. u Otočcu, Gospiću, a pogotovo na Udbini. Srpsko pučanstvo slavi pobjede i to čisto Srpske pobjede što je opet na zazor Hrvatskom pučanstvu, koje se čuti prevarenim, a zaslugom svojih vjerskih vodja prodanim u Beograd. Ovdje bi valjalo N. V. energično istupiti protiv ovih ideja, jer ne samo u Zagrebu, već i u pokrajini /Ogulin, pobuna Narodne Straže, 26. XII./ izbijaju na površinu pojavi, koje bi mogle na oko neznatne stvari riješavati oružjem u ruci.

Agitacioni odbori odnosno povjerenici N. V.

U mjesto odbora Narodnoga Vijeća bilo bi zgodno u pokrajini odabrati agitacione odbore koji bi bili dodijeljeni upravnim oblastima. Ovakim odborima bila bi jedina zadaća agitacija u smjeru instrukcija N. V. a bili bi ujedno i kao neka vrsta doglavnika političkih oblasti. U glavnom su svi oni upravni činovnici, koji su bili skloni prijašnjim ne narodnim režimima, te koji su se kao takovi i isticali, vjerni i današnjem narodnom režimu, te bi ih se vrlo lako moglo upotrijebiti za narodne svrhe. Naravna stvar, da je

prvi uvjet premještenje i to podalje od prijašnjih sjedišta! Ovi bi imali da u zajednici sa tim malim odborom porade oko očvršćenja s. h. s. ideje, a ujedno kao činovnici nosili i osobnu odgovornost. Za skupljanje prinosa Narodnog poreza, rublja, i t. d. bilo bi uputno imenovati posebne povjerenike, koji bi pod kontrolom oblasti te prinose skupljali.

Organizacija države i regenstvo.

Bilo bi uputno da se u mjestima kao Ogulin, Senj, Otočac, Gospić, Udbina, za neko vrijeme napusti svaka agitacija sa strane odbora, a da se s druge strane upravne oblasti pobrinu, da reakcija ne preuzme maha i to zbog već navedene ekspanzivnosti. U seljaštvu ne zamjećuju se još ovakovi pojavi političke ekspanzivnosti, jer se je naš seljak već davno prepustio svojoj sudbini. On je bio od vjkada varan, a to isto očekuje i od današnjeg sistema. U koliko se već i bavi politikom, promatra sve sa najvećom skepsom. U sve ove krajeve trebalo bi poslati što više narodnih učitelja i to stranih ljudi, jer u svoje vlastite učitelja i vođe nema baš nikakovoga povjerenja. Ovakvi izaslanici N. V. poradili bi mnogo i mnogo ne samo za današnju državu, nego bi i prosvijetlili narod, koji je postao apatičan, te koji se iz svih sila predaje alkoholu i što je najgore posvemašnjem neradu. Nema sumnje, da bi ovoj svrsi najbolje odgovarali katolički svećenici prožeti idejom jedinstva, i današnjeg sistema. Glavni agitatori protiv današnjeg državnog oblika jestu katolički svećenici i župnici, tako da ni u jednome proputovanom mjestu nijesam našao katoličkog svećenika, koji bi bio zauzet za današnji vladajući sistem, što više oni su otvoreni zastupnici republikanske ideje. Tako n. pr. u svojoj republikanskoj gorljivosti ide Josipdolski župnik tako daleko, da javno zagovara rastavu crkve i države! Naravno je stvar da i ovdje u narodnosnim odnošajima ima glavni udio vjerski momenat, jer se Hrvatsko pučanstvo čuti prevarenim i zbog toga deprimiranim, dok pravoslavno prednjači u svojim manifestacijama i izražajima političkim i odviše agresivno odnosno sasvim separirano od hrvatskoga življa, /manifestacija u Gospiću/. U prosvjetljenijim krajevima opaža se ako i u malo mjeri nezadovoljstvo naroda zbog – kako oni kažu – upravo nikakvog utjecaja u zadnje dogodjaje.

Boljševizam.

Na ovaj nijesam naišao gotovo nigdje. Dogodjaji u Brinju nijesu izišli iz boljševičke ideje, nego iz pustog razbojstva i želje za tuđim vlasništvom. U koliko se može govoriti o boljševizmu to je donekle razmahan u kotaru Gračac. Na čelu sa mornarima te podčanicima bivše A.[ustro] U.[garske] mornarice, koji su ostali bez zarade te propovjedaju tu novu ideju, a kao takovi ponjeli su se i prema oblastima. Osobitu brigu mora N. V. posvetiti demobilizovanim vojnicima, koji bi jako lako mogli postati zbog nerada a stim u savezu loše eksistencije ne boljševici idejom, nego činom. Još tomu treba da pridodje jedan propovjednik boljševizma, i anarhija je tu.

Vojna asistencija.

Vojna asistencija je potrebna u svim političkim centrima, i sjedištima kotara. Ako bi već negdje oblast zahtjevala asistenciju, to je u interesu javnog reda i mira, da se izašalju

onamo ne domaći nego strani ljudi, jer će istom onda ta asistencija obaviti ono, što se od nje očekuje. Domaći čovjek lako predje na stranu svojih zemljaka, a uz njih zaboravi smjesta svoje dužnosti pogotovo ako vino učini svoje.

Željezničari.

Kod ovih se opača u koliko su Magjari pasivna rezistencija i naklonost protunarodnoj agitaciji, a u koliko su opet naši državljani, potpuni nehaj za službu. U glavnom se sva zakašnjenja, svi neredi na prugama imaju zahvaliti ovim činjenicama. Svakako bi ih valjalo dobro zauzdati!

Narodne straže.

Ove su u mjestima dokinute ili ako već postoje onda su u pričuvi. Svagdje se nalaze pojačane žandarmerijske postaje, koje za sada potpuno odgovaraju. Pročelnici ovih postaja većinom su pouzdani ljudi, kojima zbog slabe orijentacije i uputa u vršenju službe, u odnošajima prema podčinjenima i t. d. manjka potrebna energija. Bilo bi od preke nužde, da se ovim postajama pošalju male okružnice, u kojima bi bilo u glavnom ocrtane upute o ovlastima, djelovanju i t. d. jedne oružničke postaje u novoj državi. Ujedno preporučam, da se upravnim oblastima pošalju ovlasti i upute kako da se postupa proti huškačima i harangerima.

+ + +

Ovim izvidima bavila se je gornja družba i agitacijom, djeljenjem najnovijih proglosa na narod, te je u glavnom svagdje naišla na lijep prijem i odazov.

U slučaju da bi p. n. naslov trebao još kakovih informacija, koje nebi bile već gore navedene, neka se izvoli obratiti na vodju grupe.

U Zagrebu, dne 28. prosinca 1918.

Krešimir Pavelić por.[učnik] [v. r.]

289.

Zagreb, 11. veljače 1919.

Odjel za narodno gospodarstvo Zemaljske vlade u Zagrebu dostavlja odredbu varaždinskog velikog župana Kulmera o obustavi lovnog zakona, te o dozvoli pečenja rakije i sadjenja duhana. Moli Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS da javi je li u tom smislu izdana kakva odredba od strane Narodnog vijeća. Predsjedništvo Narodnog vijeća odgovorilo je negativno.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 351/1919.

PREDSJEDNIŠTVO ZEMALJSKE VLADE
Odjela za narodno gospodarstvo.

Broj 916/Prs-1919.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća

u

Zagrebu.

Veliki župan varaždinski Franjo grof Kulmer obustavio je naredbom svojom od 2. studenoga 1918. broj 3787 v. ž.:

1. lovski zakon.

2. dozvolio pečenje rakije i 3/ sadjenje duhana, ter obustavio postupak radi nedozvoljenog sadjenja duhana, te odredio, da se brišu neutjerive globe, koje su dosudjene radi toga prekršaja.

Umoljavam, da mi izvoli brzo saopćiti, da li je od strane Narodnoga Vijeća u gornjim stvarima izdana bila kakova odredba u opće za cijelo područje Hrvatske i Slavonije ili pako možda samo za županiju varaždinsku, a naročito, da li je o svojoj odredbi možda neposredno tamo izvijestio svoju naredbu od 2. studenoga 1918. broj 3780 v. ž., ter da li je ista primljena na znaje. U jesnom slučaju umoljava se priposljanje ovjerovljenog prepisa ili izvornog koncepta dotičnog rješenja uz povrat.

U Z a g r e b u, dne 11. veljače 1919.

Dr. Živko Petričić [v. r.]

Predsjedništvu zemaljske vlade odjela za nar.[odno] gosp.[odarstvo]
u Zagrebu

Na tamošnji dopis od 11/II 19 br. 916/pres 1919, čast nam je odgovoriti, da Nar. Vijeće nije ništa poduzimalo na svoju ruku, osim općenitih zaključaka, koje su provodili u svakom slučaju odnosni povjerenici, a u konkretnom slučaju povjerenici za financije²⁹¹ i za nar.[odno] gospodarstvo,²⁹² te se na iste upućujete.

Kakav poseban zaključak za županiju varaždinsku nije N. Vijeće u nikakvom slučaju ni stvorilo ni izdalo.

U Zagrebu 18/II [19]19.

²⁹¹ F. Braum.

²⁹² Ž. Petričić.

290.

Zagreb, 18. veljače 1919.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS dostavlja banu izvješće o stanju u požeškom kotaru.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 349/1919.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 349

Ex 1919.

Gosp.

Banu Hrv.[atske] i Slavonije²⁹³

Zagreb

U prigibu Vam se dostavljaju dva izvješća,²⁹⁴ prvo iz kotara požeškoga, a drugo iz Oroslavja, da izvolite poduzeti odnosne shodne korake.

Molimo da nam se spisi povrate, da ih možemo saopćiti vojnoj komandi.

U Zagrebu, 18/II 1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

BrojA.O.

Zagreb, dne 12. veljače 1919.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA

Z A G R E B.

Pozivom na moj zadnji izvještaj o prilikama u Brodu, Vinkovcima i okolici čast mi je priopćiti, da sam se u sporazumku sa g. drom. Andjelinovićem dne 5. o. mj. zaputio u kotar Požeški, budući su odanle danomice stizale vrlo nepovoljne vijesti.

Te vijesti ne samo što su bile istinite, nego je na žalost stanje u tom kotaru još gore nego se je nama prikazivalo.

Za dne 6. o. mj. u 10 sati prije podne sazvaio je na našu telefonsku zamolbu iz Zagreba g. veliki župan požeški na dogovor sve članove bivšeg odbora Narodnoga Vijeća, a uz to još nekoliko odličnih građana. Na tom dogovoru pretresivalo se je pitanje daljnog rada mjesnog odbora u smislu naše okružnice broj 1009/1919. od 21. siječnja o. g. Nakon što sam sakupljenima iscrpivo razložio svaku pojedinu tačku, izjavili su svi prisutni da je osnova vrlo dobra, ali došao je ovdje onaj isti "a l i " kao i u Brodu. Jednodušni sud svih prisutnih bio je, da je provedba te lijepa i potrebne osnove nemoguća tako dugo,

²⁹³ A. pl. Mihalovich.

²⁹⁴ U prilogu dopisa nedostaje dopis iz Oroslavja.

dok se naše upravne prilike temeljito ne pročiste. Na najodgovornijim mjestima još su uvijek kreature starog sistema, narod ne vidi s nikoje strane a ma baš nikakove olakšice, trgovina je skućena raznim centralama, koje najviše pogoduju omraženom židovskom elementu, sve tamnice su pune i.t.d. i.t.d., pa narod posve naravno ne vidi razlike između prije i sada.

Od mnogih govornika na konferenciji upala su mi naročito u oči dvojica, a to su sudac Roko Maričić i vodja tamošnjih komunista knjigotiskar A. Tajkov. Ova dvojica, ma da su po svom društvenom položaju i inteligenciji daleko jedan od drugoga, išli su za vrijeme čitave konferencije tako rekuć ruku o ruku, te neprestano jedan drugome povladjivali i megjusobno se upotpunjavali.

Karakteristično jest, da je sudac izjavio, da preko volje sudi zatvorenim pljačkašima i žali da se mora pokoravati mrtvom slovu zakona. Osudio je ujedno najodlučnije postupak vlasati sa pljačkašima, koji da se u vagonima kao stoka otpremaju u sjedišta sudbenih stolova.

Ističe užasno stanje u uzama požeškog sudbenog stola, koje su prenatrpane, a uz to se među uapšenicama širi svrab i razne druge bolesti, bez da se išta protiv toga poduzima.

Ovo je istina strašno, ali strašnije je po mom mijenju to, što Roko Maričić ne govori toliko radi sebe koliko radi straha pred teroristom Tajkovom, koji drži u šahu čitavu požešku inteligenciju, a predobio je uz to za sebe sve niže građanske slojeve i okolišnje seljake. Kod toga gospodina Tajkova moram se malo dulje zadržati, jer je on – ma kako inače malen i neugledan bio – , velika pogibelj za građanski mir i poredak ne samo u Požegi, kotaru i županiji požeškoj, već i u susjednoj županiji Virovitičkoj i Srijemskoj.

Tajkov agitira naživahnije u selima kotara požeškog, a i ostalih kotareva županije požeške među seljacima, pozivajući ih da se zapisuju u socijalno demokratsku stranku, jer da je ta stranka jedina, koja iskreno i otvoreno zastupa interese bezpravnog seljačkog i radnog naroda. Svoje pozive obično zaključuje poklicima: Napred za slobodu! Živila sloboda seljačkog i radnog naroda! Dolje buržoazija! Živila revolucija! – Kroz Požegu nije se jednom zgodom ipak usudio klicati "Živila revolucija", već je klicao i dao klicati: "Živila e v o l u c i j a". Ovako je klicao za vlasti, koje su imale dužnost nadzora nad skupštinom i povorkom, dok je seljacima pojam socijalne revolucije nepoznat kao i evolucije.

Na skupštinama koje je obdržao širi posve otvoreno čisti komunizam, pa je među narod, a dapače i tamo se nalazeću srpsku vojsku rasturivao prospekt predavanja dra. Filipovića tajnika radničke komore iz Beograda. Na skupštinama ne samo da odobrava pljačkanje, već govori narodu, da to sve nije ništa i da treba da se ugledamo u rusku revoluciju. Put k socijalizmu da vodi preko diktature proletarijata. Red može danas jedino u interesima radnika, vojnika i seljaka provesti sovjetska vlast. Monarhističko uredjenje države SHS posve naravno najživlje pobija, a usto ističe i ogromnu razliku između parlamentarne republike i sovjetske republike. Parlamentarna republika nije mu takodjer ništa drugo nego skupina članova juogslavenske buržoazije, dok je sovjetska republika ideal za svakog seljaka, radnika i vojnika. Uzdignutim glasom citira pred na-

rodod riječi Karla Marksa "Nek vladajuće klase drhću pred komunističkom revolucijom. Proletarci nemaju ništa u njoj da izgube, osim svojih lanaca, a dobit će čitav svijet".

Pred narod izilazi Tajkov što je moguće lošije obučen, raskopčanom košuljom, neobrijan i.t.d. jednom riječju hoće da se prikaže kao pravi siromah, ma da inače svojom tiskarom zaradjuje lijepe pare. Na svakoj gotovo skupštini glavne su mu točke psovati gospodu, popove, vladu, današnji državni poredak i.t.d., a najsladja mu je tema agrarna reforma, koju on narodu na svoj način tumači, nu posve naravno tako, da narod za njim upravo luduje.

Njegovo mišljenje o agrarnoj reformi imao sam prilike čuti na konferenciji kod velikog župana, gdje me je pitao kakovo stanovište zauzima prama toj osnovi Narodno Vijeće u Zagrebu.

Odgovorio sam mu, da Narodno Vijeće ovu stvar više nema u rukama, jer je riješenje toga pitanja predano u ruke Državnom ministarstvu. Nakon toga je on izašao sa svojim mišljenjem, koje je posve naravno čisti komunizam. Svi se posjedi imadu zaplijeniti i besplatno predati na razdiobu seljačkim i radničkim sovjetima. Svako ino riješenje je posve isključeno i mora neminovno dovesti do teške i krvave revolucije. Pokušao sam uvjeriti ga o neopravdanosti takove podjele, ali što god sam upotrijebio – i na što su mi svi ostali povladjivali – bilo je uzaludno, jer on je bez pokušaja da obori moje protutvrđnje uporno ostao kod svog komunističkog stanovišta.

Kako god je Tajkov govorio pred menom, tako govori i pred narodom, pa onda nije nikakovo čudo što ga narod slijedi kao kakovog proroka. Boljševizam širi se ne samo medju seljaštvom već i medju vojništvom, a dapače i medju boljim gradjanstvom – medju potonjim naravno od straha – a širi se brzinom požara. Tajkova najviše podupiru tamošnji i okolišnji ž i d o v i, pa je posve opravdana moja davna tvrdnja, da su čitavom našem republikanskom i boljševičkom pokretu u prvom redu krivi samo židovi.

Mjesna inteligencija požeška, na čelu sa velikim županom Beloševićem, održala je istina Bog u gradu i okolici nekoliko skupština, ali prigodom tih su ih osim kod jedne jedine u Brestovcu nadvikali Tajkovi pristaše, koji su im dobacivali razne njihove postojeće i nepostojeće grijeha, iz vremena prijašnjeg sistema. Usljed zasebnih prilika Šijačke metropole, i tvrdoglavosti mojih Šijaka posve je isključeno, da bi domaća inteligencija mogla nješta odlučna učiniti protiv širenja boljševizma. Na užoj konferenciji koju sam imao drugi dan sa velikim županom, mjesnim načelnikom, gvardijanom tamošnjega samostana, drom. Predragovićem i jednim župnikom iz pokrajine, zamolila su me sva rečena gospoda, neka bi bezuvjetno i što prije došlo u Požegu nekoliko naših političkih prvaka, kao dr. Pavelić, dr. Šurmin, dr. Lorković, dr. Andjelinović, Wilder i. t. d., koji bi tamo održali skupštine barem na dva tri mjesta, te poradili na tome, da narod o sadanjoj politici dobije novu i posve drugu orijentaciju, nego li mu je dao komunista Tajkov.

Gospodo! Ne mislite, da sam čovjek koji sve vidi crno i crnije nego jest, ne mislite da sam si dao to sve pripovjedati samo od pojedinaca, već znajte, da sam ja zašao medju narod na trg, u najzabitnije gostione, gdje se niži slojevi i vojnici sastaju, pa sam tamo na vrelu imao prilike opaziti, da je djelovanje Tajkova daleko veće i pogibeljnije, nego su mi

to sva požeška gospoda pripovjedala. Pošao sam i u okolna sela, tamo govorio sa ljudima i dobio iste utiske kao u Požegi.

Kod vanjskih opazio sam megjutim, da hvala Bogu narod još pravo nije shvatio Tajkova, odnosno ideje koju on nastoji raširiti, pa nebi trebalo ništa drugo nego da pravi narodni ljudi zadju medju narod, otvore mu oči i živom riječi prikažu ponor u koji ga vodi komunizam. O boljševizmu medju srpskom vojskom imao bi se prilike uvjeriti u Pleternici i Novoj Kapeli – Batrini, gdje su vojnici javno u gostionama hvalili i zagovarali socijalističko komunističke ideje. U Požegi došlo je dapače tako daleko da su naši vojnici prigodom izbora odbora Narodnoga Vijeća na poziv Tajkova, javno glasovali za socijalističku listinu. Tajkov izdaje svoj list socijalističko glasilo "Narodna volja", koji širi u mnogo primejraka i medju tamo smještenu srpsku vojsku.

Na konferenciji uvjerio sam se, da Tajkov i njegova družba imadu ozbiljne nakane provesti što snažniju pobunu, jer su se osobito zauzimali za ukinuće prijekog suda. Na konferenciji stavili su mi konkretne prijedloge, koje neka iznesem pred Narodno Vijeće u Zagrebu i to slijedeće:

1. bezodvlačno ukinuće prijekog suda.
2. amnestija pljačkaša, osim zločinaca od zanata, koji su kod toga sudjelovali.
3. pitanje odštete za nedužno postradale.
4. zapljena kod trgovaca nagomilane robe.
5. garancija za zaštitu radnog naroda.

Glede prve točke odgovorio sam Tajkovu, da je moje mijenje da je za pošten svijet poseve sve jedno dali je prijeki sud proglašen ili nije, a za one koji ga se imadu razloga bojati, dobro je da postoji.

Glede amnestije napomenuo sam, da bi bila na mjestu samo individualna amnestija, ali nipošto općenita. Istaknuo sam da vjerujem, da je kod pretežnog dijela pljačkaša djelovala masa t. j. išli su na mjesto pljačkanja zato, jer su vidili da i drugi idu. Takove ljude, koje je val mase povukao za sobom, moglo bi se amnestirati, ali ma i najmanje kolovodje nikako. Konačno sam spomenuo da je oboje moje lično mnijenje, ali da ću oba prijedloga podastrijeti Predsjedništvu. Glede odštete onim trgovcima i posjednicima, koji su nedužno postradali, kao i glede odštete svima opljačkanima narod se izvanredno zanima. Postradali zanimaju se hoće li šta dobiti, a narod se zanima hoće li morati svu nastalu štetu podmiriti. Većina sudjelujućih kod konferencije mišljenja je, da bi se trebalo načiniti razliku izmedju posjednika i trgovaca tudjinaca i lihvara, te izmedju posjednika i trgovaca domaćih ljudi, kojih su stradali samo onako usput radi onih, koji su svojim dugogodišnjim ugnjetavanjem i izrabljivanjem naroda prouzročili srdjbu u narodu. Židovi u Požegi i okolici groze se naime, da će seljaci morati platiti i zadnju šibicu koju su pljačkaši oteli. Odštetni zahtjevi tih židova upravo su bajoslovni, pa iznašaju milijune. Karakteristično jest, da su ti isti židovi, koji su najavili štetu sa 500, 800.000 i preko 1,000.000 kruna, prigodom valovanja svog imetka za ratni porez naveli svote, koje iznašaju jedva 10% od sada označenih odštetnih zahtjeva. Na tu sam činjenicu upozorio tamošnjega financijalnog ravnatelja, i zamolio ga neka izvidi jesu li ti ljudi lagali onda ili sada.

Dakle glede odštete svakako narod od mjerodavnih ljudi čuti, što će u toj stvari, te kako i kada biti uređeno, pa moli, da se ova stvar temeljito pretrese, kako bi oni koji će polaziti na skupštinu u Požegu i okolicu, mogli ovu stvar narodu temeljito razjasniti.

Nekoji prisutni iz konferencije izjavili su, da mjesni i okolišnji trgovci imaju znatne zalihe robe, a tako isto imaju i raznih zakutnih trgovaca sa velikim zalihama, pak da bi bilo nužno shodnim načinom svu tu robu izvesti na sunce, jer bi odmah nestalo pretjerane skupoće. Osim toga izjavili su se svi sudjelujući za bezodvlačno uvođenje slobodne trgovine, te potrebu toga motivirali posve isto kao i prisutnici konferencije u Brodu na Savi, o kojoj sam početkom ovog mjeseca izvjestio. Što se tiče zahtjeva za garancije za zaštitu radnog naroda izvješćujem, da je to zahtjev i prijedlog vodje komunista Tajkova. Kad sam zatražio od Tajkova obrazloženje predloga, izjavio je slijedeće: U prvom manifestu regenta Aleksandra obećano je svakome po nešta, govorilo se je o građanskim stališima i o seljačkom staležu, dok se na radni narod nije niti jednom riječju osvrnulo. Zahtjeva i moli u ime svoje stranke, da to iznesem pred Narodno Vijeće i zamolim, da se poradi na tome, kako bi se prvom prilikom regent osvrnuo i na radni narod, koji je za državu svakako upravo tako čvrsta poluga kao i seljački narod.

Ovaj prijedlog i zahtjev komunističkog vodje Tajkova u koliko je god reklama za njega prama dolje, imaju ipak neku važnost i za one gore. Nekoliko riječi regentovih upravljenih radnom narodu imalo bi veliko djelovanje, i bilo na pomoć suzbijanju boljševičkog pokreta, jer oni vojuju uvijek s time: "vladajuća klasa za nas se ne brine, ne vodi o nama računa nikada, do li onda kad treba naše žuljeve i našu krv". Tu bi dakle svakako trebalo nešto učiniti, pa preporučam i o toj stvari razmišljati.

Zaključujući ovaj moj izvještaj, molim ponovno da se preko svega navedenog ne pređe bez da se šta učini, već da se bezuvjetno u županiju Požešku što prije izašalje nekoliko odličnih političara, koji će moći zaustaviti ili barem oslabiti napredovanje boljševizma. Boljševici županije virovitičke, srijemske, a naročito oni požeške ne miruju. Medju vojneke i seljake šire se ideje ne samo socijalističke već i čisto komunističke. Građanski krugovi bojeći se terora komunista ne samo da protiv toga ništa ne poduzimaju, već čutke odobravaju, bojeći se posve opravdano za svoju kožu. Domaći židovi i ostali tudjinski elementi podupiru Tajkova, te su glavni njegovi korteši i propagatori. Vojska je takodjer zaražena boljševizmom.

Dosta dakle, da se svaki rodoljub duboko zamisli, ali istodobno i zasuče rukave, te uznastoji spriječiti pogibelj koja od svega toga prijeti.

Usljed toga, što se i u vojsci pokazuju tragovi boljševizma bilo bi neophodno potrebno, da sa ostalima podje u Požegu i pukovnik Pribičević.

Zaključak u tom predmetu molim da se meni priopći, a ja ću sa strane naše sekcije sve priopćiti interesentima.

Ivan Marinčić [v. r.]
tajnik sekcije za org. i agitaciju

X. Unutarnja organizacija službi i kancelarije Narodnog vijeća SHS i podaci o službenicima: imenovanja, punomoći, razrješenja

291.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS u Zagrebu javlja Narodnoj organizaciji u Splitu, da je Središnji odbor Narodnog vijeća podijelio svoj rad po sekcijama, da je za proćelnika Sekcije za organizaciju i agitaciju izabran dr. B. G. Anđelinović, dok se ćitava unutarnja organizacija u Dalmaciji prepušta Narodnoj organizaciji za Dalmaciju u Splitu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 25/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 25/N.V.

Zagreb, 26/10 1918.

SLAVNA

NARODNA ORGANIZACIJA
SPLIT

Središnji odbor Narodnoga Vijeća podijelio je svoje radne sekcije. Jedna od tih sekcija jest: sekcija za organizaciju i agitaciju. Proćelnikom /povjerenikom/ iste izabran je gosp. Dr. B. G. Anđelinović.

Na sjednici Središnjega odbora zaključeno je megjutim, da se ćitava unutarnja organizacija u Dalmaciji prepusti Narodnoj Organizaciji za Dalmaciju u Splitu.

Toliko Vam do znanja, molbom da nas obavijestite o svom radu u koliko spada u zajednićku kompetenciju.

292.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS javlja Narodnom svetu u Ljubljani da je podijelio svoj rad po sekcijama i da je za proćelnika Sekcije za organizaciju i agitaciju izabran dr. B. G. Anđelinović, dok se unutrašnja organizacija Kranjske, Štajerske, Gorice, Koruške, Trsta i Istre prepušta Narodnom svetu u Ljubljani.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 23/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Sek. XI/N.V.

Br. 23/N.V.

Zagreb, 26/10 1918.

SLAVNI

NARODNI SVET

LJUBLJANA

Središnji odbor Narodnoga Vijeća podijelio je svoje radne sekcije. Jedna od tih sekcija jest: sekcija za organizaciju i agitaciju. Pročelnikom /povjerenikom/ iste izabran je gosp. Dr. B. G. Angjelinović.

Na sjednici Središnjega odbora zaključeno je megjutim, da se čitava unutarnja organizacija u opsegu zemalja Kranjske, Štajerske, Gorice, Koruške i Trsta, te Istre /u sporazumu sa Političkim društvom za Hrvate i Slovence u Istri/ prepusti Narodnom Svetu u Ljubljani.

Toliko Vam do znanja, molbom da nas obavijestite o svom radu u koliko spada u zajedničku kompetenciju.

1. Primjerak nazočnog poslat:
Političkom Društvu za Hrvate
i Slovence u Istri – Pazin.²⁹⁵

293.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Kancelarija Narodnog vijeća SHS izvještava Predsjedništvo Središnjeg odbora Narodnog vijeća o prijedlogu prof. Vjekoslava Stefaninija, da se u Socijalno-gospodarskoj sekciji osnuje podsekcija za rudarstvo i industriju.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 27/1918.

Br. 27/N.V.

Slavnom predsjedništvu Središnjega
Odbora Narodnoga Vijeća.

Profesor Vjekoslav Stefanini, činovnik kod gospodarskoga društva, drži, da bi bilo dobro da se u socijalno-gospodarskoj sekciji osnuje podsekcija za rudarsko-industrijalnu granu našega narodnoga gospodarstva.

²⁹⁵ Rukom nadopisano.

Prof. Vjekoslav Stefanini spreman, da preuzme vodstvo podsekcije i da o predmetu izradi opširan elaborat.

Ova se stvar predaje na rješavanje slavnom naslovu, dotično da je on [.....]²⁹⁶ socijalno-gospodarskoj sekciji na pretresanje.

U Zagrebu, dana 26. listopada 1918.

Za kancelariju
Narodnoga Vijeća
Dr. Janko Šimrak

294.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS potvrđuje da se ravnateljstvo pošte i brzojava u Zagrebu podvrglo vlasti Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 119/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 119/N.V.

Zagreb, 30. X. 1918.

Ravnateljstvu pošte i brzojava
u/

Z A G R E B U.

Ovime se službeno potvrđuje, da se je ravnateljstvo pošte i brzojava Narodnom Vijeću podvrglo, uslijed čega imade od danas preuzimati svekolike upute i naloge od odbora istoga.

Podjedno se poziva ravnateljstvo, da svikolikim organima, koji budu od Narodnoga Vijeća izaslani u svakom pogledu na ruku ide.

²⁹⁶ Nečitko.

295.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS u Zagrebu raspušta dosadašnju novinarsku cenzuru i preuzima njene prostorije.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 140/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Br. 140/N.V.

Zagreb, 30/10 1918.

Novinarskoj Cenzuri

Z A G R E B

Budući da je Narodno Vijeće preuzelo svukoliku vlast u svoje ruke, to se dosadnja novinarska cenzura raspušta a dosadanje prostorije preuzima Narodno Vijeće, kojemu se izvolite pokoriti.

296.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Sve zamolbe koje se odnose na upravu, poštansku, brzojavnu i telefonsku službu, treba uputiti povjereniku za poštu, brzojav i telefon.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 50/1918.

Broj 50

op

Gospodin

Dr. M A T O D R I N K O V I Ć

Povjerenik Narodnog Vijeća za narodnu obranu

Z a g r e b.

Umoljavam za prešnu odredbu, da se organi, podčinjeni Vašoj upravi, odmah upute, da sve svoje zamolbe, odnoseće se na upravnu poštansku, brzojavnu i telefonsku službu /n. pr. ograničenja, obustava, uspostava poštanskog, brzojavnog ili telefonskog prometa, zamolbe glede ukopčanja telef.[onskih] postaja, glede uporabe brzoj.[avnih] telef.[onskih] vodova i td./ usmjeruju isključivo meni, odnosno, poštanskom i brzojavnom ravnateljstvu u Zagrebu, budući da se odnosne odredbe mogu izdavati samo od ovuda, a ne možda od pojedinih poštansko-brzojavnih ureda odnosno namještenika.

Zagreb, dne 2. studenoga 1918.

Povjerenik "Narodnog Vijeća" za poštu, brzojav i telefon:

Primlj.[eno] Z[a]g[re]b. 3/11. 1918.

Cezar Akačić [v. r.]

297.

Zagreb, 3. studenoga 1918.

Službena zabilješka o primljenoj zamolbi da se u Osijek i Požegu pošalje pomoć potrebna za rad prijekih sudova.

NV SHS, ONO – Opći spisi Operativnog odsjeka, br. 212/1918.

Br. 212/1918. N. V.

Primljeno 3. studena 1918.

S i l n o.

Broj 56 NO

Prs 1918

Predstaje vojni odvjetnik s[a]t[ni]k V.[ojnog] s.[uda] Ivo Stožir i priopćuje prešnu usmenu zamolbu državnog nadodvjetnika Hondla, da se u Osijek i Požegu bezodvlačno odašalju odjeljenja kao asistencija jur postrojenim građanskim prijekim sudovima, koji bi već imali uredovati, ali u pomanjkanju asistencije i gledom na obću nesigurnost nemogu. Zapovjednici odnosnih asistencija imali bi se prijaviti i staviti na raspoložbu državnom odvjetniku u Osijeku, odnosno onom u Požegi.

Jedna asistencija u jakosti jedne satnije odlaziti će dne 4./11. u 10 h prije podne o tome s[a]t[ni]k Stožir obavješten.

zatim aa.²⁹⁷

298.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Sekcija za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS moli Središnju kancelariju Narodnog vijeća da sve dopise koji se tiču organizacije, agitacije i rada pokrajinskih odbora Narodnog vijeća šalje njoj radi pregleda.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 642/1918.

²⁹⁷ Posljednja rečenica nadopisana rukom.

Br. 642/N.V.

NARODNO VIJEĆE S H S /SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU/

Broj 10-1918

SREDIŠNJA KANCELARIJA NARODNOGA VIJEĆA

u
Z A G R E B U

Molimo da u buduće sve dopise, koji se tiču pokrajinskih odbora Narodnoga Vijeća, organizatora i agitatora, skupština i legitimacija pregleda radi šaljete ovoj sekciji.

U Zagrebu, dne 5. studenoga 1918.-

Dr. Angjelinović [v. r.]

M. P.²⁹⁸

299.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS šalje Društvu hrvatskih umjetnika nacrt "jugoslavenske zastave", što ga je izradio Joso Bužan, s molbom za stručno mišljenje.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 121/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

Broj 30/Pr. sr.

Zagreb, 5. studena 1918

Društvu
hrvatskih umjetnika
u/
Z a g r e b u

U privoju Vam šaljemo nacrt za jugoslavensku zastavu, što ga je izradio Joso Bužan, narodni slikar. Molimo Vas, da predsjedništvu Narodnoga Vijeća o nacrtu pripošaljete svoje mišljenje.-

MP²⁹⁹

Središnja kancelarija Nar. Vijeća S.H.S.

Dr. J. Šimrak [v. r.]

²⁹⁸ Ovalni pečat: "Sekcija Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju* SHS".

²⁹⁹ Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE SLOVENACA HRVATA I SRBA".

1 prilog.

"Nacrt za Jugoslavensku zastavu"

risao Joso Bužan, 1918.

Opis zastave:

Jugoslavenska zastava sastoji se = od plave crvene i bijele boje sa tri zelena lipina lista te predstavljaju =

1.) plava boja = iz zastava svih nas SHS Slavena.

2.) crvena boja = kao prikaz okrvavljene rieke, najme krvljom stečene slobode.

3.) bieli trokut kao oznaka čiste ravnopravnosti svih nas SHS.

4.) tri lipina lista na jednoj grani, tri bratska roda jedne loze. Lipa naše divno staro slavensko drvo – tri lista – tri brata – nerazdruživo združena – koje ni jedna bura života nije u stanju bila i neće biti raztrgati i raznieti. –

5.) tri vrpce biela plava i crvena iz svih trijuh naših zastava, da se slobodno viju formirajući tako od časa do časa jednu drugu te treću trobojnicu.

6.) na držku tri spojena slova SHS = (Slovenac Hrvat Srbin)

Zagreb 1/XI 1918.

Joso Bužan
narod.[ni] slikar

300.

Zagreb, 6. studenoga 1918.

Povjerenik Narodnog vijeća SHS za željeznice javlja o nemogućnosti izrade voznih karata.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 564/1918.

Povjerenik Narodnog Vijeća za željeznice SHS.

=====

Br. 564/N.V.

U Zagrebu, 6. XI. 1918.

POVJERENIKU ZA NARODNU ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Z A G R E B

Na cijenjeni dopis od 5. studenoga o. g. broj 6/1918 priopćujem da je glede izradbe svakovrstnih voznih karata već učinjena odredba, no radi preopterećenja tiskara i neznatne zalihe materijala nije mi moguće momentalno molbi udovoljiti.

Čim će nabava osigurana biti učiniti će odredbu, da članovi narodnog vijeća S.H.S. i narodni zastupnici dobiju slobodne vozne karte.

Povjerenik za željeznice S.H.S.

u. z. tajnik

[.....]³⁰⁰

301.

Zagreb, 9. studenoga 1918.

Tajnik Odjela za narodnu obranu javlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS, da legitimacije za nošenje oružja izdaju povjerenici pojedinih odsjeka uz supotpis dr. Winterhaltera.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 950/1918.

Br. 950/N.V.

Povjerenik Narodnog Vijeća za Narodnu Obranu.

Broj 544 opr.

1918.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOG VIJEĆA

/:Kancelarija:/

Z A G R E B

Z a g r e b, dne 9. studena 1918.

Legitimacije za nošenje oružja davaju povjerenici pojedinih odsjeka Narodnog Vijeća uz protupotpis tajnika Dra Winterhaltera. Legitimacije se šalju na protupotpis sumarno.-

Dr. Winterhalter [v. r.]

M.P.³⁰¹

³⁰⁰ Potpis nečitak.

³⁰¹ Okrugli pečat: "VLADA NARODNOG VIJEĆA S.H.S. – Odio za narodnu obranu".

302.

Zagreb, 12. studenoga 1918.

Slikari Marko Rašica i Ljubo Babić mole Narodno vijeće SHS, da im prepusti odnosno proda sva platna na kojima su naslikani likovi bivših careva i kraljeva, a koja se nalaze u saborskim prostorijama. Ta platna bi oni preuredili i upotrijebili za svoje radove.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 851/1918.

Br. 851/N.V.

Kancelarija
Narodnog Vijeća
u Zagrebu

Niže potpisani mole da im Narodno Vijeće prepusti odnosno prodade, sva platna koja predstavljaju likove bivših careva i kraljeva itd. a koja se nalaze u saborskim prostorijama. Potpisani će platna preudeliti i upotrebiti za svoje radove.

U Zagrebu, dne 12. studenoga 1918.

Umjetnička viša škola
Ilica 85

Marko Rašica [v. r.]
Ljubo Babić [v. r.]

303.

Zagreb, 16. studenoga 1918.

Povjerenik Narodnog vijeća SHS za poštu, brzojav i telefon javlja o nemogućnosti uvođenje telefona.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 1016/1918.

Br. 1016/N.V.

Povjerenik Narodnog Vijeća za poštu, brzojav i telefon u Zagrebu.

Broj 128/1918.

Slavnoj središnjoj kancelariji
Narodnoga Vijeća S.H.S.

Z A G R E B.

Na c.[ijenjenu] dopis od 13. o. mj. broj 114 obaviješćujem slavnu kancelariju, da se zamoljeno uvođenje telefona nemože provesti radi pomanjkanja aparata i mjesta u skapčalu centrale.

Zagreb, dne 16. studenoga 1918.

Povjerenik Narodnoga Vijeća za poštu brzojav i telefon.
Cezar Akačić [v. r.]

304.

Zagreb, 18. studenoga 1918.

Novinski odsjek Narodnog vijeća SHS predlaže Predsjedništvu da stranim dopisnicima dopusti objavljivati samo vijesti već objavljene u domaćem tisku.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 287/1918.

Br: 287. Pred. N.V.

ex 1918.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća SHS
u/

Z A G R E B U

Novinski odsjek Narodnog Vijeća SHS. predlaže predsjedništvu, da principielpno dozvoli novinarima, dopisnicima vanjskih novina, telefonsko i brzojavno izvješćivanje, s ograničenjem, da smiju svojim listovima samo one vijesti javljati, što su u našim novinama već izašle. Kontrolu o tom voditi će novinski odsjek, te će novinaru, koji bi se ogriješio o to ograničenje oduzeti pravo, da telefonski ili brzojavno izvješćuje.

U Zagrebu, dne 18. studena 1918.

305.

Zagreb, studeni 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS izdaje uputu novinama.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 37/1918.

Broj 37.

Uputa Novinama

Predsjedništvo Nar. Vij. smatra svaku raspravu o budućem obliku i uredjenju države SHS. u ovaj čas ne samo vrlo preuranjenom, već i vrlo opasnom, jer može izazvati ovdje kod kuće nepotrebne trzavice, a obzirom na rad ostalih faktora izvan područja, koje podpada pod djelokrug Narod. Vij., može biti izravno štetno. Budući da su se sve novine stavile Nar. Vij. na raspolaganje i obećale u svemu podupirati njegov rad, zaključeno je u sjednici središnjeg odbora, da se u pogledu autentičnog tumačenja pojedinih pitanja, koja zasijecaju u politiku Nar. Vij., sve novine imadu preko novinskog odsjeka Nar. Vij. (tel. broj 14-70) staviti u kontakt sa predsjedništvom, koje će od vremena do vremena davati nužne direktive. O tome će pitanju biti u najkraće vrijeme sazvana posebna konferenca sa gg. novinarima.

GG. Nov.[inski] izvjestitelji, koji imadu ključeve od ormara u sobi saborskih izvjestitelja, umoljavaju se, da ih odmah pošalju u Novinski odsjek Nar. Vij.

306.

Zagreb, studeni 1918.

Brojevi telefona pojedinih povjerenika Narodnog vijeća SHS u Zagrebu te nekih nadležstava.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 42/1918.

Broj 42.

TELEFONI

Povjerenik za prehranu /Edo Marković/	-95 pr. p. 5-11 p.p.
Povjerenik za železnice /Wilder/	13-65 /18-25
Dr. Andjelinović šef policije	21-61 i 98 mag. 10-90 Pet. ul.
Povjerenik za Narodnu obranu Dr. Drinković.....	3-84 13-20
Novinarski odsjek Nar. Vij.....	14-50
Povjerenik za obrt i trgovinu Dr. Šurmin	11-06
G. Šimrak šef središnje kancelarije N.V.	15-45
Povjerenik za zdravstvo	2-23
Povjerenik za unutarnje poslove.....	10-66 ili 1175
Povjerenik za poštu g. Akačić	
Povjerenik za narodno gospodarstvo g. Petričić	6-28
Povjerenik za bogoštovlje i nastavu	1-04
Povjerenik za pravosuđe	14-29
Predsjedništvo Nar. Vijeća	21-80
Narodni svet u Ljubljani po noći.....	20
Pribičević.....	8-42 ili 17-48
Dr. BUDISAVLJEVIĆ	2-18 9-90
POVJERENIK ZA FINACIJE /BRAUM/	1-78
MINISTAR MORNARICE /PRICA/	13-23
MINISTAR POŠTE /AKAČIĆ/.....	8-21

307.

Popis novina koje izlaze u Državi SHS.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 125/1918.

Br. 125/1918.

Popis Novina

Obzor – Zagreb	Dom – Zagreb
Jutarnji List – Zagreb	Prijatelj Naroda – Zagreb
Novosti – Zagreb	Nedjelja – Zagreb
Agramer Tagblatt – Zagreb	Pučki list – Split
Narodne Novine – Zagreb	Hrv. Branik – Sarajevo
Novine – Zagreb	Podravac – Petrinja
Hrv. Država – Zagreb	Vinkovačke novine – Vinkovac
Hrv. Riječ – Zagreb	Požeški list – Požega
Glav S.H.S. – Zagreb	Hrvatska obrana – Osijek
Primor.[ske] Novine – Sušak	Jug – Osijek
Narodni list – Zadar	Pravda – Beograd
Novo Doba – Split	Hrv. list – Pula
Edinost – Trst	Književ.[ni] Jug – Zagreb
Slovenski Narod – Ljubljana	Savremenik R. – Zagreb
Volja Naroda – Varaždin	Omladina – Zagreb
Male Novine – Zagreb	Iskra – Zagreb
Slovenec – Ljubljana	Novo Društvo – Zagreb
Jugoslavenska žena – Zagreb	
Hrvatska Njiva – Zagreb	
Sloboda (Pravda) – Zagreb	

308.

Zagreb, 19. studenoga 1918.

Povjerenik Narodnog vijeća SHS za Istru dr. Laginja dostavlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS prijedlog za rješenje plaća javnih namještenika u Istri, kao i njegovo obrazloženje.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 318/1918.

Br: 318, Pred/1918.

Povjerenik za Istru.

Žaleći što radi teške prehlade ne može da osobno govori pri Predsjedništvu Narodnog Vijeća, niti da danas sudjeluje u banskom presidiju pri sjednici povjereničkog Vijeća, moli, da se radi nužдне direktive i jedinstvenosti postupka stvori i njemu objavi zaključak sljedećeg sadržaja:

I. Svi javni službenici u Istri, koji jesu, ili budu prisiljeni, da ostave dosadanja svoja mjesta tamo, a imaju kvalifikacije i volje da služe u našoj državi SHS., dobivati će do konačnog uredjenja javnih odnosa Istre, najdalje još mjesec dana iza potpisa mirovnog ugovora, svoja dosadanja beriva. Uvjet je da i nadalje borave u kotarima, gdje su vršili službu do studenoga ove g. 1918. ili istu još vrše, u koliko ih ne bi povjerenik za Istru trebao drugdje u Istri ili po našoj zemlji izvan Istre, da vrše službu pri pojedinim granama javne uprave. Isto vrijedi za umirovljene javne službenike boraveće u Istri, u koliko su pripadnici naše narodne države.

II. Iznosi ad I./ neće se uračunavati na teret pojedinih zemaljskih ressorta, već kumulativno kao "izdatci za javnu upravu Istre"; radi eventualnoga svojedobnog obračunavanja sa okupacionim vlastima.

Zagreb, dne 19. studena 1918.

Dr. M. Laginja v. r.

Povjerenik za ISTRU.

Br: 318/Pred.
ex 1918

O B R A Z L O Ž E N J E .

k predlogu glede uredjenja beriva dosadašnjih javnih namještenika u Istri.

Iz nekih slučajeva, kao što su se desili ove zadnje dane proizlazi, da Italija hoće da u svoje ruke uzme također svu civilnu upravu, pače proti jasnom slovu uvjeta o primirju – također svu strogo lokalnu t.j. općinsku upravu.

To ne samo u krajevima, koje je proglasila okupiranim "u ime Italije i za Italiju" kao n. pr. otok Lošinj i okolne male otoke već i u onim krajevima, koje su sami dični vojni zapovjednici izjavili da zaposjedaju "u ime Entante i Združenih država Sjeverne Amerike" kao n. pr. otok Cres mjesto Volosko Opatija i td. Po cijeloj Istri biti će izvan sumnje službenika svih grana javne uprave kojim srce ne će dati da služe i kad bi mogli tudjem sistemu i vladi. To su dijelom domaći sinovi Istre, dijelom Slovenci iz okolišnih zemalja te nešto Hrvata iz Dalmacije. Ne može ih se pustiti bez svakog dohotka, već se mora nastojati da bar velika većina njih ostanu u kotarima Istre, gdje su do sada službovali, da bar djelomice budu narodu na ruku i da vrše kontrolu nad javnim životom u Istri i – koliko to bude moguće – narod drže budnim i podučuju ga za eventualnost, koju držim posve vjerojatnom, da se narod bude imao izjaviti plebiscitom glede svoje nove države.

Vrijeme, do kojega i naš državni budget odnosni teret imao podnašati, valjda ne će ići dalje od godinu dana, a moguće da i prije pojedinci budu mogli vršiti dosadanje svoje službovanje ako Ententa i Sjeverne Američke savezne države, uslijed raznih nota Predsjedništva našeg Nar. Vijeća budu odredile, da civilna uprava ostane u rukama odborima Nar. Vijeća, kako su ju isti pri raspadu Austrije bili preuzeli.

Ukupni odnosni teret, ne da se za sada, nego približno ustanoviti. Uzimam, da će za svih sedam političkih kotara, odnosno za svih šestnajst sudbenih ili poreznih kotara, naime 1) Opatiju, Volosko, 2) Podgrad, 3) Kopar, 4) Piran, 5) Buje, 6) Buzet, 7) Moto-

vun, 8) Poreč, 9) Pazin, 10) Labin, 11) Rovinj, 12) Vodnjan, 13) Kula, 14) Lošinj, 15) Cres, 16) Krk – iznositi maksimum onoga što iznosi za do danas još neokupiran kotar Krk, naime:

a) bivša državna kotarska uprava politička, financijalna–carinarska, porezna, sjegurnostna, poštna i bogoštovna 16 x 54000	= K. 864 000
b) bivša državna sudbena uprava 16 x 10000	= " 160 000
c) bivša pokrajinska školska uprava za pučke škole 16 x 20000	= " 320.000
d) a za učiteljsku školu sa hrvatskim nastavnim jezikom u Kastvu, za komunalnu realnu malu gimnaziju u Opatiji, za veliku državnu gimnaziju u Pazinu, za obrtnu školu u Kastvu i Zametu, te za žensku preparandiju u Pazinu, Oblo	= " 50 000
Ukupno mjesečno	K. 1, 394.000

Na pokr~~ri~~će iz Istre same ne može se za sada računati nipošto, dok se ini modaliteti okupacije ne promijene, ili – ako to ne bude moguće – dok se ne bude kakav sporazum postigao sa okupacionom vlasti glede doprinosa k troškovima barem naše bogoštovne i nastavne uprave.

Z a g r e b , dne 19. studena 1918.

Dr. M. Laginja v. r.

309.

Ljubljana, 25. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodne vlade u Ljubljani dostavlja Narodnom vijeću SHS u Zagrebu obavijest o raspuštanju Pokrajinskog narodnoga vijeća u Trstu od strane talijanskih okupacijskih vlasti, s molbom da protiv toga uloži protest.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 501/1918.

NV SHS Preds. 498
Predsedništvo
Narodne vlade SHS
u Ljubljani.

Ljubljana, dne
Prepis!

Poročilo

o razpustu Krajevne Narodne sveta v Trstu.

Sinoči 22. novembra 1918 so bili pozvani za danes 23. novembra 1918 ob 9. uri dopoldne k predstojniku redarstvene oblasti v Trstu, podpolkovniku karabinerjev

sledeći gospodje:

dr. Otokar R i b a ř ,

Anton M i k l a v e c ,

dr. Josip F e r f o l j a ,

dr. Edvard S l a v i k i n

dr. Josip W i l f a n .

Na cirkularnem vabilu je pri imenu dr. Ribař bilo dodano "predsednik", pri ostalih pa besede "člani", tako da je bilo iz tega in iz okolnosti, da so bili navedeni sami člani Narodnega sveta bilo razvidno, da je vabilo temule namenjeno. Ker je dr. Ribař odsoten iz Trsta, dr. Ferfolja bolan in ker je dr. Slavik ob isti uri imel razpravo pred vojnim sodiščem, sta se oglasila samo dr. Wilfan in Miklavc. Sprejel ju je neki nadporočnik (tenente), ki je po naročilu imenovanega podpolkovnika prečital povabljenca dopis tukajšnjega guvernerja, ki se je glasil približno tako-le: "Z ozirom na to, da so italjske čete dosegle demarkacijsko črto, da je promet čez to črto v ozemlje bivše avstroogarske monarhije prekinjen, in da to odredbo narekujejo vsled prejetih poročil oziri vojaške varnosti, se odreja razpust Jugoslovanskega Narodnega sveta v Trstu in zapora njegovih lokalov. Ali je bila ta odredba glede zapore vsebovana v guvernerjevem dopisu, se dr. Wilfan, ki sestavlja to poročilo, več ne spominja. Zahtevani prepis se mu je odrekel, ravnotako sestava zapisnika o protestu proti tej odredbi. Če ni bilo v guvernerjevem dopisu nič rečeno o zapori prostorov, je vsekakor omenjeni nadporočnik to naredbo istočasno naznanil. Ni pustil, da bi se dr. Wilfan in Miklavc ali samo eden od njiju odstranil, vzel je seboj 4 karabinerje in šel takoj v prostore Narodnega Sveta v Slovenski čitalnici, dal odstraniti vse, ki so se tam nahajali, in stavil na izhodu pečate, odredivši, da bodo karabinerji stražili njih izhode po dnevi in po noči. To se je ravnokar izvršilo in se ne more poročati o daljnih odredbah, ker se bodo člani Narodnega sveta posvetovali šele popoldne o daljnih korakih. Vsekakor se vloži proti razpustu Narodnega Sveta protest pri guvernerju in se poskrbi, da se po možnosti stvar izve tudi zunaj. Prosi se, da se isto stori tudi tam in pošlje prepis v Zagreb.

V T r s t u, dne 23. novembra 1918.

Dr. Wilfan l. r.

Predsedništvo

Narodne vlade SHS

v Ljubljani.

št. 178

Narodnemu vijeću

v

Z a g r e b u

v vednost z nujno prosbo, da vloži oster protest zoper razpust Narodnega Sveta v Trstu.

Predsedništvo Narodne vlade SHS

v Ljubljani, dne 25. novembra 1918.

Predsednik:

Pogačnik [v. r.]

310.

Zagreb, 29. studenoga 1918.

Intervencije dr. Anđelinovića u vezi s nabavom petroleja i soli za potrebe stanovništva, s nabavom odjeće i obuće za mjesne narodne straže i s isplatama zaostalih ratnih potpora.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 408, 423, 681/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 29 studenoga 1918

Broj 408-1918

Gospodinu

POVJERENIKU ZA OBRT, TRGOVINU I INDUSTRIJU³⁰²

Z A G R E B.

Brojni mjesni odbori Narodnih Vijeća u pokrajini obraćaju se u svojim izvještajima na ovu sekciju radi dobave petroleja i soli, pa Vas gospodine povjereniče najuljudnije molimo, da se izvolite zauzeti kod kompetentnih faktora, da budu u najkraćem roku u zemlju dovežene što veće količine petroleja i soli n. pr. iz Rumunjske, kako bi narod mogao dobiti potrebni petrolej još prije blagdana, a takodjer što prije i sol, koja mu je sada vrlo potrebna za spremanje mesa.

Dr. Anđelinović [v. r.]

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 29 studenoga 1918

Broj 423-1918

POVJERENIKU ZA FINACIJE³⁰³

Z A G R E B

Mnogi mjesni odbori Narodnih Vijeća u pokrajini navadaju u svojim izvještajima kao jedan od najglavnijih uzroka nezadovoljstvu i pobunama što se ratne potpore već nekoliko mjeseci neisplaćuju, pa svi apeliraju na nas, da na mjerodavnim mjestima uzna-stojimo požuriti isplatu zaostataka za nekoliko mjeseci – u mnogim slučajevima sve od 31 srpnja o. g. Osim toga priopćuju nam, da su upravni činovnici odbijali znatne svote

³⁰² Đ. Šurmin.

³⁰³ F. Braum.

za svakovrsne karitativne institucije i spomenike, pa da bi trebalo točno izviditi odno-
sne račune i ustanoviti, dali su ustegnute svote zaista privedene svrsi ili su još uvijek u
rukama dotičnih činovnika.

Stavljajući Vam ovo gosp. povjereniče na znanje, umoljavamo Vas najuljudnije, da
izvolite u obje stvari nužno odrediti.

Dr. Angjelinović [v. r.]

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 29 studenoga 1918

Broj 681-1918.

VOJNOM ODSJEKU NARODNOG VIJEĆA S H S
(Intendantski odio)

Z A G R E B

Gotovo dnevce obraćaju se na nas pojedini mjesni odbori Narodnih Vijeća radi do-
bave obuće i odjeće za mjesne narodne straže, pa Vas najuljudnije umoljavamo, da nam
izvolite mogućim pospješanjem priopćiti bili nam mogli kod pojedinih vojnih skladišta
u Zagrebu, Karlovcu, Ogulinu, Otočcu, Sisku, Brodu na Savi, Osijeku i t.d. staviti na
raspolaganje nekoliko stotina komada cipela, odjela, i kabanica.

Nastupom jače zime razvit će se sigurno sve više i više raznih napadaji i kradje, a
kako oružništvo i vojska još nisu tako uredjeni, da bi mogli vršiti sigurnosnu službu u
zemlji, moramo do njihovog uredjenja podržavati pouzdane Narodne straže, a na te
možemo u pretežnom dijelu – radi siromaštva dotičnog pučanstva - računati samo onda,
ako momčad uzmognemo za zimu otpremiti.

Radi važnosti stvari umoljavamo naslov, da ovu stvar što povoljnije i brže izvoli rije-
šiti.

Dr. Angjelinović [v. r.]

M.P.³⁰⁴

Bez sastavka

Sekciji narodnog vijeća za organizaciju i agitaciju

Zagreb

Zagreb, dne 4. prosinca 1918.

Pošto nikakvog od[i]jelo i oprema na raspolaganju ne stoji, ne može se molbi udo-
voljiti.

Kallivoda [v. r.]

³⁰⁴ Ovalni pečat: "Sekcija Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju SHS".

311.

Zagreb, 1. prosinca 1918.

Zabrana samovoljnog raspolaganja rekviriranim žitaricama, jer je to u nadležnosti isključivo povjerenika za prehranu.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 489/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, dne 1 prosinca 1918

Broj 489-1918

MJESNI ODBOR NARODNOGA VIJEĆA

R U M A

Povjereništvo za prehranu prijavljuje da samovoljno dirigitate rekviriranom pšenicom te da otpremiste za Osijek odredjenih 18 vagona u Beograd a dalnja 3 vagona da otpremio dr Žarko Miladinović takodjer u Beograd. Zabranjujemo po nalogu predsjedništva svaku dispoziciju rekviriranim žitaricama i kukuruza koli Vama toli dr Miladinoviću jer pravo dispozicije pripada jedino povjereniku za prehranu.

Dr. Angjelinović [v. r.]

ad. br. 489/1918. N.V.
ZEMALJSKA OPSKRBA D.D.
ZAGREB.
80826

Prijepis.

Zagreb, dne 26. studenoga 1918.

P.n.g.

Povjerenik za prehranu,³⁰⁵

Z A G R E B.

Nemila iskustva, što smo ih stekli zadnjih dana daju nam povoda požaliti se na često samovoljno istupanje lokalnih Narodnih Vijeća. Tako smo primjerice ovih dana po našim rumskim komisijonarima dirigirali 18 vagona pšenice sa postaje Putinci za Osijek, a rumsko je Narodno Vijeće tu otpremu predisponiralo u Beograd.

Nadalje nam javljaju naši komisijonari I. Steiner i Wessel iz Rume, da je imao po našoj dispoziciji otpremiti daljnja 3 vagona robe, pa je i ta otprema po odredbi odbornika Narodnog Vijeća rumskog gosp. Dr. Žarka Miladinovića predisponirana za Beograd.

³⁰⁵ E. Marković.

Na kraju priopćeno nam je sa strane gospodina savjetnika Jemrića, da je vinkovačko Narodno Vijeće pohranilo u Vinkovcima 30 vagona brašna, koje navodno potječe iz jednoga u Vinkovcima zaustavljenoga trenskog voza, pa da se i to lokalno vijeće krati tih 30 vagona brašna predati u općenoj prehrani.

Pošto su ovakve samovoljne mjere, poduzete sa strane lokalnih Narodnih Vijeća kadre omesti naše djelovanje za opću prehranu, to bismo, ako se ti već provedeni slučajevi ne bi shodno reparirali, i ako bi učestali, morali s naše strane otkloniti svaku odgovornost.

S razloga toga molimo, da izvoli naslov podnijeti ovo postupanje lokalnih Narodnih Vijeća pred odlučujuće faktore, ter poraditi oko toga, da lokalna Narodna vijeća ne budu mogla naše dispozicije, koje izdajemo na temelju doznaka zemaljske vlade, predisponirati.

Očekujući Vaše vr. upute, bilježimo

S poštovanjem
ZEMALJSKA OPSKRBA D.D.
Šilović v. r. Dr. Korporić v. r.

Povjereništvo za prehranu.

Broj I-2633-1918.

Predsjedništvu
Narodnog vijeća S.H.S.

u/

Z A G R E B U.

Na znanje sa zamolbom, da sa svoje strane preduzme nužne korake, da se takovom samovoljnom istupanju lokalnih Narodnih Vijeća stane na put, te da se daljnji takav rad obustavi i onemogući.

U Zagrebu, dne 28. studenoga 1918.

Povjerenik za prehranu:

[...] ³⁰⁶

312.

Zagreb, 2. prosinca 1918.

Povjerenik za prehranu Narodnog vijeća SHS javlja da je zaplijenjena količina živežnih namirnica manja od planiranih, pa se slovenskim zemljama dodjeljuje 100 vagona hrane iz zaliba Hrvatske i Slavonije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 615/1918.

³⁰⁶ Potpis nečitak, vjerojatno E. Marković.

Pres. Br. 615
Ex 1918. 6/XII

Povjereništvo za prehranu.
Broj I-3245-1918.

Predsjedništvo
Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba
u/

Z A G R E B U

tim izvješćem,³⁰⁷ da je cjelokupni plijen životnih namirnica, koji je otpao u korist Narodnog Vijeća S.H.S. iznosi: pšenice 500 vagona, ječma 56 vagona, raznog žita 211 vagona, ukupno 767 vagona, pa prema tome ni izdaleka ne otpada na slovenačke zemlje zatraženih 420 vagona, jer od te robe traže svoj dio i Dalmacija i Istra i Bosna i Hercegovina, a da ne govorimo o pasivnim dijelovima Hrvatske i Slavonije.

Osim toga, kako su mi poznate prilike, trajat će još dosta vremena, da se, obzirom na desolatne željezničke prilike, iz zaustavljenih šlepera roba uzmogne pretovariti i otpremiti; prama tome Sloveniji ne bi za najprešnju potrebu ni bilo pomoženo sa doznakom od spomenute zaustavljene robe.

Da bi se ipak slovenačkim zemljama koliko toliko pošlo u susret, predlažem, da im se predumice podijeli iz skučenih zaliha Hrvatske i Slavonije 100 vagona bud žita /ili kukuruza/ bud brašna, koja bi se roba mogla brzo otpremiti.

U Zagrebu, dne 2. prosinca 1918.

Povjerenik za prehranu:
[...]³⁰⁸

313.

Zagreb, 3. prosinca 1918.

Odgovor na upit o statusu narodnih straža koje su potpora redovnim oružničkim (žandarmerijskim) stražama.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 392/1918

³⁰⁷ Nedostaje početak rečenice.

³⁰⁸ Potpis nečitak, vjerojatno E. Marković.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

ZAGREB, 3 prosinca 1918

Broj 392-1918.

F I N A N C I J A L N O J S T R A Ž I
G O S P I Ć .

Na upit glede propisa za narodne straže priopćuje se, da one imaju služiti kao potpora redovitim službenim policajnim oružničkim vojnim stražama, vlastite kompetencije nemaju pa imaju istupiti samo u sporazumu sa navedenima.

Dr. Angjelinović [v. r.]

314.

Zagreb, 11. prosinca 1918.

Povjerenik za pučku štampu Jure Turić, predlaže organiziranje jače propagande u narodu.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 662/1918.

Br. 662/1918. N.V.

Pres. Br. 738

Ex 1918. 11/XII

POVJERENIK NARODNOG VIJEĆA SHS ZA PUČKU ŠTAMPU

ZAGREB, TVORNIČKA ULICA 10.

Zagreb, dne 11. decembra 1918.

TELEFON 13-00.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOG VIJEĆA S.H.S.

U

Z A G R E B U.

Neprestana požurba iz svih krajeva sile me, da po treći puta zatražim, neka se organizira propaganda u narodu. Početi se ima sa varaždinskom, bjelovarskom i zagrebačkom županijom, onda nekim dijelovima modruško-riječke, ličke i požeške te virovitičke i srijemske županije, negdje više poradi Hrvata katolika, drugdje više poradi pravoslavnih Srba.

Propagandu bi imali da vode domaći ljudi, koliko je to samo moguće i to po dobivenoj stvarnoj i formalnoj uputi. Tko je pozvan da upute daje, mora da traži zgodne ljude za propagandu, a ne da ih sabire putem novina. Niti jedan od ovih ljudi ne bi smio da

bude izabran izmedju ljudi, koji su na bilo koji osobiti način služili prijašnjem sistemu u bližoj ili daljoj prošlosti, koji su huškali na rat ili su bili u vezi s aprovizacijama i t.d. nego izmedju ljudi, koji se mogu pozvati na svoju čistu prošlost. Tko u svom kraju ili obitavalištu ne može da vodi propagandu, ne može se slati ni drugamo.

Povjerenik za pučku štampu:
Dr. J. Turić [v. r.]

315.

Zagreb, prosinac 1918.

Koncept dopisa Predsjedništva Narodnog vijeća SHS upućenog Zemaljskoj središnjoj za opskrbu javnih činovnika i namještenika u Zagrebu, kojim se potvrđuje da će osoblje Središnje kancelarije ostati u službi Narodnog vijeća do njegove konačne likvidacije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1201/1918.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 1201

Ex 1918

P. N.

Zem. [aljskoj] Središnjoj Za Obskrbu Javnih Činovnika i Namještenika
na ruke gospodina velikog župana Slavka Treščeca

Ovdje

Ovime se potvrđuje, da će personal središnje kancelarije Nar. V. biti u našoj službi svakako do konca siječnja, naime do potpune likvidacije N. V. Tajnik iste Kancelarije g. Ante Stilinović je i onako državni činovnik od natrag 24. godine.

Istodobno molimo, da se za tajništvo N. Vijeća i to za: Dr. Miloša Martića, Dr. Andru Druškovića, Dr. Vladu Čorovića i Dr. Danka Angjelinovića, izda po jednu doznaku za štof (i to svakako prve vrste).-

316.

Zagreb, 27. prosinca 1918.

Odjel za narodnu obranu javlja Sekciji za organizaciju i agitaciju, da se pričuvni časnici i dobrovoljci jašilačkog izvidničkog odjela demobiliziraju.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 675/1918.

Broj 3161.

Prs. – 1918.

NARODNOM VIJEĆU SHS. SEKCIJI ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Z A G R E B.

Z a g r e b, dne 27. prosinca 1918.

Na dopis od 13. prosinca o. g. pod brojem 675/1918. častim se priopćiti, da glede prič.[uvnih] satnika i jednogodišnjih dobrovoljaca udijeljenih kod jašilačkog izvidničkog odjela vrijede ustanove ovdašnje narebe broj op. 3376/1918.-

Isti imadu se dakle u nedjelatni odnošaj staviti.-

Glede momčadi pako vrijedi naredba broj op. 2972/1918., te se i ista imade otpustiti ako ne pripada godištima 1895.-1898.-

U koliko žele prič.[uvni] časnici i jednogodišnji dobrovoljci odnosno momčad dalje ostate na službovanju kod jašilačkog izvidničkog odjela, to ne postoje odavde nikakove zapreke, nu ne može se dozvoliti, da ostanu kao vojničke osobe na teret lisnice za narodnu obranu, nego ih može naslov nakon odpusta iz sveze narodne vojske namjestiti kod sebe kao građanske osobe.-

Za povjerenika za Narodnu Obranu:
Dr. Winterhalter [v.r.]

M.P.³⁰⁹

317.

Zagreb, 11. siječnja 1919.

Likvidacijski odbor Narodnog vijeća SHS predlaže ministru S. Pribičeviću u Beogradu, da poduzme mjere za osnivanje samostalnog tajništva za okupirane krajeve, koje bi radilo na suzbijanju talijanske propagande i "podizanju svijesti i otpora našeg stanovništva u tim krajevima".

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 85/1919.

Pres. br. 85/[19]19

G o s p o d i n e m i n i s t r e !

Likvidacioni odbor Narodnog Vijeća smatra neobhodno nužnim, da se ustanovi samostalno tajništvo za okupirane krajeve, koje bi imalo okupiti sav do sada utom smislu

³⁰⁹ Okrugli pečat: "VLADA NARODNOG VIJEĆA S.H.S. * Odio za narodnu obranu".

rasijani rad, suzbijati talijansku propagandu i podržavati budnim svijest i otpor našeg življa u tim krajevima.

Molimo, da se gospodin R u ž i ć u tom smislu i sasluša, te da se odredi neka stvar bude svestrano poduprta.

U Zagrebu, dne 11. siječnja 1919.

Gospodin

S v e t o z a r P r i b i č e v i ć

ministar za unutrašnje poslove
u/

Beogradu

318.

Zagreb, 18. siječnja 1919.

Ovlaštenje Ivanu Marinčiću za raspolaganje novčanim sredstvima na tekućem računu kod Prve hrvatske štedionice.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 1052/1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 1052-1919. A.O.

Zagreb, dne 18 siječnja 1919.

P. n.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

Z A G R E B.

Potvrđjuć primitak Vašeg cijenjenog dopisa od 14. o. mj. čast nam je priopćiti Vam da sa novcem uloženim na naše ime a na tekućem računu kod Vas imade pravo raspolagati tajnik, ove sekcije Ivan V. Marinčić, koji na ovom dopisu predlaže svoj potpis.

Umoljavamo Vas uljudno da izvolite donosiocu ovoga dopisa našem izaslaniku poručniku Veljku Rajiću na teret toga računa isplatiti K 1.800 slovima tisuću osamstotina kruna.

Ivan V. Marinčić [v. r.]

Ovime se potvrđjuje da je ovaj dopis vlastoručno potpisao tajnik gornje sekcije Ivan V. Marinčić, te da je ovlašten u gornjem smislu raspolagati.

319.

Zagreb, 30. siječnja 1919.

Dr. B. G. Anđelinović traži 200.000 kruna za potrebe dovršenja posla Sekcije za organizaciju i agitaciju te predlaže nagrade za službenike.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 1096/1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 1096-1919. A.O.

Zagreb, 30. siječnja 1919.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNOGA VIJEĆA SHS Z A G R E B.

Pošto je potrebno da ova sekcija i nadalje djeluje radi likvidacije mjesnih odbora, koja se još provadja i radi ostalih akcija, koje su već predsjedništvu prije predložene, molimo da se za istu votira svota od K 200.000 /slovima: kruna dvijestotinehiljada:/

Predlaže se, da se, pošto se djelovanje sekcije suzuje, otpuste sa otpravnom od jedne mjesečne plaće ovi činovnici:

Gospodin Rudolf Herceg sa K 600.- /šest stotina/
" Nikša de Marchi " K 400. /četiri sto/
gospodja Laura Novak sa " 150. /sto pedeset/
gdjica Anka de Marchi sa " 300 /tri sto/

te da se nagrade za njihovo besplatno djelovanje tajnik ove sekcije
gosp. Marinčić sa K 3.000 /tri hiljade kruna/,
" Jakšić sa " 1.000 /hiljadu kruna/
velečasni Ivšić sa " 1.000 /hiljadu kruna/

Predlažu se kao činovnici ove sekcije
gospodin Veljko Rajić sa K 600 /šesto/ mjesečne plaće
gospojica Makovac sa " 350 /tristo pedeset/ mjesečne plaće
i za podnevnu službu g. Nikša de Marchi sa K 100 /sto/ mjesečne plaće.

Dr. Angjelinović [v. r.]

320.

Zagreb, 1. veljače 1919.

Molba upućena IV. Armijskoj komandi u Zagrebu za opskrbu jašilačkog odjela do njegove likvidacije.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 1100/1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 1100 -1919. A.O.

Zagreb, 1. veljače 1919.

Tit.

IV. ARMIJSKA KOMANDA

Z A G R E B.

Kako sve naše organizacije, tako se i naš jašilački izvidnički odio nalazi u likvidaciji, no ipak će tokom mjeseca veljače još imati obaviti nekoje izvide, pa Vas usljed toga najuljudnije umoljavamo, da se kroz to vrijeme doznači hrana za naših 15. konja kao i do sada od vojnog opskrbnog skladišta, te da nam se i nadalje doznače 4 momka za čišćenje konja.

Ivan V. Marinčić [v. r.]

321.

Zagreb, 12. veljače 1919.

Obavijest Sekcije za organizaciju i agitaciju, da je Narodno vijeće SHS prestalo djelovati te više ne može izdavati isprave.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 1128/1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 1128-1919. A.O.

Zagreb, 12. veljače 1919.

P. n. g.

D R. S I E G F R I D K A U F E R

Z A G R E B.

Sudnička ulica br. 9.

U prilogu čast nam je povratiti kod nas ostavljeni otvoreni nalog, pa Vam priopćujemo, da je Narodno Vijeće a tako isto i ova sekcija prestala kao javna oblast djelovati, pa prema tome nemože više izdavati nikakvih isprava.

1 Prilog.

Ivan V. Marinčić [v. r.]

322.

Zagreb, 28. svibnja 1919.

Tajništvo kancelarije Narodnog vijeća SHS u Zagrebu moli Zemaljsku središnjicu za opskrbu javnih namještenika u Zagrebu, da službenicima Središnje kancelarije i Financijskog odsjeka Narodnog vijeća dostavi doznake za cipele.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 317/1919.

TAJNIČTVO KANCELARIJE NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 317

Ex 1919.

Zemaljskoj središnjici za opskrbu javnih namještenika

Zagreb.

U smislu odnosne okružnice, koja nam je svojedobno od naslova dostavljena, tičuće se opskrbe cipelama, poslali smo zatraženi Iskaz osoblja središnje kancelarije Narodnog Vijeća. Taj Iskaz uručen je naslovu odmah u početku.

Budući da su doznake za cipele dostavljene skoro svim javnim uredima, odnosno njihovim organima, urgirali smo za ovouredsko osoblje doznake, ali nam je višekrat rečeno, da će nam se dostaviti "za koji dan". U Iskazu se radi o kojih 8 (osam) osoba!

Ti organi radili su i rade većinom besplatno kod središnje kancelarije i financijalnog odsjeka Narodnog Vijeća, te su svojim radom mnogo koristili interesima naroda.

Nepojmljivo je, da se ta pogodnost baš njima uskraćuje. Umoljava se naslov, da tu stvar bilo kako konačno riješi, a riješenje mogućim pospešenjem ovamo dostavi.

Zagreb 28/V. 1919.

Za Tajnik: [.....]³¹⁰

M. P.³¹¹

323.

Zagreb, 4. ožujka 1921.

Ivo Kerdić, profesor iz Zagreba, dostavlja dr. Anti Paveliću, potpredsjedniku Narodnog vijeća SHS, ponudu za izradu dviju medalja koje bi se postavile u auli Sabornice i koje bi bile posvećene "narodnom ujedinjenju i oslobođenju".

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, bez izvorne oznake, 28/1918.

³¹⁰ Potpis nečitak.

³¹¹ Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE SLOVENACA HRVATA I SRBA".

NARODNOME VIJEĆU
na ruke potpredsjednika gosp. Dra. Ante Pavelića

Z A G R E B.

Uslobodjujem se ovime slavnome naslovu staviti ponudu za izradbu 2 medalja prema skicama, koje sam predložio gospodinu dru Anti Paveliću, i za jednu naslovnu ploču, koja se ima postaviti u auli sabornice.

a/. Medalja, koja prikazuje naše narodno oslobođenje i ujedinjenje, u veličini od 13 cm promjera, ljevana u zlatu, cizelirana i patinirana, prema predloženom modelu, stoji zajedno sa honorarom20.000 K.-

b/. Medalja, koja prikazuje na jednoj strani nosioce vlasti za narodnog oslobođenja gg. Pavelića, Pribičevića i Korošeca, na drugoj saborsku sjednicu dana oslobođenja, u veličini od 9 cm. promjera, istiskana u srebru, zajedno sa modeliranjem, honorarom, štancem, i to 4 komada takovih medalja stoji ukupno20.000 K.-

/odnosno ljevana 3 komada tih medalja u srebru kao pod a/. 13 cm. promjera stoji istu svotu./.-

c/. Jedna naslovna ploča za saborsku aulu u veličini 1.26 m x 1.m, odnosno 1.26 x 83 cm. Sa napisom, koji će se ustanoviti, sa 3 simboličke figure ujedinjenja, modelovana ljevana u bronci, cizelirana i patinirana te na određeno mjesto postavljena, stoji70.000 K.-

Napred navedene cijene su obvezatne samo onda, ako naručba uslijedi u roku od 14 dana, računajući dan predaje ove ponude.

Rok izvedbe osam mjeseci, počam od dana uslijedivše naručbe.

Ovom prilikom potpisani potvrđuje, da je primio prema zapisniku od 22. veljače 1921. od Narodnoga Vijeća: 1 kg. 969 grama /jedan kilogram devet sto šezdeset devet grama/ zlata sa kamenjem i emajlom, a osim toga još i jedan muški i tri ženska zlatna sata.

te 2 Kg 680 gr. /dvije kile i šest sto osamdeset grama/ srebra i četiri stare muške ure.

Izvadjeno kamenje važe 35 grama, dočim se imade još neki mali dio kamenja da izvadi.

Gornji metal pohranjen je u tresoru I. hrvatske štedionice te se podiže na ime potpisano.

Očekujući što skoriji povoljni odgovor, bilježi se odličnim veleštovanjem

Zagreb, 4. ožujka 1921.

Ivo Kerdić [v. r.]
profesor

324.

Zagreb, 11. kolovoza 1921.

Banski savjetnik Salavary izvoještuje Predsjedništvo Zemaljske vlade u Zagrebu da je pregledao sve spise Narodnog vijeća SHS, ali da nigdje nije našao nikakve podatke o spisima u stvari obračuna Tauchmana i Hanza iz Broda. Napominje da nedostaje oko 3/4 spisa Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2362/1918.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 2362.

Ex 19[21.]

Predsjedničtvu kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onske] zemaljske vlade u Zagrebu dopisom od 9. augusta 1921. broj 10.125. Pr. pita, da li je dru. F. Salavariju što poznato u stvari obračuna Tauchmana i Hanza iz Broda odnosno da izvoli poraditi, da se ti spisi što prije pronadju medju spisima Narodnog Vijeća.

Predsjedničtvu kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onske] zemaljske vlade
u

Z A G R E B U

Na mnogo cijenjeni poziv od 9. augusta 1921. broj 10.125. Pr. čast mi je izvijestiti predsjedničtvu kr.[aljevske] zemaljske vlade, da sam pregledao sve spise Narodnog Vijeća, što ih imam u pohrani a prošao sam i uručbene zapisnike Narodnog Vijeća, ali nisam našao nigdje nikakovih podataka o spisima u stvari obračuna Tauchmana i Hanza iz Broda a još manje same spise. Zato vraćam pod ./.. priloženi sa g. Petrom Rupčićem sastavljeni zapisnik.

Za vrijeme vlade Narodnog Vijeća i za vrijeme likvidacije njegove ja sam primao na Narodno Vijeće upravljene spise, ali to samo onda, kada nikoga od gospode, što ih je Narodno Vijeće angažiralo za svoju pisarnu, slučajno nije bilo u sgradi i tada sam dakako odmah čim je tko od te gospode došao, izručio mu primljeni po meni spis. Tek kasnije, kada su ta gospoda, koja su radila u pisarni Narodnog Vijeća, otišla, ja sam kupio spise Narodnog Vijeća, kojih je bilo svuda po svim sobama i u najvećem neredu, pak sam ih složio i one, koji nisu bili niti protokolirani, te sam protokolirao i tako sam ih uredio, te ih danas čuvam. Ali dakako spisa Narodnog Vijeća manjka sigurno tri četvrtine i to tako, da se nezna, kuda su otišli i gdje su.³¹² A koliko manjka onih, koji nisu bili ni protokolirani, to je pitanje.

U Zagrebu 11. kolovoza 1921.

Banski savjetnik:
Salavary

³¹² Sljedeća rečenica je u originalu precrtana: "To se vidi iz uručbenog zapisnika."

325.

Zagreb, 12. listopada 1921.

Banski savjetnik Salavary javlja Predsjedništvu Zemaljske vlade u Zagrebu da je skupio sve spise Narodnog vijeća SHS koje je našao u bivšim saborskim prostorijama te da je prema nalogu potpredsjednika Ante Pavelića uredio i protokolirao još neprotokolirane spise. Napominje da među spisima nije našao nikakvog traga o zahtjevu Ravnateljstva južne željeznice u Ljubljani, a također i da mnoge stranke dolaze i zahtijevaju rješenje svojih tražbina od Narodnog vijeća. Predlaže da Financijski odbor Narodnog vijeća provede likvidaciju i zaključi račune.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2363/1918.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 2363.

Ex 1921.

Prim. 21. rujna 1921.³¹³

Predsjedništvo kr.[aljevske] zemaljske vlade u Zagrebu ustupa dopis Obratnog ravnateljstva južne željeznice u Ljubljani kojim ovo traži, da mu bivše Narodno Vijeće u Zagrebu doznači za kreditirane civilne Transporte iz Beča u Zagreb iznos od 463.298 K 28 f.

Predsjedništvu kr[aljevske]. hrv.[atsko]-slav.[avonske] zemaljske vlade
u

Z A G R E B U.

Uz povratak cienjenog dopisa od 19. septembra 1921. broj 14.828. Pr. s prilozima čast mi je izvjestiti, da sam potpisani pobrao sve spise bivšeg Narodnog Vijeća, što sam ih našao u bivšim saborskim prostorijama i na želju bivšeg potpredsjednika gospodina Dra. Ante Pavelića uredio i protokolirao još neprotokolirane spise, te ih još i sada čuvam. Ja bi se rado riešiti tih spisa i već sam više puta molio gosp. Dra. Pavelića da i ostalu gospodu od financijskog odbora bivšeg Narodnog Vijeća, da svrše posao, kako bi se uzmgli ti spisi a i ostali spisi i računi, koji se još nalaze u sab.[orskim] prostorijama u ormaru, od kojega ima gospojica Godler ključ, maknuti odavle, ali dosada to još nije učinjeno.

Na tamošnji gore pomenuti cienjeni poziv potražio sam medju spisima, što ih čuvam, ne bi li našao kakovog traga o zahtjevu Obratnog ravnateljstva južne željeznice u Ljubljani, ali nisam ništa našao. Pozvao sam i pomenutu strojopisericu gosp.[ojicu] Godler, da ona potraži medju spisima i računima, koji se nalaze u njezinoj pohrani. Ona je došla i tražila i takodjer nije našla.

³¹³ Nadopisano rukom.

To mi je čast predsjedničtvu kr.[aljevske] zem.[aljske] vlade izvijestiti time, da mi često dolaze i druge stranke požurivati i traže podatke u spisima a najviše žele, da im se isplate njihove tražbine, što ih imadu napram bivšem Nar. Vijeću. Zato bilo bi najbolje, kada bi financijalni odbor N. Vijeća proveo likvidaciju i zaključio račune.

U Zagrebu 12. listopada 1921.

Salavary [v. r.]

326.

Zagreb, 21. listopada 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS obavještava Antu Tresić-Pavičića u Beču, da je izabran za člana Središnjeg odbora Narodnog Vijeća u Zagrebu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 5/1918.

Broj: 5.

Velemožnom gospodinu
Dru. An.[ti] Tresiću-Pavičiću,
narodnom poslaniku.
Wien
Abgeordnetenhaus.

Velemožni gospodine!

U ime Središnjeg Odbora Narodnoga Vijeća častim se obavijestiti Vas, da ste izabrani pravim članom Središnjega Odbora, dotično Narodnoga Vijeća sa svim pripadajućim pravima.

U Zagrebu, dana 21. listopada 1918.

Za Predsjedništvo:

Svetozar Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

327.

Zagreb, 26. listopada 1918.

Narodno vijeće SHS brzojavlja dr. Josipu Smodlaku u Split da prisustvuje sjednicama Narodnog vijeća u Zagrebu.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 12/1918.

Brzojav

Dr. Smodlaka

Split

Poželjan Vaš dolazak sjednicama Narodnoga Vijeća. Molimo da odmah po mogućnosti dodjete. Dr. Pavelić, Svetozar Pribičević.

Otpremljeno 26/10.

328.

Zagreb, 27. listopada 1918.

Dr. Ivo Tartaglia i prof. Vjekoslav Stefanini iz Zagreba stavljaju se na raspolaganje Narodnom vijeću SHS i izjavljuju da su spremni prihvatiti svaki rad "bilo ovdje, bilo u Dalmaciji".

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 45/1918.

Br. 45/N.V.

Zagreb, 27. listopada 1918.

P. N.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća

u

Zagrebu.

Želeći i naše slabe sile staviti u službu narodne stvari, molimo Vas da uzmete do znanja, da smo uvijek spremni na svaki rad, koji bi To Predsjedništvo držalo shodnim, da nam povjeri bilo ovdje bilo u Dalmaciji.

Izvolite primiti izraz dubokog poštovanja

Dr. Ivo Tartaglia [v. r.]
Dalmatinska ul. 7/I.

Prof. Vjekoslav Stefanini [v. r.]
Gajeva ul. 59/I.

329.

Rijeka, 27. listopada 1918.

Odbor Narodnog vijeća Rijeka-Sušak predlaže Narodnom vijeću SHS da kao svog izaslanika pošalje u Švicarsku Antu Tresić-Pavičića koji dobro poznaje riječko i istarsko pitanje.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 175/1918.

Br. 175

ODBOR NARODNOG VIJEĆA RIJEKA-SUŠAK.

Sušak, dne 27 listopada 1918.

Slavno

Narodno vijeće S.H.S.

ZAGREB.

Podpisani odbor izrazuje ovime svoju želju da Narodno Vijeće pošalje kao svoga izaslanika u Švicarsku takodjer i g. Dra. A. Tresića-Pavičića. Smatra pak to korisnim po narodu i stvar uputnim s ovih razloga:

Dr. A. Tresić-Pavičić bio je uvijek i u najtežim i najpogibelnijim časovima neustrašivi i najradikalniji pobornik ideja, koje danas slave pobjedu. Da ne spominjemo drugoga, on je oslobodivši se dugotrajnih progona i patnja, digao protiv Austro-Ugarske optužbu, koja je odjeknula čitavim svijetom i ne malo pridonijela ispravnom shvaćanju naših prilika u inozemstvu.

Odličan patriota i vrstan političar, koji osim ostalih, poznaje perfektno francuski, engleski, te talijanski jezik, koji je već prije rata bio poznat u inozemstvu, gdje je dulje vremena boravio i imao se prilike upoznati s vodećim političarima velikog svijeta – sigurno je pozvan da u današnje odlučno doba zastupa naš narod.

Mi sa svoje strane pak osobito preporučamo i smatramo nužnim, da Narodno Vijeće pošalje u inozemstvo Dra. Tresića, jer on osobito poznaje naše riječko i istarsko pitanje, budući da je nekoliko godina ovdje medju nama proboravio.

Da je riječko i istarsko pitanje jedno od najvažnijih pitanja nema sumnje, jer su to pitanja preporna, radi kojih će po svoj prilici biti oštre borbe s Italijom.

Nadamo se stoga pouzdano, da će Narodno Vijeće ovu našu želju uvažiti te Dra. A. Tresića-Pavičića odaslati u inozemstvo, pa očekujući Vaš cijenjeni odgovor. –

ostajemo

Za odbor narodnoga vijeća

Rijeka – Sušak

MP³¹⁴

Predsjednik:

Bakarčić [?]

Tajnik:

Dr. Juretić Augustin

³¹⁴ Otisak pečata: "ODBOR Narodnog Vijeća Rijeka-Sušak".

330.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS upućuje poziv povjereniku dr. Matku Laginji da preuzme upravu u Istri.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 43/1918.

Pres. br: 43/N. V.

Gosp. Našem Povjereniku za Istru³¹⁵
Dru. Matku L a g i n j i
danas u

Z A G R E B U.

1. Pozivamo Vas, da se čim prije otputite u Istru te preuzmete upravu cijele zemlje i uložite na shodnim mjestima protest proti zaposjednuću sa strane drugih vlasti.

2. Kredit otvoren g. Drug. Gjuri Červaru možete porabiti, u koliko još nije iscrpljen, dogovorno s njim. Otvara Vam se istodobno, uz preporuku najveće štednje, za tekuće upravne troškove, pri Jadranskoj Banci, Filiala Opatija, daljni kredit do iznosa 1.000.000 – slovima: jedan m i l i j u n kruna.

3. Ovlašćujete se, da pridignete pri vojničkoj našoj Upravi i eventualnim drugim skladištima bezuvjetno potrebitu količinu živežnih namirnica /brašna, pšenice, kuruze/ i šećera.

4. Vaša su beriva od 1. studenoga o. g. jednaka onima odjelnih predstojnika hrv.[atsko] slav.[onsko] dalm.[atinske] Zemaljske vlade.

Narodno Vijeće S.H.S.
Zagreb, 5. studenoga 1918.

Predsjedništvo:

Sv. Pribičević [v. r.]

MP³¹⁶

Dr. A. Pavelić [v. r.]

³¹⁵ U rukom pisanom konceptu nalazi se tekst: "(Pisarni: Obzirom na točku 2. treba istodobno dopis za Jadransku Banku u Opatiji, a glede točke 3 dopis za g. kap. Teslića na Rieci.)" Dr. Laginja [?]

³¹⁶ Okrugli pečat: "Predsjedništvo NARODNOG VIJEĆA SLOVENACA, HRVATA I SRBA".

331.

Zagreb, 24. studenoga 1918.

Povjereništvo vlade Narodnog vijeća SHS za Dalmaciju u Zagrebu predlaže da se Miloš Martić i Vjekoslav Stefanini imenuju za ad hoc delegate Središnjeg odbora Narodne organizacije za Dalmaciju, u slučaju kada nisu prisutni članovi Središnjeg odbora ni njihovi zamjenici.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2307/1918.

Broj 2307/N.V.³¹⁷

Predsjedništvu vlade Narodnoga Vijeća SHS.

u/

Z A G R E B U.

Potpisano povjereništvo vlade Narodnoga Vijeća S.H.S. u Zagrebu za Dalmaciju predlaže, da se kao delegati ad hoc središnjega odbora narodne organizacije za Dalmaciju, u slučaju, da nijesu prisutni članovi središnjega odbora, ni njihovi zamjenici, imenuju Dr. Miloš Martić i profesor Vjekoslav Stefanini.

U Zagrebu, 24. studenoga 1918.

Dr. Krstelj [v. r.]

332.

Zagreb, 26. studenoga 1918.

Središnja kancelarija javlja Milošu Martiću, tajniku Predsjedništva Narodnog vijeća SHS, da je imenovan ad hoc delegatom Središnjeg odbora Narodne organizacije za Dalmaciju.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 559/1918.

Pres. Br. 559

Ex 1918. 3/XII

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOGA VIJEĆA SHS

Broj 162 Pr. sred.

Zagreb, 26. studenoga 1918.

Gospodinu

DRU MILOŠU MARTIĆU

tajniku predsjedništva Narodnog Vijeća S.H.S.

u/

Z A G R E B U.

³¹⁷ Naknadno nadopisano rukom: "Prim. 16. rujna 1920."

Središnji odbor Narodnoga Vijeća S.H.S. zaključio je u svojoj sjednici od 24. studenoga 1918. imenovati Vas delegatom ad hoc središnjega odbora narodne organizacije za Dalmaciju u slučaju, da nijesu prisutni članovi središnjega odbora ni njihovi zamjenici.

O čemu Vas Središnja kancelarija Narodnog Vijeća S.H.S. znanja radi obavješćuje.

Središnja kancelarija
Narodnog Vijeća S.H.S.
Dr. J. Šimrak [v. r.]

333.

Zagreb, 3. siječnja 1919.

Dr. Pavelić iz Zagreba javlja upravi Narodne organizacije u Splitu, da izabere 15 delegata za Privremeno narodno predstavništvo, bez obzira na uputu Ministarstva iz Beograda koje traži 12 delegata.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 260/1919.

Pres. br. 260
Ex 1919.

Upravi Narodne Organizacije Dr. Bulat
Split

Prema ključu saopćenom nam za sjednicu središnjeg Odbora od 8. Januara a u istoj sjednici prihvaćenog otpada na svako 41.267 stanovnika po jedan delegat za Državno Vijeće, te stoga na Dalmaciju barem petnajest. Kasnija uputa od ministarstva u Beogradu Dalmaciju ograničuje na samo dvanajest. Naše mnijenje bira se petnajest. Na kakav izbor se odlučite izdaćemo vjerodajnice.

Za Narodno Vijeće

Dr. Pavelić

Opaska:

Ovaj brzojav je otposlao sa sjednice Predsjedništva od
3/1-19.- Prisutni: Dr. Pavelić, Dr. Drinković, Dr. Lorković

334.

Split, 6. veljače 1919.

Uprava Narodne organizacije u Splitu brzojavlja da je na svojoj sjednici održanoj 5. siječnja 1919. izabrala 12 izaslanika i 12 njihovih zamjenika za Privremeno narodno predstavništvo.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 4/1919.

6. veljače 1919.

Brzojav

Predsjedništvo Narodnog Vijeća, Zagreb
de Split, 1-1029 117 6 12/45

Na jučerašnjoj sjednici uprave Narodne organizacije jednoglasno izabrano dvanaest izaslanika i dvanaest njihovih zamjenika, naime: izaslanik dr. Ante Trumbić, zamjenik dr. Ivo Krstelj, izaslanik dr. Josip Smodlaka, zamjenik dr. Ivo Tartaglia, izaslanik Juraj Biankini, zamjenik dr. Roko Joković, izaslanik dr. Ante Tresić-Pavičić, zamjenik dr. Jerko Machiedo, izaslanik dr. Marko³¹⁸ Čingrija, zamjenik dr. Roko Arneri, izaslanik Ivan Meštrović, zamjenik dr. Roko o. Vuković, izaslanik dr. Božo Vukotić, zamjenik dr. Elip³¹⁹ Lazarević, izaslanik dr. Mate Drinković, zamjenik Marko Stojić, izaslanik Ivo Grisogono, zamjenik Rudolf Giunio, izaslanik don Stanko Banić, zamjenik don Frane Ivanišević, izaslanik prof don Ante Jagić, zamjenik, dr. Ante Sesardić, izaslanik dr. Niko Subotić, zamjenik pop Špiro Margetić. Predsjednik dr. Gajo Bulat

335.

Zagreb, 30. siječnja 1919.

Dr. Matko Laginja, povjerenik za Istru u Zagrebu, dostavlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS dva spisa u vezi s imenovanjem članova Državnog vijeća. Istra bi imenovala 9 zastupnika za Državno vijeće. U smislu zaključka Središnjeg odbora predloženi su sljedeći članovi: Gjuro Červar, Josip Grašić, Šime Kurelić, Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić, Dinko Trinajstić, Ivan Pošćić, Ivan Zuccon i Matija Škrbec. Priložena je i "spomenica istarskih izbornika sakupljenih na skupštini u Zagrebu 19. siječnja 1919. u predmetu disignacije delegata za Istru u Državno vijeće" i zapisnik s izborne skupštine u Zagrebu od 19. siječnja 1919.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 2323/1918.

³¹⁸ Treba stajati "Melko".

³¹⁹ Vjerojatno Filip.

Br. 2323/N.V.³²⁰

Dr. M. LAGINJA – POVJERENIK ZA ISTRU u Zagrebu.

Z a g r e b, 30. januara 1919.

Predsjedničtvu

N A R O D N O G V I J E Ć A S. H. S.

Z a g r e b

Povjerenik za Istru predlaže i izvješćuje "za Ministarsko Vijeće" kraljevstva S.H.S. dva spisa odnoseća se na imenovanje članova "Državnog Vijeća" iz Istre.

Ad 193. – 1919.

- A. Prilažem pod A podnesak Dra. Červara, Dra. Laginje i prof. Spinčića sa imenikom onih lica koja bi, po njihovom sudu, imala biti pozvana u "Državno Vijeće" te zamjenike za iste.
- B. Povraćam pod B podnesak Dra. Perčića, predsjedatelja skupštine Istrana, držane 19. siječnja u Zagrebu sa imenikom članova i zamjenika iz Istre za državno vijeće, jedno i drugo sljedećimi opaskami:
1. Jedan i drugi spis uzimaju za temelj, da na Istru pada, devet članova i devet zamjenika u državno vijeće našega kraljevstva.
 2. Spis pod A, dotično i imenica u njem predložena, konstatuje dvije činjenice, koje u spisu B nedolaze u obzir, to jest, prvo, da su već od prije, – prema prihvaćenom zaključku Narodnog Vijeća članovi Državnog Vijeća sljedeća lica, koja su bila od prije članovi narodnog vijeća i to: 1) Červar dr. Gjuro, 2) Grašić Josip, 3) Kurelić dr. Šime, 4) Laginja Dr. Matko. O tim dakle neima izbora na novo. Drugo, da je zaključkom Narodnog Vijeća pripušteno Dru. Červaru, Dru. Laginji i prof. Spinčiću, da predlože daljnje članove i zamjenike, što su oni podneskom pod A i učinili.
 3. Koliko je god potpisani zato, da se što širim slojevima naroda dade prilika, i to čim prije, da odlučuju javna pitanja, ovaj se put nemože da postavi na to stanovište s razloga, što skupštinari ad B ne predstavljaju javnog mnjenja u Istri, pače je pridolazak njih mnogih nakon okupacije Istre iz Istre u Zagreb, slabo tumačen u Istri samoj. Nemože dakle da preporuča kao mjerodajnu izjavu naroda iz Istre, onu pod B, u koliko bar za prva četiri člana (Červar dr. Gjuro - Grašić Josip – Kurelić Dr. Šime i Laginja Dr. Matko) nije u potpunom skladu sa izjavom odnosno imenicom pod A.

³²⁰ Primljeno 16. rujna 1920.

Od daljnje petorice u izkazu A, prof. Spinčić Vjekoslav i Trinajstić Dr. Dinko jesu parlamentarci osijedili u narodnoj borbi, te bi se njima ponosilo svako narodno predstavništvo. U tom pogledu obje su imenice suglasne. Dr. Ivan Poščić, Dr. Ivan Zuccon i Slovenac pop Matija Škrbec, koji još sada u Istri trpe (Poščić dapače u Talijanskom zatvoru u Trstu radi "političkog" delikta), zaslužuju takodjer svaku pažnju i priznanje. Moje je mnenje da bi gg. Spinčić; i Dr. Trinajstić pri svakom broju članova imali biti u "Državnom Veću".

Dr. Laginja [v. r.]

M. P.³²¹

Br. 2323/N.V

A.

Predsjedništvu

N A R O D N O G V I J E Ć A S. H. S.

Z a g r e b

U sjednici središnjeg odbora od dne 8. I. 1918.³²² zaključeno je, da imade margrofovija Istra imenovati njoj pripadajuće članove u državno vijeće države S.H.S.³²³ na taj način da gospoda Dr. Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić i Dr. Gjuro Červar odrede onu gospodu iz sredine članova istarskog pokrajinskog sabora, biranih juna i jula 1914 i to iza kako su medjutim preminulim odredili zamjenike; na isti način imalo se je odrediti i zamjenike članovima državnog vijeća. Ovaj je zaključak bio stvoren iz razloga, jer odbor političkog društva za Hrvate, Slovence u Istri nemože da bude sazvan na redovitu sjednicu uslijed okupacije provedene po talijanskoj vojsci.

U smislu pravilnika Narodnog Vijeća pripadao bi naime ovaj izbor tomu odboru.

Gore imenovani sastali su se, te u prvom redu ustanovili da su bili birani godine 1914 u istarski sabor i to:

- Gg. Andrijčić Anton
- Červar Dr. Gjuro
- Červar Šime
- Grašić Josip
- Haračić Ambroz
- Kirac Luka
- Kurelić Dr. Šime
- Laginja Dr. Matko
- Gg. Mandić Matko
- Milić Dr. Ivan
- Poščić Dr. Ivan
- Ribarić Josip
- Sancin Ivan
- Škrbec Matija
- Stihović Josip

³²¹ Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE S.H.S. – Povjerenik za ISTRU".

³²² Treba stajati "1919."

³²³ Riječ je o Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Spinčić Vjekoslav
 Trinajstić Dr. Dinko
 Valentić Ante
 Zuccon Dr. Ivan

Od ovih su međjutim preminuli:

- Gg. 1/ Haračić Ambroz
 2/ Mandić Matko
 3/ Stihović Josip

Usljed toga odredili su ovoj trojici zamjenike i to:

- ad 1/ Martinolić Noe
 ad 2/ Mandić Ivan
 ad 3/ Skaljer Dr. Lovro.

Ustanovili su nadalje, da postaju kao dosadašnji članovi Narodnog Vijeća, uslijed stvorenog zaključka Narodnog vijeća samog, članovi državnog vijeća i to:

- 1/ Červar Dr. Gjuro
 2/ Grašić Josip
 3/ Kurelić Dr. Šime
 4/ Laginja Dr. Matko

Buduć po broju pučanstva otpada na Istru devet zastupnika i toliko zamjenika, to su gore navedeni ovlašteni od centralnog odbora Narodnog Vijeća iz broja zastupnika na istarskom saboru dotično zamjenika preminulih označili kao zastupnike:

- 5/ prof. Vjekoslav Spinčić sada u Zagrebu
 6/ Dr. Dinko Trinajstić član jugosl.[avenskog] odbora Pazin
 7/ Dr. Ivan Pošćić u Voloskom
 8/ Dr. Ivan Zuccon u Puli
 9/ Matija Škrbec dekan Krkavce

Kao zamjenike izabralo se je:

Za Dr. Gjura Červar	Šimo Červar u Zdrenju
Za Josipa Grašić	Dr. Ivana Milić sudac u Buzetu sada u Zagrebu.
Za Dr. Šima Kurelić	Noe Martinolić pom.[orski] kapetan, Lošinj Mali
Za Dr. Matka Laginja	Luka Kirac župnik u Medulinu
Za Dr. Ivan Pošćić	Josip Ribarić prof. u Kastvu
Za Matiju Škrbec	Ivan Mandić župnik Kaštelu sada u Zagrebu
Za Vjekoslava Spinčić	Anton Andrijić u Puntu sada u Crikvenici
Za Dr. Dinka Trinajstić	Ivan Sanci iz Buzeta sada u Celju
Za Dr. Zuccon Ivana	Dr. Lovro Škaljer iz Pule sada u Zagrebu.

Predlaže se stoga, da bude u smislu zaključka središnjeg odbora Narodnog Vijeća od strane predsjedništva gorenavedenoj gospodi izdana verodostojnica, te članovi državnog vijeća kao i njihovi zamjenici prijavljeni ministarskom vijeću Kraljevstva S.H.S. u Beogradu.

Zagreb 18. I. 1919.

Dr. M. Laginja [v. r.]

Dr. Gj. Červar [v. r.]

Zapisnik

Skupštine istarskih izbornika u Zagrebu dne 19. / siječnja 1919 u svrhu designacije delegata u Državno Vijeće Srba-Hrvata i Slovenaca.

Skupštinu otvori u 3.^{15.} sata po podne Matko Bručić sa kratkim pozdravom prisutnih te predloži gosp. Dr. Emanuela Perčića predsjednikom, što bi bez prigovora prihvaćeno.

Predsjednik Dr. Perčić zauzme svoje mjesto, pozdravi prisutne i predloži g.g. M. Bručića za zapisničara, učitelja Skarpu i Antona Ružića za ovjerevitelje zapisnika.

Predsjednik nakon jedne privatne izjave Dr. Laginja podaje riječ g. Dr. Miliću kao glavnom izvjestitelju.

Dr. Milić: Izvješćuje skupštinu o uzrocima zaziva (sve prema priloženoj spomenici).

Prof. Spinčić: veli, da je bio prisutan i on kod prvašnje designacije zastupnika i misli, da imade glavnu riječ kod designacije tih delegata članovi Narodnog Vijeća, a opet žali, što nisu bili k tome pozvani i gospoda Dr. Milić i Sancin dok je zastupnik Valentić uopće bio ispušten.

Bokalić: brani prijašnji izbor delegata i veli, da je izvjestitelj Dr. Milić bio krivo informiran.

Predsjednik Dr. Perčić, da spriječi svaku debatu i osobne navale, kaže, da će, skupština biti brzo gotova i da će svatko i bez debate dati izražaja svom uvjerenju na način, da glasovanjem postupak kod prve designacije odobri ili da ga protivnim glasovanjem u smislu današnje skupštine uništi. Predlaže, da se ispusti svaka pobliža debata.

Rajčević: pobija riječi predsjednikove, zahtjeva debatu, da se pojmovi bistre. Niječe skupštini uopće pravo biranja delegata, a ipak veli, neka se izaberu svi bivši zastupnici, kojima do danas još nikada nije izraženo od njihovih izbornika nepovjerenje, konačno neka skupština bira tek zamjenike.

Predsjednik Dr. Perčić upozoruje govornika na očito protuslovlje u njegovim izvodima, odbija prijedlog, koji je već i onako Dr. Milić postavio i utemeljio – u ostalom upozoruje na potpunu slobodu izbora.

Dr. Laginja: ne protivi se skupštini niti rezultatu glasovanja. Izjavljuje, da mu je žao, što se Dr. Milića u prvoj listi metnulo zamjenikom, a ne delegatom, što je povjereništvo za Istru popravilo. Priznaje pogrešku glede ispusta zastupnika Valentića u prijašnjoj listi – nu čudi se, što njegovog imena ne vidi niti u novoj listi skupštine. Brani staru listu, jer misli, da [su] svi delegati doista, mogli doći iz zaposjednute Istre, ko što su već mnogi drugi došli. Glede nove liste primjećuje, da se ispusti Dr. Antona Mandića kao delegata, a na njegovo mjesto predlaže Valentića.- O zamjenicima primjećuje, da se prigodom njihove designacije nije mislilo na galički zakon, prema kojemu može zamjenik da faktično zamijeni jednog delegata samo u slučaju smrti ili odreknuća, već da će Državno

³²⁴ Primljeno 16. rujna 1920.

Vijeće ustanoviti poslovnik, kojim će zamjenici dobiti slobodu, da svakom prilikom zastupaju delegata, ne samo prilikom smrti ili odreknuća. -

U kratko se osvrće još na historijat stare liste, veli, da to nije lista "Červarova", već njih trojice (Laginje, Spinčića i Červara). Nada se, da on i Spinčić uživaju povjerenje naroda i da su opravdani, da označe delegate. Konačno ponovno priznaje pogrešku glede Milića i Valentića, te želi, da to skupština popravi. Upozoruje na izjavu ministra Svetozara Pribičevića, koji je rekao, da se zamjenike ne smije uzeti kumulativno, već svaki pojedini delegat mora da ima svog zamjenika.

Prof. Spinčić upozoruje skupštinu na nuždu današnjeg vremena, želi, da ostanemo složni i preporuča, da se bira Dr. Ivana Pošćića, koga će se moći riješiti diplomatskim putem.

Dr. Skalier: želi, da se konstatira, tko ima aktivno, odnosno pasivno pravo glasa.

Predsjednik Dr. Perčić odgovara, da će se kod sakupljanja glasovnica ustanoviti aktivno pravo glasa pojedinog izbornika i u negativnom slučaju glasovnicu poderati, dok predloženi delegati i zamjenici imaju pasivno pravo.

Radetić: predlaže kao delegata Milana Marjanovića, koji se navodno nalazi u Beogradu.

Sučić: preporuča izbor Marjanovića, nu protivi se vrlo oštrim riječima izboru jednog određenog zamjenika.

Vlajić: želi, da ostanemo na dnevnom redu, da se kani osobnih napadaja na pojedine ljude. Svatko neka glasuje po svojoj slobodnoj volji i tako izrazi svoje mnijenje.

Predsjednik Dr. Perčić uzimlje zaključnu riječ, opominje na tužno stanje okupirane Istre, danas jednog nerazdruživog dijela Banovine;³²⁵ na nama je po prvi put iza prisajedinjenja, da to danas svečanim činom izbora naših delegata zapečatimo. Upozoruje skupštinu, da promisli dobro, koga bira. Nek se drži ljudi, koji ne samo da su osobni, već koji hoće i faktično mogu da zastupaju narod.

Prelazi se glasovanju, u koju svrhu predsjednik određuje 15 min. pauze.

Izabrani skrutatori oduzmu glasovnice i ustanove sledeći rezultat izbora:

Delegati:

1.) prof. Vjek. Spinčić 87 glas.	10.) Mil. Marjanović 45 glasova
2.) Dr. M. Laginja 86 glas.	11.) Dr. Iv. Zuccon 13 glasova
3.) Dr. D. Trinajstić 85 glas.	12.) Dr. A. Mandić 12 glasova
4.) Iv. Sancin 82 glas.	13.) Jos. Valentić 8 glasova
5.) Dr. Iv. Milić 82 glas.	14.) Dr. J. Orlić 2 glasa
6.) Dr. Gj. Červar 78 glas.	15.) R. Katalinić 1 glas
7.) Dr. Š. Kurelić 77 glas.	16.) Dr. M. Krmpotić 1 glas
8.) Dr. Iv. Pošćić 57 glas.	17.) Jak. Lazarić 1 glas
9.) pop. J. Grašić 52 glas.	18.) prof. J. Ribarić 1 glas

³²⁵ Misli se na bansku Hrvatsku.

Zamjenici:

- 1.) pop. A. Andrijić 82 glas.
- 2.) Vik. Car-Emin 79 glas.
- 3.) Dr. A. Kraljić 78 glas.
- 4.) Noè Martinolić 76 glas.
- 5.) Ant. Opašić 73 glas.
- 6.) Tomo Sorli 72 glasa
- 7.) Dr. Iv. Orlić 65 glasa
- 8.) prof. Iv. Brgić 58 glasa
- 9.) Dr. M. Krmpotić 42 glasa
- 10.) Dr. A. Mandić 22 glasa
- 11.) Jos. Valentić 20 glasova
- 12.) Mil. Marjanović 17 glasova
- 13.) Dr. I. Zuccon 13 glasova
- 14.) Dr. Scalier 12 glasova
- 15.) Jak. Lazarić 7 glasova
- 16.) pop. J. Mandić 6 glasova
- 17.) Dr. E. Perčić 6 glasova
- 18.) R. Katalinić 5 glasova
- 19.) prof. Tentor 5 glasova
- 20.) Dr. I. Pošćić 5 glasova
- 21.) pop. L. Kirac 5 glasova
- 22.) M. Bručić 4 glasova
- 23.) Dr. Iv. Milić 3 glasova
- 24.) pop. Škrbec 3 glasova
- 25.) prof. Ribarić 2 glasa
- 26.) Dr. Gj. Pećarević 2 glasa
- 27.) Dr. M. Cukar 2 glasa
- 28.) pop. Š. Červar 1 glas
- 29.) Iv. Žiganto 1 glas
- 30.) učit. Kraljić 1 glas
- 31.) Iv. Sancin 1 glas
- 32.) Bertoša 1 glas
- 33.) Dr. Peričić 1 glas
- 34.) Dr. Zuglia 1 glas
- 35.) S. Sovović 1 glas
- 36.) pop Mrakovčić 1 glas
- 37.) prof. Novljan 1 glas
- 38.) pop. Grašić 1 glas
- 39.) D. Mardešić 1 glas
- 40.) Jos. Kraljić 1 glas

Prema tome izabrani kao:

a.) Delegati:

- 1.) prof. Vjekoslav Spinčić nar.[odni] zastupnik iz Opatije, sada u Zagrebu.
- 2.) Dr. Matko Laginja, povjerenik za Istru u Zagrebu.

- 3.) Dr. Dinko Trinajstić, odvjetnik i nar.[odni] zastupnik iz Pazina, sada u Parizu.
- 4.) Ivan Sancin, nadzornik poljodjelstva iz Buzeta, sada kapelan u Celju.
- 5.) Dr. Ivo Milić, kot.[arski] sudac i nar.[odni] zastupnik iz Buzeta, sada u Zagrebu.
- 6.) Dr. Gjuro Červar, odvjetnik i nar.[odni] zastupnik iz Voloskog, sada u Zagrebu.
- 7.) Dr. Šime Kurelić, odvjetnik i nar.[odni] zastupnik iz Pazina.
- 8.) Dr. Ivan Pošćić, odvjetnik i nar.[odni] zastupnik iz Voloskog.
- 9.) pop Josip Grašić, župnik i nar.[odni] zastupnik u Bermu.

b.) Zamjenici:

- 1.) pop Ante Andrijić, umirovljeni župnik i nar.[odni] zastupnik iz Punta, sada u Crivenici.
- 2.) Viktor Car, književnik iz Opatije, sada na Sušaku.
- 3.) Dr. Ante Kraljić, odv. [etnički] koncip. [ijent] iz Krka, sada Sušak.
- 4.) Noè Martinolić, pomorski kapetan na Rijeci
- 5.) Ante Opašić, učitelj iz Pazina, sada nadporučnik jugoslav. [enske] Legije u Dubrovniku.
- 6.) Tomo Šorli, javni bilježnik u Podgradu, sada kod jugosl. [avenskog] odbora u Parizu.
- 7.) Dr. Ivo Orlić, odv. [etnički] perovođa iz Cresa, sada Zagreb.
- 8.) prof. Ivan Brgić, profesor iz Krnice, sada na Sušaku.
- 9.) Dr. Mario Krmpotić, novinar iz Pule, sada Ljubljana.

U svemu bi predano 87 glasovnica, od kojih su tri odbite, jer izbornik nije jošte navršio 24 godinu.

Pošto su Dr. Milić i Iv. Sancin dobili jednak broj glasova, bude ždrijebom odlučen njihov redni broj. Sancin dodje pred Dr. Milića.

[...] ³²⁶

Iza provedenih izbora zaključí skupština, da se pošalje jedna spomenica o uzrocima zaziva skupštine i o rezultatu njenom na Narodno Vijeće u Zagrebu te brzojavni pozdrav skupštinarina Njeg. [ovu] Kralj. [evskom] Visočanstvu Regentu Aleksandru u Beograd.

U 6 sati po podne zaključí predsjednik skupštinu.

Zapisničar:	Predsjednik:
M. Bručić [v. r.]	Emanuel Perčić [v. r.]
Ovjerovitelji:	Skrutatori: ³²⁷
Anton Ružić [v. r.]	Mirko Bunc [v. r.]
Slaven Dubrović [v. r.]	Tomašić [v. r.]

³²⁶ Ispušteno 87 imena izbornika koji su predali glasovnice.

³²⁷ Potpis jednoga od skrutatora je nečitak.

Br. 2323/1919.
Pres. Br. 193/1919

B.

Predsjedništvu
Narodnog Vijeća,
u
Zagrebu.

Spomenica:

izbornika istarskih sakupljenih na skupštini u Zagrebu, dne 19. siječnja 1919 u predmetu designacije delegata za Istru u Državno Vijeće.

Početkom mjeseca siječnja t. g. obratilo se je rek bi Predsjedništvo Narodnog Vijeća S.H.S. na gosp. povjerenika za Istru dr. Matka Laginju ili na člana Narodnog Vijeća gosp. dr. Gjurju Červara ili na obojicu pozivom, da se pobrinu, da Predsjedništvu Narodnog Vijeća S.H.S. budu saopćena imena devetorice glavnih osoba i devetorice njihovih zamjenika, koji bi imali zastupati Istru u Državnom Vijeću Države Srba-Hrvata-Slovenaca.³²⁸ Spomenuta dva gospodina sastavila su traženi imenik te ga rek bi i predložila Predsjedništvu.

Pri sastavu tog imenika bila je isključena javnost. Samo jednom vrlo neznatnom broju osoba, koje je jedna skupština Istrana u Zagrebu izabrala u t. z. Istarski Odbor, bez određenog djelokruga, bio je od dr. Červara priopćen već gotov imenik uz opasku, da im se u tom pitanju ne priznaje odlučujući, već samo savjetujući glas. Opažamo uz put, da veći dio članova tog istarskog Odbora glasuje ovu spomenicu. Nadalje je dr. Červar saopćio, da je pri sastavljanju liste vredilo pravilo, da se za delegate i njihove zamjenike izaberu bivši zastupnici na zadnjem istarskom saboru.

Lista sastavljena na taj način glasila je:

Delegati: dr. Matko Laginja, prof. Vjekoslav Spinčić, dr. Gjurjo Červar, dr. Šime Kurelić, pop Josip Grašić, dr. Ivan Pošćić, dr. Dinko Trinajstić, dr. Ivan Zuccon, pop Matija Škrbec.

Zamjenici: pop Luka Kirac, pop Ante Andrijić, dr. Ivo Milić, Noè Martinolić, pop Šime Červar, prof. Josip Ribarić, Ivan Sancin, dr. Lovro Scalier, pop Josip Mandić.

U tom imeniku nema, ne znamo zašto, zastupnika Antuna Valentića, dok nasuprot od zamjenika nisu narodni zastupnici: Noè Martinolić, dr. Lovro Scalier i pop Josip Mandić.

Proti tom predloženom imeniku diglo se prigovor u dvojakom pravcu: proti načinu, kojim je sastavljen i proti sadržaju samom.

³²⁸ Misli se na Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.

Što se tiče načina opažalo se: Po analogiji postupka u Banovini³²⁹ moglo bi na designaciju delegata biti ovlašteno Političko Društvo za Hrvate i Slovence u Istri, ali je poznato, da to društvo od god 1914 nije dalo znaka života: Njegov tadanji predsjednik izbivao je tokom cijelog rata u inozemstvu, članovi središnjeg odbora su se razišli i nisu djelovali, članovi nisu od god 1914 do danas vršili ni prava ni dužnosti. Osim toga gosp. dr. Laginja nije odbornik političkog društva, već je to samo gosp. dr. Červar, koji podnipošto sam ne može da predstavlja Političko Društvo. Pri tom nisu bili pitani ni brojni članovi političkog društva, koji borave u Zagrebu, pa ni sami istarski zastupnici naroda, koji su u Zagrebu ili u blizini.

Iz svega toga slijedi, da je napadani izbor obavilo par osoba, kojima za to manjka i stvarno i formalno ovlaštenje, a pogotovo gosp. povjerenika za Istru, koga kao člana vlade Državno Vijeće ima da kontrolira.

Prelazeći na drugi prigovor isticalo se, da je u imeniku delegata između devetorice pet njih, koji najvećom vjerojatnosti ne će moći ostaviti Istru, da vrše svoj mandat u Državnom Vijeću. To su gg.: dr. Kurelić, pop Grašić, dr. Pošćić, dr. Zuccon, pop Škrbec. Pošto zamjenici nastupaju samo za slučaj smrti ili odreknuća delegata (tumačenje dr. Červara temeljem austr.[ijskoga] izb.[ornog] zakona) pa pošto nadalje i više zamjenika ne bi moglo amo iz Istre da dodje (pop Kirac, pop Červar, prof. Ribarić), dogodilo bi se, da bi Istru u Državnom Vijeću mogla u najboljem slučaju zastupati samo četiri delegata (dr. Laginja, Spinčić, dr. Červar, dr. Trinajstić).

To sve ponukalo je nekoliko[o] istarskih izbornika da traže načina, kako bi se istaknute mane uklonile. Njihov je predlog bio, da se za delegate izaberu osobe, koje imaju mogućnost, da mandat vrše, a u koliko bi se od toga odstupilo, da se za njihove zamjenike izaberu takodjer prisutne osobe ovlaštenjem, da zamjene delegata čim ovaj ne bi faktično došao u Državno Vijeće iz bilo kojeg razloga i bilo kada. U prvom redu tražili su dakako, da se izbor delegata i zamjenika obavi uz što veće moguće sudjelovanje istarskih izbornika.

Pošto je taj njihov predlog opetovano od gosp. povjerenika za Istru odbiven bio, sazvana bi današnja skupština izbornika za Istru u svrhu, da pretpostavivši gore rečeno izravnim općim i tajnim glasovanjem izabere osobe, koje imaju biti predložene Predsjedništvu Narodnog Vijeća kao delegati za Istru u Državno Vijeće države Srba-Hrvata-Slovenaca. Taj je izbor danas obavljen glasom zapisnika o izboru, koji se u izvorniku prilaže.

Iz rezultata proizlazi, da je ova skupština designirala za delegate:

1. prof. Vjekoslava Spinčić nar.[odni] zast.[upnik] iz Opatije,
2. Dr. Matka Laginja, povjer.[enik] za Istru u Zagrebu,
3. Dr. Dinka Trinajstić, nar.[odni] zast.[upnik] iz Pazina,
4. Ivana Sancin, nar.[odni] zast.[upnik] iz Buzeta,
5. Dr. Ivana Milić, nar.[odni] zast.[upnik] iz Buzeta,
6. Dr. Gjurju Červar, nar.[odni] zast.[upnik] iz Voloskog,
7. Dr. Šime Kurelić, nar.[odni] zast.[upnik] iz Pazina,

³²⁹ Misli se na bansku Hrvatsku.

8. Dr. Ivana Poščić, nar.[odni] zast.[upnik] iz Voloskog,
9. popa Josipa Grašić, nar.[odni] zast.[upnik] iz Gračišća

a za zamjenike:

- ad 1.) 1. popa Ante Andrijičić, nar.[odni] zastupnik iz Punta,
- ad 2.) 2. Viktora Car, književnika iz Opatije,
- ad 3.) 3. Dr. Ante Kraljić, odvj.[etnički] konc.[ipijent] iz Krka,
- ad 4.) 4. Noè Martinolić, pom.[orski] kap.[etan] na Rijeci,
- ad 5.) 5. Antona Opašić, učitelja iz Pazina,
- ad 6.) 6. Tomu Šorli, javn.[ni] biljež.[nik] u Podgradu,
- ad 7.) 7. Dr. Ivana Orlić, odvj.[etnički] perovođa iz Cresa,
- ad 8.) 8. prof. Ivana Brgić, iz Krnice i
- ad 9.) 9. Dr. Maria Krmpotić, novinara iz Pule.

Pošto je skupština na taj način obavila designaciju uz danas najširi mogući izražaj volje istarskih izbornika i najvećim mogućim obzirom na što brojnije i što praktičnije zastupanje Istre predlaže, da to Predsjedništvo izvoli delegatima i zamjenicima, koji su glasom priloženog zapisnika izabrani, izdati vjerodajnice za pristup u Državno Vijeće države Srba, Hrvata i Slovenaca.³³⁰

Zagreb, 19. siječnja 1919.

Predsjednik skupštine.
Emanuel Perčić [v. r.]

336.

Sarajevo, 17. veljače 1919.

Ministar pripreme za ustavotvornu skupštinu brzojavlja iz Sarajeva Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS u Zagrebu, da su u Privremeno narodno predstavništvo izabrani delegati iz Slovenije, Hrvatske, Dalmacije, Međimurja i Istre te da im treba izdati odgovarajuće legitimacije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 5/1919.

5.
17. veljače 1919.

Brzojav

Predsjedništvo Narodnog Veća, Zagreb
Sarajevo, 2 1894 62 17 4

³³⁰ Misli se na Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.

U Privremeno narodno predstavništvo izabrani delegati iz Slovenije, Hrvatske, Dalmacije, Medjumurja, Istre treba da se legitimuju naročitim legitimacijama Narodnog Veća, koje potvrđuje, da su ispravno delegovani za narodno predstavništvo. Legitimacije neka se izdadu čim stranka oficijeno javi svoje zastupnike. Molim ubrzajte posao. Stranke preko zemaljske vlade obavestene službeno. Ministar za pripremu ustavotvorne skupštine dr. Kramer

broj: 1128 prez

337.

Zagreb, 19. veljače 1919.

Ban Hrvatske i Slavonije dostavlja Narodnom vijeću SHS u Zagrebu prijepis dopisa Ministarstva pripreme za ustavotvornu skupštinu i izjednačenje zakona, kojim se javlja da je Privremeno narodno predstavništvo sazvano za 1. ožujka 1919, da se vlada pobrinula za smještaj poslanika, ali da ih treba upozoriti da sa sobom ponesu i "posteljne stvari i rublje", jer je "neprijatelj sasvim opljačkao našu prijestolnicu".

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 6/1919.

19. veljače 1919.

Prepis.

Ministarstvo
pripreme za ustavotvornu skupštinu
i izjednačenje zakona
Kraljevstva S.H.S.

Broj 81

14. februara 1919. g.
Beograd.

Gospodinu banu Dr. Palečeku
u

Z a g r e b u.

Ministarski savet rešio je u današnjoj sednici, da se 1. marta pozove Narodno Predstavništvo. Zasedanja će se vršiti u Beogradu. Vlada je učinila sve, da ukloni postojeće teškoće i izgleda da će uspeti u tome. Velike prepreke još postoje zbog stana, odnosno prenoćišta. Postarati ćemo se, da sobe budu stavljene na razpoloženje g.g. poslanicima.

Preporučuje se g.g. poslanicima, da sa sobom ponesu najpotrebnije posteljne stvari i rublje, jer je neprijatelj sasvim opljačkao našu prestonicu.

Molim Vas, gospodine bane, da o ovome izvestite sve političke stranke.

Za ministra ustavotvorne skupštine
i izjednačenje zakona:
Potpis

338.

Zagreb, 19. veljače 1919.

Ban Hrvatske i Slavonije moli Narodno vijeće SHS da obavijesti članove Državnog vijeća da svaki od njih mora imati posebnu legitimaciju koja potvrđuje da je dotični zastupnik delegiran za Privremeno narodno predstavništvo. Ujedno traži da mu se dostave imena članova državnog vijeća koji nisu zastupnici, radi izdavanja besplatne željezničke karte.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 7/1919.

19. veljače 1919.

Broj 1154 -1919.³³¹

Pr.

Narodno Vijeće S.H.S.

Z a g r e b.

Čast mi je zamoliti Narodno Vijeće S.H.S. da izvoli obavijestiti svu gospodu članove državnog vijeća, koji nisu narodni poslanici, da svaki od njih mora imati posebnu legitimaciju, koja potvrđuje, da je dotični g. narodni poslanik delegiran za narodno predstavništvo te da će im te legitimacije izdati Narodno Vijeće S.H.S.

Podjedno molim, da mi u svrhu bezplatnog putovanja što prije izvoli priopćiti imena sviju članova državnog vijeća, koji nisu narodni poslanici.-

U Z a g r e b u, dne 19. veljače 1919.

Za bana:

Kr.[aljevski] banski savjetnik:

[...]³³²

³³¹ U gornjem lijevom uglu nalazi se ovalni pečat: "BAN KRALJEVINAH HRVATSKE SLAVONIJE I DALMACIJE u ZAGREBU".

³³² Potpis nečitak.

339.

Zagreb, 21. veljače 1919.

Ban Hrvatske i Slavonije dostavlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS prijepis brzojava ministra Kramera iz Beograda, koji javlja da posebni vlak za delegate Privremenog narodnog predstavništva polazi 26. veljače iz Gruža i Ljubljane.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, bez izvorne oznake, 8/1919.

8.

21. veljače 1919.

Prepis.

vrlo hitno!

B r z o j a v k a.

Predsjedniku zemaljske vlade Zagreb
Beograd 6035

Posebni vlak za delegate u privremeno narodno predstavništvo polazi dne 26. ovog meseca iz Gruža i iz Ljubljane neka se svi delegati pozovu brzojavno da se tim vlakovima priključe jer drugi posebni vlakovi neće polaziti – službeno ministar dr. Kramer

.....oooOOooo.....

Broj 1236 – 1919.³³³

Pr.

Predsjedništvu Narodnog Vijeća

Z A G R E B.

Sa zamolbom, da o gornjemu izvoli odmah obavijestiti članove državnog vijeća, koji nisu narodni poslanici.-

U Z a g r e b u, dne 21. veljače 1919.

Za bana:

Kr.[aljevski] banski savjetnik:

[...] ³³⁴

2. punomoći

³³³ Ovalni pečat: "PREDSJEDNIŠTVO HRV. SLAV. DALM. ZEMALJSKE VLADE".

³³⁴ Potpis nečitak.

340.

Ljubljana, 11. studenoga 1918.

Narodna vlada u Ljubljani imenuje Adolfa Ribnikara svojim zastupnikom u Odjelu za prehranu Narodnog vijeća SHS u Zagrebu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 186/1918.

Št. 36611

Narodna vlada SHS. v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 11. novembra 1918.

Gospodu
Adolfu Ribnikaru,
mestnemu tržnemu nadzorniku

v

Ljubljani.

S tem Vas pooblašćam, da zastopate pri Narodnem Vjeću v Zagrebu, oziroma pri prehranjevalnem uradu Narodne vlade v Zagrebu oziroma pri kraljevi srbski vladi v Belgradu prehranjevalne interese slovenskega ozemlja. Zlasti Vas prosim, da poiščete preko Zagreba in Belgrada vse potrebne informacije glede inozemskih živil ter skušate organizirati kar najbolj nagel in ugoden dovoz tega blaga.

Narodna vlada SHS. v Ljubljani.

PREHRANJEVALNI URAD.

Poverjenik za prehrano.

Dr. Ivan Tavčar [v. r.]

341.

Zagreb, 16. studenoga 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS izdaje punomoć Vasi Vučkoviću, koji s još 9 članova civilnog odjeljenja kancelarije južnih Slavena iz Ugarske, putuje u Novi Sad radi dogovora s tamošnjim Narodnim vijećem o organizaciji uprave u Bačkoj, Banatu i Baranji.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 262/1918.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća SHS.

Br: 262. Pred. N. V.
ex 1918

Opunomoćenje

G. dr. Vaso Vučković, pročelnik civilnog odeljenja kancelarije Južnih Slavena iz Ugarske putuje sa još devet članova rečene kancelarije u Novi Sad, da se stave u sporazum sa Narodnim Većem u Novom Sadu glede organizacije i uprave u Bačkoj Banatu i Baranji.

Pozivaju se stoga sve vojne i civilne oblasti na području SHS., da im u svakom pogledu prolaz olakšaju i na ruku im idu.

U Zagrebu, 16/XI 1918.

342.

Zagreb, 10. prosinca 1918.

Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS opunomoćuje Rikarda Lenca za izaslanika Narodnog vijeća SHS - savjetnika za pitanja grada Rijeke i njegove okolice na predstojećoj mirovnoj konferenciji.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 719/1918.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 719
Ex 1918.

U Zagrebu, 10. prosinca 1918.

AKREDITNO PISMO

za velikog župana gospodina DRA. RIKARDA LENAC, koji se kao izaslanik Narodnog Vijeća S.H.S. ima priključiti mirovnoj delegaciji u svojstvu informatora za specijalna pitanja grada Rijeke i njegove okolice.

U Zagrebu, 10. prosinca 1918.

MP³³⁵

Za predsjedništvo Narodnog Vijeća
S.H.S.

³³⁵ Okrugli pečat: "PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SLOVENACA, HRVATA I SRBA".

343.

Zagreb, 21. siječnja 1919.

Akreditivno pismo za Špiru Nemčića, predsjednika Sudbenog stola u Puli, da se može u ime Predsjedništva Narodnog vijeća SHS povezati s Ministarskim vijećem u Beogradu radi preuzimanja namještenja i plaćanja činovnika, pripadnika Države SHS, koji su u službi na području bivše Austro-Ugarske Monarhije.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 146/1919.

PREDSJEDNIČTVO NARODNOG VIJEĆA SHS.

Pres. br. 146

Ex 1919.

AKREDITIVNO PISMO

Za gospodina Špiru Nemčića, predsjednika sudbenoga stola u Puli, sada u Zagrebu kod odjela za pravosuđe, da može u ime predsjedništva Narodnoga Vijeća staviti se u dodir sa Ministarskim Vijećem u Beogradu u pitanje preuzimanja i namještenja te plaćanja činovnika, pripadnika države Srba, Hrvata i Slovenaca,³³⁶ koji su do sada služili u području bivše Austro-Ugarske monarhije.

U Zagrebu, 21 siječnja 1919.

344.

Zagreb, 25. listopada 1918.

Obavijest Josipu Ribariću, profesoru iz Kastva, da je izabran za člana Sekcije za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 14/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Br. 14/N.V.

Zagreb, 25/10 1918

Vel. gosp.

Josipu Ribarić-u
profesoru

Kastav

Dajemo Vam na znanje, da ste izabrani članom sekcije za organizaciju i agitaciju Narodnog Vijeća.

³³⁶ Misli se na Kraljevstvo SHS.

345.

Zagreb, 28. listopada 1918.

Središnja kancelarija Narodnog vijeća SHS javlja Matiji Rihtariću, vojnom superioru u Zagrebu, da je dr. Josip Marić potreban za obavljanje poslova Narodnog vijeća.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 57/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Broj. 57/N.V.

Zagreb, 28. X. 1918.

Koncept

Presvjetlom gospodinu
MATIJI RIHTARIĆU-U
Vojnom superioru

ZAGREB.

Središnja kancelarija Narodnog Vijeća u Zagrebu stavlja do znanja Presvjetlom gospodinu, da je gospodin Dr. Josip Marić neophodno potreban za poslove naše središnje kancelarije Narodnoga Vijeća.

Narodno Vijeće S.H.S.

346.

Zagreb, 30. listopada 1918.

Središnja kancelarija Narodnog vijeća SHS potvrđuje da je Luka Bauer, kao povjerljiv i pouzdan, određen za sekciju vojničkog odsjeka.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 195/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

=====

Broj. 195/N.V.
1918.

Zagreb, 30. X. 1918.

LEGITIMACIJA

za gospodina L u k u B a u e r kojim središnja kancelarija Narodnog Vijeća potvrđuje, da je gospodin povjerljiv i pouzdan, da je ovdje osobno poznat, i da je određen za sekciju vojničkog odsjeka.

347.

Zagreb, 1. studenoga 1918.

Imenovanje Ante Stilinovića tajnikom Kancelarije Narodnog vijeća SHS u Zagrebu.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 281/1918.

Prepis

NARODNO VIJEĆE S.H.S.

Broj- 281 ex. Pres.
1918.

Gospodinu
ANTI STILINOVIĆU
ZAGREBU.

Imenujem Vas tajnikom kancelarije "Narodnog Vijeća S.H.S." u VIII. (osmom) plaćevnom razredu. I. stepen sa sustavnim berivima, odgovarajućom stanarinom ratnim i obiteljskim doplatkom. Vaše dosadanje službovanje kod pošte i brzojava od 1. srpnja 1895. godine uračunati će Vam se u mirovinu.

U Zagrebu, 1. studenoga 1918.

Mihalovich m. p.

Sv. Pribičević m. p.

Dr. Pavelić m. p.

348.

Zagreb, 1. studenoga 1918.

Obavijest Đuri Cvijiću da ga je Novinski odsjek Narodnog vijeća SHS imenovao zamjenikom poslovođe.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, bez izvorne oznake, 1/1918.

Novinski odsjek Narodnoga Vijeća imenuje zamjenikom poslovodje Gjurju Cviića s mjesečnom plaćom od 600 K. /Šest sto kruna/.

Zagreb, dne 1. studenoga 1918.

[.....]³³⁷
pročelnik novinskog odsjeka
nar. vijeća SHS.

³³⁷ Potpis nečitak.

349.

Zagreb, 5. studenoga 1918.

Rudolf Herceg, namještenik Odbora za zaštitu porodica mobiliziranih i u ratu palih vojnika, moli namještenje u Sekciji za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 11/1918.

NARODNO VIJEĆE S H S
/SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU/

Broj 11-1918.

SREDIŠNJI ZEMALJSKI ODBOR ZA ZAŠTITU PORODICA MOBILIZOVANIH I U RATU PALIH VOJNIKA IZ KRALJEVINA HRVATSKE I SLAVONIJE

u

Z A G R E B U

Središnji zemaljski odbor stavio je svoj personal na dispoziciju Narodnom Vijeću S H S. Na temelju toga zaposlilo je Narodno Vijeće, sekcija za organizaciju i agitaciju, namještenika gornjega odbora gospodina Rudolfa Hercega u kancelariji te sekcije.

Kako je pak njegov posao ovdje i važan i opsežan, te on nemože povrh toga i u drugom uredu djelovati, to molimo, da ga Središnji zemaljski odbor riješi svakog posla u svom uredu, zadržavši ga u listini svojih namještenika, da se uzmogne tamo vratiti, čim prestane ovdašnje njegovo djelovanje.

U Zagrebu, dne 5. studena 1918.

350.

Zagreb, 7. studenoga 1918.

V. Korać, S. Pribičević i A. Pavelić predlažu da se dr. Gustav Bazala imenuje savjetnikom povjerenika za socijalnu skrb.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 55/1918.

Br: 55. Predsj. N. V.

Predsjedništvo
Narodnog Vijeća SHS.

Zagreb

Na sinoćnoj sjednici povjerenika zaključeno je predložiti na imenovanje za savjetnika povjerenika za socijalnu skrb g. Dra Gustava Bazalu, ravnatelja zemaljske blagajne za osiguranje radnika u Zagrebu, i to u V. činovničkom razredu sa sistemizovanim beri-

vima, i uz uračunanje dosadanjeg službovnog vremena provedenog u službi zemaljske blagajne za osiguranje radnika od 13 god.

Molim, da naslov odobri ovo imenovanje i ovlasti me na izdanje odnosnog dekreta o imenovanju.

U Zagrebu 7. XI. 1918.

Vitomir Korać
zamjenik povjerenika
za socijalnu skrb

Sv. Pribičević [v. r.]

Dr. Pavelić [v. r.]

351.

Zagreb, 9. studenoga 1918.

Kotarski pristav Petar Rogulja dodjeljuje se na službu Kancelariji Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 89/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

Koncept.

Broj 89/Preds.

1918.Zagreb, 9. studenoga 1918.

Gospodine povjereniče!

Budući, da je gospodin Dr. Petar Rogulja, kotarski pristav kod kotarske oblasti u Zagrebu, a pridijeljen "Središnjemu zemaljskom odboru za zaštitu porodica mobilizovanih i u ratu poginulih vojnika iz Kraljevina Hrvatske i Slavonije", potrebit za poslove u središnjoj kancelariji Narodnoga vijeća S.H.S. i kao takav po usmenom dopuštenju dra. Josipa Šilovića, predsjednika toga "Središnjega zemaljskog odbora", ovoj Kancelariji dodijeljen. Prema želji predsjedništva "Narodnog Vijeća SHS" neka izvoli odrediti g. povjerenik za unutarnje poslove, da dr Petar Rogulja kao kot.[arski] pristav povjereništva za unutarnje poslove bude stalno dodijeljen središnjoj kancelariji Narodnoga Vijeća S.H.S. na službovanje.-

MP³³⁸

Predsjedništvo:

Gospodinu povjereniku
Narodnoga Vijeća S.H.S.
za unutarnje poslove
dru. Srgjanu Budisavljeviću
u/

Zagrebu

³³⁸ Okrugli pečat: "NARODNO VIJEĆE SHS".

352.

Zagreb, 13. studenoga 1918.

Predlaže se zapošljavanje Luke Jukića kao agitatora Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 76/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)
ZAGREB, dne 13 studenoga 1918.
Broj 76-1918.

PREDSJEDNIŠTVO NARODNOGA VIJEĆA S H S

u/

Z A G R E B U.

Suglasno s dopisom broj 55/1918, gdje molimo, da se namjesti više pouzdanika Narodnog Vijeća u svrhu organizacije i agitacije, dotično nadgledanja mjesnih organizacija, predlažemo dalje ovu gospodu: Luka Jukić.

353.

Zagreb, 16. studenoga 1918.

Premještaj dr. Milana Dečaka i Julijana Mihajlovića u Sekciju za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 128/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.
(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)
Broj 128-1918.

ZAGREB, dne 16 studenoga 1918

VOJNOM POVJERENIKU NARODNOGA VIJEĆA

(pravosudni odio)

u

Z A G R E B U.

Molimo, da se vojno pravni akcesiste Dr. Milan Dečak i Julijan Mihajlović Jednaki, koji su udjeljeni kod vojnog suda Narodnog Vijeća u Zagrebu, premjeste do daljnje odredbe izvidničko-agitacionom odjelu Narodnoga Vijeća u Zagrebu, kod kojega privremeno vrše službu.-

u. z. [...] ³³⁹

M. P. ³⁴⁰

³³⁹ Potpis nečitak.

³⁴⁰ Ovalni pečat: "Sekcija Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju SHS".

354.

Zagreb, 16. studenoga 1918.

Povjerenik za Istru u Zagrebu javlja da je imenovao dr. Ivu Antončića tajnikom Povjerenstva Narodnog vijeća SHS za Istru. Ujedno moli da mu se doznači jedan pisajući stroj i ostali kancelarijski materijal, te da mu se dodijeli jedna daktilografkinja.

NV SHS, Središnja kancelarija – Opći spisi, br. 984/1918.

Br. 984/N.V.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA.

Povjerenik za Istru.

Br. 1/1918
P.I.

Zagreb, 16./XI. 1918.

Središnjoj pisarni Narodnoga Vijeća S.H.S.

O V D J E.

1. Častim se javiti, da sam sa danom 14. t. mj. imenovao tajnika za povjerenstvo Narodnoga vijeća za Istru u osobi Dr. Ivan Antončić, te predlažem da ovo Narodno vijeće uzme na znanje i da ga prema vladajućim običajima i honorira.

2. Od Narodne vlade bile su mi doznačene dvije sobe u vladinoj zgradi na Markovom trgu broj 3 drugi kat desno kao prostorije za moj ured, te pitam da se izvoli shodno odrediti glede grijanja i poslužbe soba.

3. Pitam da mi se doznači jedan pisajući stroj sa pisacim stolom kao i jednu strojopisačicu, odnosno da mi se doznači nužna svota, kojom bi mogao dobiti pisajući stroj i plaćao strojopisačicu.-

4. Da se uvede moje uredovne prostorije telefon (uvedenje telefona sam već jučer zatražio od ravnateljstva pošte).

5. Da se mojem tajniku doznači omanji iznos novca na primjer K 100 za dobavu sitnih kancelarijskih potrebština i pokriće ostalih dnevnih troškova (n.pr. sakupljanje novinskog materijala koje se odnosi na Istru i t.d.) uz naknadno položenje računa Narodnom Vijeću.-

Dr. Laginja [v. r.]

355.

Zagreb, 18. studenoga 1918.

Povjerenik za unutarnje poslove u Zagrebu javlja Predsjedništvu Narodnog vijeća SHS, da je dr. Petar Rogulja dodijeljen na službovanje Središnjoj kancelariji Narodnog vijeća, te moli da mu se uruči dekret.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 315/1918.

Povjerenik za unutarnje poslove.

ex 1918

Broj 297 – 1918.

I-Pr.

Središnjem zemaljskom odboru za zaštitu
porodica mobilizovanih i u ratu palih vojnika iz
Hrvatske i Slavonije

Prepis.

Br: 315/ Pred. N. V.

Z A G R E B.

Tom odboru na službovanje pridijeljenog kotarskog pristava Dra. Petra Rogulju dodijeljujem na službovanje središnjoj kancelariji Narodnog Vijeća S.H.S.

Izvolite rečenog urednika uputiti na nastup službe u novom opredijeljenju.-

U Zagrebu, dne 18. studenoga 1918.

Dr. Budisavljević v. r.

356.

Zagreb, 20. studenoga 1918.

Sekcija za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS preporuča Julijana Mihajlovića vojnom zapovjedništvu u Beogradu za odlazak u Odesu.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 233/1918.

NARODNO VIJEĆE S. H. S.

(SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU.)

Broj 233/1918

ZAGREB, dne 20 studenoga 1918

VOJNOM ZAPOVJEDNIŠTVU

u

B E O G R A D U.

Umoljava se vojno pravnoga akcesistu Julijana Mihajlovića – Jednaki, vojnoga suda Narodnoga Vijeća S H S u Zagrebu koji sada vrši službu kod izvidničkog i agitacionog odjela N. V. otposlati u Odesu /Rusija/, k četama koje je ententa mobilizirala protiv boljševicima.

Isti je za vrijeme svoga službovanja kod izvidničkog i agitacionog odjela vršio savjesno svoju službu, te ga kao pouzdanoga Slavena najtoplije preporučamo.

357.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Imenovanje Ante Pecikozića tajnikom Ureda za pučku štampu pri Sekciji za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 347/1918.

Gospodin

DR. ANTE PECIKOZIĆ
ispitani odvjetnički kandidat

u
Z A G R E B U.

Predsjedništvo Narodnog Vijeća S.H.S. imenuje Vas ovime tajnikom ureda za pučku štampu.

U svemu raditi ćete sporazumno sa šefom ureda za pučku štampu i u skladu sa povjerenikom sekcije Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju.

U Zagrebu, dne 22. studenoga 1918.

358.

Zagreb, 22. studenoga 1918.

Imenovanje Ivana Marinčića tajnikom Sekcije za organizaciju i agitaciju Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 351/1918.

Broj: 351 Pred.

Gospodin

IVAN V. MARINČIĆ

u
Z A G R E B U.

Na predlog povjerenika sekcije Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju imenuje Vas ovime predsjedništvo Narodnog Vijeća S.H.S. tajnikom sekcije Narodnog Vijeća za organizaciju i agitaciju.

Raditi ćete u svemu sporazumno i prema odredbama povjerenika rečene sekcije.

U Zagrebu, dne 22. studenoga 1918.-

359.

Zagreb, 27. studenoga 1918.

Povjerenik za Istru Narodnog vijeća SHS u Zagrebu, javlja da je Ivo Antončić imenovan tajnikom Povjereništva za Istru.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 476/1918.

NARODNO VIJEĆE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

Povjerenik za Istru

Br. 1/1918./P. I.

Zagreb, dne 27. studenog 1918.

Povjereničkom Vijeću S.H.S.

u

Z a g r e b u

U smislu okružnice od 18. t. mj. br. 5429/Pr. 1918. javljam da sam sa danom 14. studenog imenovao tajnikom za Povjereništvo Istre gosp. Iva Antončić-a dra. prava, samostalnog odvjetnika u Malom Lošinj – u VII. plaćevnom razredu sa sustavnim berivima, te predlažem da se istoga izvoli uzeti u status konceptualnog osoblja i doznačiti mu pripadajuća beriva, na teret računa "uprave Istre".

Prilaže se odnosni dekret o imenovanju opazkom da je na istom istaknuto, da je gornja služba privremena.

1. prilog

Dr. Matko Laginja [v. r.]

Pres. Br. 476

Ex 1918.

Broj / 1918.

Gosp.

Dru Matku Laginji
povjereniku za Istru
u Zagrebu.

Na Vaš dopis od 27. studenoga 1918. br. 1/1918. saopćujemo, da imenovanje g. dra Ivana Antončića privremenim činovnikom VII. plaćevnog razreda nije moguće, jer privremeno imenovanje ne dopušta naša službena pragmatika. Stoga Vam predlažem, da imenujete spomenutoga g. dra Antončića činovnikom "Narodnog Vijeća SHS" s 1000 (hiljadu) kruna mjesečne plaće, te da izvolite potpisati priloženi dekret.

U Z[a]g[re]bu, 30. studenoga 1918.

Za Predsjedništvo:

Dr. V. Čorović

360.

Zagreb, 23. prosinca 1918.

Petar Rogulja, na službi u Kancelariji Narodnog vijeća SHS, podnosi molbu da ga se razriješi službe.

NV SHS, Predsjedništvo – Opći spisi, br. 1100/1918.

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOGA VIJEĆA SHS

Broj 1100 Pr. sred.

Zagreb, 23. prosinca 1918.

Predsjedništvu "Narodnog Vijeća"
u/

Z A G R E B U.

Molim, da me predsjedništvo riješi službe u kancelariji "Narodnog Vijeća".

Dr. Petar Rogulja [v. r.]

361.

Zagreb, 27. siječnja 1919.

Potvrda da je Milan Dečak dodijeljen jašilačkom izvidničkom odjelu Narodnog vijeća SHS.

NV SHS, SOA – Opći spisi, br. 1079/1919.

NARODNO VIJEĆE SHS SEKCIJA ZA ORGANIZACIJU I AGITACIJU

Broj 1079 A.O.

Zagreb, 27 siječnja 1919.

S L U Ź B O V N I C A.

Ovime se potvrđuje, da dr. Milan Dečak vojno pravni akcesista vojnog suda Narodnog Vijeća S.H.S. u Zagrebu, koji je privremeno dodijeljen jašilačkom izvidničkom odjelu Narodnoga Vijeća S.H.S. sekcije za organizaciju i agitaciju kod kojega sada vrši službu, ne ubire ovdje nikakovih beriva.

[.....]³⁴¹

³⁴¹ Potpis nečitak.

KAZALO OSOBA

A

- Akačić, Cezar (1868-1935), farmaceut i političar; član Starčevićeve stranke prava; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za poštu, brzopjav i telefon NV SHS 44, 49, 53, 83, 87, 90, 98, 109, 113, 116, 127, 133, 137, 149, 156, 462, 483, 537, 542, 544
- Akšamović, Antun (1875-1959), rkt. svećenik 474
- Alaupović, Tugomir (1870-1958), pjesnik, književni kritičar i političar; povjerenik za prosvjetu i bogoštovlje NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; predstavnik BiH u Središnjem odboru NV SHS 56, 85, 88, 91, 108, 109, 113, 118, 120, 123, 137
- Aleksandar Karadžorđević (1888-1934), srbijanski regent 7, 38, 53, 60, 61, 64, 65, 148, 156, 157, 166, 167, 169, 222, 348, 410, 515, 516
- Aleksandar Veliki (356-323), makedonski kralj 411
- Aleksandar [Karadžorđević] (1806-1885), srbijanski knez 168
- Alexandar, v. Karadžorđević, A.
- Andjelinović, Budislav Grga v. Angjelinović, B. G.
- Andjelkov, Dušan, domobranski poručnik 373, 374
- Andrássy, Gyula ml. (1860-1929), austrougarski ministar vanjskih poslova 50
- Andres, Rudolf, kapetan 452
- Andrić, Josip, franjevački provincijal u Bosni 505
- Andrijić, Ante (Anton) (1858-1927), rkt. svećenik 572, 573, 576-578, 580
- Andelinović, B.G., v. Angjelinović B.G.
- Angjelinović, Budislav Grga (1886-1946), pravnik, publicist i političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu; povjerenik Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS; povjerenik za javnu sigurnost u Zagrebu 44, 47, 49, 50, 74, 76, 77, 80-83, 86, 87, 96-100, 103, 108, 109, 112, 134, 138, 141, 152, 159, 162, 353, 465, 471, 484, 485, 502, 529, 531, 534, 535, 539, 544, 549, 550, 551, 554, 558
- Angjelinović, Danko (1891-1963), književnik i prevoditelj 502, 503, 555
- Antolić, [Rudolf], član Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Slavonije 75
- Antončić, Ivan (Ivo), tajnik povjerenstva NV SHS u Zagrebu za Istru 592, 595
- Antonijević, [Milisav], artiljerijski potpukovnik srbijanske vojske; pomoćnik izaslanika srbijanske Vrhovne komade pri NV SHS u Zagrebu 159
- Arko, Milan, natporučnik 386
- Arneri, Roko (1865-1948), odvjetnik 570
- Arz [von Straußenburg, Arthur Albert barun] (1857-1935), general-pukovnik; načelnik Glavnoga stožera austrougarske vojske 365
- Atila (406?-453), kralj Huna 411
- Attems, Mario grof (1862-1947), austrijski namjesnik za Dalmaciju 279, 280, 484

B

- Babić, Ljubo (1890-1974), slikar i povjesničar umjetnosti 542
- Babić-Gjalski, Ljubo (1854-1935), pravnik, književnik i političar; veliki župan Zagre-

- bačke županije i grada Karlovca; zastupnik Hrvatsko-srpske koalicije u hrvatskom Saboru 109
- Bachrach, Alfred, privatni činovnik u Budimpešti 301-303
- Badaj, Aleksandar (1858-1931), odvjetnik i političar; povjerenik za pravosuđe Zemaljske vlade u Zagrebu 52, 53, 117, 461, 462, 482
- Baernklau, austrijski ministarski savjetnik 269, 273, 275, 277
- Bakarčić, predsjednik Odbora NV SHS za Rijeku - Sušak 566
- Balla, Aladár pl. (1867-1935), opunomoćeni ministar; šef mađarskoga vojnog izaslanstva u Zagrebu 59, 207, 208, 288
- Balley, Emanuel pl. (1875-1969), domobranski potpukovnik 375
- Baljak, [Dušan], zastupnik u Carevinskom vijeću u Beču 74
- Balota, Mate, v. Mirković, Mijo
- Banac, Ivo, povjesničar 40
- Banić, Stanko (1886-1932), rkt. svećenik; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike*; član Narodne organizacije za Dalmaciju; član plenuma NV SHS u Zagrebu 87, 570
- Banjanin, Jovo (Jovan) (1874-1960), publicist i političar; član Jugoslavenskoga odbora u Londonu 57, 190, 193, 197
- Barac, Fran (Frano) (1872-1940), rkt. svećenik; sveuč. prof. i političar; član Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu 49, 64, 66, 75, 86, 89, 92, 103-106, 109, 110, 114, 118, 122, 127, 128, 133, 134, 137, 140, 141, 146, 147, 152, 156
- Barić, Stjepan (1889-1945), pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 485
- Bauer, državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Njemačke Austrije 260, 283
- Bauer, Luka (1889-1946), agronom; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike*; član sekcije vojnog odsjeka NV SHS u Zagrebu 587
- Bazala, Gustav, ravnatelj zemaljske blagajne za osiguranje radnika u Zagrebu; savjetnik povjerenika za socijalnu skrb NV SHS u Zagrebu 589
- Bazelli, Josip J., publicist 41
- Beck, von, podtajnik u državnom uredu za financije Republike Njemačke Austrije 265
- Bednaić 293
- Bekić, Teodor (Toša) von Bović (1858-?), austrougarski podmaršal 60, 367, 385
- Belošević, požeški veliki župan 531
- Benić, Vilko 427
- Benković, Ivan, zastupnik u Carevinskom vijeću u Beču; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 88, 91, 97, 98, 109, 116, 118
- Benković, Ivan, v. Benković, Ivan
- Bergovec 501
- Bertić, Živko (Živan) (1875-1938), odvjetnik, pisac i političar; član Hrvatsko-srpske koalicije, član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 86, 90, 131, 137, 146
- Bertoša 576
- Besarović, Vojislav (1883-1941), pravnik i političar; zastupnik u bosanskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Glavnoga odbora i zamjenik povjerenika za narodnu obranu NV SHS za BiH 88
- Bešlić, Ante, trgovački knjigovođa; predstavnik Jugoslavena iz južne Ugarske u NV SHS u Zagrebu 62, 129, 149
- Beuc, Ivo (1918-1994), pravni povjesničar 40
- Biankini, Juraj (1847-1928), rkt. svećenik, publicist i političar; zastupnik u dalmatinskom Saboru i Carevinskom vijeću u Beču 570
- Biliński, V. vitez 269, 275, 278

- Bjelajac, Mile, povjesničar 41
- Boban, Branka, povjesničarka 40, 41
- Boban, Ljubo (1933-1994), povjesničar 40, 41, 48
- Bogdanov, Vaso (1902-1967), povjesničar 40, 43
- Bokalić 574
- Bonaldi, Silvio, kapetan korvete talijanske ratne mornarice 335
- Boranić, Stjepan (1872-1947), tiskar; blagajnik Eksekutivnoga odbora gremija zagrebačkih knjigotiskara; ravnatelj Hrvatskoga štamparskog zavoda 490, 491, 503
- Borojević, S., v. Borojević, S.
- Borojević, Svetozar (1856-1920), austrougarski feldmaršal 130, 362-364
- Bošković, German, pravoslavni svećenik i vojni dušobrižnik 419
- Božić, Stjepan 511, 512
- Bradanović, Roko, veletrgovac; konzularni agent Države SHS u Pragu 59, 307, 309-319
- Bratuška 76
- Braum, Franjo (1872-1935), financijski stručnjak i gospodarski pisac; povjerenik Zemaljske vlade u Zagrebu za financije 53, 119, 150, 160, 464, 528, 544, 549
- Brejc, Janko (1869-1934), odvjetnik; povjerenik slovenske Vlade za unutarnje poslove 64, 192
- Brezigar, [Emil (Milko)] (1886-1958), gospodarski stručnjak 85, 149, 152-154
- Brgić, Ivan, prof. 576, 577, 580
- Bručić, Matko 574, 576, 577
- Brudniak (Brudnjak), Gejza (Geza) (1882-1957), soboslikar; član Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Slavonije 75
- Bučin, D. 438
- Budisavljević, Srđan (Srgjan) (1883-1968), pravnik i političar; disident Hrvatsko-srpske koalicije; pripadao skupini oko *Glasa SHS*; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; tajnik Predsjedništva NV SHS; povjerenik za unutarnje poslove NV SHS 38, 43, 44-49, 52-54, 64, 66, 75, 77, 80-83, 85, 87, 90, 92, 94-96, 98, 99, 101, 102, 109, 110, 116, 134, 137, 146, 158, 159, 172, 359, 458, 462, 464, 479, 544, 590, 593
- Bugarski, V., major srbijanske vojske 491
- Bugatto 269, 272, 274, 277
- Bujas, R.[amiro] (1879-1959), psiholog 504, 505
- Bukšeg, Vilim (1874-1924), tipograf, publicist i političar; član Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Slavonije; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za socijalnu skrb NV SHS 45, 49, 53, 58, 63, 64, 85, 87, 90, 94, 98-100, 103, 108-110, 113, 116, 117, 133, 137, 138, 140, 143-146, 152, 159, 160, 162, 176, 220, 221, 223, 225, 427, 429
- Bukšek, v. Bukšeg, V.
- Bulat, Gajo [ml.] (1867-1927), odvjetnik i političar; predsjednik Narodne organizacije za Dalmaciju; član plenuma NV SHS u Zagrebu 45, 87, 97, 478, 570
- Buljeučić, Stjepan, domobranski natporučnik 373, 374
- Bunc, Mirko 577
- Buntić, Didak (Nikola) (1871-1922), rkt. svećenik (franjevac); član Glavnoga odbora NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu 88
- Burián, István von Rajecz grof (1851-1922), austrougarski ministar vanjskih poslova 45
- Bužan, Joso (1873-1936), slikar 539, 540

C

- Cagni, Umberto (1863-1932), talijanski admiral 438, 439
- Cankar, Isidor (Izidor) (1886-1958), povjesničar umjetnosti i esejist; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 63, 64, 85, 88, 91, 97-99, 126, 128, 137, 138, 140-142, 147
- Car, Alfred, pripadnik jugoslavenske mornarice 336
- Car, L[azar] (1860-1942), zoolog i sveučilišni profesor; pristaša Hrvatsko-srpske koalicije; starješina Hrvatskoga sokolskog saveza 76, 86, 376, 577
- Car, Viktor Emin (1870-1963), pisac i publicist 576, 580
- Catinelli-Obradić, Arthur (1867-1939), kontraadmiral austrougarske ratne mornarice 134, 222, 223, 225, 342, 343, 435, 440
- Cavagnari, kapetan korvete talijanske ratne mornarice 337
- Celligoj, lučki poglavar u Rijeci 346
- Cerovac, [Stjepan] 109
- Cesar, službenik zagrebačkog redarstva 481
- Chorochez, v. Korošec, A.
- Cipek, Tihomir, politolog 40
- Clemenceau, Georges (1841-1929), predsjednik francuske vlade 176, 221, 224
- Colombis, Josip 335
- Combet, visoki časnik francuske ratne mornarice 222
- Condorcet, francuski časnik 439
- Crnčić, Martin, član Hrvatske pučke seljačke stranke 98, 99
- Crnković, Nikola, povjesničar 41
- Csaszar, major; voditelj željezničkog vojno-prometnog odsjeka 395
- Cukar, M. 576
- Cviić (Cvijić), Gjuro (Juraj) (1896-1937?), zamjenik poslovođe Novinskog odsjeka NV SHS u Zagrebu 588
- Cvitković, major 130
- Cvitković, Vladimir vitez 442

Č

- Čabradić, Luka (1878-1945), liječnik, zastupnik u bosanskom Saboru; član Glavnoga odbora NV za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 64, 88, 91, 97, 98, 137, 147
- Čemalović, S., v. Čemalović S.
- Čepernić, Mate, predsjednik Gospodarskog udruženja u Zadru 481
- Čerović, Božidar, dužnosnik u Zajedničkom ministarstvu financija Austro-Ugarske Monarhije u Beču - Bosansko odjeljenje; diplomatski predstavnik Države SHS u Beču 153, 258, 259, 282-284
- Červar, Gjuro (Đuro) (1876-1954), pravnik; tajnik Političkoga društva za Hrvate i Slovence u Istri; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 74, 82, 85, 88, 91, 97, 114, 118, 126, 129, 130, 567, 570-573, 575, 577, 578, 579
- Červar, Šime (1874-1931), rkt. svećenik; član Izvršnoga odbora Političkoga društva za Hrvate i Slovence u Istri 572, 573, 576, 578, 579
- Čingrija, Melko (1873-1949), pravnik; član Jugoslavenskoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču 50, 57, 74, 190, 192, 193, 197, 570
- Čoban, Dragutin, pukovnik 452
- Čok, Ivan M.[arija] (1886-1948), odvjetnik; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član

- Središnjega odbora NV SHS 53, 58, 85, 89, 92, 97, 98, 108, 116, 134, 137, 220, 221, 223, 225
- Čorović, Vladimir, v. Čorović, V.
- Čudić, Nikola, pučko-ustaški narednik 356
- Čukac, domobranski satnik 383
- Čulinović, Ferdo (1897-1971), pravni povjesničar 35, 37, 39, 40, 55, 56, 62
- Čvek, rkt. svećenik 483

Ć

- Ćemalović, S.[mail-aga] (1884-1945) 76
- Ćepulić, Tomislav, arhivski djelatnik 8
- Ćorović, Vladimir (Vlado) (1885-1941), povjesničar; glavni tajnik NV za BiH, član plenuma NV SHS u Zagrebu; povjerenik za BiH u NV SHS 56, 85, 88, 91, 108, 109, 118, 120, 123, 126, 128, 132, 134, 137, 152, 158, 159, 555, 595

D

- Davidović, Ljuba (Ljubomir) (1863-1940), srbijanski političar 192
- Dawidsohn, Nataniyel, ravnatelj tiskare Rožankowsky i drug 491
- Dečak, Milan (1883-1968), vojno-pravni akcesist vojnoga suda NV SHS u Zagrebu 591, 596
- Defranceschi (De Franceschi), Petar, konzularni agent Države SHS u Beču 59, 239, 242, 246, 247, 253, 254, 258, 261, 269, 273, 277-284, 310, 408, 425
- Delić, Svetozar (1885-1967), član Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Dalmacije; član sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 45, 49, 85, 92, 94, 98, 99, 109, 110, 129, 132, 134, 137, 143, 144, 156
- Demetrović, Eugen (1880-1934), novinar, izdavač i političar; ravnatelj tiskare Granitz 491
- Demšar, [Franz], član Jugoslavenskoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču 85
- Denišlić, Mustafa 101
- Desnica, Uroš (1874-1941), pravnik i političar; član Narodne organizacije za Dalmaciju; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 87, 91
- Deželić, Velimir, sin (1888-1976), pravnik, pisac i političar; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 75
- Diaz, Armando (1861-1928), talijanski general 221
- Dijanović, Ivan, poručnik 384
- Diklić, Svetozar, austrougarski konzularni službenik u Hamburgu 325, 326
- Dimović, Danilo (1876-1950), odvjetnik, političar i publicist; zastupnik u bosanskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; delegat bosanskog Sabora u NV SHS u Zagrebu; povjerenik za pravosuđe u Vladi NV SHS za BiH 76, 89, 92, 137
- Diner Dénes, Jósip (1857-1937), novinar i publicist; mađarski državni tajnik 287
- Dolenc, [Anton] (1871-1920), kapetan bojnoga broda austrougarske mornarice; pomorski časnik Države SHS 443
- Domainko, Milan, linijski poručnik 507, 508
- Domazetović, Kosta, publicist 38, 39
- Došen, Marko (1859-1944), publicist i političar; član Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 108, 109, 466

- Drachsler, Slavomir, kapetan korvete mornarice Države SHS 337
- Dragičević, trgovac 314, 315
- Draskovich, Josip grof 322
- Drašković, Josip, v. Draskovich, J.
- Drašković, Milorad (1873-1921), srbijanski političar 57, 190, 193, 197
- Dražović, Mate, potpredsjednik Gospodarskog udruženja u Zadru 481
- Drinković, Mate (1868-1931), zubni liječnik, publicist i političar; član dalmatinske Stranke prava; narodni zastupnik u dalmatinskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; tajnik Predsjedništva NV SHS; povjerenik za narodnu obranu NV SHS 44, 46-49, 52, 53, 55, 60, 61, 63-66, 74, 85, 87, 91, 92, 94-104, 107-109, 112, 114, 116-118, 130, 133, 137, 140, 146, 147, 152, 162, 210, 211, 216, 239, 333, 356, 361-364, 367, 374, 380, 382, 383, 392, 393, 403, 407, 426, 427, 431, 432, 450, 458, 464, 537, 544, 569, 570
- Drušković, Andro, tajnik Predsjedništva NV SHS 450, 555
- Duboković, Juraj (1877-1951), brodovlasnik; veletrgovac iz Rijeke 348
- Dubrović, Slaven 577
- Durbešić, [Bogdan] (1867-?), gospodarstvenik; upravitelj parobrodarske kompanije Ungaro-Croato 348
- Durman, Adam (1857-1928), austrougarski general 60
- Dusmenil, francuski časnik 344
- Dvořak, nadinženjer 333
- Dvorski, kapetan; pomorski predstavnik NV SHS u Zagrebu 344, 346
- Dymaček, ing. 433
- Džamonja, Gjuro (Djuro), zastupnik u bosanskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu 76, 79, 89, 91, 137, 152

D

Dordević, Mita 494, 495, 496

E

- Eder, domobranski natporučnik 397
- Eler, tajnik ministarstva u Beču 153
- Engelsfeld, Neda, pravna povjesničarka 40, 53, 66
- Englisch, von 269
- Eraković, Simo (1872-1959), član Glavnog odbora NV za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu 89
- Erdelyi, Ivan, rumunjski poslanik 294
- Ettinger, v. Ettinger, [M.]
- Ettinger, [Mijo] (1874-1966), rkt. svećenik; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu 118
- Evetović, Matija, domobranski natporučnik 373, 374

F

- Fabijani, Placid, provincijal franjevac u Kranjskoj 505
- Ferfolja, Josip 548

- Filipon, Martin, v. Filippon, M.
 Filipović, [Filip] (1879-1938), profesor; tajnik radničke komore u Beogradu 530
 Filippon, Martin, domobranski natporučnik; vojni sudac 373, 374
 Flodin, Stjepan, rkt. svećenik; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 474
 Foch, Ferdinand (1851-1929), francuski maršal; saveznički (antantin) zapovjednik na zapadnom bojištu 58, 187, 188, 199
 Fodróczy, Albert 510
 Fonazarić, Slavko, v. Frnazarič, S.
 Franceski, de P., v. Defranceschi P.
 Franchet d'Espérey, [Louis Félix Marie François] (1856-1942), francuski general 58, 199, 200, 207, 216, 235, 288, 344
 Frangeš, Otto (Oton) (1870-1945), agronom; predstojnik Odjela za gospodarstvo BiH u austrougarskom Ministarstvu financija u Beču 240
 Franić, Ante, član uprave Narodne organizacije za Dalmaciju 55
 Frank, Ivo (1877-1939), pravnik i političar; član Stranke prava (frankovci); narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 111, 113
 Frey, Ivan, glavar željezničke postaje u Batrini 524
 Frnazarič, Slavko 92, 97, 98
 Frnazarič, Slavko, v. Frnazarič, S.

G

- Gailhard-Bancel, de, francuski pomorski časnik 346
 Galić, Ljubomir (Ljubo) (1879-1940), provincijal bosanskih franjevaca; član Glavnoga odbora NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 85, 88, 92, 97, 98, 137
 Gauchet, [Dominique-Marie] (1853-1931), francuski viceadmiral 58, 218, 221-223
 Gavrilović, Mika (Mihailo) (1868-1924), pomoćnik srbijanskoga ministra vanjskih poslova 192, 223
 Gazzari, Julije (1865-1934), član Jugoslaven-skog odbora u Londonu 329
 Georgijević, husarski major 499
 Giunio, Rudolf (1884-1959), pravnik i političar; član češke Mafije 64, 570
 Gjermanović, Aćim 156
 Gjuričić (Đuričić), Marko (1861-1926), odvjetnik; srbijanski političar 223
 Gjurković, Maksim (1880-1930), seljak; zastupnik u bosanskom Saboru; član Glavnoga odbora NV za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu 88
 Gjuro, Kühn, potpukovnik 226, 228
 Gligorijević, Branislav, povjesničar 66
 Globinski, [Stanislav] (1862-1943), zastupnik u Carevinskom vijeću u Beču; ministar u poljskoj vladi 100, 185
 Glombinski, v. Globinski [S.]
 Gmajner (Gmeiner), Ivan (1884-1934), odvjetnik, publicist i političar; tajnik Jugoslaven-skog odbora 323, 324
 Godler, namještenica 563
 Gömbös, Gyula von Jáfka (1886-1936), glav-nostožerni satnik; član mađarskoga voj-nog izaslanstva u Zagrebu 210, 216, 288, 289, 420
 Görlich, Ernst Joseph (1905-1973), povjesničar 60
 Gortan, Andrija 481
 Graevenitz, Helmuth von, predstavnik bavarskog Lloyda iz Regensburga 242
 Grafenauer, [France] (1860-1935), član Carevinskoga vijeća u Beču 74
 Grakalić, Marijan, publicist 41, 55

- Grašić, Josip (1863-1949), rkt. svećenik; narodni zastupnik u istarskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 88, 91, 97, 570-573, 575-580
- Grazioli, [Francesco] (1869-1951), talijanski general 346
- Grđjić, Šćepan, v. Grgjić, Š.
- Grđić, Šćepan, v. Grgjić, Š.
- Gregorin, Gustav (1860-1942), član Jugoslavenskoga odbora u Londonu 57, 190, 192, 193, 197
- Grgjić, Šćepan (1873-1944), političar; član Vlade NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 64, 66, 88, 91, 97, 98, 137, 147
- Grisogono, Ivo (de) (1871-1945), pravnik, publicist i političar; član uprave Narodne organizacije u Dalmaciji 44, 74, 85, 129, 134, 137, 150, 570
- Grisogono, Prvislav (1879-1969), pravnik i političar; član Pokrajinske vlade za Dalmaciju; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 87, 91, 97
- Günske, pukovnik njemačke vojske, opunomoćenik Ministarstva rata u Berlinu 381
- Guzina, R.[užica] (1914-1991), povjesničarka 40

H

- Habsburg-Lothring, austrougarska vladarska kuća (dinastija) 43
- Halavanja, linijski poručnik 439
- Halla, Ferdo (Ferdinand) pl. (1881-?), kapetan 452
- Hanák, Péter, povjesničar 59
- Hanibal (247-183), kartaški vojskovođa i državnik 138, 411
- Hanz 562
- Hanžek, Ladislav, v. Hanžek L.
- Hanžek, L.[avoslav] (1884-1942), pravnik i političar 98
- Haračić, Ambroz 572, 573
- Havliček, Vladimir, perovođa vlade NV SHS u Zagrebu 53
- Heinl, komesar 433
- Henč, Slavko (1879-1955), industrijalac i novinar, socijaldemokrat 487
- Henry, general; zapovjednik antantinih okupacijskih snaga u Mađarskoj 294, 295
- Herceg, Rudolf (1887-1951), kulturni djelatnik i političar; član Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 558, 589
- Heumer, Dragutin (1879-1930), gospodarstvenik; predsjednik Eksekutivnog odbora gremija zagrebačkih knjigotiskara; ravnatelj Dioničke Tiskare 490, 491
- Heyer 391
- Hodža, Milan (1878-1944), čehoslovački poslanik 294
- Hodžić, Alija, poručnik 384
- Hondl, državni nadodvjetnik 538
- Horthy, Miklos de Nagybánya (1868-1957), austrougarski admiral 54, 55
- Horvat, Aleksandar (1875-1928), odvjetnik i političar; predsjednik Stranke prava (frankovci); narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 111, 113, 221
- Horvat, Josip (1896-1968), publicist 37, 39, 40, 65
- Horvat, Rudolf (1873-1947), povjesničar 39
- Horvat, vođa narodne garde u Vinkovcima 503
- Horvat, željezničar u Velikoj Gorici 503
- Horvat-Kiš, Franjo (1876-1924), učitelj i književnik 472
- Hostiuc, Gregor 269
- House, Edward Mandell (1858-1938), pukovnik; savjetnik predsjednika Wilsona 176, 221

- Hrabak, Bogumil, povjesničar 40
- Hrasnica, Halid-beg (1874-1942), odvjetnik i političar; zastupnik u bosanskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; delegat bosanskoga Sabora u NV SHS u Zagrebu; potpredsjednik NV SHS za BiH 64, 89, 101, 137, 147
- Hreljanović, Guido pl. (1860-1935), pravnik, vojni sudac i intendant; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 46, 95, 106, 108, 109, 112, 114, 117
- Hribar, Ivan (1851-1941), političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 84, 88, 92, 97, 98, 118, 127, 128, 137, 243, 324
- Hrvoj, Dragutin pl. (1875-1941), odvjetnik; član Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 64, 109, 112, 126, 138, 139, 146, 149, 156
- Huszár, Pavao, nadsudac kotara Csáktornya 225, 226, 228

I

- Imamović, Mustafa, povjesničar 40
- Isopescul-Grecul, Constantin (1871-?) 269, 276
- Ištvanović, Nikola od Ivanske (1858-?), austro-ugarski feldmaršal 364
- Ivakić, domobranski satnik 383
- Ivanišević, Frane (1863-1947), rkt. svećenik i političar 570
- Ivšić, Mihovil (Milan) (1887-1972), rkt. svećenik, ekonomist i sociolog; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike*; pouzdanik Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 485, 519, 558

J

- Jagić, Ante, rkt. svećenik 570
- Jakovčić, Franjo, član odbora NV SHS iz Rijeke 484
- Jakšić, član Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 558
- Jakšić, Milutin prof. 477
- Jalžabetić, Tomo (1852-1937), seljak; član Hrvatske pučke seljačke stranke; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 98, 156
- Jančić, pravoslavni svećenik; vojni dušobrižnik austrougarske vojske 419
- Jandrašić, poručnik 501
- Janković, Dimitrije, pravoslavni vojni svećenik 419
- Janković, Dragoslav (1911-1990), povjesničar 37, 39, 40, 45, 49, 54, 57-59, 63
- Janković, Pero, domobranski natporučnik 373, 373
- Janković-Bešan, Andrija grof, vlastelin iz Suhopolja 298, 299
- Jaszi, v. Jászy, O.
- Jászy, Oszkár (1875-1957), povjesničar i političar; mađarski ministar za narodnosti 290
- Jeftanović, Gligorije M. (1840-1927), trgovac; predsjednik Glavnoga odbora NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu 88
- Jekelfalussy de Jekel-és Margitfalva, Zoltán (1862-1945), ugarski guverner Rijeke 116
- Jelačić, veliki župan 427
- Jelačić Bužimski, Josip grof (1801-1859), hrvatski ban 413

- Jelavić, Vjekoslav (1876-1960), pravnik; zastupnik u bosanskom Saboru; povjerenik za gospodarstvo u Vladi NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 88, 91, 97, 98
- Jelinić, konzularni službenik 321
- Jemrić, savjetnik 552
- Jerić, Josip, član Predsjedništva Narodnoga sveta u Ljubljani; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 85, 88, 91, 97, 98
- Jerić, Josip, v. Jerić, J.
- Jesih, Pavao (1890-1963), rkt. svećenik, pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 485
- Joikić, Milan, liječnik; zastupnik u bosanskom Saboru; član Glavnoga odbora NV za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 88, 91, 97, 98
- Joković, Roko (1871-1938), liječnik 570
- Jovanović (r. Dundjerski), Olga S. 300
- Jovanović, Ljubomir (Ljuba) (1865-1928), srbijski političar 65
- Jukić, Luka (1887-1929), pouzdanik NV SHS u Zagrebu 591
- Juranić, Petar, domobranski satnik 396, 397
- Juras, Ivo (1886-1948), geograf i gospodarski povjesničar; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 481
- Juretić, Augustin (1890-1954), rkt. svećenik; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike*; tajnik NV SHS za Rijeku i Sušak 566
- Jurinač, Dušan, vojni liječnik 503
- Jurišić 76

K

- Kadić, domobranski satnik 383
- Kalivoda (Kallivoda), nadintendant 383, 550
- Kapidžić, Hamdija (1904-1974), povjesničar 39-41, 51, 62
- Karadorđevići, srbijanska dinastija 62, 127, 169
- Karagjorgjevići, v. Karadorđevići
- Karlo I. (IV.), Habsburg-Lothring (1887-1922), austrougarski car i kralj 37, 48, 50, 53, 60, 106, 139, 402, 409, 467
- Károlyi, Mihály (Michel) grof (1875-1954), predsjednik mađarske vlade 119, 173, 174, 207, 208, 287, 290, 291
- Kasanić, Mijo 156
- Katalinić, Jerko (Rikard) Jeretov (1869-1954), pjesnik i prozaik 107, 239, 240, 242, 575, 576
- Kaufer, Siegfried 559
- Kazilar, Antun, franjevac 505
- Kecmanović, Dušan (1876-1942), pravoslavni svećenik; zastupnik u bosanskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu 88, 91, 137
- Kempf, Vjekoslav, v. Kempf, Vojislav
- Kempf, Vojislav, političar; član Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 86
- Kepert, Ivan 524
- Kerdić, Ivo (1881-1953), medaljar i kipar 561
- Kerović, v. Čerović, B.
- Kirac, Luka (1860-1931), rkt. svećenik 572, 573, 576, 578, 579
- Kirac, Miho, predstojnik pošte 335, 338
- Kisovec, upravitelj dalmatinske opskrbe u Rijeci 348

- Kiš, Radoslav, kotarski pristav; tajnik velikoga župana varaždinskog 226, 228
- Kluić, Stevo, profesor; član Jugoslavenskoga odbora u Pragu 307, 309, 313, 314
- Kobal, Antun, v. Koblar, A.
- Koblar, Anton (1854-1928), povjesničar i političar 88, 97
- Koch, Metod Ciril (1874-1952), kontraadmiral mornarice Države SHS 176, 221, 433, 438, 439, 441
- Kofler, Josef 269
- Kokotović, Dom., pukovnik 368
- Kolar-Dimitrijević, Mira, povjesničarka 36, 38, 41, 53
- Kolić, trgovac 315
- Konjović, Petar (1883-1970), skladatelj 476, 477
- Kopajtić, [Bakarski Žiga] (1854-1925), predsjednik parobrodarskog društva Ungaro-Croato 348
- Kopetschny, Fran, poljski major 402, 403
- Koprivica-Oštrić, Stanislava, povjesničarka 41, 48
- Korač, Vitomir, v. Korać, V.
- Korać, Vitomir (1877-1941), političar; član Socijademokratske stranke Hrvatske i Slavonije; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; zamjenik povjerenika za socijalnu skrb NV SHS 45-47, 57, 63, 64, 66, 75, 84, 85, 87, 92, 94-96, 98-105, 109, 111, 113, 116-118, 123, 126, 128-131, 133, 134, 137, 143, 144, 147, 151, 152, 156, 158, 479, 589, 590
- Koročetz, v. Korošec, A.
- Korošec, Anton (Antun, Ante) (1872-1940), rkt. svećenik i političar; predsjednik Slovenske ljudske (pučke) stranke; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; predsjednik NV SHS 37, 44-48, 50, 52, 56-58, 64, 66, 74, 76, 85, 88, 91-93, 95-99, 101, 128, 131, 147, 158, 164, 172, 174, 188-190, 192-194, 197, 248, 323, 327-329, 453, 561
- Korporić, visoki službenik Zemaljske opskrbe d.d. 552
- Kostrenčić, Marko (1884-1976), pravnik 40
- Kostrenčić 391
- Košutić, Milan, poručnik 524
- Kovačević, [Milan] (1869-1931), liječnik; pristasa Stranke prava (frankovci) 112
- Kovačević, Dragutin (Karla), seljak; član Hrvatske pučke seljačke stranke; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 87, 90, 98, 99, 137, 506
- Kovačević, Ivan 86
- Kovačević, J. 109
- Kövess von Kövessháza, Hermann (1854-1924), austrougarski feldmaršal 119
- Krajač, Vuk pl., poručnik 369
- Krakov, Stanislav, poručnik srbijanske vojske 347, 348
- Kraljić, učitelj 576
- Kraljić, Ante, odvetnički koncipijent 576, 577, 580
- Kraljić, Jos. 576
- Kramer, Albert (1882-1942), novinar; član Jugoslovanske demokratske stranke; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; tajnik NV SHS za Sloveniju 46, 53, 61, 64, 66, 85, 88, 92, 97-99, 117, 118, 129, 133, 134, 137, 139, 147, 152, 581, 583
- Kranz, Jos., bečki financijski stručnjak 248
- Krasojević, Gjorgje (Đorđe) (1852-1923), pravnik i političar 45, 80, 93
- Kraus 78, 109
- Krek, [Janez Evangelista] (1865-1917), rkt. svećenik i političar 140
- Kristan, Anton (Ethin) (1867-1953), političar 64, 86, 97, 137, 138, 143, 144, 147
- Kristof, potpukovnik 379
- Krišto, Jure, povjesničar 43
- Krištof, Milan 156, 243
- Krizman, Bogdan (1913-1994), pravnik i publicist 36, 37, 39-66

- Krizman, Hinko (Henrik) (1881-1958), odvjetnik i političar; član skupine oko *Glasa SHS*; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS; povjerenik u Mjesnom odboru NV SHS 85, 89, 90, 98, 99, 109
- Krmpotić, Mario (1889-1962), novinski izdavač; član puljskoga NV SHS 224, 575-577, 580
- Krnic, Ivan (1878-1937), odvjetnik, novelist i političar; član Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 86, 141, 497
- Krnić, Lav 485, 486
- Krstelj, Ivan (Ivo) (1867-1949), odvjetnik i političar; član Zemaljske vlade za Dalmaciju; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za Dalmaciju NV SHS u Zagrebu 44, 54, 55, 63, 64, 74, 76, 85, 87, 91, 97, 99, 108, 109, 113, 120, 135-137, 568, 570
- Krulej, [Ernest] (1888-1957), geometar i publicist; predsjednik slovenskoga katoličkog društva "Krek" 330
- Kujundžić, Kosta (1847-1925), političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu 88
- Kukovec, Vekoslav (Vjekoslav) (1876-1951), odvjetnik, publicist i pravnik; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 85, 88, 92, 97, 98, 137, 138, 149, 151
- Kulčar, Gjuro, odvjetnički perovođa; natporučnik 519, 524
- Kulmer, Franjo grof, veliki župan Varaždinske županije i grada Varaždina 133, 225, 226, 228, 527, 528
- Kulmer, Miroslav (1860-1943), pravnik i političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu 118, 156
- Kulundžić, Zvonimir (1911-1994), publicist 37, 38, 64
- Kunc, Zvonimir 427
- Kunfi, Sigismund (1879-1929), ugarski ministar socijalne politike (za pučku dobrobit) 285
- Kuntarić, Gjuro (1893-1983), odvjetnik, pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 485
- Kurelić, Šime (1864-1921), pravnik i političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu 82, 88, 97, 570-573, 575, 577-579
- Kvaternik Slavko (1878-1947), potpukovnik; zamjenik povjerenika za narodnu obranu NV SHS u Zagrebu 158-160, 341, 363, 379, 380, 383, 391, 422, 424

L

- Lach, Ivan, profesor; član Jugoslavenskoga odbora u Pragu 307, 309, 314
- Laginja, Matko (1852-1930), pravnik i političar; član Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu; povjerenik NV SHS za Istru 44, 46, 53, 64, 74, 82, 85, 89, 92, 95, 96, 99, 101, 102, 105, 107-109, 113, 114, 116, 118, 123, 128, 147, 327, 545-547, 567, 570-576, 578, 579, 592, 595
- Lagjević 391
- Lalošević, Joca (Jovan) (1870-1935), odvjetnik i političar 476, 494-496
- Lammasch, Heinrich (1853-1920), predsjednik austrougarske vlade 50, 107, 258
- Lansing, Robert (1864-1928), državni tajnik Sjedinjenih Američkih Država 106
- Lazarević, Filip 570
- Lazarić, Jakov 575, 576
- Lazić, kapetan 493
- Lenac, Rudolf, v. Lenac Rikard

- Lenac, Rikard (1868-1943), član plenuma NV SHS u Zagrebu; riječki župan 53, 85, 87, 98, 344, 346, 585
- Lesić, [Anton] (1863-?), austrougarski general 436
- Lewickyj, Leo 269
- Liberati, talijanski bojnik 346
- Liesen, L. 269
- Lipošćak, Anton (Ante) (1863-1924), austrougarski general 63, 139, 310, 401, 420
- Lloyd, Georges (1863-1945), predsjednik britanske vlade 176, 221
- Lochert, Josip, liječnik, povjerenik zdravstvenog odjela I. vojnog okružja u Zagrebu 382
- Lock, ravnatelj dalmatinskoga aprovizacijskog zavoda 248
- Lokar, Antun, kapetan 452
- Lorkovich, v. Lorković, I.
- Lorković, Ivan (1876-1926), pravnik; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; disident Hrvatsko-srpske koalicije; predstavnik skupine oko *Malih novina*; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; tajnik Predsjedništva NV SHS; pročelnik financijsko-političke sekcije NV SHS 44-49, 52, 61, 64, 81, 83, 85, 87, 90, 92, 94, 98-100, 103, 104, 106-109, 118, 126, 128, 137, 147, 149, 150-153, 162, 221, 328, 504, 531, 569
- Lovreković, Vinko (1873-1937), seljak; član Hrvatske pučke seljačke stranke; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 85, 94
- Lukačić, domobranski major 383
- Lukež, oružnik 340
- Lukić, Joco, domobranski pukovnik 373, 374
- Lukinić, Edo (Edmund) (1870-1928), odvjetnik; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjeg odbora NV SHS 47, 64, 66, 86, 89, 106, 114, 137, 138, 147
- Lulić, Frane, provincijal franjevac u Dalmaciji 505
- Lulić, domobranski satnik 383

LJ

- Ljubibratić, Savo (Sava) (1876-1962), tajnik Glavnoga odbora NV za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 64, 88, 91, 97, 137, 147

M

- Machiedo, Jerko, liječnik; član uprave Narodne organizacije za Dalmaciju; povjerenik za nastavu i narodno zdravlje Zemaljske vlade za Dalmaciju 570
- Magdić, Pero (1863-1922), odvjetnik; gradonačelnik Varaždina; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 53, 109, 498, 499
- Mahnik, Antun 156
- Majer, Antun, podintendant 385
- Majer, Petar 86
- Majkić, K. [osta] 76
- Makovac, član Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 558
- Maksimović, Jovan, tajnik Zemaljske vlade u Zagrebu 486, 487
- Malin, F., član odbora NV SHS u Novom Sadu 493
- Mandić 74, 82
- Mandić, Anton 574, 575, 576
- Mandić, Ivan, župnik 339, 340, 573
- Mandić, Josip, rkt. svećenik 576, 578

- Mandić, Matko (1849-1937), rkt. svećenik i političar; tajnik istarskoga Sabora 572, 573
- Manojlović, [Gavro] (1856-1939), povjesničar; sveučilišni profesor 109, 118
- Manojlović, Jovan 494, 495
- Marchi, Anka de, članica Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 558
- Marchi, Nikša de, član Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 558
- Marckhel, v. Marckhl
- Marckhl, državni podtajnik Republike Njemačka Austrija 269, 270, 275-277
- Mardešić, D. 576
- Margetić, Lujo, povjesničar 40
- Margetić, Milan, kapetan 452
- Margetić, Špiro, pravoslavni svećenik 570
- Maričić, Marij 336, 338
- Maričić, Roko, sudac 530
- Marić, August (Karlo Milutin) pl. (1885-1957), satnik 385
- Marić, Josip, rkt. svećenik 587
- Marinčić, Ivan V., tajnik Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 533, 557, 558, 559, 594
- Marinković, Vojislav (1876-1935), srbijanski političar 57, 190, 193, 197
- Marjanić, Danijela, arhivska djelatnica 8
- Marjanović, Milan (1879-1955), književnik i političar 56, 575, 576
- Marković, Dušan J., predsjednik odbora NV SHS u Petrovaradinu 494
- Marković, Edo (1885-1939), gospodarski stručnjak; povjerenik za prehranu NV SHS u Zagrebu 53, 156, 389-391, 486, 544, 551-553
- Marković, Radovan (1874-1920), liječnik; povjerenik za zdravstvo NV SHS u Zagrebu 459
- Marks, Karl, v. Marx, K.
- Maroslavac, Milko 156
- Martić, Miloš, tajnik Predsjedništva NV SHS u Zagrebu 89, 118, 160, 301, 555, 568
- Martinolić, brodovlasnik 338
- Martinolić, Noè 573, 576, 577, 578, 580
- Marušić, Konstantin, kotarski sudac 335, 338
- Marušić, Milan, član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 87, 91
- Marx, Karl (1818-1883), njemački filozof 531
- Masaryk, Tomaš Garrigue (1850-1937), čehoslovački političar 131
- Maširević, direktor željeznica 292, 293
- Mataja, domobranski narednik 397
- Matasić, [Ante] (1862-1942), visoki časnik austrougarske vojske 503
- Mataušić, Mirko Juraj, franjevac i teoretičar medija 39
- Matica, Matija, natporučnik 523
- Matičević, major 259
- Matić, financijski savjetnik 427
- Matić, Gjuro 85
- Matić, Milorad, domobranski natporučnik 373, 374
- Matijević, Zlatko, povjesničar 8, 35, 71
- Matković, Hrvoje, povjesničar 37, 38, 40, 41, 63, 65
- Matković, Stjepan, povjesničar 36, 53
- Matulić, [Marijo] (1896-1937), novinar; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politiken* 369
- Mazzura, Lav (1876-1930), odvjetnik; član Hrvatsko-srpske koalicije; starješina sokolske straže NV SHS za Zagreb 353, 400, 405
- Mažuranić, Milutin (1871-1957), odvjetnik 86, 116
- Medaković, Bogdan (1854-1930), političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; predsjednik hrvatskog Sabora; član plenuma NV SHS u Zagrebu 52, 57, 86, 118
- Méhely, Koloman, državni tajnik mađarskoga Ministarstva trgovine 297, 298
- Menciger, natporučnik 501

- Mergenthaler, član posloводства Austro-Ugarske banke 154
- Meštrović, Ivan (1883-1962), kipar 570
- Mihajlo (Mihailo) [Obrenović] (1823-1868), srbijanski knez 168
- Mihajlović Jednaki, Julijan, vojno-pravni akcesist 591, 593
- Mihajlović, Vladimir, umirovljeni austrougarski diplomatski službenik; zaposlenik u konzulatu Države SHS u Budimpešti 300
- Mihalovich, Antun pl. (1868-1947), hrvatski ban; predsjednik Zemaljske vlade za Hrvatsku i Slavoniju 37, 49, 50, 52, 53, 64, 106, 130, 158-160, 225, 401, 429, 451, 458, 468-470, 482, 483, 529, 588
- Mihalović, Antun pl., v. Mihalovich, A. pl.
- Mihaljević, Mihovil (Mihael) (1864-1925), austrougarski general 50, 51, 112, 119, 352, 360, 361, 370, 371, 373, 381
- Mikačić, Duje (Dujam) (1865-1933), član uprave Narodne organizacije za Dalmaciju 44
- Miklavac, Anton 548
- Miladinović, Žarko (1862-1926), pravnik; član Srpske narodne radikalne stranke; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 86, 87, 90, 93, 98, 99, 137, 139, 140, 146, 152, 516, 551
- Milfait, kapetan fregate 433
- Milić, Ivan (Ivo), kotarski sudac 572, 573, 574, 575, 576, 578, 579
- Milutinović, Kosta, povjesničar 62
- Miljuš, pukovnik 368
- Miljušević, Ljubomir, odvjetnički kandidat 472
- Miodragović, J.[ovo], novinar 75
- Mirković, Mijo (1898-1963), ekonomski povjesničar i književnik 39, 55
- Mirković, M.[irko], povjesničar 40
- Mirošević, Franko, povjesničar 41
- Miščević, Đuro, političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 466
- Mišić, Živojin (1855-1921), vojvoda; načelnik štaba Vrhovne komande srbijanske vojske 61, 445
- Mizler, Milan (1868-1944), oružnički (žandarmerijski) potpukovnik 118
- Mohorić, Jakob 324, 325
- Montel, austrijski odjelni savjetnik 269, 272, 273, 274, 277, 278
- Moravec, Pino, član Jugoslavenskoga odbora u Pragu 307, 309, 314
- Mozar, Ivan, župnik 510
- Mraković, rkt. svećenik 576
- Muačević, Gjorgije 156
- Muačević, Vaso (1851-1928), političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 109
- Mücke, prof. 514
- Muftić, Hifzi, član Ulema medžlisa u Sarajevu 101
- Muha 514
- Müller, Dag., pomorski časnik 433
- Mužić, Ivan, pravnik i publicist 40, 64

N

- Naumann 272
- Nedeljković, Milan (1865-?), profesor; član Srpske narodne radikalne stranke; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 86, 87, 90, 93, 98, 99, 497
- Nedjeljković, Milan, v. Nedeljković, M.
- Nemčić, Špiro, predsjednik Sudbenoga stola 586
- Nemec, Ana, arhivska djelatnica 598
- Nevistić, David, provincijal franjevac u Hercegovini 505
- Nikola I. Petrović-Njegoš (1841-1921), crnogorski kralj 224

- Nikolić-[Podrinski], Vladimir (1853-1931), član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 109
- Ninčić, Momčilo (1876-1949), srbijanski političar 62, 63, 65, 137
- Novak, Ivan N. (1884-1934), član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 75, 85, 87, 91, 98, 99, 109, 112, 116, 118, 133, 134, 137
- Novak, Jan, vlasnik tiskare 491
- Novak, Laura, članica Sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS u Zagrebu 558
- Novak, Vladimir 524
- Novaković 391
- Novljan, prof. 576
- Novosel, Marko, bilježnik hrvatskog Sabora 52

O

- Onsea, Josip, umirovljeni austrougarski konzularni službenik 319, 320
- Opaišić, Ante (Anton) 576, 577, 580
- Orlando, [Vittorio Emanuele] (1860-1952), predsjednik talijanske vlade 176, 206, 207, 221
- Orlić, Ivan (Ivo), odvjetnički perovođa 576, 577, 580
- Orlić, J. 575
- Ossojnak, upravitelj željeznice u Rijeci 347
- Ostoić, Tihomir, v. Ostojić, T.
- Ostojić, Gjuro, član Jugoslavenskoga odbora u Pragu 307, 309, 313, 314
- Ostojić, Tihomir (1865-1921), tajnik Matice srpske 106, 476, 477
- Otto, Emil, pukovnik 317

P

- Pajić, Antonije 359
- Pajk, Pavao, major 388
- Palavicini, Pero, v. Pallavicini P.
- Paleček, Ivan (1868-?), odvjetnik i političar; pristaša Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 64, 86, 89, 147, 581
- Pallavicini, Pero (1886-1958), kipar; član Jugoslavenskoga odbora u Pragu 307, 309, 314
- Paolucci, talijanski diverzant 55
- Papratović, Franjo (1871-1929), pravnik; član političke skupine *Hrvatsko kolo* iz Osijeka 474
- Paskijević [-Čikara], Peroslav (1869-?), tajnik trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu 513, 514
- Pašić, Nikola P. (1845-1926), predsjednik srbijanske vlade 57, 59, 189, 190, 193, 195, 197, 205, 217, 218, 222, 248, 329, 454
- Patzelt 433
- Paulová, Milada (1891-1970), povjesničarka 39, 50, 57
- Pavačić, Joso, rkt. svećenik 336, 338
- Pavelić, Ante (zubar) (1869-1938), predsjednik Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; potpredsjednik NV SHS 7, 38, 43, 45-49, 51-53, 60-66, 69, 86, 87, 90, 92-94, 97-100, 103-110, 114-119, 121, 126, 128, 129, 131, 134, 137, 139, 140, 146, 147, 157, 162, 164, 169, 171, 172, 174, 181, 183-189, 200, 203, 205-207, 217, 219, 231, 232, 234-236, 257, 328, 329, 381, 392, 451, 453, 461, 465, 468, 479, 531, 560, 561, 563-565, 567, 569, 588-590
- Pavelić, Krešimir, poručnik 520, 524, 525, 527
- Paver, Josipa (1937-1992), arhivska djelatnica 8, 67

- Pavičić, domobranski poručnik 397
- Pavlas, Ignjat (1885-1942), odvjetnik 476
- Pavlović, Dragoljub (Draž) (1860-1920), srbijski političar 192
- Payer, poručnik 388
- Pecikozić, Ante, tajnik Ureda za pučku štampu 594
- Pečanac, odjelni predstojnik u srbijskoj vladi 223
- Pečanac, Vlaho 501
- Pećarević, Gj. 576
- Pečić, v. Petričić, Ž.
- Pejačević, v. Pejachevich
- Pejachevich, Tošo (Teodor) grof (1855-1928), veleposjednik i političar 112, 289, 303-305
- Pejacevich, Marko (1882-1923), narodni zastupnik u hrvatskom Saboru (mađaron) 112, 284, 303, 304
- Pekić, Petar (1896-1965), publicist 39, 44
- Peleš, Dušan (1866-1925?), odvjetnik; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 86, 90, 107-110, 112, 114, 118, 126, 128, 129, 137, 139, 150
- Perčić, Emanuel 571, 574-577, 580
- Peričić 576
- Perić, Ivo, povjesničar 40, 54
- Perišić, Srećko, odvjetnik; član Stranke prava za BiH 475
- Perivancich, Natale, poštanski pristav 335
- Perko, Dragutin pl. (1875-1945), domobranski major; šef Odsjeka za vojnu organizaciju NV SHS u Zagrebu 57, 58, 383
- Perović, Krsto 481
- Peršić, Ivan (1874-1949), političar; član Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 44, 53, 83, 86, 98, 99, 109, 156
- Perwolf, Felix, satnik austrougarske vojske 302
- Pešić, [Petar] (1871-1944), srbijski general 446, 448
- Petar I. Karadorđević (1844-1921), srbijski kralj 57, 65, 156, 166-169, 410, 495
- Petean, Josip, v. Petejan J.
- Petejan Josip (Jože) (1883-1960), socijalist; član Narodnoga sveta u Ljubljani 109, 118
- Petitti [di Roreto, Carlo] (1862-1933), talijanski general; guverner Trsta 333, 339
- Petovar, Lovro 84
- Petranović, Branko (1927-1994), povjesničar 37
- Petričić, Živko (1875-?), pravnik i političar; član Starčevićeve stranke prava; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za narodno gospodarstvo NV SHS 44, 46, 47, 53, 64, 82, 83, 86, 87, 90, 95, 96, 98, 99, 101-104, 106, 109, 110, 113, 114, 117, 123, 126, 137, 146, 147, 151, 152, 156, 467, 468, 528, 544
- Petrinović, Ivo (1929-2003), povjesničar 40
- Petrović, Branko, zaposlenik u konzulatu Države SHS u Budimpešti 300, 303
- Petrović, M., potpukovnik 158
- Petrović, Marko, konzularni opunomoćenik Države SHS u Budimpešti 59, 285-289, 292-306
- Petrović, V., povjesničar 40
- Pflügl, von, državni podtajnik Republike Njemačka Austrija 269, 270, 278
- Pichlik, Karel, povjesničar 40
- Pinterović, Ante (1865-1940), odvjetnik; član političke skupine oko *Hrvatskog kola*; načelnik Osijeka 112, 349, 473, 474
- Pivec, Rupert, viši mornarički komesar 442
- Pleše, Slavica, arhivska djelatnica 8, 67
- Pletherski, Janko, povjesničar 40, 43, 44, 50
- Plivelić, Ante (1860-?), austrougarski general 117, 119
- Ploj, [Miroslav] (1862-1944), pravnik i političar; dvorski savjetnik 237, 238, 443
- Pogačnik, Lovro (1880-1919), pravnik i političar; član Jugoslavenskoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču; član plenuma NV

- SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za narodnu obranu u slovenskoj vladi 85, 88, 91, 97, 98, 137, 141, 142, 145, 239, 380, 548
- Polić, kapetan korvete 443
- Poljak, Franjo, član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 109, 114, 119, 126, 151, 152, 155, 156
- Popović, Dušan (1877-1964), pravnik; član Hrvatsko-srpske koalicije; zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 45, 47, 52, 59, 64, 86, 89, 101, 108, 109, 111, 112, 114, 126, 128, 137, 145-147, 159
- Popović, Laza, liječnik 57, 58, 320
- Pošćić, Ivan, odvjetnik 44, 86, 570, 572, 573, 575-580
- Potemkin, V. P., povjesničar 45
- Potkonjak, domobranski časnički zamjenik 397
- Povrzanović, pukovnik 427, 452
- Prebeg, Vladimir (1862-1944), odvjetnik; član Stranke prava (frankovci); narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 52, 107, 111, 112, 479
- Predragović 531
- Premuda, brodovlasnik 338
- Pribičević, Svetozar, v. Pribičević, S.
- Pribičević, Milan, v. Pribičević, M.
- Pribičević, Milan (1877-1937), srbijanski pukovnik 64, 158, 159, 348, 424, 451, 533
- Pribičević, Svetozar (1875-1936), političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu; potpredsjednik NV SHS 7, 38, 40, 45, 47-49, 51-53, 61-66, 86, 89, 92, 95, 96, 101-104, 106-109, 114, 115, 117-119, 121, 126, 129, 131, 132, 134, 137, 140, 145-147, 157, 158, 164, 169, 171, 172, 174, 181, 183-200, 203, 205-207, 217, 219, 220, 231, 232, 234-236, 247, 248, 257, 323, 328, 352, 381, 392, 453, 458, 461, 465, 468, 479, 544, 556, 557, 561, 564, 565, 567, 588, 589, 590
- Pribičević, Valerijan (1870-1941), pravoslavni svećenik 57-59, 75, 118
- Prica, Dragutin pl. (1867-1960), kontraadmiral; povjerenik NV SHS za mornaricu 55, 232, 343, 345, 438, 440, 441, 443, 544
- Probojčević, Ivo, satnik 245
- Prochaska, Dragutin, v. Prohaska, D.
- Prochazka, v. Prohaska, D.
- Prodan, Ivo (1852-1933), rkt. svećenik i političar, član Jugoslavenskoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču 74
- Prohaska, Dragutin (1881-1964), književni kritičar i povjesničar 312, 313, 315
- Prohaska, Ljudevit, gospodarski stručnjak 156
- Protić, Stojan (1857-1923), srbijanski političar 57, 65, 243
- Puntar, Josip (1884-1937), povjesničar književnosti i publicist 64
- Purivatra, Atif, povjesničar 40
- Purković, Stevan, domobranski zastavnik 373, 374
- Puschka, linijski kapetan 333

R

- Radaković, računalni podčasnik 397
- Radelić, Zdenko, povjesničar 8
- Radetić, [Ernest] (1899-1980), pravnik i publicist 575
- Radić, Stjepan (1871-1928), predsjednik Hrvatske pučke seljačke stranke; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; pročelnik agrarne sekcije NV SHS 35, 38, 40, 45, 47, 49, 51, 53, 64, 85, 87, 90, 94, 98, 99, 103, 109, 112, 114, 117-119, 121, 122, 126, 129, 131, 134, 137-139, 142, 145-147, 152, 485, 486, 506, 522

- Radivojević, v. Radovinović
- Radovanović, Tih., pravoslavni svećenik 314
- Radovinović, prof. 500, 519, 520
- Rahten, Andrej, povjesničar 59
- Rajčević 574
- Rajić, Blaško (Blažo) (1878-1951), rkt. svećenik i političar 495
- Rajić, Veljko, poručnik 557, 558
- Rašica, Marko (1883-1963), slikar 542
- Rauch, Pavao barun (1865-1933), hrvatski ban 289
- Rauer, Aurel (?-1919), vlastelin i političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; predstojnik Odjela za narodno gospodarstvo Zemaljske vlade u Zagrebu 52, 156
- Ravnihar, Vladimir (1883-1954?), pravnik, političar i publicist; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 74, 88, 97, 118, 281
- Ravnikar, Vladimir, v. Ravnihar V.
- Reberski, Josip (1881-1965), pravnik i političar 85, 353
- Redlich, [Joseph] (1869-1936), austrijski ministar financija 237
- Remec, Bogumil (1878-1955), gospodarstvenik i političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 88, 91, 97, 98, 126, 137, 141, 142
- Ribar, Ivan (1881-1968), odvjetnik i političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu 47, 86, 90, 101, 102
- Ribar, Otokar, v. Rybař, O.
- Ribarić, Josip, profesor; član sekcije za organizaciju i agitaciju NV SHS 74, 572, 573, 575, 576, 578, 579, 586
- Ribnikar, Adolf (1880-1946), novinar i političar 584
- Ribnikar, Peter, povjesničar 39
- Riffer, Dragutin, zaposlenik u konzulatu Države SHS u Budimpešti 300
- Rihtarić, Matija, rkt. svećenik; vojni superior; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 587
- Rimanić, Ivo 481
- Ring, Cornelija, stenografkinja i strojotipkačica u konzulatu Države SHS u Budimpešti 300
- Ristić, Grgur (1878-1950), potpukovnik srbijanske vojske 224, 436
- Ritig, Svetozar, v. Rittig, S.
- Rittig, Svetozar (1873-1961), rkt. svećenik i političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu 76, 86, 87, 98, 99
- Rivet 236
- Rizaefendić, Zija 101
- Rogulić 391
- Rogulja, Petar (Pero) (1888-1920), pravnik, novinar i političar; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike*; činovnik u Središnjoj kancelariji NV SHS u Zagrebu 89, 129, 137, 357, 358, 590, 593, 596
- Rojc, Milan (1855-1946), odvjetnik; povjerenik za bogoštovlje i nastavu Vlade NV SHS u Zagrebu 52, 53, 117, 159, 238, 398, 405
- Rosenzveig 518
- Rosseti, talijanski diverzant 55
- Rošić, Makso, član Hrvatsko-srpske koalicije; zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS 86, 90
- Rožić, [Ferdo] (1877-1949), rkt. svećenik; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike* 75, 76, 86
- Rubinich, povjerenik za pošte i brzopjav u Rijeci 347
- Rupčić, Petar 562

Ruspini, Ivan A.[ngjelo] (1872-1934), rkt. svećenik; rektor Sveučilišta u Zagrebu 229, 230
 Ružić 238, 557
 Ružić, Anton 574, 577

Ružić, Viktor 85, 98
 Rybař, Otokar (1865-1927), član Jugoslaven- skoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču; povjerenik za Trst Narodne vlade u Ljubljani 74, 137, 139, 243, 333, 548

S

Sachs [-Petrović], Vladimir, odvjetnik i politi- čar; pristaša Stranke prava (frankovci) 111, 289
 Saine, komisar 340
 Salavary, F.[ranjo] (1864-1925), banski savjet- nik 69, 429, 430, 562, 563, 564
 Sancin, Ivo (Ivan) (1872-1954), rkt. svećenik 572-579
 Sardelić, R. 257, 261
 Sarkotić od Bojne, Stjepan barun (1858-1939), austrougarski general; zemaljski poglavar BiH; vojni zapovjednik BiH i Dalmacije 118, 130, 211, 489
 Savić, Vlado (Vladislav) (1873-1957), novinar 86, 93, 98
 Scalier, Lovro, odvjetnik i vojni branitelj u Puli; predsjednik Mjesnog odbora NV SHS za Pulu 326, 327, 573, 575, 576, 578
 Schlegel, Anton (Tonika) (1878-1929), novi- nar; pročelnik Novinskoga odsjeka NV SHS u Zagrebu 116, 245
 Schneider, von 269
 Scholz, August, tajnik Eksekutivnog odbora gremija zagrebačkih knjigotiskara 491
 Schwartz, Ivan, oružnički general 118
 Schwarz 391
 Schwegel, Istwan, v. Schwegel Ivan
 Schwegel, Ivan (1875-1962), austrougarski konzul u SAD; zastupnik NV SHS u Beču 59, 239, 241, 245-249, 251, 258
 Scotus Viator, v. Seton-Watson, R. W.
 Segner, Darinka, učiteljica 339, 340
 Selan, Ivan, umirovljeni službenik Odsjeka za mornaricu austrougarskoga Ministarstva rata 442

Semjan, Mihajlo, odvjetnik; član Jugoslaven- skoga odbora u Pragu 307, 309, 314
 Senjan, Mihajlo, v. Semjan, M.
 Sertić, pukovnik 394
 Sesardić, Ante, član Jugoslavenškoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču 74, 570
 Seton-Watson, Robert W. (1879-1951), bri- tanski publicist 344
 Simeonović-Čokić, Stevan, član Hrvatsko-srp- ske koalicije; narodni zastupnik u hrvats- kom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega od- bora NV SHS 86, 90, 497
 Simović, Dušan T. (1882-1962), srbijanski potpukovnik; delegat srbijanske Vrhovne komande pri NV SHS u Zagrebu 36, 60- 62, 66, 159, 436, 440, 445-449, 508
 Sirotković, Hodimir, povjesničar 40, 41, 48
 Skalier, v. Scalier, L.
 Skaljer, Lovro, v. Scalier, L.
 Skarpa, učitelj 574
 Skrbić, Teodor 515
 Slavik, Edvard 548
 Smith Pavelić, Ante (1903-1988), diplomat i publicist 39, 56, 64
 Smodej, Fran (Franc), član plenuma NV SHS u Zagrebu 84, 88, 97, 141
 Smodlaka, Josip (Joso) (1869-1956), odvjetnik i političar; član Jugoslavenškoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču; član Zemalj- ske vlade za Dalmaciju; član Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu 38, 54, 63-66, 74, 89, 92, 135-137, 140, 146, 147, 224, 565, 570

- Somborski, Izidor, domobranski satnik 373, 374
- Sonnenbeitner, Franz 269
- Sovović, S. 576
- Spaho, Mehmed (1883-1938), pravnik i političar; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za obrt, trgovinu, poštu i brzojave u Vladi NV SHS za BiH 76, 88, 101
- Spinčić, Vjekoslav (1848-1933), rkt. svećenik i političar; član Jugoslavenskoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču 44, 74, 82, 86, 109, 126, 141, 570-576, 578, 579
- Spizzamiglio, Ivan, župan podopćine Kaštel 339
- Spizzamiglio, Josip 339
- Spreafico, talijanski general 438
- Srkulj, Stjepan (1869-1951), povjesničar i političar; gradonačelnik Zagreba 89, 92, 126, 137
- Srnka, domobranski pukovnik 387, 388
- Srp, oružnik 340
- Stadler, Josip (1843-1918), vrhbosanski (sарајевski) nadbiskup 475
- Stajić, Vasa (Vaso) (1878-1947), član Narodne uprave u Novom Sadu 64, 126, 128, 147, 495
- Stanek, v. Staněk [F.]
- Staněk, [František] (1867-1936), čehoslovački ministar 248
- Starčević, Luka 86
- Steed, [Henry Wickham] (1871-1956), britanski publicist 344
- Stefan, Ivo, arhitekt 239
- Stefanini, Vjekoslav, profesor; tajnik za Dalmaciju vlade NV SHS u Zagrebu 89, 149, 345, 348, 535, 536, 565, 568
- Stefanović, Emil (Milan), pročelnik vojnog odbora Jugoslavena iz Ugarske 258, 260, 311, 373, 374, 395, 397
- Steiner, povjerenik Zemaljske opskrbe d.d. 551
- Stepinac, [Matija] (1840-1921), rkt. svećenik 76
- Stihović, Josip 572, 573
- Stilinović, Ante, tajnik Središnje kancelarije NV SHS u Zagrebu 588
- Stjepanović, Ivan, potpukovnik 452
- Stjepanović, major 385
- Stoeger-Steinier [von Steinstätten, Rudolf] (1861-1921), generalpukovnik; austrougarski ministar rata 377, 401, 402
- Stojadinović, [Milan] (1888-1961), načelnik srbijanskoga Ministarstva financija 243
- Stojanović, Nikola (1880-1964), odvjetnik, novinar i političar; član Jugoslavenskoga odbora u Londonu 57, 190, 193, 197, 329
- Stojić, Marko 570
- Stokanović, Pero, zastupnik u bosanskom Saboru 89
- Stopar, Bogdan 36
- Stožir, Ivo, satnik; odvjetnik vojnog suda 538
- Straucher 269
- Strčić, Petar, povjesničar 38, 41
- Strossmayer, Josip Juraj (1815-1905), đakovački biskup 513
- Strugar, Vlado, povjesničar 46
- Subotić, Gjorgje, domobranski natporučnik 373, 374
- Subotić, Niko 570
- Sučić 575
- Sukobljević, poručnik 524
- Sunarić, Jozo (Joso) (1868-?), odvjetnik i političar; zastupnik u bosanskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; povjerenik za unutarnje poslove i zamjenik predsjednika Vlade NV SHS za BiH 46, 64, 76, 78, 85, 88, 91, 95, 97, 98, 137, 147, 220, 475
- Supek, narednik 501
- Svoboda, Bogdan, potpredsjednik Narodnoga odbora u Varaždinu 351, 352
- Svrzo, Hamid, pravnik i posjednik; tajnik Glavnoga odbora NV za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu 63, 64, 66, 88, 91, 137, 140, 147
- Swieczynski, poljski političar 180

Š

- Šafar, [Dragutin], član Stranke prava (frankovci) 112
- Šaj, Dragutin (1879-?), arhitekt; član mjesnog odbora NV SHS u Osijeku 488
- Šega, Josip, domobranski satnik 397
- Šegvić, Kerubin (Cherubin) (1867-1945), rkt. svećenik, novinar, književnik i političar 44, 76, 83, 86, 98, 99, 109
- Šehić, Nusret, povjesničar 40, 48
- Šepić, Dragovan (1907-1997), povjesničar 40, 43, 58
- Šestak, satnik 483
- Šilović, Josip (1858-1939), pravnik; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru (mađaron) 52, 284, 552, 590
- Šimek, Engel (Emil), diplomatski zastupnik Čehoslovačke Republike u Zagrebu 59, 149, 316
- Šimrak, Janko (1883-1946), grkokatolički svećenik, novinar i političar; pripadnik Hrvatskoga katoličkog pokreta; član Hrvatskoga katoličkog seniorata; predstavnik skupine oko *Novina/Narodne politike*; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS; tajnik Središnje kancelarije NV SHS u Zagrebu 44, 45, 47, 49, 64-66, 75, 77, 80-83, 85, 87, 90, 98, 99, 101-105, 108, 109, 113, 118, 126, 134, 137, 139, 146, 147, 151, 152, 156, 229, 356, 357, 359, 487, 491, 536, 539, 544, 569
- Šindelar 433
- Šišić, Ferdo (1869-1940), povjesničar 36, 37, 39, 44-50, 52-60, 63-66, 163
- Škaljer, L., v. Scalier, L.
- Škrbec, Matija (1869-1949), rkt. svećenik 570, 572, 573, 576, 578, 579
- Šnjarić, Luka (1851-1930), austrougarski podmaršal 50, 51, 112, 114, 119, 352
- Šola, Atanasije (Ato) (1878-1960), novinar; predsjednik NV SHS za BiH 220, 332
- Šola, Vojislav (1863-1931), zastupnik u bosanskom Saboru; potpredsjednik Predsjedništva NV SHS za BiH; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjega odbora NV SHS 64, 76, 78, 88, 91, 97-99, 118, 137, 147, 149
- Šorli, Tomo 576, 577, 580
- Španić, Zvonimir 85, 98, 504
- Špišić, Leo, potpukovnik 226, 228
- Špoljar, Josip 352
- Špoljar, domobranski major 383
- Štambuk Škalić, Marina, arhivska savjetnica 8, 67, 71
- Štefanić, natporučnik 501
- Štefanović, Emil (Milan), v. Stefanović, E.
- Šulek, Bogoslav (1816-1895), polihistor 35
- Šurmin, Gjuro (Đuro) (1867-1937), povjesničar književnosti i političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu; povjerenik za obrt i trgovinu NV SHS 44, 53, 83, 85, 89, 90, 94, 98, 99, 109, 137, 141, 504, 507, 508, 531, 544, 549
- Švabić, Stevan, srbijanski potpukovnik 130
- Švarc, domobranski satnik 383
- Švegl, v. Schwegel, I.
- Šveglj, v. Schwegel, I.
- Švrljuga 243
- Švrljuga, Janko, kapetan 452

T

- Tadić, domobranski major 383
- Tajkov, A. [leksandar] (1877-1941), knjigotiskar 530-533
- Takács-Tolvay, [József grof] (1876-1945), pukovnik 269
- Tartaglia, Ivo (1880-1949), pravnik, političar i publicist 565, 570
- Tauchman 562
- Tavčar, Ivan (1851-1923), povjerenik za prehranu Narodne vlade SHS u Ljubljani 584
- Tentor 576
- Teodorović, Nestor, domobranski zastavnik 373, 374
- Teslić, Petar (1883-1936), domobranski satnik 396
- Tetmajer-[Przerwa], [Włodzimierz] (1861-1923), slikar; zastupnik u Carevinskom vijeću u Beču 100
- Thaon di Revel [Paolo grof] (1859-1948), talijanski admiral 223
- Tičarić (Ticsarich), [Matija], odsječni savjetnik; član mađarskoga vojnog poslanstva u Zagrebu 289
- Tićak, oružnički natporučnik 523
- Tisza, István (1861-1918), mađarski političar 409
- Tomak, Dragutin, glavar željezničke postaje u Indiji 502
- Tomašević, [Ivan], major 133
- Tomašić 153
- Tomašić 577
- Tomić, Jaša (1856-1922), novinar; član Velike narodne skupštine Vojvodine 495
- Topalovića, Živko (1886-1972), pravnik; srbijanski političar 243
- Topolovački, Mita, domobranski zastavnik 373, 374
- Trajković, Petar 53
- Tranić, v. Tranić
- Tranić, Auguste Charles Paul (1862-1931), francuski general 139, 344
- Tresić-Pavičić, Ante (Antun) (1867-1949), pravnik, književnik i političar; član Jugoslavenskoga kluba u Carevinskom vijeću u Beču; član NV SHS u Zagrebu 53, 54, 58, 64, 89, 92, 108-110, 113, 114, 116, 117, 127, 137-139, 143, 147, 149, 176, 220-224, 502, 503, 564, 566, 570
- Treščec, Gj., vladin perovođa 427, 429
- Treščec, Slavko, zagrebački veliki župan 555
- Trifković, Marko (1864-1930), srbijanski političar 57, 190, 193, 197, 223
- Trinajstić, Dinko (1858-1939), odvjetnik i političar; član Jugoslavenskog odbora u Londonu 570, 572, 573, 575, 577-579
- Troha, Mihael, provincijal hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda 505
- Troubridge, [Ernest Charles Thomas sir] (1862-1926), britanski admiral 435, 507, 508
- Trumbich, v. Trumbić, A.
- Trumbić, Ante (1864-1938), odvjetnik i političar; predsjednik Jugoslavenskog odbora u Londonu 56, 57, 64, 65, 74, 107, 127, 131, 147, 189, 193-195, 197, 218, 222, 306, 323, 327-329, 409, 410, 454, 570
- Trumbitch, v. Trumbić, A.
- Tuđman, Franjo (1922-1999), povjesničar i političar 40
- Turić, Jure (1861-1944), učitelj i književnik; povjerenik za pučku štampu NV SHS 171, 329, 417, 554, 555
- Tusar, [Vlastimil] (1880-1924), poslanik čehoslovačke vlade u Beču 154, 243, 269, 273-275, 278, 311
- Twardowski [-Skrzypna], Julius (Juliusz) von (1874-1945), austrougarski ministar bez lisnice 269

U

Ulmansky, major 379, 380

V

Valečić, Juraj (Juro, Gjuro), seljak; član Hrvatske pučke seljačke stranke; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu 85, 98, 99

Valentič, Jos. 574-576

Valentič, Ante 573, 574, 578

Valfrè di Bonzo, Theodoro (1853-1922), apostolski nuncij u Beču 182-184

Vancaš Požeški, Josip pl. (1859-1932), arhitekt; građevinski nadsavjetnik; član Stranke prava (frankovci) za BiH 475

Valniček, odjelni predstojnik 265

Vasiljević, Dušan (1870-1951), odvjetnik i političar; član Jugoslavenskog odbora u Londonu 57, 190-193, 197

Vázsonyi, generalni direktor mađarskih državni željeznica 293

Vesenjak, Ivan (1880-1938), profesor i političar; član Narodnoga sveta u Ljubljani 85

Vesnić, Milenko (1863-1921), srbijanski političar i diplomat 56

Vešović, [Radomir] (1871-1938), crnogorski general 317

Vičević 438

Vidman, V., gradski senator i član odbora NV SHS u Novom Sadu 493

Vidmar, Vlatko 356, 357

Vigini, talijanski dočasnik 340

Vilder, Većeslav, v. Wilder, V.

Vilfan, Josip, v. Wilfan, J.

Vilim II. Hohenzollern (1859-1941), pruski kralj i njemački car 409, 410, 411

Vilson, v. Wilson, W. Th.

Vinković, Božo (1862-1924), odvjetnik i političar 472, 473

Vitos, Vincenty (Vincent) (1874-1945), član Carevinskoga vijeća u Beču 100

Vlajić 575

Vodvárka, Janko, odvjetnik 307, 309, 314

Vratović, Mirko (1885-1968), pravnik i političar 224

Vrbanić, Tomislav, major 452

Vrga, Branko, odvjetnik 472

Vrkljan, Georg, trgovac 321, 322

Vuchetich (Vučetić), Stjepan pl. (?-1938), austrougarski pukovnik 369, 383

Vučičević, Momčilo, liječnik; član Jugoslavenskoga odbora u Pragu 307, 309, 314

Vučković, Vaso, pročelnik civilnog odjeljenja kancelarije južnih Slavena iz Ugarske 565, 584, 585

Vujović, [Milo M.] (1881-?), crnogorski ministar financija i građevina 193

Vujović, Dimitrije Dimo (1922-1995), povjesničar 64

Vukotić, Božo, član Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu 74, 85, 89, 92, 126, 137, 570

Vuković, Ivo pl. Podkapelski (1871-1918), kontraadmiral; zapovjednik flote Države SHS 55, 221

Vuković, Roko (Jozo) (1882-1964), franjevac 570

W

- Wassilko 269, 274, 275, 277, 278
- Weber, [von Webenau] Viktor (1861-1932), austrougarski general pješništva 133, 221
- Weiskirchener, Richard (1861-1926), gradonačelnik Beča 183
- Wessel, povjerenik Zemaljske opskrbe d.d. 551
- Wickerhauser, Viktor (1866-1940), kontraadmiral; načelnik Odjeljenja za mornaricu Države SHS 433, 434, 438, 439
- Wilder, Većeslav (1878-1970), pravnik i političar; član Hrvatsko-srpske koalicije; narodni zastupnik u hrvatskom Saboru; član plenuma NV SHS u Zagrebu; član Središnjeg odbora NV SHS; povjerenik za željeznice Zemaljske vlade u Zagrebu 46, 47, 49, 53, 61, 86, 89, 95, 101, 103, 104, 108, 126, 134, 137, 152, 158, 292, 399, 464, 531, 544
- Wilfan, Fran 334
- Wilfan, Josip (1878-1955), pravnik i političar; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS u Zagrebu 92, 97, 98, 334, 548
- Wilfan, natporučnik 388
- Wilson, Thomas Woodrow (1856-1924), predsjednik SAD-a 49, 56, 58, 106, 120, 121, 123, 131, 170, 185, 199, 200, 201, 207, 208, 215, 229, 230, 291, 295, 340, 410
- Winterhalter, Nikola (Nikica) (1872-1922), zubni liječnik, član Starčevićeve stranke prava; član plenuma NV SHS u Zagrebu; zamjenik člana Središnjega odbora NV SHS; tajnik Povjereništva za zemaljsku obranu i šef odjela vojne policije NV SHS 76, 86, 87, 90, 98, 99, 109, 118, 126, 137, 141, 158-160, 423, 541, 556
- Witoš, Vincent, v. Vitos V.
- Wodweřka, Janko, v. Vodvřarka, J.
- Wurm, [Wenzel von] (1859-1921), austrougarski general 130

Z

- Zagorac, Stjepan (1868-1936), rkt. svećenik i političar; član kluba Stranke prava (frankovaca); narodni zastupnik u hrvatskom Saboru 111, 112
- Zahradniczek, austrougarski visoki časnik 404
- Zanetov, Vicko 481
- Zec, kapetan 450
- Zečević, Mehmedbeg, liječnik; član Glavnoga odbora NV SHS za BiH 101
- Zečević, Momčilo, povjesničar 37, 40, 44, 64
- Zloch, Viktor, pukovnik 368
- Zorko, Tomislav, povjesničar 41, 55, 63
- Zubković, [Georgije] (1878-1951), vladika budimski 303, 304
- Zuccon, Ivo (Ivan) (1868-1928), odvjetnik i političar 326, 327, 570, 572, 573, 575, 576, 578, 579
- Zuglia 576

Ž

- Žegarac, Branko, kapetan auditor 408
- Žerjav, Gregor (1882-1929), novinar; tajnik Jugoslavenskog kluba u Carevinskom vijeću u Beču 50, 57, 188, 190, 193, 197, 329
- Žiganto, Iv. 576
- Živojinović, Dragoljub R., povjesničar

KAZALO MJESTA

A

Aleksandrija 320
Ancona vidi Ankona
Ankona 248, 337, 346
Apatin 241
Arad 61
Auschwitz 272

B

Bačka 47, 57, 61, 75, 139, 148, 309, 397, 412,
413, 458, 459, 477, 495, 496
Bačin Dol 519, 522
Baden 280, 379, 380
Bagdad 411
Baja 61, 448
Bakar 172, 347
Balkan 35, 133, 207, 213, 216, 252
Banat 47, 57, 61, 75, 98, 139, 148, 309, 397,
412, 413, 454, 458, 476, 477, 495, 496,
584, 585
Banja Luka 172
Baranja 47, 57, 61, 75, 98, 148, 412, 413, 458,
459, 476, 477, 495, 496
Barč 61
Bari 346
Batasek 61
Batrina 524, 532
Bavarska 15, 246
Bayern 246
Beč 36, 37, 50, 59, 60, 74, 76, 106, 130, 150,
153, 154, 161, 172, 177, 182-184, 211,
239-243, 245-247, 250-261, 263, 269,
278, 279, 281-283, 311, 317, 365, 377-
380, 395, 401-404, 408, 410, 425, 431,
432, 442, 564
Belgija 411
Belgrade, v. Beograd
Beli 335
Benetka, v. Venecija
Beograd 36, 38-41, 56, 58-60, 64-66, 120,
129, 136, 138, 143, 149, 151, 156-159,
189, 199, 200, 205, 206, 217, 222, 231,
232, 248, 254, 257, 280, 306, 322, 327-
329, 426, 443, 445, 446, 493, 502-504,
507, 508, 525, 530, 545, 551, 556, 569,
573, 574, 577, 583, 584, 586, 593
Berlin 245, 246, 381
Berm 577
Bern 201
Biograd, v. Beograd
Bitola 410
Bjelak 364
Bjelovar 172, 372, 377, 406, 418
Blacko 519, 522
Blinja 519, 520
Boka, v. Boka kotorska
Boka kotorska 55, 440, 443
Bombače 519
Bolomače 522
Bosanski Brod 384, 508
Bosna i Hercegovina 92, 97, 98, 100, 105,
107, 110, 117, 118, 120, 132, 136, 137,
142, 146, 148, 161, 165, 172, 220, 283,
284, 305, 309, 368, 369, 385, 396, 402,
413, 419, 422, 454, 455, 475, 489, 505,
553, 597, 599
Braila 301, 302
Brasso, v. Brašov
Brašov 303
Bresslau 321

Brest-Litovsk 42
 Brestovac 519, 522, 531
 Bribir 172
 Brindizi 346
 Brinje 520, 524, 526
 Brod, v. Slavonski Brod
 Brod na Savi, v. Slavonski Brod
 Bršadin 372
 Bruck a.L 260
 Brumov-Bylnice 307, 308, 312

Brunn a. Gebirge 245
 Brussel, v. Bruxelles
 Bruxelles 251
 Bubnjarci 390
 Buchs 330
 Budimpešta 36, 59, 173, 174, 245, 246, 284-
 290, 292-296, 298-306, 384, 419
 Buje 339, 546
 Bukovac 492
 Buzet 546, 573, 577, 579

C

Carigrad, v. Istanbul
 Cattaro, v. Kotor
 Celovac 172, 364
 Celje 172, 361, 362
 Cernik 519, 522

Cetinje 136, 224
 Corfu, v. Krf
 Cres 335-338, 546, 547, 577, 580
 Crikvenica 172, 577
 Csáktorny, v. Čakovec

Č

Čabar 172

Čakovec 226, 227, 389, 509, 511

D

Dalmacija 41, 43, 45, 47, 52, 54, 63, 65, 74,
 76-79, 83, 85, 87, 89, 91, 92, 97, 98, 105,
 110, 111, 115, 119, 120, 125, 127, 133,
 135, 136, 142, 143, 146, 148, 149, 155,
 157, 161, 165, 178, 222, 224, 233, 248,
 309, 332, 344-349, 379, 396, 402, 416,
 436, 437, 454, 462, 467, 478, 497, 505,
 535, 546, 553, 565, 568, 569, 580, 581
 Dalj 390
 Daruvar 172

Delnice 172
 Divače 204
 Djakovo, v. Đakovo
 Doboj 172
 Donji Lapac 520, 524
 Draganić 463
 Drinopolje 413
 Dubica 519, 520
 Dubrovnik 172, 307, 446, 577

Đ

Đakovo 61, 172

Đurđevac 172

E

Eminovci 519, 522

Erceg novi, v. Herceg-Novi

F

Farežina 335

Ferdinanovac 501

Ferovac 523

Fiume, v. Rijeka

G

Galatz 320

Galicija 408

Geneva, v. Ženeva

Gjurgjevac, v. Đurđevac

Gora 486

Gorica 172, 260, 274, 333, 349, 366

Görlitz 409

Gospić 372, 377, 520, 524, 526, 554

Grabarje 519, 522

Gračac 520, 524, 526

Gračišće 580

Gradec 519, 522

Gradiška 260, 274, 333

Grljavica 519

Gruž 583

H

Hamburg 325, 326

Herceg-Novi 342, 343, 422, 435, 436, 443

Hofburg, v. Beč

Horgoš 61

Hreljin 172

Hrastovac 325

Hrvatsko primorje 63, 133

I

Idrija 178

Indija 502

Innsbrück 236

Istanbul 252, 320, 411

Istra 40, 41, 43, 47, 53, 73, 74, 76-79, 82, 83, 85, 88, 89, 91, 92, 97, 98, 100, 105, 110, 119, 130, 142, 146, 157, 161, 165, 233, 309, 326, 327, 333, 349, 396, 429, 437, 454, 534, 535, 545-547, 553, 567, 570-574, 576, 578-581, 592, 593

J

Jakšić 519, 522

Jasenovac 519, 520, 521

Jazavica 506

K

- Kairo 320
Kalinovac 501
Kamenica 93, 407, 492
Kapela 519, 520
Kaptol 519, 522
Karlovac 172, 352, 364, 372, 385, 444, 445,
472, 473, 550
Karlovci, v. Srijemski Karlovci
Kastav 178, 547, 573, 586
Kašava 367
Kaštel 339, 340, 573
Kazan Sebeš 61. 448
Klagenfurt 364
Komiža 332
Komorske Moravice 347
Konstantinopol, v. Istanbul
Kopar 546
Koprivnica 372, 390, 394, 482
Koruška 30, 47, 74, 77-80, 85, 97, 161, 396,
413, 534, 535
Kostajnica 325, 519, 520
Kotor 114, 132, 172, 222, 223, 225, 248, 342,
406, 431, 436, 440
Kragujevac 314
Krakov 100, 180, 185, 408
Kraljevica 172
Kranjska 21, 28, 30, 47, 74, 78-79, 80, 85, 97,
138, 161, 349, 362, 396, 413, 454, 505,
510, 534, 535
Krf 42, 58, 127, 132, 176, 220-225, 243, 410
Križevci 354, 355
Krk 38, 41, 335, 547, 577, 580
Krkavče 573
Krnica 577, 580
Kula 547
Kutjevo 519, 522

L

- Labin 547
Laibach, v. Ljubljana
Lastovo 332
Lavov 408
Lika 30, 416, 520, 524
Lipovac 519, 522
Logatec 483
London 40, 56, 136, 147, 175, 180, 189, 190,
194-197, 217, 218, 232
Lošinj 337, 338, 344, 346, 409, 546, 547
Lovinac 520, 524
Loznica 503
Lublin 401
Lugoš 448

LJ

- Ljubljana 39, 44, 54, 58, 83, 97, 99, 106, 118,
130, 136, 139, 157, 165, 172, 179, 199,
212, 236-239, 247, 248, 253, 259, 280,
281, 307, 330, 361, 362, 364, 365, 370,
379, 380, 389, 406, 422, 451, 534, 535,
544, 545, 547, 548, 563, 577, 583, 584

M

- Mali Lošinj 336, 573, 595
Marburg, v. Maribor
Maribor 107, 212, 361, 362, 379, 380
Marseille 222

Martinščica 231, 232
Matulji 178
Medulin 248, 573
Međumurje, v. Međimurje
Međimurje 43, 47, 58, 75, 85, 87, 91, 98, 99,
133, 174, 210, 215, 216, 225, 226, 228,
235, 288, 299, 412, 454, 499, 509, 510,
580, 581
Mehadija 448
Metković 172
Metlika 372
Mihaljevci 519, 522
Mleci, v. Venecija
Mljet 332
Molve 501
Monastir 320
Monfalcone, v. Tržić
Moskva 279
Mostar 60, 172, 370, 406
Motovun 546
München 39
Muraköz, v. Međimurje

N

Nagykanizsa 510
Našice 304, 519
Nedelišće 133, 228
Nica 252
Nova Gradiška 356, 357, 368, 372, 519, 520,
522
Nova Kapela 532
Novara 341
Novi 172
Novi Sad 136, 448, 476, 492-496, 507, 584,
585
Novoselec 227
Novska 519, 520
Nurkovac 519, 520

O

Odesa 305, 593
Odra 519, 520
Ogulin 372, 377, 418, 478, 520, 524-526, 550
Okučani 519-521
Opatija 172, 346, 547, 567, 576, 577, 579,
580
Orahovica 108, 372, 519
Orljavica 522
Ormož 389
Oroslavje 529
Oršava 61, 448
Osek, Osiek, v. Osijek
Osijek 57, 61, 156, 172, 320, 349, 372, 377,
390, 394, 406, 418, 473, 474, 487, 503,
515, 538, 545, 550, 551
Oswiecim, v. Auschwitz
Otočac 372, 396, 520, 524, 526, 550

P

Palanka Lom 507
Padova 56
Pariz 42, 56, 64, 114, 132, 137, 175, 176,
180, 193, 195, 217, 218, 222, 232, 252,
328, 329, 350, 577
Pazin 83, 535, 547, 573, 577, 579, 580
Pečuh 61, 448, 454
Peking 252
Perušić 520, 524
Pešta, v. Budimpešta

- Petrinja 172, 372, 519, 520, 545
 Petrograd, v. St. Petersburg
 Petrovaradin 372, 390, 492-494
 Piran 339, 546
 Pittsburgh 325
 Pleternica 519, 522, 532
 Podgorač 485, 486
 Podgrad 546, 577, 580
 Pola, v. Pula
 Poreč 547
 Pozsony 510
 Požega 106, 172, 356, 357, 372, 377, 418,
 519, 522, 530-533, 538, 545
 Prag 36, 59, 100, 224, 244, 273, 275, 307-
 318, 379
 Pragerhof, v. Pragersko
 Pragersko 212
 Praha, v. Prag
 Prečko 156
 Prešburk 318
 Primorje 416, 437, 469
 Ptuj 107
 Pula 36, 39-41, 53-55, 106, 114, 116, 132,
 139, 176, 179, 203, 204, 217, 219, 221,
 222, 233, 326, 342, 431-434, 438, 439,
 441, 545, 573, 580, 586
 Pulj, v. Pula
 Punat 573, 577, 580
 Putinci 551

R

- Rajsavac 519, 522
 Rapall 56
 Regensburg 241, 242, 246
 Rijeka 36, 38, 41, 47, 51, 53, 56, 58, 60, 61,
 75, 85, 87, 97, 98, 106, 111, 114, 115,
 116, 133, 134, 161, 172, 198, 199, 206,
 207, 212, 215, 222, 230-232, 234, 243,
 248, 335-337, 342-349, 364, 372, 379,
 380, 390, 396, 397, 406, 446, 454, 484,
 566, 567, 577, 580, 585
 Rim 56, 175, 180, 195, 203, 206, 217, 218,
 224, 232, 233, 331, 334
 Roma, v. Rim
 Rovinj 224, 547
 Ruma 61, 93, 503, 551
 Rustšuk 320

S

- Sarajevo 39-41, 48, 54, 59, 99, 118, 132, 136,
 139, 161, 165, 172, 219, 307, 329, 365,
 370, 384, 406, 422, 451, 475, 488, 489,
 545, 580
 Salonika 320
 Sárbogard 293
 Segedin 61, 448
 Semendrija 507
 Senj 172, 520, 524, 526
 Sesevete 519, 522
 Sibir 404
 Sisak 108, 172, 372, 501, 550
 Skadar 224
 Skopje 56
 Slavonija 44-47, 51, 52, 57, 61, 73, 75, 77-85,
 89, 93, 94, 97-99, 111, 115, 119-125,
 129, 130, 136, 146, 148, 155-157, 161,
 165, 225, 297-299, 309, 367, 389, 394,
 396, 401, 410, 416, 421, 422, 429, 454,
 455, 459, 460, 462, 463, 466-469, 473,
 483, 490, 497, 505, 517, 528, 529, 552,
 553, 581, 590, 593, 597
 Slavonski Brod 37, 108, 117, 172, 211, 212,
 368, 369, 372, 390, 406, 507, 519-521,
 529, 533, 550, 562

- Slatina 390
Slovenija 53, 61, 88, 91, 97, 98, 100, 118,
127, 136, 139, 142, 146, 148, 151, 156,
157, 165, 223, 309, 553, 580, 581
Smyrna 320
Sofija 320, 321
Solun 52, 127
Sombor 291, 476
Split 44, 65, 83, 135, 136, 165, 172, 201, 224,
331, 332, 347, 348, 435, 446, 451, 478,
534, 545, 565, 569, 570
Spljet, v. Split
Srb 520, 524, 525
Srbija 42, 54, 56-59, 61-65, 120, 121, 123,
132, 134-149, 152, 166-170, 175, 180,
181, 186, 189-193, 196, 199, 203-206,
211, 224, 230, 243, 259, 307, 309, 312,
320, 326, 327, 331, 332, 334, 348, 410,
411, 413, 447, 451, 454, 455, 492-495,
503
Srijem 57, 139, 174, 416, 454
Srijemski Karlovci 93, 407, 492, 493, 497
St. Petersburg 252, 278, 279
Stara Pazova 493
Subotica 39, 61, 85, 410, 448, 454, 495
Suhopolje 299
Sulina 320
Sunja 325, 390
Sušak 38, 44, 232, 348, 545, 566, 577
Sv. Ivan Zelina 172

Š

- Šamac 57, 61
Šandorovec 227
Šibenik 55, 114, 132, 172, 178, 219, 222, 341,
431
Šopronj 85
Štajerska 47, 74, 77-80, 97, 138, 139, 161,
226, 396, 454, 535
Štrigova 510

T

- Tarnov 272
Titel 507
Tokio 252
Tolmezzo 361, 362
Trenkovo 519, 522
Treštanovci 519, 522, 523
Trient 366
Trst 47, 74, 77-80, 85, 89, 92, 97, 100, 107,
114, 137, 161, 172, 203, 204, 233, 247,
248, 332, 333, 338, 339, 454, 534, 535,
545, 547, 548, 572
Trzebinia 408
Tržić 334
Turkestan 404
Tuzla 172, 387

U

- Udbina 520, 524, 526

V

- Vadovice 408
 Valpovo 485, 486, 519
 Varaždin 106, 172, 225-228, 288, 320, 351,
 352, 372, 377, 390, 394, 418, 498-500,
 545
 Varšava 131
 Velika Gorica 172, 503, 519, 520
 Vela Luka 332
 Velika 519, 520
 Velika Kanjiža 454
 Venecija 248, 343, 344, 346
 Vetovo 519, 522
 Vid 223
 Vienna, v. Beč
 Villach 236, 364
 Vilić selo 519, 522
 Vinica 172
 Vinkovci 172, 372, 390, 394, 502, 503, 529,
 545, 552
 Virovitica 172, 372, 390, 394
 Virje 501
 Vis 332
 Višegrad 58
 Vodnjan 547
 Vojvodina 62, 136, 142, 494
 Volosko-Opatija 41, 126, 178, 546, 573, 577,
 579, 580
 Vrhovci 519, 522
 Vrhovine 520, 524
 Vrpolje 368
 Vukovar 172, 377, 418, 486, 487

W

- Washington 56, 175, 180, 185, 186, 195, 217,
 218, 229, 230, 232
 Wien, v. Beč

Z

- Zadar 172, 307, 331, 332, 346, 347, 480, 481,
 545
 Zala 226, 227
 Zamet 547
 Zamurje 454
 Zdrenj 573
 Zemun 172, 372, 507
 Zidani Most 212, 372, 380, 387-389
 Zrmanja 520, 524
 Zvornik 172
 Zürich 329

Ž

- Ženeva 56, 57, 132, 137, 175, 180, 188-190,
 193, 194, 196-198, 200, 202, 204, 205,
 217, 218, 236, 243, 323, 324, 330

Summary

The National Council of Slovenes, Croats, and Serbs in Zagreb

Founding, Activity and Dissolution (1918/1919)

During World War I none of the Entente powers aimed at erasing the Austrian-Hungarian Monarchy from the political map of Europe. Hence, the projects of its dissolution and the formation of a Yugoslav state, comprising certain parts of the Monarchy did not meet with approval among the allied political elite. There had been some discussion though about the amputation of some of its parts in favour of the Entente allies (Italy, Serbia). In spite of the relatively favourable position in regard to its international position the Monarchy gradually sank into a deep inner crisis, primarily due to the discontent of numerous Slavic nations (Poles, Czechs, Slovaks, Slovenes, Croats and Serbs).

The legitimate dissatisfaction of the Slovenian political leadership with the position of their lands in the Austrian part of the country, the embitterment of the Croatian politicians by the dual structure of the Monarchy - which was the reason for the separation of banian Croatia from Dalmatia and for the unresolved governmental and political position of Bosnia and Herzegovina - grew into an unsolvable problem, which will considerably contribute to the final dissolution of the Monarchy. Under such circumstances the claim to unite Slovenes, Croats, and Serbs, "the three tribes of one nation" into a common state, was growing stronger. The efforts to unite all political forces in favour of the program of "national unity" were conducted under the slogan of "national concentration". The founding meeting of the National Council of Slovenes, Croats, and Serbs was held in Zagreb on 5th and 6th October 1918. After some hesitation, the ranks of the National Council were also joined by the Croatian-Serbian coalition, the ruling party of the banian Croatia. On 19th October 1918 the Central Committee of the National Council made public a declaration, which contained an open request for "the union of all Slovenes, Croats, and Serbs in their entire ethnographic territory", regardless of regional or state borders, within "a fully sovereign state". This marked the beginning of a process resulting in the formation of the State of Slovenes, Croats, and Serbs (*Država SHS*). At the session of the Central Committee held on 28th to 29th October 1918, Svetozar Pribičević's proposal to dismiss all bilateral relations between the Kingdom of Croatia, Slavonia and Dalmatia and the Kingdom of Hungary and the Austrian Empire was adopted. Ante Pavelić (the dentist) requested from the Croatian Parliament to recognize the National Council as "supreme authority". The Croatian Parliament accepted both motions, thereby giving green light for the foundation of the State of Slovenes, Croats and Serbs, which aimed to unite with the Kingdom of Serbia and the Kingdom of Montenegro. The self-proclaimed state was recognized only by the government of the Kingdom of Serbia (8th November 1918). The act of unification of the State of Slovenes, Croats and Serbs with the Kingdom of

Serbia was proclaimed by the Serbian regent Aleksandar Karađorđević on 1st December 1918. Soon afterwards all authorities of the National Council lost their *raison d'être*.

For the politicians of the south-eastern part of the Austro-Hungarian Monarchy, the State of Slovenes, Croats and Serbs was a bridge which they voluntarily crossed to leave the Central European circle and enter the unstable geopolitical region of the Balkans.

Archival fond concerning the National Council of Slovenes, Croats and Serbs (NC SCS) was taken over by the Croatian State Archives several times between 1919 and 1995. The fond contains valuable materials and data on the activities of the central and supreme power and authorities of the State of Slovenes, Croats and Serbs in their short but politically intensive existence in the second half of 1918.

Documents are divided into ten topic units:

- I. *Preparations for constitution of the state, minutes, acts and proclamations of NC SCS*
- II. *Diplomatic activities of NC*
- III. *Work of diplomatic representatives*
- IV. *Reports, official letters and telegrams concerning diplomatic issues*
- V. *Constitution of the People's Army of Slovenes, Croats and Serbs*
- VI. *Official documents on the Navy*
- VII. *Delegation of Serbian Supreme Commando at the National Council*
- VIII. *Scope of activities of NC: circulars, provisions*
- IX. *Organisation and work of NC-Committee on the territory of the State of Slovenes, Croats and Serbs*
- X. *Organisation of services, offices, appointments and authorisations; information on employees*

Translated by Ana Nemeč

Zusammenfassung

Nationalrat der Slowenen, Kroaten und Serben in Zagreb

Gründung, Wirkung und Auflösung (1918/1919)

Während des Ersten Weltkrieges hat sich keine von Mitgliedstaaten der Entente das völlige Verschwinden Österreich-Ungarns von der politischen Karte Europas als Ziel gesetzt. Deswegen wurden von den alliierten politischen Mächten auch die Pläne über seine Vernichtung und die Gründung einer jugoslawischen Staatsgemeinschaft, die auch einige Teile der Monarchie umfassen sollte, nicht als willkommen empfunden. Die Amputation ihrer einzelnen Teile konnte nur zum Nutzen der mit der Entente verbündeten Länder in Frage kommen (Italien, Serbien). Obwohl die Monarchie noch eine relativ günstige aussenpolitische Lage genoss, alltäglich geriet sie in eine immer tiefere innere Krise, vor allem aufgrund der Unzufriedenheit ihrer zahlreichen slawischen Völker (Polen, Tschechen, Slowaken, Slowenen, Kroaten und Serben).

Berechtigte Unzufriedenheit der slowenischen politischen Elite mit der Lage ihrer Länder im österreichischen Teil der Monarchie, Verbitterung der kroatischen Politiker über die dauerhafte Trennung zwischen Banalkroatien und Dalmatien aufgrund des dualistischen Staatssystems, sowie ungelöste staatsrechtliche Stellung von Bosnien und der Herzegowina, wurden zu einem schwer lösbaren Problem, das erheblich zum endgültigen Zerfall der Monarchie beigetragen haben soll. In einem solchen Klima wurden die Forderungen nach der Vereinigung der Kroaten, Slowenen und Serben, der "drei Stämme eines Volkes", in einen gemeinsamen Staat, immer lauter. Die Aktion der Verbindung aller politischen Kräfte, die das Programm der "Volksvereinigung" angenommen haben, spielte sich unter der Parole - "nationale Konzentration" ab. Die Gründungssitzung des Nationalrates der Slowenen, Kroaten und Serben (NV SHS/Nationalrat SHS) wurde am 5. und 6. Oktober 1918 abgehalten. Nach einigem Zögern trat ihm auch die Kroatisch-serbische Koalition, die regierende Gruppierung in Banalkroatien, bei. Der Zentralausschuss verlautbarte am 19. Oktober die *Deklaration*, in der die Forderungen nach der "Vereinigung des gesamten Volkes der Slowenen, Kroaten und Serben auf seinem ganzen ethnographischen Territorium", ohne Rücksicht auf die Provinz- oder Staatsgrenzen, und in einen "völlig souveränen Staat", offen dargelegt wurden. Das war der Anfang der Entstehungsprozesses des Staates der Slowenen, Kroaten und Serben (Država SHS/Staat SHS). Auf der Sitzung des Zentralausschusses vom 28/29. Oktober 1918, hat man die Vorschläge von Svetozar Pribičević über den Abbruch aller staatsrechtlichen Beziehungen zwischen dem Königreich Kroatien-Slawonien und Dalmatien einerseits und Königreich Ungarn und Kaisertum Österreich andererseits, sowie den Bericht von Ante Pavelić (Zahnarzt) über die Entscheidung des kroatischen Landtages den Nationalrat SHS als Oberherrschaft anzuerkennen, im Schnellverfahren angenommen. Der kroatische Landtag hat am 29. Oktober 1918 einstimmig die beiden Vorschläge angenommen und somit die Gründung des Staates SHS ermöglicht, dessen Ziel die Vereinigung mit dem Königreich Serbien und Königreich

Monte Negro war. Den selbstproklamierten Staat erkannte nur die serbische Regierung (8. November 1918) an. Den Akt der Vereinigung des Staates SHS mit dem Königreich Serbien verkündete der serbische Regent Aleksandar Karađorđević (1. Dezember 1918). Bald haben alle Behörden des Nationalrates SHS ihren *raison d'être* verloren.

Den südslawischen im Nationalrat SHS versammelten Politikern aus Süden des Österreich-Ungarns, diente der kurzlebige Staat SHS als Brücke, über welche sie freiwillig den mitteleuropäischen Zivilisationskreis verlassen und sich dann in einen geopolitisch nicht stabilen Balkanraum hineingewagt haben.

Die Akten des Archivbestandes Nationalrat der Slowenen, Kroaten und Serben (kroatisch NVSHS), wurden vom Kroatischen Staatsarchiv mehrfach in dem Zeitraum 1919- 1995 übernommen.

Der Archivbestand enthält wertvolle Akten und Daten über die Tätigkeit der zentralen bzw. obersten Regierungsgewalt des Staates der Slowenen, Kroaten und Serben während seines kurzen aber doch ausserordentlichen und politisch intensiven Lebens in der zweiten Hälfte des Jahres 1918.

Die Akten wurden in zehn thematischen Gruppen aufgeteilt:

- I. Gründungsvorbereitung, Sitzungsprotokolle, Akten und Manifeste des Nationalrates;
- II. Aufnahme diplomatischer Beziehungen und grundlegende aussenpolitische Aktivitäten;
- III. Ernennungen, Enthebungen und Tätigkeit von Diplomaten;
- IV. Berichte, Zuschriften und Depeschen über italienische Okkupation;
- V. Aufstellung der Volksarmee der Slowenen, Kroaten und Serben;
- VI. Stand der Marine;
- VII. Delegation des serbischen Armeekommandos bei dem Nationalrat;
- VIII. Vorschriften, Rundschreiben und Verordnungen bezüglich der Machtübernahme und Verwaltungstätigkeit;
- IX. Organisation und Tätigkeit der Abteilungen des Nationalrates auf dem Gebiet des Staates der Slowenen, Kroaten und Serben;
- X. Regelungen der inneren Dienste und Kanzleien des Nationalrates sowie Personalakten von Angestellten: Ernennungen, Ermächtigungen, Enthebungen.

Übersetzung Danijela Marjanić